PINAR

Aylık Aşkiyat ve Sanat Dergisi

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Bayram ERDEM

Yazı İşleri Mesul Müdürü
Cavad ÖZKAYA

Yönetim Yeri :
Nuruosmaniye cad. No. 8/3
Cağaloğlu — İSTANBUL

Tel. : 28 40 03

Kapak Kompozisyonu
Salım OKAN

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir. Gönderilen yazılar iade edilmez. Her yazıdan sahibi mesuldür.

İlân
Pazarlığa tabidir

Abone
Yıllık (12 sayı) : 110 TL.
6 aylık (6 sayı) : 60 TL.
Öğretmen ve öğrencilere abone
Yıllık (12 sayı) : 100 TL.
6 aylık (6 sayı) : 50 TL.

Dış ülkelere abone
Yıllık (12 sayı) : 140 TL.
6 aylık (6 sayı) : 75 TL.

Deniz aşırı ülkelere
posta ücreti ilâve edilir

Dizgi · Baskı · Cilt
OTAĞ MATBAASI
Tel. : 27 73 10

Posta Çeki No : 81779

Ocak 1978

Cilt : VII — Sayı : 73

Fiyatı : 10 TL.

Her ayın ilk haftası çıkar

İÇINDEKILER

Pınar'dan

Sol'a Göre Kültür Emperyalizmi
CEMİL MERİÇ

Saman Yolunda Bir Toplantı
M. NURİ DOĞAN

Divan Edebiyatı Çevresinde Tartışmalar
M. NURİ DOĞAN

Onun Hikâyesi
NECATİ AYKAN

Akif, Bir Romandaki Gibi
M. AKİF AK

Çağdan Uzak
M. HİLKAT ŞİRİN

Hayaldir Bu
YETKİN DİLEK

Gel
AHMET EFE

İçimizden Birisi Akdos
M. ALİ TAŞÇI

Diyarbakır'a Sesleniş
ÖMER HATİPOĞLU

Dergilerden İzlenimler...
OSMAN SELÇUK

Dostlar ve Mavi Saçlı Menekşeler
FEHMI ARIKTEKİN

Not · Dergimiz, 8 kasım 1976 tarihli ve 1903 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilgililere tavsiye edilmiştir.

PINAR'DAN

Saygıdeğer Pınar Okuyucusu,

Altı yılı geride bırakıp, yeni bir yılın ilk sayısında elinizde olmanın bahtiyarlığına eriştiğimiz için mutluyuz, hamdediyoruz. Büyük fedakârlıklarla yaşattığınız derginiz, Türkiye'nin sanat dünyasına küçümsenmez katkılarda bulunmuştur. Bundan böyle de eski gücünü daha da arttırarak, katkılarını sürdürecektir.

1978'in ilk yeniliği beğeneceğinizi umduğumuz kapağımız. Değerli tezhipçimiz Saim Okan'ın Pınar okuyucularına sunduğu bir yıllık armağan bu güzel kapak. Bu yılki kapağın bir özelliğini hatırlatalım hemen. Daha önceki kapakları yaparken, Saim Okan eski eserlerimizden yaptığı seçmeleri, yeni bir kompozisyon içinde stilize ederek uyarlıyordu. Bu kapak ise bütünüyle tezhipçimizin kendi eseri.

Bir başka yeniliğimiz de sayfalarımızda. Bu sayıdan başlayarak her sayı, geçen ayın dergilerinden seçmeler yapıp, kısa değerlendirmelere gideceğiz. Bu sayının «Dergilerden İzlenimler» ini Osman Selçuk kaleme aldı. Bu sayfayı koyarken eğilimimiz şöyle tesbit edildi: Dergileri seçerken, bugünün sülale savaşlarına, kan davalarına dönüşmüş -çok acıdır- anlayışının dışında kalmak. Aynı zamanda bu sayfayı bir ahibba meclisi de yapmamak. Türk sanat ve edebiyatına katkıda bulunma işini ciddiye alan, dürüst, iyi niyetli her dergiyi değerlendirmek. Ve dergilerin kamuoyundaki imajlarından çok, içindeki yazılarla ilgilenmek...

Akif özel sayısından dolayı çeşitli çevrelerden ve okuyucularımızdan tebrikler aldık. Tebrikler yanında «Bazılarının kasden ihmali, bazılarının da uyuşukluğu yüzünden bu yıl unutulan Akif'i bir siz hatırladınız» gibi sözler de işittik. Bu dostlarımıza teşekkür ederken, hüsnü zanlarına lâyık olmağa çalıştığımızı da belirtelim. Akif ile ilgili bir yazı daha var bu sayımızda. «Akif, Bir Romandaki Gibi...» yazısını okuduktan sonra, özel sayıdan sonra yeni bir yazının hiç de abartma olmadığı kanaatine ulaşacağınızı umuyoruz.

Kıymetli düşünürümüz Cemil Meriç, «Sola Göre Kültür Emperyalizmi» incelemesiyle geçen yayınlanan yazısını yeni bir boyuta ulaştırıyor. Batı'ya karşı olumsuz tavır alma, bugün solculara kadar yaygınlık kazanmış durumda. Fakat bu yeterli mi? Hem batıya, hem de Osmanlıya/ Selçukluya karşı olmak ne demek? Bütün bunlar bu yazı ile gün ışığına çıkıyor.

M. Doğan Silleli, edebiyatımızın tartışılması bitmeyen bir meselesine el atıyor. «Divan Edebiyatı Çevresinde Tartışmalar» Yetkin Dilek, bir sergiyle aktüaliteye dikkatimizi çekerken M. Ali Taşçı, «Akdos» hikâyesiyle karşınıza çıkmaya devam edeceğini açıklıyor.

Pınar'dan derin saygı ve sevgiler.

SOL'A GÖRE KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

CEMİL MERİÇ

BATI'YI İNKÂR MI?

Aydınımız, neden Frenkçe laflara tutkun? Aydınlıktan hoşlanmadığı için... Alaca karanlık, düşüncenin sefaletini gizleyen şairane bir tül. Okuyucu da, yazar gibi sözlük kullanmaz. İkisi de aşağı-yukarı'ya alışık. Kelimelerdeki müphemlik hayali kanatlandırır. Aydının bir türlü kurtulamadığı bir hastalık da: yenilik aşkı. Alışkanlıklarını veya dış dünyayı değiştiremeyince kelimelere saldırıyor. Avrupalılaşma, Amerikanlaşma, çağdaşlaşma, çoktan eskidi. Kültür emperyalizmi daha seyyal, daha çekici, daha alafranga. Bu yabancı dildadenin sol da, sağ da sevdalısı.

İşte size batı kültürünün en seçkin temsilcileri. Işıklar beldesi Paris'de, Türkiye'nin dertlerine çare aramak için biraraya gelmişler.. Konu: Kültür emperyalizmi. Konuşma tutanağına bir gözatmak istemez misiniz? (Ataç Kitabevi 1967) Önce sahnedekileri tanıyalım: Folklorcu Boratav, ressam Abidin Dino, filolog Güzin Dino ve Arap Sosyologu Enver Abdel Malik. Konuşmayı yöneten hikâyeci Ferit Edgü.

Gündem şöyle özetleniyor: Son zamanlarda «hemen bütün az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi memleketimizde de, Batıyı bir toptan yadsıma eğilimi göze çarpmaktadır.» Bu inkâr eski bir hayranlığın tepkisi mi acaba, geç kalmış bir nefis müdafaası mı? Gerçekten kültür emperyalizmi diye birşey var mıdır? Varsa ne zaman başlamıştır ve nasıl işlemektedir?

TUHAF BİR DİRENİŞ

Söze ilk başlayan Boratav hoca: «Kültür, değerliliği belirli birtakım ölçülere göre onaylanmış, olumluğunu kabul ettirmiş söz ve sanat ürünleri»; ne güzel tarif değil mi? Ama bir başka kültür daha var üstada göre: «bu tanımlamayı yapan çevrelerin onaylamasından geçmeden de, kendi okuyucu, dinleyici, seyirci... çevresi olan, öteki çevrelerin yargısına aldırış etmeden yaratılan, yaşayan, gelişen bir başka kültür.» kısaca bu esrarlı kelimenin iki anlamı var: 1 — «Bilim, düşün, felsefe, dünya görüşleri.» 2 — «Söz sanatları ve ötekiler yani halkiyat.» Böyle olunca da «emperyalizm, sömürgecilik kavramlarının kültür alanına» el atması da tablî.

Kültürün 161 tanımını «saptayan» Amerikan sosyologları, Boratav'ın açıklamalarından habersiz, ne yazık.. Üslûbdaki vuzuh, selâset, ahenk de harika!

Konuşmacı devam ediyor: «Okullar ve yayın organları, edebiyat ve sanat kolları... kurulu düzenin bozulmasını önleyecek fikirlerin ve duyguların beslenmesini sağlamak için çaba göstermektedir.» Hangi kurulu düzenin, nasıl bozulmasını? Kurulu düzenin bozulmasını önleyecek fikirlerle kültür emperyalizmi arasında ne gibi bir münasebet var?

Siz bu suallerin cevabını araştırırken Edgü yeni bir sual atıyor ortaya: «Türk toplumunda kültür emperyalizmine bir karşı koyuş olmuş mudur?» Konuşmacı tereddüt etmeden «evet» diyor ve iki örnek veriyor: «Eskiden arkeolojik kazıların verileri (veri, bizim bildiğimiz, mu'ta mânâsınadır, Fransızcası «donnée», İngilizcesi «data.» Sayın türkolog, bu yepyeni, bu işitilmemiş hakikatları anlatmak için kelimeleri de yeni baştan mânâlarındırmaktadır.) Batı müzelerine taşınırdı. Cumhuriyet rejimi, kültür alanında en göze batan bu sömürü yağmacılığı (?)'na son verdi.»

İkinci örnek, Atatürk'ün «anti-emperyalist uluşçuluk anlayışı»dır, bu anlayışa göre «bilinen Hindo-Avrupa uygarlıklarından daha eskilerini yaratan uluslar Türk soyundandır; Sümer, Hitit dilleri Türkçe ile aynı kökten gelmiştir.»

Arkeoloji hazinelerinin yağması elbette ki önlenmesi gereken bir hırsızlıktı ama bu hırsızlığın Türk kültürü ile veya kültür emperyalizmi ile alakası ne? Hititlilerin veya Yunanlıların tapınak kalıntıları v.s. bizi emperyalizme karşı savaşta nasıl destekleyebilirdi? Tarih öncesi uluslarla karabetimiz, tarihten kopmuş aydınlar için göğüs kabartıcıdır belki; fakat en az bin yıllık canlı ve muhteşem bir medeniyetin mimarı olmakla övünen Türkler böyle bir faraziyeyle avunmağa muhtaç mı? Nitekim bu garip «asalet» iddiası Edgü'yü bile isyan ettiriyor. Yanlış bir görüşdü bu. «Olumlu bir yanı var mıydı bilmiyorum ama bilimsel bir yanı yoktur...» ve genç hikâyeci, «gerçekçi» olmamız gerektiğini hatırlatıyor üstada. Bu dostâne ihtar sayın türkologu tarih öncesinin karanlıklarından ışıklar beldesi Paris'e getiriyor.

BATI'NIN TARAFSIZLIĞI

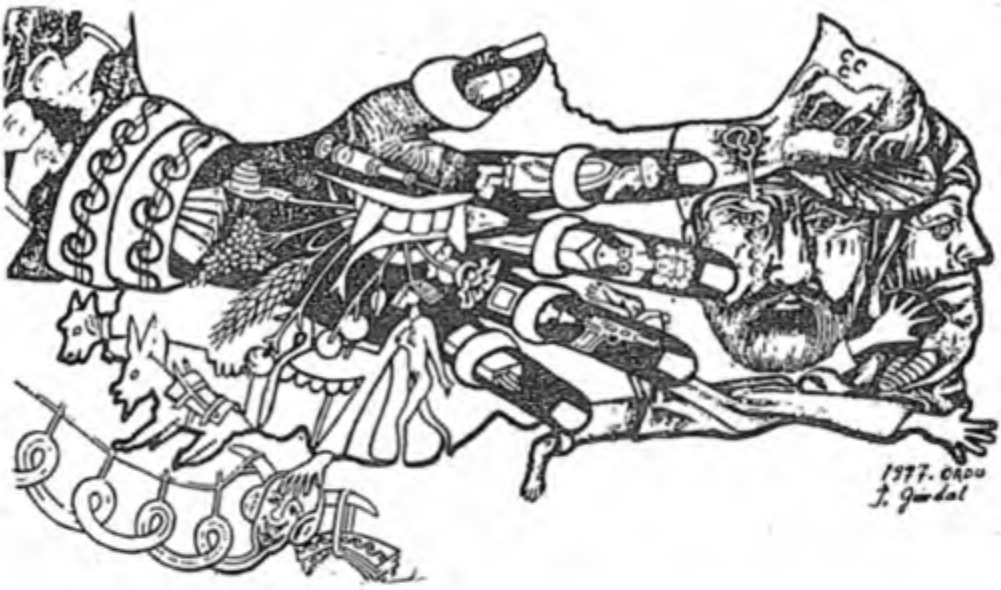
Evet diyor gerçekçi olalım. Gerçekçilik, «batıya toptan düşman olmamaktır. Batı'dan gelen her şeyi küfür saymamak, bilimde ve sanatda yerli-özel niteliklerle, uluslararası insanlık değerlerine ayrı ayrı haklarını tanımak gerekir. Üstelik batı bilimi de peşin hükümlerden gün geçtikçe kurtulmaktadır; aryen soyunun ve uygarlığının, Hıristiyanlığın üstünlüğü gibi.»

Avrupa'ya toptan düşman olan kim? «Ben-i âdem âzâ-yı yekdigerend» diyen bir medeniyetin çocukları, uluslararası insanlık değerlerine nasıl düşman olabilir? Sonra bilimle aryen soyunun üstünlüğü arasında bir münasebet var mı? Irkçılık belli bir çağın, daha doğrusu, belli bir milletin bayraklaştırdığı bir yalandır. Yalanlara, başka bir deyişle, ideolojilere ilmi'lik izâfe etmek, ilme hakaret değil midir? Hıristiyanlığın üstünlüğü ise, Avrupa'nın şuur altına kök salmış bir narsisizmdir. Boratav'ın sözünü ettiği aydınlar ancak mücerretde tarafsızdırlar; herhangi bir düşünce Avrupalılık imtiyazlarına dokununca tarafsızlıklarını unutuverirler.

46 — 60 YILLARI

Boratav'ı Dinliyelim: «Bugün emperyalist kültürün yapıcıları eskiye **baka** çok güçsüzdür.» Peki ama emperyalist kültürün yapıcıları ne demek?

Ünlü masal uzmanımıza göre, Emperyalist kültür, emperyalist devletlerin kültürüdür, kuzey komşumuz böyle bir şalbeden masun olduğu için kültürü mâsum, niyetleri hâlisanedir. Emperyalizmin en başarılı taarruzu 1946 ilâ 1960 arasında gerçekleşmiş. Kültür emperyalizminin

Desen : İhsan Gürdal

mi? Belki bu devre Tanzimat'dan beri kurbanı olduğumuz bir facianın son perdelerinden biri, yalnız bu kesif taarruz aynı derecede kesif bir tepki yaratmadı mı? Çok partili dönem, mazilerinden, mukaddeslerinden uzaklaştırılan geniş halk tabakalarının seslerini duyurmağa başladıkları bir devir değil mi? Darülfünun'u üniversite yapan ve irfanımızı bütün şubeleriyle Alman Yahudilerinin tasallutuna teslim eden bir zihniyete kıyasla 46 — 60 devri bir uyanış merhalesidir. Sayın Boratav sırf resmî ideolojiye sadakatinden şüphe edildiği için dört arkadaşıyla beraber hocalıktan uzaklaştırıldığı tek parti istibdatını kültür emperyalizmine karşı zafer? ler kazanılan bir altın çağ olarak mı hatırlıyor?

Boratav, halkı uyuşturan çeşitli kültür vasıtalarını halkın afyonu olarak tanımlıyor. «Yayımın devletleştirilmediği ülkelerde, bu yalancı kültüre karşı savunmasının tek yolu, onun eriştiği yerlere olumlu, gerçek kültürü ulaştırmak»tır. Âbidin Dino, üstadın gevezeliklerini fazla uzun bulmuş olacak ki kendini tutamıyor:

EMPERYALİZM VE SİNEMA

«Düşünce emperyalizmi yalnız azgelişmiş ülkelerde mi var? Fransa da Amerikan kültürünün baskısı altında değil mi? Amerika, kültür emperyalizminin baş kaynağı. Ama tehlike bizim için çok daha ciddi, çok daha vahim. Amerikan emperyalizminin en mâsum fakat en müessir silahı: Filimler... kovboyların kızılderililere karşı savaşı. Tabiî bunun yanı sıra basın kolu da işler, örneğin çocukları ilgilendiren resimli dergiler vardır... Bu arada yeni bir tür de türemiştir: Science Fiction... Kültüre hazırlık çağındaki çocukları daha başlangıçtan itibaren başkalarını yok etmeye ve saldırgan bir tavır takınmaya kışkırtan vasıtalar bunlar.» Kültür emperyalizmini anladınız mı? İyi ama, emperyalizmin bizi saldırganlaştırmakta ne gibi bir çıkarı var?

Konuşmanın burasında «zaviye-i fe-

Laslfe»nin perî-i ilhamı (ejeri'si demeliydik) Güzin Dino sesini yükseltiyor. Bir belâgat hummasına yakalanan hatiplerin böyle bir müdâhaleye ihtiyaçları vardı gerçekten. Biri masallar dünyasında tefelsüf eder, öteki kızılderililer arasında teferrüç eylerken, Güzin hanım mes'eleyi çırılçıplak ortaya koyuyor.: «Bugün Türkiye için, Batı kültürü iyi midir kötü müdür?»... Ne yazık ki hâlâ müphemler ülkesindeyiz. Sayın filolog da kültürden ne kastettiğini ifşâ etmiyor. Batı kültürü ne demek? Sonra asıl dâvâ yani kültür emperyalizmi nerede kaldı?

ÖNCE ARAP VE ACEM EMPERYALİZMİ

Âbidin, Ejeri'nin müdâhalesine beklenmedik bir mukabelede bulunuyor: «Batı kültürünün saldırısından önce Arap ve Acem emperyalizminin saldırısı var... Garip bir saldırı bu, çünki güçlü olan devlet bizdik. Öyle olduğu halde-kültür alanında,- yenik düşen ulusların; Arapların, Acemlerin etkisine girdik». Arap, Acem İmparatorluklarının saldırısı ne demek? Bu ne biçim kültür emperyalizmi? Cihangir bir millet fethettiği ülkelerin mânevî hazinelerini benimser; kuracağı büyük medeniyete harç yaparken Arap ve Acem emperyalizminin şikârı mı oluyordu? Türk insanı şahsiyetinin kemâlini İslâmiyetde buldu: bin yıl en coşkun temsilcisi oldu bu imânın. O terkibe kendi değerlerini kattı. Bu bir teslimiyet değil, bir temessül, bir kendini buluş. Sayın sanatçı, ric'at ve mağlubiyetlerimizin şairane bir panaromasını çizmekte devam ediyor: Arap ve Acemlerden sonra Almanlar. Evet, tesiri altında kaldığımız «İlk kültür» Alman Kültürü olmuş (Birinci Dünya Savaşı'ndan önce, Birinci Dünya Savaşından sonra). Peki, Birinci Dünya Savaşı'na kadar hep Arap, Acem kültürü mü hâkimdi Devlet-i Aliye'de? Tanzimatla başlayan Fransız kültürünü yok mu farzedeceğiz?

ALMAN KÜLTÜRÜ MÜ, FRANSIZ KÜLTÜRÜ MÜ?

Nitekim Edgü bile itiraz ediyor. Almanlardan önce bir Fransız kültürü yok muydu? Dino'nun cevabı oldukça şaşırtıcı: «Fransız etkisi önce mi, sonra mı kestiremeyeceğim.» Âbidin, Alman tesirini anlatırken Hindenburgvari bıyıklardan söz ediyor. İngiliz kültürünün kendini kabul ettirdiği saha da, giyim, kuşam v.s. imiş. Yani bu iki medeniyet, bir avuç köksüz şehir züppesini damgalamış. Gerçekten de mâsum bir emperyalizm! Devam ediyor: «Tanzimattaki etki, hem İngiliz hem Fransız etkisi şeklinde görülmüştü... Ama Alman etkisi de yabana atılmamalı. Bir çok alanlarda Prusyalılıktan bugün bile vazgeçemedik. Nazi ideolojisi de caba. Alman ırkçılığının etkisi Birinci Dünya Savaşından önce erişti bize-ideoloji olarak.» Sayın konuşmacı, Alman ırkçılığından ne kastediyor acaba? Turancılığı mı? Bizce, bu romantik milliyetçiliğin kökleri çok daha uzaktadır. Fransadan gelen bir ideoloji bu. Kaldı ki, Almanyaya da Fransa'dan gitmiş. Zira Cermen ırkçılığının en büyük müjdecisi bir Fransız kontu olan Gobineau.

Ejeri'nin itirazları coşkun konuşmacıyı hayâlî seyahatlarından ayırıyor. «Haklısın diyor, zevcesine... Kültür alanında Fransa etkisi Amerikan baskısına kadar devam etmiştir.» Ve kuvvetli bir kanat darbesiyle tekrar sema-ı tefelsüf ve tahayyüle süzülüyor:

KABAHAT KİMİN?

«Eğer yaşamamızda yabancı kültürler bu kadar yer kaplamışlarsa, bu herşeyden önce kendi kültürümüzü yeterince geliştirmemiş olmamızdan ileri geliyor.»

«Bugün bir tılsım gücüyle bütün yabancı kültürleri ortadan kaldırırsak, tam anlamıyla bu kültürlerin yerini alacak bir Türk kültürünü ortaya koyacak hazırlıkta değiliz.» Konuşmacı-

ların büyük zaafı, kültürü târif etmemeleridir. Bu bedbaht kelime her paragrafta başka bir mânâ ile arz-ı endam eylemektedir. Avrupa'nın mânevî taarruzu, hedefini büyük bir isabetle tâyin etmişti. Bizi inançlarımızdan utandıracak, millî değerlerimizi alt-üst edecek, hafızamızı felce uğratacak, bir kelimeyle şahsiyetimizi eritecekti. Bu taarruz, tam bir başarıya ulaşmıştır. Hristiyan Batıyla el-ele veren şaşkın müstağribler, mezbuhâne bir gayretle Osmanlıya, İslâm'a, tarihe saldırdılar. Hititlerin, Sümerlerin sahneye çıkarılışı sırf Osmanlıyı unuttturmak içindi. Bu uğurda her vesile meşrû görüldü, her vesile ve her vasıta.

OSMANLI DEĞİL SELÇUKLU

Âbidin, birdenbire makulleşiyor: «Bir çok dostlarımızın yaptığı gibi, işi Hititlerden ya da Yunan ve Latinlerden başlatmaktansa, öncelikle Anadolu toprağı üstündeki ilk Türk kültürünü yaratan insanların, Selçukların kültürlerini iyice kavramamız yararlı olur.» Doğru, ama neden Selçukluların da Osmanlıların değil. Âbidin, Selçuk mimarisini çok değerli buluyor. «Üzerinde durduğu üç fikir adamı: Mevlâna, Yunus, Hacı Bektaş. Sonra İbn Bibi. Yabancı kültürlere karşı müdâfaasız, çünkü kendi kültürümüzü tanımıyoruz.» Bu tesbite bütün gönlüyle katılmayacak tek namuslu aydın tasavvur edemiyoruz. Yalnız kendi kültürümüz derken, Osmanlı medeniyetinden ayrı bir dünya, Sümer, Yunan vs. gibi bizimle hiçbir münasebeti olmayan hayâli bir ülke kastediliyorsa, böyle bir teşebbüsü gaflet veya ihanet olarak vasıflandırmak zorundayız.

HİND VE ÇİN'İN BAŞKALIĞI

Hayli zamandır kendisine söz düşmeyen Edgü, garib bir sualle bahse karışıyor: «Neden Osmanlılar tarihleri boyunca başka kültürlerin tesiri altında kalmışlar da emperyalist devletlerin bütün gayreti Hind ve Çin kültürleri üzerinde büyük bir tesir yapmamış?

Cevap verelim: Osmanlı, karşısına çıkan ülkeleri fethetmiş, büyük bir vatan yaratmıştı. Kendine yakın kültürleri de kendi hazinesine kattı. Bu bir «alış»tı, bilerek, işleyerek, seçerek. Maruz kalmıyor, fethediyordu. Hikmet, İslâm'ın meşrû malıdır, diyordu din. Osmanlı, hikmeti alıyordu, Arapla Acemden ve tekrar ediyoruz, malzeme olarak alıyordu. Tanzimattan sonra Avrupa binbir cepheden taarruza geçti. Ama sahneye hep dost olarak çıkıyordu. Dilimizi, mukaddeslerimizi kabul et, demiyordu bize. İçimizden bir kaç müstağribi büyülüyordu. Türk, zora karşı direnir. Kendisi kerim olduğu için, ikrama karşı zayıftır. Yani batı karşısındaki mağlubiyeti açık bir mücadelenin eseri değildir, hâince, namussuzca bir taarruzun neticesidir. Hind'le Çin'in direnişi başka. Onlar rezil bir düşman karşısında tarihlerini ve mukaddeslerini kurtarmak, yani yok olmamak için irfana sığınmak zorundaydılar. İrfan, müsteviliye karşı, maske takmak ihtiyacını duymayan bir düşmana karşı haysiyetin son kalesiydi.

BATI'DAN VAZGEÇEMEYİZ

Edgü devam ediyor: Batılaşmadık çünkü Batı medeniyetinin köklerine inemedik, satıhta kaldık. Batıyı «yadsıyoruz», ama onun yerine ne koyacağımız belli değil. Biz diyoruz ki: batılaşmadık çünkü batılaşamazdık, Batı doğulaşamayacağı gibi. Batı medeniyetinin kökleri ne demek? Batının kökleri Doğudadır. Mısır ve Hind olmadan, eski Yunan izah edilebilir mi? Rönesans denilen İtalyan masalı biraz da Haçlı seferlerinin eseridir.

Genç hikâyeciyi endişelendiren, Batı kültüründen boşalacak yeri doldurmak. Müsadeleri ile, Voltaire'nin bir nüktesini hatırlatayım: Polis müdürü, Candide yazarına sorar: «Hıristiyanlığı yıkıyorsunuz, onun yerine ne

koyacaksınız?» Voltaire gülümser: «Sizi Dünyanın en habis canavarından kurtarışım yetmiyor mi?»..

Edgü'nün bir başka merakı da şu: evet, kültürümüzün kaynaklarını bilmiyoruz, ama bu kaynaklara eğilsek ve mesela Selçuk ve Osmanlı kültürlerini adamakıllı tanısak, bu bizi nereye götürür?

Nereye götürecek? Haysiyete, ciddiyete, şahsiyete..

«Bu kültürler, çağımızın sorunlarına ışık tutabilir mi?» Elbette. Yalnız çağımızın «sorunlar»ından yani meselelerinden ne anlıyoruz? Bu Avrupa zaviyesinden görülen bir çağ mı?

DOĞU KÜLTÜRLERİNİN NİTELİĞİ

«Doğu kültürlerinin temel niteliği spekülativ olmalarıdır.» Doğu kültürleri yekpare bir bütün mü? Spekülativ demek, antirasyonel demek midir? Kültürler gökten zembille inmez, içtimaî ihtiyaçlara cevap getirirler. Yani belli bir meydan okuyuşun karşılığıdırlar. Bu cevaplar isabetli ise, kültür yaşayıp gelişir, değilse ölür. «Bu spekülativ kültürler hemen hiçbir rasyonalist elemanı içermemekte imişler. Ne biliyorsunuz? Hıristiyan hocalarınız mı söyledi? İbn Rüşd'ün adını duydunuz mu? İbn Haldun, rasyonalizmin ta kendisi, Hakikat şu ki, ne doğu yekpare bir bütündür, ne batı. Tefekkür, hiçbir kıtanın inhisarında değildir.

EMPERYALİZM VE BATI KÜLTÜRÜ

Edgü devam ediyor: «Batı uygarlığı rasyonalizmin sonucudur.» «Emperyalist Batının kültürü, genel çizgileri içinde emperyalist» değildir. Sorunlarımızı ancak «bu kültürün bize kazandıracağı yöntemlerle» çözebiliriz. Sonra hazin bir itiraf: Kültürümüzden kopmuşuz, eski harfleri bilmiyoruz, Osmanlıcadan habersiziz. «Hem kökleşmek istiyoruz, hem de bunu gerçekleştirecek güçten -daha doğrusu- araçtan yoksunuz. İş uzmanlara kalıyor, onlar da pek ehliyetli değil, nihayet bir hammadde hazırlayıcısı.»

Foto: Cahit Yılmaz

OSMANLI EMPERYALİST Mİ?

Bu efendice itirafı küstah bir iddia kovalıyor: «Osmanlı devleti de emperyalist bir devletti.» A iki gözüm, dilini bilmediğin, tarihini bilmene imkân olmayan bir medeniyet hakkında bu hükmü nasıl verirsin? Sonra, emperyalizmi tarif etmiyorsun.

Boratav tavzihe çalışıyor: Başka bir emperyalizm bu, «sömürge imparatorluğu değil de yayılma genişleme imparatorluğu.» Maşallah, ne vuzuh.. ne vuzuh!

ASIL MESELE

Güzin Dino, bu fazla akademik konuşmayı toparlıyor: Batı kültürüne cephe almak hatadır, hatadır çünkü, Marks'la Engels de Batılı. Hâzırûn, bulutlarda dolaşmaktan vazgeçerek Ejeri'yi bir ağızdan tasdik ediyorlar. Edgü: «Açıkça söyliyelim, bugün sorunlarımızı çözümlemekte kullanacağımız yöntem, besleneceğimiz kaynak materyalist bir dünya görüşüdür..»

Boratav, bu cesur ve samimi tasdiki yumuşatmak için, hakimâne nasihatlarına yenilerini ekliyor. Başarıya ulaşmak için şunları yapmalıymışız:

1) Batıdan korkmamak, emperyalist baskıya direnmek, fakat batı kültürünün değerlerinden, Descartes'ından, Hegel'inden, Marks'ından çekinmemek; (kuzum Descartes'la

Hegel'den çekinen kim? Neden sözü uzatıyorsunuz?)

2) Kendi kültürümüze eğilmek, bu kültür ürünlerini herkesin anlayacağı şekilde tahlil etmek (kendi kültürümüzü derken kültürlerimizden hangisini kastediyorsunuz? Başlarken kültürü tarif buyurmuştunuz. Bu «ürün»leri tahlil etmeden önce tesbit etmek gerekmez mi? Tahlil, tefsir demektir. Tefsir ise, «enfüsî»dir).

3) Anadoludaki Selçuk-öncesi kültürleri önemsemek (neden Selçuk-öncesi de Selçuk sonrası değil? Osmanlıya ne kadar düşmansınız Sayın Boratay, Selçuk-öncesini önemsemek suretiyle, hem batılı dostlarınızı sefâyab ediyorsunuz, hem az önce romantik diye vasıflandırdığınız belli bir tarih tezinin taraftarlarını)... Ama işe halk kültüründen başlamalı. (Oh, gelsin masallar... gelsin Pir Sultan Abdal, gelsin Köroğlu).

İDEALİZM MATERYALİZM

Dino tekrar sesini yükseltiyor: «Yabancı kültür mutlaka emperyalist midir? Hayır. Her ulus kendi kültürünü yaratır ve elbette şu ya da bu şekilde siyasî bazı gelişmelerin sonucu bu kültürünü de yayar. Fakat bir kültürün içinde bir çok akımlar var. Mesela Batı kültürünün iki akımı: idealizm'le materyalizm. İdealizmi tanımak zorundayız, marksizmi benimsemek (marksizme bu imtiyaz nerden geliyor? Tanımak derseniz, yerden göğe kadar hakkınız var, ama müsaade ederseniz benimseyib benimsememeye biz kendimiz karar verelim. Yani «zor»unda olmayalım o zaman bu konuşmaların hedefi, «belli bir hayat tarzını», «belli bir hayat görüşünü» zorla -tabiî silah zoru değil- kabul ettirmeğe çalışmak olur ki, böyle bir teşebbüs sizi hakikatı arayan bir fikir adamı olmak vasfından uzaklaştırır) Ama dalma bir süzme, bir açıklama şart. Zor iş bu. (şüphe mi var?) Birinci adım tanımak, ikinci adım değerlendirme yapmak (ama demin benimsemek zorundayız buyurmuştunuz. Demek önce değerlendirmek lazım geldiğini kabul ediyorsunuz, güzel).

NE ZAMAN EMPERYALİZM

Her yabancı kültüre emperyalist diyemeyiz. Ancak, yabancı bir kültür siyasî bir güçle beraber kendini kabul ettirmeye zorluyorsa bir emperyalizmden sözedilebilir. Ama en büyük tehlike, kendi kabuğuna çekilmek. Kültür emperyalizminden korkarak kendi içimize çekilirsek, emperyalizme yem oluruz. Bütün kapılarımızı kapamak, bütün kapıları açmak kadar tehlikeli. (hay Allah razı olsun! Ne kadar doğru söylüyorsunuz)

TEK YÖNTEM: DİYALEKTİK

Diyalektik bir düşünceye varmadıkça ulusal temelleri ortaya çıkarmamıza imkân yok. Yöntemimiz mutlak diyalektik olacak ve materyalizme dayanacaktır. (hep aynı «saplantı»).

Güzin de, muhterem zevcinin kanaatını bölüşüyor: «Bilimsel gerçeklere karşı tepkimizi, Doğu, Batı gibi coğrafya terimlerine göre» ayarlamamalıyız. Kaldı ki, diyalektik maddecilik de Batının «inhisarı» değildir artık. Abidin'e göre «yeni oluşuma batılılaşma diyemeyeceğiz. Çağdaşlaşma ya da diyalektik maddeci çağdaşlaşma aşaması demek daha yerinde olacak.» Çağımızın farikasını öğrendiniz mi? Kelimeler yabancı, telaffuzları biraz güç ama ciddi bir gayretle niçin ezberliyemeyelim? Sonra tekrar bizim dilimiz konuşuluyor: «Batıya kızmak çocukça bir davranış. Kültür olayına ne coğrafya, ne sınıf yasakları konabilir. Nerde olursa olsun, hangi sınıftan gelirse gelsin, kültür, tıpkı bilim gibi, doğanın nesnel yasalarını yansıttığı ölçüde bizim için yararlıdır.

EN İYİ SAVUNMA

«Yararlı-zararlı ayırmasını yapabilmenin birinci şartı: bilmektir. Emperyalizm, yabancı kültürün toptan, hazmedilmeden, süzülmeden zorlanma siyasetindedir. Ulusal kimliğimizi

ezmeğe çalıştığı ölçüde her kültür emperyalisttir. Emperyalist tutuma karşı en iyi savunma, yönteme yöntemle, kitaba kitapla, olumsuz sanat eserine karşı olumlu sanat eseriyle karşı çıkmamızdır... Yabancı aldatmacıları halk- oyuna duyurmak, yabancı mitosları yıkmak da boynumuzun borcu olmalıdır... Bütün düşünce ve felsefe akımlarını, materyalist okul kadar idealist okulu da bilmek zorundayız.»

BİR SOSYOLOG'U DİNLEYELİM

Enver Abd-el Malik gerçek bir ilim adamı. Hem Doğuyu hem Batıyı tanıyor. Ciddi ve dürüst. Önce kültürle ilmi ayırıyor birbirinden. İlim cihanşumuldür, kültür ise bir halkın veya içtimaî bir zümrenin eseridir; cihanşumül bir kültür yoktur, tarihin şu veya bu devresinde ortaya çıkmış kültürler vardır, Doğu, Batı, Akdeniz, Güney Amerika kültürleri gibi. Bu coğrafî bir tasnif; karekterlere dayanan bir tasnif de yapılabilir: liberal, burjuva, radikal-burjuva, jakoben, emperyalist, sosyalist... kültürler gibi. Emperyalist kültür, emperyalist ülkelerin kültürüdür, bu kültürün amacı yayılmak ve sömürmek. Daha doğrusu bu kültürün içinde bazı kollar, mesela siyasî ideolojiler, içtimaî ideolojiler emperyalistdir. Çok yerinde bir tespit. Kültürün bütününe emperyalist diyemeyiz. Saldırganlık, kültürlerin değil, ideolojilerin vasfı.

Sosyolog, karşısındakinin hoşuna gitsin diye olacak, kültür sözünden yine de vaz geçemiyor:

Burjuva kültürleri, kurulu düzeni devam ettirmek isterler. Ama Batının gerçek bir liberal kültürü vardır. Bu kültürün bir kolu marksizm ve sosyalizmdir. Yani kültür bir bütündür ve bütün olarak emperyalist diye damgalanamaz.

Kültür bağımsızlığı siyasî bağımsızlıktan çok daha güç. Çünkü A.B.D. «bu alandaki gereçleri elinde tutuyor: arsivler, kitaplıklar, yayınevleri... Sosyalist ülkeler de bir takım modeller sunuyor bize ama biz kendimizin olan, yalnızca bizim olan bir gelişme üstünde çalışmak istiyoruz. Taklitçi olmayan bir gelişme üstünde... «Ülkelerimizin tarihî hususiyetlerinden yola çıkmalıyız. Her ülke tarihinin sonucu, kendine özgü nitelikler yaşır.» Kendi modellerimizi kendimiz yaratmalıyız. Önce kendimizi sonra benimseyeceğimiz metodları ciddî olarak tanımak zorundayız. Halk dışardan gelecek katkıları nasıl garşılayacak?

Bugün iki Batı var: 1) Kültürce liberal, siyasetçe emperyalist batı. 2) Sosyalist batı. Bir de üçüncü dünya var. Yalnız batıdan değil diğer üç kıtanın kültürlerinden de faydalanmalıyız. Hem radikal-liberal ülkelerin hem de sosyalist ülkelerin kültürleriyle ilişkiler kurmalıyız. Kültür savaşı «ulusalcılık» savaşının bir sonucudur. Önce inkâr merhalesi, emperyalizme karşı koyma ve kendi kendini tanıma. Sonra da yabancı unsurların ayıklanarak benimsenmesi. Kendimize sormamız gereken şu: nasıl Mısırlı, Kübalı, Brezilyalı olunur?

Yöntemleri almaktan söz ediyorsunuz. Hangi yönetemleri? Bunların yabancı menfaatleri maskelemediği ne belli? Mesela strüktüralizm, hadiseleri tarihî akışlar içinde incelemez, dondurur, tecrid eder. Bilimsel deniyor bu yönteme. Bizim ihtiyaçlarımıza cevap verebilir mi? Hayır. Aynı ihtiyatkârlığı batının bütün yöntemleri karşısında göstermeliyiz. «Kullanacağımız yöntemleri a priori olarak seçemeyiz. yöntem kendini göstermelidir.»

Sol'un namuslu temsilcileri bizde de aynı hakikatları haykırmadılar mı? Bir Kemal Tahir başka türlü mü konuştu? İnsan, Abd-ül Malik'in bütün düşüncelerini bölüşmese de ciddiyet ve samimiyetine saygı duyuyor. Zavallı Jön Türklerimiz! Ülkesinden ve tarihinden kopanların kaderi: korku, bocalayış.. bir kelimeyle tezatlar içinde çırpınıştır!

SAMAN YOLUNDA BİR TOPLANTI

Yüreklerimiz hep bir anda titremiş
Korkuyla umut arasında...
Ben, Ilıca'nın Özbek köyünden Mehmet,
Sen Afyon'un Emirdağı'ndan Hasan,
O, Siirt'in Kuş uçmaz Kervan Geçmez Köyü'nden Mustafa...
Ne dedelerimizin tanışığı var, ne babalarımızın
Ne de bir köprüden geçerken dirseklerimiz değmiş birbirine
Bakmayın her birimizin bir yöreden geldiğine
Dedik ya
Yüreklerimiz hep bir anda titremiş
Korkuyla umut arasında...
Ben Ilıca'nın Özbek köyünden Mehmet,
Sen Afyon'un Emirdağı'ndan Hasan,
O, Siirt'in Kuş Uçmaz Kervan Geçmez Köyü'nden Mustafa...
Şimdi bir ocağın etrafındayız
Konuk olmuşuz Tanrı sofrasına
Kalkmış Cebel-i Nur'dan bir güvercin
Çağırmış hepimizi tek tek
Bu davetle toplanmışız samanyolunda
Kayaların çatlaklarından sızan su gibi
Billur billur akmışız bir kutlu vadiye
Ruhlarımız Elest bezminde tanışmış
Gönüllerimiz bu vâdide.
Ellerimiz bir elin etrafında birleşmiş
Akabe yiğitleri gibi...
Yemin demişiz Allah adı ile yemin
Savaş meydanından çıkmak yok bize
Yemin, Allah adı için
Zırhlar vücutlardan çıkmayacak
Kılıçlar girmeyecek kınlarına
Yemin
Allah adı için
Uykular zincirlere vurulacak
Diken serpsin bacılar yataklarımıza
Ya düşman sökülür bu bedenlerden
Ya da canlar çıkar bu bedenlerden

Mehmet Nuri DOĞAN

DİVAN EDEBİYATI ÇEVRESİNDE TARTIŞMALAR.

Desen : Ali Şen

MEHMET NURİ DOĞAN

Başlangıçtan bu güne kadar millî kültürümüzün korunmasını sağlayan ve bu sahada yayınlanmış kütüphaneler dolusu eserle karşımıza çıkan Türk Edebiyatı bir bütündür. Onun için bu bütünlüğü ortadan kaldıracak basit ve tahrip edici hareketlerden sakınarak gerçeklere yönelme mecburiyeti vardır. Çünkü Türk Edebiyatının bir bölümünü teşkil eden bazı dönemlerini ölü dönemler olarak göstererek bir kenara itmek Türk Edebiyatına hiç bir fayda sağlamıyacağı gibi Türk Edebiyatının hayatiyetini, canlılığını ve Türk Kültürüne olan hizmetini ortadan kaldırarak millî kültürümüzde gedikler açılmasına sebep olacaktır.

Bu gerçeği iyi bilen edebiyatçılar ve edebiyat tarihçileri her zaman Türk dili, Türk Edebiyatı ve Türk tarihi arasında görülen bütünlüğü gözler önüne sererek nesiller arasındaki kültür alışverişini kolaylaştırma yoluna gitmişlerdir. Türk Edebiyatının bütünlüğünden öte, Türk kültürüne yönelik bu çalışmalar Tanzimatın ilanından sonra zayıflamaya başlamış ve Tanzimattan sonra ortaya çıkan edebî dönemlerde bir önceki dönemi suçlama ve bir önceki döneme alt ölçü ve değerleri inkâr etme hastalığı geniş çaplı olarak kendini göstermiştir.

Tanzimat Edebiyatıyla Divan Edebiyatını suçlama şeklinde başlayan bu durum daha sonra Servet-i Fünûn Edebiyatına, Millî Edebiyata, Cumhuriyet dönemi edebiyatına sirayet etmiş ve böylece günümüze kadar uzanmıştır. Onun için: bugün Eski Türk Edebiyatının bünyesinde yer alan Dinî Edebiyat, Tasavvuf Edebiyatı ve bilhassa Divan Edebiyatı mahsüllerine ölü edebiyat gözüyle bakmak ve daha çok orta dereceli okullarda bu dönemi inkâr ederek geçivermek yaygın alışkanlık haline gelmiştir.

Millî kültürümüze öldürücü bir darbe vurmaktan başka bir işe yaramıyacak olan bu kötü alışkanlığın yaygınlaşmasında değişik unsurlar rol oynamaktadır. Fakat bunların en önemlileri sosyolojik hata, Eski Türk Edebiyatı ve onun bünyesine giren dönemlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olamamaktan ileri gelen cehalettir. Onun için Divan Edebiyatının Türk Edebiyetının içerisindeki yerini belirtmeden önce bu hatalı tutumların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

SOSYOLOJİK HATA

Sosyolojik iki kavram olan halk ve entellektüel kelimeleri Tanzimattan bu yana değişik şekillerde kullanılmış ve bu arada edebiyatımızı da etkisi altına almıştır. Aydın ve seçkin kimseler karşılığında kullanılan entellektüel kelimesinin yerine HAVAS kelimesi kullanılmış ve Divan Edebiyatı havas edebiyatı olarak nitelenerek kenara itilmek istenmiştir.

Tanzimattan sonra gelişen ve 1860 larda ilk mahsüllerini toplu olarak vermeye başlayan Yeni Edebiyat; bu dönemde aydın halk ikiliğini temel ölçü olarak aldığı için Divan Edebiyatına yüklenerek suçlamayı en büyük gaye olarak seçmiş ve buna uygun eserler ortaya konmuştur. Temel ölçülerden uzak hissî duygularla geliştirilen bu hareket Tanzimat döneminde başlamış, Servet-i Fünûn döneminde gelişmiş, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Edebiyatı dönemlerinde kök salmış, dal-budak vermiş ve günümüze kadar gelmiştir.

İlhamını Batıdan alan adapte bir milliyetçilik anlayışıyla kendi edebiyatımızı, tarihimizi ve millî kültürümüzü inkâra yönelen bu hareket uzun zaman devlet politikasının kolları arasında yoluna devam ettiği için dilediği gibi at oynatmış ve Millî Kültürümüze, Millî Edebiyatımıza ve Millî Tarihimize yönelik saçmalıklar temel ölçü olarak yeni nesillere kabul ettirilme yoluna gidilmiştir. Bunun için de: Osmanlı Devletinin aydınlarıyla halkı arasındaki kültür ve anlayış farkının ancak; entellektüel tabakanın yani aydınların edebiyatının, san'atının, kültürünün ve musikisinin inkârı ile ortadan kaldırılabileceği tezi ileri sürülmüş, bu istikamette çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların sonunda bilerek veya bilmeyerek; Divan Edebiyatı, Klasik Türk Musikisi, millî san'at eserleri kısmen veya tamamen inkâr edilerek kenara itilmek istenmiştir.

Tanzimattan sonra yaygınlaşarak ortaya çıkan veya belli mihraklarca ortaya çıkarılan bu hatalı tutum, yeni fakat sıhhatli olmayan ölçülerin ortaya çıkmasına sebep olmuş ve bu hatalı ölçülerle hatalı sonuçlar elde edilmiştir. Hatta bu hataya edebiyatımızı millileştirmek gayesiyle ortaya çıkan Millî Edebiyat dönemi san'atkârları bile düşmekte kendilerini alamamışlardır. Aruz-hece tartışması, edebiyatın millileşmesi, millî musiki ve buna benzer hususların ortaya konmasında karşımıza çıkan yorumlar bugün için daha sıhhatli yorum yaparak düşünme fırsatı vermekte ve içine düşülen hatayı göstermektedir.

BAZI ÖRNEKLER...

Bu hususu açıklığa kavuşturmak için Ziya Gökalp'ın Aruz vezni, Millî Edebiyat ve Klasik Türk musikisi ile ilgili görüşlerini olduğu gibi aktarmakla yetineceğim. Türkçülüğün Esasları'ndan alınan bu bölümlerde şöyle demektedir:

«Türkçülüğe göre, edebiyatımız yükselebilmek için, iki san'at müzesinde terbiye görmek mecburiyetindedir. Bu müzelerden birincisi Halk Edebiyatı, ikincisi Batı Edebiyatı'dır. Türkçü şâirler ve yazarlar bir taraf-

tan halkın güzel eseslerini, öte yandan Batı'nın şâheserlerini model olarak almalıdırlar. Türk Edebiyatı, bu iki çıraklık devresini geçirmeden ne millî olabilir, ne de tekamül edebilir. Demek ki edebiyatımız bir taraftan halka doğru öbür taraftan Batı'ya doğru gitmek mecburiyetindedir...» (1)

«Doğu musikisine gelince; bu tamamiyle eski hâlinde kaldı. Bir taraftan Çeyrek sesleri muhafaza ediyordu, diğer cihetten armoniden hâlâ mahrum bulunuyordu. Farâbî tarafından arapçaya naklolunduktan sonra bu HASTA MUSİKİ sarayların rağbetiyle Farsça'ya ve Osmanlıca'ya aktarılmışlardı. Diğer taraftan ortadoks ve Ermeni, Keldani, Süryani kiliseleriyle Yahudi sinagoğu da bu musikiyi Bizans'tan almışlardı. Osmanlı unsurlarını birleştiren yegâne müessese olduğu için, buna Osmanlı milletler topluluğu musikîsi adını vermek de gerçekten çok münasipti...» (a.g.e.sh. 146)

«Türkçülük zuhur ettiği zaman, aruz vezniyle hece vezni yanyana duruyordu. Güya birincisi havasın, ikincisi avamın terennüm âletleriydi. Türkçülük dildeki ikiliğe son verirken, vezindeki bu ikiliğe de kayıtsız kalamazdı. Hususiyle terkipli dil aruz vezninden, aruz vezni de terkipli dilden ayrılmadığı için, bu iki Osmanlı müessesesi hakkında aynı hükmü vermek lâzımdır. Bunun üzerine, Türkçüler, terkipli dille beraber, aruz veznini de millî edebiyatımızdan kovmağa karar verdiler...» (a.g.e., sh. 141)

Bu sözlerin söylenmesinden bu yana uzun zaman geçmiş ve Millî Edebiyat, Klasik Türk Musikîsi ve aruz vezniyle ilgili görüşlerin çoğu ortaya konan ilmî gerçeklerle kendiliğinden çürümüştür. Aruz, hece ve bu gün oldukça fazla kullanılan serbest vezinle Türk Edebiyatına kazandırılmış yüzlerce, binlerce değerli eser vardır. Zaten Ziya Gökalp'ın bu satırları yazmasından asırlarca önce Türk dilinin aruzla yazılmış sade ve güzel örneklerine raslamak mümkündür. Fuzulî'nin «Göklere âçılmasun eller ki dâmânındadur.» mısraı, Şeyh Gâlib'in ölümünü fâilâtün, feilâtün fa'lün vezni ne uygun olarak duyuran şahsın: «Geçti Gaalip Dede candan yahû.» sözü ve bir şâirin Divan şiirinin ses ve âhenk özelliğini gösteren aşağıdaki tekerlemesi bunu açıkça göstermektedir.

«Gül, gül dedi, bülbül güle, gül gülmedi gitti,
Bülbül güle, gül bülbüle yâr olmadı gitti.»

Türk dilinin en güzel söyleyiş özelliklerini gösteren bu mısraların, beyitlerin ve şiirlerin sayısını çoğaltmak mümkündür. Nedim'de, Bakî'de, Şeyhülislam Yahya'da, Süleyman Çelebi'de ve hatta Yunus'un aruzla yazılmış şiirlerinde bu tür söyleyişlere her an rastlıyoruz. Bâki'nin Kanunî Sultan Süleyman Mersiyesinden alınan aşağıdaki mısralar Türk dilinin aruza uygun olarak en güzel şekliyle kullanılışını gösterdiği gibi on altıncı yüzyılın haşmetini de belgelemektedir.

«Tîğın Hudâ yolunda sebil etti canları
Şemşir gibi rûy-ı zemîne taraf taraf
Saldın demir kuşaklı cihan pehlivanları
Aldın hezâr bütgedeyi mescîd eyledin
Nâkus yerlerinde okuttun ezanları»... (2)

CEHALET VE DÜŞMANLIK

Divan Edebiyatı, kendine has kâinat görüşü, hayat dünyası, duygu

(1) Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları.
(2) Bakî Divanı, Hazırlayan: S. Nüzhet Ergun,c. I, İstanbul 1935 sh. 79.

ve düşünce sistemi ve kendi ölçüleri içerinsinde gelişmiş bir san'at anlayışıyla Türk Edebiyatının en önemli bir bölümünü doldurmakta ve bin yıllık kültürümüzü içerisinde barındırmaktadır. Onun için insan zekâsının en güzel örneklerini millî kütürümüzle yoğurarak ortaya koymuş olan bu edebiyatı ve bu edebiyatın bünyesinde ortaya konmuş olan eserleri anlamak belli ve yeterli bir kültüre sahip olmayı gerektirmektedir.

Oysa bu günkü insanımız ve hatta bu işi meslek edinmiş edebiyatçılarımız birçok tarihî ihtiyaçlar sonucu ortaya konmuş olan san'at eserlerine bilerek ve anlayarak yaklaşma fırsatı bulamamakta ve psikolojik eziklikle kendi kültürüne, kendi tarihine ve kendi edebiyetına yabancı kalmaktadır. Bu yabancılık değişik sebepler sonucu düşmanlığa dönüşmekte ve «Kişi bilmediği şeye düşmandır.» atasözüne uygun şekilde edebî ve tarihî eserlere «Tuu, kaka...» denilmektedir.

Bu belirttiğimiz şekilde kenara itivermek istediğimiz san'at eserlerini anlamak ve iyi değerlendirmek mümkün değildir. Oysa hangi sahada olursa olsun sanat eserlerinin kendine göre san'at anlayışı ve bu anlayışın san'at eserine uygulanış şekli vardır. Biz beşeri bir ihtiyacın sonucu olarak ortaya çıkmış olan bu eserlerini inceleyip değerlendirirken tarihî zevk adını verdiğimiz; bir eserin ilk yayınlandığı zaman bırakmış olduğu zevki gözden uzak tutamamak mecburiyetinde olduğumuzu hiç bir zaman unutmamalıyız

Fakat, Eski Türk Edebiyatının ölümsüz mahsülleri arasında yer alan, Dinî Edebiyatın, Tasavvuf Edebiyatının ve Divan Edebiyatının en güzel örnekleri olarak karşımıza çıkan; gazeller, kasideler, rübailer, mesneviler ve bunlara benzer eserler ilmî gerçeklerin ışığı altında yeterince değerlendirmek ve çoğu zaman üstün

körü ifadelerle tedkik edilmeden ortaya atılmış olan belli hükümler tekrar edilmektedir. Bu belli hükümlerle ortaya konan tekrarlarda da: Divan Edebiyatının kaideci bir edebiyat olduğunu, içerisinde yer alan mazmun ve mefhumların hayatla alâkasının bulunmadığını, havas adını vermiş olduğumuz bu edebiyatın mensuplarının saray ve çevresinde yaşadığını, bu edebiyatın İrandan alınma taklidî bir edebiyat olduğunu ve bunlara benzer bir sürü asılsız tekerlemeyi tekrar eder dururuz. Fakat, bunun yanında bu edebiyatın asırlar boyu kendi devrinin hususiyetlerini, kendi devrinin zevklerini, hatta kendi devrinin inanç ve hurafelerini bünyesinde sakladığını düşünmeyiz. Divan Edebiyatının bünyesinde yer alan mücerret mazmun ve mefhumların arkasında gizlenen gerçeklere bakmadığımız gibi bu mücerred mazmun ve mefhumların bir devrin inanç, ahlâk ve san'at anlayışına ışık tuttuğunu görmek istemeyiz. Bunun için de hataya düşmekten kendimizi alamadığımız gibi bilmediğimiz özelliklerinden dolayı Di-

van Edebiyatına, dolayısıyla millî ve edebî kültürümüze düşman oluruz.

DİVAN EDEBİYATINI ANLAMAK

Divan şiirinin anlaşılmayışının sebebi; ileri sürüldüğü gibi mânâ ve mefhumların karışıklığı, kelimelerin anlaşılmazlığı değil onun bünyesinde taşıdığı hayat anlayışının ve hayat anlayışını alâkalandıran mefhumların iyice bilinmeyişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bizim bu tür eserlerin yazıldığı zamanki hayat şartlarını, inançları ve düşünce şekillerini göz önünde bulundurmadan bu günkü zevk ve anlayışımıza göre değerlendirme yapışımız tarihî zevki ortadan kaldırdığı gibi eserin değerini de düşürmektedir.

Kutad gu Bilik ve Divan-ı Lügatü't Türk'ten bu yana alacak olursak bin yıllık kültürümüzü içerisinde barındıran ve Türk Milletinin gönlünde derin akisler uyandıran bir edebiyatı anlamak ve değerlendirmek kolay olmayacaktır. Çünkü, halın ve gizli ellerin insafsızca tahribine rağmen kütüphanelerimiz bu tür eserlerle doludur. Kütüphaneleri dolduran bu eserlerin anlaşılması için yeterli bir kültüre ve san'at zevkine sahip olmak, azimli çalışma istemektedir.

Divan Edebiyatının anlaşılması ile ilgili görüşlerini belirtirken Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan: «İyice bilmeden, sathî bir görüşle bir san'atı mahkûm etmek fikrî bir faciadan başka bir şey değildir. Evet, Divan Edebiyatını anlamak güçtür. Büyük bir kültür zenginliğine muhtaçtır. Bu kültürü elde edip bu sanat mahsüllerini avucu içine almak, yüksek tefekkürün verdiği yüksek zevke erişmek demektir. Bu büyük nimetin külfetî de büyüktür. Fakat, katlanmalıyız.» diyor ve Divan Edebiyatı mahsüllerinin yanlış değerlendirildiğini belirterek şu hükme varıyor:

«İlim dâima objektiftir ve öyle bir mahfazadır ki, içinde en sübjektif mevzular için yerler ayrılmıştır. Şimdiye kadar divan edebiyatı mahsülleri sadece bir zevk, hissî ve fikrî bir tatmin elde etmek için okunmuştur. Halbuki insani melekler bu edebiyat üzerinde o kadar muvaffakiyetli tecelliler göstermiştir ki, bir asır boyu ömrünü bu incelemeğe vakf eden insan bile bazen duraklar ve şaşırır. Şâirlerimiz hakkında verilen kıymet hükümleri sübjektiftir. Hiç bir vesikaya dayanmaz. Onların eserleri içine nasıl fikr ve ruhî bir hazırlıkla gireceğiz? Çok defa müstahkem bir kaleye benzeyen bir beyiti neresinden girerek feth edebileceğiz? Hissediyorum ki, bu satırlar genç neslimizi ve garblı münevverlerimizi yadırgatacaktır...» (3)

Bu hükümler, sorulan sorular ve bu hükümlerle soruların genç neslimize ve Batıyı kendine rehber edinmiş olan aydınlarımıza ters düşeceği belirtilirken bu gün insanımızın içine düştüğü boşluk gösterilmiye çalışılıyor. Biz bunu biraz daha ileri götürerek bu işi meslek edinmiş olan edebiyatçılarımızın da belli hükümlerle hareket ederek hataya düştüklerini ve Divan Edebiyatına ölü bir edebiyat gözüyle baktıklarını söylemiştik. Burada bunun değişik sebepleri üzerinde durmayacağım. Fakat, bunun yanında Divan edebiyatı ile ilgili uzun ve yorucu çalışmalardan sonra «Divan Edebiyatı» adını taşıyan ve divan edebiyatında geçen kelime, remiz, mazmun ve mefhumları açıklığa kavuşturan Agâh Sırrı Levend'in bile Divan Edebiyatına yaklaşırken değişik mazeretlerle bocaladığına işaret edeceğim.

A. Sırrı Levend, İslâm Medeniyetinin ve İslâm kâltürünün tesirî altında gelişen ve asırlarca Türk Milletinin his, heyecan ve duygularına tercüman olan Divan Edebiyatını incele-

(3) Prof. Dr. A. Nihad Tarlan, Divan Edebiyatı Millî Kültür Dergisi, C. I, Sy. I, sh. 16.

yen bir kitap yazdığı için suçlanabileceğini düşünerek: «Yaşadığımız hayatın akislerini taşıyan bu günkü edebiyatımız dururken, artık bir müstehâse haline gelen ve bu günkü cemiyet içinde hayat kabiliyetini kaybeden eski edebiyatımızdan bahse ne lüzum var?» sorusunu sorduktan sonra şu cevabı vermektedir:

«Bu suale cevap vermek güç olmayacaktır. Bir defa, eski edebiyattan bahsetmek ve onun ihtiva ettiği unsurları tahlile çalışmak, onu ihya veya tamim etmek demek değildir. O, tarihe karışmış içtimaî bir müessesedir. Biz onu bir müzenin muhtevasını tedkik eder gibi inceliyeceğiz; bir tarihin yapraklarını çevirir gibi gözden geçireceğiz.

Bundan başka, eski edebiyatımız hakkında şimdiye kadar yapılan tedkikler, bu edebiyat ve bu edebiyatın yaşatmak istediği cemiyet hakkında bizi aydınlatmak şöyle dursun, belki toplu bir fikir vermeğe bile kifâyet etmez. Bunun içindir ki, bu sahada yapılacak tedkiklerin, edebî tarihimiz için önemli bir hizmet olacağına kani bulunuyoruz.»(4)

Burada iddia edildiği gibi Divan Edebiyatını, tarihe karışmış içtimaî bir müessese olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Hele hele Divan Edebiyatı mahsüllerini müzenin muhtevası gibi tedkik etmek tarihin yapraklarını çevirir gibi gözden geçirmek imkânsızdır. Böyle yapılacak olursa henüz yaşayan ve ölümsüz şaheserler olarak görevlerini yapan eserleri tarihin karanlık sahifelerine itmenin millî kültürümüzü darbelemekten başka bir işe yaramıyacağı iyice bilinmelidir. Eski Edebiyatımızla ilgili olarak yapılan tetkiklerin yetersizliği bu gün bile açıkça görülmektedir.

Oysa Divan Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatının bünyesinde Türk Edebiyatının en verimli dönemini teşkil eder. Zengin kaynaklara ve bereketli ürünlere sahip olan bu dönemin iyice bilinmesi ve üzerini kaplayan kara bulutların kaldırılması şarttır. Bunun için ilmi gerçeklere dayalı, eserlerin gerçek değerini ortaya koyan çalışmalar yapılmalıdır.

DİVAN EDEBİYATI VE ARUZ VEZNİ

Edebî devreler ve edebî akımlar genellikle sosyal müesseselerin değişmesi sonucu veya çeşitli kültür akımlarının tesiri ile ortaya çıkmışlardır. Onun için devirleri ve bu devirlere ait eserleri ele alıp incelerken sosyal ve fikrî değişikliklerin göz önünde bulundurulması gerekir. Çünkü, bu değişiklikler o devrin san'at eserlerine şekil ve mânâ yönüyle girdiği gibi edebî eserlerin içerisine yerleşmiştir. Bu durum Eski Türk Edebiyatının büyük bir bölümünü kaplayan Divan Edebiyatı için de böyledir.

İslâm Medeniyetinin ve İslâm kültürünün tesiri altında gelişen Divan Edebiyatı, Türk Edebiyatının içerisinde en uzun ömürlü olan edebiyat dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil, üslup ve san'at anlayışı yönüyle ele alınacak olursa bu gün bile tesirini sürdürmektedir. Bu hususu göstermek için Gümüştül şâiri Ali Ulvi Kurucu'nun Mehmed Akif için yazdığı Edebî Şâirimiz adlı şiirinden bir kaç beyiti aktarmak yetecektir.

«Türk nazmına, bambaşka ufuklar açan insan,
Şehnâme yazanlar senin iclâline hayran!

---

(4) Agâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatı, İstanbul, 1941, sh. 7.

Nazmınla bütün şi'rimizin nâmı
yüceldi,
Haşmetli mefâhirlerimiz, hep dile
geldi.
İman gücünün, sel gibi coşkun
akışıydı,
Volkan kesilen hamlesinin
şahlanışıydı.
Eşsiz zaferlerindir, unutulmaz ...
ebediyyen,
Bin yıllık aruz veznini, kurtardın
ölümden.

Âsım'daki feryâdı, gönülden
okuyanlar,
Türk'ün ebedi şâiri, kimdir, onu
anlar...» (5)

Durum böyle olmakla beraber Divan Edebiyatının ve aruz vezninin öldüğüyle ilgili iddialar ortaya atılmakta ve tartışma zemini hazırlanmaktadır. Bunlardan biri Yahya Kemal'in 1958'deki ölümü ile tazelenir. Aruz vezninin son şâiri olarak yanlış bir değerlendirmeye tabi tutulan Yahya Kemal'i hisleriyle değerlendirmeye çalışanlar: «Yahya Kemal'in talihsizliği, ifade vasıtası olarak kullandığı aruzun kendisinden çok evvel ölmüş olmasıydı.» gibi hükümler ortaya atmışlardır. Bunun için de yeni bir tartışma zemini açılır. Yazılar yazılır, yalanlar, yanlışlar düzeltilir...

Bu tartışmalardan birinde Orhan Seyfi Orhon, aruzun ölüp ölmediğini bildirmek gayesiyle kaleme aldığı fıkrasında tartışmanın menşeine de işaret ederek konuya şöylece açıklık kazandırmaktadır.

«Yahya Kemal'e aruzun son şâiri diyen Ziya Gökalp de şâiri hece vezniyle şiir yazmaya çevirmek için iltiaftlı bir tariz olarak O'na (Aruzun hatemüşşuarası) diyordu; Ziya Gökalp le Yahya Kemal arasındaki tek ihtilaf noktası da buydu. Ziya Gökalp, bir türlü aruzu bırakmayan şâire: (Gözün mazidedir, âti değilsin!) diyordu. Yahya Kemal de O'na şöyle cevap veriyordu: (Kökü mazide olan âtiyim!.) Aruzun Yahya Kemal'den çok önce öldüğünü söyleyen fıkra yazarının bu fikri, önce kendisinin düşünüş tarzına uymuyor. Çünkü millî kültürümüzü tamamlamak için Arap harflerinden başka Osmanlıcanın gramerini de öğrenmeyi gerekli gören arkadaşımız, aruzun öldüğünü kabul etmemeliydi. Aruz vezni bizi maziye bağlayan kültür bağlarının içinde olduğu gibi, Osmanlı gramerinin de küçük bir faslını teşkil eder. Aruz veznini hissetmeden bu kültürle temasa gelinemez. Aruz gerçekten ölmüş müdür? Yahya Kemal aksini iddia ediyordu. Hece vezniyle OK manzumesinden başka şiir yazmadı. Yahya Kemal'i anlamayı millî kültürü-

(5) Ali Ulvi Kurucu, Gümüştül ve Alevler, İstanbul 1970, sh. 55.

müzle, millî zevkimiz için gerekli sayıyorsak, aruzun yaşadığına inanmalıyız.

Türkçenin tarihine bakılırsa, aruz onüçüncü asırdan beri dilimizde kullanılıyor. Şiirde ne vezni, ne kafiyeyi, ne şekli kabul etmeyen yeniler müstesna, hececiler de zaman zaman aruz veznini kullanmışlardır. Aruza ölmüş demek çok güçtür. Halkın büyük bir heyecan ve zevk ile dinlediği (Mevlid) aruz vezniyledir. İstiklâl Marşımızın güftesi de aruz vezniyledir. Yeni şarkılarımızdan halk arasında en çok yayılmış:.(Adalar sahilinde bekliyorum.) gibi bazı güfteler de aruz vezniyledir. Son nesil hatiplerinin pek çok tekrarladığı Âkif'in (Çanakkale) şiiri de aruzdur. Bu günün en büyük şâiri saydığımız Yahya Kemal Beyatlı da şiirlerini aruz vezniyle yazdığına göre aruzun öldüğünü ilân etmede acele etmeyelim...» (6)

Buradan da anlaşılacağı gibi aruza öldü demek ve aruzu öldürmek millî kültürümüzü darbelemekten ve kendi kendimizi inkâr etmekten başka bir işe yaramıyacaktır. Onun için aruza bin yıllık kültürümüzün muhafazasına yarayan edebî mahsüllerin içinde varlığı inkâr edilemeyen bir hakikat olarak bakmak ve buna göre aruzu gerçek anlamıyla değerlendirmek lâzımdır. Böyle yapılmadığı zaman bilerek veya bilmeyerek hatalı yorumlar içerisine girmek ve hatta kendi millî kültürümüze ters düşecek düşmanca hareketler ortaya koymak durumuyla karşı karşıya kalınacaktır. Bu duruma düşmemek için Divan Edebiyatının edebiyatımızdaki yerini ve genel özelliklerini iyice öğrenmek lâzımdır.

DİVAN EDEBİYATI VE MAZMUNLAR

Divan kelimesinin değişik anlamları vardır. Edebiyatımızı ilgilendiren şekliyle: bir konu üzerine yazılmış eser olarak, bir de Divan Edebiyatı şâirlerinin şiir kitaplarına verdikleri genel ad olarak karşımıza çıkmaktadır. Divan Edebiyatı şâirlerinin şiir kitaplarına genel olarak divan adını vermeleri bu edebiyatın divan edebiyatı olarak anılmasına sebep olmuştur.

Divan edebiyatının kendine has şekil özellikleri ve mânâ özellikleri vardır. Bu özelliklerin hiç olmazsa ana hatlarıyla bilinmesi Divan Edebiyatının daha sıhhatli olarak değerlendirilmesine sebep olur. Zaten bu hususları öğrenmeden divan edebiyatını ve divan şiirini anlamanın imkânı yoktur. Divan Edebiyatında nazım şekli genel olarak beyit birimine dayanır. Bunun yanında kıta ve değişik bentleriyle yazılmış şiirlere ve mısraı berceste adı verilen mısralara raslamak mümkündür. Beyitlerde, şâir; duygu, düşünce ve hayalleri ile ilgili bütün incelikleri göstermeğe çalışır ve beyitler kendi bünyelerinde bir bütünlük arzederler.

Divan Edebiyatında mânâ özelliklerinin anlaşılması mecaz ve mazmunların anlaşılmasına bağlıdır. Bunlar çözülmeden, mecaz ve mazmunlara dayalı edebî san'atlar açıklığa kavuşturulmadan divan şiirlerinin anlaşılması mümkün olmamaktadır. Şâir söze canlılık katmak, kuvvet kazandırmak için mecaz ve mazmunlardan yararlanır ve edebî san'atları kullanma yoluna gider. Onun için bu anlatımın gerisindeki mânânın açıklığa çıkarılması sonucu parçaları anlamak mümkün olur. Böylece şâirin o sözü niçin söylemiş olduğu ortaya çıkarılır.

Mazmun, anlam demektir. Fakat bu anlam, bir nüktenin, bir cümlenin, bir kelimenin veya bir olayın içerisine sığdırılmış gizli anlam durumundadır. Onun için mazmunların

(6) Dr. A. Kemal Balvıranlı, Aruz ve Ahenk, İstanbul 1965, sh. 9.

taşıdığı mânânın bilinmesi belli bir kültürün alınarak hazmedilmiş olmasına bağlıdır. Yoksa, şâirin söylemek istediği mânâyı çözmek mümkün olmaz.

Divan Edebiyatında mecaz ve mazmunlar bazı zeka oyunlarıyla ve çeşitli çağrışımlarla beraber edebî san'atların içerisinde ortaya konmuştur. Onun için telmih, teşbih, leffü neşir, tecahüli ârif, hüsni talil gibi san'atlarla bunların içerisinde yer alan mecaz ve mazmunların iyi çözülmesi gereklr. Çünkü, ancak böyle hareket edilecek olursa divan edebiyatının san'at telakkisiyle ortaya konmuş san'at eserlerinin iylce anlaşılması mümkün olur. Böyle yapıldığı zaman da, mecaz ve mazmunlara dayalı olarak ortaya konmuş olan imaj ve fikirlerin anlaşılması kolaylaşır. Fakat, bunun yeterli ve sağlam bir kültürle elde edileceği unutulmamalıdır.

YAPILMASI GEREKENLER

Çünkü, Divan şiirinde karşılaştığımız mecaz ve mazmunlar peşlerinde tasavvuf inancının, İslâm düşüncesine dayalı akaid bilgilerinin, tarihi olaylar ve efsanevî unsurlarla ilgili telmihlerin, ayet ve hadislerin çizgilerini de peşlerinde getirirler. Aynı zamanda her önüne gelen tarafından inkâr edilmesine rağmen sosyal hayata dayalı hadiseler, batıl ve hakiki inançları aksettiren âdet, ahlâk, gelenek ve görenekle ilgili unsurlar değişik çizgiler hâlinde beyit ve bentlerde yer alırlar. Onun için her şeyden önce bu hususların açıklığa kavuşturulması için çalışmalar yapılmalı ve Divan Edebiyatı mahsülleri bu gözle yeniden değerlendirilmelidir.

Hatta bu çalışmalar hikmet ve felsefeye dayalı rintlik ve zâhitlik duygu ve düşüncelerinden başlayarak Türk insanının asırlar boyu gönlünde taşıdığı vatan, millet ve kâinat anlayışını ortaya çıkaracak şekilde geliştirilmelidir. Ondördüncü yüzyıl şâirlerinden Ahmedî'nin şiir ve beyitleri bu hususu açıkça gösterecek durumdadır. Bir beyitinde: «Kaddün hayâli dutdı gözümde vatan belî/Her kanda serv olan yeri cûybâr olur.» diyen Ahmedî, bir yere yerleşerek vatan tutmak birbirinden yararlanıp teşbih yapmakta ve aynı zamanda servi ile su arasındaki münasebeti boyu serviye benzeyen sevgiliyle aşık arasındaki münasebete bağlayarak ondördüncü yüzyılın içtimaî duygu ve düşüncesine tercüman olmaktadır.

Bu tür yorumları ileriki yazılara ve diğer araştırmalara bırakarak yine Ahmedî'nin ondördüncü yüzyıldaki vatan anlayışına ışık tutabilecek bir şiir parçasıyla yazımıza son veriyoruz.

«Kimdir ki ede rıza ile yâr ü diyârı terk

Lî kin ne çâre çünkü Hakkın el kazâsıdır

Yanlış hayâl ile vatanın terk eden kişi

Ne türlü kim cefâ görür ise cezâsıdır

Ol kim vatan var iken ede gurbete heves

Ne türlü kim belâ göre onun sezâsıdır.

Gurbette zehr olur kişiye âb-ı hayât Hâk-i vatan bulunsa gözün tûtiyâsıdır...»(7)

(7) M. Doğan Sillell, Necatl Eğitim Enstitüsü 1975-1976 İkincî sınıflar, Eski Türk Edebiyatı Ders Notları, Teksir, sh. 44.

Onun Hikâyesi

NECATİ AYKAN

Mutlu olduğunu söylerlerdi onu tanıyanlar
Hayat bir zevk harmanı olmalı derdi
Erken çaldı yarı ömründe inanmadığı çanlar
Çok kalıp çok yaşayacağını söylerdi

Ben onu çok kez tanıdım akşam karanlığında
Başı dumanlı işret meclislerinden dönerdi
Ah o bahtsız anlamadı yanıldığını dünyada
Ona bomboş paslı bir yürek vermişlerdi

Kadınlara doymadı içki mahmurluğunda
Ömür onun için bir sofraydı gece gündüz yerdi
İyi sonlar getirmedi ona bu kara sevda
Önce gençliği sonra hücreleri koyverdi

Hayatı yeme içme devri bilirdi her zaman
Yaşlandı onu ilkönce dostları terketti
İnanmazdı yaratıcıya bütün zorluğuna rağmen
Öldü bir zor ölümle mezarında otlar bitti

Ölüm en son kapı varılacak en son durak
Bize her dakika bu gerçeği haber verdi
Onu gördüm fatihasız, duasız bir yığın toprak
Onu gördüm kederli, üzüntülü, bir seherdi.

AKİF, BİR ROMANDAKİ GİBİ

M. ÂKİF AK

(Bu yazı Akif'i bir tip olarak ele alıyor. Yazının sonunda, Akif'in okuyucuların gözünde, ardından gidilecek bir örnek kişi olarak canlanacağını sanıyoruz. Bir şair, bir dava adamı olarak değil sadece, toplumunun karakterini çok üstün bir düzeyde cisimleştiren bir kişi, bir tip olarak incelendi Akif.)

Açıldığı zaman bir kürre, hatta kâinat!.. Kapandığında bir zerre, bir avuç toprak.

Yayıldığı anlar, en yüksek dağların zirvelerinde reslarız O'nun ayak izlerine. Etklerde dolaşmaz. En kudurgan deryalar, ancak ayak uçlarını ıslatır. En yüksek tepelere basarken avuçları da yıldızlarla oynar.

Sonra gök kubbeyi alsam da ridâ namiyle,
Kanayan lahdine çeksem bütün ecrâmiyle;
Mor bulutlarla açık türbene çeksem de tavan,
Yedi kandilli Süreyyayı uzatsam oradan,
Senki bu avizenin altında bürünmüş kanına,
Uzanırken gece mehtabı getirsem yanına.

Göklerdedir şimdi. Devleşmiştir, küçücüktür dünya gözünde; dağlar küçük noktacıklar, denizler gölcük, dalgalar damlacık.

Denizler bisterindir, dalgalar gehvâre-i nâzın,
Nedir dağlar, semâ-peymâ senin şehbal-i pervâzın.

Bu anlar işi göklerdedir O'nun. İsyanı da göklere, gazaplanması da. Tebessümü de bulutlar arasından ışıldar. Hiç duymazsa şöyle konuşabilir miydi? Konuşmak denirse eğer bunal Asla anlatılamayacak olanın cılız ve renksiz bir kopyesi belki de:

Fışkırır ruhu mücerred gibi yerden na'şım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

İçe kapanma vaktinde bir küçücük nokta; bağırması, fısıltı; haykırması inilti.

Bütün dünyaya küskündüm, dün akşam pek bunalmıştım.

.....

Işık yok, yolcu yok, ses yok, bütün hilkat kesilmiş lâl...
Bu istiğrakı tek bir nefha olsun etmiyor ihlâl.

Ağlayışında da, kükreyişinde de, gazaplanışında da sesini yıldızlara duyuran bu adam, arşla uğraşır, fırtınalarla yarışır. Lakin uzun sürmez O'nda açılma ve kapanma. Vecdi ve istiğrakı hemen birbirinin ardından gelir. Umudunu umutsuzluk takibeder, umutsuzluğunu umut. Zirveler ile Ka'rı arz arasındaki cevelânı görülmemiş bir sürattedir. İsyanını bir tevbe takip eder hemen. Hatta isyanından önce bile tevbeye yapışır.

Ağzım kurusun yok musun ey adli İlâhi!

Gerçi Hâmid'i «ya gökte uçar, ya da ka'rı arzda dolaşır» şeklinde tavsif edip, kendini «benim şiirimde ise böyle yüksek hayaller bulunmaz» diye anlatır ama, ancak bazı şiirlerinde böyledir. Sair zamanda ya gökte, ya da ka'rı arzdadır, çoğunlukla da gökte. İsrafil'in sûrunun nasıl olduğunu, daha o üflenmeden öğrenmek is-

tersek, şu mısralar bize yardımcı olabilir.

Sabâ dağlarda sûr ûfler, coşar vadide bin mahşer,
Denizler yükselir, seller döner, taşlar semâ eyler.
Ufuklar çalkalanır, kaynar ziya girdabı göklerde,
Asırlar devrilir, çamlar, çınarlar çırpınır yerde.

Aynı şiirin devamında ağır ağır söner bu kıyamet; sükût, hükümranlığını ilân eder. Her şey sükût içre, o kıyamda.

Denizler, dalgalar, dağlar, ağaçlar, gölgeler dalgın,
İlâhî ürperen tek gölge yok bağrında âfâkın.

Ve ardından yerlere kapanır arş pehlivanı, secdeye varır:

Bırak hâsır kalan seyrinde mıracım devam etsin,
Rükûum yerde titrerken, huşûum arşı titretsin.
İlâhî serseri bir damlanım, yetmez mi hüsranım,
Bırak taşsın da coştursun, şu vahdetzârı imanım.
Kıyılmaz lakin, Allahım bu gaşyolmuş yatan vecde.
Bırak «hilkat»le olsun varlığım yekpare bir secde.

Şairin imanı ifadesi bir yanardağ püskürmesi gibi coşkun ve kızgın. Vefatından on sene evveline kadar umudu da hep taze, yeşil,, gümrah; nadiren sararsa da, kâh olup ağzından isyan mısraları kaçırsa da.

Batmazdı bu devlet, «batacaktır» demiyeydik,
Batmazdı, hayır batmadı, hem batmayacaktır.
Tek sen uluyan ye'si gebert, azmi uyandır.
.....
Saldırsa da kırk ehli salip ordusu kol kol,
Dört yüz bu kadar milyon esirolmaz, emin ol!

Bu umut İstiklâl Marşı'nda ebediyetle ölçülmüş bir libasa bürünür:

Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
.....
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl!

Bütün bu umut şahlanışı, bir an gelir, insan olmanın kaçınılmaz bir kader hakikati sonucu, hüsrana dönüşür; kısa süreli bir isyan parıldaması halini aldıktan sonra söner ve umutsuzluk sükûtuna yerini terkeder.

Tecelli etmedin bir kerre Allah'ım cemalinle.
Şu üçyüz elli milyonu öldürdün celâlinle.
Nedir ilhadı imhalin o samit infialinle
Oturmuş eğlenirken senin -hâşâ- zevalinle,
.....
Nur istiyorsun sen bize yangın gönderiyorsun.
.....
Ağzım kurusun yok musun ey adl-i İlâhî!

Çok geçmeden şairin kendi içine dalması ve kapanması:

Bütün dünyaya küskündüm, dün akşam pek bunalmıştım.
.....
Bunaldım kendi kendimden zaman ıssız, mekân ıssız,
Ne vahşetlerde bir yoldaş, ne zulmetlerde tek yıldız.
Cihet yok, sermedi bir seddi var karşında yeldânın,
Düşer hüsrana, kalkar ye'se çarpar serseri alnın.

Bu gel-gitler bir devri dalmdir şairde. Cânanının, yüce Peygamberin yeşil yurdunda, Medine'de, Kubbei Hadrâ'nın altındaki vecdi ve istiğrakı bir başka:

Çağdan Uzak

M. HILKAT ŞİRİN

Gel
Kelebekten
Kanatlar takayım kollarına
Sakın uçma
Kaybolursun
Çağın köhnemiş dehlizlerinde
Gel
Ellerine
Çiçekler tutturayım
Sakın solma
Kokarsın
Çağın batağında

«Menâha»dan geçiyorduk, ikindi olmuştu.
Çıkınca karşıma cananımın yeşil yurdu,
Gözüm karardı, atıldım harimi cazibine,
Yarıp cemaati düştüm direklerin dibine.
Sonunda bir yere, lâkin gömünce varlığımı,
Ridâyı haşyete hisseyledim sarıldığımı.
Yavaş yavaş o demin duyduğum derin heyecan,
İçimde dondu da bir ra'şe koptu ruhumdan;
Ki hilkatimdeki her zerre ayrı ürperdi!
Önümde sineye çekmiş huşûu titrerdi.
.....
Önümde ümmeti mazlumesiyle peygamber,
Gözümde sel gibi yaşlar, içimde titremeler,
Ne ihtiyârıma sahip, ne itiyadıma râm,
Bu girdibâdı ibâd ortasında bîâram.
.....
İyan olur yeniden öyle çalkalanıp durarak,
Zemini acze kapandım sonunda müstağrak!
Ayılmışım ki: o dehşetli girdibâd, o hurûş,
Sükûna münkalib olmuş da bekliyor medhûş.

Şair, bir önder, bir mürşid sorumluluğu duymuştur ömrü boyunca. Şahsî hayatının olmayışı bundan. Bütün bir millete, hatta İslâm dünyasına hizmet verecek, yardım edecek kadar kendini güçlü ve zengin saması da bundan. Hemen bütün şiirlerinde olaya üstten bakar. Yıldızları avuçlayacak, dağlarla, denizlerle oyayacak kadar üstten. Çanakkale harbini sanki uçaktan izlemiştir:

Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer,
O ne müthiş tipidir, savrulur enkazı beşer.

İslâm'a tarifi imkânsız bir biçimde bağlanışı sebebiyle ensesinde duyduğu sürekli sorumluluk, hep kalabalığa konuşturur O'nu. Millete, müslümanlara ve yer yer bütün insanlığa seslenir. Uyandırmak ister, harekete geçirip yönlendirmek ister, tıpkı bir çoban gibi.

Artık ey milleti merhume sabah oldu uyan
.....
Ey millet uyan cehline kurban gidiyorsun.

İster hayatında olsun, ister sanatında: milletin ve müslümanlığın dertlerini ve ıstıraplarını en geniş dairelerden, halka halka küçülterek nefsine getiren ve nihayet etten ve kemikten oluşmuş bedenine dünya ölçüsünde ağır bu yükü yükleyen, nefsinde duyduğu bir ıstırabı, bir enini, en küçük çenberden en büyüğe doğru halhalka halka büyütüp millete ve müslümanlara teşmil eden çok az insan gelmiştir yeryüzüne. Kalabalıklar arasında hiç farkedilemeyecek kadar sönük, sessiz, gösterişsiz:

Rahmetle anılmak, ebediyyet budur amma,
Sessiz yaşadım kim beni, nerden bilecektir?

Kendi kürsüsüne çekildikte ise, kolları cihanı kucaklayacak kadar büyük:

Niçin bir damlacık göğsünde bir umman hurûşandır?

Akif, kısacası, kâinatı kucaklamak isteyen, en yüksek dağların tepelerine, en geniş denizlerin sahillerine uzanmayı arzulayan bir devasa kudret görünümüdedir çoğu zaman. Fakat bir de bakarsınız bir caminin köşesinde, Mutlak İradenin azameti ve gücü karşısında yok olmuş, ezilmiş, geşy halinde, mestane, boynu bükük; küçülmüş, zerreleşmiş bir abidtir.

Her nefes tükenici. Dehrin sillelerine râm olmamak ne mümkün! Bu şairin değil, insanlığının kaderi. Her ne kadar mısraları göklerimizde biz yaşadıkça uğuldayacaksa da, bir yerde duracaktır, durmuştur da:

Ben böyle bakıp durmayacaktım dili bağlı,
İslâmı uyandırmak için haykıracaktım.

Faniliğin ebediyete yenilişi bu. Şanı yüce Allah'ın pek güzel yarattığı, muazzam yetenekler, hasletlerle donattığı, bir yandan tabiatın vahşi gücüne karşı savaşan, öte yandan da gözünü göklerden ayırmayan, göklerdekilerin de kendisi için yaratıldığının şuurunda, her çağda hayal gücüyle de olsa yıldızlarda dolaşan insanın uzun çırpınışlardan sonra düşüşü. Bilinen, görünen insanın ötesinde olağanüstü cevherler ve yetenekler var. Çoğunlukla insanın ebediyete namzet yanlarıdır bunlar. Hilkat, insanın bu dünyasında olup bitenleri, sürekli gelgitleri olan derin denizlere benzeyen bu âlemi ifade kudret ve kabiliyetini az kimseye nasip ediyor. İlhamla kanatlanıp fezadan mesafe mefhumunu silen bu dilmastiler, vecdler âlemi, insanın görünen bilinen yanı kadar gerçek.

HAYALDEN HAKİKATE İNİŞ

Buraya kadar Âkif'in hayal dünyasının hakikatleri arasında dolaştık. Ve bizim muhayyilemizdeki imajını yansıttık. Şimdi sıra Fatih Camiinde dolaşan, hasta çocuğun derdiyle ilgilenen, hasta Seyfi Baba'nın yanında sabahlayan, Mahalle Kahvesi'nde tembellere, miskinlere kulak misafiri olan, meyhanenin içler paralayıcı halini resmeden, Köse İmam'la laf yarışı yapan, seven, nefret eden, kızan, küsen, çocuğuna bebek alan, Abbas Halim Paşa'ya manzum mektuplar yazan, surat asan, ağlayan ve gülen Âkif'te.

Gariptir, en çok sevdiği şiir, bir ilâhî. Kendini onda bulduğu için en çok sevdiği. Âkif'i, sahibi meçhul bu dörtlükten tanımaya başlayabiliriz, hemen hemen her gün tekrarladığı, vefatı sıralarında ise daha çok sevmeye başladığı bu dörtlükten:

Gözüm ki kana boyandı, şarabı neyliyeyim?
Ciğer ki odlara yandı, kebâbı neyliyeyim
Ne yâre yaradı cismim, ne bana bilmem hiçl
İlâhî, ben bu bir avuç türâbı neyliyeyim

Otuz beş yıllık bir dostluk ve beraberlikten sonra Mithat Cemal'in aşağıdaki sözleri şüphesiz bir destan olsun diye söylenmemiştir:

«Politika'nın müslümanı olmayan Mehmet Âkif.

Hayat boyunca bir tek yüzü olan Mehmet Âkif.
Tenkide, itiraza, tartışmaya, kusurlarını konuşmaya katlanan Mehmet Âkif.
Bir çocuk kadar temiz ve bir kadın kadar ince olan Mehmet Âkif.

O'nu yakından tanımak sevmektir. İlk tanıştığım zaman, bu kadar temiz bir insanın ancak başarılı bir komedyen olacağına şüphelendim. Bir insan bu derece melek olamazdı. Seciyenin bu derece irtifaı ancak bir canbazlık olabilirdi ve aylarca bir sahne sanatkârının karşısındayım korkusuna düştüm. Fakat otuz beş yılın tecrübesi, iki üç ayın tereddüdünü korkunç bir kahırla yendi. Sıfırın karşısına sayı dikilmişti.»

Bu kişilik nerede yetişti, nasıl oluştu Halkın istek ve ideallerinin karışmasıyla büyütülmüş bir anonim destanın kahramanı gibi, fakat değil. Bir romancının hayal gücüyle mükemmelleştirdiği, yontarak güzelleştirdiği bir tip de değil. Gerçek bir kişi, hepimiz gibi. Peki öyleyse nasıl şekillendi bu olağanüstü kişilik? Bu tam anlamıyla çözemeyeceğimiz bir bilmece. Biz de alışılmış usul ile çocukluğuna iniyoruz şairin.

Sekiz yaşında kadardım, babam gelir «bu gece,
Sizinle camie gitsek çocuklar erkence.
Giderseniz gelin amma namazda uslu durun.
Meraminiz yaramazlıksa işte ev oturun.»
Deyip alırdı beraber benimle kardeşimi.
Namaza durdu mu hallyle koyverir peşimi,
Dalar giderdi, ben artık kalınca azade,
Ne âşıkane koşardım hasırlar üstünde!

Fatih camii,.bu hassas, şefkat ve sevgi dolu küçücük kalbin bir köşesinde yer tutar kendine. Fatih camii! Yemyeşil bahçesi, sevimli haşmeti ile bir, fetih gibi mutlu bir olayın timsali olarak da biroimak üzere iki defa güzel mabed. Babası her namaz vakti bu camide. Cami evlerinin selâmlığı olmuş.

«İçinde beş vakit namazlarını kazaya bırakmadıkları ev. Tavanları secde ile kubbeleşen odalar. Âkif, bu evde doğmuştu.» (a)

«Âkif'in seciyesini üç şey yaptı: Bu Kur'anlı ev, bu pehlivanlı mahalle, bu müsbet ilimli mektep.» (a)

İlhamının Kur'an'dan aldı. Peygamberine tarif edemediği bir aşkla bağlı idi. Bu aşk, Peygamber'in gölgesinde kalmak şartıyla ashaba uzanıyor ve asır asır beriye geliyordu. İlk ve son göz ağrısı İslâmî Mücerrede ve gaybe aşkın, imanın böylesine raslamak çok güç.

Müsbet ilimli mektep, O'nu zamanın ilimlerinden haberdar etti. Daha çok küçük yaşta bu müsbet ilimli mektep ile Kur'anlı evi meczetmesini bildi. Halbuki bu sıralarda, bu ikisinin amansız savaşı vardı. Gariptir Âkif hiç de söylendiği gibi zıtlıklar bulmuyordu ilim ile din arasında. İlimle dinin Âkif'teki sentezi ne yazık ki sadece kendine mahsus kaldı, başkalarında görülmedi, hele içtimaî hayata hiç aksetmedi.

Pehlivanlı mahalle, ondaki azmi, zorla savaşma gücünü, inatlığı, dürüstlüğü ifade eder. Kıyıcı Osman Pehlivan'dan sadece güreş değil, mertlik, cesaret dersleri de almıştı.

Âkif'in ancak destanlardan dinleyip, romanlarda okuduğumuz ender kişiliğini ana hatlarıyla dostlarından dinleyelim.

İLTİFAT KARŞISINDA BİR KIZ GİBİ UTANGAÇ

«Mütevazi idi. Üstad, hazret, beyefendi gibi elfazı hürmetten sıkılır masum bir kız gibi utanırdı.» (b)

«O'nu yakından tanıyanlar için, her geçen gün, nasıl O'nun lehine geçen bir

gün oluyordu? O'nun temizliği yanında insan kendi günahlarından muzdarip olurken, o kendisinin sizden başka olduğunu nasıl görmüyordu? Ve bir sanat kadar güzel olan bu mahviyet, bir taraftan da sanat kadar nasıl çirkin değildi?» (a)

«Soran olmazsa şairliğini hatırlamazdı.» (a)

«O'nu İbnülemin Mahmut Kemal'in dekoruyla ve sohbet meclisleriyle zamanından iki asır öncesine ait olan evinde tanıdım. Burada herşey eskiydi. Okunan şiirler eski, oturulan sedirler eski, kelimeler eski, hatta sesler bile eski... Bu odadan sokağa çıktığım zaman bir devrin cenaze namazından dönüyorum sanırdım. Fakat laakal iki asır eski olan bu odanın maziliğine rağmen burada manevi bir aydınlık vardı.»

Mithat Cemal, Âkif'le bu odada tanışıyor. Kendisi on sekizinde, Âkif, otuzuna yaklaşıyor. Şair diye tanıtmışlar O'na. O, bu tanışmadan memnun olduğunu belirtecek yerde başını eğmekle yetinmiş. Bu sıralar batılı bir eğitim görmekte olan Mithat Cemal'de Âkif'in bıraktığı ilk intibalar: olsa olsa gazeller, kasideler yazan bir eski adam!

Bir kaç ay sonra yolda karşılaşıyorlar. Birlikte yürüyorlar. Âkif sessiz. Beriki yerinde duramayacak yaşta. Ne yapıp yapıp gazelciyi konuşturmak çabasında. O ise hep sessiz. «Bir şiirinizi okur musunuz?» Cevap, «değmez!» «Niçin bastırmıyorsunuz şiirlerinizi?» Sadece anlamlı bir bakış. «Öyleyse ben bir şiirimi okuyayım.» «Buyurun.»

Gençte şok türünden bir şaşkınlık. Fakat merakı öyle acıkmıştır ki bu sakalsızın gibi bir genç benden iyi yazıyor, ben nasıl bastırırım şiirlerimi?»

Gençte şok türünden bir şaşkınlık. Fakatmerakı öyle acıkmıştır ki bu sakallıya karşı! O'na Fransızca bir kelime söyler; Fransızca bildiğini ortaya koyarken, şairi de denemek niyetinde. Bir şey anlamamış gibi bakar şair, ayrılırlar.

İki ay sonra Mithat Cemal bir başka toplantıda görür O'nu. Şair, Hasta isimli çok güzel bir şiirini okuduktan sonra, yanındaki birisiyle Fransızca'nın teferruatına ait bir meselle üzerine konuşmaya başlar. Ön hükümler, sabit ölçüler gençte, yerini hayranlığa terkeder ve ağır ağır az raslanır bir dostluk halini alır. Fakat O'nda açık aramağa da devam eder, karşısında büsbütün ezilmemek için. Çabaları yine boş. Âkif, O'nu kendine daha da bağlar. Şöyle:

«Bir gün O'nu Servet-i Fünûncular aleyhinde konuşturmak istedim. Biz gençler o zaman Servet-i Fünunculara meftunduk. O, bana onların şiirlerinden ezbere örnekler vererek övgüye başladı. Yanılmıştım. Bu defa aksülamel olsun diye ben Servet-i Fünunculara muhalif oldum: Meselâ Fikret, Muallim Naci'den çıkmaydı vs. «Sen ona bakarsan ben de Muallim Naci'den çıkmayım» demesin mi! Acı acı suatum. Bu ne kadar can sıkıcı bir samimilikti.» (a)

«Temiz ruhu muhatabını mesteder, bilmeyerek onu kendine çekerdi.» (b)

«SESSİZ YAŞADIM KİM BENİ NERDEN BİLECEKTİR?»

«Dünyaya gelmekte geç kalmış gibi muzdarip bir yüzü vardı. Bu ızdırabını hiç bir lütûf ve idbarın önünde gizlemezdi. Bu mazi, hicranını, bir iman sayhasındaki çıplaklıkla yüzünde taşıdı. Ancak bu ne bir menfaatin kapısı, ne gurur davasıdır. Mehmet Âkif, Mehmet Âkif olduğunu bilmeyecek kadar sade adamdı.» (a)

«Görünmeyen tarafıyla Âkif daha faziletli idi.» (a)

«Âkif'in faziletî bilinmekten rahatsız olurdu. İstiklâl marşı armağanını reddetmesi, ölen arkadaşlarının çocuklarına kendi çocukları gibi bakması... Bilinmemeki Seciyesinin üslûbu budur. Duyulan kahramanlıklar O'nun değildir.» (a)

«Istıraplarını bir kabahat gibi saklıyordu. Kendi derdile kimseyi meşgul etmek hakkı değildir gibi bir sessizliği vardı. Mektupları bile, yazısı bile sessizdi. Dertlerini kendi emziriyor, kendi büyütüp yetiştiriyor, bir kadın kadar gizli ağlamayı biliyordu.» (a)

«O ne yazdı ise duyarak yazdı, ağlayarak yazdı, pâre pâre sıhhatını varlığını eriterek yazdı. İnandı yazdı; inanmadığına iltifat etmedi.» (b)

«O'nun resmi, O'nun yazdığı şu mısralardır: Rahmetle anılmak ebediyet budur amma/Sessiz yaşadım, kim beni nerden bilecektir?»

ÇOCUKSU BİR SAFLIK — ŞEFKAT — MERHAMET

«O koca âlem, o büyük âlim, saf ve masum bir çocuk gibi söylenene inanırdı. Yüzünde kendisini seven, fakat arkasından riyâkarlıkla O'na söğen bazı adamlar vardı ki ölünceye kadar üstadın kalbinde sevgi ile yaşadılar. Maamafih O şahsına düşmanlık edenlere aldırış etmezdi. En çok sinirlendiği şey, vatan, millet gibi mukaddesata söğmekti. Bu durumda affı olmazdı. Bununla beraber derdini kimseye söylemez, içine atar erir, erirdi.»

«Hiç unutmam Sâmih Rifat birgün sevmediği birini O'nunla barıştırmak için yanına getirdi. Adamı görünce bir ok gibi yerinden fırladı, çıktı gitti. Bir daha da dönmedi. Sonra birgün, geçenki hareketinin ayıp olduğunu hatırlattım.

— Evet ayıp ettim. Sâmih buna meydan vermeyecekti. Benim o adamla zorum yok. Fakat mukaddesatıma söğdü O.» (b)

«Âkif bey, halim idi, gazup idi. Çocukla çocuk olur, büyükle büyük olurdu: Hayatımda O'nun kadar munis ve beşuş bir adam görmedim. Böyle iken O'nun dağları yuvarlayan o fırtınaları ne idi.» (b)

«Kimsenin hususiyetini konuşmazdı. Yalnız hayatı içtimaiyeyi çekiştirirdi.» (a)

«Bir gün baktım, Anadolu'nun ta bilmem neresinden bir köylü idarehaneye geldi. Âkif bey kimdir diye soruyor. Beni gösterdiler. Hemen elime sarıldı. Öpmeye çalıştı. Sen misin Âkif, o şiirleri yazan sen misin dedi ve ağladı. Ben de ağladım.» (c)

«Mütareke zamanında idi. Bir gün Sebilürreşad idarehanesinde oturuyorduk. Neyzen Tevfik çıkageldi. Üstü başı perişan, selâm vererek içeri girdi. Şöyle bir tarafa yığıldı. Çok sarhoştu. Az sonra rakı dolu mataradan bir kaç yudum aldı. Fakat artık işba haline gelmiş, bir yudum bile içecek hali kalmamıştı. Rakıyı avucuna boşalttı, kolonya gibi yüzüne, saçlarına sürmeye başladı. Nihayet neyini eline alarak üstadın oturduğu koltuğun önünde, üstadın dizi dibinde yere oturdu, neyini üflemeye başladı, o haliyle muhrik bir taksim yaptı. Baktık, üstadın gözünden sessiz yaşlar dökülüyor. Neyzen bunu görünce neyi bıraktı. Üstadın boynuna sarıldı, sakalından, yanaklarından öpmeye başladı. Biz bu manzara karşısında mebhut kaldık.» (c) (Âkif, Neyzeni defalarca tövbe ettirmiş, fakat içkiden vazgeçirememişti.)

HAŞİN GÖRÜNÜMÜNÜN ALTINDA

Âkif'in uzaktan çok sert olan dış manzarasına rağmen, yakından derin bir inceliği vardı. Samimiyetine inandığı dostlarına o kadar tahammül ederdi ki, o anlarda adeta toy bir çocuk olurdu.» (a)

«Âkif vitrin adamı değildi. Önünden geçenler O'nu görmezdi. Âkif'i görmek isteyenler içine girecekti.»

«İki adam sevmezdi, çok terbiyesiz ve çok terbiyeli. Nezaket O'na insanların gizlenmeye muhtaç olan bir taraflarını örten bir şey gibi görünüyordu. Fazla nazik adam, gizli adamdı.» (a)

«O'nu bilmeyenler, haşin zannederler. O'nun ne kadar rakik olduğunu anlamak için zayıflara, düşkünlere sorunuz. Ömründe bir kerecik olsun kuvvete baş eğmemişti. Kaviler, nüfuzlular, hakikaten Onu, karşılarında haşin görmüşlerdir. Fakat pantolonu yamalı bir Ahmet Nazmi'nin karşısında o kadar rakik bir adamdı ki, çocuk gibi gözlerinden yaşlar dökülürdü.» (c)

HAYALDİR BU

Nice hicran ah kurulan mülke hayaldir bu
Hakikat ateşinin perişan eylediği hayaldir bu

Rüyalar zamanında saraylar kuran mahzunun
Vuslâtı âhirete kalan bir hayaldir bu

Arzular kapısında sıraya kodular cânî
Mevsimler tüketen bekleyişlere hayaldir bu

Aldandı gönül sarayının sultanı saltanata
Bilmez ki yaşanılan bir rüyadır, hayaldir bu

Var eriş Mecnun'un baş saldığı çöllere
Aranan bir özge yar, Leylâ'da hayaldir bu

Nefsin sitemi çekilmez günaha yar olalı
Anlamaz ki şeytandan akseden hayaldir bu

Ruhuma ayrı boşalır, canıma ayrı hasretin
Vuslât hangi bahara kaldı bilinmez hayaldir bu

Kaç kez çözdün ruhunu mısralara Yetkin
Dünya bir ateşi put yar olmaz cana hayaldir bu

YETKİN DİLEK

AZMİ VE DAYANIKLIĞI

Azim, O'nun kişiliğinin çok kalın bir hattının adı. Yapıştığı her işi sonuna götürmüştür. Çocukluğundan başlar bu haslet. Her alanda en öndedir mektepteyken, mezun olurken de. Dehanın yüzde doksan dokuzu çalışmaktır diyen filozofa heyecanla katılmaktadır. Pısırıklığın can düşmanı. Örneklere bakalım hemen:

«17 kilometrelik mektebe yaya gidip geliyordu.» (a)

«Zorla uğraşmayı severdi. Kolay, yumuşak, yakın, bunlar Âkif'in sevmediği şeyler.» (a)

«Âkif, ızdırabından acı bir tad duyardı. Yaşamak, yürümek, dostluk, edebiyat... Bunların hepsini işkence haline sokuyordu. Hayatında kazara işini biraz yoluna koyduğu zaman O'na takılırdım; çok müteessirim yine rahat etmeğe başladın Âkif. Gülüşürdük.» (a)

«Dostu Hüseyin Kâzım bey, Ankara'ya gelmişti. Dönüşünde birlikte uğurlayacaktık. Belli bir saatte buluşmak üzere sözleştik. Âkif'le o saat oraya vardığımızda misafirin üç çeyrek saat önce yaylı araba ile hareket ettiğini öğrendik. Sebebi de arabacının acelecilği imiş. Ben, biz vazifemizi yaptık, nasip değilmiş diye bağlamak istedim işi. Fakat o elinde olmayarak arabanın gittiği yola düzüldü, gözden kayboldu. Tam öğle zamanı idi, üstadı karşımda gördüm. «Eriştim, vedalaştım, selâmımı var» dedi. «Nerede eriştiniz?» diye sordum. «Üç saat mesafede.» Hesap ettim, üç saat da dönüş tutarsa altı saat ediyor. «Bir vasıta bulsaydınız» diyecek oldum. «Ayıp olurdu» dedi. «Peki ya arabayı yakalayamasaydınız ne olurdu?» dedim. «Varit değildir, madem bir kere yola çıkmış oldum...» diye cevapladı.» (c)

Bu azimledir ki, çok kısa zamanda üç yabancı dili de mükemmel biçimde öğrendi. Bütün arap şairlerinin Kur'an'dan kaynaklandığını görünce kısa zamanda Kur'an'ı Kerim'i de ezberledi. İnancı da bu ezber işini bir zevk yaptı O'na. Fransızca bir metni hiç beklemeden türkçeye aktarırdı. Arapçayı ise en zor arap şairleriyle başedecek derecede biliyordu. Farsça'ya gelince, Sadi'den manzum tercümelerini Safahat'a bile almıştır.

«Berlin'de bir arap şairini, bir acem edebiyatçısını ve bir Fransız âlimini bir sofrada toplamış, her biriyle kendi lisanlarında ayrı ayrı konuşmuş, hem de onların birbirleriyle konuşmasını sağlamıştı.» (c)

SÖZÜNDE DURMASI

Âkif'in en çok dillerde dolaşan hasleti ahde vefa. O merhamet dolu insan, bir mukaddesatına söğülüdüğü zaman, bir de verilen sözde durulmadığı zaman, af tanımaz biri olur. Fatin Hoca, O'nun «insanın mahiyeti söylemek değil, sözünde sadık olmaktır» sözünü nakleder ve başından geçen bir olayı şöyle hikâye eder:

«Öğle yemeğini bizde yemek üzere sözleşmiştik. O saatte muazzam bir fırtına ve yağmur oldu. O Beylerbeyindeydi, ben Vanıköy'de. Artık yaya gelemez diye vapur iskelesinde bekledim. Vapur geldi, o yoktu. Yakın komşulardan birine gittim. Hizmetçiye de ikinci vapur gelinceye kadar döneceğini söyledim. Fakat ikinci vapurdan da çıkmadı. Eve döndüm. Hizmetçi, O'nun sırılsıklam geldiğini, biraz beklediğini söyledi. Bütün ısrarına rağmen gitmiş. Ertesi gün özür dilemek istedim. «Bir söz ya ölüm, ya da ona yakın bir felaketle yerine getirilmezse mazur görülebilir» dedi ve altı ay dargın kaldı.» (b)

«Gelmemek için kar, tipi kâfi değil, vefat etmem lâzımdı. Çünkü geleceğim diye söz vermiştim. İnsanların birbirine karşı verdikleri sözün bu kadar korkunç olması ogün beni ürküttü.» (a)

Bütün hayatı sözüne sadakatinin sayısız örneğiyle dolu. Fakat bir başka özelliğine geçelim biz.

FAKİRLİĞİNE RAĞMEN CÖMERTLİĞİ

«Üstad bütün hayatını fakru zaruretle geçirdi. Böyleyken halinden şikâyet ettiğini ne ben, ne de diğer yakınları hiç duymadık. Zavallının on dört yaşındayken babası ölmüş, evceğizleri de yanmıştı. O hep kiralık evlerde oturdu.

«Bununla beraber kendisi gayet cömert idi. Kesesinde kaç kuruşu varsa isteyene, istemeyen dağıtırdı. Sâmit Rifat'la Divanı Lûgattürk'ü tercüme etmişlerdi. O zamanın parasıyla vekalet herbirine dörder yüz lira vermişti. Fakat Âkif, kendi hakkını da Sâmih Rifat'a devrettl.

«Hiç unutmam, bizi Ankara'da evine çay içmeye davet etmişti. Bir de baktım bizim eve geldi. «Çayı bu akşam sizde içeceğiz.» Tabi buna çok sevindim. Ama değişikliğin sebebini de merak ettim. Gülerek dedi ki; «bizim odanın kilimini bir fakire vermişler.» Odalarındaki mefruşatı zaten o tek kilimden ibaretti. Ve o tek kilimi bir fakire veren de kendisinden başkası değildi.

«Müthiş bir kış günüydü. Âkif'i kır bir ceketle görüyoruz. Üşüyor, hissettirmemeye çalışıyor. Tahkik ettim. Paltosunu evinin kapısına gelen çıplak bir fakire giydirmiş. Evet o zaman 150-180 lira mebusluk maaşı alıyordu. Fakat o bir istasyon, para bir trendi. Cömertliği, ısrar derecesine yükselmişti.» (b)

«Âkif in bilmediği müşterek mefhumların başında menfaat vardı. Menfaatın ümmisi idi. Birinci cihan harbindeki açlık bile Âkif'e menfaati öğretemedi.» (a)

«Âkif için dört şey çamur kadar pisti: Cimrilik, ikbal şımarıklığı, kibir ve maddi pislik.» (a)

«Parayı bilmiyordu. Bu mefhumu sade umumi harpte biraz heceledi, fakat sökemedi. İnsanların ekseriya çirkinleştiği bu meselse Âkif çok güzeldi.» (a)

«Ölümünde terekesi bir kat esvap, yepyeni bir şapka - hayatındaki tek şapka - bir mavzer tüfeği, İstiklâl madalyası, yastığının altında bir kaç lira, bir fakfon saatten ibaretti.» (a)

DOĞRULUĞU — DEĞİŞMEZ KİŞİLİĞİ

«Âkif nerede ne yapacak biliyordum. O'ndan beklemediğim şeye pek az rastladım ve otuzbeş senede O'na üç-dört defa hayret tetim.

«Bu hayretlerimden biri şudur: Bir gün O'nu nisfiye üflerken gördüm. Boğaziçi'nde yüzme yarışı kazanan, Çatalca'da güreşen, Vali Efendi çayırında adım atlayan, Mütenebbi'yi, İbn-ül Farız'ı, Kur'an'ı ezbere bilen, Hersek müftüsü Fehmi Hoca ile ilmi ensab (Peygamberimizin ashabını ve başka arap meşhurları ile şairlerinin soylarını anlatan bir ilim) konuşan, Dağıstan'lı Halis Hoca ile Kitab-ül Kâmil'i hasbıhal eden, Musa Kâzım efendi ile Bedreddin'in Veridat'ını okuyan, sonra Emile Zola'nın romanlarında, insan yığınlarını idaredeki kudretini seven ve münekkidlerin de bunu beğendiğini görünce takdirindeki isabete sevinen, sonra Halkalı mektebinin bahçesinde 'İstiskal batn'a uğrayan ineklerin karnından 'trocat ile su alan, sonra Aruz'un orkestrasyonunu yapan Âkif, bir taraftan da nisfiye üflüyordu.» (a)

«Arkadaşları tarafından İttihat Terakki Cemiyetine girmeye zorlandı. O zamanlar cemiyete girenler, bila kayduşşart cemiyetin kararlarına ittiba yemini ediyordu. Âkif böyle yemin etmedi, eğer kabul ederlerse, cemiyetin ancak emribilma'rufa uygun kararlarına ittiba edeceğine dair yemin edbileceğini söyledi. Kabul ettiler. Sonra ittihatçılara kızdı ve uzaklaştı onlardan. Bu sırada bir muhbir Kara Kemal'e İttihatçılar aleyhinde bir fesat cemiyetinin kurulduğunu haber verdi. Habere göre cemiyetin içinde Âkif de vardı. Kara Kemal tam durumdan polisi haberdar etmek üzere telefona elini uzatmışken Âkif adını duyunca irkildi. Şöyle dedi muhbire: «Eğer içinde Âkif varsa bu bir fesat cemiyeti değildir.» (a)

VEFAKÂRLIĞI

«Vefa, üstadın en bariz vasfı idi. O bu dünyada gözlerini yumuncaya kadar dostlarını unutmadı, unutamadı.» (b)

«Mektepte okurken arkadaşı Hasan efendi ile iyi dosttular. Birbirlerine 'İkimizden hangimiz erken ölürsek, biri ötekinin çocuklarına bakacak' diye söz vermişlerdi. Bu yaştaki çocukların her biri bir kahramandır. Fakat büyüyünce bu kahramanlıklar unutulur. Aradan yıllar geçti. Her hafta mutat gidişlerimden birinde Âkif'i sekiz çocuklu oluvermiş gördüm. Daha yenilerde, müdür muavinliği yaptığı dairenin müdürü haksız bir muameleye uğratıldı diye memuriyetten istifa etmişti, mahrumiyet içindeydiler. Bu sekiz çocuğun beşi kendisindi, üçünü merak ettim. Evde çocuk gürültüsünden geçilmez olmuştu. «Misafir çocukları mı bunlar?» diye sordum. «Misafir çocukları değil, benim çocuklarım, Hasan efendi öldü de...» dedi. Bu çocuklar, Âkif'in ta mektepteyken sözleştiği Hasan efendinin çocuklarıydı. Güzel çocuklardı, Fakat Âkif bu çocuklardan daha güzeldi. Mektepte verdiği bir sözü halâ unutmayan bir çocuk.» (a)

VATAN VE ÂKİF

Bu konuda söylenecek herşey yetersiz kalacak. Çünkü neresinden alırsanız, size memleket ve millet sevgisi haykırır Âkif. Fakat bir-iki hatıraya değinmeden geçemeyeceğiz.

Bir gün, baklavadan tiksindiğini söyleyen Mithat Cemal'e hayli kızıyor. Çünkü baklava, bu memleketin tatlısı. Öyleki Mithat Cemal münakaşanın sonunda bir porsiyon baklava yemeğe mecbur kalıyor.

«Âkif'in yedi safahatından daha güzel ve İstiklâl marşını yazmak selahiyetini O'na verdiği için pek çok güzel bir şeyi vardır; seciyesi.

«Son hastalığında, ölümüne çok yakın günlerdi ve ölüme çok yaklaşan yüzünde gözleri büyümüştü, alnı, iskelet kadar etsizdi. Odasına korkuyla yavaş yavaş girdim (bir terslikten korkyordum her an) Fakat Âkif'i sevinç içinde buldum. Ömrümde ilk defa bir iskeletin sevindiğini görüyordum. İskelet, Montreux zaferine seviniyordu. İstiklâl marşını yazan şair için bu sevinç, öleceği günde bile tabii idi.» (a)

«O borçlu ölmedi, cemiyetten alacaklı öldü.» (a)

«Fakat Âkif, hayatı boyunca cemiyetle kavga etti. Cemiyeti rahatsız eden sarp adamlar, arkalarında bedbaht aileler bırakırlar. Âkif acaba evine borçlu mu öldü?

Asla!

«Adını İstiklâl marşına bayrak gibi sararak miras bırakan adamın, ailesine de borcu yoktur.» (a)

VE DOSTLUĞA YENİ BİR ANLAM GETİREN ADAM

Âkif'in gözünde insanlar, ya iyiydi, ya kötü. İkisinin arası yoktu. Bu yüzden ilgisi de ilgisizliği de tam olurdu. Sevmediğine riya gösterilerinde bulunmazdı. «Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek» mısrai büyük ölçüde O'nun kişiliğini de ele verir.

«Âkif için dostluk yok, aşk var; düşmanlık yok, kin vardı.» (a)

«Dostunu, sevmek kelimesinin noksansız mefhumile seviyordu. Öldüğü zaman, düştüğü zaman, yanında olmadığı vakit ve sevmiyenlerinin yanında bulunsa bile. Menfaatınızı, ailenizi, sırrınızı, mukaddesatınızı, O'na emanet edebilirdiniz. Âkif'in sevdikleri o kadar az ve sevgisi o kadar çoktu ki, bu muhabbetin bir kaç kişiye inhisar etmesinden dostlarının duyduğu gurur, O'nun, kendi kanaatini dostunun da paylaşmasını isteyen sevimsiz mecburiyetinin tatsızlığını azaltıyordu. Sonra dostlarına karşı dalma onlardan fazla dosttu. Haksızlık etmektense, edilmeği seviyordu. Bu genişleyen feragatin içinde dostları rahatlık duyuyorlardı. Sonra O'nun kanaatlerini kabul etmemek imkânı da vardı. Yalnız tarzını bilmek şartile.» (a)

«Sevmediklerinin önce ahlâkını sevmiyordu, sonra kendilerini.» (a)

«Kendi olmayana kızardı; benzemek, sınırlendiği şeydi.» (a)

«Dalkavukluk etmeyen adam gördüm, fakat dalkavukluktan hoşlanmayan görmedim, bunun bir müstesnası vardır, Âkif.» (a)

AHLÂKI

«Cevdet Paşa, Kur'an nasiridir, Âkif, Kur'an şairi. Ancak ikisinin arasında fark var: Kur'an Cevdet Paşa'nın yalnız kültürünü, Âkif'in kültürü ile beraber seciyesini de yaptı.» (a)

«Âkif'in ahlâk ve sanatı yekparedir. O'nun için seciyesine hakim olan cami ve medrese edebiyatına da hakimdi.» (a)

«Bir de benim Âkif'im var. Bu Âkif, hayatımın otuz beş senesidir. Bu otuz beş senede O, bir tek defa bayağı olmadı. O'nun iç yüzüne baktığım vakit, gök yüzüne denize bakar gibi ferahlardım. Sonra O'nun altmış üç senelik hayatını öğrendim, bu e berrak altmış üç senedir, siyah ve pis tek bir dakikası yoktur.

«Bu kadar temiz ahlâklı bir adam melek olmalıydı. Halbuki melek filân değildi. Herkes gibi insandı. O'nu melek olmaktan kurtaran -kurtaran diyorum çünkü melek tatsız şeydir- bir tarafı vardı (*). Çok çetin huyluydu. Madem ki onunla dosttunuz, O'nun gibi düşünecektiniz, O'nun kızdığı şeye kızacaktınız. O'nun sevdiği şey, sizin için de sevimli olacaktı. Benim puta tahammülüm yoktu ve O'nun tapılacak kadar güzel olan faziletlerinin lüzumsuz bir külfet olduğunu, O'na bazan O'nun sesiyle haykırıyordum. Aramızda kavga çıkıyordu.

«Bu kavgalar bile tatlıydı. O'nun acı tarafı alınganlığıydı. Bazan sizi sessiz sedasız kendi kendine izah ediyordu. Filan sözü söylemekle O'na tarız etmiştiniz.

Hatta bazan tebessümünüz tarizdi, bazan da sükütunuz. O anlarda dostluğu denirden leblebiydi.» (a)

VE TEZATLARI

Âkif'in tezatları deyince, onun sürekli değişen ve duygu, düşünce, davranış olarak zaman içinde keskin zıkzaklar çizen biri olduğu noktasından hareket etmedik. Tam tersi, Âkif'in tezatları, normal insanın tezat oranına göre çok düşük. Belki Âkif'te tezat tesbit edenler ondan çok daha tezatlıdırlar. Bu, pek o kadar horlanacak bir durum da değildir. Evet zıtlıklar göstermek bir ayıptır belki. Fakat kimse insanın ayıpsız olduğunu iddia edemedi ki bugüne kadar. Âkif'in tezatlarının ilgimizi çekmesi, sütteki lekeyi farketmemiz gibi bir şey. Tezat çoğu kimsenin ayıbı değil meşrebi olmuştur ama bunu Âkif'te görmek istemiyoruz. Ya da büsbütün temiz, hatadan uzak bir Âkif tatsız olacağı için yanlışlıklar arıyoruz O'nda. Mithat Cemal'in dediği gibi, böylesi insan, insanüstü bir niteliktedir ve çoğu zaman ilgi alanımızın dışına düşer, sevimsizleşir. Sevimsiz gelmesi de olumsuz bir ilgi çekiş olduğuna göre, zevkimizi ilgilendirmez desek daha uygun olur herhalde.

Tezatlarımız çoğu zaman aklımızı kullanmadığımız dünyamızdadır. Fikri tezatları, hele bunlar bilim adamı olarak karşımıza çıkan birine aitse olağan karşılayamayız. Böyle bir kişiye karşı kuşkularımızın artması normal. Ama asıl önemli tezad, insanın akılla ve inandıkları ile zıtlaşmasıdır. Buna dikkat etmek hakkımız. Bir insanın bağlılığını ilân ettiği fikir sistemi ve inançlara aykırı düşmesi görmemezlikten gelinemez. Bu açıdan Âkif'te önemli tezatlar yok denebilir. Kendini İslâm'la bağımlı gösteren Âkif'in hayatında, sanatında ve düşüncelerinde ciddî hiçbir sapmaya rastlamadık biz. Özellikle hayatı ile İslâm arasında. Kur'ân'ın ve İslâm'ın insanlara indirilişinden 1400 sene sonra, hayatını bu denli Kur'an'a, sünnete ve sahabinin hayatına uyduran bir başka kişi hatırlamıyoruz, O'nun durumunda ve ortamında olup da...

Düşünce sistemini incelemek de bu yazımızın konusundan sapmak demek olacağından buraya el atmıyoruz. «İstibdat»a «hürriyet»,e Millî Mücadeleye, İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı olan tutum ve davranışlarında meydana gelen değişiklikler ise hemen herkesin malûmu. Mithat Cemal bir başka tezadına daha işaret ediyor ki kabul etmeme ihtiyarına sahip değiliz.

«Tezatları vardı; Hem ye'se düşmandı, hem de bedbin. Me'yus olmamayı O'na din söyler, fakat hayat O'nu bedbin eder. O kadar ki talli kazara gülse bunu bir istihza tebessümü gibi karşılar ve saadetine surat eder.» (a)

Âkif'in belli bir toplum kesiti içinde en uzak mesafelerden terkedilecek kadar büyük bir görünümü arzeden tipik kişiliğini kaba hatlarla sergilemekten öte bir amacı olmayan bu yazıyı, O'nun fizikî varlığının bir potresiyle bitiriyoruz:

«Seçiy sırtlığının unsurlaşması gibi katı bir alın... Sakalında uzunluğu kaybolan yüz. Siyah gözleri yuvarlak teşrinî verirken, bakışları sivri. Dişleri beyaz, sık ve bir teki noksansız. Bütün dişleriyle güler, fakat gülmesinde bir tebessüm rikkati var ve tebessümü göz bebeklerinde toplanır. Başının hatırlattığı kadar omuzları enli de ğil. Göğsü kabarık. Vücudu, ete ve kemiğe adalenin galebesi. Elleri uzunca. Parmaklarının üstü kıllı. Tırnakları az pembe, az kabarık ve uzun şekilli. Konuşurken ellerini kullanmaz. Tane taneliğini kaybetmeyerek, çabuk bir konuşma tarzı. İhtizazlı, temiz ve çok İstanbullu bir ses.»

(a) Mithat Cemal Kuntay.
(b) Hasan Basri Çantay
(c) Eşref Edip.
(*) Yazarın melek konusunda söylediği bu sözü, bütünüyle O'na bırakıyoruz.

GEL

AHMET EFE

Yunus gibi hay yiğidim
Yunus gibi dil ol da gel
Bir katresi deryaları
Taşıracak sel ol da gel

Savrul aşkın yellerinde
Gezme namert dillerinde
Bıçarenin ellerinde
Tutulacak dal ol da gel

Sular gibi durularak
Gece gündüz yorularak
Şehid olup vurularak
Bayrak gibi al olda gel

Gez göğsünü gere gere
Seni dünya böyle göre
Bir vuruşta zulmü yere
Devirecek kol olda gel

Bu aşk ile yanacaksın
Daim Hak'kı anacaksın
Derde deva sunacaksın
Ivım ıvım bal olda gel

Sen ki derviş niyazında
Gönüllerin ziyasında
Köroğlu'nun şol sazında
Tınlayacak tel olda gel

HİKÂYE

İÇİMİZDEN BİRİSİ

AKDOS

M. ALİ TAŞÇI

Bakınız size bir şey anlatayım. Geçen gün n'oldu biliyor musunuz? Nerden bileceksiniz! Kapı zili çaldı. Baktım, aşağıda-yukarıda kimse yok. Arkasından az geçince bir daha, gene kimsecikler yok. Derken bir daha çaldı. Ne In vardı, ne cin. Çıldıracağım. Bu daireyi yeni aldım, yeni taşındık. Kayınpederler yazlıkta. Hanımla çocuklar onların yanında. Misafir falan gelirse ne yaparım diye düşünüyorum. Ev darmadağınık. Ne edeceğimi bilmez halde orta yerde dolaşırken zil bir daha çalmasın mı? Hışımla uğradım kapıya. Kapının altında sadece bir pusula: «Allah uçak kazası vermesin!» Bir tencere kaynar su tepemden aşağı döküldü. Aklım başımdan gitti. Hayatta hiç beklemediğim anda Rabbim, bana bir mutluluk vermişti. Şu uğursuz pusula mutluğumu, yine hiç beklemediğim anda alıp götürecek miydi? Şantaj mı, macera mı, yoksa garip bir şaka mıydı olaylarla uygunluk arzeden Kör bir tesadüf mü? Kendimi tutmasam, tutamasam, yıllar önceki gibi: «Nağme yapma len geçmişi tenekelinin evlâdı! Meydana çık meydana!» diye bağıracağım. O günkü çevremden o kadar uzağım ki. On sekiz sene evvel bağırırdım ve herkes bana gıptayla bakardı. Bu açıktan açığa çıngara davet olurdu ve yürek isterdi. Şimdi sadece gülerler. Kaba bulurlar. Terbiyesizlik olur. Deli derler adama. En iyisi beklemek.

Kapının ardına sandalyemi attım. Dakikalar geçmek bilmiyor. Ya gelmezse! Belki gelir biraz bekleyeyim derken azap dolu ilk beş dakika tamam oldu. Karşı dairenin kapısı hafiften açıldı. Hemen kapı dürbününe gözümü dayadım. Hay Allah belasını versin! Merceğin önüne kâğıt yapıştırmışlar. Dışarıyı görmenin imkânı imkanı yok. Ah şu muzip çocuklar! Kulaklarımı kapıya dayadım. Ürkek bir ayak sesi, hışır hışır yaklaştı. Dönüp merdivenden aşağı iner gider

dedim, kendi kendime. İnmedi. Korkak korkak alınan nefesleri duyuldu. Kapı soluklanıyordu sanki. Aniden açıverdim. Eli havada kalakaldı. «Allah uçak kazası vermesin!» dedim. Yarı mahcup güldü.

— Buyurun efendim, misafiri kapıda bekletmek ayıp olur derler.

— Vallaaa, bilmem ki ne deyim?

— Bir şey demeyiniz, içeriye lütfediniz!

— Bizim evin kapısı da, açık da..

— Rica ederim efendim, çekivereyim. Ev benim değil sizindir, buyrun!

Ben karşı dairenin kapısını çekerken müteredditi girdi içeri. Bu kırkına yaklaşmış belkide aşmış geçkin hanfendiyi bir yerlerden tanıyorum ama nerden? Gençlik yıllarımdan birisi ama hangisi? Kim? Zaman tanıyamayacağım kadar değiştirmiş.

Beraberce salona geçtik.

— Afedersiniz, size sadece hazır bir şeyler; pasta meyve falan ikram edebileceğim. Bizimkiler evde yok.

— Ne önemi var? Bana mutfağı gösterirseniz ve hâlâ «çok çok çok şekerli kahve»yi seviyorsanız, ben yaparım, karşılıklı içerlz.

— Nasıl isterseniz! Mutfak şu dipteki son kapı. Sizi burda bekliyorum.

Benim çok çok şekerli kahvemi bile tanıyan bu kadını kahveyi pişirip gelinceye kadar düşündüm, hatırlayamadım. Kahvelerimizi sessizce içmeye başladık. Ben hep onun, o da hep benim konuşmamı bekledi. En sonunda dayanamayıp sordu:

— Beni tanıyamadın mı Hüseyin?

«Hüseyin!» Bu ses, tıpkı yıllar öncekl gibi munis, tatlı, mutl, sefkatli.

Yine yıllar öncekl gibi anlamamazlıktan geldiğim gizli arzuları taşıyan ses. Onun sesi, onun hitabı! Ohh, şükürler olsun Tanrım, tehlike yok!

— Hatırlamıyor değilim lâkin tanıyamıyorum, çıkartamıyorum.

— Nağme yapma len, keserim vallaha!

Birlikte gülüştük. Ta kendisi! Geçmişi hatırlatabilmek için o kadar canlı ve içten rol yapıyor ki. Sanki seneler geçmemiş gibi aradan.

— Kim olduğunuzu söylerseniz uğraşmayız.

— Pekâlâ, pekâlâ! Gene inatçılığın üzerinde eskisi gibi. Bir ipucu vereyim: «İçimizden Birisi»

Oyun oynadığımı, kendisine nağme yaptığımı sezinlediğinin farkındayım. Yine de hatırlamamayı hazmedemiyor. Bunlar o zaman beş altı kadar vardılar. «Hangimizi daha çok seviyorsun Hüseyin,» derlerdi. İçinizden birisini daha çok seviyorum işte, size ne derdim.

— Sen «İçimizden Birisi» değil sin kil

— Yalancı!

— Ben sevdiklerimi unutmam.

— Akdos'u da mı?

— Akdos'u da!..

— Ulan Hüseyin, hiç değişmemişsin be! Halâ daha kıyak oğlansın vesselâm.

— Ne kıyak oğlan ya, otuz dört yaşında!

— Allah uçak kazası vermesin! Uzun uzun güldük.

Ağzında kahvenin son yudumunun lezzetini dağıtırken koltuğa iyice yaslandı. Uzun laflar, önemli ve çok şeyler anlatmaya hazırlananların kararlığıyle yüz çizgileri gerildi:

— Hatırlıyor musun Hüseyin ilk geldiğin günleri? Zayıf, zavallı bir adam getirmişti seni Kenan Abi'ye. Masumdun, utangaçtın, köylü köylü dururdun. İnan, hâlâ köylülükten belli belirsiz eserler var yüzlerinde-gözlerinde. Hoş bir güzellik köylü olmak. Samimi, saf, katıksız. Sonra uçuk bir yağızlık var yanaklarında, alınlarında. Kavruk, ölgün bir sarılık saçlarından kulaklarına. Dupduru bir açıklık var

Desen : Ahmet EFE

insanı kendisine çeken. Gözlerine bak aklından geçenleri oku.

Senin çok kardeşlerin vardı bildiğim kadarıyla, n'oldu onlar? Arayanın soranın da olmazdı pek. Kenan Abi'nin oğlu gibiydin. O zaman anlarmıydın bilmem, kızını sana vermek isterdi. Sen de kulaklarına kadar kızarırdın, şakadan teklif yaptıkça kızımı alır mısın diye. Biz basardık kahkahayı. Kenan Abi, şaka söyler görünse de ciddiydi. Senin gibi evine bağlı, istediği gibi yetiştireceği bir genci bir daha nerden bulabilirdi.

Delikanlılık yeni yeni sinliyordu üzerine. Hepimiz sana kardeş desek de pek kardeş gözüyle bakmazdık. Küçüklüğüne, toyluğuna, köylülüğüne üzülürdük. Şöyle dört beş yaş büyük olsaydın sana öğretirdik her şeyi; köylü falan demez gözünü açardık ya, pek toydun daha. Yine de hafiften hafife mayalanmış sütü tutan ellerinin, iki üç sene sonra tuttuğu yeri çürüteceğini düşündükce: üstelik Kenan Abi'nin seyrek sakallı sivilceli yüzünü, yumuk - küt ellerini gördükçe, içimiz ezilirdi. Senin için «yaman delikanlı olur» derdik hepimiz kendi aramızda. Hüseyin, birdir oğlanda da kızda da gönül çalmanın tadı. Yoktur ayrısı gayrısı. Kendine güvenen oğlan da kız da, «istersem yüz tanesini peşimde gezdiririm» demekten çekinmez.

Bu gibi işleri Kenan Abi'nin orda senelerce gördün. Kadın erkek bir arada çalıştık, çalışıyoruz, çalışıyorlar. Dikkat ettin mi, kadınlarla erkekler, hep, arkadaş olmanın, arkadaş kalmanın erdemlerinden bahsederler. Ağızlardan arkadaşlığın fazîletleri hiç düşmez. Lâkin iki tarafın da hareketlerinde arkadaşlığın sınırlarını aşan hücumlar ataklar vardır. Sorana arkadaşlık yaptıklarını söylerler. Öyle bir arkadaşlık ki, ilk fırsatta, arkadaşının gözyaşlarına baktırmayacak arzuları kamçılar durur. Hani Semiha diye sarı bir kız vardı. Kızı, bir gün atölyenin köşesinde en yakın arkadaşı Zeki'nin zorladığını gördüm. Kız beni farkedince kıpkırmızı oldu, kurtulmak için çırpındı, sıyrılıp kaçtı. Yalnız bu çırpınma ve kaçma, sonraları arkadaşlıklarına hiç engel olmadı. Daha da artırdı.

Aslında Semiha da, Zeki de, sen de, biz de kadın-erkek hep beraber birbirimize günlerce baktık. Aynı iş yerinde çalışmaktan başka ne yakınlığımız vardı? Herkesin kurt gibi birbirini yediği bir devirde, zaman oldu isteklerimizi bastırdık. Sustuk... Sustukça kabardı arzularımız. Büyüdü... Dayanılmaz oldu. Kadın erkek bir arada çalışıp da aklından kötü kötü şeyler geçirmeyene ben, evliya derim evliya! Mümkün değil bu! İnsanız, isteklerimiz elimizde değil. Genciz, arzularımız coşkun. Emellerimizi, rüyalarımızı, zevklerimizi düşünürüz. Hakkımız da düşünmek. Evlenmek, yuva kurmak öyle karışık şeyler ki, altından bir türlü kalkamadığımız. Gözü kapalı, karanlıkta el yordamıyla eşya bulma gibi rastgele. Yok elimizden tutan, yol gösteren. Yok, bunları anlatan nasihat eden. Düşündükce içimizi gıcıklayan, başımızı döndüren istekler, alıp götürüyor bizi, yön veriyor hayatımıza. Öğrenmek için denemek, güven duyabilmek için denemek, karar vermek için denemek mecburiyetindeyiz.

Kararsız, telaşsız, aylak adımlarla dolaşan kızlara çok rastlarız cadde-

lerde. Gözü yerde, gönlü etrafında, kulağı sestedir. Aklından hep kendi kendini savunmayı düşünür. Attığı her adımda çiğnediği gururudur. Bir deneme peşindedir. Belki düşündüğü, fakir, mütevazi, eşine bağlı bir delikanlıdır. Yahut, kadife örtülü divanlar üzerinde gıcıklayıcı pozlara, ince tahrikler saklayan esprilere, köpüklü banyo küvetlerine; sabahın ilk saatlerinde giyilen çiğ kadar şeffaf gecelikleri, şamdanlara, çıplak omuzlarından kayan kürklere, şampanyaya ve gecelikleri içinden muhayyileyi kıvrandıran gölgeli kıvrıntılar salmaya düşkündür. Ya bir özel araba durur yanında, ya bilmediği bir genç girliverir koluna, veya berduşlardan çok müstehcen teklifler alır. Artık hayallerine hangisi uygunsa onu dener. Sokaklar kadın için de erkek için de vitrin gibidir. Hep birbirlerine bakarlar ve beğenirler. Yani denemeye başlarlar.

Her deneme kadının esrarengizliğini ve masumiyetini soyar götürür. Günler sonra ortaya kadın değil de sürtük diye bir mahluk çıkar. Gururu kırılmış, vakarı kaybolmuş, yalacan, çamurlaşmış bir dişi çıkar. Denemelerin büyük nispette sonucu budur. Zira bilinmeyen bir şey, ilk defasında istenilen neticeyi verir mi? Gariptir, insan ilk önce iradesine güveneceğini zanneder, olaylara yön vereceğinden emindir. Her deneme onu bu duygusundan uzaklaştırır. Her hadise başka yerlere sürükler. Sonra bir boşvermişlik sarar insanı, biraz cesaret gelir. Bir başka kadın tipine geçişin cesareti. Ve cesaretlerimiz bizi, sonunda pişmanlık duyacağımız yollara sürükler götürür.

Bütün bunlar ne içindir? Sadık bir eş ve sıcak bir yuva için değil mi? Halbuki kadınla erkeğin bu ihtiyacı güzelce ve meşruca karşılanabilse bunların hiç biri olmayacaktır. Meselâ ben, lise ikinin sonunda babam öldü. Mecburen çalıştım. Sen geldiğinde iki senedir çalışıyordum ve yaşım yirmiydi. Namusumla çalışacağıma, annem de, ben de güveniyorduk. Annem ölüp giderken zavallı, son nefesini: «Öte dünyada babana, kızımıza iyi baktım, namusuyla yaşattım diyebileceğim için gözüm açık gitmiyor biricik yavrum.» diye verdi. Annemin bana düşkünlüğünü sen de bilirsin. Bilirsin çünkü, Kenan Abi, seni bana muhafız yapmıştı.

Bir gün geçti mi ki, beni iş yerinden eve sen bırakmadın? Annemin az mı hayır-duâsını aldın? Eğer annem, senin, kendi kızının koruyuculuğunu değil de, Kenan Abi'nin flörtünün bekçiliğini yaptığını bilseydi, ikimizi de keserdi. Bazen insanlar saflığının kurbanı oluyorlar. Annem gibi...

Kadın erkek, iş yerinde elimiz işteyken kafamız hep bu çelişkilerde. Güzel çirkin, beğenelim beğenmeyelim, arzuladığımız cinsin bir kaç ferdi çok yakınımızda. Karşılıklı düşünüyoruz hep bunu. Zaaflarımız kaynadıkça kaynıyor ve kudurtuyor. Öyle bir an geliyor karşılıklı, öyle bir bakılıyor göz göze. Yürleklerimizin yandığını duyuyoruz. Başımızı eğip susuyoruz. Susmak, gün gelir neler söyler kişiye. Ağızdan dilden söyleyemeyeceğimizi bir baş eğmesi anlatıverir. Erkek bozuntusu Köse Kenan'a neden bunca kız tutulmuştur bilir misin? O bizi daima gözetler. Susmasını da, konuşmasını da, nağme yapmasını da bilir. Erbabıdır bu işin. Orası imalât atölyesi değil, okuldur. Köse Kenan'ın okulu.

Hüseyin, bizim için en korkunç şey, evde kalmaktır. Evde, meçhulden gelecek bir koca beklemek. Tanıdıkların bir bir evlenirler ve her karşılaşmanızda alayla: «Ay daha evlenmedin mi? Aşkolsun vallahi! Bilirim sen güç beğenirsin.» derler. Önümüze, şöyle böyle fırsatlar çıkar. Onları, piyango bekler gibi nereden ne zaman geleceğini bilmediğimiz ümitler, müstakbel kocalar uğruna teperiz.

Reddetmede haklıyızdır ama kimse de bizi evde kalmış olmaktan kurtaramaz.

Hatırlar mısın Kenan Abi'nin dikiş makinası üstünde: «Kadın eğer olsaydı, bir yığın insan eti, / Âdem terkeder miydi, bir Havva'ya cenneti?» diye yazı vardı. Kadınız, çalışıyoruz, dolaşıyoruz ve her gün insan eti olmakla olmamak arasında bir tercihe zorlanıyoruz. Halbuki biz her ikisini de istiyoruz. İnsanız, istemek en tabii hakkımız. Etimiz de, etimizin ötesindeki yanlarımız da tatmin edilsin istiyoruz. Ama bize hep, hem de her önüne gelen ısrarla insan eti olarak bakıyor. Sokakta böyle, caddede böyle, pazarda böyle, sinemada-tiyatroda böyle, gazinoda, barda, meyhanede, iş yerinde, yolculukta böyle. Eşikten çıkar çıkmaz, çengele asılmış ciğer gibi bütün kedilerin gözleri üzerinize çevriliyor. Bir genç kız veya kadın, akşam üstü büyük bir caddede, yalnız başına yüz metre yürümeyedursun... Yüz tane taksi eylenir yanıbaşında, beş yüz kişi laf atar, bin tane kötü niyetli göz çevrilir üzerine küçüğünden büyüğüne. Kenan Abi'nin şu kadar kızla flört edebilmesinin bir sebebi de bu. O da eninde sonunda ısıracak yer arıyorsa da kendine çekinceye kadar bari aç kurt gibi et tarafımızdan yapışmıyor. Çalışan diğer erkeklere baksana... Bir yaramazlık çıkarsa iş yerlerini terkediveriyorlar. Çalışacak kapı mı eksik? Onun için beraber çalıştığı bayan arkadaşına her fırsatta saldırıyor. Hiç birisi insanlık için koruyayım, yardımcı olayım diye düşünmüyor. Ana-bacı gözüyle bakmıyor.

Aradığını bulamayan kadın öyle bir noktaya gelir ki, sabrı tükenmiştir. Umudunu yitirmiştir. Ne sığınacak yeri vardır, ne de kendisini anlayacak biri. Acaip görünür her şey. Hayat mânâsızmış gibi gelir. Hiç bir engele karşı koyamaz. İşte o vakit kadının en iyi bulabildiği Köse Kenan gibiler olur. Kenan Abi kendine güven duydurtmuştur. Ölçülüdür. İstediğiniz zaman bırakır sizi. Ağzı sıkıdır, sır vermez. İlişkilerinizi etrafa yaymaz. Sizi yüz üstü bırakmaz. Zayıf anlarınızda destek olur. Zaten onu en çok sevdiğiniz ve en çok fedakârlıkta bulunduğunuz anlar o anlarınızdır. Onunla halvet edip de koca bulamayan kız yoktur sonra. Yüzdesi ağır olan bir komisyoncudur ve aslında onun bize bulduğu kocalara biz her gün rastlamışızdır. Lâkin güvenmemişizdir, güvenememişizdir. Onlar da bizim gibi kızlara rastlamışlardır. Güvenememişlerdir. Hep et tarafımızı görmüşüzdür karşılıklı birbirimizin. Kenan Abi, onu size över, sizi ona. Güven duygusu verir iki tarafa. İtimat telkin eder. Aldığı komisyon, nişanlılarımıza nikah masalarına kadar verdiklerimizdir.

İşe ilk girdiğimde, o güzelim kızlar Köse Kenan'a nasıl pas verirler diye hayret ederdim. Kalp yerine işkembe taşıyorlar derdim. O işkembenin iki sene sonra bende de olduğunu farkettim. O iş yeri, o seyrek sakallı Kenan, iki senede kalbimi işkembeye çevirdi. İki sene boyunca sabrettim. Yanımdaki bütün kızlar, her gün, oğlanlarla yaptıklarını anlattılar. Erkekler birbirlerine açık saçık fıkralar anlatırlar bilirsin. Biz de anlatırken çok duyduk atölyede. İnan Hüseyin, kadınların birbirlerine anlattıkları fıkraları erkekler hayallerinden bile geçiremez. Kızların o fıkraları zevklerinden kıvrana kıvrana anlattıklarını görseydin ve kadın olsaydın sen bile benim kadar dayanamazdın. Sonra aynı yerde çalışan yahut çalışmayan erkeklerden aldığım teklifler. Ben de nihayet bir insanım ve şuramda etten bir kalp taşıyorum. Sevmek benim de hakkım. Ama kimi sevecektim? İki sene bekledim hayalimdeki sevgiliyi. Gelmedi... Kavuşamadık... Sonuna kadar direnemedim. Takatim tükendi ve en sonunda Kenan Abi'nin istek-

ÇİÇEKLER

Ölümü çiçekler öğretti bana
Açılıp saçılıp solan çiçekler
Renklerin cümbüşü nazlı mı nazlı
Bağıma bahçeme dolan çiçekler
Gelipde seyredin diye salınır
Hayatın ilmini bilen çiçekler
Ben size borcumu nasıl öderim
Beni tefekküre salan çiçekler

A. E.

lerine boyun eğdim. Akdos'u oldum. Bilirsin en çok sevdiği kıza Akdos derdi. Diğerlerini isimleriyle çağırırdı. Burada suç kimin? Kenan Abi'nin mi? O beni zorla kandırmadı ki! Ben kendi isteğimle teslim oldum. Suç benim mi? Hayır! Senelerce bekledim. Gücüm daha fazla beklemeye yetmedi. Kimse benim farkıma varmadı. Benimle ilgilenenler sadece kullanıp atmak istediler. Güzeldim. Gülüşüm kalplerini sarsıyordu görenlerin. Boyum posum, kaşım gözüm yerindeydi. Ama hiç kimse bu güzel ten arkasında, her şeyini uğruna vermek için aylarca, senelerce, sadık bir eş bekleyen kadınlığımı görmedi, göremedi. Herkes, önce gözlerime, sonra eteklerime bakıyordu. Sabrettim, bekledim. Sabrettim, bekledim. Sabrettim, bekledim. Bittim... Artık, ne olmak istediğim hayalî şahsiyettim, ne de kendimi vermek istediğim hayalî sadık sevgilim kaldı. Etrafımda sadece almak isteyen ve hiç vermek taraftarı olmayan gözü dönmüş insanlar ve içerimde yıllarca zaptede zaptede hırçınlaşan arzularımın engel tanımaz fırtınaları vardı. Ölüme bırakıverir gibi bırakıverdim kendimi. elinen gelen düğün bayram deyiverdim...

Sen o mağaza sahibinin kızıyla evlenip gittikten sonra benim de karşıma bir genç çıktı. Kenan Abi bana da buldu bir tane. Bir gün elime bir zarf tutuşturdu oğlan. Baktım içinde bir gazete parçası. Silikli-milikli bir şiir var üzerinde. Aldım okudum şiiri. Hoşuma gitti. Evlendik.

— Şiir mi hoşunuza gitti?

— Şiir de, kendisi de.

— O şiiri ben de okuyabilir miyim abla?

— Hay senin abla diyen dillerine kurban olsun ablan! Sanki eski küçük Hüseyin karşımda. Gine eskisi gibi tatlı tatlı abla diyor. Al oku al! Zaten sana okutmaya getirmiştim.

«Ben köylü çocuğuyum hanım kız,
Çayınızdan, balonuzdan anlamam.
Oralarda dans dediğiniz,
Yarı çıplak vücuda sarılıp,
Çılgın gibi ve elâlem önünde
dönmem.
Mahçubum, arlanırım, yapamam.
Ama istersen seninle,
Millî oyunlarımızı oynayabiliriz.
Ben köylü çocuğuyum hanım kız,
Seni olduğun gibi görmek isterim:
Lânet olsun pudraya, ojeye, ruja,
Sun'i güzelliğe düşmanım;

Ama istersen, ellerine arasıra
Kına yakabiliriz.
Ben köylü çocuğuyum hanım kız,
Mutaassıbım, fazla kıskancım,
Seni açık saçık dışarı çıkaramam.
Uzun olmalı bütün esvabın.
Bir lâf olmayıversin, allmallah:
İşin tamam.
Ama istersen seninle, mantolu, baş örtülü,
Yan yana gezebiliriz.
Ben köylü çocuğuyum hanım kız,
Gerisi bileceğin iş.
İstersen buyur haneye,
İstersen sosyetende mambolarla seviş.»

Güldüm. O da güldü. Sen sosyete kadını değildin ki dedim. «O da köylü çocuğu değildi.» dedi.

— Senin durumunu biliyor muydu?

— Aşağı yukarı.

— Bu şiirle evlenme teklif edebilen birisi seninle nasıl evlenebilir?

— Garip gibi görünse de hiç değil. O da benim erkeğimi beklediğim gibi kadınını beklemişti. Beklemiş ve bulamamıştı. Belki o beni de geçerek nefsini hangi bataklarda körlemişti kim bilir? İkimiz de üç aşağı beş yukarı birbirimizin ne mal olduğunu tahmin ediyorduk. Lâkin bizi birbirimize sevdiren ruhlarımızdaki o gizli bekleyişti. Yolları her türlü yıkıntı ve pislikle doldurulan ve doldurduğumuz o gizli arayıştı. Bu şiir duygularımızı belki kabaca fakat gayet açıkça anlatıyordu. Ne hazin ki, biz bu şiirdekilerini yapamadık hiç bir zaman. Ne ben mantolu, baş örtülü oldum; ne de o elime kına yaktırdı. Bütün tuvaletim yerinde bak! Lâkin bu şiiri hep takdir ederek okuduk. Hayallerimizdeki mesut, mutlu yaşayışımız, hep bu satırlarla beraber, bu eskimiş zarf içinde kapalı kaldı.

— Niçin anlatıyorsun bana bunları?

— Niçin mi? Arzuladığımız gibi yaşayamadık ama eski yaşayışımızı bilenlerden de uzak durmak istedik. istiyoruz da! Benim küçük kardeşim Hüseyin öğrensin ki, ablası eski Akdos değildir. Eşine bağlı, mutlu olmaya çalışan bir ev hanımıdır.

— Kapıyı neden çalıp durdunuz öyleyse? Dosdoğru gelseydiniz ya!

— Çocukları bir tarafa gönderdiğinizi biliyorum. Yine de evde yalnız olduğunuzdan emin olmak istedim. Siz buraya yeni taşındınız, biz de kiraya gireli fazla olmadı.

— Komşu olduk yani?

— Hiç aklımıza gelmezdi değil mi? Bak ben sana aklımıza hiç gelmeyecek bir şeyi daha anlatayım. Geçen gün belediye otobüsüne binmiştim. Elleri ayakları titrek, bir zavallı ihtiyarcık da bindi benden sonraki durakta. Ayakta duracak hali yoktu. Kalın kalın camlı gözlüğü vardı. Elbiseleri eskimiş ve dökülmüştü. Kimse yer vermedi. Acıdım, yer verdim. Teşekkür etti. Hiç konuşmasaydı tanıyamayacaktım. İhtiyar, bir zamanların anlı şanlı Kenan Abi'si, Köse Kenan'ıydı. Kulağına eğilip:

— İhtiyarlık nasıl bey amca? diye sordum, anlamadı. Kulakları da ağırlaşmış. Kuvvetli iki üç tekrardan sonra hırıl hırıl:

— İhtiyarlık, gençlikte yaptıklarımızın azabıymış hanım kızım, dedi.

Gözleri yaşarmış mıydı yoksa ağlıyor muydu bilmem, iki damla yaş belirdi pınarlarından. İneceğim durak gelmişti. Tekrar kulağına eğilerek, onun bir zamanlar hayata karşı tek korkusunu ifade eden ve günde beş yüz kere tekrarladığı o meşhur sözünü kuvvetlice söyledim.

— Allah uçak kazası vermesin!

— Haaaaa!... Ne dedilinnn?.. Akdos sen misin?.. deyip kalakaldı arkamdan.

DİYARBAKIR'A SESLENİŞ

ÖMER HATİPOĞLU

Düşlerin fırtınasında aradım bu akşam,
Tatlı hülyalarında bölündü yine rüyam.

Gezindikçe bahtım gibi kara sokaklarda
Mazindeki ihtişam şahlanır duygularda

Bugün küskün, harap gördüğüm Dağkapıdan
Akıp geçmişti Malazgirte yiğit Alpaslan

Şu burçta görülen siluet Şehid Süleyman
Şu burc Yavuzdur, karşısındaki de Çaldıran

Surdaki Naziftir «Kara bir Gün» kahramanı
Beri yandaki Mahşuktur, Tasavvuf Sultanı

Kurşunlu, Dört Ayaklı Minare, Melik Ahmet
İner uzandıkça semaya ilahi rahmet

Ulu Caminin nerde bülbülü Molla Halil
Hani cumanın miyar kökü sebil

Kürsülerde koyulaşan sohbet, demli çaylar
Nerde birbirine uzanan o dost avuçlar

Celale bülbül vurgun Gazi Köşkte şakıyan
Aşklara dermandı Mardin Kayı'daki seyran

Hevseldeki raks, yedi kardeşlerdeki hülya
Alıp gider beni çocukluğumdaki rüya

Bedende sürten çıplak ayaklı sefil çocuk
Duygumun hayatındaki en tatlı burukluk

Tunaya kardeş ezeli bereket o coşkun
Dicle kimin mateminde neden böyle suskun

Dirilmeyecekmisin sen Amidim 5 Sur'a dek
Ebedi uykuya mı daldı o kutlu dilek

DERGİLERDEN İZLENİMLER...

OSMAN SELÇUK

Pınara böyle yeni bir sayfa açarken, bazı ön açıklamalar yapmadan edemeyeceğiz. Dergilerin birbirlerini eleştiren sayfalar düzenlemeleri ile ilgili duyduğumuz bazı tedirginliklerdir sözkonusu edeceğimiz. Hatta denebilir ki Türkiye sanat dergiciliğinin bir türlü kurtulamadığı bir illete hemen bu noktadan girip parmak basmak mümkün. Evet dergilerin birbirlerine karşı olan tavırlarının arzettiği görünüm, dergiciliğin bir çok meselelerini içine alabilen bir düğüm noktası durumunda.

Dergilerin birbirlerinden söz açmaları bir mecburiyet değil şüphesiz. Bir centilmenlik anlaşması. Her birinin kendi açısından yüce ve ticari olmaktan uzak amaçlarının gerektirdiği bir nezaket alışverişi.. Bu konunun öznel yanı. Bir o kadar önemli ve gerçekleşmesi büyük ölçüde bu sübjektif yanın işlemesine bağlı objektif yan var. Dergiler, bir ülkenin düşünce ve sanat dünyasının en başta gelen itici unsurları. Sanatta, düşüncede ilerleme ve gelişme dergisiz düşünülemez.

Batı'da, dergiciliğin ta başından beri titizlikle sürdürülen bu fonksiyonu bizde başından beri ihmal edilmiş, ya da yanlış uygulanmıştır.

Dergilerin, Türkiye'ye özgü sanat ve düşünce disiplinleri kurma gibi amaçlara yönelmedikleri, büyük çoğunlukla batının yankıları olarak doğup yaşadıkları gibi konular, her ne kadar dergiciliğin sağlıklı incelenmesinin başlıca soruları iseler de burada bu denli ayrıntılara inme imkânımız yok. Konuyu hiç vakit yitirmeden müşahhaslaştırmak zorundayız. Dergilerin birbirlerini eleştirmelerinin objektif ve subjektif sebeplerini birer cümleyle hatırlattıktan sonra, bu sebepler bulunmadığı halde, bizim dergilerimizin nasıl olup da bu konuyla ilgili sayfalar açtıkları sorusunu cevaplayalım.

Görünen odur ki dergiler de siyasî partiler gibi -bizdeki elbette- gerçeklerin araştırılması ile değil de, bir takım eğilimlerin anut bir biçimde savunulmasıyla meşgul bulunuyorlar. Durumlarını açıklığa kavuşturmak için kullanacağımız kelimeler hiç de sevimli değil: Ki-

şisel suçlama, alaya alma, görmemezlikten gelme. Bunlara eklenecek çok yakışıksız iki kavram da kayırma ve pohpohlama... En geçerli olanları bunlar. Bununla ilgili örnekler vermek yararsız olacak. İlgilenenler bilir. Nerede dergilerden beklenen fikir alışverişi görevi, nerde bizdeki manzara!

Müşterek mefhumların, ortak ölçülerin bulunmaması, bu içler acısı manzaranın başlıca sebebi. Meselâ bir sol veya sağ dergiler ayırımı hiçbir geçerlilik taşımaz. Sol kavramını alalım. Bu sıfatı, sokakta adam öldürenlerden, parlamenterlere kadar bir çok kişi kullanıyor. Belli ki gerçeği yok henüz ülkemizde. Özellikle bunlar arasından dergi çıkaranlara marksist de diyemeyeceğiz Çünkü komünist ülkelerde, marksizm, uygulama alanında çoktan dejenere olduktan başka batı ülkelerinde de sayısız yorumlarla orijininden çok uzaklaştı. Klasik marksist eserler, şimdi sadece kütüphanelerde birer süs. Çok sözü edilen ama hiç okunma gereği duyulmayan... Bizde ise marksizmin ne klasiğinin, ne de çağdaşının ciddî ve şuurlu temsilcileri hiç türemedi. Hele marksizmin yerli bir yorumunu yapacak seviyeye çıkan olmadı. Marksizmle hiç bir ilgisi olmayan, çeşitli sebeplere, kaynaklara dayalı muhalefetlerin, iç düşmanlıkların toplandığı bir cephenin adları oldular, «Marksistler» ya da «sosyalistler.» Türkiye'ye has marksizm nasıl olurdu ki, kapitalizm olmadan. Marksizm olmayınca marksist sanat da olamazdı haliyle. Bu iddiamıza karşı, ister düşünce alanında olsun, ister sanat ve edebiyat alanında bir tek isim istiyoruz. Densin ki şu şahıs marksist estetiği veya bilgi disiplinini kullanarak Türkiye'ye özgü bir marksist eser meydana getirmiştir. Kendini marksist veya solcu olarak ayıranlar içinden, hiç mi şair, romancı, hikâyeci çıkmamıştır. İddiamız bu değil. Başlıbaşına bir cephe olarak bir uca toplananları birleştiren şey marksizm değil. Çünkü marksizmin ancak büyü yanı, his yanı gelmiştir bu ülkeye. Şuurlara ve mantığa beton döken bir doğmalar yığını olarak. Marks'ın ve Engels'in gerek çağ dışı ve gerek onlardan sonra hiç de küçümsenmeyecek önemde bir çok düşünür geldiği halde sadece marksa iman neden? Marksizmin iç yapısı mı bunu gerektirmektedir? Sanmıyoruz. Büyük ölçüde marksizmi kabul edenlerin psikolojik özelliklerinden ileri geliyor bu durum. Sonuç; bizde marksizm, bir bilgi disiplininin değil, bir muhalefetin adı. Kısacası, batıdan alındıkları biçimlerde kullanıldıkları sürece, ne marksizmin, ne sağcılığın ne solculuğun Türk tplumu için bir geçerliliği olamaz. Müsbet ilimlerle ilgili olmayan, daha çok inançlara ve eğilimlere ait bu kavramların Türkiye'ye ithalinin bir mecburiyet olduğunu da sanmıyoruz. Bu kavramlar, batı toplum yapısı ile sıkı sıkıya ilişkilidir ve başka toplumları bağlayıcı nitelikte değildir.

Bu sebeplerden dolayı, yayınını sürdürmekte olan sanat dergilerini -kendileri ısrar etseler de- bu sun'î adlarla ayırmayacağız. Bu sun'î adlar, gerçeklerin önüne batı tarafından konmuş hain ince tıkaçlardır. Kıyafet modalarından pek farklı olmayan batılı mefhumlar, Türk toplumunun gerçekten bağımsız olmasını sağlayacak yerli düşünce sisteminin, estetiğinin ortaya çıkmasına, gelişmesine engel olmuşlardır, olmaktadırlar. Bu gaflete düşme niyetinde değiliz. Ölçümüz yerliliktir. Türk milletinin, dini başta olmak üzere bütün değerlerine saygı esastır. Yabancı düşünce ve sanat anlayışlarını, bütünlüğümüzü sarsacak biçimde almak, ülkeye düşmanlık yapmaktır. Başkalarından yararlanma, ancak güçlü olunan zamanlarda kabil olur. Türk toplumundan hiç bir değer kabul etmeyip de, toplumun değişmesi v.s. üzerine söz etmek gülünçlüktür.

Bu açıklamalardan sonra dergilere geçebiliriz:

OLUŞUM dergisi aralık sayısının imzasız ilk yazısında, Gramsci'nin tefrika romancılığının yaygınlaştığı zamanlarda, edebiyatın halka yönelemediği tesbitini

televizyona uyguluyor. «Bakalım ekran ne yapacak, ama biz yine Gramsci'nin gözlemine dönelim. Onun tefrika roman üstüne söyledikleri, şimdi de televizyondaki dizi filmler için sözkonusudur. Bunların yerlilerinin seyirci üstünde daha büyük ve organik diyebileceğimiz bir etki uyandırdığını yadsıyamayız.»

Cahit Külebi'nin, «*Cumhuriyet döneminde Türk şiirinin özgün yönleri*» yazısına gelince. Bu yazıyı anlamak için Külebi'nin dünya görüşünü anlamak gerek. Ama olmayanı bilmek, öğrenmek mümkün değil ki. Bu yüzden yazı, bir eleştiri de bulunması gereken mümkün olduğu ölçüde tarafsız değerlendirmelerden yoksun bulunuyor. Şuuraltında yer etmiş düşmanlıklar, karşı tepkiler ve benzeri duygusal öğeler bu yazının ne yazık ki bütününde ilk göze çarpan özellikler. Yazının daha başlarında ortaya seriliveren şu kin ve nefret ifadelerinin hangi akıla, hangi gerçeklere dayandığı merak konusu: «Bu durumun gerçekleştirilmesinde, ortaçağ İslâm iskolastiğinin yanı sıra, ondan da daha güçlü ve bilinçli olarak Osmanoğullarının egemenliklerini sürdürme amaçlarının etkin olduğu bir gerçek. Nasıl ki bu uğurda kardeş katledilmesi Fatih yasasıyla yasalaştırıldıysa; yine bu amaçla Türk halkının düşünce damarları da bağlanmış, Türk kafası dar bir çemberin içine sokulmuştu.» Asıl dar kafalılık bu sözlerde bizce.

Foto : Nevzat Pilavcı

Lûgatçi Ali Püsküllüoğlu, Asım Bezirci'ye karşısaldırıda bulunmuş «*Çok Gecikmiş bir yazıya az gecikmiş bir karşılık*»la. «Asım Bezirci, uzun süredenberi Politika gazetesinin sanat-edebiyat sayfasında yazıyor. Yazılarını ciddiye alanı görmedim. Bu ona çok dokunuyor olmalı. İyice saldırganlaştı bu yüzden Asım Bezirci.» diyor. Bu boğuşmanın sebebi, TDK ödülleri. Asım Bezirci TDK ödülünün bazı solculara verilmemesini eleştirmiş bazı yazılarında. «İlericilik, devrimcilik Asım Bezirci'ye has olan bir şey midir yani, Halide Edip, Faruk Nafiz, Yakup Kadri, Refik Halit, Ahmet Hamdi, Abdülhak Şinasi, Yahya Kemal, Ahmet Haşim kovulmalı mı Türk yazınından, gül hatırın için? «Karşıdevrimci» yaftasını vurmasın diye.»

Kavgaya devam! Olur ki «barikai hakikat» doğar bu müsademenin ardından.

Attila İlhan, «Râviya'nı Ahbâr» şiiriyle bu sayıda Oluşum ailesine katılıyor. Öteki sayfalarında geçmişe savrulan küfürlerden sonra, bu şiirle sükûna eriyoruz birazcık. «Çocuk gözlerimle gördüm/ kuleleri yağmurlu bir şehir' İç savaş yıllarında kazan şehri midir/ Yıldızları düşüren silâh sesleri/ sakalları seyrek buharalı imamların/ duaları ayışığı camilerden/ minareler tepeden tırnağa sedef/ nur vahidof bir kazak kurşunuyla vurulmuştur/ mazlûm ülkeler kımıldar asyanın içlerinden»

HİSAR dergisinde Mehmet Çınarlı'nın Mısır seyahat notları var. Çınarlı

DOSTLAR
VE
MAVİ SAÇLI
MENEKŞELER

FEHMİ ARIKTEKİN

Dostlar var hapiste
Dostlar var hasta.
Gün görmez, güneş görmezler,
Gülmez altın gözlerinin içi,
Oysa siz menekşelerin,
güneş vurur,
altın çiçekli başınıza.
Ne yeyip içtiğinize karışırlar,
ne işinize...
Mutluluk verirsiniz sadece karşılıksız,
çevrenize.
Gülmeseniz de siz,
güldürürsünüz.
Güldürür, altın gözleriniz...
Sıcaklığınızda ısınırız.
Hafifler ve korkusuz güler,
bizim de gözlerimiz.
Ben bu yüzden size gıpta ederim.
Mavi saçlı menekşeler..
Lakin,
yaz bir tren gibi gelip,
önümden geçti de,
bir demet menekşe alıp,
dostları ziyaret edemedim hapiste
Ona yanarım...

---

21 ekimde Muzaffer Uyguner ile bir davet üzerine gittiği Mısır'da izlenimlerini «Mısır'dan Gelirim» başlığıyla yazmaya devam edecek.

Durali Yılmaz, «Kültür Birikimi ve Roman»da, Türkiye'de büyük romancının çıkmayışını, kültür birikimin olmayışına bağlıyor. Durali Yılmaz batıdan örnekler veriyor bununla ilgili. Her toplumda kültür birikimi uzun aralarla meselâ Balzac, Zola, Stendal gibi, Dostoyveski gibi romancıların çıkmasını sağlar.

Yılmaz, Kültür birikiminin ise toplumlara göre ayrı temellere dayandığını belirtiyor; yargı, roman, yerli kültürümüzden kaynaklanmalıdır. Bu iyiniyetli yargı, eğer, yerli kültürümüz bir Türk romanının doğmasına sebep olacak orijinler arzeder mi sorusu araştırıldıktan sonra verilseydi, yazı çok daha yararlı olacaktı.

Türkiye Yazı'ları Yaşar Kemal'le başladığı yolunda yine O'nunla ilerliyor. Erdal Öz, Yaşar Kemal'le konuşmuş. Konu, Anadolu Türkçesi. İlgi çekici bulduğumuz düşünceleri var Yaşar Kemal'in:

«Bizim ülkemize gelince, Osmanlı dili ve bir Osmanlı edebiyatı oluşmuştur. Osmanlı dili, sözcük, deyim, atasözleri bakımından oldukça gelişmiş bir dildi. Fuzuli'sinden Nef'i'sine, Nabi'sinden Şeyh Galib'ine kadar uzanan büyük

ustalar yetiştirmiş bir dil. Evliya Çelebi başlı başına bir dil zenginliğidir. Yalnız Osmanlı İmparatorluğu'nun bir noksanı vardı. Osmanlının devleti vardı ama, ulusu yoktu. Osmanlı devleti çökünce dili de çök;tü..»

«Anadolu'da edebiyat dili oluşmuş mudur? Anadolu'nun dili bu kadar geliştiğine göre. Burada ileri süreceğim düşüncelere bir takım arkadaşlar katılmayabilirler, ya da şimdi söyleyeceklerim bir araştırmaya başlangıç olabilir: Biz Anadolu üstüne, özellikle dil üstüne araştırmalar yaparken, 'tekke'lere başka türlü bakmalıyız, büyük önem vermeliyiz... Örneğin Yunus Emre'yi bir sözlü edebiyat içinde tanıyoruz. Bununla birlikte Yunus Emre'nin yazma divanları, tekke kitaplarında yüzyıllar boyunca okunmuştur. Ve tekkeler başlıbaşına bir cönk edebiyatı yaratmıştır. Hacı Bektaş Veli'nin velayetnamesinin bir çok yazma nüshaları elimizdedir. Anadolu dilinin zenginliğini konuşurken bu örnekleri geçiştiremeyiz, binlerce cönkü görmezlikten gelemeyiz. Dedem Korkut öykülerini ilk kez hangi tekke şeyhinin kaleme aldığını, yazılı edebiyata geçirdiğini bilemiyoruz.»

Bu sözleri buraya alırken Yaşar Kemal'in bir takım gerçeklere yaklaşa bildiğini göstermek istedik. Ama sadece bu değil. Yaşar Kemal bunları konuşurken yeterince cesur değil. «Bazı arkadaşlar» O'nun için çok önemli. «Bu örnekleri geçiştiremeyiz, binlerce cönkü görmezlikten gelemeyiz» gibi sözlerin ötesindeki ruh hali de manidar. Bugüne kadar hep geçiştirmişler de... gibi hisler Yaşar Kemal'in dil konusunda son zamanlarda söyledikleri, «bazı arkadaşları»nın şiddetli tepkisine yol açmıştı. Tepkiler hala devam ediyor. Bu çevreler birbirlerine tepki gösterdikçe gerçeğimize daha da yaklaşıyorlar. Haydi hayırlısı.

Türk Edebiyatı'nda Mehmet Kaplan, «*Dilin Canlandırma Gücü*» yazısında, sanatçılar için geçerli bazı doğrulara işaret ediyor. Kaplan'a göre, «Sanat eserlerinde güzellik, kullanılan malzemeye göre değil, onları bir araya getiriş, kullanış tarzına bağlıdır.... Bir yazar, kullandığı her kelimenin dış âlemde veya insan hayatında neye tekâbül ettiğini bilmelidir.» Dil'in, boya gibi, tuval gibi bir malzeme olduğunu belirten Kaplan, sanatın başka bir yığın meselesi arasından en can alıcısını yakalamış oluyor böylelikle, öz meselesini ortaya çıkarıyor: «Dil bir vasıtadan ibarettir. Hayatta veya edebiyatta olsun biz kelimeler değil, kelimeler vasıtasıyla bize tanıtılan veya sunulan varlıklara, eşyalara ve insanlara bakarız. Değerli olan, sevilen veya nefret edilen kelimeler veya harfler değil, insan, hayat ve dünyadır. Dil, bizi kendisini unutturarak doğrudan doğruya varlığa görtürdüğü nisbette vazifesini yerine getirmiş olur. İyi yazar, dile hakim olduktan sonra onu unutur, bizzat varlık, hayat ve insan ile uğraşır.»

Sanatın objektif gerçeği bunlar, diyecek bir şey yok.

Mavera'nın aralık sayısında mutat oluğu üzere bir oturum var. Bu oturumlar hakkındaki düşüncemi açıklayayım önce. Öyle sanıyorum ki bu usulün İslâm'a dayanıp dayanmadığı konusunda yeterli araştırma yopılmamıştır. Böylesi sohbet oturumlarını, kendi aramızda yapabiliriz ama bunları bir tebliğ, bir irşad vazifesi yapsın diye kamuya açıkladığımızda durum değişir. Sorumluluk denen yargıcın nefeslerini duyarız ensemizde, şıpır şıpır terleriz. Ayrıca kendi aramızda konuşurken düştüğümüz yanlışlıkların telafisi kolay olur; hatamızı hemen kabullenebiliriz. Oysa düşüncelerimiz, -hele bunlar sohbet arasında tulûat biçiminde ortaya çıkan düşünceler ise- yazı ile tevsik edilip bir de kamuya ilân edildikten sonra, şayet yanlış iseler toplumsal birer suç halini alırlar. Ayrıca bu durumda yanlışlığı kabul etmek nefse ağır gelebilir. Çok

sudan sebeplerle huzursuzluklar, dargınlıklar, kopmalar doğabilir.

Oturumun konusu, «Bir Adam Yaratmak». Akif İnan, Rasim Özdenören, Ahmet Bayazıt, Yücel Çakmaklı, Bir Adam Yaratmak'ın televizyonda yayınlanması vesilesiyle düşüncelerini açıklıyorlar. Çıkan sonuca göre, bu oturumun, Bir Adam Yaratmak'ı yüceltmeyi amaçladığı anlaşılıyor. Bir Adam Yaratmak, Batılı ölçülerin geçerli olduğu bir zamanda yazılmış, yazarının da hakikati seçme zamanlarına isabet eden bir eseri. Bir geçiş döneminin, geçici büyüklüğe sahip olgusu. Biz nasıl olur da 1930'lardaki Necip Fazı'lın buhranlarını İmamı Gazali'nin buhranlarıyla bir tutarız. Biri bir umman gibi geniş şuuruna İslâm'ın hemen bütün kaynaklarını yerleştirmiş, öteki Paris'den gelme. Necip Fazıl'ı küçümsemek, görmemezlikten gelmek budalalıktır. Fakat O'nu İmamı Gazalı ile karşılaştırmak!.. Bir Adam Yaratmak'ın üslûbu, sanat anlayışı ve biçimine yerli diyemeyiz. Olsa olsa kişinin Allah'ı ve İslâm'ı arayışının batıdan hayli izler taşıyan bir ifadesi deyebiliriz. Ve bu ifade bizim insanımızdan sadır olduğu için daha da önem kazanıyor, toplumsal bir olgu oluyor. Akif İnan'ın tiyatro konusundaki düşünceleri oldukça batılı. Akif İnan, karagözü, ortaoyununu halk eğlencesi adi şeyler sayıp, geleneksel tiyatromuzu kabul etmezken zayıf delillere dayanıyor Türk temaşa sanatlarını böyle hafife alır hükümler verirken, entellektüele konuşan bir sanat teorisi ortaya atmasaydı, hükümlerin ciddi yanları bulunup araştırmalara gidilebilirdi. Demekki bu yargıya başka bir endişeden ulaşmış. Tiyatro'nun bir sanat olayı olarak yerli estetik ile bağdaşıp bağdaştırılamayacağı gibi devesa bir soru dururken, konuyu böyle almak gerekmezdi. Bizce Bir Adam Yaratmak, bir tiyatro olayı olarak değil, muhtevasıyla incelenmeye değer önemli bir hadise.

Milliyet Sanat'ın 26 aralık tarihli sayısını -ki 77'nin sanat olaylarını konu aldığı ve kapak yaptığı halde- ciddiye alamadığımız için üzgünüz. Gönül isterdi ki bu dergide eleştirilecek bazı incelemeler, yazılar bulalım. Umarız, Türkiye'nin bu tek haftalık sanat dergisinin gelecek sayıları, baştan başa tepki-

Desen : *Ahmet EFE*

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi

lerle, küçümsemeler [illegible] kavramlarla şekillenmekten kurtulur.

Köprü'nün aralık sayısında Cemil Meriç'in, edebiyat dünyamızın önemli bir meselesini önce ortaya koyan, sonra da büyük ölçüde çözen bir yazısı yer alıyor: *Önce Hiciv*... Yazının konusu edebiyatta tenkidin yeri ve görevi. Düz yazıya şahsına münhasır bir şekil, renk ve ses getiren Cemil Meriç, bu yazıya da sanatçı olarak giriyor, bilim adamı olarak ilerliyor, düşünürlüğünü ise baştan sona koruyor. Bütüncü bir anlayış, bütüncü bir anlatım. Şiirle havalanan bu üslûp önce tenkid kavramının en dibinden başlıyor işe, macerasından özetler veriyor. Şu cümleler herhalde ilk bölümü özetleyebilir: «Evet yüzde yüz objektif bir tenkitten söz edilemez. O zaman sanat değil, ilim olurdu eleştiri. Tenkitçinin iki vasfı olmalı: 1. Psikolojik yetenek; kendi içinden çıkmak, yabancı bir düşünceyi kavramak gücü. 2. Kişiliğini korumak, yani hem başkası hem kendisi olabilmek... Tenkit, çağdan çağa ülkeden ülkeye tecelliler gösteriyor. Geçen asırda ilimciydi daha çok. Yüzyılımızda felsefeye yaslanıyor.... Kısacası tenkidin amacı, edebiyat kiliselerinin ilgisizliğine son vermek, ön yargıları temizlemek olmalı. Kendini de okuyucuyu da şuursuz tutkulardan korumalı, zamanın ve mekânın dışında yaşamalı mümkünse.» Buraya kadar tenkidi, batıda inceleyen Cemil Meriç bize geçiyor yazısının son bölümünde. Bir örnek seçmiş ki baştan bu yana tenkidimizin hali pür melalini hem de heybetle temsile lâyık; İsmail Habip. Şöyle diyor Cemil Meriç: «Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi yan tutan bir kitap. Tarihten çok müdafaaname. Yazarın yargıları tartışılmadan benimsendi, yani içtimaileşti. Çünkü geniş bir okuyucu kitlesi aynı temayülleri paylaşıyordu. Aynı edebiyat, çeyrek asır sonra bir başka araştırıcının tetkik konusu oldu. İsmail Habip'le Ahmet Hamdi arasında bir zevk farkı yok. Hamdi Avrupa tefekkürünü daha iyi bilir. Batı şiiri batı romanıyla daha senli benli. Bir kelimeyle aralarındaki fark irfan kesafetinden ibaret. Hazin olan şu ki her iki eser de ciddî bir yankı uyandırmadı. Mazisinden böylesine kopmuş başka bir toplum gösterilemez. Habip çoktan unutuldu. Hamdi sadece şair ve romancı olarak yaşıyor. Marifetin iltifata tabi olduğunu unutmayalım.» Yazının devamında karamsar edebiyat dünyamızın karamsar bir tablosu yer alıyor: «Ne yaygın bir zevk var ne ortak bir şuur. Dergiler kapalı bir dünya. Tecessüsler felce uğramış. Edebiyata ferman dinleten, edebiyat dışı sarıldığımız ideolojiler birer kin fetvacısı. Bu Babil kulesinde tenkitçiyi kim dinler Belli prensipler belli ölçüler olmadan bir eseri değerlendirmek kabil mi? Kıstaslar ya milletlerarasıdır yahut millî. Milletlerarası kıstaslar belli bir medeniyet topluluğu için geçerlidir... Tenkitçiyi yaşatan tercihlerindeki isabetten çok üslûbu yani kişiliğidir. Tenkit bir insanın bir insanla, daha doğrusu çağla diyalogu. Bu diyalogun dinleyicisi okuyucu. Tenkitçiyle muhatabı arasında ortak bir değerler levhası yoksa bu diyalog nasıl anlaşılır.»

«Üzerinde anlaştığımız hiç bir ilke yok. Dil perişan, mefhumlar kaypak, kelimeler köksüz. Politikanın çığlıkları yanında şiirin ve düşüncenin sesi boğuk ve iniltili. Hıristiyanlaşmadık ama içimizde bir ortaçağ keşişi yaşıyor. Elbirliğiyle sarıldığımız tek müessese afaroz.»

Dergileri değerlendirdiğimiz bu ilk yazıda, daha çok dergi adından söz etme mecburiyeti, derinleme tahlillere engel oldu. Gelecek sayımızda kendimizi bütün dergilerden söz etmeye mecbur etmeyip, daha çok yazılarla meşgul olacak ve derinlemesine tahlillere girmeye çalışacağız.

ÖĞRENCİLER,
İSTEDİĞİNİZ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK
OKULA GİRMEK ARTIK ELİNİZDE

ÖZEL MODERN
İstanbul
dersanesi

- Klâsik Fen Dersleri
- Modern Matematik,
- Modern Fizik,
- Modern Kimya,
- Modern Biyoloji,
- Genel Yetenek dersleri

İSTANBUL Tel : 26 79 90
BURSA Tel: 26267

MERKEZ:
Babıali Cad. No: 50/1 Cağaloğlu — İST.

ŞUBE:
Atatürk Cad. No: 9 Setbaşı - BURSA

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

OCAK 1978

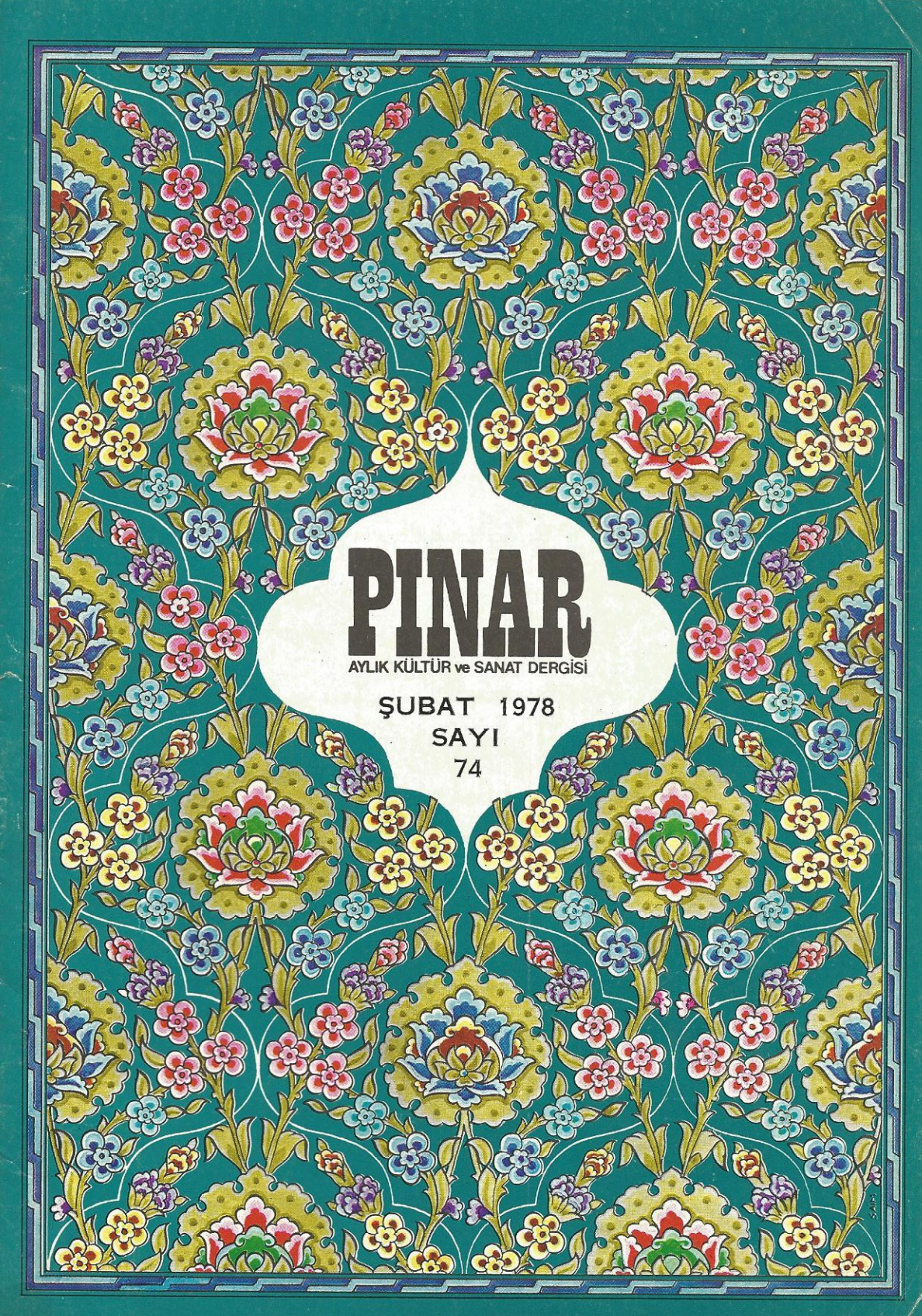
CİLT: VII

73

PINAR'IN BU SAYISINDA:

- Sol'a Göre Kültür Emperyalizmi
- Divan Edebiyat Çevresinde Tartışmalar
- Akif, Bir Romanındaki Gibi
- İçimizden Birisi AKDOS

FİYATI:15 LİRA

PINAR
AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ
ŞUBAT 1978
SAYI
74

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Bayram ERDEM

Yazı İşleri Mesul Müdürü
Cevad ÖZKAYA

Yönetim Yeri :
Nuruosmaniye cad. No. 8/3
Cağaloğlu — İSTANBUL

Tel. : 28 40 03

Kapak Kompozisyonu
Salim OKAN

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir. Gönderilen yazılar iade edilmez. Her yazıdan sahibi mesuldür.

İlân
Pazarlığa tabidir

Abone
Yıllık (12 sayı) : 110 TL.
6 aylık (6 sayı) : 60 TL.
Öğretmen ve öğrencilere abone
Yıllık (12 sayı) : 100 TL.
6 aylık (6 sayı) : 50 TL.

Dış ülkelere abone
Yıllık (12 sayı) : 140 TL.
6 aylık (6 sayı) : 75 TL.

Deniz aşırı ülkelere
posta ücreti ilâve edilir

Dizgi - Baskı - Cilt
OTAĞ MATBAASI
Tel. : 27 73 10

Posta Çeki No : 81779

Şubat 1978

Cilt VII Sayı 78.

Fiyatı : 10 TL.

Her ayın ilk haftası çıkar

İÇİNDEKİLER

Pınar'dan

Anarşi Değil Anomi
CEMİL MERİÇ

Salınır Tûba Dalları
MEHMET NURİ DOĞAN

Saz Şairlerimizin Dilinden
Girit Savaşları
RAMAZAN GÜZEL

Tuyuğlar
TALÂT SAİT HALMAN

Kanıma Hâ
YETKİN DİLEK

On Seneyi Dört Saatte Yaşadı
M. AKİF AK

Eller de Gözler Seni
M. RUHİ ŞİRİN

Topkapı Sarayı ve Sami Güner
YETKİN DİLEK

Dergilerden İzlenimler
OSMAN SELÇUK

Not : Dergimiz, 8 kasım 1976 tarihli ve 1903 sayılı Tabliğler Dergisi'nde ilgililere tavsiye edilmiştir.

PINAR DAN

Saygıdeğer okuyucu,

Şubat ayında yine birlikteyiz. Geçen sayımızdan bu yana Türkiye'de hayli değişmeler cereyan etti. Bu değişmelerin çoğu siyaset alanındaydı Hükümet değişikliğine şahit olduk. Bu değişikliğin şekli üzerinde şiddetli tartışmalar yapıldı. Ancak yeni hükümet güvenoyu aldı ve görevine devam ediyor. Fakat siyasî tartışmaların şiddeti, hükümetin güvenoyu almasıyla hayli değişmeler cereyan etti. Bu değişmelerin çoğu siyaset alanındaydı. Güvenlik kuruluşlarının çalışmaları idi yeni tartışma konusu. Öte yandan, Türkiye aktüalitesinin maalesef değişmez konusu anarşi, sosyal sancıların çıban başı olarak varlığını sürdürdü.

Bu cehennemî ortamda sanat ve edebiyat faaliyetlerinin sıhhatli işlemesini beklemek doğru olmaz elbette. Sanat ister istemez siyasî olaylardan etkilenir. Ama bu etkinin ideal olanı, dolaylı olanıdır. Sanatı günübirlik değişen siyasetin aleti yapmak, siyasetçilikten başka bir şey olmaz, sanatçılık değil. Kültür Bakanlığına Ahmet Taner Kışlalı getirildikten sonra, marksist sanat çevreleri istek listeleri sundular bakana. Yeni bakanın bazı açıklamaları bu kişilere cesaret vermiş olacak.

Sayın Bakan'ın bu çevrelere itibar etmeyeceğini ummak istiyoruz. Her alanı istilâ etmiş tarafgirlik, hiç değilse sanat ve kültür alanına bulaştırılmamalı.

Cemil Meriç, bu sayımızda anarşi konusuna ilmin teşhisini getiriyor. Türkiye'deki yanlış ve ters siyasî değerlendirmeler bu yazının ışığında anlamsızlaşıyor. «Anarşi mi Anomi mi?» yazısı anarşiyi bütün boyutlarıyla sergiler ve Türkiye'deki anarşinin niteliğini belirlerken, anarşi meselesinin çözümüne de ışık tutuyor. Türkiye aydınlarının ve yöneticilerinin bu yazıdan çıkaracakları büyük dersler var.

Yetkin Dilek, değerli fotoğraf sanatçımız Sami Güner'le görüştü. Güner, geçtiğimiz ay, Galatasaray Sanat Galerisinde büyük ilgi toplayan bir sergi açmıştı; fotoğraflarla Topkapı. Sami Güner, fotoğraf tekniğini, toplumumuzun değerlerine ve kültürüne hizmet için kullanan değerli bir sanatçımız. Düşüncelerini ilgiyle okuyacağınızı sanıyoruz.

Ramazan Güzel, Saz şairlerinin Dilinden Girit Savaşı adlı bir incelemeyle katıldı Şubat sayımıza. Bu inceleme, Türk Saz şairlerinin bir cephesine dikkat çekiyor. Sanatçının görevleri konusu düşünüldüğünde, bu yazıda yardımcı bilgiler verebilecektir.

Pınar'dan saygı ve sevgiler.

ÖZÜR : Geçen sayımızda yer alan «Divan Edebiyatı Çevresinde Tartışmalar» yazısı. M. Doğan Silleli imzasıyla çıkacak yerde bir yanlışlık sonucu M. Nuri Doğan imzasıyla yayınlanmıştır. Düzeltir özür dileriz.

ANARŞİ DEĞİL ANOMİ

CEMİL MERİÇ

ANARŞİ'DEN ANARŞİZM'E

Önceleri sosyal bir «olgu»ydu anarşi; keşmekeş, başsızlık, hükümetsizlik. Simgesi: öfkeli bir kadın.. Gözleri bağlı, saçları dağınık, entarisi paramparça ve ayağının altında: Kanun. Sol elinde yanan bir çıra, sağ elinde hançer. Yerde kırılmış bir asâ ile bir boyunduruk, Dipte döğüşen mızraklılar ve uzakta alevler içinde bir şehir. [BKZ. İconologie, 762, Vienne). Hukukçuya göre «Sosyal bir kaos, düzenin ve güvenin yıkıcısı» (Portalis). Devlet adamı için, «mutlakıyetin habercisi» (Napoléon). «Politikanın amacı anarşisiz hürriyet, istibdatsız düzen» ama böyle bir rüya gerçekleşebilir mi?

XVIII. asır oldukça karamsar: «Her hükümet ya istibdada kayar ya anarşiye» (Encylopédie du XVIII e siécle). Geçen asrın liberallerine göre, ansiklopedinin hükmü yalnız mâzi için geçerli. İnsanlık şuurlanmıştır artık; anarşi hâlâ yaşıyorsa sorumlusu: Meşrûtiyet. Egemenlik hakkının sınırlanmadığı, görev ve yetkilerin kesin olarak belirlenmediği, zıt prensiplerin anayasaca meşrû sayıldığı ülkelerde gerçek bir iktidar yoktur; ne güvenden söz edilebilir ne otoriteden; rekabet vardır, sürekli bir savaş vardır, anarşi vardır. İktidar bütün olarak halkın temsilcilerine devredilince anarşi sona erecektir (Dictionnaire Politique, Pagnerre Ed. 1840)

Yıllar geçmiş, burjuva demokrasisi kurulmuş, ama bu kehânet gerçekleşmemiştir.

89 ihtilâlinden sonra «Jironden»lerin siyasî rakiplerini yermek için kullandıkları «anarşist» 1840'dan itibaren öğünülecek bir vasıf olmuştur. Hayalî bir adâlet nizamına gönül verenler de, ferdî hürriyetlerin coşkun sevdalıları gibi o bayrak altında toplanır. Her cinayeti kutsallaştıran bir ütopya olur anarşizm, zorbalığı, sömürüyü kökünden kazıyacak bir «açıl susam açıl» olur.

İHTİLÂLİYÛN MU, FEVZÂVİYÛN MU ? ...

Cevdet Paşa'ya göre, dinlerin de, sapıklıkların da kaynağı Asya. İranlı Mezdek, hem sosyalizmin, hem komünizmin, hem nihilizmin piri. İslâmiyet bu çılgınlıkları tasfiye etmiş. Mezdekin çömezleri, ya isim değiştirerek yer altında yaşamaya çalışmış, yahut Avrupa'ya sığınmış. Anarşizmin tarihini yazanlar Yunan-ı Kadim'e kadar uzanır, sonra Ortaçağ manastırlarına uğrarlar (1). Elbette ki XIX. asrı kızıla boyayan bu mezheb-i siyasiyi mazdeizm'e irca etmek yanlış. Böyle bir akrabalıktan ancak anarşizmin tarih öncesi için söz edilebilir.

Devlet-i Âliye'ye gelince.. Nizama peresti̇ş eden cedlerimiz için nizamı tahribe yönelen her davranış çılgınlıktı. Sultan fâniydi,

saltanat ebedî. Gerçek isyan ve iğtişaş insanlık tarihinin kaçınılmaz âfetleri: ama Osmanlıda hiçbir ayaklanmanın hedefi devleti yok etmek değildir.

XIX. asrın sonlarında Çarlık Rusyasını titreten nihilistler, Osmanlı için birer ihtilâlciydiler. İhtilâl, dilimizin en korkunç, en karanlık kelimesiydi. Fitne, fesat, fetret, o meşum hercümercin belirtileri veya hazırlayıcısıydı. Türkçede anarşiyi karşılayacak tek lâfız vardı: İhtilâl.

Avrupa'da esen tedhiş rüzgârı yirminci asrın başlarında ülkemize de uğradı. Anarşinin iğrenç çehresini o zaman görür gibi olduk. Bir Ermeni komitecinin Halife-i Rûy-i Zemin'e fırlattığı bomba, garp-perest bir şairimize tannan mısralar ilham etti; «Bir lâhza-i Teehhür». Halûk'un babası, masum kardeşlerinin «bacak, kelle, kol» ve kemiklerini havaya savuran bombayı bir «darbe-i mübeccele», bir «dûd-i müntekim» olarak selamladı. İhtilâlin kanlı sancağını «alâmet-i tahlis» diye alkışladı bir başka şair (A. Rıfkı). Fakat o meş'um tanrı henüz isimsizdir.

«Fevza» kelimesi lûgat hazinemize İkinci Meşrutiyetin armağanı. Başka bir deyişle «Kâmûs-ı Okyanus» tercemesinde uyuyan bir köhne lafzı (2) dirilten, İkinci Meşrutiyet intelijansiyasıdır.

Türk düşünce tarihinde, anarşizme siyasî bir nazariye olarak yer veren ilk yazar -öyle sanıyoruz ki- Bedi' Nuri (1909). Ulûm-ı İktisâdiye ve İçtimâiye Mecmuası»nın o geniş tecessüslü muharriri bir Fransız sosyologunun (Palante) «Revue Philosopique de çıkan uzunca bir tetkikini «Ferdiyûn ve Fevzaviyûn» başlığı ile dilimize aktarır (a.g.m. cilt 3, s. 641-671). Makalenin Türk umumi efkârında herhangi bir iz bıraktığını sanmıyoruz (3).

Anarşi'ye, felsefî bir mefhum olarak, vatandaşlık hakkı tanıyan ilk Türkçe lûgat «Kâmûs-ı Felsefe» (1914). Rıza Tevfik, bu uzunca bendi (s. 227-233) şöyle bir hükümle hülasa eder: «Bugün bütün filozoflarla beraber efkâr-ı münevvere eshabınca (aydınlar) şüphe kalmamıştır ki, anarşi, sırf bir düstûr-ı itikat (inanç) olarak düşünülürse, dalâlet (sapıklık) tir. Eğer fiil'î ve amelî olursa iinnetten mütevellit bir cinâyet, cinâyet-i siyasiyedir.»

Sevimli «feylesof»umuz ne Proudhon'u anlıyabilirdi, ne Bakunin'i; anarşizmle anarşiyi birbirine karıştırması mukadderdi. Fevzâviyûn hakkındaki makalesi Avrupa'nın müesses nizâmını ayakta tutmaya çalışan batılı üstadlardan iktibas edilmiş bir gölge-fikirler sergisidir. Bununla beraber, fevzâviyûn mezheb-i içtimâisi uzun zaman Bedii' Nuri ile Rıza Tevfik'in serseri tecessüsünden başka bir meraklı bulamaz. Fevzâ, ne Selâhi'nin lûgatına kabul edilir ,ne Şemseddin Sami'nin, ne Redhouse'un. 1928'lerden sonra Hüseyin Kâzım Kadri'nin Büyük Türk Lûgatı'nda tekrar boy gösterir: «Her ferdin her nevi vesâyet-i hükümetden âzâde olarak başlı başına tekâmülüne taraftar olan meslek-i siyasî ve içtimaî. Hükümetsizlik, anarşi. Cemiyet-i beşeriyenin ancak bu tarzda hukuk-ı tabiiyesini inkişaf ettirebileceğine ihtimal veren mezheb-i ihtilaliyun.»

Anarşizm, otuz yıl sonra felsefî muhtevasından sıyrılarak T.D.K.nun Sözlüğü'nde karşımıza çıkar: «Anarşizm, anarşistlerin mesleği. «Anarşist: başsızlık taraflısı» (2 baskı, 1955).

ANARŞİ VE TENKİLİ

XIX. asır sona yaklaşırken bir avuç tedhişçi Avrupaya kâbuslu günler yaşatıyordu Anarşinin tırpanı, taçlı başları olgun meyvalar gibi koparıyor; anarşist fikirler politikadan edebiyata sıçrıyordu. Sosyal bir tehlike olmuştu anarşi. Tanınmış ceza hukukçusu R. Garraud'nun «Anarşi ve Tenkili» (L' Anarchie Répression, 1895) adlı eseri hem geniş bir bilginin ,hem ciddi bir endişenin mahsulüdür.

Garraud'ya göre, çağdaş toplumları tehdit eden iki hastalık var: Sosyalizm ile anarşizm. İkisi de, «İçtimaî Mukavele»den doğan büyük ihtilâl itizâlinin (herésie) çıbanları. Gerçi sosyalistlerle anarşistler, gerek propaganda tarzları, gerek davranışları bakımından oldukça farklıdırlar. Hatta birbirine zıt oldukları da söylenebilir. Ama bunlar iki düşman kardeş. Her ikisi için de toplum kalabalığın irâdesine boyun eğer. Dayandığı hiçbir sâbit prensip yoktur. Anarşistlere göre, kardeşlik ve adâlet rüyaları, yalnız «tabi-

at hâli»nde gerçekleşebilir. Rousseau için, tabiata dönüş bir hareket noktasıydı. Anarşistler için toplumların hedefi. Bugünün anarşizmi, «sosyalist bir anarşizm»dir, hür toplulukların ortak mülkiyeti peşindedir.

Bu düşünceler yeni değil, hukukçuya göre... Tarihin bütün çağlarında kâh gizli, kâh açık olarak sahneye çıkmışlardır. Beşerî çılgınlığın nesilden nesile aktarılan mirası. Ama sosyal düzenin temellerine karşı girişilen kavga, hiçbir zaman bu kadar cihanşümul, bu kadar tehlikeli olmamıştır. Evet, demokraside bütün inançlar tartışılabilmeli ama inanç olarak. Herhangi bir dâvâyı müdafaa eden felsefî bir sorumluluk yüklenir, cezaî bir sorumluluk değil. Düşmanlarımızın inançları da, hayalleri de hürmete şâyandır. Hakikat hiçbir zümrenin tekelinde değildir ve hiç kimse düşüncelerini zorla kabul ettiremez. «Bugün herkes ateizmi de, komünizmi de, kolektivizmi de, anarşizmi de, beynelmilelciliği de rahatça savunup yayabilmeli. Bu görüşler belki abes, muhakkak ki tehlikeli; ama düşünce olarak meşrû... Düşüncenin hakları toplumun korunmasından önce gelir; çünki fikirler arasındaki çatışma ve çarpışma ilerlemenin vaz geçilmez şartıdır. Toplumlar birbiri ardından ilmî, siyasî, ve dinî nassları cezaî müeyyidelerle korumaktan vaz geçmişlerdir. Kanun, itizal diye bir suç tanımıyor artık; siyasî ve içtimaî nassları cezalandırabilir mi? Yumrukla karşı konamaz düşünceye. İtizal yasaları hortlatılamaz. Sosyalistlerle anarşistleri istediğiniz kadar cezalandırın, sosyalizmle anarşizmi yok edemezsiniz. Tarih nüşünceye karşı girişilen başarısız savaşlarla dolu. XIX. asrın sonunda aynı tecrübeleri tekrara kalkışmak ne kazandırır?»

Yazar abeslerden kurtulmak için hakikatin, mantığın ve sağduyunun kuvvetine güvenmektedir. «Ama dokunulmaz saydığım bu doktrinlerin yanında eylemler de var; önlenmesi, bastırılması gereken yalnız onlar» diyor. Toplumu ateş ve kanla günahlarından kurtarmak isteyen bu aşırı hayalperestlere karşı toplumun kendi kendini koruması meşrû değil mi?

«Sosyalistler kütle hareketlerinden yanadırlar. Kanunlar kütle hareketini önlemek için tedbirler almıştır. Anarşistlerin metodu başka: ferdî tedhiş. Anarşist eylemin başlıca amacı, çağdaş medeniyetin iki temeline, yani ferdî mülkiyetle insan hayatına kastetmek.

Sosyalizmlerin zaferine inanmak aklın ve sağduyunun hezimetine inanmaktır. Ama hükümetler ellerini bağlayıp felaketlerin kopmasını bekliyemezler. Hepimiz bu barbar istilasına karşı tetikte olmak zorundayız. Öyle inanıyoruz ki, mevcut kanunlarla sosyalizm tehlikesini önlemek kabildir. Yeter ki onları lâyıkıyla kullanabilelim. Anarşistlere aynı yumuşaklığı gösteremeyiz. Anarşist milletlerarası bir suçludur, korsan gibi. Ve bütün medeni milletler tarafından takip edilmelidir.»

BİR TARİFE DOĞRU

Hukukçuyu, tavsiye ettiği tedbirlerle başbaşa bırakalım. Şu kadarını söyleyelim ki «evliyâ-yı umur» efendilerimizin bu kitaptan alacakları büyük dersler vardır. Yazımızın mihveri siyasî ve içtimaî bir düşünceler bütünü olarak anarşizmdir. Anarşiyi «gürültülü bir nümayiş vesilesi veya kimya tecrübeleri için bir fırsat» sayanların çılgınca eylemleri konumuzun dışındadır.

Asrın başlarında yayınlanan Büyük Fransız Ansiklopedisi, anarşizmi şöyle tarif ediyor: «Her baskıya, her disipline, her hükümete, her devlete, her iktidara, her otoriteye açılan. bir savaş... Bütün şekilleriyle siyasî, manevî, iktisadî baskının kaldırılması; hükümetlerin organizmalar içinde erimesi; hâkimiyetin yerine serbest anlaşmaların geçmesi... Emek, hiçbir dış güce boyun eğmeyecek ,insan kendi kendine teşkilatlanacak ve tam bir bağımsızlık içinde yaşayacak; ehliyetine göre üretecek, ihtiyacına göre tüketecek.

Aynı yıllarda çıkan bir İktisat sözlüğüne göre (Nouveau Dictionnaire d'Economie Politique par say er Chaillet, cilt 2, 1900) «İhtilâlci anarşizmle, demokratik sosyalizmin kökleri bir; İşçi sınıfının acıları. İkisi için de sefaletin sorumlusu: Çağdaş toplum.

Sosyalizm, kurulu düzenin «eleştiri»sı. Anarşizm, sosyalizmi de eleştirir. Yani eleş tirinin eleştirisi. Gerçi sosyalistler de otoriter devleti reddederler. Despotik devlete, tanrı-devlete düşmandırlar. Devletin yerine toplum geçmelidir. [Kullandıkları esrarlı formül şu: «Kişilerin hükümeti yerine, eşyanın yönetimi» (Engels)]. Ama anarşistler devleti toptan reddederler. Mühim olan kişinin mutluluğu. Hürriyet olmadan mutluluk ger çekleşemez. Demokrasi, yani halkın hâkimiyeti başka siyasî hürriyet başka. Demokraside halk, iktidarını memurlara devretmek zorundadır demek ki hep insanoğlunun hükümeti, hep keyfilik (Proudhon)

Altmış yıl sonraki bir lûgata baş vuralım: Lalande'in meşhur Felsefe Lûgatı (1960). «**Anarşi:** a) Karışıklık (daha çok düzenleyici bir otorite yokluğundan doğan nizamsızlık). b) Bir çok nevileri olan siyasî meslek. Hepsinin de ortak yönü: Ferde yukarıdan kabul ettirilen her çeşit devlet teşkilatının reddidir. Bu mânâda bazan an-archie olarak yazılır. Bazan da anarchisme kullanılır ki daha doğrudur. Böylece karışıklık mânâsına gelen mefhumla siyasî anarşi ayırdedilmiş olur..

Anarşist mesleklerin ortak yönü, medenî kavimlerin yakın bir gelecekte devletsiz yaşayacakları inancıdır. Godwin, Proudhon, Stirner, Tucker devleti kayıtsız şartsız reddeder. Tolstoy devleti mutlak olarak değil, medenî kavimlerin yakın geleceği için reddeder. Bakunin ve Kropotkin için devrim, yakın bir gelecekte, devleti ortadan kaldıracaktır.

Devrimci doktrinler de ikiye ayrılır: a — Direnişçiler (Tolstoy), b — İsyancılar (Stirner, Bakunin, Kropotkin).

Anarşist doktrinlerin üzerinde birleştikleri bir başka nokta: Üretim ve emeğin kendiliğinden düzenleneceğine inanışları. Onlar da Fourier gibi her şeyin (çekim sâyesinde) tıkır tıkır işleyeceğini söylerler. Bir kelimeyle hepsi de iyimserdir.»

Suavet daha aydınlık. (Dict. Economique et Social, 1969): «Anarşizm bir hareketler ve

doktrinler bütünü; hepsinin ortak ve ayırıcı vasfı ,ferdî değerlerin yüceltilmesi ve netice olarak otoritenin reddi. Otorite halk üzerinde bir baskı ve sömürü aracıdır.

Kısmen Rousseau'ya (İçtimaî Mukavele) ve Hegel'e (insanın dinî, siyasî, iktisadî vs. «yabancılaşmalarla savaşı) dayanan anarşizm, XIX. asrın ikinci yarısında geliştirildi. Liberalizmi -hemen hemen Marx'la aynı açıdan- eleştirir anarşizm: Bütün vatandaşları kanun önünde eşit kılan 1789 ihtilâli, onlara gerçek bir eşitlik ,iktisadî eşitlik kazandırmamıştır. Şu halde devletin yerini ferdler arasında yapılacak sayısız anlaşmalar almalı, içtimaî münasebetleri onlar düzenlemelidir. Mevcut devletler bir federasyon içinde toplanmalı; mülkiyet «tasarruf'a (possession) dönüşmelidir. Liberal düşüncelerin mübalağası olan mutlak bir ferdiyetçilik adına otoriteyi yeren anarşistler, otoritenin iktidardan doğduğunu görmezlikten gelirler; bir takım

(Rus anarşistleri gibi) işi yöneticilere karşı sikast tertibine kadar vardırır.

Anarşizm, Rusya'da, Ispanya'da, Fransa'da önemli bir rol oynadı. Siyasî bir parti içinde mücadeleyi reddeden anarşistler daha çok sendikalar içinde kavga verdiler (anarko sendikalistler); sendikaların politika dışı kalmasından ve genel grevden yanaydılar.

Ahlâk bakımından çok titiz olan ve insanların hürriyeti için savaşan anarşistlerin, siyasî hayata katılmamış olmaları üzücüdür.»

Şimdi de bir sosyoloji kâmusuna göz atalım (La Sociologie, J. Caseneuve ve D. Victoroff başkanlığında bir heyet, 1970): «Anarşi de, demokrasi veya despotizm gibi bir aynadan bir aynaya aksedercesine hem bir ülkenin durumunu, hem ideal bir toplumu, hem siyasî bir mesleğin tarihçesini ifade eder... Rousseau'nun, tabiatda iyi ve hür olan insan inancından yola çıkan anarşizm, tarih içinde üç akıma ayrılır: Hıristiyan anarşizmi, Tolstoy'un öncülüğünde Çarlık Rusyasında gelişir; ferdiyetçi anarşizm, pîri Max Stirner; komünist anarşizm. Proudhon amaçlarını açıkça belirttiği için, bugün de, anarşizmin en büyük nazariyecisidir. «Yönetilmek, yetkileri de, bilgileri de, faziletleri de olmayan yaratıklar tarafından göz altında bulundurulmak, casuslanmak, sürüklenmek, onların kanunlarına boyun eğmek, kurallarına lebbeyk demek, güdülmek, tartaklanmak, damgalanmaktır...» Proudhon için devlet bir vâhime'dir, hür bir zekâya düşen vazife bu vâhime'yi müzelere ve kütüphanelere kapatmaktır.

«Anarşist toplum olur mu? Anarşiyle toplum çelişen iki mefhum; bununla beraber, çeşitli unsurların terkibinden doğan anarşist bir toplum düşüncesi, zamanımızda da ütopyacı fikirlerin ve eylemlerin kaynağı olmakta devam ediyor.»

Kâmuslar arasındaki bu gezintiyi Larousse'un son sözlüğüyle noktalıyalım: «Anarşi, ferdin her türlü hükümet vesâyetinden uzak kalmasını isteyen siyasî ve içtimaî meslek.»

Meydan Larousse bu tarifin altına şu bilgileri ekliyor: «Anarşi, Türk Ceza Kanunu madde 141/2'ye göre suç sayılır. Adı geçen maddeyle, devletin siyasî ve hukukî temel nizamlarını topyekûn yok etmek gayesini güden cemiyetleri, her ne ad altında olursa olsun, kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim, sevk ve idare edenler veya bu hususda yol gösterenlerle, bu gaye için her ne suretle olursa olsun propaganda yapanlar cezalandırılırlar.»

ANARŞİZM BİR ÜTOPYA MIDIR

Andrew Hacker'e göre anarşizm bir ütopyadır. Bunun için de bir avuç insanın iltifat ettiği bir mezheb olarak kalmıştır. Dayandığı ana fikirleri teker teker öteki ideolojilerde de bulmak kâbil. Liberalizm gibi kişiyi göklere çıkarır; devleti lüzumsuz bulur; toplumda tabii bir ahenk kurulmasından yanadır. Sosyalizm ve komünizm gibi özel mülkiyetin aleyhindedir, kapitalist düzeni destekleyen devlete ateş püskürür. Devrim yoluyla değişikliği kabul eder, komünistler gibi. Eşitlik üzerine görüşleri demokratlarınki ile bir. Klasik tutucularla beraber sanayi toplumuna karşıdır. Ama bütün bu temayüllerin toplamıdır anarşizm. Anarşist kredo otoriteye karşı gelenleri büyülese de doktrininin bütünüyle tanıştıktan sonra, pek az kimse bağlı kalabilir anarşizme.

Anarşistler herşeyin birden gerçekleşmesini isterler. Evet, en çok önem verdikleri, kişinin her türlü baskıdan kurtulması ve hürriyete kavuşmasıdır. Ama sosyal organizmanın ahengine de aynı ölçüde değer verirler. Devrimci şiddet lüzumludur derler ama komünistlerden farklı olarak devrimin hiçbir organize partinin veya liderlerin işine yaramamasını savunurlar. Devrim sonrası toplum kimsenin görmediği ve tanımadığı bir toplum olarak, kanunsuz, devletsiz, otoritesiz bir toplum; şahit olmadığımız bir insan doğacak ve işitilmemiş kabiliyetlerini geliştirecektir.

Anarşizm bir ütopyadır. Ne var ki öteki ütopyalara benzemez. Yalnız amaçları değil bu amaçları gerçekleştirecek araçları da dikkate alır. Ama bütün ütopyacılıklar gibi ciddi bir nazariyeden çok -hiç değilse kısmen- zihnî bir davranıştır. İnsan münase-

betlerinde baskıdan vaz geçilebilirmi? Devrimin mutlaka bahtiyar bir dünya yaratacağı nereden belli? Bir diktatörün iktidara kurulmayacağı nasıl garanti edilebilir? Sağduyuya dayanan bu itirazlardan hiçbiri, anarşik direnişin temelindeki isyan duygusunu çürütemez.

Anarşizm de bütün ütopyalar gibi bugünkü sosyal münasebetlerin eleştirisi ve dikensiz bir gül bahçesi hayalidir.

Ne olursa olsun anarşizm, insanların yaşadıkları hayat tarzından tedirgin olduklarını belirten bir isyan ve ızdırap çığlığıdır (İnternational encylopedia, The soaial Sciences, 1968, The Macmillan Comapny,.)

ANARŞİ VE LİBERALİZM

Bazı yazarlar anarşinin hudutlarını genişlettikçe genişletirler. Onlara göre «devlete karşı ferd»in haklarını savunan Herbert Spencer bile anarşistdir. Filhakika Spencer: «Hükümdarın ilahî hakkı yerine parlamentonun ilahî hakkı geçmiştir» diye isyan eder. Gerçekte terakkinin tek kaynağı vardır: Ferd hürriyeti. Herkes kendi işini başkalarından iyi bilir. Devlet ne ehliyetçe, ne zekâca fertlerden daha üstün. Fertler devletin vesâyetini kabul edeceklerine, kâbiliyetlerine, zevklerine, menfaatlerine göre topluluklar kurmalıdırlar. İşçi, sanâyici, tüccar, bilgin, sanatçı ,toplulukları. Devlet karışmamalı fertlere.»

Biliyoruz ki bu düşünceler liberalizmin ana temelleri; anarşizmin hareket noktası da onlar; aralarındaki fark şu: Liberal mektep devleti ortadan kaldırmak değil, sınırlamak ister; ona göre devletin iki görevi vardır: Ülkeyi dış saldırılardan korumak; içte de adâlet sağlamak. Bir kelimeyle bu mektep mandaren devleti reddeder, jandarma devletden yanadır. Anarşist mektep, jandarma devleti de kabul etmez. «Bırak yapsın»cılara göre hükümet ne kadar kısıtlanırsa, işler o kadar iyi gider. Anarşistler böyle bir baskıya ne lüzum var derler; en iyi hükümet hükümetsizliktir; istibdat herhangi bir devlet şekli değil, devletin özüdür; devlet adâletsizliğin, baskının, tekelin somutlaşmasından başka ne? Liberallere göre (Spencer gibi) kanunların çokluğu hayra aiâmet değildir. «Toplumlar câhil, kafalar gelişmemiş ise kanun çoğalır, insanlar her şeyi mevzûatdan beklerler.» (Dalloz)

Kropotkin'e sorarsanız: İnsanlığı yöneten milyonlarca kanunu üç zümreye ayırabiliriz. 1) Mülkiyeti koruyanlar, 2) Hükümeti koruyanlar, 3) Kişiyi koruyanlar. Yâni ciddi bir araştırmanın sonucu şu: Bütün bu kanunlar gereksizdir; zararlıdır, şiddetin, batıl inancın çocuğudurlar; keşişin, hükümdarın ve zengin toprak sahibinin çıkarı için konulmuşlardır. Yakmalı bütün yasaları. Anarşi, insanı olgunlaştıracak, yüceltecektir; herkes herkesin hürriyetine saygı gösterecektir. Dışardan gelecek saldırıları da, daimî ordular değil, halkın kendisi püskürtecektir. Devletin kamçısına ihtiyaç yok. Hele baskı düzeni son bulsun, insanlar kendi aralarında anlaşır; birlikler kurulur. Fourier doğru söylüyor: «Çakıl taşlarını bir kutuya koyun, hemen yerleşirler, hem de özene bezene yerleştireceğinizden çok daha iyi. İnsanlar da öyle, kendi başlarına bırakılırlarsa daha iyi teşkilâtlanırlar; ama bu teşkilatlanma aşağıdan yukarıya olmalıdır; devletin merkezileşmesi gibi yukardan aşağı değil. Hür fertler bağımsız komünalarda toplanır; komünalar bölgeler arası komüna federasyonlarında ,onlar da milletler arası büyük federasyonlar hâlinde biraraya gelir. Kısaca, anarşi düzenin kendisidir...

Böyle düşünenler daha çok ferdiyetçi anarşistler: Bilhassa Amerikan mektebi. Amaçları, iktisadın ve sosyal adâletin dürüst prensiplerini yaymak. Sabırsız değildirler, zor kullanmağa kalkışmazlar. Carlyle gibi düşünürler: Şiddeti adaletin emrine vermek yanlıştır. Şiarları: Pasif direnme. Ferdiyetçi ve barışçı anarşizm, hükümet müdâhelesini kabul etmeyen ve bu prensibi sonuna kadar götüren tek anarşizmdir. En tanınmış temsilcisi: Thoreau. (4)

Britannica Ansiklopedisi (1970), anarşistleri şöyle sınıflandırıyor: «Anarşistlerin çoğu kendilerini sosyalist sayarlar. Bununla beraber büyük ekseriyet, sosyalistlerden de, liberallerden de ayrılır. Çünki hem kanunla-

rı. hem hükümeti reddeder. Çoğu devrimcidir ama kullandıkları metod öteki devrimcilerden farklıdır. Barışçı olanları da vardır: Thoreau, Tolstoy, Gandhi gibi. Bunlar, örnek olmak, inandırmak, zora başvurmamak (ahimse) ve medenice direnmek yoluyla başarıya ulaşmak isterler... Bir takımı da kütle eylemlerinden yanadır: Ne şiddetden çekinir, ne devrimden, ne iç-savaştan. Küçük bir kısmı da, tedhiş gibi, suikast gibi ferdî eylemleri benimser. Hakikatde anarşistlerden bir çoğunun terörizmle hiçbir ilgisi yoktur.» Ansiklopedi tedhişçiliğin ancak belli bir sosyal iklimde boy atan bir hastalık olduğunu belirtiyor: «Büyük bir sosyal veya iktisadî sarsıntı yüzünden kanunî yollara karşı duyulan güvenç kaybolmuşsa, polis kıyıcılaşmış, karşılıklı tahrikler alıp yürümüşse, kin ve öc alma duyguları alevlenmişse, terörizm gemi azıya alır... Anarşizmin ferdî tedhiş safhası 1920'lerde -aşağı yukarı- kapanmıştır.»

KOMÜNİST ANARŞİZM

Geçen asrın tanınmış iktisatçılarına göre, anarşizmi içtimaî bir tehlike hâline getiren, komünist anarşistlerdir. J. Burdeau'yu dinleyelim:

Anarşizm ile komünizm arasında herhangi bir bağlılık kurmak güç. Anarşizm, mutlak siyasî hürriyet demek, komünizm ise iktisadî eşitlik, herkes için mecburi iş; toplum, böyle bir neticeyi ancak baskı ile elde edebilir. Bunun için Proudhon, komünizmi kesin olarak reddeder: «Defolun komünistler, sizden iğreniyorum.» Ferdiyeti öldürdünüz mü ne kalır: İnsan yozlaşır, insanlık kocaman bir ur (polip) olur. Proudhon özel mülkiyetten tiksinir ama onu kaldırmaz; sadece sermâyenin daha az tahripkâr olmasına çalışır, mülkiyet, ferdi devlete karşı koruduğu için lüzumludur. İşçi istediği kadar ve istediği tarzda çalışmaldır; karşılık olarak herhangi bir ücret değil, yarattığı ürünün bütününü almalıdır; paranın yerine bir halk bankasının çıkaracağı bonolar geçmelidir. Mallar ihtiyacı olanlara bono karşılığı verilmelidir; bono bir nevi kredi demektir; malları veren, bu bonoları başkasına devretmek suretiyle verdiğinin karşılığını almış olacaktır. Bunun için de kâğıdın yeteri kadar güven sağlaması lazım (Proudhon'culuğun zayıf tarafı). İçtimaî münasebetleri tayin edecek olan: İstatistik kanunları. Uygulamaları, devlet değil, ilimler akademisi denetler. Kanun, zorunluluk belirttiğine göre, bağımsızlığı zedelemez. Demek ki Proudhon, iktisadî düşünceleri bakımından komünist anarşistler gibi düşünmez.

Komünist anarşistler-sosyalistler gibi-kapitalistlerin mallarına el koymak (kapitalistlerin yâni irât, kazanç ve fâizle geçinen herkesin), üretim araçlarını toplumun emrine vermek isterler. Sosyalistlerden ayrıldıkları taraf, yeni toplumda emeğin teşkilâtlanması konusu: Sosyalistler kollektivistdir: anarşistler komünist. Kollektivizm, kanunlaştırılmış bir komünizm: Herkesin yeri bellidir; kollektivizmde insanlar çalışmak zorundadırlar; yaptıkları işe göre yer, içer, giyinir ve başlarını sokacak bir yer sağlarlar; sosyalizmin tasarladığı düzende sanâyi onbaşılarına, çavuşla-

rına, yüzbaşılarına ihtiyaç vardır; herkese onlar tâlimat verecek, «işinizi yapın, hakkınızı alın» diyecekler. Gerçi bu ustabaşları işçilerin kendisi seçecek ama seçimin ne gibi yolsuzluklara yol açtığını herkes bilir.

Anarşistler, sosyalizmin ileri sürdüğü kırtasiyeciliği, kralların istibdâtından daha tehlikeli bulurlar; kanunun istibdatı, istibdatların en kötüsü. Kollektivistlerin elinde, temsilî hükümetdeki ecirlik, başka bir kisveye bürünecektir sdece; toplum bir sanâyi cehennemi olacak; su dökmeye gitmek için bile ustabaşından izin almak gerekecektir.

«Manastır ve kışla kokan bu vahim düşünceler ya dinî terbiye ile bozulmuş, ya her baskıya boyun eğmekten yozlaşmış kafaların eseri» (Kropotkin). Sosyalizm, herkese «emeğine göre» der. Anarşist komünizme göre, herkes dilediği gibi çalışır ve ortak kümeden dilediği kadar alır. Falanster yoktur; «sosyal tencere» yoktur; ayrı mutfaklar vardır. Anarşist devrimin kendini koruması gereken ilk tehlike, bir devrim hükümeti kurmak. Hükümet ister istemez iktidarı tekeline alır; şimdiye kadarki devrimlerin başarısızlığı bu gerçeği anlamamış olmalarındandır. İktisadî değişim, yığının eseri olacaktır; ayaklanan halk, buğday ambarlarına, giyecek mağazalarına, evlere el koyacaktır; Kropotkin'e göre, ne hır çıkacak, ne talan olacak. Köylünün toprağına şimdilik dokunulmayacak, üreticiler kendiliklerinden biraraya gelecek, güçlükleri yenecek, ihtiyaçları karşılayacaklardır. Mallar mübâdele edilecek; mübâle şekli: değiş-tokuş. Kentle köy birbirini tamamlayan iki topluluk. Üretimin amacı şuna buna kazanç sağlamak değil, toplumu yaşatmak olacaktır. Kapitalist düzende, mağazalar malla dolunca, üretim durdurulur, işçiler yoksulluğa düşer. Bırakın ihtiyaçlarını mağazalardan sağlasınlar; malları diledikleri kadar tüketsinler. Ne sanâyi buhranı olur, ne işsizlik kalır. Anarşist toplumda yalnız bol olmayan nesneler vesikaya bağlanacak, önce çocuklarla ihtiyarlar gözetilecektir. Günde dört-beş saat çalışmak yeter; herkesin hür olduğu bir toplumda aylaklıktan korkmayalım; insanı soysuzlaştıran: Ecirlik; herkes hoşuna giden işi yaptıktan sonra neden sırtüstü yatsın?

Yöneticilere ihtiyaç olmayacak mı? Kropotkin, hayır, diyor. Ahlâksızlık baskının eseri; anarşizm gerçek insanın, ideal insanın yaratıcısı olacak.

Cinâyet, çağdaş toplumun meyvesi; mülkiyeti kaldırın, suçlar kendiliğinden azalacaktır. Gerçi anadan doğma suçlular da var ama onlar birer deli yâni hasta; hastaları hapsetmenin ne faydası var? İnsanlar arasındaki büyük farklar yetişme şartlarının eseri: iyi bir terbiye, onları aşağı yukarı aynı idrak seviyesine yükseltecek, eşitsizlikten doğan çatışmaları sona erdirecektir. Proudhon, demokrasi, demopedi (halkın terbiyesi) dir demiyor muydu.. Hayat için kavga yerine yardımlaşma prensibi. İnsan doğuştan iyi; onu bozan adâletsizlik. Anarşist ahlâk ne Bentham'a dayanır, ne Kant'a; ne faydacıdır, ne vazife ahlâkçısı. Kropotkin'in benimsediği ahlâk Guyau'nun ahlâkı; Guyau da dıştan gelen hiçbir otorite kabul etmez: «Ahlâklıyım, çünkü ahlâklı olmak bana zevk veriyor; soyum için faydalı olan şeyleri benimsemezsem, iyi olmazsam üzülüyorum. İnsanlar her çağda yiğitlik, fedakârlık göstermişlerdir; bir dakikalık feragât, bir dakikalık heyecan için hayatını vermeyecek kaç kişi var? Ne hodgâmlık, ne diğergâmlık bu, başkalarının bahtiyar olduğunu görmek zevki sadece.» Guyau'ya göre, vazife: «hayatın coşkunluğu, şi'riyeti; kendini ifade etmek, gerçekleştirmek, fedâ etmek isteyen hayat.»

Anarşistler, dünya görüşleri bakımından maddecidirler ama ahlâk anlayışları ile olguları hesaba katmayan idealist birer iyimser.

Bu ulvî ahlâkı, siyasî cinâyetle nasıl uzlaştıracağız? Heyhat, batının en büyük siyaset nazariyecileri tezatdan kurtulamazlar; kurtulamazlar çünkü, kucağında geliştikleri sınıflı toplumun kanunu kavga, yani tezatdır. Kropotkin, ölüm cezasının kaldırılmasını ister, ama halkın cana kıymasını hoş görür Halkı nasıl uzlaştıracağız? Heyhat, batının en büyük siyaset nazariyecileri tezatdan kurtulamazlar; kurtulamazlar çünkü, kucağındageliştikleri sınıflı toplumun kanunu kav ga, yani tezatdır. Kropotkin, ö'üm cezasının kaldırılmasını ister, ama halkın cana kıymasını hoş görür. Halkı nasıl mahkûm edebilir-

siniz der, onun çektiklerini çektiniz mi? Çekmedinizse susacak kadar edeb gösteriniz bari. Sömürücüyü cezalandıran anarşist, «Size yapılmasını istediğinizi başkalarına da yapın» prensibine yabancı değildir, kendisi de sömürüyorsa öldürülmeyi kabul etmiş demektir.

Ferdîyetçi anarşizmin ahlâk anlayışı başka. Stirner'in dünyası Hobbes'un dünyasıdır. Bu Almanyalı mektep hocasının şiarı, yalnız «ne tanrı, ne efendi» değil, aynı zamanda «ne kanun, ne iman»dır. Kropotkin'in ütopyasında insan, insan için melektir, Stirner'inkinde kurt. Nazarî sahada bağdaşması imkânsız olan bu iki ahlâk, çağdaş toplum söz konusu olunca birleşir. Zirâ anarşist herhangi bir devletin değil, devletin, yâni baskının düşmanıdır. Demokrasi bir aldatmacadır, ona göre. «Halk temsilcilerini seçtiği için hürdür» diyorlar, bu öküzün istediği kasabı seçmesi gibi bir şey. İktidarını devretmek, onu kaybetmektir. İşçi de olsa, her milletvekili, yarının yahudasıdır. Millet meclisine bir işçi göndermek neye benzer bilir misiniz? Bir annenin kızını geneleve kaydettirmesine. Sosyalistler için mühim olan iktisadî eşitlik; anarşistler için iktisadî eşitlik ve ferdî hürriyet; uzlaşması imkânsız iki prensip. Anarşistler despotik bir ekseriyetle (sosyalist bile olsa) herhangi bir despot arasında fark görmezler.

Bakunin de, Kropotkin gibi, hasas bir insandır, cinâyetden hoşlanmaz, Blanqui'cilere düşmandır. Birgün ayaklanacak olan halkın, cellatlarını öldüreceğinden üzüntü duyar ama çömezler intikamın her şeklini benimserler. 1881 Londra Anarşist Kongresi şu karara varır: «Kurulu düzenin herhangi bir temsilcisini: Kral, vekil, papaz, polis, sanayici, kim olursa olsun, öldürmek meşrûdur.» Ve anarşizm, nazariyecilerinin yüzünü kızartacak bir haydutluğa dönüşür (Bkz. Nouveau Dictionnaire d'Economic Politique par Say et chailley).

Britannica Ansiklopedisi, anarşistlerle komünistlerin asrımızdaki münasebetlerini anlatırken şöyle diyor: İhtilâllerde ve iç savaşlarda komünistlerle anarşistler bazan elele dirler ama, umumiyetle bu birlik başlangıçtadır, sonra düşman olurlar birbirlerine. Meselâ 1918'de Moskova'daki anarşist karargâhı topçu ateşine tutulmuş ve her türlü anarşist faaliyet yasaklanmıştı. 1922 Aralığında, Berlin'de toplanan ve aşağı yukarı bütün anarşist sendikaları biraraya getiren, milletlerarası anarşistler konferansı, Leninin proletarya diktatoryası nazariyesini açıktan açığa reddetmişti; konferansta şöyle deniliyordu: İhtilâlci sendikalizm amacı iktidarın fethi değil, toplum hayatında devletin her türlü müdahalesini ortadan kaldırmaktır. O dönemin en güçlü anarşist hareketleri İtalya ve İspanyadakiler. Anarşistler, İtalya'da Mussoloni'nin, İspanya'da Primo de Rivera'nın iktidara geçişiyle yer altında çalışmak zorunda kalırlar. 1936-39 İspanya iç savaşında, anarşistlerle komünistler, Franco'ya karşı, cumhuriyet hükümetinin yanında yer alırlar; fakat sonra komünistlerle anarşistler arasında düşmanlık baş gösterir, anarşistler savaştan çekilerek Franco'nun zaferine yardımcı olurlar.

Bir kelimeyle anarşizm, XX. asır ortalarında, siyasî bir hareket olarak çöküş halindedir; lâkin entelektüel tesiri, dolambaçlı yollardan, devam etmektedir. 1950 sonrası anarşistlerinin üzerinde durdukları, adem-i merkeziyetin her sahada lüzumlu ve arzuya şâyan olduğudur; siyasî plüralizme bir nevi katılıştır bu. Modern ilimlerin ve teknolojinin gelişmesi, küçük komünotelerden kurulu devletsiz bir düzen içinde, adem-i merkeziyeti büsbütün zorunlu kılmıştır. Bu görüş Aldous Huxley'in İlim, Hürriyet ve Barış» (1946) kitabında en açık ifâdesini bulur. Sir Herbert Read de aynı kanaattedir (Anarşizmin Felsefesi, 1940; Anarşi ve Nizam, 1954). George Orwell'in eserlerinde de aynı inanca şâhit oluruz (Katalonya'ya Saygı, 1934). Anarşist fikirlere, İngilizce «Freedom» gazetesinde ve sâir İngiliz dergilerinde hâlâ rastlanmaktadır.

ANARŞİZM VE TALEBE HAREKETLERİ

Anarşist faaliyetlerin çeşitli Avrupa ülkelerinde nasıl geliştiğini anlatacak değiliz; aydınlatmak istediğimiz, 1960'larda başlayan öğrenci hareketleriyle anarşizm ara-

sındaki münasebetler, başka bir tabirle benzeyiş ve ayrılıklardır. Britannica Ansiklopedisi şöyle diyor: Anarşist davranışın (anarşist doktrinin değil) bazı yankılarını 1960'ların öğrenci radikalizminde ve gençlik direnişlerinde -meselâ 1964-65 Amerika'nın Kaliforniya (Berkeley) üniversitesinde, 1968'de Kolombiya üniversitesinde ve daha bir çok Amerikan üniversitesinde görülen hareketlerle, üniversite dışı gençler arasında bazı direnişlerde- bulmak kabildir. Benzer hareketler başka ülkelerde de görülmüştür: Sorbonne'da (Paris), Madrid Üniversitesi'nde, Roma Üniversitesinde, Prag öğrenci mitinglerinde... Bunların hepsi de 1968'de olmuştur ve dev şirketlere, orduya, bürokrasiye karşı besledikleri güvensizlik ve kin yönünden anarşizme benzerler. Hepsi de ferdin kendi kendini serbestçe ifâde etmesinden yanadırlar (tam bir hürriyet; uyuşturucu maddeler kullanmak hürriyeti de dâhil); iradî olarak kurulacak örgütlere inanırlar; ferdî eylemi ve kişi müdâhalesini tercih ederler. Benzerlikler bu kadar. Ayrıldıkları taraflara gelince... Kanunları, siyaseti, hükümeti, amaçlarına -içtimaî refah, medenî hürriyetler gibi- varmak için vâsıta olarak kabul ederler. Demek ki, bu yeni hareketler hürriyetçidir; anarşist değil. Anarşistin ayırıcı vasfı devleti reddetmek; öğrenciler ise, devlete güvenmez ve şüpheli bulurlarsa da siyasî sistem içinde çalışmaktan çekinmezler. Kısaca, bu öğrencilere karşı yöneltilen anarşizm ithamı yersizdir. 1965'de, Berkeley'de sorguya çekilen altıyüzden farzla nümayişçiden hiçbiri anarşist olduğunu kabul etmemiştir.

Tarafsız müşahitlerin kanâatı bu. Çağdaş marksistlere gelince... Sosyalizmle anarşizmin iki düşman kardeş olduğunu arzetmiştik. 1872'lerden sonra bu iki düşman kardeş arasındaki uçurum genişler; giderek kardeşlik yerini çetin ve amansız bir kavgaya bırakır. Zaman zaman el ele veren iki mezhep, İspanya İç Savaşı'ndan sonra büsbütün uzaklaşır birbirinden. Asrımızda, «ilmî sosyalizm»in Yeni Sol ismi altında nâmeşrû çocukları belirir. Fakat bütün bu itizaller marksistler tarafından -bazan açık, bazan kapalı fakat hemen daimâ sert bir tepkiyle karşılanır. Kilise hiçbir «sapıtış»ı affetmez. Hele 60'dan sonraki talebe hareketlerine karşı son derece hırçın ve insafsızdır. Onları toptan mahkûm eder. Anarşizmin her kıpırdanışı- sırf entelektüel planda da olsa- marksistleri telâşa düşürür. Onlara göre gençlik hareketleri, sosyalizmin zaferini baltalayan birer küçük burjuva direnişidir; başka bir deyişle, düpedüz anarşizmdir. Jacques Duclos, hortlamak istidâdı gösteren bu eski düşmanı tepelemek için kaleme sarılır: «Dünün ve Bugünün Anarşistleri» (1968), anarşiyi yerden yere vuran bir kitapçık. Yazara göre anarşistler her çağda ve her ülkede «gerici kampta, karşı devrimciler safında» yer almışlardır. Sahneye çıkışları, işçi sınıfının büyük başarılar kazandığı dönemlere rastlar. Nitekim 60'ların Almanyasında da öyle olmuştur. «Tantanalı bir ün kazanmış olan Baeder-Mainhoff çetesi de mâceracı eylemlerine, tam işçi hareketlerindeki bu şahlanış döneminde» başlar. «Biraz farklı biçimlerle de olsa aynı şeyler, Japonya, Fransa, A.B.D

Foto; İbrahim Karaoğlu

gibi öteki sanayileşmiş ülkelerde de» tekrarlanır. Bunların işçi hareketleriyle hiçbir ilgisi yoktur. «Anarşizm, her zaman işçi hareketine asalak olmuştur.» Anarşizmi besleyen sosyal taban: Küçük burjuva tabanı. İntelijansiya insafsızca sömürüldüğü için aşırı uçlara kaymaktadır. «İntelijansiya içinde en açık isyanın temsilcisi: talebeler.» Bu şaşkın delikanlılar «silâhlı savaş kavramına, marksizm-Leninizm'le hiç ilgisi olmayan bir öz koymaktadırlar.» Hepsi de şuursuzluklarının cezâsını çekmiş; bir çoğu «demir parmaklıkların ardına tıkılmıştır.» Bütün bu faaliyetler, sonunda «gerici güçler»in işine yaramıştır. Hülâsa «anarşizmin rüzgârları -gerek dün, gerekse bugün- gericiliğin yelkenini şişirmektedir.»

ANARŞİ Mİ, «ANOMİE» Mİ?

Türk için en büyük felâket: Başsızlık. Ferd, devletin emrinde, devlet, ferdin hizmetindedir. Toplum yekpâre bir bütün. Hodgâmlık sosyal uzviyetin tanımadığı bir hastalık Bambaşka bir ruh ikliminde gelişen anarşizm, Avrupa'nın diğer emraz-ı içtimâiyesi gibi, ülkemize de uğrar zaman zaman. Ziya Paşa'nın:

«Cihan nâmındaki bir maktel-i âme yolum düştü
Hükümet derler andâ bir nice salhâneler gördüm»

feryâdı, tekerrürüne şâhid olmadığımız yabancı bir ses.

Fikret, ferdiyetçi anarşizme zaman zaman yaklaşır:

«Kimseden ümmid-i feyz etmem, dilemem perr ü bâl
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim.»

diyen şair «Tarih-i Kadim» de Stirner'i hatırlatır. Ama bunlar marazî bir hassasiyetin kanat çırpışlarıdır sâdece. Rüzgâr yine batıdan esmektedir. A. Rıfkı, bektaşilikten ihtilâlciliğe, ihtilâlcilikten budizme geçer. Serseri ve kararsız bir cevelân.

Son yılların talebe hareketlerine gelince... Bunlar «23 Nisan» bayramında ellerine tabanca ve dinamit lokumu tutuşturulan çocukların oynamağa heveslendikleri kanlı bir oyundur. Anarşi? Belki.. Anarşizm? Hayır. Kendi kendini tahribeden bu zavallı nesil, anarşizmin belli başlı nazariyecilerinden habersizdir. Zâten ne Bakunin çevrilmiştir türkçeye, ne Proudhon, ne Kropotkin, ne Elisée Reclus. ne Stirner. Bize göre bu tehlikeli macerayı vasıflandıracak kelime anarşiden çok «anomie»dir.

Zirâ sanâyileşmiş ülkelerde saman alevi gibi parlayıp sönen talebe hareketleri bizde müzmin bir hastalık gibi devam ediyor.. Anarşist tedhişin hedefi: Devletdir. Öğrenciler birbirlerini yemekle meşgul; cinayetden çok intihâra benzeyen bir çılgınlık bu. Yabancı rüzgârların körüklediği bu yangını batılılaşma fâciasının son perdesi olarak görüyoruz. «Anomie», ama hiçbir ülkenin benzerini görmediği vahim, şümullü ve köklerini tarihin derinliklerine dayayan bir «anomie». Kâmusalardaki târiflerden hiçbiri ülkemizi tehdit eden büyük tehlikeyi kucaklayamıyor. zirâ Avrupa bizdeki değerler hercümercine hiçbir çağda şâhid olmamış. «Anomie» (a:nefiy takısı, nomia: kanun, nizam) kanunsuzluk demek, sâbit bir kanun yokluğu.

Sosyoloji Kâmusu şöyle diyor: «Anomie», Durkheim tarafından uydurulan ve o zamandanberi sosyolojik tahlilde mühim bir yeri olan mefhum. «Sosyal İş Bölümü»nde 1893), «düzeni sağlayan ahlâk ve hukuk kuralları ortadan kalkınca toplumun bütününü kucaklayan hastalık» olarak târif edilir. Tarihin belli dönemlerinde «davranışları biçimlendiren ve idealleri inşa eden değerler sistemi ile ferdler arasındaki münasebetler altüst olur. Bu buhran toplumun bütününü sardığı zaman «anomie» vardır; «anomie» dayanışmanın yok oluşudur.» Durkheim'e göre, sosyal iş bölümü kendine has bir dayanışma biçimi yaratır: Organik dayanışma. Sosyal faaliyetlerin farklılaşması ile toplum üyelerinin ortak duygularında değişmeler olur; bu da sosyal inançların gevşemesine yol açar; toplum imajının yerini kişi imajı alır. Ferdler kendilerinde bir takım kâbiliyetler olduğuna inanırlar; toplum onlara belli roller verir; eğer bu kabiliyetlerle, o rolleri birbirine uymuyorsa sosyal bütünleşme gerçekleşemez... Çağdaş toplum, işbirliği ile rekâbet, dayanışma ile çatışma arasında bocalamaktadır. İktisadî anarşi -aile, kilise, korparasyon gibi- ara kuruluşların zaafı yüzünden dengesizlik doğunca değerler sistemi bozulur; kişinin amaç ve araçları ön plana geçer; çünki sosyal düzen, sosyal ahengi sağlayamaz artık.

Durkheim'in «İntihar» adlı eserinde «a-

nomie»nin bir başka yönüne ışık tutulur: Ferdle kucağında yaşadığı toplumun normları arasındaki münasebet (bu normların ferd tarafından benimsenip benimsenmemesi). Ferdle Sembolik düzen arasındaki münasebeti ele alan bu inceleme, yalnızlaşan insanın sonsuz ve başdöndürücü arzular içinde bocalayışını aydınlatır. Toplum, insanın kaynağında yer alan bu bunalımı kendi kurallarına boyun eğdirecek kadar güçlüyse bunalım kaybolur ama bütünleştirici müesseselerin baskısı azalınca tekrar belirir, «anomie» budur işte. «Anomie»nin izâhı artık sadece sosyal düzen çerçevesi içinde yapılmaz; arzuyla kanun arasındaki münasebeti ve kanunun arzuyu beşerileştirmekteki aczi de dikkate alınmalıdır. «Anomie» ölçüsüzlüğün hastalığıdır.

Merton'a göre «anomie»nin kaynağı, toplumun teklif ettiği amaçlarla, bu amaçları elde etmemizi sağlayan meşrû vasıtalar arasındaki uyuşmazlıktır; ferdin toplum tabakaları içindeki yerinden doğan bir uyuşmazlık.

Wirth ise şöyle der: «Sosyal yönelişlerin dayandığı temel zayıflamışsa (yâni herkes başka bir telden çalıyorsa, ferdler arasında dayanışma kalmamışsa, değerler levhası altüst olmuşsa), toplum yapısı çözülmeye yüz tutar; Durkheim bu çözülüşe «anomie» diyor, bir nevi sosyal boşluk, içtimaî adem. İntiharlar, cinayetler, kargaşalıklar birbirini kovalar; çünkü ferdin yaşayışı artık bütünleşmiş ve müstakar bir içtimai zemine kök salmış değildir; hayat faaliyeti geniş ölçüde, mânâsını ve hikmet-i vücûdunu kaybetmiştir. (5)

---

(1) BKZ. The Encyclpedia of Social Sciences, ciltli, «Anarşi» maddesi.

(2) «Fevza şol cemâate ve askere denir ki, başbuğları ve sergerdeleri olmayıp cümlesi müsâvi ve yeksan olanlar. Alâ kavli, perâkende ve alâ reyi birbirini muhtelit ve şûrîde olanlar; ihtilât. Feyûzâ: mevzâ mânâsınadır ki nâs birbirleriyle bî teklif olup meselâ ahadühümâ âharın bî mehâba libas ve taamlarını telebbis ve tenâvül ider olmaktan ibârettir».

(3) Bedi' Nurinin makâlesi, ufak tefek yanlışlarına rağmen, ciddi ve ağırbaşlı bir tahlil yazısıdır. Aynı tarihlerde yayımlanan «Muâhede» gazetesi, sosyalizmi göklere çıkardıktan sonra anarşizme coşkun hicivler döşenir; anarşizm, «medeniyeti tahribe uğraşan bir vahşetdir», gazeteye göre; felsefesi de mefkûresi de çürük ve boş. Anarşist adını taşıyan bir avuç insanın gâyesi, «medenî, malî, ve dinî bütün müesseseleri yıkmak, bütün hükümetleri yok etmektir.» Anarşizm, «refah ve saâdetin siyasî hastalığı», anarşistler «sefil birer mikrop»tur. (BKZ A. Cerrahoğlu, Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı, s. 75-76). Bu konuyla ilgili bir başka yazıya «Resimli Kitap»da raslıyoruz: «Nihilizm ve Anarşizm Vech-i Zuhurları» (M. Rauf, 1327, cilt 6 s. 1004-1023). Renksiz, sığ bir tanıtma yazısı.

4) **Thoreau :** (1817-1862)
Kurulu düzenci olmayan bir Amerikalı bir düşünce isyancısı, bir nesir ustası, asabi, ruha işleyen bir nesir. Amerikan yazarları arasında okuyucuyu en çok etkileyenlerden biri. Hiç kimse, kişiyi köleleştirmeğe çalışan müesseseler, önyargılar ve inançlara karşı insanın tabii haysiyet ve bütünlüğünü onun kadar belagatle savunmamıştır. Emerson'la dostlukları, Walden Pond'daki inziva, kölelik aleyhindeki mücadele.. sâkin ve hadisesiz hayatının zirveleri. En tanınmış denemesi: «Civil Disobedience» Kitapta, köleliği hoş gören bir hükümete vergi vermemek için zindana girdiğini anlatır. Hem Tolstoy'un hem Gandhi'nin kitaplarından biri bu. Kişi devletin emirlerine boyun eğmektense vicdanının sesine uymalıdır. Thoreau, bir baskı aracı olan devleti yerin dibine batırır. «En iyi hükümet, en az hükümet edendir» şiarını eleştirir. Ona göre, «En iyi hükümet, hiç hükümet etmeyendir.»

(5) BKZ. K. Mannhlim, «İdéologie et Utopie»nin önsözü. «Anomie» hakkında tafsilatlı bilgi için Prof. Nephan Saran'ın «Üniversite Gençliği», İ.Ü.E.F. yayınları, 1975, adlı incelemesine başvurulabilir.)

SALINIR TUBÂ DALLARI

M. NURİ DOĞAN

Büyük yolculuğa çıkmışız
Azığımız bir güzel inanç
Bir sonsuz bağlılık,
Kör ve sağır inanç yoksunlarına inat
Önümüz aydınlık ardımız aydınlık...
Leylâk bahçelerinden geçiyoruz
Susuzluğumuz Kevser hasretiyle, bin kat daha yakıcı...
Büyük saatin tik tak'ları kulağımızda çınlıyor
İnanç yoksunlarına inat
Uçsuz bucaksız boşlukta değiliz kör kütük,
Önümüz aydınlık, ardımız aydınlık
Yüzümüz sonsuzluğun şavkıyla ışıl ışıl
Yüreklerimiz yemyeşil atlaslarda çarpıyor...

Önümüzde bir uçsuz bucaksız çöl var
Tepemizde yakıcı güneş...
Yolumuzda dikenler taşlar
Şeytan'a köle olmuşlar kan saçıyorlar üstümüze
Sağnak sağnak.
Kan damlıyor dişlerinden
Korkmuyoruz...
Alınca Tanrı Kelamı Kılıcını elimize
Kayboluyor gözümüzün önünden ifrit gölgeleri...
Bismillah, açılıyor ufuklar,
Bismillah, yarılıyor karanlıklar
Bismillah, kalkıyor üstümüzden gecenin örtüsü
Yağmur gibi boşanıyor başımıza ışık
Islanıyoruz, sırılsıklam...
Açılıyor kollarımız sevgiyle
Sarılıyoruz birbirimize sımsıkı
Ve karşılıyoruz gül yüzlü baharı,
Biz Tanrı yoluna bin defa kurban
Biz
Gözü yaşlı Tûba yolcuları
«Üzülmeyin Mahzun da olmayın
Üstünsünüz
Eğer gerçekten inanıyorsanız»
Bu kutlu kelam
Bu büyük müjde
Ne yakıcı saadet...
Duyunca bu müştuyu
Siliniyor gözümüzden hatlar şekiller
Siliniyor büsbütün renkler
Kayıp gidiyor ayaklarımızın altından dünya
Başımızın üstünden şu gökkubbe
Alem gözümüzde bir saman parçası bile değil...
İnanıyoruz ya zerre zerre, nefes nefes
Üstünüz dostlar
Nefret ve horluk tufanına bile tutulsak
Lânet okları delse bağrımızı durmadan
Olsak bile ölüm zindanlarında tutsak
Boynumuzda yafta, ayağımızda zincir
(Bize yaşamak da bir ölmek de bir)

Üstünüz dostlar üstünüz
Kalsak bile yapayalnız, aç biilâç
Üstünüz üstünüz üstünüz
Olsak velev ki bir yudum su
Ve bir lokma ekmeğe muhtaç.

●

Bir gün gelecek (ki o gün çok yakın)
Açılacak kapılar ardına dek
Gireceğiz Tanrı kelamı dilimizde bölük bölük
Bize çiçekler sunacaklar Tûba dallarından
Yüzünüz aydın
Gözünüz aydın
Hoş geldiniz diyecekler
Işıktan kanatlı melekler
Selâm size, müjde size bugün
Girin Tanrı'nın kapısından
Sonsuz mutluluk diyarına
Ve ebediyen kalın
Yok artık sizin için ne korku ne keder
Girin ki
Gözlerin görmediği,
Kulakların işitmediği
Cins cins meyveler
Tomurcuk sineli, hûri gözlüler
Bugün sizleri bekler...
Yayılın altın ve zümrütten tahtlara
Kalın yeşil ipek örtülere bürünerek...
İçin Tesnîm Şarabından doya doya
İçin O kutlu elçi'nin havuzundan
Işte, lûtfudur bu, Rahmân'ın
Size,
Siz, inanmış gönüllere

SAZ ŞAİRLERİMİZİN DİLİNDEN

GİRİT SAVAŞLARI

RAMAZAN GÜZEL

I — GİRİT HAKKINDA

a—) Yeri...

Girit, Doğu Akdeniz'de Kıbrıs'la hemen hemen aynı büyüklük ve nüfusta bir adadır. Kuzey-Güney yönünde şişkinliği 55 km., Batı-Doğu uzunluğu ise 260 km. kadardır. Ada'nın Kuzey-Batı uzantısı ile Mora yarımadasının Malia Burnu arasında 95 km.lik bir mesafe vardır. Kuzey-Doğu uzantısı ise, Anadolu'nun Reşadiye yarımadasının Deveboynu Burnuna ancak 180 km.lik bir mesafededir. (Bu uzaklık İstanbul-Edirne yolundan daha kısadır.)

b—) Önemi...

Ada, stratejik bakımından son derece önemlidir. Akdeniz'i güneyden kapatmaktadır. Akdeniz hakimiyetinin kilit noktalarından birisi olup, Akdeniz hakimiyetini sağlamak istiyenlerce mutlaka elde tutulması gerek mektedir. Osmanlı imparatorluğu zamanında Trablus - Tunus - Cezayir yolu üzerinde bulunması sebebiyle çok önemli bir yer tutuyordu.

c—) Tarihi...

961 yılına kadar müslümanların elinde bulunan ada, bu tarihte Bizans tarafından işgâl edildi. 1204 yılında 100.000 gümüş karşılığı olarak Venedikliler'in eline geçen ada; 1341'de Aydın Beyi Gazi Umur tarafından vurulmuş, 1427yılında Osmanlı Donanması da aynı şeyi yapmıştı. Devamlı akınlar 1533'lerde başladı. 1645'te büyük bir kısmı ve nihayet 1669 yılında Fazıl Ahmet Paşa tarafından tamamı fethedildi. Adada, zamanla Osmanlı devlet yapısında beliren zaaflar ve Türk Milleti'nin ebedî düşmanı Rusya ile, başta İngiltere ve Fransa olmak üzere Batı'nın kışkırtmaları sonunda zaman zaman isyanlar çıktı. 1866 yılındaki Girit isyanından sonra ise Rusya ve Fransa «Girit'in Yunanistan'a verilmesini» istemişti. Yunanistan 1897'de Ada'ya asker çıkarıp, buna mukabil Osmanlı ordusu Atina'ya yaklaşınca, Batı ve Rusya'nın müdahaleleri sayesinde Yunanistan yok olmaktan kurtulmuştu. Ve Girit 1897 tarihinde kesin olarak Yunanistan tarafından ilhak edilmişti.

II — GİRİT HARBİ ŞAİRLERİ...

Girit savaşlarında bulunmuş olup, savaşların çeşitli safhalarını türkü halinde söyleyen şairlerdir bunlar. Kandiye ve Hanya muhasaraları ile fetihlerinde bulunmuş olan bu ordu şairleri, Girit Savaşları sebebiyle, kaderin bir tecellisi olarak bir araya gelmişlerdir. Savaşın seyrini kahramanlık türküleri şeklinde anlatmış olan bu saz şairlerinin bazılarının aşk ve tabiat şiirlerinin yanısıra dinî ve ahlâkî şiirleri de vardır. Fakat âşık edebiyatına,

bilhasa Girit için söyledikleri şiirlerle yerleşmişlerdir. Girit Harbi saz şairleri Âşık Seyyâhî, Keşfi Yamak, Kul Muslu, Memeoğlu, Şahinoğlu ve Mecnun'dur.

III — ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER...

ÂŞIK...

General Navägiero komutasında 375 Venedik topu tarafından savunulan Hanya, Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa tarafından 1645 yılında ve 27 Haziran - 22 Ağustos arasındaki 55 gün içinde fethediliyor; fethin ilk müjdesini bir kahramanlık türküsü halinde devrin kuvvetli sazşairi Âşık, Padişah'a takdim ediyordu:

Girid defterleri irsâl olundu
Hâk-i izzetinde bil Pâdişahım
Cümle adüvlerin bağrı delindi
Sen gül gibi açıl ey Pâdişahım

Top tüfek sesinden inledi dağlar
Yanar ateşlerden açılur bağlar
Venedik kralı âh edüp ağlar
Akar gözlerinden sel Pâdişahım

Gaziler kılıncun alır destine
Cümlenin muradı küffâr üstüne
Ellibeş günde Girid kasduna
Ser verip ser aldı kul Pâdişahım

Yaşa ey sâdetlu sultanım yaşa
Hak dinimiz bâtıla dönmez hâşâ
Havada kuzgunlar süzüldü leşe
Üle malum olsun bil Pâdişahım

Garib Âşık bunu böyle der idi
Kalmayup düşmanın bağrı eridi
Bin ellibeşinde aldık Girid'i (1)
Gâyet mübârektir hal Pâdişahım

Hanya'nın zaptından dolayı duyulan sevinç, aradan çok geçmeden yerini tasa ve kedere terkeder. Girit'in merkez şehri Kandiye bir türlü zaptedilememektedir. Savaş uzar da uzar. Yıllar geçtikçe zayiatlar da artar. Savaş artık şevk vegurur kırıcı bir hal almaya başlamıştır. Şair bu durumdan duyduğu ızdırabı şöyle dile getirir:

Ağalar beyler zulüm değil mi bize
Demürden yayımız gerilmez oldu
Kanlar da saçarlar yaralı dağlar
Gözlerimiz kandan açılmaz oldu.

Küffâr ile cenk ederek hasmâne
Kılıçları pek çekelüm düşmane
Yazık değilmidür din-i islâme
Karıştı küffâra bilinmez oldu.

Şol yer neler eder dün de bugünde
Mevlâm fırsat versin bize sonunda
Yıkılası Kandiye'nin önünde
Şehit mezarından geçilmez oldu.

Savaş hem uzamış, hem çekilmez bir hal almıştır artık. Bir yandan da sıla özlemi başlamıştır saz şairlerinde. Vatandan uzak bir adada geçirilen bunca zaman veverilen zayiatlar bu özlemi kamçılar. Ateşli bir vatan hasreti kavurmaya başlar gönülleri. Ve Âşık coşkun bir ifâde ile söyler şiirini:

Diyâr-ı gurbette gönlüm eğlenmez
Yârabbî sen nasîb eyle sılayı
Bir güzele deki gönlüm bağlanmaz
Yârabbî sen nasîb eyle sılayı

Asker-i İslâm saf olup dizilir
Gece olunca metrisler kazılır
Düşen şehîd kalan gâzi sayılır
Yârabbî sen nasîb eyle sılayı

Garib Âşık eydür be hey gâziler
Derdim çoktur yârelerim sızılar
Yardım etsin bize kırklar yediler
Yârabbî sen nasîb eyle sılayı

Devrinde bir çok saz şairlerinin de tesiri altında kaldığı Âşık mahlâslı bu şairin, Dede Korkut ve Yunus tarzı söylenmiş şiirleri de vardır. Fakat Türk Halk Edebiyatındaki yerine, Girit Savaşlarına ait manzumeleri sâyesinde yerleşmiştir. Bu manzûmeleri aynı zamanda bir belge hüviyeti de taşımaktadır.

SEYYÂHÎ...

Girit savaşına katılmış ve savaşın âdeta günlük hatıralarını bırakmış bulunan önemli bir saz şairi de Seyyâhî'dir. Âşık gibi Seyyâhî'nin de hayatını tam olarak bilemiyoruz. «Seyyâhî aynı zamanda Şehzâde Cem'den sonra Türk Edebiyatı'nda, vatan dışında geçen mahzun gönüllerin doğurduğu bir duygulanışla samimî vatan hasreti şiirleri söyleyen ilk saz şairidir.»... (2)

Savaşın iyi idare edilemeyişi, merkezden beslenemeyişi, ehil ellere verilmeyişi gibi sebeplerle bir türlü sonuç alınamayan Kandiye muhasarası devam etmektedir. 7 Temmuz 1647 yılında başlayan muhasara uzadıkça, ordunun çektiği zahmetler ve ızdıraplar artmakta, vatandan uzak oluş hali ciğerleri dağlamaktadır. Durumu Seyyâhî şöyle anlatır:

Yâ İlâhî donanmayı sal bize
İki gözlerimiz yollarda kaldı
Bezem ahvâlimiz mâlûmdur size
Asaâkir-i İslâm girdabda kaldı.

Alçakta yüksekte yatan erenler
Kandiye fethine imdâd isterüz

TUYUĞLAR

DAL

Bir ağaç var: ormanın tek yılgını;
Bir o candan özlüyordur yangını.
Kök, alevlerden varır özgürlüğe...
Dal, kanatsız kuşların en çılgını.

●

BİTMİŞ AŞK

TALÂT SAİT HALMAN

Irmak artık sevmiyormuş nergisi,
Çünkü nergis okşamaz olmuş sisi.
Bitmiş bir aşk belki ölmekten beter.
Bir yenilgin ordunun son çergisi.

Beytullaha varub yüzler sürenler
Kandiye fethine imdâd isterüz

IV. Sultan Murat'ın 8 Şubat 1640 yılında vefatının akabinde, küçük kardeşi Şehzâde İbrahim Sultan oldu. Tarihlerin çok haksız ve gerçeğe aykırı olarak «Deli» diye andıkları bu yeni sultan, Girit savaşlarının henüz devam ettiği 1648 yılında katledilmişti. Bu vefât haberi üzerine bir de mersiye söyleyen şairin, Girit savaşlarına dair 12 türküsü vardır. Bunlardan birisi olan aşağıdaki şiir, şairin, vatan hasretinden dolayı duyduğu hislerin ürünüdür.

Kanı sende sürdüğümüz dem kanı
Hatır etsem şaşırırım ben anı
Derim ben âh edüb andıkça seni
Gözüm yaşlar döker ağlarım Vatan

Takdirde bu imiş serde yazılar
Kıran düştü dertli yürek sızılar
Şeydâ gönül işte seni arzular
Hasret beynimizi dağladı vatan

Der Seyyâhî gör neyledi zemâne
Kaddimi büküp döndürdü kemâne
Çeşmimiz yaşı karıştı ummâne
Bahar seli gibi çağladı vatan

Şair Âşık'ın şiirlerine zaman zaman nazireler yazılmıştır. Bunlardan birisi de Seyyâhî tarafından yazılmış olup, Âşık'ın Hanya'nın fethi dolayısıyla söylediği sevinç türküsüne ait naziredir. Bu nazire, devrin padişahı olan Sultan İbrahim'e hitaben söylenmiş bir şikâyet türküsü hüviyetindedir. Aynı vezin, aynı kafiye ve aynı redifle söylenmiştir.

Girid'de olan kulun halini aman
Lûtfundan sual et bil Pâdişahım
Hüdâ'ya kalmıştır işimiz heman
Gayet mükedderdir hal Pâdişahım (3)

Ceyhan olup akar çeşmimiz seli
Esti başımızda belânın yeli
Bunca yıl bekleriz girdab-ı gâmı
Hayal oldu vatan, il Pâdişahım

Cüdâ düştük (işte) dost ile eşten
Doludur gözümüz kan ile yaştan
Uğrunda geçtik (biz) can ile baştan
Emrine mutîdir kul Pâdişahım

Yüzler süremedik ol hâk-i pâye
Gitti elimizde olan sermaye
Bakarız boynumuz eğip deryâya
Âhir vermez gibi yol Pâdişahım

Der Seyyâhî hasb-ı halini söyle
Hasret kıyamete kalır mı böyle
Girdâb'da esir olduk, terahhum eyle (4)

MECNUN

Diğer bir ordu şairi de Mecnun'dur. Sultan İbrahim devrinde sonuca bağlanamayıp, diğer bazı problemlerle birlikte Sultan IV. Mehmet zamanına intikal ederek devam eden Girit Savaşları, bu şairimizi de derinden yaralamış, duyduğu his ve düşünceleri manzum şekilde, türküler halinde söylemiştri. İki şiirinden brer parça alıyoruz:

Sultan Mehmet'in gâzi kulları
Din uğruna şehid oldu Girid'de
Nice anaların merâ oğulları

Sanki pervâneyiz yandırdık peri
Minnet Hüdâ'ya kim kalmadık yeri
Der ki Mecnun Âl-i Osman askeri

YAMAK...

Hayatı hakkında bilgimiz olmayan saz şairlerinden biri de Yamak'tır. Kandiye muhasarasının uzaması sebebiyle, çekilen sıkıntıları anlatan aşağıdaki türküsü; ordudaki iman kudretininin ve gâzâ şevkinin vezin ve kafiye kalıbında ifâdesidir:

Gece gündüz efgân edüb ağlarız
Şâd eyle kulların güldür Yârabbî
Hasret nârı ile ciğer dağlarız
İmdât et vatana erdr Yârabbî

Leyl-ü nehâr ismi dilde vird iken
Âl-i Osman askerî aç kurt iken
Kandiye kal'ası hemen bir diken
Lûtfeyle aradan kaldır Yârabbî

Yezidler bağrına dağlar dokunsun
Gâziler serine teller takınsın
Câmiler yapulsun ezân okunsun
İslâm askerini güldür Yârabbî.

Beyler beyzâdeler düştü zillete
Yoksullar boy oldu erdi izzete
Efendimsin yüz tutarım hazrete
Yamak'da bir ednâ kuldur Yârabbî

Türkünün ilk kıt'asında rastladığımız «İmdât et vatana erdir Yârabbî» mısraında da anlaşılacağı üzere Yamak mahlâslı bu ordu şairi de, diğerleri gibi Vatandan a rı kalmanın ızdırabını yaşamakta, Kandiye'nin «Kandiye kalesi hemen bir diken/Lûtfeyle aradan kaldır Yârabbî» sözleriyle fethini istemektedir.

ŞAHİNOĞLU...

Şahinoğlu'nun «Müjde Yeli» istediği ile söylediği bir dörtlüğü aşağıdadır. Dörtlük âşık tarzı ile Divan tarzını kaynaştıran bir söyleyiş özelliğindedir ve şairin diğer şiirlerindeki söyleyiş tarzının da böyle olduğu sanılmaktadır.

Biz niyâz ederiz bâd-ı şimâlden
Esmez oldu müjde yeli nic'oldu
Cânib-i seferden ceng-ü cidâlden
Kapandı (da) kaldı yolu nic'oldu

MEMİOĞLU...

Girit savaşlarının önemli bir ismi Hüseyin Paşa'dır. Büyük bir asker olan paşa'ya cesaretinden dolayı «Deli» ünvanı verilmiştir. Hanya muhafızlığı yapmış Sultan İbrahim'den mücevherli bir kılıç ile birlikte serıdarlık Hatt-ı Hümayunu'nu almıştır. Hayatında çok nâdir olarak atından inen bu kıymetli devlet adamı günlerini hep savaşla geçirmeye başlamıştır. Kandiye kuşatmasının komutanı da (önceleri) bu zât'dır... Girit savaşlarında bulunmuş olan ordu saz şairlerinden Memioğlu, işte bu Serdar Hüseyin Paşa'ya ümit bağlamış ve Allah'a inanmış bir şairimizdir. Bir dörtlüğü şöyledir:

Be gâziler mert Hüseyin Paşa'nın
Medhini söyleyen diller şâd olsun
Kademin yüz üzre getiren ânın
Gubân olup toz olan yollar şâd olsun

KUL MUSLU...

Aşağıya aldığımız şiirinden Sultan IV. Murat'ın Revan ve Bağdad seferlerine katılmış, ya da; adı geçen seferler hakkında geniş bilgi sahibi olmuş gibi bir his uyandıran ordu şairi Kul Muslu, Girit'de kendisinin de katıldığı Ritomnik Cengi'nin kazanılmasını sevinçle anlatmaktadır:

Ritomnik Cengi anılır çok zaman
Böyle bir cenk daha görülmemiştir
Bu sene Girid'de kırılan düşman
Revan'da Bağdad'da kırılmamıştır.

Gâzilerle biz kuşattık hisarı
Ardın aldın muhkem kıldık küffârı
Nazar etti bize Cenâb-ı Bârî
Böyle bir kal'eye girilmemiştir.

ÜSKÜDARÎ...

Girit harbi uzadıkça uzamıştır. 24 yıldır Girit'de savaş sürmektedir. 1656 yılında sedârete tayin olunan Köprülü Mehmet Paşa, kendisinden

Kanma hâ

YETKİN DİLEK

Bir mâhir tazı güya koşa-durmuş gönül ardınca viranelerin
Meğer uyarmış hâlimiz tasvirine o gâfili âvârelerin

İhtiyât etmez, kanat bilmez bir sevdayı put imiş kıblegâhı
Encâmına taşlar dahi yaş akıdır dünyaya mestânelerin

Dünya bu, meftûnun âhir nâra kor, aldatır, tâlan eder, tefe kor
Eyvah âhvaline bir böyle sûreti âteşe ram olan pervânelerin

Gönül ehli hal dergahında bârâna nâzire kılar Doğru'yu
Billâhi câna tak ede durur, bu ne haldir, hâli devrânelerin

Bir beni âdem, hesapta bir kulsun dönüşün Rahman'a ey Yetkin
Kanma hâ, işvesine çağın, bâki kalır, çâre bulmaz yârelerin

---

başkasının prestijini çekemeyen birisiydi. Askerlik bakımından kendisinden üstün olan Hüseyin Paşa'yı önce görevden almış, sonra da Yedikule'de idam ettirmişti.Yüksek ahlâkı ve er kişiliğiyle tanınan Paşa'nın tamamen mâsum olarak idam edilmesine bütün millet ağlamıştı. Savaş, daha sonraki yıllarda Köprülüzâde Fazıl Ahmet Paşa'nın bizzat Girit'e girmesi ve bu işi artık kesin olarak sona erdirmeye azmetmesiyle değişik bir çehreye bürünmüştü...

Şair Üsküdârî Girit'de ordunun sönmeyen umudunu arttırmak ve askeri cenge teşvik etmek için şiirler yaşmış, türküler söylemiştir. Daha önce Uyvar Kalesi'nin fethini de manzum şekilde ve dördüncü mısraları «Gâzi vezir fetheyledi Uyvar'ı» şeklinde olmak üzere anlatan bu şairimiz, aynı söyleyiş biçimindeki aşağıdaki şiirinde gâzileri cenge teşvik etmektedir.

Girid için emir geldi çünkü oldu yazılar
Merd oğlu merd olan yiğit böyle günü özüler
Çünkü kurban için doğar anadan koç kuzular
Hazır olun din yoluna cenk idelüm gâziler

Üsküdârî bu mahalde hatm edelüm sözümüz
İnşallah dü cihanda daima ak yüzümüz
Şehîd olan hülle giyüb, tel takınsun gâzimiz
Hazır olun din yoluna ceny edelüm gâziler

Ol küffâr-ı bed-fiâli bu yıl yazı yazılur
Hak emriyle Kandiye'den kismetlerü kesilür
Gâzi olan yiğitlerin tigi arşa asılur
Hazır olun din yoluna ceng edelüm gâziler

KEŞFÎ...

Fazıl Ahmet Paşa 1 Haziran 1669'da Kandiye'nin nihaî muhasarasını başlatıyordu. Muhasaranın son günlerinde Papa, Fransa, Venedik ve Malta'ya ait 35 harp gemisi Kandiye'yi kurtarmaya yetmemişti. Fazıl Ahmet Paşa'nın sarsılmaz iradesi, Türk ordusunun üstün gâzâ şevki ve zafere olan inancı; Fransızların savaş alanından kaçmasını ve ordumuza zafer yollarının açılmasını sağladı... İşte âşık Keşfî, Fransızların savaş meydanından kaçışları ve kumandanları Baufort'un öldürmesi olayını bize şöyle anlatır:

Fransız kralı oğlun gönderdi
Venediğe imdâd ederüm sandı
Cenge dayanmayub yüzin dönderdi
Bir anda Fransız askeri sandı

Çevirdiler ilerisin gerisin
Tığdan geçirdiler hele yarısın
Netice bozdular düşman çerisin
Katl'olundu kral-zâde'nin kendisi

Diğer saz şairleri gibi XVII. Asır ordu şairlerinden biri olan Keşfî'nin sadece Girit Savaşları'na katılmamış olduğu; Üsküdarî gibi Tuna boylarında yapılan bazı savşlara da iştirak ettiği bize kadar gelen türkülerinden anlaşılmaktadır.

Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Paşa Kandiye'yi fethederek 1669 yılında parlak bir zaferle Girit Savaşlarını sona erdirmiştir. Bu son hamleyi ve zaferi Keşfî şöyle bildiriyor:

Sadrıâzam hazretleri bahâdır
Girid Cezîresin aldı ceng ile
Lütf-u İhsan edüb Melik'i-Kâdir
Kal'esini yıktı top tüfek ile

Umum üzre cenge verildi rızâ
Gâziler hû devub etdiler fezâ
Bir tarafta olmamıştur bu gâzâ
İmdâd içün gelen ol frenk ile

Küffâr askerine iş oldu yaman
İtdüğü hileye oldu peşîmân
Vire edüb çağırdılar el-aman
Cümlesi yeknefes bir âhenk ile

Keşfî gâzilere dûa kılıcı
Kılıç eti keser dûa kılıcı
Şöyl'urdular küffâra kılıcı
Katl'olundu kralzâdenin kendisi.

24 yıl 4 ay 16 gün süren Girit Savaşları'nda 130.000 şehit verdiğimiz yazılıdır kaynaklarda. Çeyrek asırlık zaman dilimi 100.000 nin üzerinde civan gibi levendimizi almış götürmüştür. Böylesine bir fedakârlığın karşılığı ise, Ada'daki 4,5 yıllık Venedik hakimiyetinin silinmesi ve sıradan bir devlet haline gelmesi olmuştur.

Elbetteki böyle bir mücadeleden halkın gören gözü, konuşan dili olan şairler etkilenecekler; zafer haberine sevinip pâdişaha haber uçuracaklardı.

Ne varki Kandiye'nin fethiyle birlikte başlayan huzur ve saadet devri, milletimizin düşmanları tarafından bozulmak istenecekti...

Ebedî düşmanımız Çar Petro'nun elindeki Rusya, İmparatorluğumuzu yıkabilmek için uç bölgelerimizde isyanlar çıkarıyordu. (Rusya'nın eli Girit'e de uzanacak, buradaki yerli Rumlar'ı isyana teşvik edecektir.) Rusya'dan başka İngiltere veFransada bu işle ilgileniyor; onlar da gizliden isyan hareketlerini destekliyor, kışkırtıyorlardı. Rumlar Heteria Cemiyeti'ni kurarak birinci plânda rol oynuyorlardı. Osmanlı devlet yapısında beliren ve bir türlü önü alınamayan zaaflar sebebiyle, bu faaliyetler men edilemiyor; Ada'da tesis edilen huzur ve mutluluk devri, yerini, yavaş yavaş kargaşalıklara terkediyordu.

Aradan çok zaman geçmedi henüz.

Ama bugün Girit bizim değil. Artık «Girit bizim canımız / Feda olsun kanımız» marşları buruk birer hatıra geçmişten. Ve işte bütün problemleriyle birlikte bu günün Girit'i; Kıbrıs...

Tarihin yol göstericiliği, Girit Örneğ göz önünde tutulmak suretiyle, Kıbrıs problemine çözüm getirebilecektir.

Ama anlayabilene...

NOTLAR...

*—) Yazının hazırlanmasında büyük ölçüde Nihat Sami Banarlı'nın Resimli Türk Edebiyatı Tarihi adlı eseriyle birlikte, Yılmaz Öztuna'nın Türkiye Tarihi'nden ve Pınar'ın ilgili sayılarından faydalanılmıştır. Bu konudaki kaynak eserlerden bir kaçının adını daha veriyoruz:
Cevdet Duman, Türkülerle Girit Savaşı, Hayat Tarih - 1967
Nihat Sami Banarlı, Halk Şiirlerinde Girit Savaşı, Ülkü Mec., 1936
Hazan Eren, Türk Sazşairleri Hakkında Araştırmalar, Ankara, 1952...

1—) Sadece Hanya'nın Fethini pâdişaha müjdeleyen şairin «...aldık Girit'i» demesi, Hanya'nın fethinden dolayı duyulan sevincin büyüklüğünü göstermesi bakımından dikkate değerdir.

2—) Nihat Sami Banarlı

3—) Âşık'ın «Gayet mübârektir hal Pâdişahım» diye verdiği müjdeyi Seyyâbî «Gayet mükedderdir hâl Pâdişahım» şeklinde biraz şikâyetimsi bir üslûbla vermektedir.

4—) Bu mısra savaşın uzamasının şairimiz (dolayısıyla; ordumuz) üzerinde bıraktığı tesiri göstermesi bakımından ilginçtir: Girit, artık Girdab olmuştur.

HİKÂYE :

ON SENEYİ DÖRT SAATTE YAŞADI

M. AKİF AK

Eyüp... Gece... Mapusane... Her gün batışından sonra bir olur bu üçü, iç içe girerler. Gece Eyüp'ün ruhuna iner, bir gam bestesi gibi perde perde; Eyüp, geceye teslim olur. Ve mapusane, demirden kapıları, zalim duvarlarıyla zoraki eşlik eder bu kucaklaşmaya.Eyüp, gece ve mapusane, tek beden olur karışırlar birbirine. Her mahkûmun, Rüyada olsun dışarı çıkmak için uykuya dalmakta acele ettiği gece, Eyüp'e mapusaneyi getirir. Ötekiler için zindanda yaşanmayan vakit demek olan geceler, Eyüp'ün, mapusanede bulunduğunu idrak ettiği zamanlardır. Gündüzleri bir dert babasıdır çünkü. Dert dinleyip, gam giderir. Keder alıp, gönül ferahlatır. Gündüzleri ise Eyüp, Eyüp'ü tanımaz.

Ya geceleri!

Eyüp, mapushaneye her gece yeniden girer.

Gecenin karanlıklarında canlanmışcasına duran ufak tepeler gibidir ranzasının üstünde. Herkes upuzun uyurken yatağında, O bir dağ gibi sessiz, heybetle oturmuş.

Penceresiz dört duvar; içinde insanlar. İçerdeki insanlar dışarıya bakmasın, bir gökyüzünü bir de birbirlerini görsünler diye penceresiz yapılmış dört duvar. Dört duvarın orta yerinde bir ufacık bahçe; santim santim aşınmış ayak izlerinden.

Dışa kör bu dünya mapusane. Âlem içinde âlem, dünya içinde dünya. Dünyanın içinde lakin dünyadan gayrı. Böyle oluşu şundan:

Dışarıda, birbirine ayırdedilemez şekilde karışmış iyilik ile kötülük burada ak ile kara gibi olur. Burada iyi olabilen dışarda melek, kötü olan bir kıyıcı cellat çıktığında, İblis'in ordusundan bir nefer. Şundan ki, hiç birinin hapse düşmek gibi bir korkusu yoktur. Çizilmiş etraflarına bir daire, bunun içinde ne yaparsınız yapın denmiş onlara. O sebepten herkes ne ise içinden, o olmuş dışından. Kimse olmadığı gibi görünmemiş. Ve mapusane dünya içinde bir ayrı dünya olmuş. İyilik en sonuna kadar çıkar burda, kötülük en dibine iner. Kendini bilen erenlerden olup erbain çıkarmış dervişe döner burdan ayrıldığında. Kendini bilmeyen azıp kudurur, şeytandan rütbe alır neuzubillah. Gönül gözü kör olan, uçsuz bucaksız âlemde bir nesne göremez, görse de görmemiş gibidir. Bu kimse burada daha da kör olur. Gönül gözü açık olanlaraysa, zindan duvarı tüle döner. Deler onların gözleri kalın duvarları, her yerde hakikate saplanıp, kötüyü iyiden ayırdeder. Velev can gözleri âmâ olsun!

Eyüp bu ikinci zümreye girmiş kutlu bir kuldu. Mapusanenin şahı Gaddar Davut'a göre cennetten gelmeydi. «Melek Eyüptür bu» diyordu Davut. «Biz ise İblis taifesiyiz.»

Gece ile Mapusanenin, Eyüp'teki bir deryayı kıskandırır geniş ve engin gönüle misafir olduğu bir vakitdi. Mahkûmlar birer birer uyuyor, rüya-

lara dalıp kurtuluyorlardı mapusaneden. Eyüp ise mapusaneye giriyordu bu an. Kendini idrak etmeye başladığı zamandı bu.

O'nun dünyası koğuşun en dip köşesinde. Bir ranzanın altı katı. Bu gece de herkes uyurken O bağdaş kurmuş oturmuş. Battaniyesi sırtında, yüzü duvara dönük. Eyüp, Eyüp'le meşgul.

Herkesten, herşeyden uzakta, kendiyle başbaşa; lakin başkaları da ondan uzakta mı bakalım?

«Şu duvarda ne görüyor bu adam» diye sordu kendi kendine Hamdi. «Her gece böyle. Sanki bi delik var duvarda da, ordan dışarıyı gözlüyor usanmadan. Üç senedir burdayım, duvara dönüp de konuşmadığı gece yok. Kiminle konuşuyor bu adam yahu? Konuşmuyor da ne yapıyor, elbette konuşuyor. Başka ne yapar uyumayan bir adam? Ya kendi kendine konuşur ki deli derler adına, ya da cinlerle, ki mecnun diye ad verilir. Ya da Allah ile deyip günaha gireceğim, sümme hâşâ! Şu Eyüp has adam amma, her gece böyle muammalara karışınca haslığı maslığı kalmıyor gözümde. Sır küpü mübarek. Dirhem laf alınmaz ağzından bu zamanlar. Gündüz hepimizden ayrı. Hapse düşmemiş gibi. İnsanın, mapusaneyi islah etsin diye gönderilmiş bu diyesi geliyor. Ne gezer! Kim düşünür bu zaman da böyle şey, Ellerinden geldikçe fitliyor, kudurduyorlar bizi. Bilmeden suç işlemişsek, bilerek işler hale geliyoruz. Bu adam ise kendiliğinden böyle, kimse gönderdiğinden değil. Lakin her gece sırlara dalması, işte bu hoş olmuyor. Gündüz bize nasihat etsin; durmasıyla, susmasıyla edep öğretsin; iyi kabul amma gecesi niye böyle ayrı? Gündüz içimizde bir melek gibi madem. Öyleyse gece aramızda yatmasın; aramızda yatacaksa, gündüz öyle olmasın. Pireleniyorum bu gizlilikten. İyilik miyilik kalmıyor gözümde.»

Bir kez yerinde huzursuz bir biçimde döndü Hamdi, homurdandı, sırtını Eyüp'e çevirdi. «Bana ne bu adamdan? Uyumalıyım. Belki düşümde çol çocuğu görürüm.»

Ama bu akşam uyku Hamdi'ye iltifat etmiyordu. Kafasında tilkiler cirit atıyordu. «Yahu ne yapar bu adam böyle? Ne bu ayrılık gayrılık? Bizden birisin be adam! İşlemişsin suçu, tıkmışlar buraya. Sanki zemzemle mi yıkamış anacığın seni? Mahkûmsun bizim gibi işte, kaçakçısın.»

Merak bir çuvaldız olmuş, habire dürtüyordu Hamdi'yi. Aklına bir hinoğlu hinlik getirdi bu dürtmeler. Dur bakayım, şununla matrak geçeyim biraz, daha da olmazsa biraz kızdırayım kuyruğuna basıp. Tekrar Eyüp'ten tarafa döndü. Sağı solu dinledi önce; herkes uykudaydı, horultular koro.

«Hişt Eyüp!»

«Hıı!»

Elliyin körü dedi içinden. Aman ne ses, ne cevaplayış böyle, delireceğim.

«Baksana beri.»

«Neymiş O?»

Bu cevaba karşı da bir sürü ayıp laf geçirdi içinden. Gittikçe gazabı artıyordu. Bayağı rahatsız oluyor bu demlerinde diye de üstüne varmakta acele ediyordu.

«Hele bir bak!»

Eyüp, başını Hamdi'ye çevirdi. Hamdi devam etti:

«Be kardeşim, her gece duvardan nereleri gözlüyorsun öyle sen? Gözü duvar deler Zuhurat Baba mı oldun? Erenlere mi karıştın, destur alıp kırklardan mı oldun,... Ara vermeden boşalıyordu Hamdi, «Nedir bu pozlar yani...»

«— Yat yattığın yerde, uğraşma benimle.» Eyüp, kendinden beklenilmez bir sertlikle susturdu Hamdi'yi. Oysa insanı böyle terslemezdi. Bunun üzerine Hamdi'nin kızgınlığı tam bir köpürme halini aldı:

«Allah cezanı versin senin, emi! Buralar mezarın olsun!»

Bu insafsız beddua ile biraz boşalır gibi olmuştu ama, Eyüp'ün daha ters sözlerle karşılık vereceğinden de korkuyordu. Hem de ne ters! Korktuğu başına geldi bile:

«Allah senin de iyiliğini versin!»

Gaddar Davut'a korkudan, Eyüp'e de saygıdan kızılmazdı. Biri, elini sürmese de bir kükreyişle zangır zangır titretirdi mapusâne ahalisini, öteki bedduaya dua ile cevap verir, utandırır, yerin dibine geçirirdi insanı. Bu yüzden ikisine de kızılmazdı. Hamdi, hışımla döndü yatağın içinde. İyice gizlendi battaniyesinin altına. Anlaşılmaz homurtular duyuyordu Eyüp. Bir lahavle çekti. Hiç istemediği şeyler oluyordu, kızdı kendine.

Aradan bir zaman geçti. Hamdi tekrar Eyüp'ten yana döndü. Kalkıp öldüremeyeceğine göre bu adamı kendisi yumuşatacaktı ister istemez. Bu gece mutla bir şeyler almalıydı Bu gece mutlaka bir şeyler almalıydı Eyüp'ün ağzından.

olur yani. Cümlemiz aynı kaderin mahkûmuyuz. Nedir gizlediğin dert?

Gündüz bir başkasın, gece bir başka. Birgün meraktan çatlatacaksın beni. Kaçakçı Eyüp değil gibisin, Melek gibi temize çıkarıyorsun kendini, vicdanın rahat. İnanmam ben buna. Bal gibi sen de suçlusun işte. Kazancına kanaat etmedin. Yükseklere diktin gözünü. Kısa yoldan zengin olayım dedin, çoluk çocuğunla gül gibi geçinmek dururken. Eroin işine karıştın. Ne demiş atalar, su testisi su yolunda... Senin benim gibiler için söylenmiş bu laf, boşuna değil. En sonunda dönüp dolaşıp düştün buralara. Yanlış mı? Kalkmış geceleri de...»

«Yanlış!»

Cevabın, hedefine saplanan ok gibi keskin oluşuna, hele Eyüp'ün ağzına hiç yakışmamasına şaşıracak halde değildi Hamdi. Bu yeni bir durumdu ve hemen ardını getirmeliydi.

«Yanlış ha! Peki nasıl oluyormuş bu yanlışlık? Şaşırdım doğrusu.»

Sesi itimat telkin ediyor, söyleneceklere inanacakmış gibi. Bu, Eyüp'ü bir an evvel konuşturmak için. İstediği de oldu.

«Şöyle bu yanlışlık; söyleyeyim de ister inan ister inanma» derken Eyüp, Hamdi'den tarafa iyice döndü. Hamdi daha da toparlandı, kulağını dört açtı.

«Laf seninki de, niye inanmıyacak mışım?»

«Bilmem işte. Ben anlatayım da... Sarıyer'de bir dükkânım vardı, demişimdir. İşte o dükkânın bitişiğinde de Rıdvan'ın bakkaliyesi. Bu Rıdvan'ı bilmezsin sen. Hiç sözünü etmedim zira. Bir ikindi sonrasıydı. Rıdvan, karanlığı beklemeden darabalarını indirdi. Elinde bir paketle bana geldi. Telaşlı görünüyordu. Paketi benim tezgâha bıraktı. Az sonra gelir alırım dedi. O gittikten sonra bir müşteri geldi. Entarilik, eşarplık istedi. Rahatça çalışayım diye, tezgâhın üstündeki paketi kaldırdım, arka tarafta bir yere kodum. Müşterinin istediklerini hazırladım. Adam parayı verdi.

Ben kasaya eğilmiş, paranın üstünü sayarken meğer gidivermemiş mi. Düşünceli, eline vursan ekmeğini alırsın cinsinden biri idi zavallı adamcağız. Yüreğim koptu yerinden. Böyle mazlum birinin hakkı iflah etmezdi insanı. Tam bu sırada, oğlum geldi dükkâna. En büyük çocuğumdu bu, on bir yaşındaydı. Yaz tatili olduğundan bazen dükkâna getirirdim! açılsın, işe alışsın diye. Oğlum sen dur dükkânda, şu adamcağız kaybolmadan parasını yetiştireyim dedim. Adamın peşine düştüm. Kırk elli metre ilerde yakaladım adamcağızı, verdim parasını. Döndüğümde dükkânın önünde bir taksi gördüm. Siyah bir taksi! Hayırdır dedim. Bir de baktım ki dört kişi dükkânı didik didik aramıyor mu! El atmadık yer bırakmıyorlar. Ne oluyor dememe bırakmadan olduğun yerde kal dediler. İçlerinden birisi Rıdvan'ın paketini gördü. Aceleyle açtı. Ve heyecanla «buldum!» dedi ötekilere. İkisi derhal koluma girdi. Yürü dediler çıkardılar dükkândan. Birden herşey ters göründü gözüme; yer, gök; gök de yer oldu. Dünya da alt üsttü, içim de. O zamandan hatırımda çok az şey kalmış. Kalabalıklar toplanmıştı etrafımıza, suratları ne anlatıyordu bilmem. Dümdüz yüzlü insanlar.»

«Vah anam-babam vah, vah kardaşım vah! Demek sen de arkadaş kazığı yedin, dost tuzağına av oldun. Ulan kahpe dünya yok musun...» Daha birşeyler diyecekti Hamdi, ama Eyüp O'nu duymuyormuş gibi devam etti:

«Bu dümdüz yüzler arasından ikisini tanıdım. Biri oğlumundu. Daha ilk mektebin dördündeki Halis'imin. Donmuş kalmıştı yavrucak, bet beniz bembeyaz. Bomboş bakıyordu. Ağzı yarı ayrık. Ayakta bir ölü gibi kaskatı. Bir de taksiye binerken Rıdvan'ın yüzü ilişti gözüme. Pişman mıydı bu yüz, yakalanan kendisi olmadığı için sevinçli mi, belli değil. O da seyrediyordu beni, herkes gibi» Eyüp, burada durdu.

«Allah Allah. Yahu peki bu köpoğlusu gelip de mahkemeye asıl suçlu benim demedi mi?»

«Demedi.»

«Vay tohumu çürük vay. Diyelim ki O südü bozuk çıktı. Behey Allah'ın aptal kulu, sen, işin aslı budur diye konuşmadın mı.»

«Konuşmadım.»

«Niye?»

«Bilmem ki?»

Eyüp'ün bu geceki son sözüydü bu. Tekrar duvardan yana döndü. Bu defa battaniyeyi başından da aşırarak iyice kapandı içine. Hamdi, kurduğu işi başarmış olmaya sevinecekti ama yapamadı. Zorladı kendini. Hayır, karman çormandı içi ve hatta suratı da. Aklına peş peşe başka sorular geliyordu. Lakin Eyüp bir kere sırtını dönmüştü O'na. Artık kıyamet kopsa, taştan ses çıkar O'ndan çıkmazdı. Sabahı çekmeye başladı. Herkese duyuracaktı bu haberi. Mümkün olsa, kendi koşacaktı sabaha karşı. O sabahı iple çekedursun yatağında, biz gelelim Eyüp'e.

Saat dokuzdu.

Vakit her zaman vardır; insanoğlu, bir olur saat sekiz der ona, bir olur saat dokuz. O akar gider. Kimi bilir bu akışı, kimi bilmez. Altmış saniyeye bir dakika demişler, altmış daikikaya bir saat... Bu böyle konmuş, böyle gider. Lakin bu gece dokuzdan sonraki dakikalarda zaman Eyüp için başka idi. Bizdeki saatlerin saniyeleri ve dakikaları, Eyüp'ün zamanlarından hiç bir şey anlamazdı bu gece.

Az önce Hamdi bir iğne batırmıştı, ne zamandır cerahat toplamış yarasına. Bu andan itibaren Eyüp'ün bağrındaki bir ufacık nokta geçen her saniye ile birlikte büyüyordu. Delinen yara boşalıyordu. Kendi içinde konuştukça boşalıyor, boşaldıkça da çıkan pisliklerin içine iyice batıyordu.

Artık cehennemin en dibindeydi, meleklik nerde!

Geride on yıl. O'na, mahkûmlarca «cennetten gelme» dedirtmiş on yıl. Başkalarının hesabına yaşanmış zamanlar. Bir başkasının günahının cezasını çekmek üzere girmişti bu mapusaneye, yine başkaları için yaşamıştı bu on yılı. İlk defa kendini farkediyordu. Saat dokuzdan sonra geçen her dakika, başkaları için yaşanmış bu on yılın saatleri olup, Eyüp için yeni baştan geçiyorlardı.

Bir başkasının günahının cezasını çekmek üzere girmişti mapushaneye, yine başkaları için yaşamıştı bu on yılı.

On yıldır gizlenen hakikat. Veya on yıldır söylenen yalan. Eğer hakikati gizlenmek ise yalan, Eyüp on senedir yalancıydı.

Eyüp tam on yıl başkaları için yaşamanın bedelini saat dokuzdan sonraki dakikalarda ödüyordu. Ve yalan diye tek kelimede inkâr ediyordu bu on yılı.

Başkalarının suçuna karşılık girdi mapusaneye ve girdiğinden itibaren başkaları için yaşadı. Her an diline kadar gelen, lakin bir defa olsun söylenmeyen gerçeği gerisin geri içine göndererek, biriktirerek... Az öncesine kadar hep kendine konuştu gerçeği, başkalarından gizledi. Şimdi yalan dediği bir sürü şey söyledi mapusane arkadaşlarına. O zamanlar bunlara yalan demiyordu. Suçlu olmadığına göre, suçlular gibi düşünmesine ve hissetmesine imkân yoktu. Zorla suçlu yapamazdı ya kendini. Bu yüzden ayrıldı öteki mahkûmlardan. Bir önder, bir yol gösterici yerine koydu kendini ve uzun zaman bu halini devam ettirdi. Şimdi ise bir sözle on yıllık Eyüp'ü inkâr etti. On yıl boyunca sırf gösteriş olsun diye iyi davranmış değildi elbette. Tam tersi, yaptıklarının riya olmasından öyle korkardı ki, her gece hesaba çekerdi kendini, acaba bugün Gariban Ahmed'e para verirken gören oldu mu, ya gördülerse gibi şüphelerle savaşarak. Ama on yıllık da olsa, sonunda yapılan bir itiraf, bir küçücük serzeniş, sızlanış, yapılanları bir anda yapılmamışa döndürebilir, yakar yok eder ihlası, iyiniyeti. Eyüp de, Hamdi'ye «yanlış!» diye başlayıp, gerçeği, geriye hiç bir şey bırakmadan anlattıktan sonra, korkunç bir boğuşmanın içinde buluvermişdi kendini.

Saniyeler, saat dokuzu bir kaplumbağa hızıyla geride bırakıyordu. On yılı yeni baştan yaşamaya başlıyor du Eyüp. Hep dert dinleyen, derdi olmayan; acınan, acınacak hali bulunmayan, üzülmeyen biri değildi şimdi. Gaddar Davut'un deyişiyle «Melek Eyüp» olmaktan çok uzaktı. On yıl geriye döndü. İftiraya uğramış masum bir insan olarak mahkeme edildi. Mahkemede gerçeği söylememe budalalığını gösterdi ve suçlu olmadığı halde hapse girdi.

Saat dokuzdan sonraki dakikaların içine günler giriyordu, günlere aylar sığıyordu.

«Suçsuzdum ben. Kimsenin etlisine sütlüsüne dokunduğum yoktu. Kursağımdan zerre miktar kul hakkı girmedi bildiğim. Çocuklarım da helâl süt emip, helal lokma ile büyüdüler. Lakin hiç biri fayda etmedi bunların. İyi olmanın karşılığı olarak, on sekiz yıl hapsi layık gördüler bana, ömründe bir tek hayırlı iş görmemiş olanlardan fazlasını.»

«Şu Davut adam öldürmüştür, ocak yıkmıştır, bir kadını dul, üç yavruyu öksüz bırakmıştır. Lakin suçlu olduğunu kabul etmez. 'Ekmeğime el attı herifçioğulları. Ulan rızkı Allah verir, Allah alır dedim onlara, bir gece vakti bastım kulüplerini, Kaldırım Celal'i devirdim geçtim' diyordu. Dolmuşçu imiş, deynekçi fazla para istemiş de, o da şeflerini vurmuş. Bir cana kıymış ama, suçluyum demez. Ben ise suçlu olmadığım halde, suçlu yaptım kendimi.»

ELLER DE GÖZLER SENİ

Dikensiz gül bahçesi sevgiler kucak kucak
Sana adanmış kalbler senin yolunu gözler
Mahşeredek sürecek şarkıların olacak
Akşam yalnızlıkları ay bile seni gözler

Biz od'una yanmışız ellerde gözler seni
Taş olsaydı bu gönül eritirdi seveni
Gel Eyyubun sabrıyla tüketeyim bu beni
Hasretinle tutuşan mazlum da seni özler

M. RUHİ ŞİRİN

«İşte şu Cepçi Hamdi hırsız. Kötü huylu eli var, mapusanede bile rahat durmaz, ne bulursa aşırır. İyice alışmış, meslek yapmış hırsızlığı. Amma bir konuşturmaya gör, yedi kalıp sabunla yıkanmışa döndürür kendini. 'Herkes hırsızdur bu devirde abi. Herkesin yaptığını yapıyoruz. Alnı terlemeden milyonlar vuran, mal istif edip dar günlerde fakir halka yok deyip, fazla fiyatla piyasaya el altından mal sürüp üç beş zengine hizmet eden tüccar mı hırsız değil. Hem bozuk mal imal edip, hem de maliyetin kat kat fazlası kâr yapan fabrikatör mü, devletten vergi kaçırırken metresine milyonluk mücevher veren kalantor mu hırsız değil. Terazisine hile katan bakkal, eşşek etini satan kasap, elmanın çürüğünü fukaraya, sağlamını zengine aynı fiyatla satan manav mı hırsız değil. Herkes hırsız abi. Gayrı devlet dairelerinde ne olup bitiyor, bunu ben bilemem. Lakin bir şey söyleyim abi, bunlar var ya, bu namusluluğu kimseye vermeyen namussuzlar bizden çok daha âdi hırsız. Bizim işte tehlike var, korku var, yerine göre emek var, alınteri var. Sonra işimiz harbi. Yakalandık mı hırsız değiliz demiyoruz. Hırsızız, ne yapalım. Amma hem hırsızlığını, hem de namusluluk pozlarını bir arada götürmüyoruz. Bunun için de biz içerde, onlar dışarda, canına yandığımın adaletine bak be! 'Cepci Hamdi böyle konuşur sık sık, iyiliğin timsali yapar kendini. Bir sene sonra çıkıyor O. Ya ben, hırsızlığın lafının edildiğini duysam iğrenen ben, on sekiz yıllık.»

«Kavat Ramazan, karı alıp satmaktan düşmüş buraya. O da üstüne toz kondurmuyor. 'Randevuevi işletirken bir kaç defa rüşvet vermedik enselediler. Namusumuzla çalışıyorduk. Yanlış anlamadın hemşerim, elbette namusumuzla. Hemşerim sen işin aslını bilmiyorsun. Biz kadınları koruyoruz aslında. Bakıyorsun herkes atmış kızcağızı, anası, babası, akrabası. Kiminin de zaten ne anası , ne babası ,ne akrabası var. Evine, mahallesine gidemiyor, dünyası kararmış

zavallının. Cemiyet kabul etmiyor hemşerim. Kolay değil. kimsenin yüzüne bakamıyorsun. O kocası dururken, başkalarıyla düşüp kalkan kadınlar bile burun kıvırıyorlar kızcağıza. Bizim velinimetimiz erkek müşterilerimiz ise hoca kesiliyorlar alimallah, hoca. Kız yapayalnız, kimsesiz kalıyor mu ortada. İşte tam bu haldeyken biz kucak açıyoruz O'na. Alıp aramıza, dost oluyor, arkadaş oluyoruz Onunla. Kızcağız bir dünya kuruyor kanadımız altında, rahat nefes almaya başlıyor. Neresi namussuzluk bu işin hemşerim. Elbet namusumuzla geçiniyorduk. Lakin biz rüşvet vermeyince, adamların aklına ahlâk, namus geliverdi. Bizi ahlâk namus namına tıktılar buraya ama, aslını ararsan rüşvet vermediğimiz için geldik.' Hiç kimse mapusaneyi hakettim, tevbe edip nadim olayım demezken ben suç işlemediğim halde, mapusaneyi haketmişim dedim. İşlemediğim suça nadim olup tevbeler ettim. On yıl böyle dedim kendi kendime. Demek bir hata yaptık, Allah da bu cezayı bize layık gördü, sabırla çekmeli ve iyi kul olmalıyız. Hem imtihan dünyasıdır bu, sabrı elden bırakır isyan edersek kaybederiz. Bütün mahkûmlar, cezayı hakketmediklerini bas bas bağırırken, ben hep bunları söyledim kendime. İşte sonu.»

«Ya şu Rıdvan'ın yaptığı! Neye sığdırılır bilmem. Adam, kılı titremeden attı beni mapusaneye. Hiç böyle bir kalleşlik ummazdım ondan. Şunca zaman komşuluk yaptık, nerdeyse namusumuzu emanet edilecek hale gelmiş sanıyorduk. Meğer hiç tanıyamamışım herifi. Ne dümenler çevirirmiş de görmezmişim. Ah benim saf aklım ah! Bir de kalkıp suçunu üstüme aldım adamın. Çoluk çocuğuna acıdım gûya. Be adam neyine gerek. Ya senin çocuklara kim acıyacak demedim de merhamet deryası kesildim. Adım başı suçlunun dolaştığı, lakin hiç kimsenin üstüne toz kondurmadığı bir zamanda,kalktım hapse tıktım kendimi. Seneler senesi, suç işlemiş de sonradan pişman olmuş numaraları çevirdim. Asıl suçlu ise dışardaydı ve işine gücüne devam ediyordu. O'nun çol çocuğu değil, benimkiler ortada kaldı. Acımak senin neyine idi. Memleketin efendisi miydin yani? Etin neydi budun ne? Ocağını kendin söndürdün. Niye? Arkadaşlık uğruna, kahraman olmak için. Nasıl olsa ortaya çıkacaktı bu, ben de arkadaşını ele vermeyen bir kahraman o olarak dillerde dolaşacaktım. On senedir sabır dedim, tevekkül ettim. Dedim ki kaderdir, Mevla'nın kulunu sınamasıdır bu. Dayanıklı olmak lazım. Hem belki böylesi daha hayırlıdır. Daha beterine düşürmesin Mevlam, şükredeyim. Amma kimse anlamadı iyiliğimi. Hiç kimsenin yapmadığı fedekârlığımı gören, bilen olmadı. Kimsenin yapmadığını yaparken herkesle aynı sayıldım, hatta daha aşağı. Dünyanın ahmağı benmişim. O Rıdvan, yılan suratlı herif. Tam üç sene semtime bile uğramadı. En sonunda geldi bir gün. Aa! Bir den ne göreyim, O da kendini temize çıkarmıyor mu? Bir gün ziyaretçin var dediler. Hanımdır sandım, değilmiş. Uzaktan tanıdım Rıdvan'ı. Korka korka yaklaştı bana, başını kaldırıp yüzüme bakamıyordu. Konuşmak istedi, ama iki lafı üst üste getiremedi. Çaresiz ben konuştum. İyi ettin doğruyu söylediğine Rıdvan dedim. Buralarda rezil olurdun yoksa. Hiç vicdanın sızlamasın sakın. Kaderdir bu. Ben kaderime rıza gösterdim. Bir de sen üzülme. Bir iyilik yapmak istiyorsan bana, ara sıra bizimkilere uğra. — Hâlâ Rıdvan'a güveniyorum o zamanlar — Halis, daha çocuktur, dükkânda O'na yardımcı ol. Rıdvan şaşırmıştı, amma bu görülmemiş ahmaklıktan da biraz cesaret kapmıştı.»

«Kekeleye kekeleye bir şeyler söyledi. 'Affet Eyüp, büyüksün sen. Meydana çıkıp doğruyu söylemek istemedim değil. Çok uğraştım kendi

kendimle. Amma yapamadım. Çoluk çocuğumu göz göre göre öksüz bırakamazdım. İçimde, ahmaklık edip hapishanelerde çürüyeyim deme, bu bir piyangodur diyen bir fısıltı vardı, hiç susmadı. Ne olur affet, sen büyüklüğünü göster.' Adama bak adama. Affet derken bile nefsini düşünüyor. Ulan af istenecek suç mu seninki. Adam öldürmekten bin kat günah. Bir de büyüklük diye gururumu okşuyorsun. —Ne de hoşuma gitmişti o zaman bu sözler, bayağı büyük sanmıştım kendimi— Ne getirirmiş insana bu büyüklük? Karın mı doyururmuş? Dünyada rahat etmek için benim gibi hayırsever değil, senin gibi alçak olmak lazımmış. Rıdvan, benim saflığımı görünce iyice cesaretlendi. Para vermek istedi. Böylece benim fedakârlığıma üç beş kuruş ile karşılık verip kurtulacaktı. Adama bak. Lakin elini cebine götürdüğünde öyle bir baktım ki, parayı da unuttu, kendini de, yıkıldı gitti. Doluya tutulmuş gibi kaçıyordu. Bir kahraman gibi şişindim o kaçarken.»

İçine beş seneyi alan iki ejderha saat geçmişti, Eyüp'ün âleminde bu harp devam ederken. Bütün koğuş derin uykudaydı, Hamdi bile. Yalnız Eyüp'ün battaniyesinin altında amansız bir cenk vardı. Gaddar Davut'un «Melek Eyüp»ü kendini cehennemlere yuvarlıyordu. On yıl sonra duyulan ilk pişmanlık. Şeytanın tuzağına düşüş. On yıldır pusuda beklemiş Şeytan, nihayet ayağını kaydırmıştı Eyüp'ün, iyiliğinden tiksindirmişti O'nu. Bu ilk merhale. Yarın olup da bir de bunu başkalarına söyletirse, o zaman bu sözler sicillenecek Eyüp'ün üstüne. Ve işte o zaman Eyüp de iblis'in ordusundan bir nefer olacak, sadece menfaatinin, hırslarının adamı, hayvanı daha doğrusu. Lakin Eyüp, yarına birşeyler bırakmak niyetinde değildi. Harbi devam ettirdi.

«Bir dedi geçti seneler, iki dedi geçti. Altı geldi beşin ardından. Bahtımın hüküm defterini yokladığımda iyilikten başka bir şey çarpmıyordu gözüme. Sabah akşam «hayırlısı!» İnsanlıktan çıkarmıştım kendimi. Acı, elem yoktu benim için. Seneler senesi sustum, sükût eyledim. Suçsuzdum, söylemedim. Herkesten dertli olmam lazım gelirken derdim yoktu. Başkaları birbirlerine dert verip dert alarak günlerini acı tatlı geçirirken, ben sadece dert aldım. Bir zamane ki hak hukuk ayaklar altında. Yardımlaşma yok, herkes kazık atmak, hak etmeden kazanmak için fırsat kolluyor. Tuttum iyi insan olayım dedim. Hak ne? Haklı kim? Doğru hangisi? Haksız nerede? Hepsi karmakarışık. Böyle olunca kim anlardı benim iyiliğimi, kim dinlerdi? Hamdi, herkes hırsız derken yalan mı yani?»

Gece yarıya erdi. Geçen üç saat, tam dokuz yıl almıştı içine. Eyüp'ün âlemindeki hercümerç biraz daha sükûna kavuştu. Düşüş sona ermişti ar-

tık. Yuvarlanmanın ilk anlarında, faziletlerini birer leke halinde gören ve kendinden iğrenen Eyüp, az sonra zamanın anlayışsızlığına yükledi bütün günahı. En dibe indiğinde ise artık ne kadar acı verse de gerçekle temas etmiş ve ölmediğini görünce yeniden yaşamaya karar vermişti.

Yeni başlayan günün ilk saati doluyor, saat bire doğru ilerliyordu. Mapusanede hiç bir canlılık belirtisi yoktu. Bir küçücük tepeydi sanki taştan ve topraktan.

Saat dokuzdan bire kadar tam dört saat geçmişti. Başında birşeyler olduğunu hissediyordu Eyüp. Bir karıncalanma. Elini başına götürdü. Tüyleri de dikleşmiş ve sertleşmişti.

«Allahım ne yaptım ben. Tövbeler olsun Rabbim. İsyana yeltendim.»

Eyüp'ün hilkatindeki fazilet tohumları böylesine tomurcuklanınca başının etrafına toplanmış ve kimi içine bile girmiş ifritler de birer birer kaçmaya başladı. Saçlarını yolan eller uzaklaşıyordu başından.

«Ne yaptım ben böyle? İyilik başkaları beğensinler diye mi yapılır? Doğru alkışlansın diye mi söylenir. Elbet herşeyin hayırlısı istenir. Elbet her zorluğun sonunda bir kolaylık var. Hey Rabbim, ne işim var benim bu bataklıkta? Kanıma şeytan girdi, göz kırptı, aldattı beni, fani dünya ile. Oğlum var ocağımı tüttürecek şükürler olsun. Kızım var gelinlik çağda. İnşaallah yarın bir gün torunlarım olacak. Adım eroin şine karıştı gerçi. Ama Allah doğruyu biliyor ya yeter.»

Hayıfla başını sallayıp duruyordu Eyüp.

«Ahh! affet beni Allahım, affedin beni iyilikler, doğruluklar, affına sığınıyorum ey fedakârlık, ey karşılıksız yardım. Affedin beni ey sabır ve tevekkül, ne olur affedin. Ahh; bir an şaşmaz İlâhi adalet gününe inancımı yitirir gibi oldum.»

Battaniyeyi attı üstünden, ranzadan indi. Hamdiyi dürttü. İrkilerek uyandı cepçi.

«Ne o sabah oldu mu?»

«Yok olmadı. Saat biri geçiyor.»

Belli ki sabah olmuş olsa sevinecekti Hamdi, Eyüp'ten duyduklarını ilân etmek için. Fakat biraz daha gözlerinden uyku mahmurluğu gidince, uykudan uyanırken olduğu gibi yeniden irkildi.

«Hey ne oldu sana, Eyüp müsün sen?»

«Bir şey olduğu yok. Beni dinle. Allah için yalvarıyorum. Benden duyduklarını kimseye söylemeyeceksin.»

«Yoksa yalan mıydı söylediklerin?»

«Yalan veya doğru... Evet evet yalandı. Ne olur söyleme. Hepsi yalandı. Evet evet yalandı. Tamam mı yalandı. Allah söyletmesin bir daha. Söz mü, hı söz mü?

«Söz söz!»

Eyüp, ağır adımlarla koğuştan çıktı. Hamdi hayretle bakıyordu ardından. Lavaboların olduğu yere doğru ilerledi. Kollarını sıvadı. Birden aynaya takıldı gözü.

Aman Allahım, bembeyazdı saçları. Bıyığı siyah kalmış, saçları bembeyaz,

Daha dört saat önce siyahtı bu saçlar. Elini başına götürdü. Sanki kar yağmıştı tepesine. Bulutlar vardı az önce bu tepede, siyah bulutlar. Şimdi çekip gitmişler diye düşündü ve tam bu anda çok sevdiği bir türkü geldi aklına. Hayır aklına değil, bütün vücuduna ve her bir yandan söylenmeye başladı: «Başı pare pare dumanlı dağlar/Duman eğlenir mi kar olmayınca.» Aynadaki yüz tebessüm ediyordu. Tebessüm, ak saçlı adamlara daha da yakışırmış meğer dedi kendi kendine. Öyleyse daha çok tebessüm etmeli.

«Hikmetinden sual olunmaz Allahım» dedi ve abdest almağa başladı.

Ropörtaj

TOPKAPI SARAYI VE SAMİ GÜNER

YETKİN DİLEK

Geçen ay, Galatasaray Sanat Galerisi'nde bir fotoğraf sergisi vardı. Ayın 5'nde açılan sergi, bu ayın başlarına kadar devam etti. «Topkapı Sarayı» ismini taşıyan sergi, tanınmış fotoğraf sanatçılarımızdan Sami Güner'e ait.

DEĞİŞİMİN NETİCELER ORTAMI VE SANATÇI

Fotoğraf sanatçılığımızın ünlü simalarından Sami Güner, bu sanatın profesyonellerinden. Yirmi seneden fazla bir ömür tüketmiş bu sahada. Bugüne kadar değişik sergiler açan sanatçı, daha ziyade yerli ve millî sanat çizgisini korumuş, bunun çok güzel örneklerini de vermiş. Özellikle «Sinan» sergisi bir hayli ilgi çekmiş, birçok yabancı ülkelerde de gösterilmiş.

Güner, günümüz sanatı içinde yerlilik ve millîlik prensibinden hareketle ortaya koyduğu, tarihî belgesel sergileriyle, hiç şüphe yok ki kültürümüze büyük bir hizmetin içindedir. Ancak ferdî bir faaliyetle sınırlı olduğundan onun da birtakım problemleri var, moral yönden. Gerçi Kültür ve Turizm Bakanlıklarının az da olsa yardımlarını görmekle birlikte, bunun yeterli olduğu söylenemez. Özellikle malî imkânlarının, sanat faaliyetini darlığını, daha üst seviyede ürünler vermesine mani teşkil ettiğini gördük.

Bütün bunları finansman kaynaklarının azlığına veya yokluğuna bağlamak mümkün. Ancak yeterli ve isabetli bir izah tarzı değil. Asıl mesele yukarıda da belirttiğimiz gibi, moral destekle açıklığa kavuşturulabilir. Bu ise millî ve yerli değerlerin devlet müesseseleriyle, temsilcileri tarafından sahiplenilmesi odağına düğümlenir. İki asırlık tarihî seyrimiz içinde sürdürülen değişimin NETİCELER-ORTAMI'nda bu moral mevzuu, cidden düşündürücü, derin ve hassas bir ifadedir. Moralden maksadımız, devlet varlığımızın hayat organlarını iktidarda tutacak millî değerlerdir. Ne varki bu değerler kaynağında barajlanmış, boş kalan yataklarına da sun'î kanallarla Batı akıtılmıştır.

Böylece devlet, orijinal hayat tarzının dışına yabancı bir kan enjektesiyle alındı, varlık şartlarının inkârına matuf bir değişimin çadırına yatırıldı. Artık bu değişimle Batı, «Merci-i küll» olda. Düşünce ve zevk anlayışıyla da saltanatını insanımızın beyninde kurdu.

Değişimin ortaya koyduğu bu yeni siyasî ve sosyal yapı, kendinden kaynaklananlara filizlenme ve yeşerme ortamı hazırladı. Dışında kalanlara hayat

hakkı tanımadı. Yani düşüncede işgal ettiği bir memleketin insanını, kendi öz dünyasından sürgün etti. Şüphesiz bu değişimin ve neticelerinin sebepleri, çeşitlidir. Bunları bir veya iki sebeple izah etmek imkânsız. Çünkü değişim, muhatap olduğu toplumun yapısı ve siyasî kadrolarıyla yakından alâkalıdır. Yani «bütüncü» bir yapıya sahiptir. Ancak bu, değişimin hedefleri açısından böyledir. Yayılışı ve sirayeti ise belli eksiklik ve zaaflara bağlıdır.

TANZİMAT APOLETİNİ TAKAN YABANCILAŞMA

Değişimin resmî üniforma giydiği Tanzimatla birlikte başlar bizde yabancılaşma. Şüphesiz o ana kadar, yani Tanzimata kadar, birtakım askerî ve içtimaî Batıcı-reformist hareketler olmuştu. Ancak bunlar, sathî bir yenilenme arzusundan öteye gidemedi. Çünkü temelde yerli düşünüş hakim karakterini muhafaza ediyordu. Buna rağmen, Batı karşısındaki zaafımız ikinci Viyana sonrası temayüz etmiştir. Çok değişik sebeplerden kaynaklanan bu zaaf, giderek içtimaî yapımızın çöküşüne tekabül eden bir giyotin olarak boynumuzu koparacaktı, nitekim de öyle oldu.

İşte Batı, uzun dönemlerin ardından bu neticeye varabildi. Sonra da bu siyasî ve içtimaî karmaşanın sisinden istifade ederek 1839 veya Tanzimat, günümüz tabiriyle Batı kafasını bu başsız bedene iliştirdi.

Çağının en ideal hayat modelini, kaynağına yaklaşımı oranında yaşayan ve gittiği ülkelerin insanına tebliğe çalışan «kurtarıcı»lıkla temayüz etmiş büyük bir imparatorluk, buraya nasıl gelmişti, yada sapık dünya görüşüyle her an daha da batan bir dünyaya nasıl ve niçin teslim olmuştu? Bu soru, millet olarak çöküşümüzün ve dirilişimizin cevabını gizler muammasında. Şüphesiz bu, geniş bir ilmî araştırmanın işidir. Burada ona, kâmil bir cevap vermenin imkânı yoktur. Fakat şunu genel bir ifade ile ortaya koymak mümkün olsa gerek: 15. y.y. sonrası siyasî ve ilmî kadroları; devleti, ona bağlı müesseseleri insanıyla birlikte yeni bir yorumlamaya tabi tutamamıştır. Gelişen imparatorluğun doruk noktası olarak vasıflandırılan Kanunî dönemi, bu yeni atılımın veya stratejinin en zaruri zamanıydı. O dönem kadrolarının, çözülüşün içtimaî bünyeyi saran bu nazik anını tespit edememesi, mukadder akıbeti hazırladı. Çünkü imparatorluk, kuruluş gayesinin dışına, maddî refahın hilesiyle ilk adımını çoktan atmıştı. Ne var ki devletin ihtişamı, bu zaafı göstermiyordu.

SANATIMIZDAKİ BATI TESİRLERİ

Konuyu genel ifadelerle derinleştirmemizin sebebi, günümüz sanat faaliyetlerine bakışımızı sathi bir değerlendirme olarak değil de, bir medeniyet vakıası olarak ele aldığımızı ifade etmek gayesinden kaynaklanmaktadır. Yoksa, belli bir millî temele oturmayan değerlendirmeler, sadece kuru bir gürültü olmaktan öteye geçemez. Dolayısıyla bir fayda ve anlam da ifade edemez.

Görüleceği gibi 3-4 asırlık bir maziye sahip değişimin içindeyiz. Değişim asli kaynaklardan kopan, yabancılaşmaya dayalı bir yapıya sahip. Dolayısıyla sanat faaliyetlerimiz de, bu külli değişimin dışında değil, bizzat onun içinde, hattâ önündedir. Kendi ictimaî yapısından ve değerlerinden farklılaşan sanatımız, hedefleri açısından da bağlı bulunduğu medeniyet telâkkilerinin felsefesine tabi olmuştur. İlk dönemlerinde nüfuz kabiliyeti kabukta kalan bu sanat değişimi, şeklî birtakım denemelerle işe başladı. Ancak muhtevaya sirayeti zaman kaybetmedi. Durum, bu safhaya geldikten sonra, değişimin ortaya koyduğu yeni yapı, özünde bulundurduğu yığınla problemi de suni bir bunalım olarak sanatımızda yaşattı.

Böylece Batıcı —değişim, Batıcı— düşünce'yi de beyinlere yerleştirdi. Osmanlı imparatorluğunun gelişme dönemlerinde başlayan Batı'daki reform hareketleri, menşei itibariyle Antikçağ Yunan tefekkürüne dayanıyordu. Diğer bir ifade ile onun kişilere göre değişik yo-

rumları olarak ortaya çıkıyordu. Devletimizin resmî olarak 1839'larda başlayan Batı zaafı, çağının batı sanat hareketlerini de ülkemize yansıttı. Batıda, bir gelişim olarak nitelendirilen her sanat hareketi, aslında bir önceki sanat faaliyetini inkarla işe başlıyor, fakat öz olarak Antik-Yunan telakkisinin dışına çıkamıyordu. Doğal olarak da putperest Yunan sanatı ve düşünce hastalıklarını, eskinin bir tekrarı olarak gündeme getiriyordu. Kaynağı sağlıksız olan bir dünya anlayışından doğan bu tür yorumlamaların, insanî özlemlere tekabül eden ihtiyaçlara cevap veremeyeceği ortadadır.

İşte biz, yeni ve kurtarıcı olarak sanatta da böyle bir dünyaya kapılarımızı açtık. Değişim dediğimiz yabancılaşma, kendi kaynaklarını «külli» bir inkâra yönelen böyle bir anlayışın ürünüdür. Bunları birkaç müşahhas misalle tespit etmek mümkün: Edebiyat sahasında şiir bunun en güzel, fakat en acı görünüşüdür. Kendi şiir anlayışımızı terkettik. Ardından hiç düşünmeden Batıcı şiiri kabullendik. Eğer bir gelişim söz konusuysa —ki öyledir— bu ancak kendi kaynaklarımızın, yeni bütüncü yorumuyla yapılmalıydı.

Bunun yanında toplum yapımızın gereği olarak bizde bulunmayan birtakım edebiyat türleri de sanat dünyamıza girmeye başladı. Batı'da kastlara dayanan içtimaî yapının, gereği olarak ayıpların, çikinliklerin ve iftiraların ifşası olan «roman» ile «tiyatro»dur bu yeni edebî türler. İşte sanat anlayışımızdaki «nezâhet» yerini bu «ifşa» anlıyışına terketti. En mahrem yerler, en nezih varlıklar çıplaklaştırılırken, evlerin duvarları yıkılarak herşey sokaklaştırıldı.

Bu bir seldi, önüne geleni silip götürüyordu. Her sahada kendini gösteren yalnızlaşma, süsleme ve yazı sanatımızda da görüldü. Temsilcileri, belli şahıslara indirgenirken, yeni bir anlayış doğdu, resim. Resim, diğerlerinde olduğu gibi temel muhtevasını, şekli gibi batıdan getirdi. Çünkü Batılıydı.

Sanat hayatımızdaki değişim, bunlarla kalmayacaktı, kalmadı da. Gelişen Batı sanayi yeni bir alet keşfetti, fotoğraf makinesi. O da fotoğraf sanatçılığını getirdi. Şüphesiz resim gibi fotoğrafçılık da memleketinin havasını taşıdı bize.

Gelişmeci insan zekâsının ürünü olan yığınla buluşun dışında bulunmak, ilmî gelişmenin prensiplerine aykırıdır. Ancak bunların insan hizmetine sunuluş tarzına, insanın tabi olduğu kanunlar açısından eleştiri getirmek mümkündür ve yerine göre zaruridir. Teslim edilir ki Batı, maddî ilimler sahasında gelişmiştir ve

AÇIKLAMA

Derginiz PINAR'ın cilt kapakları hazırlanmıştır. Elimizde mahdut kapak olduğu için siparişlerin tamamını karşılamak mümkün olmayacak.

Bu bakımdan isteklilerin bir an evvel adresimize müracaat etmeleri gerekiyor.

Fiyatlar: Cilt: 90 TL. Cilt kapağı: 30 TL.

Cilt ve cilt kapakları ödemeli gönderilecektir.

Not : Çok az sayıda kalmış olan 5. Cilt ve Cilt kapağı da isteyenlere ödemeli olarak gönderilecektir.

takdir edilir bir merhale de katetmiştir. Fakat bunu insanın hizmetine, insana lâyık biçimde sunamamıştır. İnsanlığı, insanî arzularını öldürerek, basit yanlarına hitap etmek suretiyle sömürmüştür. Bunun sebebi ise, Batı'nın hayatının hemen bilinen hiç bir döneminde sağlıklı bir düşünceye erişememiş olmasıdır. Dolayısiyle de insan, dünya ve uhrevî hayat arasında sağlıklı bir diyalog kuramamıştır. Zaafı gereği, tarihi gelişimi içinde, daima insanın basit yanlarıyla oynamıştır. O yüzden de açtığı bütün düşünce tünellerinin altında kalarak kendine yazık etmiştir.

SEVİNDİRİCİ GELİŞMELER

İşte sanatta da bize intikal eden Batı düşüncesi, kısa ifadesiyle buydu. Sanat faaliyetlerimiz de aynı hataların tekrarını işledi ve getirdiği yapmacık bunalımları yaşattı. Böylece Batıcı düşünce, bizi de yıkarken, efendisinin hakimiyetini tesis etti.

Bu seyir içinde, yer yer kendi kaynaklarına dönme iştiyakı ve şuuruyla edebiyat sahasında eser veren sanatçılar, yetişmedi değil. Ne var ki bunlar azınlıkta kalıyorlardı.

Nihayet bu değerler karmaşası içinde, kendi asli kaynaklarına dönen düşünür ve sanatçılarımız çoğullaşmaya başladı. Artık bu hadise, bir medeniyet ve varlık davası olarak görülebildi.

Günümüzde ise bu hadise, her sahada kendini hissettiren sosyal bir vakıadır, bir millî uyanıştır.

İşte bir fotoğraf sanatçısı olan Sami Güner'in «Topkapı Sarayı» sergisi bu ifade çerçevesinde anlamlı ve değerli bir sanat faaliyetidir.

SERGİYE BİR BAKIŞ

Sami Güner, fotoğraf sanatçılığını daha önce de ifade ettiğimiz gibi profesyonel bir seviyede, renkli olarak çalışıyor. Ancak teknik imkânlarının sınırlılığı ile malzeme darlığı, önüne birtakım engeller çıkarmada, arzu ettiği verimde bir çalışma yapmasını aksatmakta. Güner, bunların ekserisini kendi çabaları sonucu halledebilmiş. Tabii maliyeti yüksek makineye gelip dayananlar ise henüz aşılamayan bir üzüntü olarak yüreğine çöreklenmiş durumda.

Güner'in resimlerini renkli olarak çalıştığını söylemiştik. Biz burada değerlendirmemizi daha ziyade bütüncü bir açıya kavuşturarak özlü olarak yapacağız, yani teferruata girmeyeceğiz.

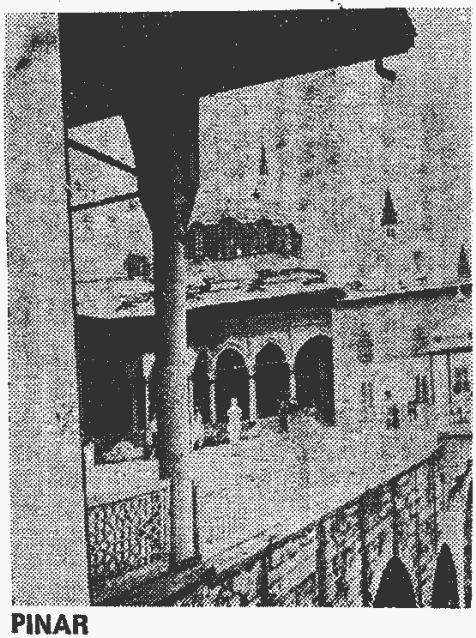
Fotoğraf sanatında, ışık, obje, mekân ve anlatım diyaloğu bir bütünlük içinde düşünülür. Bu vasıflar arası iç ahenk ve organik bağ, sanatçıyı en fazla yoran bir çalışmayı gerektiriyor. Siyah beyaz çalışılan fotoğraflarda bu ifadeleri bütünüyle yakalamak imkânsız. Çünkü karşı karşıya bulunulan tabiat sadece siyah-beyaz iki renkten müteşekkil değil. Dolayısıyle çok değişik renk ve o renklere bağlı tonları ihtiva eden tabiat ve nesnelerini objektiften kâğıta aynı vasıflarla geçirmek imkânsız bir iş. Ancak bu konuda belli yaklaşımlar söz konusudur. Zaten sanatçının başarısı da bu yaklaşımın seviyesiyle doğru orantılıdır. Özellikle renkli fotoğrafcılıkta bu birtakım teknik imkânlarla sınırlıdır. Meselâ, renkli film emisyonlarının belirli renklere karşı daha fazla duyarlılığı vardır. Dolayısiyle tabiattaki renkleri olduğu gibi elde etme imkânı, bu vasıtayla olduğundan, sanatçı onunla sınırlanmış oluyor.

Sami Güner'in fotoğraf sergisinde de aynı vasıta noksanlıklarını görmek mümkün. Ancak sanatçı bunu kendi imkânlarının elverdiğince ortadan kaldırmaya çalışmış. Hatta bir noktaya kadar da başarmış denebilir. Işık, renkli fotoğrafta çok önemli bir unsurdur. Cisimlerin ışık sayesinde görüldüğü ve renklerinin tonlarıyla birlikte seçilebildiği düşünülürse durum, kendiliğinden açıklığa kavuşur. Burada tabiî ve sun'î olmak üzere iki ışık vasıtasının olduğunu biliyoruz. Bunlardan biri güneş, diğeri ise aydınlatma araçlarıdır. Zaten renkli filmler de, güneş ve sun'î ışığa göre iki ana bölüme ayrılırlar.

Sanatçı burada da vasıtalarla iş görme mecburiyetindedir. İş vasıtalara ve onların kendi kabiliyetlerine bağlılık gösterir. İşte bu noktada işe bir de sa-

natçı dünyası, öz verileriyle iştirak eder. Karşılıklı istifadelerle ışık, kullanılma durumuna girer. Onun için çalışmanın bu safhasında ışığın, iyi ayarlanması lâzım gelir. Meselâ ışık fazla olduğu zaman renkler olduklarından daha parlak görünür, hatta bu ortamda bütünüyle sisli bir fotoğraf elde etme şanssızlığının olduğu da bir vakıa veya engel olarak önümüzde bulunur. Aksi halde, yani yetersiz bir ışık ortamında renkler, olduğundan daha koyu görülecek, tonlar farkedilemeyecektir. Buna, bir de yanlış ışık seçme veya aydınlatmadan dolayı renklerin birbirine etkileri sonucu farklılaştıkları da eklenebilir.

İşte sanatçı bu arada, elindeki imkânlarla hareket etmek talihsizliğindedir. Onun için kabiliyet, bu merhalede pek fazla rol oynayamıyor. Bunun için filtreler gerekiyor. Sanatçı bunlardan yararlanarak ışık problemini bir ölçüde halledebiliyor. Tabiî bu yeterli bir şey değil. Çünkü sanatçı çekim zamanı yerini ve bakış açısını iyi seçerek uygun bir konum bulmak zorundadır. Renk oluşumunu ve özelliklerini çok iyi bilmesi gereken sanatçı, işin bu safhasında kendi öz sanat kabiliyetini kullanmak durumundadır. Eserinin başarılı olması

da buna bağlıdır.

Buraya kadar sözettiklerimiz, vasıtalara bağlılıkla ilgili idi. Fotoğrafın bir de anlatım, diğer ifade ile mesaj taşıma mecburiyeti vardır. Yoksa tabiatın herhangi bir parçasını olduğu gibi yansıtma işi değildir sanatçının yaptığı. Çünkü o kompozisyon, içinde yaşanılan bir gerçek olarak fotoğrafta cazip gelmez. Bu yüzden sanatçı, obje ile ruh ve düşüncesindeki olguları ve değerleri çok hassas ölçüler içinde sağlıklı bir diyaloğa kavuşturmak zorundadır. İşte bu problemin sıhhatli çözümü sanatçının başarısını ortaya koyuyor.

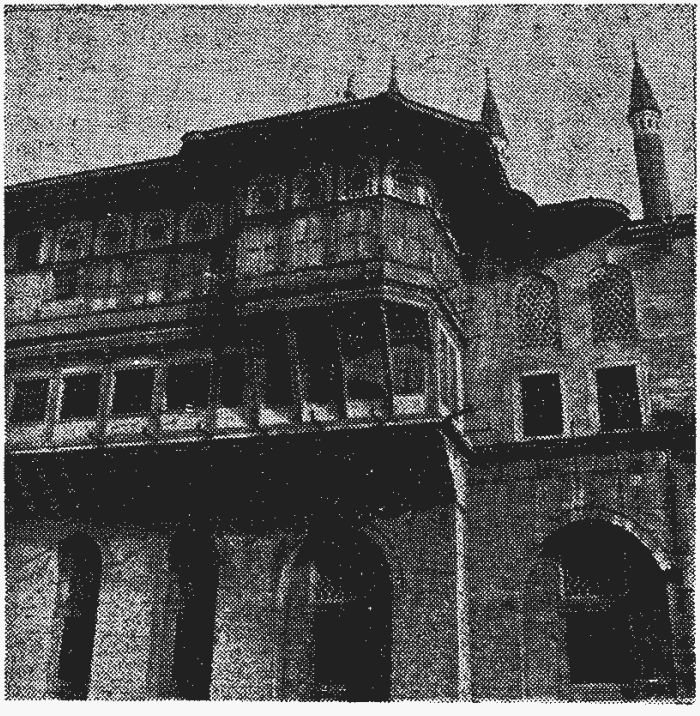
Arka planda kalan görüntülerin (nesnelerin) bu tablo (fotoğraf) içinde ölçülü bir kompozeye sokulması, ana konuyu veya anlatılmak isteneni pekiştirici, genişletici vasıtalara sahip olması gerekir. Yoksa konunun dışında kalan sadece anlamsız bir doldurma işini yüklenen konu-dışı görüntüler, fotoğraf için başarıyı düşürücü bir yıkım yapar.

Güner, obje, mekân (konuyu çevreleyen diğer görüntüler), ışık ve mesaj diyaloğunu genellikle başarıyla götürmüş. Fakat fotoğrafta, resimde olduğu gibi esas olan derinlikleri yer yer kaybetmiş. Gerçi bu iş, üç buutlu bir çalışmanın sınırları içindedir ama, bunu yine de vermek mümkündür. herhalde. Bunun için objenin, mekân diyaloğu iyi seçilmelidir. Eşyalar ile, bu derinliğin vücuda getirilmesine özen gösterilmesi gerekir.

Görüştüğümüzde Güner, üç buutlu makinesinin olmamasının kendisini bu konuda sınırladığını söyledi. Haklıdır da. Fakat onun yerine eşyalar-diyaloğuyla bunu hiç olmazsa hafifletebilirdi.

Güner, fotoğraflarında taşıdığı mesajla da hayli başarılı idi. Işıkla hareketlendirdiği kompozisyon çalışmalarında, objenin konumunu isabetli bir şekilde mekâna oturtması, bu anlatım yönünün kuvvetle belirlenmesine vasıta olmuş.

Fotoğraflarda görülen bir diğer ve dikkat çekici yan ise, içdünyanın çekim esnasında bütün varını yansıtmak için

Sami Güner'in sergisinden

didindiğidir. Bu şüphe yok ki sanatçı duyarlılığının güzel bir görünümü. Burada sabır avantajını da iyi kullanmış Güner.

Vasıtalarla sınırlı olan ve konuyu istediği şekilde yönlendiremeyen bir dezavantajla iş gördüğü hatırlanırsa fotoğraf sanatçısının, Sami Güner'in birçok güçlüğü altettiği rahatlıkla müşahade edilebilir.

Güner, şahsî imkânlarını çok iyi değerlendirmiş ve sahasındaki diğer sanatçılara örnek bir sergi meydana getirmiş. Bütün bunların yanında serginin, taşıdığı mesaj itibariyle daha anlamlı ve değerli olduğu unutulmamalı. Bu manidar çalışmanın yenilerini getireceğini, fotoğraf sanatçılarımıza ışık tutacağını umuyoruz.

Aşağıda sizlere Sami Güner'le yaptığımız bir röportajı sunuyoruz:

BİYOĞRAFİ

1915 senesinde Yugoslavya'nın Kosava vilâyetine bağlı Priştine kasabasında dünyaya geldim. Ve daha sonra Türkiye'ye hicret ettik. Aydın ve İzmir'de tahsil hayatım geçti. Merkez Bankası'na girdim. 21 sene Merkez Bankasın'da çalıştım. 1959 senesinde kendi isteğimle emekliye ayrıldım. Evliyim ve iki çocuğum var.

BİZ İÇİNDE YAŞADIĞIMIZ TARİHİ ESERLERE SIRT ÇEVİRMEYİZ

SORU: — Biliyorsunuz, fotoğraf sanatı öteki sanatlara göre teknikle çok sınırlı. Bu imkânlarla orijinal bir eser verebilmek için sanatçının büyük gayret sarfetmesi gerekiyor sanırız. Siz bu durumda orijinaliteyi nerede arıyorsunuz?

Sami Güner: — Bundan evvel iki sergi daha hazırladım. Bir tanesi tamamen Türkiye'ye aitti, Türkiye'nin doğal güzelliklerini ihtiva ediyordu. Bunu da dış memleketlerde, aşağı-yukarı Asya'da, Avrupa'da ve Afrika'da olmak üzere 15 memlekette sergiledik. Bundan sonra

Mimar Sinan aklıma geldi. Çünkü Mimar Sinan'a kimse elini uzatmamıştı. Bizim koskoca Osmanlı İmparatorluğunda bir asra damgasını vurmuş olan bu büyük mimarımızın her yerde göğsümüzü kabartan eserlerini elime aldım ve onlardan güzel bir sergi hazırladım. Bunlar 60 parçaya yakın renkli fotoğraflardan oluşuyordu. Bu sergiyi İstanbul'da, Ankara'da İzmir'de ve Mekke'de sergiledim. Halen Riyat'ta sergilenmektedir. Öyle zannediyorum ki, kısa bir zamanda oradan Kuveyt'e geçecek. Öbür sergiden son Japonya'da idi. Japonya'dan Osoka'ya gitti. Oradan Kore'ye geçti. Kore'den ise Hindistan'a aktarıldı. Böylece buraya doğru gelmekte.

Belki okudunuz, İngiltere'nin Sunday Times gazetesi uluslararası bir sanat topluluğunun, yeni dünyanın yedi hârikasından birinci olarak Topkapı'yı seçtiğini bildirdi. Bunu tabii çok memnuniyetle okuduk. Şimdi biz içinde yaşadığımız için ona sırt çeviremezdik. Bugünkü mevzumuzda bu oldu. Elimdeki bugüne kadar çektiğim dialarla biraraya getirerek bunları 60 parçaya yakın renkli fotoğraflarla, ancak dar imkânlar içinde gördüğünüz gibi sergiledik.

Bundan gayemiz şuydu: Bugüne kadar Topkapı Sarayımızı herhangi bir vesile ile görememiş olanlara, görmek fırsatını bulamamış olanlara tanıtıcı, uyarıcı bir nitelikte sunmaktı. Bu sergi ile bizdeki büyük hazineleri maydana çıkarmaya imkân yok. 60 parça resimle Topkapı Sarayı'nı gözler önüne sermek imkânsız. Bütün bunlara rağmen bu sergiyle tanıtıcı vasfına haiz bir iş yapmış oluyoruz.

SORU: — Sizce dünya fotoğrafçılığından teknik alış veriş yapmakla birlikte bağımsız bir Türk fotoğraf sanatı nasıl, hangi şartlarda kurulabilir?

FOTOĞRAF MATERYALİ DIŞARDAN GELİYOR

Sami GÜNER: — Türkiye'de fotoğraf materyali az, yok gibi bir şey. Kağıtımız filmimiz yok. Bunları imal eden fabrikalarımız yok. Ancak ithal ediyoruz. Yani ithal edilmiş malzemelerle çalışıyoruz. Bu ise fotoğrafçılara büyük külfet yüklüyor. Bu sanatı seven, fakat maddî imkânı olmayanlar fotoğrafçılığı bu sebepten sürdüremiyorlar.

Ancak eline geçirebildiği malzemelerle birşeyler yapmağa çalışıyor. Tabiî sıkıntı çekiyor. Eğer Türk fotoğrafçılığına bazı imkânlar tanınsa, diğer bir ifade ile Türk fotoğrafçıları imkân bulabilseler, batı ile aramızda olan teknik ve estetik farkı rahatlıkla kapatabilirler. Buna inanıyorum. Yeni kuşaklarda fotoğrafçılığa karşı büyük bir sevgi var. Bunu da meslek haline getirmek isteyenlerin sayısı da bir hayli fazla.

Bu sanat dalında çalışan sanatçılar, eskisine nazaran, daha kaliteli ve hem de daha bilgili şekilde faaliyetlerini sürdürüyorlar. Dış memleketlere nazaran bizim bugünkü noksanlığımız, bunun bir enstitüsünün ve akademisinin tam olarak işler halde olmamasından ileri geliyor. Fotoğraf bir bilgi, bir teknoloji işi bugün. Kişi kendi bilgisini, görgüsünü ve kabliyetini koymak suretiyle bunu, bir sanat haline getirebiliyor. Biliyorsunuz fotoğraf makinesi görüleni çekiyor. Siz eğer görülenin dışında kendi görmek istediğiniz şeyi o fotoğrafa koyabilmişseniz, yani ifade yönünü kurabilmişseniz muvaffak oldunuz sayılır. Eğer bu işi yapan bu muvaffakiyete kavuşmuşsa ona sanatçı diyoruz.

BAŞARI İÇİN FOTOĞRAF AŞKI ŞART

SORU: — Yetişmekte olan Türk fotoğrafçılarına neleri tavsiye edersiniz?

Sami GÜNER: — Fotoğrafçılığı her ne kadar teknik imkânlar üzerine kuruluyor dediysem de bir insan, fotoğrafçılığı sevmedikçe bu işi başaramaz. Yani birinci iş olarak fotoğrafçılığı çok sevmesi gerekir. Fotoğrafı sevdikden sonra kalbiyle gözünü birleştirmesi lâzım. Duymayan bir insan fotoğraf çekemez. Bu iki unsurun, aynı zamanda, aynı potansiyel içerisinde atması lâzımdır. Bir de bunların, dışında sabırlı olmak lâzımdır. Kısaca fotoğraf aşkı dediğimiz şey olmazsa insan, muvaffak olamaz. Onun için bu sanatı sevmeli ve onun meşak-

katlerine katlanmalıdır. Çok eser okumalı. çok kitap karıştırmalı, çok eser seyretmeli, çok iyi fotoğrafçılardan münakaşalı tenkit görmeli ve bunları eğer hatası varsa kabul etmelidir.

SORU: — Türk fotoğrafçılığı muhteva olarak neyin üzerine bina edilmelidir?

FOTOĞRAFÇILIĞIMIZ KÖKLÜ BİR TARİHE BAĞLANMALI

Sami GÜNER: — Elbette ki köklü bir tarihe, köklü bir coğrafyaya bağlanması lâzımdır, fotoğrafçılığımızın Madem ki ben, kendi memleketimin fotoğrafçısıyım, evvela kendimde olanları göstermeliyim. Ancak bu arada, yeni akımlara da ayak uydurmak mecburiyetindeyim. Yoksa, saf dışı kalırım. Teknik bir takım buluşlara, görüşlere de ayak uydurmak mecburiyetindeyiz. Fotoğraf görüleni çekmek değil, kitlelere geçmiş zamanı aktarabilmektir. Yani bir nevi vesika durumundadır, benim anladığıma göre. Bu vesikaları çok sıhhatli olarak gelecek nesillere aktarırken ana şeyleri göstermek lâzım.

Sanatçı kendi toprağının sanat hazinelerini tespit etmesi lâzımdır. Bunları en iyi şekilde gelecek nesillere aktarabilecek arşivler kurması lâzımdır. Öyle değerli eserlerimiz var ki bakıyorsunuz bugün var, yarın yok. Fotoğraf makinesi bunu tesbit eden en iyi alettir.

SORU: — Türk fotoğraf sanatı, bir sanat anlayışına, ya da teorisine muhtaç mıdır? Bu ne olabilir, ana hatlarıyla rica edelim?

TEORİYE İHTİYAÇ VARDIR

Sami GÜNER: — Fotoğraf hergün yeni dev adımlarıyla ilerleyen bir sanat oldu. Bir sanat fotoğrafçısı, bir sanayi fotoğrafçısı, bir portre fotoğrafçısı gibi ayrı ayrı dallarda çalışılırsa ve bunlar bir bütünlük içinde toplanırsa büyük bir sanat faaliyeti ortaya çıkar. Bir tanesinde çalışmamak lâzım, her dalda, çalışılmalı. Böylece aradığımız her şeyi kolayca bulma imkânına sahip oluruz.

Söylediklerimden anlaşılacağı gibi elbette bir teoriye ihtiyaç var. Akademi bir kere şart. İşi bilerek yapmalıyız. Püf noktası da buradadır. Anlayarak çekmek başka, bilmeyerek çekmek başka.

SORU: — Fotoğrafçılığımıza gerek teknik, gerek muhteva olarak getirdiğiniz ve getirmek istediğiniz nedir? Topkapı Sarayı serginizi de düşünerek...

Sami GÜNER: — Topkapı Sarayı dediniz, biz de onu ele alalım. Bir kere Topkapı Sarayı'nın tarihi güzelliğini anlatmak lâzım. Konuşmuyor, sesi de yok fotoğrafın. Yalnız, bu azameti, bu güzelliği çok iyi açılardan tespit etmek ve tıpkı yaşandığı devirdeki gibi bir ruh vermek lâzım fotoğrafta. Zaten bu işin zorluğu da burda. Tek gözle bakıyorsunuz, fotoğraf yapışıyor. Halbuki ortada bir hacim var İki gözle baktığınız zaman obje üç buutlu olmuş gibi görünüyor. Şimdi ben, bu üç buutlu fotoğrafı yapamıyorum. Elimdeki makine ile bu olmuyor. Bunu yapabilsem daha güzel eserler vermek mümkün olur. Fotoğrafa gözün de zevkini koymak icabediyor.

ELİMDEN GELENİ YAPIYORUM

SORU: — Başarılarınızı neye borçlusunuz?

Sami GÜNER: — Eğer bunlar başarı sayılıyorsa, bunu fotoğraf sanatına olan tutkunluğuma borçluyum.. Küçük yaştan başladı bende bu sevgi. Benden ayrılmaz bir parça gibi gördüm onu.

SORU: — Biraz da gelecek için düşündüklerinizden bahseder misiniz?

Sami Güner: — Daha önce de bahsettiğimiz gibi Türkiye bütün medeniyetlerin beşiği sayılan bir memleket. Burada ele alınmamış pek çok şey daha var. Bunları tek tek zaman ve imkân buldukça böyle sergileyerek ve yurt dışına da götürerek tanıtmak arzusundayım. Bunda iki fayda var: Elimde vesika bunlar. Çeşitli sanat dergilerine, Kültür ve Turizm bakanlıklarına veriyorum. Bunun yanında, dış ülkelere göndererek memleketimizi tanıtıyoruz. Zannediyorum Topkapı Sarayı sergisini Macaristan ve Paris'ten sonra Amerika'ya sergilemek için teklifte bulundular. Ben de memnuniyetle elimden gelen gayreti göstereceğim.

— Teşekkür ederiz.

DERGİLERDEN İZLENİMLER...

OSMAN SELÇUK

TRAJİ—KOMİK BİR OLAY

Konu bulmakta güçlük çeken tiyatro yazarları aşağıda anlatacağımız olaydan, fazla bir çaba harcamaksızın mükemmel bir oyun çıkarabilirler.

Olayı nakleden şair Yavuz Bülent Bakiler; *HİSAR* Dergisinin ocak sayısında.

Yavuz Bülent, Türk şiirinin yaşayan gür seslerinden. Anadolu'dan fışkıran şiirleri Anadolu gibi saf, temiz ve sıcak. Ancak Türkiye'nin çağdaş engizisyon mahfillerinin onayını alamadığından -bunun için mutlu olmalı- yeterince tanınmaz. Kendi köşesinde yıllar var ki sabırla kozasını örer durur. Fakat geçtiğimiz aylar, bir yanlışlık eseri olacak herhalde, Kültür Bakanlığı tarafından Yugoslavya'nın Struga şehrinde yapılan şiir festivaline gönderildi.

Yavuz Bülent, Struga Şiir Akşamları'na resmen katılmak üzere Yugoslavya'ya gittiğinde, orada bir başka şairimizle karşılaşır Fazıl Hüsnü ile. İki şair ilk defa görüşüyorlar. Onları bir Yugoslav Türkü birbiriyle tanıştırır. Mutat hoşbeşten sonra Fazıl Hüsnü, kendince önemli bir konu açar:

«Bak Yavuz Bülent, senin düşüncelerine belki ters düşecek ama söyleyeyim. Ben Sovyet Rusya'ya da gittim. Orada da büyük bir özgürlük var. Herkes her istediği yerde, istediği gibi konuşuyor ve yazıyor. Rejim aleyhinde bile sert eleştirilerde bulunuyor. Ne bir polis izlemesi oluyor, ne de kimse dönüp de o kişiye neden böyle konuşuyorsun diye bir soru yöneltiyor. Herkes özgür ve de eşit.»

Rusların bile işitince apışıp kalacağı bu iddialar karşısında Yavuz Bülent ne yapsın? Üstadın şaka yapmadığını görünce, aksini ispat için epey ter döküyor. Asıl facia ise yarını beklemektedir:

«Otele indiğimizin ikinci günü, sabah kahvaltısında tek başıma idim. Bir kaç masa ötemde de F.H. Dağlarca oturuyordu. Beni görünce kalkıp masama geldi. Kararlı bir dille konuşmaya başladı:

— Struga şiir festivali yarın gece başlayacak. Ama sen bu festivale katılmayacaksın. Sadece gözlemci olarak bulunacaksın. Haberin olsun diye söylüyorum.

— Bu kararı siz mi verdiniz yoksa Yugoslav yöneticileri mi?

— Farketmez! Türkiye'de şiir ve sanatı sol temsil ediyor. Var mı sağcılar arasında ödül kazanmış bir şair? Ben burada 1974 yılında Struga Şiir Festivalinde Altın Çelenk Ödülünü kazandım. Türkiye'de Altın Çelenk Ödülü kazanan başka şair var mı?

— Nasıl bu kadar katı duygularla konuşuyorsunuz? Neden böyle inhisarcı oluyorsunuz? Altın Çelenk kazanmak bir yerde bir propaganda işidir. Teşkilâtlanmak işidir. Siz bu propagandayı iyi yapıyorsunuz. İyi netice alan teşkilâtlar kuruyorsunuz. Bu yollara başvurmayan şairleri, yazarları karalamaya hakkınız var mı?

— Canım ne ilgisi var Altın Çelenk Kazanmakla propaganda işinin?, Benim burada nasıl bir örgütüm olabilir? Bu bir yetenek işidir.

Nedir Solculuk? Bir mezhep mi? Bir sistem mi, ideoloji mi? Marksist solun şiir anlayışı nedir? Solun estetik ölçüleri ile Türkiye'de sol adına var olan edebiyat ve sanat arasında ne gibi bir bağ vardır? Bu soruların hemen hiç birine doyurucu cevaplar vermediğini çok iyi bildiğimiz ya da en azından kendine layık gördüğü solculuğu bir türlü eserine yansıtamadığı açık olan Dağlarca'nın «Türkiye'de şiir ve sanatı sol temsil ediyor» demesi garip; Sovyet Rusya'da herkes istediğini söylüyor iddiası kadar! Ruslar nasıl bu iddiaya tebessümle karşılık verirlerse ikinci iddiayı da solcular tasdik etmezler sanıyoruz. Bakın solcu Fazıl Hüsnü, Altın Çelenk Ödülünü nasıl almış. Yavuz Bülent'e, Yugoslavya'nın Türk yazarlarından Necati Zekeriya anlatıyor:

«... Evet Fazıl Hüsnü iyi şair. Kuvvetli şair. Ama Yugoslavya'da kim biliyordu Fazıl Hüsnü'yü. Onu Yugoslavya'ya bizim marksistler tanıttı. 1974 yılında kendisine altın çelenk ödülü verilmesi gerektiğini, ilk defa biz ortaya attık. Adamlar önce kabul etmediler. Fakat biz bunun Yugoslavya halklarıyla Türkiye halkları arasında iyi ilişkiler doğuracağını ısrarla ileri sürdük. Fikrimizi yetkili kişilere kabul ettirinceye kadar terimiz topuğumuzdan çıktı.»

Necati Zekeriya'nın bu açıklamalarından sonra Dağlarca'nın aldığı başka ödüllerden kuşkulanacak kadar henüz cesaret bulamıyoruz kendimizde, ama Türkiye'nin dünyadaki en tarafgir ödüllendirme örneklerine her yıl şahit olageldiğini unutmuyoruz.

Oyunun asıl vurucu sahnesine daha yeni sıra geldi.

Yavuz Bülent, buraya onun davetiyle gelmediğini dolayısıyla, burdaki görevinin de onun tarafından tayin edilemeyeceğini, fakat eğer Yugoslav makamları onun festivale katılmamasını istiyor iseler, ilk uçakla Türkiye'ye, dönebileceğini Dağlarca'ya anlatır. Bu sırada bir başka Yugoslav Türk şairi masalarına gelir, Türkiye hakkında sorular sorar. Cevaplar Fazıl Hüsnü'den tabiatıyla: «Türkçemizi arapça sözcüklerle, takılarla doldurmuşlar. Her bir sözcüğün arkasına «î» eklemişler. Yok Fuzulî, yok Nef'î, yok Feryadî... Türkiye'yi bunlardan arındırmaya çalışıyoruz.»

Yavuz Bülent dayanamaz bu derece sataşmaya ve ister istemez tartışmaya girer, uydurmacıların aşırılıklarını mantık dışılıklarını belgelerle ortaya serer. Yugoslav şair bu cidali hayretle seyretmektedir. Tartışma büyür ve tatsız bir safhaya girer. Yugoslavya'lı Türk şair bu anlamsızlık karşısında çareyi uzaklaşmakta bulur. Yavuz Bülent, tartışmanın sonunda şu sonuca ulaşır:

«Dağlarca masadan kalktı ve gitti. Bir zamanlar şiirlerini zevkle okuduğum, bazı şiirlerini ezbere bildiğim Fazıl Hüsnü, içimde yaşattığım ince ve olgun Fazıl Hüsnü'nün hayalini çiğneyerek tepeleyerek beni çok şaşırttı.»

Yavuz Bülent Bakiler, daha sonra festivalde şiir okuyup okumayacağı meselesini bir yetkiliye iletir. Yetkili kişi, Fazıl Hüsnü'nün sözlerni büyük bir şaşkınlıkla karşılayarak doğruyu söyler:

«... Festivalde okuyacağınız şiir sırpçaya çevrildi. Telif ücreti olarak adınıza 500 dinar ödeyecekler. Priştine televizyonu, sizinle özel bir röpoortaj yapacak. Kameraman ve prodüktör dışarda sizi bekliyor.»

HİSAR Dergisinde «Festival İçinde Festival» başlığıyla yayınlanan bu yazı, bir trajedinin gülünç sergilenişi. Türk edebiyat dünyasının günümüzdeki halinin küçük bir tablosu olduğu için de son derece anlamlı ve düşündürücü. Dünyanın büyük zulüm devletlerinin, geri kalmış ülkeler için hazırladığı bu oyunları sahnelemeye devam etmeliyiz. Evet bir çok politika adamımız gibi, bazı sanatçılarımız da yabancı güçlerin, ülkemiz insanlarını uzlaşmaz kutuplara ayırma oyunlarına geliyorlar. Niyeti ne olursa olsun Fazıl Hüsnü'nün, meselenin bu yanına hiç dikkat etmediğini üzülerek gö-

rüyoruz. Yavuz Bülent'in ise hoşgörülü ve saygılı davranışını, sanatçılarımıza bir örnek olarak sunabiliriz. Milletimizin parlak geleceği bu saygı ve hoşgörüyle birlikte, yerli değerlerimize severek bağlı oluşta gizlidir.

BİR AFAROZNAME

BİRİKİM Dergisinin ocak sayısında ilgi çekici bir afarozname vardı. Sabit Kemal Bayıldıran'ın imzasını taşıyan «Attila İlhan'ın Claude Diye Bir Ülke'si» yazısı dergilerimizde az raslanan ciddî bir inceleme, ama bir yanıyla da afarozname. Bu hükmümüzü doğrulamak için, önce yazının bir özetini sunmamız gerekiyor.

Bayıldıran, incelemesine Attila İlhan'ın «Cladude Diye Bir Ülke» adlı şiirinden hareket ederek başlıyor. Şiir, şairin 1962'de yayınlanan Bela Çiçeği adlı kitabında yer almış. Bayıldıran'a göre Attila İlhan bu şiirinde «eşcinselliği» (homoseksüalite) savunuyor. Sabit Kemal Bayıldıran, bu iddiasını isbat için şairin hangi Seks kitabına başvuruyor, çocukluk yıllarından başlayarak yaşayışını, ilişkilerini, eğitimini, çevresini anlatıyor, Paris yolculuklarını, Ressam Margot ile, Claude ile tanışmasını, seks ve sosyalizm çevreleri ile ilişkiler kurmasını, Troçkist oluşunu sıralıyor:» Claude Diye Bir Ülke'de şair, okurda eşcinsellikle ilgili bir izlenim uyandırmayı amaçlamış, sorun karşısındaki tavrını açıkça koymamıştır. Biz şairin tavrını, bizde bıraktığı izlenimden yola çıkarak ortaya çıkabiliriz.»

«A. İlhan, Claude Diye Bir Ülke'de işlediği konuyu, daha sonra bir çok şiirinde dile getirecektir. Bu sorunla ilgili düşüncelerini çeşitli yazılarında ve özellikle Hangi Seks'te anlatır. Denilebilir ki Wilhelm Reich, Herbert Marcuse, Ercih From, v.b. Marksizme Freudizm katarlarken, A. İlhan Freudizme Marksizm katar.» Bayıldıran, görüldüğü gibi asıl amacını son cümlesiyle özetleyiveriyor, O'na göre Attila İlhan marksist değil, Freudist asıl olarak. Ve «benmerkezci», «narsist», başkaldırıcı, kompleksli, kemalist, biraz da milliyetçi.» Ondaki trajik durumu yaratan ögelerden biri de sosyalizme nasılsa kapılmış, sosyalist çevrenin içine girmiş olmasıdır. Oysa A. İlhan bu senaryodan silinmek istemektedir.» Son cümlenin isbatı için verilen belge yetersiz. Bayıldıran, belgeleri tezatlı veriyor yer yer. A. İlhan'ın, divan şiirini günümüze uygulama yolunun çıkmaz olduğunu itiraf edişiyle ilgili iktibas ettiği şiir 1962 tarihini taşıyor. Oysa herkes bu tarihten sonra A. İlhan'ın neler yazdığını biliyor, üstelik bu şiir herhangi bir itirafı, ya da pişmanlığı ihtiva etmiyor. Olsa olsa, günümüz insanının eski şiirimize ilgisizliğiyle bir alay vardır bu şiirde.

A. İlhan'ı marksist çevreden soyutlamak amacı taşıyan bu yazının sahibi, şairin büyüklüğü önünde eğilmekten de kaçınmaz. Belki bir hakkı teslim, belki afarozu daha etkili kılmak için, bilemiyoruz. Şöyle der Bayıldıran:

«Devlet güdümünde, limonlukta yetiştirilen burjuvazi, altı yüz yıllık Osmanlı kültür birikimini (ki Selçuklulara kadar uzatmak daha doğru olur) alt edecek bir kültür oluşturmayınca, devrimlerle Osmanlıyla arasındaki tüm bağları koparır. Osmanlı aradan kalkar, Hunlar, İskitler, Etiler, Sümerler, Göktürkler devreye sokulur. Bu arada Yahya Kemal, mektepten memlekete kuralı uyarınca, bir istisna olarak, öbür burjuva şairlerinin dışında bir birleşime dayanır ve Osmanlı şiirine yaslanır... Toplumcu şairler, uzun yıllar halk şiiri geleneğine dayanırlar.» Nazım Hikmet ise, ideal sentezi yapar geçmiş ile günümüz arasında. Geçmişin kültür değerlerinden olumlu olanları alır. Olumluluğun ölçüsü Lenin'dir. Lenin der ki: «Biz her millî kültürden yalnız halkçı ve sosyalist unsurları almış, her milletin burjuva kültürüne, milliyetine karşılık olarak hiç kısmadan ve yalnız bu unsurları almış bulunuyoruz.» Bayıldıran'a göre Nazım Hikmet Lenin'in bu talimatını uygulamıştır.

«Nazım Hikmet, divan edebiyatından, İslâm edebiyatının öteki büyüklerinden

yararlanmıştır; yararlanması da gerekirdi. Ama Nâzım'ın bu ham malzemeyi kullanımı ile A. İlhan'ın kullanımı arasında çok büyük ayırım vardır... Nâzım Hikmet, olgunluk döneminin ilk eseri olan Şeyh Bedreddin Destanı'ndan bu yana Doğu Kültürüne eğilmiş, bu kültürden diyalektik maddeci özü olan şiirler yazmak için «ham malzeme» olarak başarıyla yararlanmıştır. Sözgelimi: Bir gerçek âlemdi gördüğün ey Celâleddin heyûlâ filan değil/ Uçsuz bucaksız ve yaratımladı, ressamı illeti-ûlâ filan değil/ Ve senin kızgın etinden kalan rubaîlerin en muhteşemi/ «suret hemi zillest...» filan diye başlayan değil.» dizeleri doğunun rübaisinden yararlanılarak yazılmış. Ama rübaînin klasik içeriği olumsuzlanmış. Nâzım, «hayûlâ, illeti-ulâ» gibi sözleri Mevlâna'dan alarak, bu ögeleri Onun idealist felsefesinin yanlışlığını sergilemek için kullanmış. Oysa A. İlhan'ın ferahfezâları, nihâventleri, mâhurları, modern bir müzede sergilenen eski eserler gibi duruyor, bütünle ve üretici güçlerin düzeyiyle çelişiyor.» Müzelik bir eşya için binanın eski ya da modern olması önemli değildir elbette. Zaten kimse müze binalarını ziyarete gitmiyor. Eski eserler mutlaka eski binalarda sergilenmelidir gibi bir sonuç çıkar Bayıldıran'ın ifadelerinden. Önce bunu belirtelim. Sonra, bizim kültürümüzün olumlu ya da olumsuz yanlarının Lenin'den sorulmasının da akılla, mantıkla, bağımsızlıkla bağdaştırılamayacağını da hemen ekleyelim. Bu yargı daha ileri bir safhada, Türkün zenginliklerini değerlerini yabancılara peşkeş çekme biçimini alır. Ayrıca artık herkesçe kabul edilmiş olan, muhtevanın kendine uygun biçimi doğuracağı gerçeğine de ters düşer. Nâzım, divan şiirinden yararlanırken, Bayıldıran'ın anladığı gibi bir amaç gütmemiştir. Büyük ölçüde bir kuşak meselesidir bu. Nâzım, divan şiirini teneffüs etmişti. Az çok divan şiirinin havasıyla haşir neşir olmuştu. Sonra marksizmi benimsedi. Niçin benimsedi, hangi şartların istemiyle? Bunlar uzun inceleme konuları. Fakat Nâzım'ın öncesi ve sonrası olmayan bir kendine has kişi olduğundan şüphe yok. Dolayısıyla bir toplumsal zorunluluk sonucu ulaşmamıştır marksizme ve bizi hiç bir genel yargıya götüremez. Rusya'nın bütün iddialarına rağmen, kendi dışındaki sosyalist milletlerle kardeş olmadığı, tersine Deli Petro'nun siyasetini uyguladığı ve bütün komünist yöneticilerin de birer Rus milliyetçisi oldukları anlaşılmıştır. Bayıldıran, Attila İlhan'ın aşağıdaki görüşüne itiraz ediyor.

«Türk petrolü ya da Türk boraksı için ulusal mücadelelere gönüllü olanların, Türk Sanat Musikisi ya da Divan şiiri için yukarıdan konuşması düpedüz patalojik bir klinik olgusu sayılmak gerekir. Zira bu topraktan fışkıran petrol ne kadar bizimse, bu topraktan yüzyıllar boyunca üretilmiş olan şiir, beste, fikir ve nakış da o kadar bizimdir. Nasıl petrolü çağdaş kılabilmek için türlü işlemden geçirmek gerekiyorsa, ötekileri de türlü işlemlerden geçirip çağdaşlaştırmak bize düşer.» (Faşizmin ayak sesleri, s. 300.) Bayıldıran'a göre ise petrol emekçilerin yararına kullanılmalıdır. Oysa bu sözler Attila İlhan'ın sadece kendine ait düşüncesinin ürünleri değil. Zaman ve şartlar Türk aydınını kendi gerçeğimize getirmektedir. Bayıldıran'ın itirazları bu gelişi geciktiremez. Bayıldıran şöyle bir toparlama yapıyor incelemesinin sonunda:

«Diyebiliriz ki A. İlhan, marksizm, anarşizm, Fraudizm, Kemalizm, hümanizm, varoluşçuluk arasında dolaşır durur. İşin kolayına gitmediği için, yabancı bir ideolojiyi gömlek değiştirir gibi kafasına sokmadığı için böyledir A. İlhan. Ve bu bunalımlı haliyle bile Türk Toplumunun bir uzvu olma özelliği taşır. Marksizme bir din gibi kapılanlar ise böyle bir hakka, bir başka deyişle böyle bir onura sahip değildirler.» Ama şurası da bir gerçektir ki, 1940 kuşağı diye adlandırılanlar, (H. İ. Dinamo, Rıfat Ilgaz, Mehmet Arif .v.b.) ideolojik tutar-

lılık bakımından A. İlhan'dan ilerdeyseler de, A. İlhan şiir üzerinde düşünmek, araştırmak yönünden adını saydıklarımıza göre daha ilerdedir. Geniş kültürünü eklektik bir biçimde sergileyen şair, I. II. Yeni'lere karşı açtığı savaşla, şiirimizde saygın bir yere sahiptir. A. İlhan'ın dünya ve Türkiye analizlerine katılmasak bile, şu gerçeği açıkça söylemek gerek. Şiir kültürsüz yazılmaz. Günün bir kaç şiirini okumak, o kişiyi şair yapmaya yetmez, yetenekli de olsa. A. İlhan gerek Türk şiirini, gerek dünya şiirini derinlemesine bilen kişidir. 1940 kuşağı diye adlandırılanlar, toplumu daha çok sosyo-ekonomik açıdan tanımaya çalışmışlar, toplumun kültürel geçmişini araştırıp özümseme, yeni bir niteliğe dönüştürme gereğini duymamışlardır. Ya da baskılar, işkenceler nedeniyle buna imkân bulamamışlardır. Ama şiir konusunda derinlemesine düşünen, araştıran A. İlhan, tüm bu imkânları kullanarak, belli bir düzeyin altına düşmeyi başarmıştır.» İnceleme bu cümleyle son buluyor.

Sabit Kemal Bayıldıran, A. İlhan şiirini, bugünler pek rastlanmayan bir biçimde eleştiriyor. Ama onun bu yazıdan güttüğü amacı tesvip etmeye imkân yok.

A. İlhan gibi bir şairin şiirinin incelenmesine Claude Diye Bir Ülke ile başlanmamalıydı. Sanki A. İlhan tüm şiirlerini eşcinselliğe adamış gibi. A. İlhan başka çok şiirler yazmıştır. Kaldı ki ciddî bir edebiyat incelemesinde, ele alınan kişinin özel hayatıyla ilgili ifşalarda bulunmak tiksinti uyandıracak bir tutumdur. Türk kamuoyu, homoseksüaliyeti nefretle karşılar diye, Attila İlhan'ın yıpratılması amacıyla bu duygunun istismar edilmesi kalem kavgasının kurallarına uymaz. Dürüstlüğe de sığmaz. Hem marksistler ne zamandır kişileri ahlâkî ölçülerle yargılıyorlar. Başka marksistler için dikkate alınmayan ahlâkî ölçülerin A. İlhan için sözkonusu edilmesi şaşılacak bir durum. A. İlhan, homoseksüalitenin kavgasını vermediğine göre, niçin Onu ahlâkî ölçülerle yargılıyor Bayıldıran? Sonra Bayıldıran yerin dibine geçirmeyi amaçlayarak ele aldığı A. İlhan'ın önünde yazının sonlarına doğru eğilme gerezini niçin duyuyor? Çünkü asıl amaç, Attila İlhan'ın marksist cepheden tecrit edilmesi. Ve Attila İlhan homoseksüel olduğu için yapılmıyor bu tecrit. O, Türkiye kavramını getirmiştir marksist aktüaliteye. Türk toplumunun maddî ve manevî değerlerinin yaşatılması, Türkiye'nin dünya milletleri içinde gerçekten bağımsız, muteber bir millet olmasını istemiştir. Bu milletin çocuğu olmanın dürüstlüğünün icabını yapmıştır. Tıpkı Aclan Sayılgan gibi, Kemal Tahir gibi, Kerim Sadi gibi. Ne Rus ne de Çin kiliselerine itibar etmemiştir. Elbette her kilise böylesi kişileri bünyesinde barındırmak istemez, afaroz eder. Fakat böyle bir afarozu Sabit Kemal Bayıldıran'ın yapmasına gerek yok ki. A. İlhan'ın kiliseye bağlı kalmak gibi ne bir iddiası, ne de bir özlemi var. Ta başında bağlanmıştır komünist kiliselere, şimdi de her gün bağlı olmadığını ilân ediyor.

Bayıldıran, bu yazısından anlaşıldığına göre aslında başarılı bir tenkitçi, bilimsel, tutarlı. Fakat bu yeteneği kilise sözcülüğü için kullanmasını anlayamıyoruz. A. İlhan'ın şiirini başarılı inceliyor. Ve A. İlhan'ın bizim de tasvip etmediğimiz bir özelliğini güzel ifade ediyor.

«Attila İlhan, askerliğini Erzincan'da yapar. Bu dönemde önemli bir değişme olur. A. İlhan da... Kemalizme yaklaşan şair, bir çok küçük burjuva gibi, bu ideolojiye olmadık misyonlar yükleyecektir.»

Bir kişinin ahlâken düşük olması elbette tasvip edilemez. Ama bu kişinin günahlarını teşhir etmek de ahlâka aykırı. Islâm Dini, kişilerin ayıplarının yüzlerine vurulmasını ve teşhir edilmesini kötü görmüştür. Çünkü böyle teşhirler hiç bir hayırlı sonuç getirmeyeceği gibi ahlâken düşük kişideki son fazilet zerrelerini de zedeler. Mümkün olduğu ölçü

de yaygınlaştırmadan tedavi yoluna gitmelidir. Hem topluma, hem de o kişiye hizmet edilmiş olur böylece.

DİL YARAMIZA USTACA VURULAN NEŞTER

Cemil Meriç, *KÖPRÜ*'de dil ile ilgili yazdığı yazısına «Suçlu Kim» başlığını atmış. Türk fikir kamuoyunun tartışmadan kabul etmesi gerekli tesbitler ihtiva eden bu yazıyı ana hatlarıyla özetliyoruz.

«Kıyasıya bir savaştı bu, haçla hilâlin, batıyla doğunun, imanla inkârın savaşı. Hisarlar düşüyordu birer birer Dost düşmana karışmıştı. Şifasız bir hastalığa yakalanan müstağripler, hep bir ağızdan haykırıyordu. Teceddüt, teceddüt... Nihayet İstiklâl Savaşı, yangın alevleri içinden doğan genç bir devlet... Batının silâhlı saldırısını püskürtmüş, batılılaşma sevdasından kurtulamamıştık. Avrupa vazgeçmemişti avından. Aydınlar, devrilen hisarlar karşısında sevinç çığlıkları atıyordu. Düşmanın teslim alamadığı tek kale kalmıştı: Hâfıza, yani dil. Bugünü düne bağlayan köprüler uçurulmadıkça tarihten koparılamazdık.»

Meriç, Cumhuriyete kadar aydınların dil konusunda çeşitli düşünceler savunduklarını, fakat devlet burnunu bu işe sokmadığı için dilin kendi seyrini takip ettiğini söyler. Fakat Cumhuriyet döneminde durum değişir.

«Balkan Savaşı, Trablusgarp, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı... Vatan coğrafyası bu müselsel felâketler yüzünden küçülürken aydın sayısı da azalır. Öyle ki İstiklâl Savaşının muzaffer başkumandanları harfleri değiştirmeğe kalkınca bir avuç entellektüelin alkışlarıyla teşci edilir. Arap harflerini müdafaaya kalkan tek hoca çıkar: Yahudi Avram Galanti. Harf devrimi kütüphaneleri tuğla yığınına çevirir. İrfanımızı maziye bağlayan bütün köprüler berhava edilmiştir.»... Dil devrimi politikanın emrindedir artık. Ona dil aramak devrime karşı koymaktır. Aydının tek hürriyeti vardır; dili tahrip. Mektepler nesillerin hafızasını nesebi gayrı sahih tilciklerle doldurur. Basın bu tahrip ameliyesine alkış tutar... Yok edilmesi gereken düşman: Osmanlıca. Saldıranlar küstah, savunanlar tabansız. Birincilerin dudağında tılsımlı bir kelime. İnkılâp ve arkalarında Batı. İkinciler de aynı mitoslara esir. Ama ayaklarında, çöken bir medeniyetin zincirleri; yürüyemedikleri için koşanlara kızıyorlar.»

«Dilde inkılâb olmaz. İhtiyar tarih, dünyanın hiç bir ülkesinde böyle bir çılgınlığa şahit olmamıştır. Toplum geliştikçe dil de gelişir. Osmanlıca diye bir dil yoktur. Osmanlıca, Anadolu'ya yerleşen ve İslâmiyeti benimseyen Türklerin dilidir. Yani halis Türkçedir, batı Türkçesi.»

«Cedlerimiz buldukları yeni kelimeleri devlet zoruyla kabul etmediler. Her buluş yeni bir teklifti sadece. Osmanlının tilcik üretmeye memur ülemâyı rüsûmu yoktu.»

«Biz bize benzeriz hikmetinin şahane bir tecellisi değil mi? Dünyanın iki büyük inkılâbı yani 1789 ile 1917, ne kadar sınırlı, ne kadar korkak imiş. Bütün müesseseleri yerle bir etmiş ama dile dokunamamış ikisi de.»

«Bu ülkenin aydınları yıllarca tek hürriyet tanımışlardır: Dillerini tahrip hürriyeti. Tefekkür yasaklanmış, irfana sadakat vatan ihaneti sayılmıştır. Genç zekâları felce uğratan bir devrimdir bu. Zaman zaman halkçılık, milliyetçilik, ilericilik ve benzeri mefhumların arkasına saklanmıştır. Bu çılgınlığı solun cılız omuzlarına yüklemek yanlış. Suç hepimizin. Hepimizin, yani minnacık çıkarları uğruna bir avuç mirasyedinin kararlarına kafa tutmayan cebin ve iz'ansız bir intelijansiyanın.»

Ne söylenebilir bu sözler, -kanunlar desek daha uygun olurdu- karşısında. Başımızı avuçlarımızın içine alıp düşünmek, düşünmek, yine düşünmek ve davranmaktan başka ne yapılabilir.

ÖĞRENCİLER,

İSTEDİĞİNİZ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK OKULA GİRMEK ARTIK ELİNİZDE...

ÖZEL MODERN

İstanbul dersanesi

- Klâsik Fen Dersleri
- Modern Matematik,
- Modern Fizik,
- Modern Kimya,
- Modern Biyoloji,
- Genel Yetenek dersleri

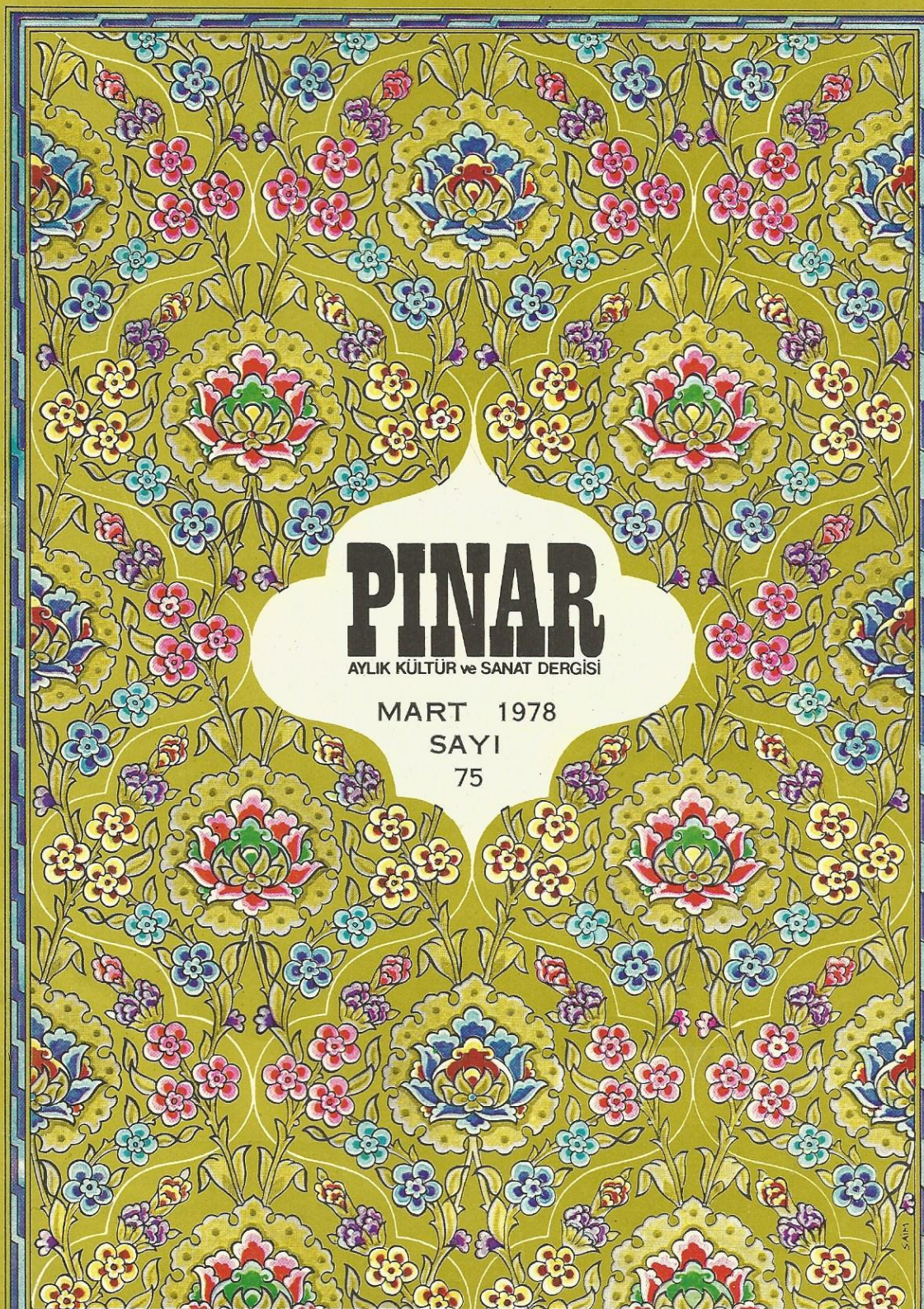
İSTANBUL Tel : 26 79 90
BURSA Tel: 26267

MERKEZ:
Bab-ıâli Cad. No: 50/4 Cağaloğlu — İST.

ŞUBE:
Atatürk Cad. No: 2 Setbaşı - BURSA

Film ve baskı : Renkler Matbaacılık 22.90.71

FİYATI: 10 LİRA

PINAR
AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ
MART 1978
SAYI
75

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Bayram ERDEM

Yazı İşleri Mesul Müdürü
Cevad ÖZKAYA

Yönetim Yeri :
Nuruosmaniye cad. No. 8/3
Cağaloğlu — İSTANBUL

Tel. : 28 40 03

Kapak Kompozisyonu
Salim OKAN

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir. Gönderilen yazılar iade edilmez. Her yazıdan sahibi mesuldür.

İlân
Pazarlığa tabidir

Abone
Yıllık (12 sayı) : 110 TL.
6 aylık (6 sayı) : 60 TL.
Öğretmen ve öğrencilere abone
Yıllık (12 sayı) : 100 TL.
6 aylık (6 sayı) : 50 TL.

Dış ülkelere abone
Yıllık (12 sayı) : 140 TL.
6 aylık (6 sayı) : 75 TL.

Deniz aşırı ülkelere
posta ücreti ilâve edilir

Dizgi - Baskı - Cilt
OTAĞ MATBAASI
Tel. : 27 73 10

Posta Çeki No : 81779

Mart 1978

Cilt VII Sayı 75

Fiyatı : 10 TL.

Her ayın ilk haftası çıkar

İÇİNDEKİLER

Pınar'dan

Kültür Bakanlığı ve Kültür Meselesi — M. Akif AK

Selmanı Farisi — Ahmet EFE

Deprem — Cemil MERİÇ

Eurovision — Yetkin DİLEK

Sabır Çiçeği Olduk — M. Ruhi ŞİRİN

Ahmet EFE'nin Sergisi — PINAR

Gazel — Ahmet EFE

Berdel Acuz — Yetkin DİLEK

Yeni Kalemler — Mustafa EMRE

Sanatkâr mıdır Yaşayan Sanat Eserleri mi? — Savaş ÇEVİK

Dergilerden İzlenimler — Osman SELÇUK

Not : Dergimiz, 8 kasım 1976 tarihli ve 1903 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilgililere tavsiye edilmiştir.

PINAR DAN

Saygıdeğer okuyucu,

Elinize biraz geç de olsa ulaşabildiğimiz için Yüce Yaratıcıya şükür borçluyuz. En büyük gazetelerin bile ciddî bunalımlar geçirmekte olduğu günümüzde, sadece satıştan gelir sağlayan bizim gibi dergilerin yayın hayatlarını sürdürebilmeleri gerçekten bir başarı sayılmalı. Ama Pınar'ın sadece bir yayın organı olmadığını bütün okuyucuları bilmektedirler. Bu sebepten Pınar, inşaallah her şeye rağmen milletimize büyük hizmetler vererek yayınına devam edecektir.

Değerli okuyucularımız. Türkiye sanat ve kültür hayatı garip gelişmelere şahit oluyor. Yeni hükümetin kültür politikası, geçmiş politikalara tepkiyle şekillenmiş, görebildiğimiz kadarıyla. Bunun ise nedenli zararı olacağı açık. Yeni yönetimin, geçmiş dönemde görev verilmemiş kişileri, işbaşına getirme esasına dayalı çalışmalarının, ülkeye bilerek ya da bilmeyerek bir felâket hazırlamaması için, ilim adamlarımız, düşünür ve sanatçılarımız gerekli uyarıları yapmak zorundalar. Biz kendi çapımızda bir inceleme ile yapmak istedik bu uyarıyı.

M. Akif Ak, «Kültür Bakanlığı ve Kültür Meselesi» yazısıyla, konuyu derinleştirmeyi amaçlamış. İncelemesine bir toplumbilimcinin aynı konudaki tespitleri ve hükümlerini eşlik ettirerek başlayan yazarımız, okuyucunun ufuklarını genişletecek sorular ortaya koyuyor.

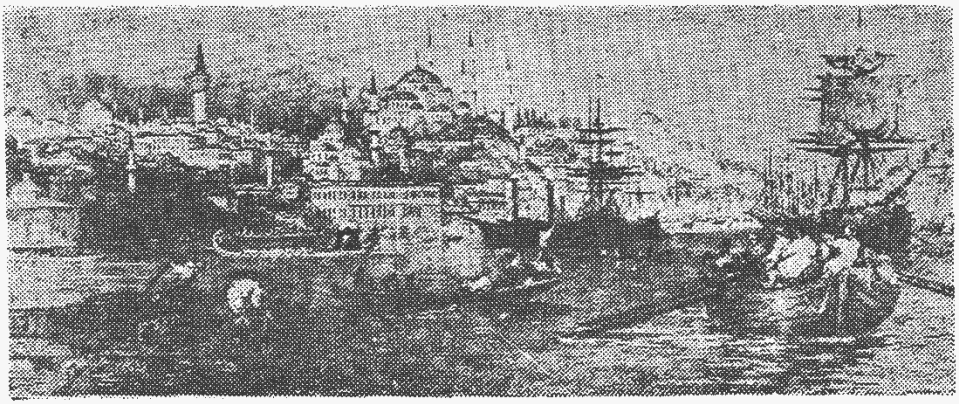
Yetkin Dilek, Eurovision u yazıyor bu sayımızda. Diyebiliriz ki gazete ve dergi sayfalarını günlerce işgal eden Eurovision, bu açıdan hemen hiç incelenmedi. Okuyucular kadar, ilgililerin de bu yazıdan yararlanacaklarını umuyoruz.

Bu sayımızda bir yenilik daha ekledik dergimize: «Yeni Kalemler» Okuyucularımızın gönderdikleri şiir ve hikâyelerden yayınlayamadıklarımızı bu yeni açtığımız sayfada değerlendireceğiz. Yalnız, bu sayfanın, bize gelen bütün şiir ve hikâyeleri, değerlendirmeye yetmeyeceğini söylemeliyiz. Gönderilenler arasından, gelecek vadedenler seçilecek ve bütün ilgili arkadaşların istifade edebileceği tarzda değerlendirilecek. Bunun için «yeni kalem» sahibi arkadaşlarımız hep kendi isimlerini aramamalıdırlar bu sayfada. Yazılanlar içinden mutlaka onlarla da ilgili hususlar bulunacaktır.

Bu sayımızın ilgi çekeceğini umduğumuz yazılarından biri de «Deprem...» Yazarımız Sayın Cemil Meriç, geçtiğimiz yılın en başarılı romanlarından, Aclan Sayılgan imzası taşıyan Deprem'i değerlendiriyor. Bu yazı, gerçek bir tenkidin nasıl olabileceğine dair de başarılı bir örnek sunuyor bizlere.

Pınar şairlerinden ve ressam Ahmet Efe kardeşimiz, bu ayın başında bir sergi açtı Ankara'da. Sargisiyle ilgili haberler ve Ahmet Efe ile yapılmış bir röportajı yine bu sayımızda bulacaksınız.

Pınar'dan saygılar, sevgiler, selâmlar...

KÜLTÜR BAKANLIĞI VE KÜLTÜR MESELESİ

M. Akif ÂK

Yeni iktidarın kültür politikasını çeşitli vesilelerle açıklamış bulunan A. Taner Kışlalı, kültür meselesinin yeniden gözden geçirilmesi gibi bir mesele getirdi gündeme. Her gün tazeliğini koruyan ekonomik konular ve anarşi, en az onlar kadar önemli, kültür meselesinin yeterince tartışılmasına elvermediyse de, konuyu en geniş boyutlarıyla ortaya koyan incelemelere raslanabildi. Fakat sözcüler birer kere konuştular ve sustular. Attila İlhan, Emre Kongar'ın geniş incelemesinden sadece Atatürkçülük ile ilgili bölüm için tepki gösterdi. Montajcı düşüncenin kalemşörleri ise meseleyi duymazlıktan geldiler. Dışarıya doğrudan bağlı düşünce, elbette Türk fikir hayatının kendi kişiliğini kazanacak vadilerde gelişmesini ve derinleşmesini istemezdi. Sosyalist olsun, liberalist olsun, batıcı düşünceye tepki ile hayat süren taraftan ise ciddî bir yazıya raslanmadı. Millî kültürün yılmaz savunucusu görünenler, kültürün yeni yorumu karşısında susmayı tercih ettiler.

Emre Kongar'ın hakkını teslim, bir borç. Konuyu en geniş boyutlarıyla o yazdı. Şöyle koymuş incelemesinin başlığını. «Ulusal Kültürün evrensel boyutlara ulaşması için düşünce alanındaki engeller kaldırılmalıdır.»

Yazı bir tarifle başlıyor: «Kültür, doğanın ya da Tanrı'nın yarattıklarına ek olarak, insanoğlunun yarattıklarının tümüdür. Her türlü araç, gereç, giyim, kuşam, inançlar, değerler, tutumlar, bir kültürü oluşturan öğelerdir.»... Kültür, genel anlamıyla ikiye ayrılır: Maddî kültür ve manevî kültür. İnsanoğlunun yarattığı ve ürettiği her türlü madde ve makine maddî kültürü oluşturur. İ n a n ç l a r , değerler, kurallar, kısaca gelenek ve görenek dediğimiz, topluma biçim veren davranış ürünleri, tüm inançlarla birlikte kültürün manevî bölümüdür.»

Bu yaklaşımlara takılıp kalırsak, Kongar'ın değerli teşhislerini ihmal edebiliriz. Bu yüzden, Kongar'ın düşünce yapısını tanımada çok önemli olsa da bu

tarifler, şimdilik Kongar üzerine bütüncü bir inceleme yapma niyetinde olmadığımızdan tahlil edilmeyecek.

Değerli düşünürümüz Aykut Edibali, daha 1973'lerde, Maddî kültür manevî kültür tasniflerinin, sadece öğrenme kolaylığı sağlayan birer sınıflama olduğunu ifade ediyordu.

«Bir toplumun *'toplam aksiyonu'* dediğimiz, onun *'beşerî dünya'*sını, maddî ve manevî unsurlara ayırabiliriz. Gerçekte bu ayırım, öğrenme kolaylığı sağlayan bir sınıflamadır. Yoksa bir topluma has beşerî dünyanın kompleks yapısını aksettirmez. Kabaca, bir toplumun *'beşerî dünya'*sının maddî unsuru, *'nüfus'* ve *'teknoloji'*den ibarettir. Manevî unsuru ise, *'inançlar, bilgiler, değerler, aksiyon kalıpları ve münasebetler'*inden ibarettir.» (1)

Öyleyse, maddî kültür-manevî kültür gibi, son yıllardan öte ömrü uzanmayan, mücerret ve tanımlama kolaylığı için kullanılan kavramların insanlık tarihini açıklama gibi bir kabiliyetleri olamaz.. Çoğu deneylere dayalı fizik kanunlarının bile bütün fizik âlemi açıklama gibi bir iddiası olmadığına göre... Maddî kültür-manevî kültür tasnifinin aşağı-yukarı benzeri sınıflamalardan ikisi de, alt yapı-üst yapı ya da kültür-medeniyet, Fakat bütün bu ayrımlardan maksat, toplumların ezelî birer kanunu ifade değil, bir dünya görüşünün sosyal alanda uygulanmasını kolaylaştırmaktır.

Kongar'a göre maddî kültür ile manevî kültür arasındaki uyumsuzluk, bunalımların artmasının başlıca sebebi.

«Başka bir terminoloji ile, teknoloji-ideoloji dengesizliği biçiminde belirtilebilen maddî kültür-manevî kültür uyumsuzluğu, en temel toplumsal belirleyicilerden biridir. Bir başka deyişle, herhangi bir toplumun belli bir zamandaki yapısı, bütün sorunlarıyla birlikte, o toplumun maddî ve manevî kültürü arasındaki ilişki tarafından biçimlenir. İki kültür arasındaki dengesizlik büyüdükçe sorunlar çoğalır ve belirginleşir. Maddî ve manevî kültür arasındaki uyum arttığı zaman ise toplumun sorunları da azalır ve yumuşar.»

Kongar, bu iki kültürden hangisinin diğerini belirlediği gibi bir mesele önemli değildir, maddî kültür, insan-tabiat, manevî kültür de insan-insan çelişkisinden doğmuştur ve insanlıkla birlikte vardır görüşün de.

Bu börüş, bugün sosyal düşünce alanlarının başlıca unsuru olan toplum olgusunu temel izah birimi olmaktan çıkarıyor. Toplum, bu ilişki içinde bir sonuçtur nihayet. Bu noktada, sorulacak bir kaç soru ile konunun içinden çıkılmaz biçimde karışması işten bile değil. İnsan tabiat ile savaşmıyor, uyum yolları arıyor. Çünkü tabiat, bünyesi gereği saldırgan değil. Tabiat, başıboş, azgın bir takım güçlerden değil, belli zaman aralıklarıyla ve ahenk içinde değişen, bu değişimi tekrarlayarak insanın hizmetine amade olan bir hammaddeler bütünüdür. Eğer tabiat bu ahenk içinde olmasaydı, insan, gökten inen hangi afetin karşısında yaşama şansına sahip olabilecekti? Öyleyse insan tabiat ilişkisi kısa zamanda uyuşmaya dönüşebilen bir ilişkidir. Ve uyuşma halinin gelmesinden sonra, ilişki, diyalektik -ilerletici manada- nitelik ve muhtevadan çıkar. Tabiat, bir yıl içinde aşağı yukarı belli peryotlarda belli olaylara şahit olur. Olağanüstü durumlar vardır ama bunlar birer istisna. O halde tabiatın bu genel anlamdaki monotonluğu içinden insan nasıl olur da binlerce yıl sürekli değerler oluşturur? Sonra aynı tabiat şartlarındaki insanların tarihleri niçin aynı değil? Toplumların değişimini, aşındırma yoluyla tabiat şekillendirmiyor. Aksi halde çok kısa zamanlar içine sığ-

(1) Aykut Edibâli, Toplumların Değişmelerini Tahlilin Bir Ölçüsü Olarak Kültür ve Medeniyet Vakıası Üzerine Çalışmalar. İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek Dergisi, sayı: 3, 1973.

* Yeni Cami

dırılan toplumsal değişmeleri anlamak imkânsızlaşırdı. Bu soruları çoğaltabiliriz. Fakat sonuç olarak şunu söylemekle yetinelim: Kongar'ın kültürü tarifi ve tasnifi cihanşümul bir yaklaşım ölçüsü olma özelliği taşımıyor. Kongar, maddî ve manevî kültürden hangisinin belirleyici olduğunun önem arzetmediğini ifade ederken, bunlardan birisini a priori olarak alan ideolojilerden ayrılma amacı güdüyor. Haklı, ama bu iki kültür arasında şayet bir dinamizm varsa -ilişki kavramı bunun varlığının ifadesidir- bunu sağlayan nedir?

Bütün bunlardan başka «kültür» bütün insanlığı kucaklayan bir tarife ve açıklığa da kavuşmamış zaten. «Amerikalı iki yazar 160 tarifini bulmuş: kimi tasvirî kimi tarihî, kimi normatif, kimi psikolojik, kimi yapısal, kimi jenetik v.s.» (2)

Batı'da bu denli kaypak olan bir kavramdan, dünyamızı ölçecek, açıklayacak anahtarlar çıkarmak ne mümkün. Ama aşağı - yukarılık payını koruyarak ve geçici kaydını da unutmadan bu kavramı ve benzerlerini kullanabiliriz, kullanmaktayız. Batı'da durmadan değişen kavramları bizim için değişmez ölçüler yapmak ne büyük felâketlere yol açar! Sayın Kongar da pek iyi bilir ki, kültür ve medeniyet gibi kavramlar yer yüzünde

---

(2) Cemil Meriç, Umrandan Uygarlığa, ikinci baskı. 1977, s. 78 Sayın Meriç'in kitabının notlar bölümüne aldığı şu bölümü buraya almada yarar gördük. «Kültür, antropolojik manâsıyla Almancadan Batı dillerine geçmiş. İlk kullanan Klemn (1843). Tylor, kelimeyi ondan iktibas etmiş (1871). İngilizler de Fransızlar gibi medeniyetle kültürü aynı manâda kullanırlar. Alman kültür dediği zaman maddî medeniyeti kasteder, maddî medeniyeti ve yabani ve barbar kavimlerin sanatlarını. Maddî medeniyet, tabiatın sunduğu malzemeyi ve tabiat güçlerini kullanır.» (LesterWard)

Ne var ki Almanlar da kelimeyi, uluorta kullanıyorlarmış, bir yazara göre: «Evvelâ kültür ferdî değildir, toplumun fethi veya içinde bulunduğu bir durumdur. Tabiat üstünde hakimiyetimizi sağlayan bir nevi vasıta, ilim, teknik v.s.» (Albion Small).

Heyhat, okudukça cehaletimiz artıyor. Bir başka Amerikan sosyologuna göre (Mac Iver) medeniyet vasıtaları ifade eder, kültür amaçları. Yani medeniyetin antitezi.

sayısız medeniyet ve kültür doğup, yok olduktan sonra icadedilmiş kelimeler. O s m a n l ı medeniyeti diyoruz, ama medeniyet adını Osmanlı vermedi. Hele kültürü ne kelime ne de anlam olarak kullandığı varit değil. Bir Mısır, Çin, Hint ve Bizans için de aynı durum geçerli. Fakat bu anahtarların kullanılması halinde bile bizim tarihimizin ve değerlerimizin büyüklüğünü ve halen de yaşamakta olduğunu çıkarabilmekteyiz, tıpkı sayın Kongar gibi.

Yazının ilk bölümündeki genel tespitlerine Kongar, Sanatçı - politikacı - düşünür ilişkilerini de ekledikten sonra, tarihe geçer: Günümüz Türkiye'sinin toplumsal yapısını, bunalımlarını ve kültür sorunlarını algılayabilmek, ancak tarihe doğru teşhisler koymakla olanaklıdır.»

OSMANLI VE DÖRT ÖNEMLİ KÜLTÜR ÖGESİ

«Osmanlıya baktığımızda çok önemli dört kültürel öge görmekteyiz. Osmanlının birinci niteliği bütün topluma İslâm kültürünün egemen olmasıydı. Kanımca bugün yapılan en önemli yanlışlardan biri, İslâm kültürünü küçümsemektir. Oysa Osmanlıya gelene dek yedi yüz yıllık bir birikim sağlamış olan İslâm kültürü son derece renkli geniş ve görkemli bir kültürdü. Bir kez bu kültür insanlığın kendinden önceki bütün birikiminden etkilenmiş, eski Yunan, Mısır, Musevi ve Hıristiyan kültürleri, çeşitli uygarlıkların beşiği olan Akdeniz, hep o dönemin en mükemmel bireşimini simgeleyen Müslümanlık içinde erişmişlerdi. Bu birikim üzerine Ebu Bekir ile Osman'ın bilimi, Ömer'in adaleti ve Ali'nin cesareti eklendi.»

Bu araya bazı itirazlar sokacağız. İslâm bir uygarlık olarak doğmadı. İslâm uygarlığı dört halifeden de sonradır. Böyle olunca İslâm'ın doğuşunda Yunan, Mısır, tesirleri aramak mümkün olmaz. Ama, Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı üzerinde bu kültürlerin tesirleri, daha doğru bir ifadeyle, bunlardan istifade edildiğini inkâra kimse kalkışmıyor. Bir de İslâm'ın semavî dinlerin sonuncusu olduğu ve önceki hak dinlerin bir çok esasını ihtiva ettiği ve gelmesiyle onların sakıt olduğu ile ilgili Kur'an ayetleri vardır. Sanırız Kongar'ın kastetiği budur. Ama burada sözkonusu edilen dinler Yahudilik,, Hıristiyanlık ve İbrahim dinidir. Yunan ve Mısır yoktur. İslâm'ın kendisine indiği yüce Peygamber'in ise ümmî iken Peygamber olduğu, ne Tevrat, ne İncil ve ne de başka bir dini çevre ile ilişkisinin bulunmadığı bir diğer gerçek. O, Kur'an'ı Allah'tan almıştır. İslâm'ın uygarlıklar kurması -ki bunlar da İslâm uygarlığı olarak değil, Abbasi, Selçuklu, Emevi, Osmanlı medeniyetleri olarak adlandırılıyorlar- dört halifeden sonradır. Hz. Peygamber'in uygarlık kurduğu düşünülemez. O maddeleşerek donan değil, insanlık yaşadıkça sürekliliğini ve tazeliğini koruyacak bir dinin getiricisi olmuştur. İnsanlar, çeşitli çağlarda değişen ölçülerde nasip alırlar bu ebedî prensiplerden.

SEÇKİN — HALK KÜLTÜRÜ İKİLİĞİ

«Osmanlının ikinci kültürel niteliği, seçkinlerle halk arasında görülen ünlü kültür ikiliğiydi. Bir yandan divan şiiri, öte yandan halk ozanları, bu ikiliğin en güzel simgesidir... Devşirme denilen usulle, ana babasından küçük yaşta alınan genellikle Ortodoks hıristiyan çocuklar, padişahın kulu olarak yetiştirilirlerdi. Böylece toplumda etnik, kültürel, ailesel, ekonomik ve siyasal köken sahibi olmayan merkez bürokratlarının (vezirlerin, yeniçerilerin) yaşam güvenceleri Sultan'ın iki dudağının arasına bağlı kalırdı. Sipahiler, köylüler, merkez memurları ve padişah arasındaki ince dengeye dayalı olan bu düzen, zorunlu olarak ikili bir kültür yapısı doğurmuştu.» Buraya kadar güzel de, bu tespitlerine örnek olarak Kongar'ın Mevlâna ile Yunus'u vermesini -çünkü Osmanlı ile doğrudan ilişkileri yok- anlamak zor. Ayrıca sözü edilen zümrelerin «yaşam güvence»leri hiç de padişahın iki dudağı arasında değildi. Bu zümreler (ilmiyye, seyfiyye, kalemiyye) devletin temel kanunları ve ge-

leneklerinden kuvvet ve yetki alan birer denge unsuru idiler. Meselâ ulema ile yeniçeriler bir olur padişahı etkileyebilirlerdi, hal' ederlerdi hatta.

DIŞARIDAN ALINAN KÜLTÜR ÖGELERİ

«Osmanlının üçüncü niteliği, belli bir tarihten sonra, manevî kültür öğelerini dışarıdan almaya başlamış olmasıydı. Aslında her toplumun, kendi dışındaki toplumların kültürleriyle etkileşime girmesi olağandır. Fakat Osmanlı toplumu, kurulduktan bir süre sonra, özellikle t o p r a k genişlemesinin durduğu dönemlerde artık siyasal çözüm önerilerini tümüyle dışardan ithal etmeye başlamıştı. Aslında «hürriyet» gibi, «eşitlik» gibi kapitalist gelişme aşamasında anlam taşıyan kavramlar, siyasal çözüm önerilerinin temelini oluşturduklarından, Osmanlıya tümüyle yabancı kalıyor, yapıcı olmaktan çok düşsel nitelik taşıyorlardı.»

«Osmanlı kültürünün dördüncü özelliği, hem suçlamaların, hem çözümlerin, maddî kültür yerine manevî kültür alanına yöneltilmiş olmasıdır. Oysa Osmanlı, ekonomik nedenlerle, teknolojisini geliştiremediği, dış ülkelerin pazarı olmaktan kurtulamadığı için batmıştır. Bu acıklı son ise, içte durağan nitelik taşıyan, toplumdan kopuk devlet yapısına, dışta, Akdeniz ülkesinde egemen olan kapitülasyonlar ile, batının yeni dünyaya açılmasına bağlıdır. Yani olayın padişah ile, yani İslâm dini ile ilişkisi yoktur. Ancak gerek padişah, gerek İslâm dini, sermaye birikimini engelleyici devlet yapısının birer öğesi olarak suçlanabilirler. O zaman bile bu suçlama geçerli değildir. Çünkü Osmanlı devlet yapısının belirleyicileri, padişahın baskısından ve İslâm dininden çok, devşirme sistemi, tımar sistemi, özerk yönetim birimleri, artı ürünün doğrudan merkezî otorite tarafından denetimi gibi öğelerdir. Kısacası Osmanlı ne Osman beyin dehası ve İslâm dininin gücü ile kuruldu ve gelişti, ne de Abdülhamid'in baskısından ve İslâm'ın yozlaşmasından dolayı yıkıldı. Her iki sav da aynı derecede yanlıştır. Osmanlı, gardrop Atatürkçülerinin dediği gibi İslâm yozlaştığı için yıkılmamıştır. Fakat bağnaz şeriatçıların savladığı gibi İslâm sayesinde de yücelmemiştir.»

Bu teşhislerin yer yer doğrular taşıdığı aşikâr. Sayın Kongar, düşüncesizliği temsil eden düşünce hayatımıza aydınlık getirme çabası içinde görünüyor. Ancak böyle bir iyiniyet, her zaman doğruları söyleme gibi bir imtiyaz vermiyor insana.

Kongar, «maddî kültürün mü manevî kültürü belirlediği, yoksa tersinin mi doğru olduğu aslında anlamsız bir tartışmadır.» diyordu. Ve bir tek faktörün tarihi belirleyemeyeceğini anlatmak istiyordu. Oysa burada Osmanlının yükselişi ve çöküşünün tamamen ekonomik sebeplere bağlı bulunduğunu ileri sürüyor. İslâm bir dindir. Bu demektir ki insanla ilgili her şeyle ilgilidir. O'nu hayatın belli alanlarına mahkûm edemeyiz. Ve İslâm durup dururken bir toplumu yüceltip, sonra da alçaltmaz elbette. O'nu kabul edersiniz, sizi ve toplumu ilk plânda temizler, faziletlerle donatır. Korku ve umudu yerleştirir yüreğinize, duayı, tevbeyi, cezayı, ve mükâfatı. Kız çocuğunuzu diri diri gömerken, adaletinizle dünyaya ün yapmış biri oluverirsiniz; yemekten, kalkıp, oturmaktan, evlenmeye kadar bir yığın hayvanca ve barbarca geleneğe sahip iken O sizi temizler, inceltir, iffet, namus sahibi yapar. Bütün bunlar birer ilerleme, gelişme, yücelme değil midir? Ve böyle yücelmekte olan kişilerden oluşan bir toplumun yücelmesi kadar tabiî bir sonuç olabilir mi? Ama bu dinin ne kutsal kitabı, ne de ulu Peygamber'i insan ve toplum hayatının sadece ahlâktan ibaret olduğunu söylemişlerdir. Ekonominin ve başka öğelerin de insan ve toplum hayatındaki rolünü bilmişler ve kalıcı formüller koymuşlardır. Ve bu formüllerden, çağın sosyal-ekonomik hayatının meselelerini çözen bir *Kitab-ül Haraç* şaheseri çıkarılabilmiş, *Siyâsetnâme* gibi bir devlet felsefesi harikası doğabilmiştir. Öte yandan *Mukaddime* gibi bir dağ silsilesi yüksel-

miş, Gazalî bu haşmete eşlik ederek, insan ve toplum hayatını süsleyen, güzelleştiren eserler vermiştir. Bütün bunlar, var olan bir sosyal yapının yorumu kadar, kendine has bir ekonomik, sosyal, siyasî yapının doğmasını da sağlayan unsurlar halinde duruyorlar önümüzde ve biz hala onlara başvurma mecburiyeti duyuyoruz.

İşte bunlardan dolayıdır ki biz Kongar'ın, «...toplumbilim bize, toplum içindeki bütün öğelerin sürekli bir etkileşim içinde olduğunu söyler.» görüşünü daha doğru ve ilme yakın buluyoruz. Ve Osmanlının yükselmesinde ya da çökmesinde ekonomik faktörü de inkâr yoluna gitmiyoruz. Kogar ise İslâm dininin, toplumsal değişmemizde çok önemli bir yeri olduğunu, fakat bunun belirleyici bir rol olmadığını ifade ediyor. Aslında atalarımız, İslâm'ı hayatlarının belli alanlarında uygulamak üzere almadıkları gibi, O'nun hayatlarındaki rolünün oranını da ölçmemişlerdir. Çünkü Tanrı'yla pazarlık anlamı taşırdı bu. Yahudiler böyle yapmışlardı. Oysa Türkler, İslâm'a teslim olmuşlardır. Müslüman olmayan Türk boylarının, Türklüklerini bile koruyamadıklarını ve başka milletler içinde eridiklerini, bütün dünya tarihçileri kabul etmiş durumda. İslâm daha nasıl belirleyici rol oynayabilir bir toplumun hayatında.

Ayrıca Kongar'ın Osmanlı kültürü için saydığı dört unsurdan son ikisi çok önemli olmakla birlikte arızîdir. Dolayısıyla bir başka konu olarak ele alınmaları gerekirdi düşüncesindeyiz. Çünkü Osmanlı kültürü henüz yıkılmamıştır, Kongar'ın da vurguladığı gibi. Bu yüzden Osmanlı'nın bütününü kucaklayacak özellikler sıralayamayız. Ama Osmanlı'nın değişmezleri vardır. Bunlar tespit edilebilirdi.

«KÜLTÜREL AÇIDAN ATATÜRKÇÜLÜK»

Emre Kongar, incelemesine, Atatürkçülüğe kendine özgü yeni bir yorum getirerek devam eder. «Aslında kültürel alanda Atatürkçülük ne İslâm düşmanlığı ne batı hayranlığıdır. Kültürel açıdan Atatürkçülük, Türk kültürünün ulusallaşarak, evrensel boyutlara ulaşmasının savaşını vermektir.» Osmanlı-İslâm kültürüne yapılan batı aşısı, özellikle Cumhuriyet ile birlikte ulusal bir kültüre doğru ilerliyordu.

Bu nasıl ulusallıktır? Medenî kanun olduğu gibi batıdan alınmış, Anayasa öyle. Alfabe, batıdan. Giyim kuşam yine ordan. Üniversitelere örnek batı. Peki bizden ne kalıyor geriye? Kafamızın içini ve dışını, hatta gönlümüzü batıdan alınan kalıplar şekillendirecek. Ve bütün bunlar Sayın Kongar'a göre «kozmopolit imparatorluktan ulusal devlete geçiş için harcanan çabalar olacak. Tarih ve dil tezi de bütünüyle bu açıdan değerlendirilmeli imiş. Bu nasıl ulusallaşma? Türkiye bir imparatorluktan sözde kurtulurken, bir başka imparatorluğun, batı imparatorluğunun ve emperyalizminin siyasî hakimiyetini değil de kültürel ve ekonomik hakimiyetini kabul ediyordu. Evet başımızda bir sömürge komiseri yoktu, ama başımızdakiler zaten hiç aratmıyorlardıki sömürge komiserlerini.» Amaç, İslâm'ın yok edilmesi, ya da batının benimsenmesi değil, çağdaş ulusal bir devlet yaratılmasıdır» diye devam ediyor Kongar. Amacın bu olduğunu bilmiyoruz. Fakat bildiğimiz bir şey varsa, o da bugün İslâm'ın ülkemizde yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu ve batının da meczubane bir biçimde taklit edildiğidir. Sonuç bu olduğuna göre, amaç öyle olmuş neye yarar? Kaldı ki Misakı millî hudutları içnde kalkıp imparatorluk taşlayacak değildik elbet. Yeni durum karşısında mutlaka yeni bir şeyler yapılacaktı? Ama bunlar cumhuriyetçilerin yaptıkları olamazdı kesinlikle. Başka ne mi yapılabilirdi? İşte Cumhuriyet döneminin en büyük hatası da bu sorunun cevabında, daha doğrusu cevapsız kalmasında saklıdır. Cumhuriyetçiler, bu sorunun değil cevaplanmasını, sorulmasını bile imkânsız kılıcı totaliter bir uygulama içinde olmuşlardır.

Şimdi ne yapılabilir? Her türden si-

yasetçimiz, bu soruya cevap vermekle meşgul. Ama soruyu henüz anlamadıklarını bile söylemek mümkün. Bilim adamlarımız ve sanatçılarımız ise bazı istisnalarıyla birlikte, bizdeki seviyesiz siyasetçilerin ardından gitme eğilimindeler. Onun i;in bu soru, gerçek cevaplarını, geçmişin ciddî, objektif incelendiği, araştırıldığı, söğülüp inkâr edilmediği ya da rasgele öğülmediği bir ortamın gelmesinden sonra bulacaktır.

Emre Kongar Atatürk zamanında ulusallaşmanın kültür alanında da gerçekleştirilmek istendiği ile ilgili bir belge sunuyor. 9 mayıs 1920'de okunan hükümet programında yer alan bu belge, «Maarif işlerindeki gayemiz, çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her manasıyla dini ve millî bir hale koymak ve onları cidali hayatta...» şeklinde başlıyor. Bu belgeye Atatürk'ün İslâm dini hakkındaki öğücü sözünü ekleyebilirdi Kongar. Oysa ne söylendiği değil, ne yapıldığı önemlidir. Hele söz konusu kişi bir siyaset adamı ise. Emre Kongar bu konuda şu yargıya varmış:

«İşte, İslâm'ı tümüyle yadsıdığı ve onun yerine batıyı koyduğu ileri sürülen Cumhuriyet hükümetlerinin proğramı böylesine ulusal amaçlı idi. Pek doğal olarak burada unutulmaması gereken nokta, kraldan çok kralcı olanların, Atatürk ve arkadaşlarını, Osmanlı-İslâm kültürü düşmanı ilân ederek o anlayışa koşut biçimde baskıcı yöntem uyguladıklarının ne yazık bir tarihsel gerçek olduğudur. Bu yanlışların bedelini, Türkiye bugün hala ödemektedir.»

Emre Kongar, yazısına, Atatürk'ten sonra gelen hükümetlerin kültür meseleleri ile ilgilerini konu alarak devam eder.

«Türk kültürü üzerinde yapılan çeşitli güdümleme denemeleri, Millî Eğitim bakanlarından Hasan Ali Yücel zamanında en etkin noktasına ulaştı. Bir yandan köy enstitüleri proğramıyla eğitim ve kültür yoluyla toplumun yapısı değiştirilmeye çalışılıyordu. Öte yandan da batı kültürünün bütün ürünleri Türkçeye aktarılıyor, yeniden gün ışığına çıkarılan Türk - İslâm klasikleri ile birlikte yeni bir bireşime yönelmesi için ortam hazırlanıyordu.»

«1950 yılı, Türk kültüründe güdümlemeler açısından bir başka dönüm noktasını belirler. Gerek dilde, gerekse kültür olayına yaklaşımda, genel bir yadsıma genel bir geriye dönüş başlar. Bu geriye dönüş, aslında İslâm adına ulusalcılıktan uzaklaşmadır. Politika bir kez daha gerçeği saptırmıştır... Atatürk devrimlerini, «ulusca benimsenmiş olanlar, benimsenmemiş olanlar» olarak ikiye ayıran Demokrat Parti iktidarı, kültür konusunda son derece haklı olan dinci-Osmanlıcı görüş, bir siyasal partinin kanadı altında güdümlenerek, toplumsal gerçekten, doğrudan ve güzelden sapmaya, yozlaşmaya siyasal akımlara dayanak ve araç olmaya başlar... Pek doğal olarak hata tek taraflı değildir. Dil ve kültür konusu, kendilerine Atatürkçü diyenler tarafından da yanlış ele alındığı için, İslâmcı - Osmanlıcılar, adeta politik olarak toplum dışına itilmişlerdir. Sonuç olarak Demokrat Partinin on yıllık döneminde kültür konusu, dil ve din sorunu olarak ele alınmış ve bu nedenle pek olumlu bir gelişme sağlanamamıştır.»

Yazar, 1960'tan sonraki serbestlik döneminde kültür alanında o güne kadar görülen filizlenmenin birden bire yayıldığını belirterek tekrar geriye döner: Atatürk dönemi kültür alanında İslâm düşmanı ve batı yanlısı değildi, amaç ulusal bir devlet kurmaktı. Atatürk'ten sonra ise durum değişti.»... İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı sırasında kurulan ilk üç hükümetin programlarında eğitim ve kültür konularına yer verilmemiştir.»

Kongar, ilk Kültür Bakanlığı kurma düşüncesinin 60'tan sonra ortaya çıktığı görüşünü ileri sürer. O sıralar hükümette hayli etkin olan MBK içinde, bir Kültür Bakanlığı kurma taraftarı olan üyeler vardır. Ancak bunlardan bir kısmı, sanat ve kültür işlerinin gerçekten bağımsız olmasını isterken, diğer bir kısmı da totaliter bir yöntem taraftarı olduklarını açıklarlar. Bu iki görüş çatı-

şır. Kültür Bakanlığı projesi de kalır. 1964'te İstanbul'da «Müzik ve Sahne sanatları Danışma Kurulu» toplantısı ile mesele yine gündeme gelir. Bu toplantıda Tarihî Türk kültürünün temsilcisi kimse yoktur. Hepsi Cumhuriyet döneminde güdümlü kültür politikası sonucu icrayı sanat eden tiyatro, opera ve çok sesli müzik sanatçılarıdır. Bu kurul da 1965'de dağılır. «İlk Kültür Müsteşarlığını kurmak onuru, Ürgüplü kabinesinin Millî Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan'a nasip oldu. 1965 yılının temmuz ayında Kültür Müsteşarlığı kuruldu ve başına Adnan Ötüken getirildi.» Politikanın sanatı güdümleme çabasının bir örneği idi bu müsteşarlık. «Müsteşarlıktan bakanlığa geçiş ise daha acıklı bir öyküdür.» 12 mart muhtırasından sonra iktidara getirilen Erim hükümeti sırasında Çalışma bakanlığı yapan Atila Sav, Millî Eğitim Bakanı'na Kültür Bakanlığı kurulması yolunda telkinlerde bulunur. Bu bakanlık, kuvvet zoruyla iktidara gelen kabineyi halka sevimli gösterme işini de başarabilecektir. Karar verilir ve o sıralar Türkiye'de bulunan Talat Sait Halman, kendisine yapılan teklifi kabul eder. «Asıl görevi süngü desteğini halk desteğine çevirmek olan Halman, sanat, edebiyat ve düşün yaşamının tomurcuklanmasına da yardımcı olacaktır.»

Konuyu, başından beri yeni CHP iktidarının kültür politikasına getirmeyi amaçlamış bulunan Kongar, 1973 seçimleri sırasında beliren değişikliğe dikkat çeker. Özerk Kültür meseleleri, daha o zaman yazar-şair bir kişinin başkanlığında bulunan CHP programlarında yer alır.» Derken birinci Milliyetçi Cephe hükümeti kurulur. Kültür Bakanlığı aynen korunmuş ve başına PTT malzeme dairesi eski müdürlerinden bir politikacı getirilmiştir. Bu dönemde, millî kültür adına, Türk kültürü iyice geriletilir.» İkinci Ecevit hükümetinde Kültür Bakanlığı kaldırılmış ise de, üçüncü Ecevit hükümeti, devralınan hastalıklı mirası tasfiye için bakanlığa kabine içinde yer verir ve bu tasfiye işi için A. Taner Kılalı uygun görülür.

Ve Kışlalı çıkar ortaya, bir bilim adamı hüviyetine bürünerek kültür konusunda, sadece şahsına ait teoriler ileri sürer. Kültür kuruluşlarının özerk olmasını istediklerini ifade ederki, haklıdır. Ama daha sonra yaptığı açıklamalar havayı bulandırır. Sayın bakanı bir güdümleme sevdasına tutulmuş görürüz. Geçmiş yönetimlerin hatalarının, kendisine kültürü tepeden tırnağa değiştirme yetkisi verdiği kanaatine kapılır.

Kongar, bu özerkleştirme çabasını benimsemektedir. Ancak bazı kuşkuları da yok değildir. «Sanat işlerinin bir takım becerikli yöneticilerin günlük tedbirlerine terkedilmesi gerektiğini hiç unutmamalıyız.»

«Önce Türkiye'nin sanatçısıyla, edebiyatçısıyla, düşünürüyle, MSP'lisiyle, CHP'lisiyle, dincisiyle, sosyalistiyle, yani her sınıftan ve görüşten insanıyla iki noktayı içine sindirmesi gerekmektedir. Zaman ve toplum geri gitmez... Türkiye ne İslâm'ı yadsıyabilir, ne Atatürk'ü. Fakat öte yandan ne devri saadete geri dönebilir, ne de Mustafa Kemal Atatürk zamanına... Bu nedenle Türkiye'nin kendine özgü kültür mirası ile birlikte, sosyalist ve kapitalist toplumların ürettiği yeni kültürlerden etkilenmesini engellemek olanaklı değildir... Demek ki gerek maddî kültür, gerekse manevî kültürümüzün geleceğini düşünürken, mevcut kültür keşmekeşimizin, tarihimizle ve dış dünya ile etkileşim içinde olduğunu hiç gözden kaçırmayacağız. Yoksa yanlış yaparız.»

«Şimdi bu açıdan soruna baktığımızda, şu teşhisi koyabiliriz: Bunalım, maddî kültür - manevî kültür uyumsuzluğundan çıkar. Oysa uyumsuzluk ancak maddî ve manevî kültürler arasındaki etkileşim bozulduğu ya da kesildiği zaman söz konusu olabilir. Çünkü sağlıklı bir etkileşim, aradaki uyumu sağlayabilecek koşulları yaratabilir. O halde sorun, önce özgür bir etkileşimin sağlanması sorunudur... Bu durumda devletin rolü bü-

tün çıplaklığıyla ortaya çıkar: Destekle fakat karışma. Daha etkin bir destek, her türlü etkileşim engelinin ortadan kaldırılmasıyla, yani etkileşim için sınırlamaların yok edilip, yeni araçların sağlanmasıyla olanaklı kılınabilir. Bunun somut bir örneği eski yazının ve eski dilin herkesin kolayca elde edebileceği bir biçimde öğretime sokulmasıdır. Öteki örnekler şöyle verilebilir: İster İslâmcı olsun, ister marksçı, hiç bir düşüncenin yasaklanmaması, tarihimizle, hıristiyan dünyasıyla, sosyalizmle, kapitalizmle etkileşimin sınırlanmaması. Hiç bir şeye yaramayan lise eğitiminin, toptan kaldırılması, üniversitelerin anlamsız ve toplum dışı öğretiminin, toplumun gerçek gereksinmelerine yöneltilmesi.»

VE KONGAR'IN TEKLİFLERİ

Kongar,, kültür kuruluşlarının «Örgütlenme İlkeleri» başlığıyla maddeler halinde şu teklifleri sıralar:

- Devlete karşı özerklik. Bu özerklik topluma karşı olamaz.
- Genel ortam, klasik özgürlükleri sınırlamamalı.
- Örgüt yerinden yönetimle yönetilmelidir.
- İş bölümü yapılmalıdır. Sanatçılıkla yöneticilik birbirinden ayrılmalıdır.
- İşbirliği Sanatçı ve edebiyatçılar birbirleriyle ve bütün sanat dallarıyla işbirliği yapmalıdırlar.
- Bütün etkinliklere halkın maddî ve manevî olarak katılmasıdır. Halkın kaynakları ile sanatçının yaratıcılığı daha anlamlı ve verimli bir etkileşim içine girecektir böylece.

NİÇİN BU KADAR FAZLA İKTİBAS?

Yazımızın buraya kadarki bölümünde, Emre Kongar'ın incelemesinden uzun iktibaslar yaptık. Önce bunun sebebini açıklayalım. Bir defa inceleme oldukça dağınıktı. Sayın Kongar, hemen bütün yazılarında düşünce yapısının temellerini, gerekçeleriyle birlikte ortaya koymaya çalışıyor. Yanlış tanınmaktan endişe duyduğu için olacak. Bir bakıma haklı sayılabilecek bir tutum. Aslında ise bir yazardan, seçtiği konuyla ilgili her şeyi söylemesi beklenemez. Ama Kongar, ele aldığı konuyu başka yığınla konuyla ilgilendirmeden edemiyor. Belki kendi kafasında mantıkî bağlar kuruyor anlattıkları arasında, ama okuyucuyu tatmin edemiyor. Öyleki ikinci plânda değindiği konulardan bir çoğu önemlilik noktasında asıl konuyu geride bırakıyor. Ve ister istemez incelemenin boyutları genişliyor, dağılıyor. Bu yazımızın konusu sadece Sayın Kongar'ın sözkonusu incelemesi olsaydı, bir toparlama teşebbüsünde bulunabilirdik. Oysa biz de Kongar'ın ele aldığı konuyu, kendi açımızdan tahlil etmeyi düşünmüştük. Bu yüzden yazımız buraya kadar belli vadilerde gelişemedi. Şimdi ise bunu telafi etmek istiyoruz.

KÜLTÜR MESELESİ VE KONGAR

Ülkemizde kültür kavramından ne anlaşılması lazım geldiği henüz belli değildir. Cemil Meriç, «Umrandan Uygarlığa» adlı kitabında meseleyi, en geniş boyutlarına kadar ele almıştır. Meseleyi çözmüştür büyük ölçüde. Daha doğrusu bugüne kadar yapılanla meselenin çözülemeyeceğini isbat etmiştir. Konuyu yeniden tartışmak isteyen herkesin ilk muhatabı O'dur. Sayın Meriç, kültür yerine İrfan'ı teklif etmektedir. Ve bu teklifini de Cevdet Paşa'dan İbn Haldun'a kadar tümüyle bizden sağlam temellere dayandırmaktadır. Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Darül Maarif, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Maarif Vekâleti isimleri de İrfan ile aynı kökten yapılmış kelimelerdir. «Arif kişi» eskiden bir anlam taşırdı bizde. Kültürlü kişinin ise ne anlama geldiği meçhul. «Arife tarif gerekmez», «Arif olan anlar» gibi sözlerimiz Cemil Meriç'i haklı çıkarmaktadır. Ama bütün değerlerimiz alt-üst edildiği için, şimdi, «İrfan» ı, «maarif» i, "arif» i anlamamız imkânsız. Bir ara Ziya Gökalp, «hars» ı teklif etmişti diyor Cemil Meriç. Biraz da olsa bizdendi kelime. Sonra birden kayboldu. Yerini ise Amerikanlaşma le birlikte kültür aldı. Alman menşeli bu kelimeyi ise daha düne kadar

Fransa bile kullanmamıştı. Sonradan kullandı, ama başka milletlerle aynı anlamda değil.

Sayın Aykut Edibali ise Kültür'ü «beşerî dünya» anlamında alarak daha başından kavramın her türlü yabancı anlamını değiştiriyor ve bazı şartlarla kültürü kullanıyordu: Bir tanıma ve anlama kolaylığı, bir sınıflama aracı olarak. Hem Aykut Edibali'nin, hem de Cemil Meriç'in kültür meselesine getirdikleri son merhale şu olmaktadır özetle: Kültürün batıda sayısız karşılığı var. Toplumdan topluma, hatta bir toplum içinde düşünürden düşünüre değişik anlamlandırılıyor. Bu sebeple, kavramı, boyutlarını, kapsamını belli etmeden kullanmak yanlışlık yapmak olur. Cemil Meriç, «Biz, burada kültürü Fransızların kullandığı manada -yani aşağı yukarı «irfan» karşılığı kullanacağız» der. Meriç, İbn Haldun'un «medeniyet» biçiminde tercüme edilen «Umran» kavramını da «İçtimaî hayat» la karşılar. Aykut Edibali ise «beşerî dünya» diyordu. Kültür, meselesinin getirildiği bu merhaleyi hesaba katmamak olmaz. Bu düşünürlerimizin dışında kültür meselesine getirilecek herhangi bir çözüm askıda kalacaktır ister istemez. Türk düşüncesi de gelişmeyecek, adacıklar halinde kalacaktır.

Konunun teknik ve ilmî yanı, uzmanların da şehadetleriyle yukarda özetlediğimiz gibi. Biz, sayın Kongar'ın yakın tarihimizle ilgili bazı yargıları üzerinde durmak istiyoruz, asıl olarak.

DOĞRU FAKAT
EKSİK TEŞHİSLER

Şunu açık yüreklilikle hemen belirtmek zorundayız. Bu inceleme isabetli, fakat eksik teşhisler ihtiva ediyor. Şu şartlarda Türkiye'nin bütün meselelerini teşhis ve çözümleriyle birlikte köklü ve realist bir biçimde ortaya koyabilecek bir düşünür bulunabileceğini hayal etmiyoruz zaten. Fakat Sayın Kongar, tartışmaya açık teşhislerinin hemen ardında müşahhas ve bütüncü çözümler teklif ediyor. Oysa meseleler henüz yeterince teşhis bile edilmiş değil. Meselâ:

Sayın Kongar, fiillerin ardındaki failleri ve bunların niyetlerini ve hedeflerini pek dikkate almıyor gibi geliyor bize. Buna göre, toplumumuza şuurla yöneltilen hücumları gökten inen birer afet gibi kabul etmemiz gerekiyor. Evet,

olanı olmamış sayıp, herşeye yeniden başlama bütün yönleriyle saçma bir iddia. Ancak geçmişin düşülen yanlışlarını görmek ve dersler çıkarmak da zaruri. Meselâ bir yanlışlık sonucu, kültür alanında ihmal gördüğü için unutulmaya yüz tutmuş bir sanat türümüzü -tezhip, minyatür gibi- biz de ihmale devam mı edeceğiz? Kültür ürünlerimiz, bir başka deyişle medeniyetimizin kurumları, üstümüzden nice zamandır afet silindirleri geçmesi sebebiyle gelişememiştir. Biz buna rıza mı göstereceğiz? Daha müşahhas bir örnek: Kongar, 60 ihtilâlinin toplumsal bir zorlama sonucu olduğunu söylüyor. Halbuki 27 Mayıs hakkında son zamanlar -bizzat olayın kahramanlarınca- açıklanan belgeler aksini ispat ediyorlar. Ve olay her geçen gün biraz daha karanlığa gömülüyor. Bugün herkesin sorumluluğunu üstlenmekten korktuğu bir hadisedir 27 Mayıs. Bir ucu yabancı gizli servislere kadar uzanıyor da ondan. Yani olayın ilk görünen sonuçları ve sebeplerinden gerçeğine inemiyoruz. Zaten son iki asırdır ülkemizde olup bitenler, üst kademede cereyan eden olaylar. Hemen hemen hiç bir hadiseyi toplumsal gelişmenin bir mecburiyeti sayamıyoruz bu sebepten. Toplumda insicam olmayınca, tipik toplumsal bir olay zaten vücut bulamaz. Her olay, bir hastalık belirtisidir.

Bu anlayışına bağlı olarak Kongar, kültürler arası serbest bir etkileşimden yana görünüyor. Ekonomide, bir ülkenin kendi parasını yabancı paralar karşısında serbest bırakması gibi bir şey. Biz kapitalist, sosyalist, Hıristiyan kültürüne karşı açık olalım. Nasıl sonuçlanır bu? Hem, Türk kültürünün bir süredir güdümlenmekte olduğunu kabul ediyoruz, bunun sonucu verimli olmadığını belirtiyoruz, hem de çağımızda kocaman devletlerin himayesinde dünyayı istila etmekte olan Batı, Amerikan, Rus kültürlerine kapıları ardına kadar açalım diyoruz. Bunu sadece televizyon için uyguladığımızı düşünelim, sömürgeleştiğimizin resmidir; değil, bütün sosyal hayatta. İçerde ve dışardaki son derece güçlü yabancı kültür timleri karşısında güçsüz, hasta, kendi devleti tarafından bile ihmal görmüş -hatta belki en fazla ondan görmüş- Türk kültürünün büyük imkânlara sahip kültürlerle serbest bir etkileşim ortamında karşı karşıya getireceksiniz. Bu şuna benzer: İki kişi döğüşürken birini tutuyorsunuz, öteki ise serbest. Şunca zamandır Türk kültürünün unsurları değerleri kendi halleriyle başbaşa bırakılırken yabancı kültürlere, hızla boşluklarımızı fethetme fırsatı verilmiştir. Bu durumda nasıl olur da Türk kültürü ile diğer kültürler arasında özgür bir etkileşim ortamı isteyebiliriz. Türk kültürünün önü açılsın, her alanda bütün eserleri değerleri ortaya konsun. Daha sonra çağıralım Marks'ı, Hegel'i, St. Simon'u, Descartes'ı ve ötekileri.

Öncelikle yakın geçmişin ciddî bir muhasebesini yapmak zorundadır bugünün kuşakları. Uzak geçmişi yeterince bilmediklerinden, henüz muhasebe hakları yok. Ama ilerde bu da gerekecek elbette. Türk toplumu kendi iç bütünlüğüne kavuşup kendi gelişme çizgisini bulduktan sonra. Oysa bugünün Türk aydını bilmediği bir dünyayı gözü kapalı reddedebilmektedir. Kanuni'ye sövmenin sevap, Marks'a karşı olmanın günah sayıldığı bir zamandayız. Öğrenmeyi ve araştırmayı bir lüks olarak anlayan aydın, yüzlerce ilim adamımız arasında Şeyh Bedrettin'i öğrenmeye çalışıyor. Binlerce saz şairi arasında Pir Sultan Abdal'ı. Kuşaklarımızın kafaları «olumsuz»la dolu, düşmanlıklarla. Kafalarda olumlu yönde hiç bir değer yargısı yok, akıl emeği, zihin çabası hiç bir şey. Kinin, nefretin, inkârın tohumları ekiliyor gönüllere ve şer çiçekleri bitiyor ardından cehennem meyveleri. Hayır, kuşaklar değildir suçlu olan. Şunca zamandır Türk insanına neyi öğrenmesi değil, neleri öğrenmemesi gerektiği telkin edilmiştir. Nelere inanması değil, neleri inkâr etmesi gerektiği. Yani bilgiye değil, cehalete, aydınlığa değil, karanlığa çağ-

rılmıştır Türk insanı. Anarşi için daha başka sebepler aramanın anlamı var mı? Bilgisizlik ve inkâr ile şartlandırılmış Türk gencinden dünya çapında harikalar yapmasını beklemek haksızlık olurdu. Eline silâh alıp adam öldürmesi daha tabiîdir belki. Evet acil tedbir; bugünkü facialarımızın sorumlusu yakın geçmişle ve batı ile hesaplaşacağız. Millî Mücadeleden hemen sonra yapılamayan, geciken görevi yerine getireceğiz.

GELELİM KÜLTÜR BAKANLIĞI MESELESİNE

Aslında başından beri Kültür Bakanlığı meselesini anlatmıyor muyuz. Evet buraya kadar Kültür Bakanlığı meselesinin temellerini belirlemeye çalıştık. Bu açıklamalar ışığında mesele kendiliğinden aydınlanmış oluyor. Fakat Sayın Kışlalı'ya da söyleyeceklerimiz var.

Kültür kuruluşlarının özerkleştirilmesi üzerinde duruyor sayın bakan. Kültür'den ne anladığını sormayacağız. Şu kadarını belirtmekle yetineceğiz: Dikkate şayan bir hadise vardır. Türkiye'de özgürlük, demokrasi, özerklik gibi kavramlar, hiç de lügat karşılıklarıyla kullanılmamaktadırlar. Zaten bu kavramların ürediği topraklar bizim değil ve gerçek anlamlarını da ancak bu topraklarda bulmuşlar. Meselâ bizde özgürlük anlayışı, her düşüncenin serbest tartışıldığı bir ortam istemez. Birtakım konuları tartışma gündemine getirmek tabularla yasak. Özgürlük kahramanları bunlar için özgürlük istemezler. Aslında özgürdürler; toplumun kutsal değerlerine saldırmada hudutsuz özgür. Bu değerleri savunacak hiç bir kuruluş ya da kişi yok ne yazık ki. Çıkanlar için yafta hazırdır: Gerici, tutucu. Bu rezil mantık, gerçek özgürlükçünün gericiye de hayat hakkı tanımak zorunda olduğunu düşünmez bile. Özgürlük ve özerklik isteyenlerin ciddiyetine inanmak saflık. Çünkü bir defa istedikleri gibi konuşabilecekleri yeterli bir özgürlük ortamı vardır Türkiye'de. Ama kuracakları tekele engel olucu bazı «parazitler» duymaktadırlar. Bunları tümüyle ezip yok etme özgürlüğü istiyorlar. Dili istedikleri şekilde değiştirsinler, dine istedikleri yorumu getirsinler, kültürü istedikleri gibi tarif etsinler ve sonra dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş uygulamalara girişsinler. «Gerçek milliyetçiler solculardır», «Elli yıldır elimizde tuttuğumuz milliyetçiliği başkalarına bırakmayız» diyen bir bakanla karşı karşıyayız. Bu sözlerin ötesinde yatan niyetleri görmek o kadar zor değil. Sayın Bakan politika yapıyor. Hayır bu sözleri söyleyen kişi, gerçek anlamda bir özerklik taraftarı olamaz. Korkarız ki bu özerklik, bir süredir devlet imkânlarından yararlanamayan —ya da az yararlanan— batıcı kültür ve sanat adamlarına sınırsız hak tanıma amacının maskesidir. O zaman bu bir kültür politikası olmaz, politika kültürü olur.

Halbuki bir devletin kültür politikası tepkilerle şekillenemez. Hele bir milletin kültürü üç-beş kişinin tasarrufuna terkedilemez. Gerçek özerklik, toplumumuzun yaşattığı bütün değerleri bugünün kuşaklarının istifadesine sunmayı amaçlayan, dış dünyadan yararlanmayı bir köleliğe dönüştürmeyen, siyasî iktidara karşı bağımsız, ama topluma karşı bağımlı bir özerkliktir. Bir kişinin yabancılar yanında kendi toplumuna karşı tarafsız olması cinnet alâmetidir. Kafalarında Türk kültüründen bir şey bulunmayanların Türkiye Kültür Kuruluşlarında bir yerleri olamaz, olmamalıdır.

Türkiye şartlarında gerçek özerkliğin ne olduğunun burada araştırmayacağız. Fakat yeni yönetimin uygulamalarının ne ölçüde özerk olduğunu takip edeceğiz. Uygulamaların, bırakalım kendi düşüncelerimize uygunluğunu, hiç değilse ilme ve akla uygunluğunu sürekli araştıracağız. Sayın Emre Kongar gibi Türkiye ölçülerine göre oldukça tarafsız ve kendini yenileme eğiliminde olan bilim adamlarımızın da aynı titizlikle kültür meselesinin peşini bırakmayacaklarına inanıyoruz.

Selmânı Farisî

Ahmet EFE

Yürek mi, dev bir acı, hayat mı, büsbütün gam
Ve ateşe tapardı İranlı genç bir adam...
Lâkin hakikat nedir sorusuyla beyni aç!
Nedir saadet denen gerçek din, gerçek ilâç?
Ateş mi tüm cihanı yaratan baştanbaşa?
Ateş mi kainatın banisi olan -haşa..-?!

Kervanlar yanan çölde kıvrılan yılan mıdır?
Arayış bir kızıl kor, kordaki Selmân mıdır?
Senelerce yol almış; yol çetin, diken, çakıl
Sancının zindanında kıvranıp durmuş akıl!
Esmemiş bir serin yel, çıkmamış bir tek vahâ
Sevdalılar ne zaman erişecek sabaha?
Selmânın beyni çatlar, Selmanın büyür derdi,

Oysa o huzur sunan bir imânı isterdi...
Filistinden gelen bir tâciri sevdi Selman
Selman ateşperestti, tacirse Hıristiyan.
Günlerce konuştular, aylarca konuştular
Selman'ı doyurmadı o nasranî muştular...
Tutsun mu râhiplerin muharref kitâbını
İnansın mı dinleyip bozulmuş hitâbını
Hayır, Hıristiyanlık çölündeki serapdır!
Bir kırılmış testinin dibindeki şarapdır!..
Olsa olsa güneşin yanındaki mumdur O!..
Bir serap ve sonunda kızgın uçurumdur O!..

Beklenen bir Nebî var, hem müjdesi İsa'nın
Gülecekmiş Onunla gözleri şu dünyanın...
Öyleyse Selman nasıl duracak burda O'nsuz?
Ne çıkar çöller azgın, ne çıkar yolu sonsuz...
Yürüsün, dağlar aşsın, kıvrılsın sular gibi
Rüzgarlara karışsın coşan duygular gibi
Yürüsün, deryâsına kavuşan ırmak olsun
Yürüsün, son isteği resûle varmak olsun
Ahmetmiş son Nebînin, son resulün ismi de
Bulunmazmış bin şükür bir benzeri sevgide...
Karıştı bir kervana, yollara düştü Selman
O gider, yollar gider, O gider, gider kervan.
Hicranla temaşada devam eden bu hâli
Ve yüklenmiş sırtına öz kalbinin vebâli
Günler zehir ve zıkkım, yıllar ahu zâr olur
Saadet ah ne zaman Selmana da yârolur.
Gün söner yavaş yavaş çöllerde başlar gece
Çözülmek nedir bilmez o kördüğüm bilmece
Selmanın dünyasını kuşatır bin fırtına
Sanki bütün cihanı yüklemişler sırtına
Sanki bütün ağlayan gözlere pınar gözü
Parça parça dağılmış bulutlarla gökyüzü
Varlığı kızgın çölün kumlarına kum olsun
Yeterki o zulmetin ortasında mum olsun
Birlikte titresinler yeryüzü ve asumân
Selmanın gözyaşları dalgalanan bir umman
Ne yazık kervan başı sattı köledir diye
Ne yaparsın arkadaş bu iş böyledir diye...
İranlı genç satılmış Yahudi bir tüccara

Gayrı nasıl düşmesin nice bin ahu zâra
Çileler çakır diken yollara misâl olmuş
Esaret gülden ayrı bülbüle melâl olmuş
Yıllar yılı gördü O, Yahûdinin işini
Bir an bırakmadılar İranlının peşini...
Nihayet Yahûdinin amcası Medine'ye
Gidiyordu... Ve geldi Selman'ı istemeye...
Birlikte Medine'nin yollarına düştüler
Nice yalçın dağları ve kumları aştılar...
Medine; nurlu şehir, Medine; kutlu belde
Ve resul Muhammed'in nur ismi her gönülde...
Selman sanki bir rüya aleminde gaşyolur
Kutlu dudaklarında «Onu bir görsem n'olur...»
Bir kölenin şüphesiz işleri böyle zordu
Yüksekçe bir ağaçtan hurma devşiriyordu.
O henüz dalda iken varıp müjdelediler
«Muhamed Medine'ye geldi Selman, dediler»
Bir an nasıl sığmadı sevinci gönüllere
Selman hurma dalından bayılıp düştü yere.
Sonra çılgınlar gibi ışığına koştu can
Ey gökyüzü en güzel güneşlerinle donan...
Yırtıldı aydınlığın üstündeki o perde
Ne gam hasret şarkısı dindi artık o yerde
İpekten kollarıyla Selmânı sardı vuslât
Ve beyaz bir güvercin uçmakta kanat kanat..
Artık mübârek alnı yükselir arşa değer
Can bulunca canânı büyürmüş böyle meğer...
Ko artık istiyorsa yokuşa vursun sular
Bu muhteşem vuslatın sevincinde kumrular
Bezenmiş tüm sevgiler nuruyla nakış nakış
Ne ebedi kar imiş sonsuzluğa bu akış...
Can kuşu azâd olur zalâmın pençesinden
Istırabın elinden, kanlı kelepçesinden
Ey tohum uzat gayrı toprağından başını,
Ey bulut gör ne imiş sevincin gözyaşını...
Ey bahar en alımlı çağınla süslen de gel!
Bu ebedi müjdeyi her yana seslen de gel!...
Bir tek soru sormadan inanan Selman'dır O...
Aşıkların dilinde söylenen destandır O...
Bizzat resûl eliyle alınıp azad olan,
Ve SELMÂNI FARİSÎ denilen sultandır O...

DEPREM (*)

Cemil Meriç

NİÇİN «SON ŞÖVALYE»?

Son İbn Siraç (1) bahtsız bir hânedanın hâtimesiydi. **Son Mohikan** (2) ümitsiz bir savaşın destanı. **Amadisler** (3) Cervantes'in kahkahaları arasında tarihe karıştı. Don Kişot'u toprağa savuran yel değirmenleri, Şövalyeler çağının bittiğini haber vermiyor mu?

Şövalye bütün çağırışımlarıyla yabancı: Haçlı Şövalyeleri, Rodos şövalyeleri.. Kelime, geçmişin özlemiyle tutuşan bir Hıristiyan için füsunkâr belki, bizim için dâima düşman, hiç değilse şüpheli.

«Deprem»in ilk bölümü son şövalye. Neden kahraman veya mücâhid değil? Değil, çünkü, Tanzimat'tan beri Batı'yla içiçeyiz, onun mefahiri bizim de mefahirimiz. Düşman bir tarihi bütün rüyâları ve hakikatlarıyla benimsedik. Sayılgan'ı suçlamıyorum. İlk taşı günahı olmaya natsın!

Kitaba Nietzsche'den bir «alıntı» ile giriyoruz: «Sevgi ve nefret kör değildir, onlar kendi özlerinde taşıdıkları ateş yüzünden kör olmuşlardır». Başlığın telkin ettiği kuşku biraz daha büyüyor, Epigraf bizde pek kullanılmaz. Daha çok İngiliz romanlarında şâhidi olduğumuz bu süsleme tarzı (Fielding, Richardson, Scott..) hayâli kanatlandırır, bir vait, bir imâ, bir işaret, aralanan bir pencere.. Ne var ki Nietzsche'nin bu karanlık, bu karamsar, bu bulanık sözleriyle ürperiyoruz sâdece. Cehennem'in kapısında mıyız?

İlk sayfadaki çeviri roman havası kitabı okudukça dağılıyor. Temiz, sıcak, dost bir anlatış. Derbederliği ve zaaflarıyla yerli.

Vıcık vıcık bir Ankara günü. Geçmişe uzanan Kostak (yani yazar), 27 Mayıs öncesini hatırlamaktadır. Ufukta, kopacak fırtınanın bulutları. Hızla gelişen olaylar. Kaynağı belli olmayan bir sürü rivâyet: Üniversite'ye giren polis, öldürülen seksen kişi.. Menderes'in tehdit dolu konuşması. Sinirler alabildiğine gerilmiş. Sokaklarda gençler, coşkun ve korkusuz, «olur mu böyle olur mu» yu söylüyorlar. «Ya ya ya şa şa şa, ordu ordu çok yaşa» âvâzeleri. Kostak da seyirciler arasında. Ve birden

(*) Deprem, belgesel roman. Yazan: Aclan sayılgan, 1977, Tur yayınları.

(1) Son İbn Siraç'ın Serüvenleri, Chateaubriand, Paris, 1827.

(2) Son Mohikan, Fenimore Cooper'in romanı, 1826. Anglo-Saksonlar'ın ısrarlı saldırışı karşısında direnen son Kızılderililer, yıl 1957.

(3) Amadisler, ünlü bir şövalyeler soyu. Amadis hikâyesi İspanyolca bir roman, 13 cilt. İlk dört ciltte Amadis'in serüvenleri anlatılır, ötekilerinde çocuklarının, Orta Çağ'ın en tanınmış şovalye tip Don Kişot bu efsâne kahramanının serüvenlerini tekrarlamaya kalkışır.

Tank Binbaşısı Demir gençlerin omuzunda kalabalığı selâmlıyor, elinde sten tabancası, Ah bu kalabalık! Her dedikoduyu hakikat sanan şapşal ve şuursuz sürü —daha doğrusu zavallı aydın kardeşlerimiz—.

Kostak, 27 Mayıs öncesini bütün heyecanıyla yaşamış: Korkuları, endişeleri, ümitleriyle... Ve nihâyet ihtilâl sabahı. Başarıya ulaşan darbe ve çok geçmeden M.B.K. de tasfiye, sonra için için kaynayan ordu, asılan bir albayla bir binbaşı. Bir türlü yerine oturamayan toplum.

12 mart 1971. Hükûmet anarşiyi bastıramamıştır. Ordunun muhtırası. Hâfızamızın eski bir çekmecesinde unutulan kartpostallar, soluk, tozlu, perişan. Arkada kalan yılların, rüzgârla savrulan yaprakları.. Bu yaprakların altında, mahrem, acıklı, yaşanmış bir hikâye: Kostak'la Roza'nın aşkları. Ve canlanan roman.

GEMİDEN ATILANLAR :

Yazarla Demir karşı karşıyadır. Birincisi, demokrasiye inanmış, «demokrasi tepeden inme gelmez» diyor. İkincisi daha ihtiyatlı, daha müteredditdit. 27 Mayıs devrimcisi, kitleye şuurlu kılavuzların yol göstermesinden yanadır bir parça. Diyalog, dürüst, samimî ve dostçadır. Ne yazık ki, ayrı ruh iklimlerinden gelen, ayrı tecrübelerden geçmiş bu iki insan tam bir anlaşmaya varamaz.

Evine dönen Kostak, birden New York Times Ankara temsilcisi Bilge Güney'in vatandaşlıktan iskatını hatırlar. Bilge Güney'in başına gelenle Demirel hükûmetinin ültimatomla iskatı arasında bir benzerlik bulur: «Her iki iskat keyfiyetinin altından benzer sular akmıyor mu? Bu sular büyük bir deprem sonucu yarılan topraktan fışkıran, öldürücü zehirlerle dolu, bizim olmayan sular» ... «Acaba deprem ne zaman başlıyordu ve ne zamana kadar devam edecekti?... Deprem, belki buharın makineye tatbiki ile başlamıştır. Belki Viyana bozgunu, belki Yeniçeri, Talebe-i Ulûm isyanları, belki Tanzimat, belki Meşrutiyet, belki de Cumhuriyetin kuruluş tarihiyle.. Bildiği, sarsıntının sürekliliği, zehirli suların kabarması ve korkunç sellerin alıp götürdüğü değerler. 1923'de Türk milleti, Mustafa Kemal Paşa'ya Nuh Peygamber'in gemisine bağlandığı gibi bağlanmıştı. Ama sular yükseldikçe Türkiye gemisinden, safra diye insanlar atılıp durmuştu yarım yüzyıldan beri. Kendisi ve arkadaşları, Bilge Güney ve benzerleri gemiden atılan safralardı. Ve son olarak Menderesler, Zorlular, Polatkanlar, Fethi Gürcanlar, Talat Aydemirler ve de Demirel...»

KOSTAK'IN «MEA CULPA»SI (4)

Sonra Kostak kendi fâciasına eğiliyor. Buna bir neslin fâciası da diyebiliriz. 1946-50 arası polis tâkibi. 1952'de zindan. On ay süren mevkufiyet. Sonra işsizlik yılları. Yalnızlık, çil yavrusu gibi dağılan dostlar.

Komünizme gelişini Freudizm'le izaha kalkışan yazar hiç de inandırıcı değildir. Daha sonra ileriye sürülen sebepler aydınlık, insanca: «Eziklik, hiçlik, fakirlik, sayılmak arzusu». İşçilerin hayâlî faziletlerine hiç bir zaman inanmamış Kostak: «İşçi sınıfı toplum kültürünün en alt katı»dır, «zekâda, yetenekte hiç bir varlık gösteremez, diyor.

Efendice itiraflar. Sosyalizm de bir aydın hastalığı, Batıcılık gibi. Başkası olmak, halka benzememek, uzağa, uzaktakine bağlanmak ihtiyacı

Flaubert, zarif bir çekmece yapmak için bir orman kereste harcarmış. Sayılgan da öyle. Ne var ki, yongaları da atmağa kıyamamış. Bir yığın kabuk, kuru dal, sararmış yaprak ve birkaç şahâne biblo. Yıkıntılar arasında dolaşan, bazan soğukkanlı bir şâhit, çok defa yaralı bir vicdan.

(4) «Mea Culpa», işlenen günahın, yapılan hatânın itirafı.

Kinden de, öfkeden de uzak. Gençlere kızmıyor. Niçin kızsın? Aydının görevi suçlamak değil, anlamağa çalışmak. Her «devrimci» bu sayfaları ibretle okumalı: Devrimler, çarpıtılmış Türkiye'de. Dünyadaki başka ihtilâller de felçli doğmuş: Fransız ihtilâli, İngiliz sana yi devrimi, Rus ihtilâli. Hangi devrim yıktığının kötülüklerinden başka bir miras bırakmıştır insanlığa?»

Bu zâlim hesaplaşmayı bir senaryo müsveddesi izliyor. (s. 85). İlk perdenin kahramanları: Bir gazeteciyle bir iş adamı. İş adamı, anarşiden şikâyetçidir. Gazeteciye, sermaye çevrelerinin bir teklifini iletiyor: Son on yılda beliren sağ-sol kavgalarıyla ilgili bir kitap hazırlanacak, telif ücreti, 100.000 lira.

Sonra ikinci perde: Gazeteciyle kayınpederinin konuşması. Bu nefis hicviye 92. sayfada noktalanıyor. Karanlıkta çalışan bu simyagerlerin, kanı, «altın»a tahvil edişleri ne kutsal, ne onurlu bir «beceri». Zavallı delikanlılar.. Hâlâ uyanmıyacak mısınız?

SEVGİYLE YONTULAN BİR HEYKEL :

İhanet ve cinayet kokan bu hayâletler berhazından daha aydınlık bir dünyaya geçiyoruz. Karşımızda Demir'in yiğit ve dost çehresi. Kostak'la konuşuyor. Konu: 12 Mart. Eski tank binbaşısı 27 Mayıs'a niçin katıldığını anlatıyor. Kostak'a göre oyun usulünce oynanmamıştır 27 Mayıs'ta. Meşru iktidara karşı darbe yapılmış, sonra yıkılan iktidar Anayasa'yı ihlâl suçundan mahkûm edilmiş. Anayasa'yı ihlâl eden kim? Halkın iradesiyle iktidara gelen meşrû hükûmet mi? Onu alaşağı edenler mi? Üstelik ihtilâlciler meşrû olmayan bir hareketi meşrûiyet sınırları için de yürütmeye kalkmış, bir kelimeyle sorumluluktan kaçmak istemişlerdir. Oysa ihtilâl âdil olmak zorunda değildir. «Ya devlet basa, ya kuzgun leşe.» 27 Mayıs hem demokrasiyi yaralamıştır hem kanunu. İhtilâlin ne heybeti kalmıştır ne ciddiyeti. Toplumdaki sarsıntılar hızlanmış, vatandaşın devlete de orduya da güveni kalmamıştır. 12 Mart muhtırası o meş'um darbenin bir uzantısı değil mi? «Çok partili bir düzende, çok partili demokrasiyi getireceğiz diye ihtilâl» yapılamaz. Elbete ki Demir'le arkadaşları belli bir zümrenin çıkarlarını perçinlemek için yola çıkmamışlardı. Ama hazırlıksızdılar. Bir avuç insanın iyiniyeti, kaşarlanmış politikacıların oyununu bozamadı. Onlar yazarın dediği gibi «nesli tükenmiş, şurada burada dolaşan birer şövalye idiler. «Ve çağlarını yaşamıyorlar»dı.

Zavallı Demir! Bu dostça konuşmadan sonra fazla yaşamıyacaktır. Sayfa 103'den 141'e kadar onunla beraberiz. Beyaz mermerşahi mendiliyle yüzünü siliyor arada bir. Üzgün, ama sesinde merâretten eser yok. Dâima asil, dâima kibar, dâima sevimli.

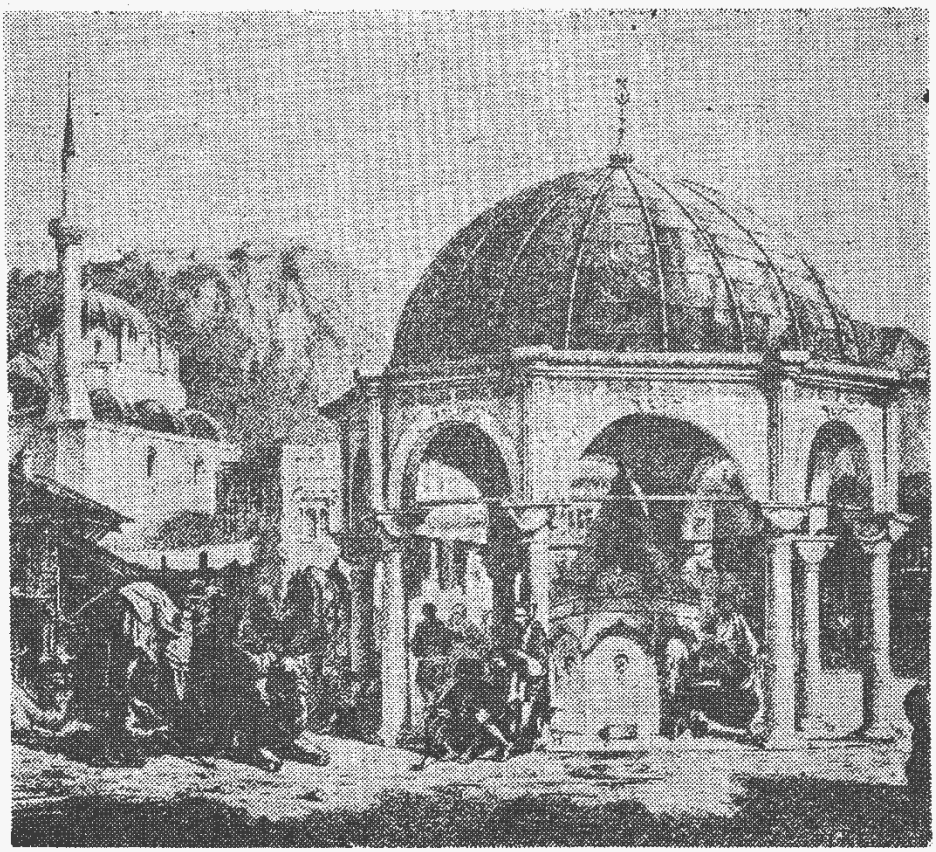
Yazarı Flauber'te benzetmiştim. Oysa Rodin'e daha yakın. Kocaman bir kaya parçasında yalnız çehreyi yontuyor. Diri, yaşayan bir çehre. Granit özenle işlenmiş, ama vücut mühmel.

Bölümü özetlemeğe kalkmak, yazara ihanet olur; yazara da Demir'e de. Son Şövalye; acıları, tereddütleri, ümitleriyle ölümsüz. Sevgiyle yontulan güzel bir heykel karşısındayız.

Ülkücünün dramını yapan gerçekle rüyâ arasındaki uyuşmazlık. Yozlaşmış bir dünyada yaşıyor Demir, Don Kişot gibi. Onun da aradığı gerçek, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir ütopya. Baş vurduğu araçlar da yoz.

ÇAMURDA BİR CEVELÂN :

Yazar, Avrupa'dan devşirilen epigraflardan bıkmış galiba. İkinci bölüme (Tel Örgülerin Ötesinde) Rıfat Ilgaz'ın mısralarıyla giriyor. Tatsız bulanık mısralar. «Kimsenin parmağı»

Eski İstanbuldan Bir Görünüş

olmayan işkence ne demek? Elbette her işkencede bir veya birçok parmaklar vardır. Sonra kanayan bir yaranın hâtırası: Demir'in ölümü. Bu şifasız acı, yazarın düşüncelerini kanatlandırır. Cevapsız kalmağa mahkûm istifhamlar. İnsanın alın yazısı, mânâsı çağdan çağa, kişiden kişiye değişen târih, ele avuca sığmayan gerçek, her konuya tekrar tekrar eğilmek zorunluğu.. Belkiler, acabalar... Düşünce çiçekleriyle süslü bir yol. Ve hikâye. Bir parça «Paris Esrarı»na benziyor bir parça «Sefiller»e. Politikacılarla kanun kaçakları kucak kucağa. Lâğım ve kan kokan yeraltı dünyası. Acımasız bir realizm bu.

Kostak'ın çocukluk anıları bu kasvetli havayı zaman zaman dağıtıyor. Sonra yine çamurda dolaşıyoruz. Namussuz ve kaltaban Battal, kalleş Fethi, bahtsız Hüseyin Arş, sırtını iktidara dayayan cinayet şebekesi elinde «Juvenalis»in kamçısı, konaklardan batakhanelere, batakhânelerden gazete idarehânelerine koşan yazar. Hem siyasî bir hiciv, hem pikareks bir roman. Hiciv, ölüm kadar tarafsız. Roman filim gibi canlı ve hareketli. «Paris Esrarı», bir ütopyadır. Eugene Sue büyük bir şehrin sefalet ve ihtişamını sergiler. Yüzlerce kahramanı olan bir nevi Binbir Gece. Sayılgan, bir devri bir

avuç insanla anlatmağa çalışmış. Kahramanlar canlı, tasvirler tok, üslûb akıcı. Bu yeraltı dünyasında politikacılar ayak takımından daha nâmert. Arş'a acıyoruz, kanun dışı ama insan. Bölüm bir solukta okunuyor. Tek kelimeyle başarılı.

KÂBUS

Üçüncü bölüm: İşkence. Epigraflar yine Batı'dan, ama iyi seçilmiş: «Artık olayların gerçeklerin önemi yok; sâdece formüllerin değeri var» (Arthur London) ve «Hayâtın ikiz kardeşi: Acı» (Julisas Fuçik).

Belli ki bir kâbusun eşiğindeyiz. Faust'da baloyu şeytan yönetiyordu. Çağımızın şeytanı : Sloganlar. Bütün bir nesli parmağında oynatan bir avuç kelime: Cansız, soğuk ölü. Bedduadan daha meş'um, büyüden daha netameli.

Ve âyin başlıyor: Karlı, çılgın, inanılmaz bir âyin. On kara gömlekli arasında bir beyaz gömlekli. Cellâtlar da genç, kurbanları da. İşkence hiçbir çağda ve hiçbir ülkede böylesine alçak, böylesine yırtıcı olmamıştır; hiçbir çağda ve hiçbir edebiyatta. «Ölüler evinin hâtıraları»nı düşünüyorum, «Gün ortasında Karanlık»ı düşünüyorum. «İşkenceler Bahçesi»ni düşünüyorum.. hayır hayır. Dante'nin cehenneminde bile bu sahnenin benzerine rastlayamazsınız. Az önce çamurda dolaşıyorduk. O yeraltı dünyası murdardı, lâğım kokuyordu. İnsanlar alçaktılar, ama çıldırmamışlardı. Biliyorduk ki politika beyaz eldivenle oynanmaz. Politikacı Makyavel'den beri şüpheli bir yaratıktır. Kumarhâne ve bar işletenlerin namussuzluğu ise işlerinin icabıydı.

Şimdi başka bir dünyadayız. Karşımızda kuduran bir kalabalık. Kana susamış insanlar, hem de ömürlerinin baharında. Her mukaddes yıkılmış; merhamet, dostluk, efendilik. Bir sara nöbeti, intihar eden bir nesil. Gözlerimiz kararıyor. Bu gençler bizim çocuklarımız mı? Nasıl bu kadar haytalaştılar? Hakikat —eğer bu hakikatsa— yalandan daha korkunç, daha kanlı, daha mel'un.

Kostak izaha çalışıyor, ama nâfile!

Nietzsche «Tanrı öldü» diye haykırdığı zaman Avrupalı gülümsemişti. Tanrı'nın çoktan öldüğünü Zerdüşt yazarından başka duymıyan kalmamıştı ki? Hıristiyanlığın Tanrısı dünya işlerine karışmıyordu, bir mâverâ yöneticisiydi sâdece. Avrupa Demokritlerden beri tanrıların insanları terkettiğine inanır. İsa'nın tahtında Rönesans'tan bu yana Promete vardır. Tanrı, İngiltere hükümdarı gibi, dekoratif bir varlık, bir remiz veya bir hâtıradır. İnsan münasebetlerini akıl düzenler. İslâm ezelî hakikate yâni vahye teslimiyettir. Akıl, ilâhî iradeyi anlamak ve anlatmak için bir vâsıta. İslâmiyet en yırtıcı kavimleri, en âdil cengâverler pâyesine yükseltmiş. Kurdu kuzulaştırmış. Allah korkusuna dayanan bir medeniyet Allah korkusu kalmayınca bedeviyetlerin en sefili olmaz mı?

Hiçbir «izm» insanı kuduzlaştırmaz. Hiç bir ideoloji cinayet fetvâcısı değildir. Ama **«izm»**ler Tanrı'yı paranteze alan medeniyetlerin dünyâ işlerini düzenlemek için tertipledikleri mufassal birer reçete. Vahye dayanan bir dünyaya hitap edemezler. Batılı, bir Kaabiller soyu. Doğru! Ama bu insanlar cinayet için cinayet işlemez. Devleti, fazilet ve adaleti gerçekleştirmek için değil, yok olmamak için kurmuştur.

Tanıdığı tek mukades vardır. Çıkar. Daha nâmerd, daha kıyıcı, ama daha şuurludur. Çünkü asırlardan beri Tanrı'sız yaşamağa alışmış, hayâtını sürdürmek için yamyamlıktan vazgeçmek zorunda kalmış. Yüzyılların tecrübesi, Aristo mantığı, Makyavel, Hobbes vs. gibi yol göstericiler. Evet.. Karamazof Tanrı'nın oi-

madığını yetkili bir ağızdan işitince ağır bir yükten kurtulmuş gibi sevinç duyar. Demek dünya nimetlerinden daha rahat, daha korkusuz kâm alabilecek. Ama Karamazof yine Karamazoftur. İşkence için işkenceyi hayâlinden geçirmez. İşkence, Sade için de bir amaç değildir, bir araçtır. Bir araçtır: Kanıksamış ve hasta bir mizacı alevlendirecek bir çeşit tuzbiber. Vahiy İslâm'ın bütün hayâtını kucaklar. İmanını kaybeden bir Müslüman aklını da, vicdanını da, insanlığını da kaybetmiştir. Putperestlerin en sefilidir. Sloganlara tapan bir putperest. En kirli, en kanlı, en sefil sloganlara.

Bedeviyetten medeniyete, sloganperestlikten şuura, papağanlıktan insanlığa yükselebilir mi? Yaşarsa, belki; daha doğrusu yaşatılırsa!

Kostak'ın kafası aydınlık, düşünceleri tutarlı, hükümlerinin çoğuna katılıyoruz. Yalnız bu kanlı arenaya hiç lüzum yokken Nurculları da çıkarmış. Nur Risaleleri'nde husûmetin, kinin, tefrikanın gölgesi bile yok. Sayılgan, başı seccâdeden kalkmıyan mâsum ve mazlûm Nurculları dilediği gibi eleştirsin. Ama Said Nûrsi'nin şâkirdlerini nizam tahripçileri ile bir tutmak ne irfânına yaraşır, ne tarafsızlığına. Zühul deyip geçelim.

Bölüm 25 sayfa. Yazar hâileyi yumuşatmak ister gibi aynı ölçüde acıklı, fakat daha mahrem daha insanca bir başka dram da sergilemiş: Roza'nın kendi kendini yakışı.

DEPREM'İN SONU MU?

Kâbustan uyandık diye seviniyoruz. Ne gezer! «Hicran biter mi girye-i hicran diner mi hiç». Yalnız bir evvelki faslı hafakanlar içinde okumuştuk. Tablo lüzumundan fazla başarılı idi. Gerçeğe benzemiyen bir

gerçek, belki bir soyutlama, Weber'in anladığı mânâda bir ideal tip karşısındaydık. Çığlıklar, gözyaşları, kan.

Şimdi dünyâdayız. Aldananların, inananların, dövüşenlerin dünyâsında. Yozlaşmış bir dünya bu. Kahramanları da yozlaşmış, değerleri de yoz. «Acı şeyler Halûk, fakat gerçek», diyoruz. Belli ki Sayılgan anlattıklarını yaşamış. Ali Ağabey'i hepimiz tanıyoruz. Amerika'da sırılsıklam komünist olmuş. Basri, Moskova'da okumuş bir militan. Her ikisi de şuurlu, her ikisi de ne yaptığını, ne istediğini biliyor. Karşımızda kuklalar değil, yaşıyan insanlar var. Beraber olmasak da anlıyoruz onları. Bu kardeş kavgası kalbimizi parçalıyor.

Karısının, kendini ele verdiğini sanan Basri Alperan'a acıyoruz. Hamdi beyin hüznü, bizi de dertlendiriyor: «Neden Basri'yi çökertmek için, kendisini karısının ele verdiği izlenimini uyandırdık? Doğru mu bu davranışımız? Kavga o kadar acımasız ki. Sanki ne onlar, ne de biz insan değil, birer makineyiz. Bu kavgada yalan, yıpratma, çökertme, her şey geçerli.»

Barbusse'ün bir sözünü hatırlıyorum: «Savaşan iki ordu demek, intihar eden büyük bir ordu demektir.» Ya savaşan ordu tekse? Bu maşerî tahribe çılgınlıktan başka isim verilebilir mi? Bir kavga ki zafer meş'ûm, bozgun ağlatıcı. Yarayı dağlamak: İyi ama yara kalbimizde.

Sayılgan hastalığa parmak basıyor. Roman bir teshis denemesi. Uçurumu daha yakından görüyoruz. Kitap, bugünün ve yarının sosyologları için değerli bir malzeme deposu.

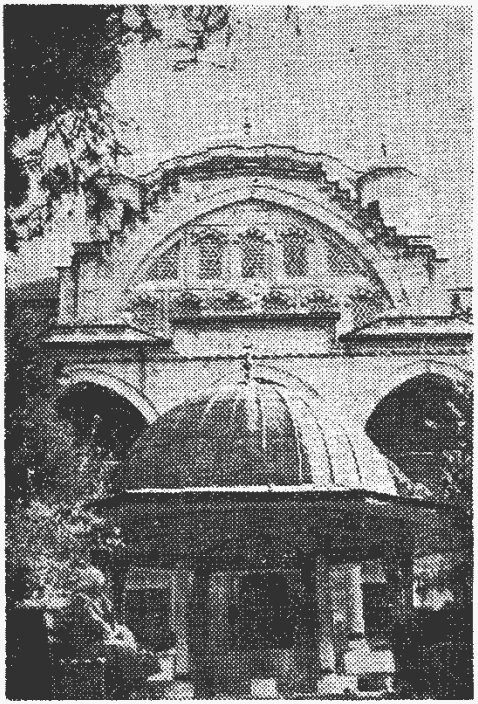
Nihayet Hasan Mâhir... Geçen bölümde marifetlerine şahit olduğumuz on «kara gömlekli»den hiç birine benzemiyor. Düşünen ve arayan bir delikanlı. Atak, çünkü genç. Yobaz, çünkü inanmış: bir abese, bir hayale, bir ütopyaya. Saint Just veya Babeufe olabilirdi; hiç değilse bir Enjolras. El-Fetih kampları, bu kahraman adayından bir kundakçı imal etmiş. İdeal buhranı içinde kıvranan talihsiz yavrular! Işık diye ateşe koştunuz.. ve kanatlarınız tutuştu. Yaşamağa susuzdunuz, ölüm saçtınız çevrenize. Kimse elinizden tutmadı. Bu ne korkunç beddua, ne meş'ûm alınyazısı.. Kanlı mirasınız, sizden sonra gelen nesiller için de bir ibret dersi olamadı. Onlar da aynı hızla ölüme koşuyor. Ölûme ve cinayete. Gerçek suçlular, bu işitilmemiş faciayı fildişi kuleden seyredenlerdir. Suçlular biziz: Biz hocalar, biz eli kalem tutanlar, biz politika esnafı...

Evet zavallı Mâhir! Tarihin kirletilmişti; seni yalanlarla besledik. Düşmanı dost sandın. Ne Doğu'yu tanıyordun, ne Batı'yı. Şuursuzluğunun kurbanı oldun, daha doğrusu şuursuzluğumuzun.

«Deprem, belgesel bir roman değil, yaşadığımız hayatın ta kendisi. Çarpık, çamurlu, yüz kızartıcı bir hayat bu. **Deprem**, bir vazifeye davet, vazifeye, yani düşünceye. Kuledeki nöbetçinin feryadı. Sayılgan, tehlikeli bir konuyu ustaca işlemiş. Fâciayı bütün boyutlarıyla kucaklayamamış belki.. ama bilerek yalan söylememiş. Deprem, kimseyi karalamıyor. Dürüst ve dostça bir yaklaşım. Okuyucuya sunulan kadeh, sert ve acı bir içkiyle dolu. Yazar biliyor ki hastalık şampanya ile tedavi edilmez. Unutmağa değil, uyandırılmağa muhtacız. Bu zifiri karanlıkta ateş böceklerinin pırıltısı bile muhterem. Her aydın, **Deprem**'e dikatle eğilmek, günahlarının muhasebesini titizce yapmak zorundadır. Yoksa.. yoksa «Pompe'inin Son Günleri»ni yazmak kalır depremden kurtulacaklara (Tabiî kurtulan olursa.) Sayılgan'a teşekkür ederim.

Bir taklit Kompleksi

EUROVİSİON

Yetkin DİLEK

Bir ayı aşan bir zaman oldu, Eurovision şarkı yarışmasını geride bırakalı. O günlerde basına yansıyan ilginç açıklamalar, karşılıklı suçlamalar, hâlâ da devam etmekte. Paris'e beş kala konunun, yeniden depreşeceğini şimdiden söylemek mümkün. Yarışmanın aktüel haberleri bizi ilgilendirmiyor. Grup Nazar'ın veya Anadolo Majör'ün gidip gitmemesi de. Ancak söylentilerin, bu yarışmanın yerini belirtmesi açısından önemi var. Bu yüzden, yazımızın birinci bölümünü sözü edilen tartışmalara ayıracağız.

HALKIN YARIŞMAYA İLGİSİ

Hatırlanırsa ilk yarışma da benzeri dedikodularla çalkalanmıştı. Aynı âkibet, ikincisinin de başına geldi. Fakat bu defa iş, kalın çizgilerle, daha da kesin olarak hizipleşmelere, katı suçlamalara kadar vardı. Skandallara adı karışan tarafların yaptıkları açıklamalar, yarışmaya aydınlık getirmesi bakımından faydalı oldu. Bir bakıma da yarışmanın yerini, muhataplarını su yüzüne çıkardı. Dikkatlerden kaçmayan diğer bir husus, konuya ilişkin yankılanmaların sadece -basın- sınırları içinde kalmış olması, kamuoyuna yaygınlaşmayışıydı. Gerçi yarışmayı ekranları başında izleyenler «Anadolu Majör Grubu kazanmalıydı» kanaatine sahiptiler ama, bu sadece sathî bir ilgi idi. İlginin sebebi ise Anadolu Majör Grubu'nun söylediği şarkının, «ezgi»si itibariyle halk türkülerinden kırıntı halinde izler taşımasıydı. Halkın ilgisi bundan ibaretti yarışmaya karşı.

Şimdi yarışmanın basına akseden yankılarını, daha doğrusu, tarafların birbirlerini suçlayan belgelerini göreceğiz. Maksadımız yarışmaya nelerin karıştığını, gayelerinin neler olduğunu ve yarışmanın mahiyetini, temsilcilerinin ağzından tespit etmek.

KARŞILIKLI SUÇLAMALAR

Bilindiği gibi tartışmalar, Anadolu Majör Grubu'nun haksızlığa uğraması kanaatiyle çıkmıştı. O yüzden biz de yazımıza, Majör Grubu'nun sözcüsü Doğan Canku'nun sözleriyle gireceğiz. Canku, konuyla ilgili o-

*Euisvision şarkı yarışmasına katılan sanatçılar toplu halde

larak şunları söylüyordu: **«Doğrusunu söylemek gerekirse üçüncülük aklımıza gelmemişti bile. Birinci ya da ikinci olacağımızı sanıyorduk. İki jüri üyesinin, yani Bali ve Yüzbaşıoğlu'nun tutumlarını müzik açısından değerlendirmenin imkânı yok. Öteki jüri üyelerinin 5 puan verdikleri eserlere bunların 1 puan vermesi çok şaşırtıcı. Ayrıca bu iki üye, daha önce şarkımıza 5 puan vermişlerdi. Acaba bir hafta içinde bu müzisyenlerin anlayışlarında ne gibi bir değişiklik oldu da bize 1 puan verdiler.:. Ben Önder Bali'yi adam yerine koymuyorum. Onun için adını bile kullanmaya gerek duymuyorum. O Şerif Yüzbaşıoğlu'nun emrinden çıkmayacak birisidir.»** (Dünya 9 şubat)

Televizyon Seçici Kurul Üyesi Selçuk Sun, o günlerin en hararetli tartışma arenasında bir basın toplantısı yaparak, yarışmada bir oyunun tezgâhlandığını ifade ile: «Biz neye uğradığımızı şaşırdık. Ve resmen uyutulduk. Benim kavgam 22 nisan 1978 tarihinde Paris'te yapılacak yarışmaya şu veya bu gurubun gönderilmesini sağlamak değil, gelecek yıllarda yapılacak yarışmaların selameti ve kamuoyunda doğan şüphelerin giderilmesi açısından bir soruşturma yapılmasını sağlamak ve gerçekleri ortaya çıkarıp tüm ulusun saygı duyacağı bir kararın alınmasını sağlamaktır.

Yapılan oylama şartnameye ve yönetmeliğe aykırıdır. Bu oylama jüri üzerine ciddi şüpheler düşürebilecek kadar adalet ölçüleri dışında yapılmıştır.» (Bayrak 11 şubat) Selçuk Sun, konuşmasını şartnamede belirlenen puanlama usulüne uyulmadığını teferruatına inerek bitiriyordu.

SİYASETİN YARIŞMAYA ETKİLERİ

Tabi iş bununla bitmiyordu. Yarışmanın sivrilen, şimşekleri üstlerine çeken iki ismi vardı. Onlar da diğer taraftan veryansın ettiler. Biz bu arada Bali ve Yüzbaşıoğlu'nun ilişki halinde oldukları mihraklara bir parantez açalım. Yüzbaşıoğlu, CHP'nin mitinglerinde «özgürlük şarkıları» çağıran Şenay'ın kocası. Anlaşılacağı gibi, sayın Yüzbaşıoğlu CHP ile yakın bir münasebet içinde. Ecevit'in bunu teyid eder bir davranışına da ileride temas edeceğiz zaten. Gelelim Önder Bali'ye. Bali, solcularca aforoz edilmiş biri ama, bir zamanların sevilen ismiydi. Bali, geçen yıl yapılan Sinema ve Müzik festivalinde orkestra yöneticiliği yaptıydı. Marksist çevrelerin, daha ortaya çıkmadan savaş açtıkları festivale katılması, Bali'yi zor durumlara soktu. Daha sonraları Bali, malum basın tarafından «Ertem Kültür Merkezi»nde iyice hırpalandı. Bali'nin özürleri de işe yaramadı. Kolay değil şüphesiz. Çünkü Bali, devrimci olarak biliniyordu. Öyleydi de.

ECEVİT NİLÜFER'E BAŞARI DİLİYOR

Yarışmanın iki sivri ismi Bali ve Yüzbaşıoğlu'nun durumu buydu. Yarışmaya az bir zaman kala, gazetenin birinde bomba gibi bir resimli haber patladı. Haberde Ecevit'in Nilüfer'e başarılar dileğinde bulunduğu, bir el sıkışması pozuyla veriliyordu. Arkası kesilmedi haberlerin. Hatta derine inme-

yen, işi iyice deşelemekten kaçınan yorumlar da yapıldı. Böylece yarışmanın siyasî yanı kendiliğinden belirlenmeye başladı. Gazetedeki yorum şöyleydi: «Sekstet dışında tüm grupların birincilik şansının olduğu, ancak şans ibresinin en çok Anadolu Majör tarafına kaydığı jüri eğilimlerinden dolayı biliniyordu. Ancak Majör, dedikodu; Sekstet politika yarasıyla jüri masasına geldiler.»

Sekstet'in söylediği şarkı malum. Tepkiler sonucu yarışma dışı bırakılmıştı. Daha sonra ise **«Danıştay kararıyla»**, yeniden katılma hakkını elde etti. Yukarıdaki dikkat çekme de, bu açıdan yarışmanın siyasî yanını ortaya koyuyor. Sekstet Grubu'nun bayan şarkıcılarından Melike Demirağ'ın devrimcilerle olan münasebetleri ötedenberi süre gelmekte. Grup, ilk elemede işçi kıyafetiyle şarkı söylüyordu. Ayrıca Demirağ, Dev-Genç'in gecelerinde görünmekteydi zaman zaman. Turnelere çıkıyordu. Hâlâ da aynı çizgide. O yüzden Demirağ'ın bulunduğu grup, bir başka siyasî eğilimin temsilcisiydi. Zaten süpriz olarak nitelenen bir sonuçla, ikinci olması da bunu gösteriyor.

Buraya kadar sergilediğimiz olaylar, Eurovision şarkı yarışmasının ne yönde siyasî bir amaca alet edildiğini belgelemeye yeter sanırız. Oysa yarışma, başından beri bir sanat hadisesi olarak lanse ediliyor, kanaatler o yönde geliştirilmeye çalışılıyordu.

YÜZBAŞIOĞLU ÇAĞDAŞ MÜZİKTEN SÖZ EDİYOR

Sözünü ettiğimiz siyasî eğilimlere, sonraları kültürel şartlandırmalar ve kanaatler de eklendi. Bu ise «Avrupaî Müzik»e bir yaklaşım, diğer ifadesiyle «Çağdaş Müzik» olarak ortaya konuyordu. Yüzbaşıoğlu'nun yeni teorisiydi bu: «Benim için tek bir sonuç vardı. Eurovision olayı Türk Hafif Müziği'ne bir hareket sağlamıştır. Bu atılımı baltalamak isteyen herkesin karşısındayım. Çağdaş olayın ve çağdaş müziğin yanındayım. Çağdaş müziğe ters düşen bir parçanın Avrupa'da bizi temsil etmesini elbette istemezdim.»

Yüzbaşıoğlu, «çağdaşlık»la neyi anlatmak istiyor meçhul. «Zamandaş» mı, yoksa bir başka şey mi? Müphem... Bu ölçünün dayanağı nedir, onun da ayakları havada. Buna bir özenti ifade demek mümkün. Çünkü bir başka izah tarzını bulmak güç. Onun pek iştiyakla savunduğu Batı müziği de bugün, ilkellikle vasıflandırılan Tam-Tam Müziği'nden çok şey almış durumda. İnsan eti yiyen kavimlerin, kendilerine has müziğini çağdaş telakki edenlerin acaba neden Anadolu müziğini hakir gördükleri siyasî kanaatleriyle varittir. Kaldıki paralellerinde olanlar dahi bugün, bu tür yarışmalara, kendi müziğimizle gitmenin zaruretine inanıyor. Yüzbaşıoğlu'nun takındığı tavır, sadece «basitlik»le, yabancılaşan düşüncesiyle açıklanabilir. Bu konu üzerinde ikinci bölümümüzde daha derin hatlarla duracağız.

ANADOLU'DAN EZGİLER TAŞIMAK BİR GURUR VESİLESİ

Dostluğa Davet adlı parçayı sırf Anadolu ezgilerinden izler taşıdığı gerekçesiyle eleyen Yüzbaşıoğlu'na parçanın yazarı ve bestecisi şöyle cevap vermişti: **«...Sayın Yüzbaşıoğlu «Bu parça halka yakın olduğu için halkın beğenisini kazandı. Anadolu ezgilerine sahip olduğu için ilgi topladı. Ama Batı'da bir yarışmada yarışamaz.» diyor.. Eğer halka gerçekten onun dediği kadar yakın, Anadolu ezgilerine gerçekten onun dediği kadar sahip bir şarkı yapmışsam, bundan sadece gurur duyarım.»**

Bu karşılıklı suçlamalar, sözü edilen yarışmanın, muhteva olarak ne kadar bize uzak olduğunu açık olarak sergiliyor. Kocatepe'nin sözleri ise ilginç. Kendi folkloruna sahiplenmesi de hoş ve güzel bir tutarlılık. Ancak Kocatepe, eğer bu sözlerini bundan sonra yapacağı parçalarla teyid ederse samimi olduğunu belgelemiş olur.

Jüri üyeleri arasındaki hoşnutsuzluklar gittikçe daha da artmıştı. Üyelerden biri de Gürer Aykaldı. Aykal yakınarak şunları söylüyordu o günlerde: «Bir daha görev almak mı, Allah yazdıysa bozsun. İstanbul'a gidip hem Yüzbaşıoğlu hem de Bali ile konuşacağım ve kendilerine ne yaptıklarını, işin niteliğini anlatacağım. Ama ele ne geçecek?.. İstanbul ne de olsa, başka bir kent, Bizans'tan gelme...»

Aslında bu suçlama ve yakınmaların sebebi, İstanbul'un Bizans'tan gelme bir şehir oluşundan değil şüphesiz. Bir imaj o ka-

dar. Entrikalar, meşru olmayan Batı müziğinin ve ona mütemayil anlayışın tabiî bir tezahürüydü. Mesele de bu zaten. Yoksa Bizans'ın yerinde şimdi yeller bile esmiyor. Ancak Batıcı olanlar, halâ o Bizans entrikalarıyla yaşıyorlar. Aykal, bunu söylemişse diyecek söz kalmıyor...

PLAK ŞİRKETLERİ DE KARIŞIYOR OYUNA

Tartışmalar böyle sürüp giderken, bir diğer gazetede mahreci belli olmayan bir haber çıktı. Skandallar, yeni bir safhaya girdi. Çünkü haber, yarışmada bir plak şirketinin de etkili olduğunu ifşa ediyordu: «...Birçok iddia ileri sürülüyor. Bunlardan en çok üstünde durulanı Odon - Grunberg Plak Grubu (Nilüfer'in kocası plakçı ve bu grupla ilgili) tarafından desteklenen «Sevince»nin mutlaka birinciliği kazanması için yapılan çok yönlü çalışmanın, iki jüri üyesini de etkileyecek sonuca ulaşması oluyor. Yarışma başlamadan önce Grunberg Grubu, nabız yokladı. Nükhet ve Modern Folk Üçlüsü'nün yarışmaya gireceği anlaşılınca, en kuvvetli rakip hakkında «nasıl olsa birinci olacak» dedikodusu çıkarıldı. Yarışma başlamadan önce Grunberg Grubu iki parçadan çekindi. En büyük ve dev rakibi Anadolu Majör, sürpriz rakip Sekstet'ti. Fakat Sekstet'in Yönetim Kurulu kararıyla yarışmadan çıkarılması Grunberg'i rahatlattı. Daha sonra Sekstet Danıştay kararıyla tekraren yarışmaya dönünce durum bir başka biçim aldı. Jürinin Ankaralı üyelerinden biri (Aykal) Sekstet'e meyilli olduğundan Sekstet, Anadolu Majör'e rakip oldu. Sekstet olmasaydı Anadolu Majör, üç birincilik oyu ile birinci olacaktı. Grunberg günlerce nabız yokladı. Oy eğilimlerini tesbit etti. Ve ortaya bir tek çare koydu. Bali ve Yüzbaşıoğlu Nükhet'e, 1, Nilüfer'e ise 5 puan verirse iş bitiyordu... Onno Tunç'un açıklaması aslında bir oyundu. Finale çok kısa zaman kala Tunç, Açıklamasıyla Yüzbaşıoğlu'nu Anadolu Majör yanlısı gösterecek, istifa etmesi gargaraya getirilecek olan Yüzbaşıoğlu da töhmet altında kalmamak bahanesiyle Anadolu Majör'e 1'i dayayacaktı.» (Hürriyt, 9 şubat)

Onno Tunç'un suçlamaları karşısında Yüzbaşıoğlu: «Böyle mükemmel bir parçayı çalmaktan şeref duyarım. İnkâr etmiyorum» demişti. Arkasından «mükemmel eser»e 1 verdi. Burada, Yüzbaşıoğlu'nun tezadı dikkatleri çekiyor. Yukarıda kendisinden aktardığımız sözleri, ilişki halinde olduğu siyasî çevreler de düşünülürse çok görmemek gerekir bu değişikliğini...

Perdenin önüne yansıyanlar bunlar. Arkasında daha neler var, meçhulümüz. Fakat bu kadar da yeterli herhalde. Yarışma'nın skandalları bu miktarıyla, mahiyetini gün ışığına çıkarmaya yetiyor. Kendi halkına dayanmayan, değerlerinden nasiplenmeyen, özellikle «kümeleşmiş azınlık»ın düşünce ve duygusuna hitap eden bu tür yarışmalar, dışta kalmaya yabancılaşmaya mahkûmdur. Dayandığı kültürel olgunun (Batıcı) kaçınılmaz bir tezahürüdür bu. Dolayısıyle onun değer anarşisini de beraberinde getirir.

KONUNUN GERÇEK BOYUTLARI

Yarışma'nın muhatapları ağzından, skandal ve kültür bağımlılığını açmaya çalıştığımız Eurovision, görülen yüzüyle bu karakterde. Biz adı geçen yarışmanın «değer» olarak kültürümüz açısından ne mânâ ifade ettiği ve etmediğini ortaya koyarsak, günlük haber tartışmalarının dışında kalabiliriz. İsabetli olan da budur.

★

«...Sonra utanç, unutkanlıga bıraktı yerini «Ben Avrupalıyım» demeğe başladı. «Asya bir cüzzamlılar diyârıdır.»

(Cemil Memiç, Bu Ülke, s. 25)

«Her ülkenin müzik politikası olması gerek. Şu anda Türkiye'mizde hafif müzik bir başıbozukluk içinde. Bu tür yarışmalar onu derleyip toparlıyor. Türk hafif müziği, klâsik müzik gibi kurumlaştırılmalı. Ancak böylece üst düzeyde eserler üretileceğine inanıyorum.» Bu düşünceler «Biz» şarkısının (Yarışma'da ikinci olmuştu.) bestecisi Atilla Özdemiroğlu'na ait. Özdemiroğlu, —Türkiye'mizde hafif müzik bir başıbozukluk içinde- cümlesiyle, bu müziğin ülkemizdeki portresini çiziyor. Bir hüküm veya netice ifade, «başıbozukluk». Doğru da. Hafif müziğin bize gelişi belli. İlk defa Tangolar, daha sonra Rock and Roll ve şimdi de arajmanlar.

Görüleceği gibi, hafif müzik bize, tabii haliyle, yani olduğu gibi geldi. Hatta ismi bile, yakın zamanlara kadar değişmedi. Şu an verilen Türkçe isimler dahi o kadar çok ki: «Türk hafif batı müziği. Türk hafif müziği, Türkçe sözlü şarkılar gibi, İsminde bile bir istikrar sağlanamadı. Zaten başka türlü de olamazdı. Çünkü, bu müzik-olay, bir kültür meselesiydi. Değişen estetik farklılaşma idi. Tanzimat sonrası, eğlence yerlerinde de baş gösteren bu müzik-zevk değişimi, azınlıkların da teşvik ve beslemesiyle palazlanma imkânı buldu. Buna bizzat Batılılaşma niyetiyle düşüncede başlayan farklılaşmalar hız ve meşruluk kazandırdı, yahut o görünüm verildi. İdarî kadroların, batıcı ve batıya eğilimli aydın azınlığın oluşturduğu sosyete veya bürokrat muhitlerde de yeşerme imkânı buldu.

«Başıbozukluk» sıfatı, bu müziğin, toplumumuzdaki yerini ve hitap ettiği kesimin yapısını belirlemesi bakımından müspet bir yaklaşım. Maddî ve manevî hayat unsurlarının değişimi çerçevesinde kalan bir vakıadır bu. Yani onlarla birlikte başlayan bir kültür dönüşümü. Bu ise, Batı'nın sosyal ve tarihî süreci ile izahı mümkün bir kopyeleşme.

BATI'DAKİ DEĞİŞME

Batı, 15. asra tekabül eden, Yeni Yunan-Roma reformu ile fanatik bir akılcı değişim gerçekleştirdi. O tarihten sonra kilisenin yerine akıl geçti. Kilise - hayat çelişkisi, Batı'yı buna zorluyordu zaten. Yeni kılavuz, ilk zamanlar eskisini aratmadı, hatta varis bile kabul etmedi. Çünkü Batılı insanın beyninde monarşik bir despotizm kurdu. Her şeyin «iksir»i bir antibiotik saltanatı, bir kabullendirme ve kabullenme fanatizmi. İşte bu fanatik-reform, Batı'yı pek uzun sürmeyen zaman içinde, büyük bir teknolojik gelişmeye kavuşturdu. Bunun ardından da tabiatta bulunan her türlü ham maddeyi yiyen bir makine-canavarı türedi. Doğal olarak bu korkunç gelişme, kıskaçlarını, kıtalar ötesine uzattı. Sömürünün madde ile işe başlayan ilk adımıydı bu. Arkasından Firavun ve Bâbil köleleştirmesi geldi. Artık piramidler değil, makineler yükseliyordu, insan iskeletleri üzerinde.

* Biz hayvanız dediler ikinci oldular

Batı, menfaat gruplarının bütünü bir dünya. Birbirleri önündekilerine hırlayan mahluklar gibi, bölünmeler başladı. Ve 1914 gelip çattı. İlk büyük dünya savaşı. Dişleri gıcırdayan makinelerin, ilk büyük menfaat kavgası. Bizi de helâk eden bir netice oldu bu. Nihayet 1918 düğümü atıldı. Geride milyonlarca ölü, milyonlarca aç, yetim, dul ve sefil insan...

Bu dünya mezarlığına yeni bir şey doğdu. «Başıbozukluk» ya da «buhranlar»... Batı boğuk sesler çıkarmaya başladı. Arkasından çığlıklar koptu. Paris'in böğründe bir çıban gibi sivrildi, Dadaistler veya dadaizm. Tuvaller zelzeleye tutuldu. Resim anlayışları altüst oldu. Derken müthiş bir nihilizm, marksizm.. Çılgın ve yetim gençliğe, çılgın ve sahipsizliğin müziği emzik oldu.. Fırtınanın ilk esintileri, daha o zamanlar başladı...

Fakat makinenin gözleri görmüyor. İnsanlığın ikinci cahiliyet cinayeti, yahut ikinci dünya savaşı, kan kusarak ufuklara doğuyor, kan kusarak gidiyor. Birinci tablonun daha korkuncu çiziliyor. Bu defa ölüler, yetimler, sefiller, dullar daha çok...

İşte bu enkaza doğan nesiller, Batı'nın fanatik akıl medeniyetinin mahsülüdür.

Ölüler müziği de bu enkazın uğultuları içinden çıktı. İnsan yiyen «Tam-Tam» Müziği' ne kadar koşan, ruhunu Afrika'nın, birinci ve ikinci savaşların namlu gürlemelerine teslim eden nesil ve işte deşarj müziği. Nihayet «faydasız makine»nin, iflas eden Batı' nın müziği, kısaca hafif batı müziği doğdu. Dikkat edilirse bu müzikte kimsesizliğin,

sokağa terkettiği bir çocuk ezikliği ve hırçınlığı vardır. Bir şeylere tutunmak yaşamak, yahut da yaşamamak duygusu. Pop müziğinde bu, çılgınlık olarak açığa çıkar. Son merhalesi de kadın bedenine düzülen bir et övgüsü.

Hafif Batı müziğinin veya Batı müziğinin gelişimi ve kaynağı böyle. Bir anarşi, karmaşık bir buhran ya da başıbozukluk teranesi. Bu yüzden bizdeki görünümü de bu olacaktı, nitekim de öyle oldu. Atilla Özdemiroğlu'nun ifade ettiği «başıbozukluk» budur. Batı medeniyetinin insanı kavrayamayan korkunç bir tezahürü.

Gelelim, Özdemiroğlu'nun «Türk hafif müziği, klâsik müzik gibi kurumlaştırılmalı» teklifine. Bir kere bu teklif dayanaksız olduğu için bir mânâ ifade edemez. Çünkü dışımızda olan bir dünyanın, kendi kültür yapısının bir ürünüdür. Bir buhran ve bunalım müziğidir. Doğuşunu ve gelişmesini yukarıda kısaca gördük. Toplumumuzun tarihî ve sosyal gerçekleri ile hiçbir münasebeti yoktur.

Batı kaynaklı müzik kurumlarının Türkiye'ye bir yansıması olan Devlet Konservatuarı ve Devlet Opera ve Balesi'nin başarısızlığı ve toplumumuzdan kopukluğu da düşünülürse, acaba Hafif batı müziğinin şansı ne olacaktır? Netice itibariyle hafif müziğin, daha değişik ve «olumlu» olabilmesi imkânsız. Çünkü bir kültürel olgu olarak o da, diğerleri gibi bizim değildir. Bilhassa tamamiyle Batıcı olan devlet Opera ve Balesi halktan kaç seyirci toplayabilmiştir? Hiç tabi. Onun da seyircisi değişime uğramış veya uğramakta olan bir azınlık ya da makamı gereği «dinlemek mecburiyeti»nde olan zevattır.

BİZDE HAFİF MÜZİĞİN ÖLÇÜSÜ OLAMAZ

Hafif Batı müziği, bu bakımdan daha yaygındır. Çünkü gençliğe muhataptır. Ancak buna rağmen sınırlıdır. Kaldı ki devlet yayın organlarının (TRT) koruyucu şemsiyesi altındadır. Her gün yapılan müzik yayınlarının, hemen yarısından fazlasını alır, buna rağmen kendisini halka benimsetememiştir.

Mesele bir kültür hadisesidir. Reddin kaynağı da budur. O yüzden kurumlaşması bir anlam değil, anlamsızlık ifade eder. Kurumlaşması ona, meşruluk dahi kazandıramaz. Devlet Konservatuarı ile Opera ve Balesi'nde olduğu gibi.

Diğer bir konu da «Eurovision Şarkı Yarışması», ona katılmanın anlamı veya anlamsızlığı. Daha önce hafif müziğin yerine belirlemiştik. Bir müzik-sanat olarak hafif müzik, Batılıdır. O yüzden, şu ana kadar niteliği ve niceliği hususunda bir değer ölçüsü tesbit edilememiştir. Neye göre değerlendireceğiz bir hafif müzik parçasını? Eksantrik sözlerine göre mi, yoksa yerli müziğimizden esinlendiği için mi? Bir değer ölçüsü bulunamadığına göre, bu alanda birşey yapılamaz. Nitekim bugün bu müzik, Batı bestelerine söz uydurma yahut çeşitli folklorik öğelerden istifade etme gibi çok farklı görünümler arzeder. Türk hafif müziğinin ne ifade ettiği de belirsizdir. Zaman zaman Türk hafif batı müziği veya Türkçe sözlü şarkılar denemesinin sebebi de bu olsa gerek.

BATILI ÖLÇÜLERLE TÜRK YARIŞMASI

Eğer ölçü Batı ise bu durumda, bir Türk hafif müziğinden söz edemeyiz. O zaman bu Hafif batı müziği olur. Bunun ise toplumumuzla sosyal ve tarihi hiçbir rabıtası olamaz. Burada Yüzbaşıoğlu'nun daha önce ortaya attığı: «Çağdaş olayın ve çağdaş müziğin yanındayım. Çağdaş müziğe ters düşen bir parçanın Avrupa'da bizi temsil etmesini elbette istemezdim» düşüncesi bu gerçeklerin ışığında mânâsız kalıyor. Sonra Yüzbaşıoğlu, idialarını bir savunma-fikir olarak, dayanaksız bir günlük çekişme furyası içinde ileri sürdü. Sebep Anadolu Mejör Grubu'nun söylediği şarkının folklorik öğelerden iz taşıması. O üzden yapılacak yarışmada başarı kazanamayacağı görüşü. Bu doğru olabilir. Nitekim de öyledir. Ancak bu doğruluk, yapılan yarışmanın bizim değerlerimizin dışında, bir kültür cephesi olduğu gerçeğini belirler. Bu da yeter de artar bile. Demek oluyor ki böyle bir yarışmaya girme-

SABIR ÇİÇEĞİ OLDUK

Kalbimin vuruşundan bir şarkı besteledim
İçimi sardı benim
İçimi sardı benim

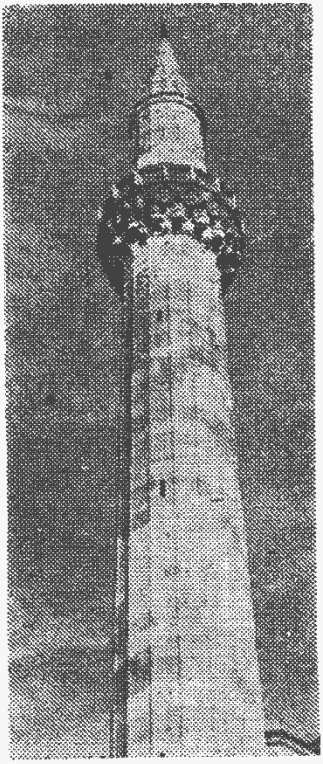
Çileli başımıza yastık oldu ıstırap
Bu çileyle yaşarız
Bu çileyle yaşarız

Sabaha susamışlar hep bu âha yanmışlar
Bir gün doğacak güneş
Bir gün doğacak güneş

Herşeyimi vererek bir ümidi dokudum
Bir sevdaya adandım
Bir sevdaya adandım

İki dünya bir yürek iki dünyada varız
Adandık biz Mevlâ'ya
Adandık biz Mevlâ'ya

Bekleriz bu ümitle gelecek güzel günler
Sabır çiçeği olduk
Sabır çiçeği olduk.....

M. Ruhi Şirin

---

miz son derece tutarsız ve temelsizdir. Yarışma ayni kültüre bağlı, Batılı devletlerin aralarında düzenledikleri bir kültür olayıdır. Dolayısıyle o kültürün zevkini ve tekniğini en iyi veren parça tercih edilir. Farklı kültüre mensup olduğumuz için biz, hangi parça ile gidersek gidelim, derece almamız söz konusu değil, velev ki siyasî bir «oyun» olmasın. Asıl varken, kopyeye hiçkimse, hele bizi düşman belleyen bir dünya iltifat etmez. Bugün dünyamızda cereyan eden siyasî, ekonomik ve kültürel mücadeleleri hiç hatırdan çıkarmamak gerekir. O yüzden bu batıcı musallat fikirden vazgeçelim. Gerçeğin ta kendi de budur.

Burada yarışmanın siyasî yanına da kısa bir parantez açalım. Siyasî tercih yapmak günümüzde, bütün sanat yarışmalarında varolan bir gerçektir. Bu tercih yapılır, yapılmaktadır ve yapılacaktır da. Olmaması hali ancak, farklı düşünceleri ortadan kaldırmakla mümkündür ki bu da imkansız.

Netice şu: Eurovision bilindiği gibi Avrupa Televizyonları Birliği'dir. Bunlar bugün aralarında teknik birtakım işbirliği halindedir. Biz de ona üye olduğumuz için bu teknik işbirliğinden istifade ediyoruz. Fakat bu teknik işbirliği kültürel olgularımızın farklı olduğu bu dünya ile, böyle bir yarışmaya katılmamızı meşrulaştıramaz. Gerçekleri görelim. Fantasmagori hastası olmayalım...

Şair Ahmet Efe'nin Sergisi

Şair ve Ressam Ahmet Efe, ilk sergisini bu ayın başlarında Ankara'da açtı. Kalabalık bir davetli topluluğunun iştirak ettiği açılış töreninde Millî Kütüphane Müdiresi Müjgân Cumbur bir konuşma yaptı.

Türk-İş sanat galerisinde izleyicilerin ziyaretine açılan sergi, 15 Mart'a kadar devam etti.

Müjgân Cumbur'un açış konuşması özetle şöyleydi:

AHMET EFE'Yİ TEBRİK EDERİM

«Pınar» dergisinde mısra-mısra güzel şiirlerini okuduğumuz Ahmet Efe, bu defa da tuvallere akseden renk ve çizgileriyle gözlerimizi doldurdu. Bu, bir insanda sanatın çeşitli kaynaklarından fışkırışıdır. Bir söz vardır. «İnsan gider, eseri kalır.» derler. Eğer eserler bir toplumun yapısına uygunsalar, ömürleri daha da uzun olur. Görebildiğim kadarıyla genç sanatçının sergilediği resimlerde başta tarihimizden, yurdumuzdan ve yurdun insanlarından birşeyler yansımaktadır. Hiçbiri bize yabancı değil... Bu zemin üstünde ilk başarılı adımını atan sanatçının ilerde daha büyük başarılara ulaşacağı inancı içindeyim. Renkleri daha tabiileşecek, fırçası daha ustalaşacaktır. Gerçeği kendi sanatçı görüşüyle süzgeçten geçirip çizdiğinde fırçasına hakimiyeti daha da artacaktır. Eserlerinden hissedildiği gibi Ahmet Efe duygulu bir insandır. Yine bu resimlerde görüldüğü üzere belirli ve güçlü bir inanca sahiptir. İşte bu duygu ve inanç sisteminden güç alan kişiliği çok yakın bir gelecekte belirgin bir hüviyet kazanacak ve sanatcı önümüzdeki sergilerinde sanatseverlere sabırlı ve olgun bir çalışmanın mahsulü olan eserler sunacaktır.

Türk resmine yeni bir fırçanın katıldığını müjdeleyen bu sergisi için Ahmet Efe'yi tebrik ederken kendisine çok uzun ve başarılı bir sanat hayatı dilerim.»

Ayrıca Kütüphaneler Genel Müdürü Ahmet Salgır da Ahmet Efe'nin resimleri için konuştu. Salgır'ın Ahmet Efe'nin sergisi ile ilgili söyledikleri şunlar:

«Ahmet Efe'nin resim sergisini gezerken, onu geleceğin adı unutulmayacak Türk ressamları arasında yer almaya namzet bir genç sanatçı olarak kutladım. Eserlerinde milletimizin özlediği konulara yer vermesi, Ahmet Efe'yi tanımakla büyük bir şeref duymama vesile oldu. Sergiyi gezerken bir milleti millet yapan hasletler arasında yer alan, «dilde, fikirde, işte birlik» umdelerine bir de «millî sanatta da birlik» umdesinin eklenmesine inandım. Dünya milletlerinin kültür ve medeniyet tarihleri incelendiğinde, memleketlerin kültürel ve sosyal kalkınmalarında sanatçıların, özellikle kendilerini güzel sanatlara adamış sanatçıların büyük rolleri olduğu görülür. İleride Ahmet Efe'nin de memleketimizin kültürel kalkınmasında hissesi olan bir sanatçı olacağına inanıyorum. Kendisini sanatıyla memleketimizin yükselmesine ve ilerlemesine adamış olan genç sanatçıyı kutlar, bundan sonraki sergilerinde daha olgun eserler vermesini dilerim.»

Müjgân Cumbur'un konuşması ve Ahmet Salgır'ın intibalarını ifadesiyle açılan sergi kapanana kadar sanatseverlerin adeta hücumuna uğradı. Bu arada biz de Ahmet Efe ile bir röportj yaptık okuyucularımız için. Bu röportajı sunuyoruz:

PINAR: Hayatınızdan bahseder misiniz?

AHMET EFE: 1955 yılında Kayseri'de doğdum. İlk tahsilimi babamın memuriyeti dolayısıyla Anadolu'nun çeşitli kazalarında yaptıktan, sonra Ankara İmam - Hatip Lisesini ve Keçiören Lisesini bitirdim. Halen A.İ.T.İ.A'de talebeyim.

PINAR: Böyle bir resim sergisi açmaktaki amacınızı anlatır mısınız?

A. EFE: Çalışmalarıma başlarken şunları düşünmüştüm... Resim belgesel bir özellik taşıması bakımından önemli bir sanat ürünü. Her şeyden önce uzun bir süre ayakta kalabiliyor. Gelecek nesillere hitap etme özelliği var. Bir bakıma kitap gibi bir şey. Burada, yaşadığımız çağı, kelimelerle değil de renklerle gelecek kuşaklara aktarıyorsunuz... İçinde bulunduğunuz asrın özelliklerini, karakteristiğini, insanların yaşayış biçimlerini, acısı ve sevincini, kısacası kültürünü aktarıyorsunuz. Levnî'yi misal olarak vermek istiyorum. Levnî minyatürler yapmış, yıllar geçmiş bu minyatürlerin üzerinden, ama onlar hala duruyor ve biz bu eserlerle Levnî'nin yaşadığı çağı kısmen de olsa öğreniyoruz. O devrin geleneklerinden, adetlerinden, giyiminden, kuşamından bir şeyler var bu minyatürlerde. Bir yaşayış şekli var... Demek ki bu büyük usta bize renklerle yaşadığı çağı aktardı. O asra ait bilgilerimiz bu resimler sayesinde biraz daha zenginleşti. Resmin belgeselliği burada işte... Pierre Bruegel'in resimlerinde de aynı şey söz konusu.. Bu Flaman ressamı da 16. yüzyıl Hollandası'nın gündelik hayatını güldürü ve dram sahneleriyle günümüze aktarmıştır... Bugün onun resimlerini seyredenler 16. yüzyılda Hollanda'lıların yaşantısını göreceklerdir...

Madem ki resim belgesel bir özellik taşıyor, öyle ise ondan istifade etmek gerekir diye düşkndüm... Meselâ 1977'lerin 1978-lerin Türkiyesini yarınlara tanıtmak belki bu sayede mümkün olabilecektir. Gelecek kuşaklar «demekki» diyecekler «bu yıllarda Türkiye böyle idi.» Türk insanı bu şekilde yaşıyordu. Anadolu kadınları bir sacın başında yufka açıyor, ekmek pişiriyorlardı... Demek ki acıları çok olan çileli insanlardı...Portrelerin yüzünde bölük bölük ıstırap var.. Bir tabloda ağlayan millet evlâtlarının yanında, Fatih Sultan Mehmet'in de gözyaşları var... Demek ki bu yıllarda camilerimiz bu vaziyette duruyordu, evler böyle, sokaklar bu şekildeydi... v.s...

İzah ettiğimi sanıyorum... **Amacım bugünü yarınlara taşıyabilmek, herşeyden önemlisi milletimize hizmet etmektir. Onu anlatmak, onu tanıtmaktır. Hiç bir yabancılaşmaya düşmeden, acısı ve sevinciyle onu tanıtmaktır.** Sonra resmi, belli bir azınlığın malı haline getirmeden, yani çok az insana hitâp eder olmaktan da kurtarmak gerekir. Resim madem ki bir sanat ürünü, öyleyse ressam mensubu bulunduğu topluma hizmet götürmelidir. Amaç bu...

PINAR: Bize serginiz ve tablolarınız hakkında bilgi verir misiniz?

AHMET EFE: İlk kişisel sergimi açmış bulunuyorum. 52 tablodan oluşuyor. 1.5 senelik çok kısa bir sürenin ürünleri... İmkânsızlıklar içinde yapılmış resimler... Gerçekten büyük imkânsızlıklar;. Acı ama gerçek olan şeyler. Bir kere malzeme son derece pahalı... Kaliteli boya kullanacaksınız.. Fırçalar için de öyle... O zaman da paranız dolaylı yollardan dışarıya akacak... Ne kadar çok isterseniz de yerli boyalarla çalışamıyorsunuz.. Çamur gibi şeyler... Acı duymamak mümkün değil.. Devasa problemlerimiz yanında buna benzer şeyler de üzüntü veriyor insana.. Çalışacaksınız, elin yaptığı malzemelere muhtaç oluyorsunuz. Çalışmasanız hiç bir eser vermek mümkün değil. Kaldı ki biz sanatkâr bir milletiz. Atalarımız bir zamanlar boyaların en mükemmelini yapıyor, en şahane malzemeler imal ediyorlardı. Biliyorsunuz camilerimiz muhteşem çinilerle süslü, en güzel renkler, en güzel desenlerle süslü... Bugün yabancıların bile hayranlığını kazandığı şaheserler.. Ne oluyor ki bu Ata yadigârı sanatlar yokluğa sürükleniyor. Bu milletin öz değerleri hep yokluğa mı sürüklenmelidir... Bu kahredici tayfun, bu vurdumduymazlık, bu ihmal yok olmadan hiç bir şey halledilemez.

Dediğim gibi zor şartlar altında açılmış bir sergi bu. Genellikle yağlı boya tablolar... Bezler ve duralitler üzerine yapılmıştır. Kısaca bir kaç tablodan da bahset-

Ahmet Efe, Müjgan Cumbur'a açıklamada bulunurken.

mek istiyorum. **Plevne** isimli bir eser var... Plevne'de kahramanca döğüşmüş, aylarca Rus ordularına karşı koymuş bir avuç Müslüman Türkün kavgasının tablosu... Mağlûp olduğu halde, galip sayılan o destan kahramanlarının resmi..... Şunu anlatmak istedim... Biz zaferler kazanmaya alışmışız... Gerçek inancın müdafacıları olmuşuz. Yenilgilerimiz daima geçicidir. Düşman sevince kapılmasın, zafer Hakkındır, ona inananlarındır... Yenik düştüğümüz günlerde bile o, önümüzde eğilmeye mecbur olmuştur.. İşte Plevne savaşı.. Rus Çarı II. Aleksandır Osman Gazi'nin önünde eğilmiştir. Ona bir mağlûp gibi muamele edememiştir... Ben Plevne isimli bu tablo ile onu anlatmak istedim...

Ayrıca **Çarklar** isimli bir tablo var. **Çarklar, materyalizmi simgeleyen aletler**... Üzerinde insan eti yemekten zevk duyan bir akbaba... Bir urgan, insanlığı idam etmek için hazırlanmış... Yüreğinden en köhne inançlarla vurulmuş insanlık... Çatırdayan, kabuk kabuk dökülmüş bir ihtiyar dünya... Ona destek olan kelime de hıristiyan kuyularda kemirmeye çalışan yaratıklar... Ve ağlayan bir kız çocuğu... Çirkin ve güzelin kavgası... Dünya bugün korkunç bir buhranın içinde, ama değişim tek yönlü değil... Menfi bir değişimin yanında, müsbet bir değişim de var... Dileğimiz bu müsbet değişimin hızlanması ve hayat haline gelmesidir.

Bir de **Rahle** isimli tabloya bakalım. Orada Süleymaniye Camiinin içinde bir rahle üzerinde açık duran Kur'an vardır.. Ben bilgi kaynağımızın ilki olan Kur'an-ı Kerîm'i, Müslümanların mabedi bir camide, Mimar Sinan'ın en muhteşem sanat eserlerinden biri olan Süleymaniye'nin içinde kompoze ederek, bir çok şeyi bir anda vermek istedim. **Kur'an, mabet ve rahle**... Muhteşem bir kültür de diyebilirsiniz... Görüyorsunuz ki renklerle kendi inancımızı, kendi düşüncemizi vermeye çalıştım.. Aslında her sanatçı için geçerli olan şey bu... Zaten sanat inancın estetik bir hüviyet kazanmasıdır.

Bu o kadar açık ve kesindir. Avrupalı hıristiyan ressamlara bakınız. Neler yapmışlardır.. Alınız Brugeli karşınıza en ünlü tablolarından biri olarak «Çarmıha doğru» isimli eser çıkacaktır.. Muharref İncil'e göre Hz. İsa'nın hayatının son demini gösteren, yani O'nu Çarmıha götürülürken tasvir eden bir resim... Alınız Titien'i, «Mezara konulma» isimli eserinde Hz. İsa'nın güya çarmıhtan indikten sonraki tasvirini göreceksiniz sonra «Alaya alınan İsa» isimli bir tablo; Toprağa Yatırılması isimli yine Hz. İsa'nın güya ölümünden doğan hüzün havasının verildiği bir eser... Michel - Ange'a bakınız hemen bütün eserlerinde inancını vermeye çalışmıştır. Boya, tuval ve fırça onun için sadece vasıta. Gayesi hıristiyanlığı takdim etmek.. Şüphesiz yanlış olan bir inancın propagandası. İsrail'in kurtuluşunu canlandıran tablolar, Hz. İsa resimleri, havariler v.s. v.s. El Grecgo, Rembrandt, Botticelli, Leonardo da Vinci, aynı konuları değişik biçimlerde işleyerek eserler vermiş, inandıklarını estetik ölçüler içinde takdim etmişlerdir... Ben de kendi inancımızı, yaşamımızı vermeye çalıştım resimlerle. Buna hem mecbur, hem muhtacız... Bizi yüceltecek olan da budur. Bahar topraklarından boy atacak hiç bir gül fidanını kutup buzlarına dikemezsiniz... Bizim sanatçımız bizim kültürümüzle, bizim duygu ve düşünce dünyamızla işce olmadıkca ne kalıcılıktan, ne de gerçekten büyük eserden bahsedilir.

PINAR: Sizi PINAR'daki şiirlerinizden tanıyoruz. Hikâye ve roman denemelerinizin olduğunu da duyduk. Bu konuda bilgi verir misiniz?

AHMET EFE: Evet, şiirler... En çok üzerinde durduğum, titizlik gösterdiğim, sevdiğim bir sanat çalışması... Gerçekten şiir, anlatılmak istenenen en kısa, en çarpıcı şekilde takdimidir. Bu yönüyle sanat ürünleri arasında belki birinci sırayı işgal etmektedir... İlâhî bir kaynak var önümüzde... Göz alıcı bir kaynak.. Ondan doya doya içebilir, büyük bir aşkla çalışabilirsiniz... Asırlar içinden süzülüp gelmiş dev eserlerimiz var. Yunus Emrelerimiz, Mevlânalarımız, Mehmet Akiflerimiz var... Çilekeş bir milletin evlâtlarıyız. Gücümüzün azami noktasında çalışmalar yapmak, hizmetetmek durumundayız her şeyle... Buna mecburuz.. Kutsal bir mesuliyet duygusu bu.. Burada sanatkârı tarif etmek gerek.. Mehmet Akif Ak Beyin dediği gibi sanatkâr **«Sular gibi sebil eden canını, yele veren benliğini, sele veren vücu-**

GAZEL

Gönüllerden çıkan nursun karanlıksız cihansın sen
Ne mümkün dil misal versin ki bir başka lisansın sen

Ne eyler can eğer yoksan, cefanı şan bilir aşık
O bülbülden, açan gülden ve sevdadan nişansın sen

Devadır bu desen versen, uzatsan hep içer zehri
Seven cevrinle sarhoştur ki uşşaka vatansın sen

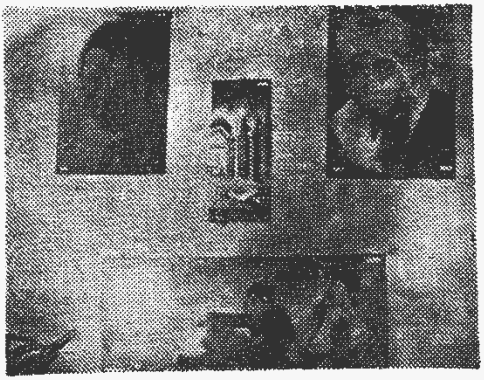
Muammasın, bütün sırrın, sesin yoktur, izin yoktur
Niçin bilmem görünmezsin, kaçarsın ah nihansın sen

Doğar mı hiç güneşsiz ay, uçar mı hiç kanatsız kuş
Bu can sensiz yaşar sanma, gel artık cana cansın sen

Ahmet EFE

Ahmet Efe, Salgır,a sergiyi gezdirirken Altta sergiden bir görünüş

dunu, oda yakan cismini, yağmaya koyan tüm varlığını, güle güle ağlayan, ağlaya ağlaya gülen insandır..» Bu insan olmaya çalışmak gerek... Sorumluluk duygusu bir nefes kadar yakın olmalı insana... İlâhî bir kudrete ve aziz bir millete karşı sorumluluk...

Şiirler yazıyorum... **Kor** isimli bir romanım basılıyor.. Geçen senelerde Diyanet İşleri Başkanlığının açtığı bir yarışmada derece alan iki küçük hikâye kitabım yayınlandı. Sağnak isimli yeni bir roman denememem var. Ayrıca bazı araştırmalar yapmaktayım. Bunları ilerki yıllarda kısmet olursa milletimizin istifadesine sunmayı düşünüyorum. Resim ise bildiğiniz gibi benim için yeni bir çalışma türü. Bu konuda başarılı olup olamayacağımı gelecek günler gösterecek.

PINAR: Bize son olarak neler söyleye ceksiniz?

AHMET EFE: Önce gösterdiğiniz bu büyük ilgiden dolayı sizlere teşekkür ederim. Çalışmalarımda bana daima destek olan PINAR'a minnet borçluyum. Türkiye'nin bu en çok ilgi toplayan Sanat Dergisi'nde yazı yazmak bana yetiyor. Tekrar teşekkür ederim.

PINAR: Biz de teşekkür ederiz.

Berdel

Acuz

YETKİN DİLEK

Çağrınız üzre
İniyor darbeler mekana
Onlardı bugün olduğunca
O gün...
Kal'alar arzı kuşanmıştı taş taş
Burcuna asarak küfrünü
Onlardı yaşayan, bugün olduğunca
O gün...
Bozmazdı Hükmüyle Kuşatan
Bozmadıkça kendini bir kavim
Azmadıkça
Değil çeviri gülü dikene
Zaman bu, değişmez
Değişmez bir de
Çatlamaz tavrı - kalıbı
Hep ayrıdır firavun...
Dizginsiz
Bir soysuz truva atı
Öylesine onlar
Taş artığı
Bir put sapkını
Mahkûmu toprağın
Ölüler mezarlığında
İblisin son günü tünemiş dalına
Bir devekuşuydu insan
Ha çağda
Ha öncesinde çağın...
...
Zamanı yüzdüler hayasız
Patladı dehlizlerine ruhun
Bir kopuş ardınca Berdel Acuz
Helâkın dansını oynadılar
Tam-tamında alevin, bugün olduğunca
O gün...

yeni kalemler

Mustafa EMRE

Pınar'a yeni bir köşe daha açıyoruz. Arzumuz, genç sanatçılarımıza yardımcı olmak. Ancak bundan böyle başlayacak karşılıklı diyaloğumuz, belli bir çerçeve içinde mümkün olacak. Daha işin başında bunu belirtmek istiyoruz. İsminden de anlaşılacağı gibi köşemizde, hikâye ve şiir dallarında değerlendirmeler yapacağız, yapmaya çalışacağız. Amacımız yeni yetişmekte olan, tomurcuk safhasındaki isimler; diğer ifadesiyle eserler olacak. Ne var ki bunu da, belli sınırları içinde mütâlaa edeceğiz. Yani ilerisi için ümit verici olanları işlemeye, uyarılarda bulunmaya öncelik tanıyacağız. Sanırız, yerimizin darlığı, zamanın sınırlılığı, bu konuda muhatap olacağımız arkadaşlarımızca, takdir edilecektir. O yüzden, gelecek bütün hikâye ve şiirler üzerinde duramayışımız hoş görülmeli. Fakat, özellikle umutvâr olduğumuz eserler, köşemizde muhakkak gereken değerlendirmeye tabi tutulacak. Bunu da söylemeden geçmeyelim.

Şu anki kültür ve sanat ortamımız, son derece karmaşık ve bulanık. Doğrunun, bize ait olanın hangisi olduğu çok yerde müphem. Şüphesiz bunun sebepleri de çok ve derinlerde. Üç asrı kapsayan bir varlık meselesi. Bu tarihî hâdise, «beşerî dünya», değerlerimizin ve ölçülerimizin değişimi ile izah edilebilir. Yani asıl problem «değişim vakıası»dır. Sosyal ilimler açısından, bir toplumun değişerek gelişmesi zaruri ve normaldir. Ancak bu gelişmeyi her zaman müspet yönden görmek mümkün olmamaktadır. Çünkü her kültür, bugün insanî ihtiyaçları karşılayamaz. Karakteri, dayandığı akide, buna müsait olmayabilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı olan devletimiz, kültür ve medeniyette, Batı dünyasının telâkkilerine meyilli, hatta yer yer onu «esas» alan bir değişimin içinde. Temas ettiğimiz değişim-vakıası da bu. Değişim; kaçınılmaz bir gerçekti, olmalıydı da. Ama bir «yenilenme» olarak. Halbuki bizdeki değişim, bir «yabancılaşma»ya dönüştü. Çöken bir kültürü ve medeniyeti kurtarıcı bir «iksir» olarak yudumladık.

Spengler'in «Batı Çöküyor» diye bas bas bağırdığı bir zamanda biz, batıya teslim oluyorduk. Tanzimattan beri teknikte Batı'nın seviyesine çıkma hedefine göre ayarlıyorduk bütün programlarımızı, hatta şartlandırıyorduk kendimizi. Devletimizi yitirmiştik vatanımız payimal edilmişti, ama biz hâlâ «Çağdaş Uygarlık Düzeyine çıkma»yı sayıklıyorduk. Oysa Batı, kurtarıcı arıyordu. Ama bize yıkılan yanını göstermemekle de, can çekişirken bile ne denli bencil olduğunu, kurnaz olduğunu açığa vuruyordu. Tabii ki biz, o zamanlar Spengler gibilerden habersizdik. Kurtarıcı havarilerimizin bize tanıttıklarını tanıyorduk yalnızca. Yıllar sonra Peyami Safa, ilk defa «Doktoru can çekişen hastaya benziyoruz» diyecek, ama bir yankı uyandırmayacak bu alarm. Değerlerimizi, ölçülerimizi kendi elimizle yıktıkça yıkacağız.

İşte günümüz şartları, problemleri, siyasî, sosyal ve kültürel karmaşası bu ana kaynaktan doğmaktadır. Sanat acaba, bunun dışında mı kaldı? Hayır elbette. Buhranların, bir tragedya haline dönüşmesine şahit olundu sanat alanında. İlk kurbanlarımızı, en feci manzaralar arasında bu alanda verdik. Her açılan gedik, daha doğrusu yara daha da büyüdü. Bir süre sonra batının bizi hançerlemesine gerek kalmadı bile. Çünkü yeterince biz, kendimizi hançerliyorduk. Bu hazin intihara şimdi de devam ediyoruz.

Sözün kısası Pınar'a böyle bir sayfa açmanın ne derece zor olduğu ortada. Bize gelenleri değerlendirecek hemen hiç bir ölçü mirası devralmayışımızdan ileri geliyor bu zorluk. Eskiden ölçüler, gelenekler, disiplinler vardı sanat alanında. Hem biçimde, hem muhtevada. Gerek divan şiirinde olsun, gerek halk şiirinde ve sanatımızın bütün dallarında, sadece uzmanların değil, sokaktaki adamın bile, sanat eserini değerlendirmede ölçüleri vardı. Bu ölçüler, büyük sanat eserlerinin verilmesinde en önemli a millerdi. Oysa şimdi, hiç biri yok bu ölçülerin. Geriye tenkitçinin zevki kalıyor. Herkese göre değişen bir zevk anlayışından tenkit doğmaz elbette. Ama biz, yine de yeni kalemlerimize yararlı olabilecek ölçüler arayacağız. Hiç değilse değerlendirmelerde şahsî ve indî kalmamaya çalışacağız.

Bu açıklamalarımızdan sonra, şiirle başlayabiliriz işe.

Seçtiklerimizin içinde «Hey Viyana» isimli bir şiir var. Mustafa Kaylı'ya ait. Konusu mâzi ve âti arasında bir senteze dayanıyor. İlk planda Viyana, bir canlı gibi düşünülerek kendisiyle diyalog kurulmuş. Olmuşlar, olanlar, olması arzulananlar ona hitaben ortaya konmaya çalışılmış. Aşağıdaki dörtlükte görüldüğü gibi:

Mazlum kanını akıtmayız Viyana
Üstüne kahkaha savurmadık
Zaferlerimizde insanlık kokar
Zevk için savaşmadık...

Viyana'nın bir sembol olduğu belli. Onun müşahhas varlığında, tarihî birtakım olgulara işaret ediliyor. Konu açılıyor, söylenmek istenen verilmeye çalışılıyor. Bu, isabetli bir tercih veya yol. Şiirde; duygu ve düşünceyi, muhayyel, ifade edilemez mücerretliğinden kurtarmak bir şair için aşılması gereken ilk merhaledir. Yani kavrayış, mânâlandırış, anlaşılabilir hale getiriş safhasıdır bu. Başarı da burada gizlidir. İnsanlar, fıtratları gereği duyarlar, hissederler. Bütün için böyledir. Ne var ki hepsi, bu hissettiklerini ifade edemezler. Bir kısmı etse bile, ona bir güzellik, estetik katamaz. İşte şair olmak veya şiir burada gizlidir. Demek oluyor ki şiir: Duyulan, hissedilen ve düşünülen, fakat ifade edilemeyen «şeyler»in, «estetik» bir yapıyla müşahhaslaştırılması, anlatılabilir hale getirilmesi, kısaca ifadelendirilmesi hâlidir. Yoksa, müşahhas şeylerin, mücerret hâle getirilmesi, girift imajlar ve sembollerle idrâkin dışına itilmesi değil. Öz olarak şiir, bir «bilmece» olmamalı. Madem ki bir şeyler anlatmak istiyoruz, anlaşılabilir olmalıyız. Bunu hiç unutmamamız gerekir.

Kaylı, şiirinde buna bir yaklaşım sağlayabilmiş. Ne var ki şiir sadece bu değil. Onun bir de «estetik»i var. Kaylı'nın «Hey Viyana» isimli şiirinde bu estetik yapıyı «ahenk» içinde göremiyoruz. Gerçi yer yer başarılı anlatımlar var, ancak bu, şiirin bütününü kurtaramıyor.

Aşağıdaki mısralarda bir kopukluk hemen kendisini hissettiriyor:

Sana son durak derler Viyana
Kelepçeli ellerin çözülmez mi sandılar
O günden sonra yüzünüz
Gülmez mi sandılar

İlk mısraın diğerleriyle bir ilgisi yok. Bir hüküm sadece. Halbuki biz, doldurma mısraları halk edebiyatında görürüz. Kaylı'nın uyguladığı stil ise, tamamen ondan ayrı ve günümüz serbest vezni. Mısralar tek başlarına bir duygu ve hüküm taşıyacaklar ama onu, diğerleriyle estetik ve mânâ bütünlüğüne kavuşturmak lazım gelir. Burada kısaca bir de şiirdeki «estetik yapı»ya temas edelim. Gerçi anlayış değişir ama, şiirde bütünlük, hiç bir zaman hatırdan ırak tutulmamalı. Bu, mânâ itibariyle olduğu gibi, bilhassa «estetik» açıdan da çok önemli olsa gerek. Çünkü ancak o zaman şiirdeki, müzikal ahenk ve ritm sağlanabilir. Şiirin notları olan kelimeler, bu yüzden tesadüfün kaderine bırakılmamalı, şair gücünü zengin kelime haznesiyle ortaya koymalı. Kafiye ve redif, şiir müziğinin, tuşlarıdır. Onlarsız şiir, şekersiz bir tatlı gibi yavan kalır. İnsan bir iskelet olarak kalsa, et ve deri olmasaydı ne korkunç olurdu. İşte müziksiz şiir de öyle. Şiir müziğinin; hakim unsurları, kelimeler, onlarla sağlanacak, redif-kafiye düzeni, onların da getireceği söz-musikîsidir.

Hak'kın mağlûbiyeti değildir Viyana
Haşa!.. O'nsuz oluşumuzun eseri
O'nun değerini vermediğimizden
Kendi nefsimizin eseri

Görüldüğü gibi dörtlükte, mânâ ve müzik diyaloğu iyi denebilir. Kalın seslilerle, «tok» bir vurgulama, ardından, ince sesliilerle bir ezikliğin, suçluluğun psikolojisi veriliyor. Bu, yazanı için müspet bir yaklaşım. Fakat «olgun» değil tabi.

Şunu da ifade edelim: Duygu ve düşüncelerin ifade aracı olan kelimeler, asla-tesadüfî seçilmemeli. Anlatılmak isteneni -en iyi- ifade edecek olan kelimeyi bulmak, bunun için de «yorulmak» gerekir. Hassasiyet mecburiyeti vardır. Bunu söylerken Yahya Kemal'i hatırlamamak imkânsız. Şair, «serin» kelimesini bulabilmek için yıllarca beklemiş. O «— Siyah selviler...», «— Serin selviler...» konusu. Biz o kadar olmasa bile, en azından iyi seçilebilmek için, zamanı ve bilgimizi, şüphesiz duygumuzu da sonuna kadar zorlamalıyız. Zorlama tabii olmalı. Suni bir çabalayış, verimsiz, verimsiz olduğu kadar da neticesiz ve «basit» olur.

Amiyâne kelimelerden, ifadelerden kaçınmak, yazan için diğer bir kaide olmalı. «En nezih ifade» (üslûp), «kendine has» olan bulunmalı, onun üzerinde yürünmeli. Belli bir üslûpla temayüz etme karakteri yani. Bunun için çok ve iyi okumalı. Yararlı olacakları elbette.

Şüphesiz bunlar güzel bir şiir için yetersiz. Zamanı geldikçe hatırlatmalarımıza devam edeceğiz. Sözlerimizi bitirirken bir de edebî san'atları kullanmaya dikkatleri çekmek istiyoruz. Bunun için ilk şart, bu san'atları çok iyi bilmektir. Ayrıca kullanabilme kabiliyeti kazanmak devamlı alıştırma yapmak gerekir. Bunu Kaylı'nın adı geçen şiirinde görelim:

Zindan duvarlarına yüklenirken toplarımız
Krallık tahtını terkedip kaçanların
Ervâhını bilmelisin
Yalnız bırakanların

Buradaki «zindan duvar» tabiri zayıf bir teşbih unsuru. Çünkü «-duvar»a sıfat olan «zindan», duvarın hakim vasfı değildir. Bu bir ev duvarı da olabilir, bir sıcaklığın imajını da verebilirdi. Yani kuvvetli bir sanat değil bu. Aslında «duvar» zindanın bir unsurudur. Zindan, hapishane olarak kullanılan bir esir veya suçlu mekânı olduğuna göre, durum daha açık olarak ortaya çıkar.

Kaylı, «zindan duvar» tabiriyle Batı'nın bozuk ve gayri insanî sistemine, yani kültürüne ima yapmış. Fakat pek anlaşılabilir olarak değil.

Bundan böyle yapacağımız diğer değerlendirmelerimizde, yetişmekte olan yazanlara, yardımcı olmaya çalışacağız. Bunda zaman zaman tavizsiz oluşumuş hoş karşılanmalı. Gayemiz, onların dahi iyi, daha güzel yazmalarıdır.

Artık, eserlerinizi beklemekteyiz.

Sanatkâr mıdır Yaşayan Sanat Eseri mi ?

Savaş ÇEVİK

Sanat tarihi, bir genel «Tarih Olgusu» içerisinde yer almış, günümüze dek çeşitlemeleriyle karşımıza çıkmıştır. Tarih gelişiminden belirli farklılıklar gösterir şüphesiz. Birtakım tekrarlar, uzunca bir dönem süren stabil üsluplar, karmaşık akımların birbiri içerisindeki hareketlilikleri, hiç değilse; sanat tarihinin, genel tarih olgusundan farklılıklarından bazılarını gösteriyor. Çeşitli yer ve kişi isimlerinin varlığı, tarih ve sayıların tekrarı da onun genel tarihle benzer yönlerini vurguluyor.

Sanat tarihinde birçok isimlerle karşılaşırız. Bu isimler öncelikle eser isimleridir. Sonra, sanatçıların isimleri gelir. Daha sonra da üslûp ve yer isimleri. Öncelikle eserlerin isimlerinin bulunması, elbette, birçok sebeplerden ileri gelmektedir. Bir kere uzun ve karanlık tarih dönemlerinde ancak, insanoğlunun yaptıklarının pek azını bulabiliyoruz. Ama kişiler ve tarihleri hakkında hiçbir bilgimiz yok. İleri sürülen tarihler de, birer varsayımdan öteye gidemiyor. Paleolitik devrin «tarih öncesi» sanatı hakkında elde ettiklerimiz; birkaç mağara resimlerinden pek fazla birşey değil. Bunların da yapılış tarihini ve kimler tarafından yapıldıklarını kesinlikle bilemiyoruz. Daha berilere, Eski Yunan, Mısır, Mezopotamya ve Girit'e gelince de durum, bir öncekinden pek farklı değil. Yalnız, artık tarihleri daha dar bir tahmin çerçevesinde görüyoruz, belirli isimler karşımıza çıkmaya başlıyor. Fakat bu tarih ve isimler yine de belirsizliğini koruyor ve bize kesin bilgileri vermekten tamamen uzak görünüyorlar.

Beriye doğru gelişimizi sürdürürsek, Roma devri, Bizans devri ve ait oldukları Roma, Gotik ve Bizans üsluplarıyla karşılaşırız. Tarihler ve isimler ancak bu dönemde belirginlik kazanıyorlar. Ancak yine de sanat tarihçilerinin bir türlü birleşemedikleri, yığınla ihtilâflı isim ve tarihlerin varlığını görürüz. Artık bu kadarını bir tarafa bırakarak, sanat tarihinin belirlenmiş dönemleri olarak baktığımız bu dönemlerden günümüze kadar da gittikçe kesinleşen tarih ve isimlerle ortaya **«Sanat Tarihi»** çıkmıştır.

Eski devrelere ait bilgilerimizin kısırlığı, bilinen sebeplerden ileri gelmektedir. Belgeleme ve iletişim olgusunun yokluğu veya çok yetersizliği, zamanın uzun olması do-

layısıyla, aşınma ve kaybolmalar, eski dönemler hakkında hemen hiçbir bilgimizin olmayışının başlıca sebepleridir. Bu bilgimizin olmadığı dönemler de, bildiğimiz dönemlerin uzunluğu yanında oldukça büyük bir devir sayılmaktadır. En eski örneklere rastladığımız mağara resimleri bir bakıma M.Ö. 30000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Durum böyle olunca «Sanat Tarihi»nin yapısı oldukça ilginç bir duruma gelmektedir. Onda belirsizliklerle dolu upuzun bir dönemle, bilinen kısa bir dönemin birleşimini buluyoruz. Böylece sanat tarihinin oldukça büyük kısmını, bilinen dönemler oluşturmaktadır.

Yazımızın konusu olan **sanat** ile **fert** arasındaki ilişkiyi incelerken, ister istemez yukarıda bahsettiklerimizi de gözönünde bulundurmak zorundayız. Zira, sanat tarihini yalnızca son devrin özellikleriyle simgelersek, o zaman sanatın temelini ve tarihî nüvesini bir tarafa bırakmış oluruz. Bu da sanattaki gerçekleri öğrenmemizi ya zorlaştırır ya da imkânsızlaştırır. Bir olayın kökenine inmek, onu anlamak bakımından gerekli bir davranıştır. Zira, kurulan sistem, onun üzerine oturmuştur. Eski Yunan veya Mezopotamya veya Asya Uygarlıkları'nı bilmeden; bunların devamı ve çıkış noktası olan Roman, Gotik, Rönesans ve nihayet bugünkü Avrupa Sanatı'nı ve Türk Sanatı'nı anlamamız belki imkânsız olacaktır. Çünkü bugünün modern sanatlarında geçen küçük bir detay bir motif, belki de yüzyıllarca önceki sanattan birşeyler taşımaktadır. Hiç değilse, bugüne ulaşması ve bu duruma gelmesi, en eski sanattan itibaren sürekli bir evrimin sonucudur. Bugünü ve bugünün sanatını anlayabilmemiz, bu evreleri ve gerektiği kadar kökenini bulmaya çalışmamıza bağlıdır.

Burada yalnızca plâstik sanatları konu olarak alacağız. Gerek tarihî eskiliği ve gerekse örneklerinin çokluğu bakımından sanat ile fert arasındaki ilişkileri incelememizi kolaylaştıracak ve yeterli kılacaktır.

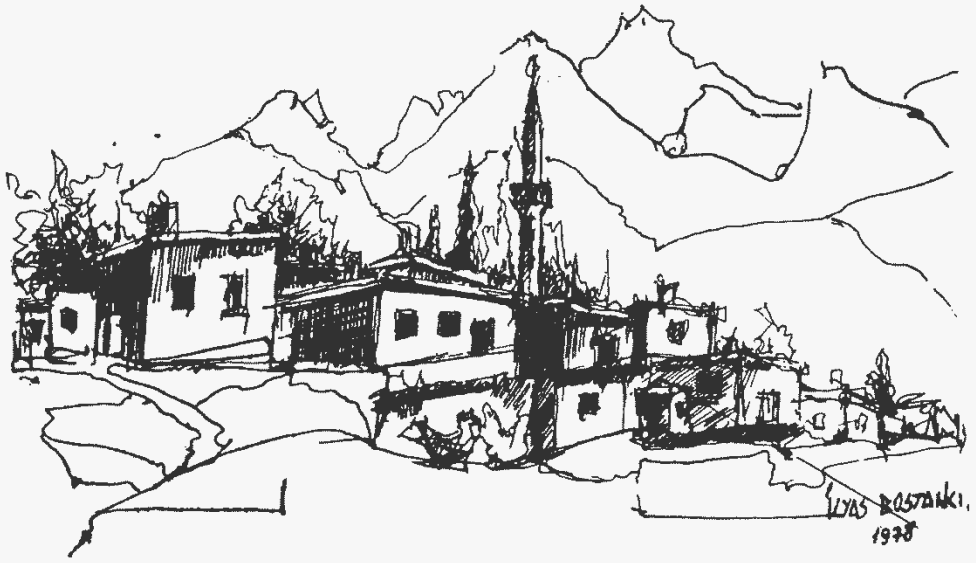
SANAT — TOPLUM İLİŞKİSİ

Bütün bu sanat tarihi panoramasına baktığımızda, sayıları oldukça kabarık sanat türlerini görürüz. Üsluplar birbirlerini izlerken, toplumların sayıları kadar da sanat çeşitinden söz edebiliriz. Aynı çağda yaşayan toplumların, sanatları da aynı olmamakta, gözle görülür farklılıklar göstermektedir. Kültür yapılarındaki tabiî farklılıklar, sanatlarında da farklılıkları gerektirir. Ayrıca aynı toplumun, farklı dönemlerde yine sanatlarının da değişimini görürüz. Yunan Sanatı; M.Ö. VI. yüzyıldan çok önceki Antik Çağ Sanatı, VI. yüzyıldan sonraki Klâsik çağ sanatından ve Helenistik çağ sanatından da oldukça farklılıklar gösterir.

Ancak, toplumların sanatlarının farklı olması, bu toplumların hiçbir zaman birbirlerine etki etmedikleri ve sanatlarının da bazı yönleriyle birbirlerine benzemediğini göstermez. Toplum ilişkilerinin; savaş, barış ve diğer sebeplerle gerçekleşmesinin tabiî sonucu olarak, sanatları da birbirleriyle ilişki ve benzerlikler göstermektedir. Hiçbir toplum gösterilemez ki, diğer toplumlarla, her ne surette olursa olsun, ilişki kurmuş olmasın. Ve yine hiçbir toplumun sanatı yoktur ki, salt kendi kültürünün ürünü olarak saflığını çok uzun bir süre korumuş olsun. Stabil bir karakter gösteren ve üçbin yıldan uzunca bir süre pek az değişerek saflığını koruyan Eski Mısır Sanatı bile sonunda başka bir sanatın etkisinden kurtulamamıştır.

«Şüphesiz bir sanatın başka bir sanat üzerindeki etkisini kimse inkâr edemez, O kadar orijinal olan Minos dünyası Mısır ve Babilonya'nın etkisi altında kaldı, kendisi de Mısır'ı ve daha birçok ülkeleri etkiledi. Yunanistan başlangıçta Firavun medeniyetinden ve küçük Asya'dan birçok şeyler aldı, fakat aynı Asya'ya bir dönüş hareketiyle, Helen sanatı, yarı Doğu'lu olan İon ruhu ile tam Helen ruhunun karışmasından meydana geldi; Chorisy'nin de dediği gibi 'Bizans sanatı, Yunan ruhunun, yarı Asyalı bir toplumda, eski Asya'dan alınmış unsurlarla kaynaşmasından meydana geldi; Bizans sanatının kendisi de Batı sanatının öncüsüdür.» (I)

Böylece sanatlar arasında belirli yönleriyle, homojen bir yapının varlığı meydana çıkmış oluyor. Fakat bu homojenlik, onların farklılıklarını hiçbir zaman zedelememiştir. Üslûplar da o derece birbiri içerisine girmişlerdir ki, kesinlikle tarihsel olarak bir üs-

lubu, diğerinden ayıramayız. Ayrıca özellikleri yönüyle de birbirlerinden farklı kesin ayırımlar göstermezler. XI.-XII. yüzyıl Roman üslubu, XIII. yüzyıl Gotik üslubu ile birlikte yukarı Alpler'de XIV. yüzyılın sonuna kadar beraber yaşamışlardır.

Ayrıca aynı üslup ve tarzlar, bölgelere göre birbirlerinden çok farklı olabilecekleri gibi, farklı zamanlara da ait olabilmektedirler. Böylece ortaya şu sonuç çıkıyor ki, çığırları meydana getirmiş olan ayrılıkları ve farklı yönleri araştırmak; eserleri büyük bir sanat akımına bağlayan benzerlikleri bulmaktan daha zordur. Dolayısıyla yeni sanat tarihi metodu da bugün bu gerçeğe yönelmiş bulunmaktadır.

TOPLUM — SANATÇI İLİŞKİSİ

Sanatçı, her devirde ve her yerde daima içerisinde bulunduğu toplum gerçeklerine göre ve ona uygun eserler vermiştir. Bu, belki de sanatın gerçekçi yönlerinden sadece biridir. Sanatçı, sanatın temel ilkelerine hiçbir zaman ters düşmemiştir. Sanat da toplumun ilkelerine. Sanatçı, herşeyden önce bir ferttir. Toplumu oluşturan sayısız fertlerden bir tanesi. Ama, onu, **sanatçı** yapan özellikler vardır. Sanatçı, bulunduğu toplumun bir üyesidir. Onun gerçeklerini duyar, onun değer yargılarına sahiptir, onun dinî inançlarını ve fikirlerini paylaşır. Hiç değilse, onun ideolojik yapısını dokuyan bu değerlerden uzak değildir, ona aşinadır. Devrinin zevklerine, yaşayış biçimine, lisanına, tekniğine uymaktadır. Çünkü bir fert olarak o toplumda barınabilmesi gerekmektedir. Bu da, o toplumla asgari müştereklerde anlaşmasına bağlıdır, en azından.

Bir sanatçı, aynı toplumun daha önceki veya daha sonraki devirlerindeki sanatçılardan da farklıdır. Çünkü toplum, aynı toplum, zamanla değişmektedir. Bu değişim hızı ne olursa olsun, bir toplumun bir dönemdeki özellikleri, bir başka döneme uymayacaktır. Belki nüans farklılıkları gösterecektir ama yine de tıpatıp aynısı olmayacaktır. Sanatçı da bu değişime uyacak, tıpkı bir önceki sanatçı atasının uyduğu gibi o da uyacaktır. Ama ondan farklıdır. Az farklı olabilir ama yine de farklıdır. Çünkü toplum da farklılaşmıştır. O, sanatçı atasından belirli özellikleri almıştır. Ondan sonra gelmesi ona belli avantajlar sağlamıştır. Sanatını da geliştirerek bulunduğu toplum gerçeklerine uydurmuştur.

«Biliyoruz ki, sanat sanatçının içinde yaşadığı toplumun sadık bir ifadesinden baş-

ka bir şey değildir ve eğer mucize kabilinden olarak eski devrin bir sanatçısı kendi çevresinden başka bir çevrede yaşamışsa hiç şüphesiz pek farklı eserler verecektir. Hiçbir insan gerçeklerden kaçamaz, etrafında düşünülen ve duyulandan farklı bir şey anlatamaz.» (2)

Kısaca, sanatçı, toplumun sanatını icra eder, gücünü ve tüm sanat potansiyelini kendi sanat hamulesi içerisinde yoğurarak toplumun sanatını oluşturur.

«Hiç kimse sanatçı ile toplum arasındaki derin bağı inkâr edemz. Sanatçı topluma dayanır-tonunu, hızını, şiddetini üyesi bulunduğu toplumdan alır.» (3)

Sanatçı, tıpkı toplumlar gibi, etkilenmeye elverişlidir. Çünkü, toplumlar gibi, o da devamlı diğer ülke sanatçılarıyla temas halinde bulunabilir. Yabancı sanatçıların sanat birikimlerini, kendi sanat potasında eriterek, sanat varyasyonunu zenginleştirebilir. Bu karşılıklı sanat alış-verişi, sanatçının toplumundaki yerini değiştirmez. Sanatçı, üyesi bulunduğu toplumdan kopamaz, yabancılaşamaz. Sanat gücünü ve sanat stilini, geliştirmekle ve diğer ülke sanatı ile bağlar kurmakla; aslında kendi sanatını, toplumu lehine zenginleştirmekte, aldığı bu yapı taşlarını gönül verdiği üslup ve sanat ruhu ile birleştirerek, ortaya yepyeni bir eser çıkarmaktadır.

«Yapıtları etkisini hemen gösteren Belçikalı mimar **Victor Horta** (1861-1947) böyle düşünmüş olmalı. Simetriye önem vermemeyi ve Doğu sanatına özgü eğik çizgilerin kıvrım kıvrım dönüşünden haz almayı Japonya'dan öğrenmişti. Ama yalnızca bir öykünmeci değildi o. Çünkü bu öğeleri, yeni gereksinimlere uygun düşen demir yapılara aktardı.» (4)

Fransa'da, yeni doğan reklam afişi sanatına, benzer araç ekonomisini, Degas'ın yetenekli izdaşı **Henri de Toulousse-Lautrec** (1864-1901) uyguladı. Lautrec de, oylumlamayı ve başka öteki ayrıntıları atak yalınlaştırmalar uğruna feda edince, sanatın inandırıcılık gücünün arttığını Japon baskılarından öğrenmişti. (5)

SANAT ESERLERİNİN BELİRSİZLİĞİ

Sanat tarihinde gerilere doğru gittiğimizde, belirsizliğin arttığını ifade etmiştik. Üstelik bu belirsizlik oldukça büyük boyutlara ulaşmaktadır. Sanat eserinin «kimin eseri olduğu» sorusundan öteye «hangi Kültürün olduğu» sorusuna gelinebilmektedir. Yani, bir yerde ele geçen bir buluntunun bazen kesinlikle hangi kültüre ait olduğu bile kestirilememektedir. O eserin sanatçısı ise bizce tamamen meçhuldur.

Sanat tarihinin en ilgi çekici ve esrarlı devri olan İlkçağ sanatı da bu belirsizlik döneminde bulunmaktadır. Bu dönemde kesinlikle isim vermekten ve tarih belirtmekten kaçınmak gerekmektedir. Ancak yüzyıllar belirtilebilmekte, isimler de birer tahminden öte geçememektedir. Yunan Sanatı'nı ele aldığımızda bu belirsizlik apaçık kendini göstermektedir. Bugün müzeleri dolduran Yunan heykellerinin tamamı diyebiliriz ki orijinal değillerdir. Bu heykeller, Roma devrinde orijinallerinden yapılmış kopyalarıdır. Bu kopyalar da, bize ne dereceye kadar asıl eser hakkında bilgi verebilir? çoğunlukla kopya eden sanatçı kendi görüş ve yorumuyla yeni yontusunu gerçekleştiriyordu. Ayrıca büyüklüklerde de farklılıklar olmakta, mermer heykeller alçıdan veya tunç heykeller taş veya mermerden kopya ediliyorlardı.

«Bazen **sanatçının imzasını ve eserin** kendisini elde edebiliyoruz. Fakat bütün imzalı heykeller orijinal eserler değildir. Eskiler bizim güttüğümüz endişeleri gütmezlerdi: Çok defa yalnız kopyalardan biri üzerine ilk örneği yapmış olan sanatçının adını yazarlar, bambaşka asılan bir eser üzerine tanınmış bir adı yazmaktan çekinmezlerdi; bunun için imzalı belgenin orijinal mi, yoksa kopya mı olduğunu, yani her kopyasında yanlışlar bulunan bir eser mi, yahut bunun sadece sahte bir antika mı olduğunu tespit etmek ve ihtiyatlı olmak gerektir.» (6)

Yukarıdaki ifadeler eski Yunan sanatı hakkında kendimize güvenerek herhangi bir cüretli yorum yapamıyacağımızı en iyi bir biçimde kanıtlamaktadır. Öyle ki aynı yazar şu ifadelerle de bunu göstermektedir:

«...Sanat İskender'in ölümünden sonra uluslararası bir karakter almıştır. Bu yüzyıllar için, sanatın evrimi hakkında o kadar

açık bir fikir yok muydu? denecek. Şüphesiz hayır.» (7)

Bunun gibi, tarihte, sahipsiz sanat eserleriyle belirsiz sanat dönemlerinin ihmal edilemeyecek kadar fazla olduğu gerçektir. Sanatçısı belirsiz bir sanat eseri karşısındaki aczimiz, bizi ister istemez «sanatçısız bir sanat tarihi dönemi» fikrine götürecektir. Fertlerin rolü giderek silinmekte ve ortada daha soyut ve kütlesel bir sanat olgusuyla yapayalnız kalırız.

SONUÇ

Yazımızda sanat ve fert arasındaki ilgiyi bulmaya çalıştık. Bu ilgi ferdin sanat içerisindeki rolünü gösterdi. Fert, yani sanatçı fert, bir bütünün parçaları gibi birleşerek ve eser vererek ama sanat ve tarihi içerisinde eriyerek «Sanat Tarihi»ni meydana getirdi. Sanat-toplum ve toplum-sanatçı ilişkilerinde bu ögelerin birbirlerine zincirlemesine bağlı olduğu gerçeği ortaya çıktı.

Sanat tarihinin en ünlü sanatçısını ele alalım. Ona baktığımızda yalnızca bir dönemin ve bir esprinin, herhangi bir sanat dalının adamı olduğunu görürüz. Başkalarına çok şey borçlu olduğu ve bulunduğu çevreden kaynaklandığını da hissetmekte güçlük çekmeyiz. O halde sanat tarihinin esas konusu nedir?

«O halde sanat tarihinin esas konusu nedir? Belli insanların değil, fakat sadece insanın yaratması olan sanatın ta kendisi. 'En yüksek eserler, insanlığın ortaklaşa yaptığı, hiçbir özel isme bağlanamayacak eserlerdir... Eseri yazıya döken âciz adamın adını keşfetmekle, falan millî destanın değerini artıracağınıza inanıyor musunuz? İnsanlıkla benim arama giren bu adam bana ne veriyor? Gerçek yazar o değil, millettir. Zamanın ve uzayın bir noktasında çalışan insanlıktır.» (8)

Gerçekte de 'sanat tarihi', fertleri, sanatçıları ön plana alacak şekilde düşünürsek; o zaman 'sanat tarihi'nin sanatın değil sanatçının tarihi özelliğini aldığını görürüz. Halbuki ismi nden de anlaşılan sanatçı değil, birinci planda sanat önemlidir. Fert yani sanatçı, sanatın kahramanıdır.

«Sanat eserinde salt ferdî unsuru belirtmek isteyen terkibin yeter derecede ilmî bir değeri yoktur, çünkü bu, elde bol belgeler bulunan yeni zamanların bazı devirlerine uygulanabilirse de, sanatçının kişiliğinin çok defa tümün içinde kaybolduğu belgelerin çok az veya yetersiz bulunduğu eski devirlerin birçok yüzyıllarına uygulanamaz.» (9)

Şu satırları da okuyarak son cümlemizi söyleyebiliriz.

«Eğer sanat, içinde bulunduğumuz şartların sonucu olmayıp şahsî bir isteğin ifadesiyse, belli tarih devrelerine özgü sanat eserlerindeki şaşırtıcı benzerliği nasıl açıklayabiliriz?» (10)

Böylece, Sanat Tarihi, salt fertlerin rolünü silerek, sanatı öne alan bir bilim dalı olarak karşımıza çıkarken, sanatçıdan çok, sanatını ölmezleştirerek sürüp gidiyor.

---

(1) W. Deonna, **Sanatta Ritimler ve Kanunlar.** çev. Süleyman Kazmaz. Kültür Serisi 12, İstanbul Remzi Kitabevi, 1974, s. III.

(2) **A.g.e.,** s. 48.

(3) Herbert Read, **Sanatın Anlamı.** çev. Güner İnal, Nuşin Asgari. İkinci baskı, Sanat dizisi: 19, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1974, s. 186.

(4) E. H. Gombrich, **Sanatın Öyküsü.** çev Bedrettin Cömert. Onikinci baskı, İstanbul, Remzi kitabevi Yayınları, 1976, s. 426.

(5) **A.g.e.,** s. 426.

(6) W. Deonna, **a.g.e.,** s. 54.

(7) **A.g.e.,** s. 50.

(8) **A.g.e.,** s. 48. (Renan, **L'Avenir de la Science)**

(9) **A.g.e.** s. 67.

(10) Herbert Read, **a.g.e.,** s. 186.

DERGİLERDEN İZLENİMLER...

Osman SELÇUK

BİR DÜŞÜNÜR VE DEVLET ADAMIMIZIN ÇEVRESİNDEKİ SİSLER DAĞILIRKEN

Tunuslu Hayrettin Paşa... Cehaletimizin, nankörlüğümüzün unutulmağa terkettiği bir büyük adam. Filin ayağını sütun sanan zamanın münevveri, kendine öğretilenden başka şeyi öğrenmeme rahatlığı içinde elbette Tunuslu Hayrettin Paşa'yı da tanıyamazdı. Bu, siyasi tarihimiz ve fikir hayatımız açısından büyük önem taşıyan kişiyi ancak Cemil Meriç'in gayretleriyle tanıyabildik. Durmadan yeni fetihler yapan düşünürümüz, Tunuslu Hayreddin'i Türk kamuoyuna mal etmekle büyük bir hizmet daha yaptı.

«*Kubbealtı Akademi Mecmuası*»nın 1978 yılı 1. sayısında, Tunuslu Hayreddin'in tanıtılmasına ayrılan yazının başlığı «En Emin Yol...» Bir mukayese ile başlıyor yazı, Tunuslu iki devin karşılaştırılmasıyla. İbn Haldun ve Tunuslu Hayreddin. «İkisi de mağlûp ve muzdarip, İkisi de yalnız. İkisinin de meşhur olan «mukaddime»leri. İbn Haldun, tarihle pençeleşen bir dev. Hayreddin, tarihin ifşâlarına kulak kabartan muti' bir dinleyici. Benzeyen tarafları; Ciddiyet, samimiyet, tecrübe.» Avrupa «Akvem-ül Mesâlik»i yüz yıldan beri tanıyor.» Kendi değerlerini tanımada ve dünyaya kabul ettirmede bizden çok önde olan Batı, bizim değerlerimizi tanımada da bizden çok ileri. Tunuslu Hayreddin'i yüz yıldır tanıyor.

Tunuslu Hayreddin'in maceralı hayatından çizgiler ile yazı devam ediyor. Bu arada düşülen bir dipnotta Türkiye intelijansiya'sının Tunuslu'yu nasıl eksik ve yanlış tanıdığına örnekler verilir: Meydan Laroussedan, Şerif Mardin'den, Niyazi Berkes'ten, Fevziye Abdullah'tan... Paşa'nın Avrupaya bir kaç defa gidişi, batıyı yakından tanıma fırsatı buluşu, Tunus'ta itibar kazanması ve nihayet İstanbul'a gelmesi. «...İstanbul'a gelir gelmez, iltifat-ı şâhaneye mazhar olan Hayreddin, bir kaç ay sonra mühr-i saderete nâil oldu.»

«Bu beklenmedik ikbalin Osmanlı intelijansiyasından sevimsiz tepkiler uyandırması mukadderdi. Namık Kemal için, Paşa'nın İstanbul'a gelmemesi daha hayırlı olacaktı. Çünkü Paşa, kazandığı üne layık bir adam değildi... «Biz Tunus'tan memur dilenecek kadar düşmemiştik.» (Menemenli Rifat beye Mektup, 5 ekim 1878). 1 kasım 1878'de daha tarafsız görünmeye çalışan o coşkun zekâya göre, Hayreddin Paşa'ya ahlâkça vükelamızdan hiç biri müsavi olamaz, fakat idrakçe hepsi müsavidir.»

Paşa'nın kitabına geçer burada Cemil Meriç. Amacı bir dergi sayfalarının elverdiği ölçüde Paşa'nın fikirlerini tanıtmaktır.

«Çağdaş bir Amerikan yazarının» hem siyaset tarihçileri, hem siyasî felsefeyle uğraşanlar için eşsiz bir terkip diye tanıttığı bu kitap, 1867'de yayınlandı. Hayreddin, eseri kaleme alırken, devlet hizmetinde değildi.»

«...Hayreddin zamanla kökleşecek olan bir geleneğin de kurucusu; başka bir deyişle, ülkesindeki ıslahat için Avrupa'dan yazılı olarak yardım isteyen ilk devlet adamı.»

«İslâm'ı iyi tanıyordu. İbn Haldun'u, Mâverdî'yi, Gazalî'yi okumuştu. Gerçi doğulu bir devlet adamı için tanınması gereken üç zirveydi bunlar. Ama Paşa'nın malûmatı çok daha derin, çok daha ihatalı idi. Düşüncelerini savunurken rasgele bir devlet adamının tanıyamayacağı bir çok fakihlerden de iktibaslar yapar... Akvem-ül Mesâlik besmeleyle başlar ve takdir-i İlâhiyeye teslimiyetle biter. Biçim de ruh da İslâmi. Bir kelimeyle Hayreddin, kucağında yaşadığı dünyanın gerçek bir temsilcisi. Peki ama Avrupa'yı ne kadar tanıyordu?... Hayreddin'in bu yabancı dünyayı, bütün an'aneleri, bütün irfanıyla kucaklaması beklenemezdi... Evet Hayreddin Batı'yı tanıyordu ama İslâm olarak. Sadullah Paşa'lar ve Namık Kemal'ler gibi coşkun ve hayalperest değildi. Amelî bir zekâ idi, günün mübrem ihtiyaçlarını düşünüyordu. Islahat demek, hemen uygulanabilecek ve İslâmiyete ters düşmeyecek düzenlemeler demekti. Meşrutiyeti takdîr eder, ama bu yönetim biçiminin üzerinde en çok durduğu yanı vekillerin sorumluluğudur... İslâm'da millet meclisi yoktur. Ama bir «ehli hall ve akd» zümresi vardır.»

Yazı «Akvem-ül Mesâlik'in ruhu durumundaki «*Mukaddime*» bölümünün ana hatlarının özetlenmesiyle devam eder. Siyasî ve idarî görüşler, Paşa'nın, Süleyman Kanunnâmesi ile ilgili düşüncelerine yer verilerek özetlenir. Osmanlı Devleti bu kanunlardan inhirafa başladığı zaman yıkılmaya da başlamıştır. Paşa, Millet Meclisi'ni Osmanlı Devleti için erken görmüştür. Çünkü ülkemizde bir sürü kavim vardır. Bütün teb'anın temsilcilerinden meydana gelen bir meclis, Babil Kulesi'ne benzeyecek. Ama bu geçici bir durum: Ülke ilerlemektedir, yarın engeller kalkacak ve teb'aya geniş bir hürriyet verilecek ve istenilen meclis kurulacaktır. Liberalizme geçmiyorsak, bunun başlıca sebebi, Avrupa'nın müdahalesidir. Daha sonra Paşa'nın iktisadî görüşlerine geçilir: Hayreddin'e göre İslâm'ın devlet anlayışı ile liberalizm arasında büyük farklar yoktur. O çağın batılı iktisatçıları ile bu noktada birleşmekteydi. Ama «unutmayalım ki Hayreddin bir İslâm devlet adamıdır. O, insanı bir «homoekonomikus» olarak ele almaz ve alamazdı da. O'na göre, iktısadi faaliyet, devleti güçlendirecek bir faaliyettir. Yani bir gaye değil, bir vasıtadır. Paşa'ya göre Avrupa, adalet ve hürriyete dayanarak yükseldi. Bunlar İslâm'ın temelleri. Öyleyse Avrupa'nrn bu müesseseler üzerinde kurduğu müesseseleri de tanıyarak, Avrupa seviyesine yükselebiliriz. Tunuslu Hayreddin, İslâm'ın yasaklamadığı her fiili mübah sayar. Bu konuda dayandığı kaynak, Hanbelî fakihi İbn Kayyim Elcevziyye'dir. Buna dayalı olarak idare tarzı ve kanunlar da değişmelidir, der. Ama neyin eskidiğini, nelerin değiştirilmesini gerektiğini, toplumun yeni ihtiyaçlarını kim tayin edecek? Ehli Hall ve Akd. Yani Ulema ile

havas. Adına ister aydın diyelim ister elit. Topluma yeni teklifler sunmak bu zümrenin görevidir. Sıhhatli bir reformun ilk şartı, ulema ile devlet adamları arasındaki anlaşmadır. Bunun için de ulemanın yaşadıkları çağı bütünüyle tanımaları lazım. Kısaca ilim adamları, politikacıya yol gösterebilmelidir. Fildişi kuleye çekilmemelidirler. Hayreddin'in hedefini tek cümleyle hülasa etmek kabil: «İslâm kalarak çağdaşlaşmak.»

TİPİK BİR GÜDÜMLEME VE TEKELCİLİK ÖRNEĞİ

Türkiye Yazı'ları, geçtiğimiz ay Ankara'da bir toplantı düzenledi, daha doğrusu seminer: «Ulusal demokratik kültür politkasının Temel öğelerine yaklaşım.» Seminer iki gün sürdü. Yirminin üstünde tebliğin sunulduğu bu seminer, derginin mart sayısının da esesını teşkil edecekmiş yapılan açıklamaya göre. Ve bir özel sayı düzenlenecekmiş.

Nihayet bir derginin düzenlemiş olduğu bu seminere, bu kadar tebliğ sunulması ilk anda şaşırtıcı geliyor insana. Ama tebliğ sahipleri ve konular gözden geçirilince, tipik bir güdümleme ve tekel kurma niyeti hemen açığa çıkıyor. «Belli çevreler» var sadece listede. Hemen her konu'nun başlığında bir «ulusal» kelimesi, ama adı var, kendi yok ulusal'ın. Zaten, ulusal'ı hangi literatüre göre kullandıkları da belli.

Sahnelenen bu faciayı görüp de Türkiye namına üzülmemek mümkün değil. Türkiye'de yaşıyor bu insanlar, adları bizim adlarımız. Nüfuz kâğıdı beraberliğinden öte yakınlıklarımız var bu insanlarla. Ama kalkmış bu insanlar, bambaşka, bize çok yabancı, soğuk bir dünya kuruyorlar kendilerine. Ulus diyorlar. Koca ulusun içinde üç-beş kişidir dayandıkları, haşir neşir oldukları. Ulus bir tarihî olgu mudur bu kişilere göre, yoksa bir-iki düşünürün uydurduğu bir kavram mı?Bizim bildiğimiz kadarıyla millet, çok kapsamlı bir olgu. Ne sadece ırk, ne sadece dil, ne sadece din... Belki hepsi ama ayrı ayrı her biri değil. Ya bu kişilerin anlayışına göre ulus ne? Ulus, hemen hemen hepsi -çeşitli alanlarda da olsa- aynı şeyi söyleyen bu kişilerden ibaret değil her halde. Böyle olunca demokratik de olmuyorlar. Evet ne ulusal, ne demokratik. Nedendir bu başını kuma gömme, niçindir bu içe kapanma?

Kültür Bakanı, Kışlalı da katılmış seminere ve çok beğendiğini ifade etmiş. Birbirlerinin hayrını görsünler. Fakat şu kadarını söyleyelim ki, tarih onlardan, ilim ve akıl onlardan yana değil. Şimdi marksist sanat çevreleri, bir ihtilâl ile başımıza gelmiş, resmî birer kişi ya da kuruluş olmuşlardır. Ve her ihtilâlci gibi acımasız, her ihtilâl gibi tepeden inme. Ve daha da kötüsü her ihtilâl gibi dışardan güdümlü. Elbetteki akıbetleri de ihtilâlcilerinkinden farklı olmayacak. Kin, kini davet eder. İhtilâl, ihtilâlin anasıdır. Hak ile gelmeyene er geç makamı ateş olur.

RAHMET OLAN İHTİLAF MI, YOKSA...?

Sedat Yenigün, *Düşünce* dergisinde, bazı millî değerlere bağlı dergilerin ve Bu arada Düşünce'nin dil politikalarına çatıyor. O'na göre Uydurma dil politikasının, mazi ile aramızdaki köprüleri atmaktan öte hiç bir niyeti yoktur. Gün gibi aşikâr bir gerçek. «Bizi eski edebiyatımızdan ancak Latin Alfabesi kurtarabilirdi. Harf devrimi işte bunun için gerekti» diyen dilci başka ne niyette olabilir?

O halde diyor Sedat Yenigün, «Batıcılık ve devrimci hareketin tartışılmaz ve şüphe götürmez bir «eylem»i olan Öztürkçecilik ve uydurukcacılık cereyanına ayak uydurmaya çalışan; fikirde ümmetçi, dilde vaziyet, yani devrimciliğin diline evet, ama hukukuna, iktisadına hayır gibi bir ayırım, yarın, devrimciliğin şusuna evet ama filan görüşüne hayır, gibi bir seçmeci devrimcilik anlayışını da beraberinde getirmeyecek midir? Ben anlayamıyorum doğrusu»

Hayır, Sedat Yenigün, asıl sen anlıyorsun.

Yazı hayli sinirli bir üslûpla yazıl-

mış. Fakat bu Sedat'ın gençliğinden ileri gelmiyor yalnızca. Hak vermemek kabil mi?

«Allah, kader diyor. Halkım «kaderim» diyor. Batıcı züppe «yazgı» dedi diye... Halkımın en küçük ferdi: «dilimle ikrar, kalbimle tasdik eylerim» diyor. dil de devrimci müsliman da «bunu evetlemek zor» diye yazısını döktürüyor. Mübarek, devrimciden de hızlı.»

Evet bu yaranın üzerini kapatmaya kimsenin hakkı yok. Sedat'la birlikte konuşuyoruz:

«...İngilizce konuş, Fransızca konuş, Sanskritikçe konuş, ama Ankara batıcılarının sırf İslâm irfanının kokusunu,, rengini taşıdığı için barbarca katlederek yerine ikame ettikleri uyduruk kelimelerle canım İslâm'ı ifadeye kalkışma. Müslümanlar arasında kurumcayı temsil etme. Küfre şirin görünme. Ben, «Fahri Kâinat Efendimiz»i «Evrenin Övüncü Bayımız» olarak görmek istemiyorum, iğreniyorum, tiksiniyorum! Fahri Kâinat Efendimizde, anamın, babamın, ninemin, kalbine elini götürerek büyük bir hürmetle selevât getirmelerinin hatırası. Anlaşılırlığı, sıcaklığı, samimiyeti var.»

Evet acıdır Sedat'ın anlattıkları. Daha az celallenseydi, ya da hiç değilse yazarken hislerine değil, aklına dayansaydı ciddî ve yararlı bir inceleme bulacaktık elimizde.

BULAÇ'IN CEVABI YETERSİZ

Ali Bulaç'ın dil konusunda özellikle kendine yöneltilen tenkitleri cevaplayan yazısı da yine Düşünce'nin Aralık-Ocak sayısında yer alıyor. Özetle şöyle diyor Bulaç: Biz Türkiye'deki dil tartışmalarında taraf değiliz. Bize göre önemli olan, çağın kuşaklarına Islâm'ı tebliğ etmektir. Bunu en iyi şekilde nasıl yapmak gerekirse öyle yapacağız. Bu yüzden bugünün kuşaklarına hitap edecek bir dil kullanmak zorundayız. Millî endişelerle, dil konusunda titizlik göstermek niyetinde değiliz. İslâmi kavramları değiştirmek gibi bir iddiamız olamaz. Onlar aynen kalacaktır. Fakat geri kalan kelimeler değişebilir.

Ali Bulaç, bu açıklamalarıyla, konuyu çözdüğünü sanmıyordur elbette. Zaten meselenin mutlak bir çözüme kavuşturulabileceğini ummakda hayal. Fakat Bulaç, bir takım soruları izale edeyim derken başka soruların boy göstermesine sebep olmuş. Bir defa nasıl millî bir takım endişelerden dolayı bu yapılıyorsa, bizi ilgilendirmediği için buna itirazımız yoktur» gibi bir sözü söyleyebiliyor? İslâm, kavimleri ve dilleri kabul ettiğine göre, bir kavmin kendi dilini koruması için çaba harcamasının günah, hata neresinde? İslâm'ı hayata hakim kılma mücadelesi diyorsunuz. Hangi hayata? Buyurun gidin Arabistan'a. Bakalım bu mücadelyi orda verebilecek misiniz? Tebliğe en yakından başlanır. Bulaç'ın herkesten iyi bildiği bir mesele bu. Aileden, akrabadan, komşudan kabileye doğru. Dil bir vasıtadır şüphesiz. Diller, birer kutsal değerdir, hiç değişmeyeceklerdir diye de bir kaide yoktur. Ancak, düşmanların saldırdıkları bir nesne olmuşsa bir dil, yani İslâmi ıstılahlarla da zenginleşip güzelleşmişse, ona ve onun şahsında İslâm'a saldırılar yöneltiliyorsa, bu dili savunmak da bir görevdir. Ama hiç şüphesiz ki savaş bir dil savaşı değildir. Savaş inançlar arasındadır. Zaten Türk dilini yozlaştırma kavgası verenler de sadece dile düşman değiller. Dil, onların savaş alanlarından biri. Bize düşen de hiç değilse, konuşurken, yazarken belli bir tavır göstererek, âdâbın, vefakârlığın, mazimize olan saygının gereğini yerine getirmektir. Her şeyimize düşman olanın büyük bir kin ve hınçla çiğnediği dilimizin üzerinden bizim de yüreğimiz sızlamadan geçmemiz yakışır mı? Evet bu konuda aşırılık gösterelim demiyoruz. İnanç tehlikedeyken sadece dili savunmak, olacak iş değil. Ama bu büsbütün dili ihmal etmek anlamına da gelmez. Yunus davacı olmaz mı bizden, Süleyman Çelebi davacı olmaz mı? Evet dilde herkesi memnun etmek güç. Ama herhalde bir orta yol da bulunabilir. Özellikle uydurmacıların oyununa düşülmeyebilir, dikkat gösterilirse...

ÖĞRENCİLER,
İSTEDİĞİNİZ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK
OKULA GİRMEK ARTIK ELİNİZDE...

ÖZEL MODERN
İstanbul dersanesi

- Klâsik Fen Dersleri
- Modern Matematik,
- Modern Fizik,
- Modern Kimya,
- Modern Biyoloji,
- Genel Yetenek dersleri

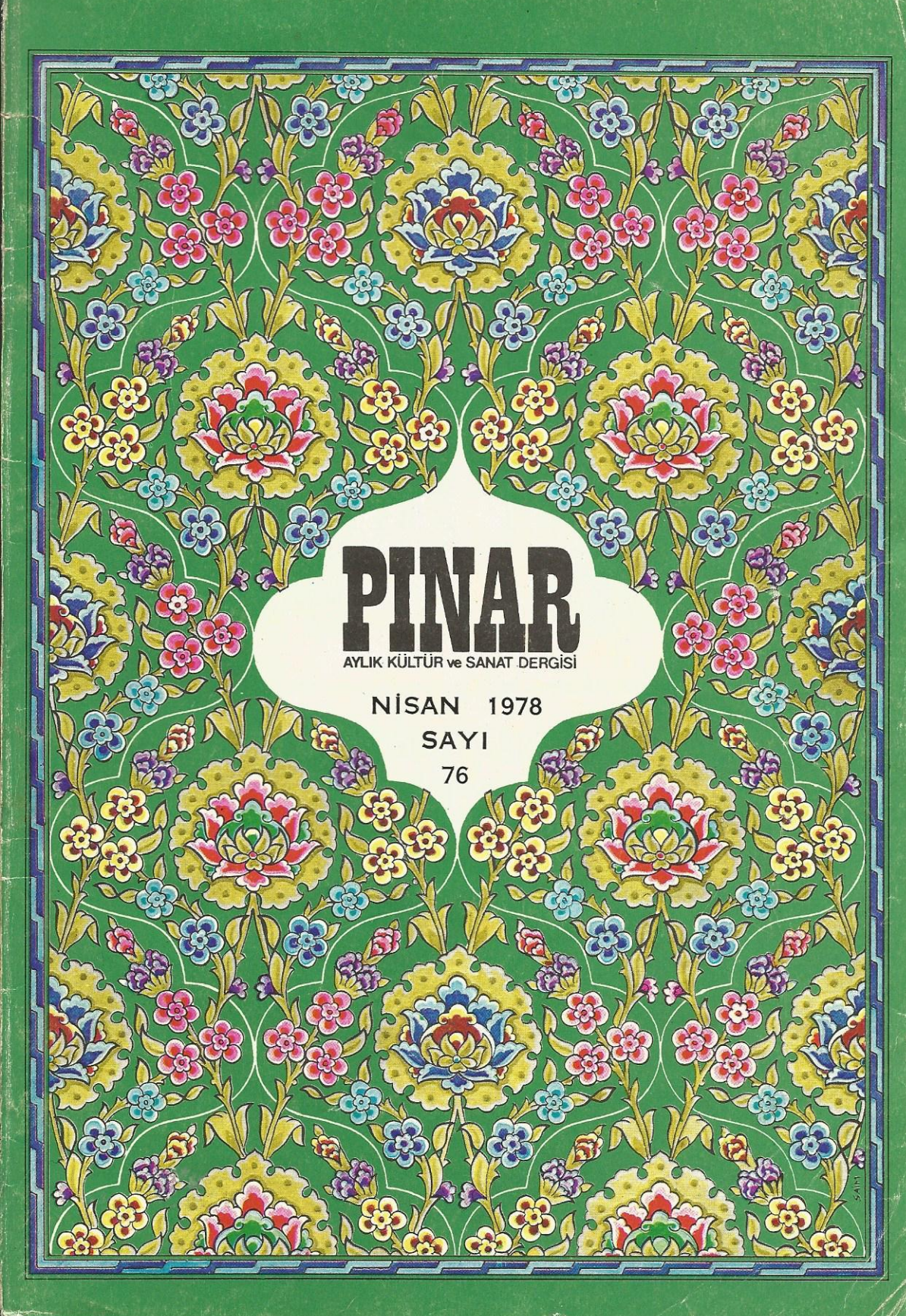
İSTANBUL Tel : 26 79 90
BURSA Tel: 26267

MERKEZ:
Bab-ıâli Cad. No: 50/4 Cağaloğlu — İST.

ŞUBE:
Atatürk Cad. No: 2 Setbaşı - BURSA

Film ve baskı : Renkler Matbaacılık 22.90.71

FİYATI: 10 LİRA

PINAR
AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ
NİSAN 1978
SAYI
76

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Bayram ERDEM

Yazı İşleri Mesul Müdürü
Cevad ÖZKAYA

Yönetim Yeri :
Nuruosmaniye cad. No 8/3
Cağaloğlu — İSTANBUL

Tel. : 28 40 03

Kapak Kompozisyonu
Salım OKAN

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir. Gönderilen yazılar iade edilmez. Her yazıdan sahibi mesuldür.

İlân
Pazarlığa tabidir

Abone
Yıllık (12 sayı) : 110 TL.
6 aylık (6 sayı) : 60 TL.
Öğretmen ve öğrencilere abone
Yıllık (12 sayı) : 100 TL.
6 aylık (6 sayı) : 50 TL.

Dış ülkelere abone
Yıllık (12 sayı) : 140 TL.
6 aylık (6 sayı) : 75 TL.

Deniz aşırı ülkelere
posta ücreti ilâve edilir

Dizgi - Baskı - Cilt
OTAĞ MATBAASI
Tel. : 27 73 10

Posta Çeki No : 81779

Nisan 1978

Cilt VII Sayı 76

Fiyatı : 10 TL.

Her ayın ilk haftası çıkar

İÇİNDEKİLER

Pınar'dan

Gazel
AHMET EFE

Marksizm ve Müslüman Dünya
CEMİL MERİÇ

Televizyonsuz Bir Dünya
M. AKİF AK

Krizdeki Şiir
YETKİN DİLEK

Destanlarda Cezayir Savaşları
RAMAZAN GÜZEL

Destan

Yeni Kalemler
Mustafa EMRE

Dergilerden İzlenimler
OSMAN SELÇUK

Not : Dergimiz, 8 kasım 1976 tarihli ve 1903 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilgililere tavsiye edilmiştir

PINAR DAN

Saygıdeğer okuyucu,

Nisan sayımızın, Türk fikir hayatına yeni ve önemli bir boyut kazandıracağı umudundayız. Bu sayımızdaki yazıların özellikle Muhterem Cemil Meriç'in «Marksizm ve Müslüman Dünya» yazısının alacağı tepkiler, Türkiye düşünce hayatının bir ölçüsü olacak.

Maxime Rodinson, Fransız Marksizminin -dünya marksizminin demeliyiz- yaşayan en güçlü kişilerinden. Bu zat, kırk yıldır da İslâm dünyasıyla çok yakından ilgileniyor. Birbirinden önemli eserler vermiş bu konuda. Ve bu eserler Avrupa'da büyük yankılar yapmış. Fakat gelin görün ki, Türkiye'nin Marks'tan hızlı marksistleri, marksizmin bu yaşayan en büyük temsilcisinden habersiz gibidir. «Marksizm ve Müslüman Dünya» yazısı dikkatle incelendiğinde Rodinson'un ülkemizde niçin okunmadığını azçok anlamak kabil olacak. Ama şu kadarını söyleyebiliriz: Türkiye'nin marksistleri sanırız ki İslâm'a duydukları büyük kin sebebiyle, kitabı, adındaki İslâm kelimesi yüzünden ellerine almamışlardır. Ayrıca Türkiye komünistlerinin yabancı komünist parti kiliselerine kölece bağlı oluşları da, marksizme yeni bir yorum katan Rodinson'a sağır kalmalarına sebep olmuş olabilir. Her iki durum da köleliği iftihar vesilesi yapanlar için yüz karasıdır.

«Marksizm ve Müslüman Dünya», yedi yüz sayfalık yüklü bir kitabın çok başarılı bir özü durumunda; adeta üsaresi... Bu yazı, sözü edilen kitabın defalarca, tahammülü güç bir titizlikle okunmasından sonra çıkarılan bir özet.

«Marksizm ve Müslüman Dünya», ülkemizde fikir namusu taşıyan marksistlere ve Marksizm ile İslâm dünyasının ilişkileriyle ilgilenen öteki aydınlarımıza büyük yararlar sağlayacağına şüphemiz yok.

Bu sayımızda Yetkin Dilek «Kırizdeki Şiir» başlıklı bir hesaplaşma yazısı kaleme aldı. Bu hesaplaşma daha da derinleştirilecek. Ve başıboş Türk edebiyat ve sanat dünyasının, ideal bir düzene kavuşturulması sağlanmaya çalışılacak.

«Televizyonsuz Bir Dünya» da M. Akif Ak, bu çağdaş kitle haberleşme aracının insan ve toplum hayatındaki olumsuz etkilerini cesaretle anlatıyor. Bu yazının, özellikle vakitleri çok değerli okuyucularımızı temkine ve tedbire sevkedeceğini umuyoruz.

Pınar'dan selam ve sevgiler.

AHMET EFE

GAZEL

Bikararım, ağlarım ben kıl medet ey kalbi şeyda
Ey vefasız kanlı çöller nerde Leyla, nerde Leyla

Yok teselli, yok biraz şevk, ah o yarden ayrı düştüm
Tüm cihan gelsin bölüşsün eyledim ben canı yağma

Gayrı ahım fayda vermez, gör haraptır bağ u bostan
Soldu güller, yandı alem, çöktü viran oldu dünya

Mihnetim çok, yarem azmış, bak gözümden kan boşanmış
Bilmiyor yar, derde dostum, meskenimdir aşk-ı sahra

Gaflet içre geçti ömrüm suçluyum ben, mücrimim ben
Can günahkâr affedersen güldürürsün canı Mevla..

MARKSİZM VE MÜSLÜMAN DÜNYA

CEMİL MERİÇ

«BİR MÜŞTERİK'İN MEA CULPA»SI

Geniş bir kültür, tarafsız olmaya çalışan aydınlık bir kafa... 1915'te Paris'te doğmuş. Sosyolog ve şarkiyatçı. Yakın Doğu Etnolojisi ve Eski Sâmi Dilleri Hocası. Başlıca eserleri: Muhammed (1961), İslâmiyet ve Kapitalizm (1966), İsrail ve Arap Direnişi (1969), Marksizm ve Müslüman Dünya (1972).

Önceleri inanmış bir militan, Rodinson.. sonra bağımsız Marksist. Neden acaba? Kendisini dinleyelim: «Marksizm nice ülkelerde olduğu gibi, Dârü'l-İslâm'ın çeşitli bölgelerinde de bir çok aydınları büyüledi. Herkesin ağzında marksizm. Bu, hatânın sislerini dağıtan hakikatin zaferi, kimine göre. Aşağı yukarı onbeş yıl önce ben de böyle düşünüyordum. Şimdi de inkâr etmiyorum: Marksizm bir çok konulara aydınlık getirmiştir. Ama, artık daha alçak gönüllü, daha ihtiyatlı olmak gerektiğine inanıyorum. Marksizm'den esinlenen düşünce veya eylemlerin ideolojik mâhiyeti, gerçeği, kısmen de olsa, çarpıtıyor. Bir zaman Doğu da, Batı da anlayışsızdı. Artık öyle mi? Nice güçlüklere göğüs gererek savunulan düşünceler orta malı oldu. Zihinlerdeki bu gelişme şüphesiz ki sevindirici. Lâkin bu anlayışı alkışlamak yetmez. Onun gerçek sebeplerini de araştırmalıyız. Marksistlerin çoğundan ayrılıyorum: Onlar nazarî yönelişle stratejik görüş arasında bulunmaz bir âhenk kurduklarını ileri sürerler. Hakikatte, düşünce ile eylem arasında bocalamaktadırlar. Davranışlarını yöneten hep strateji kaygısı. Bu tercihten fazla tedirgin oldukları da yok. İdeolojiye körükörüne bağlanmak avutuyor onları, tutumlarını «kutsallaştırıyor!» Onlar için mühim olan eylem.. Kimseyi kınamıyorum, böyle bir eğilim zorunludur, kabul. Ama benim için mühim olan anlayış cehdi. En küçük bir táviz veremem. bu alanda. Eskiden böyle bir tercih üzüyordu beni, ahlâkî bir kusur sayıyordum eğilimimi. Kendimi insafsızca eleştirmem, düzeltmem lâzım, diyordum. Günah korkusu ile aşırı lâflar söyledim, düşüncemi ideolojik çarpılmalara uğrattım. Şimdi pişmanım. Bugün daha genç arkadaşların aynı yolu izlediğini kâh gülerek, kâh öfkelenerek, kâh üzülerek, kâh tevekkülle görüyorum.

Vicdânım rahat. İnanıyorum ki son tutumum yalnız sosyal gerçeği aydınlatmak bakımından değil, bu davranışıma karşı olanlar için de yararlı olacak.»

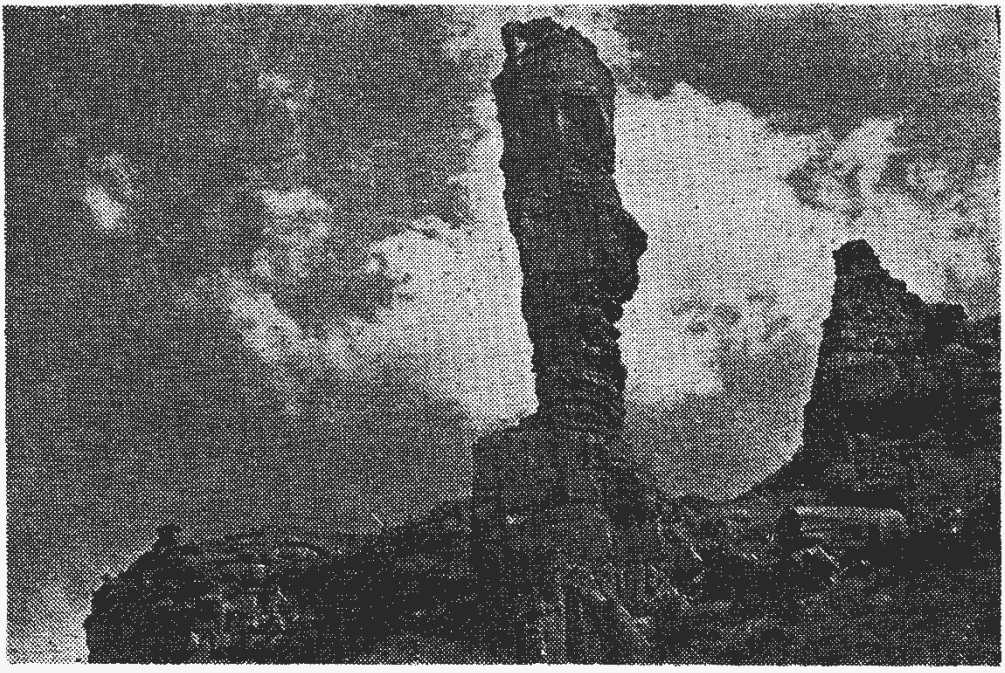
«Zaman zaman kızdırdım Marksistleri, çileden çıkardım. Ne yapalım. Bağlandıkları doktrinin temel kanunu: Çelişme. Çelişme, her tabiat ve toplum olayının anahtarı.. Ne gariptir ki bu efendiler, düşünce ve eylemleri sözkonusu olunca, çelişmeyi kabul etmiyorlar. Garip, fakat öğretici. Eylemcilerin beni yüzdeyüz anlayacaklarını umuyorum. Yönelişimi kınayanlar, incelemelerimden yararlanırsa ne mutlu bana. Evet, eylemleri bütünüyle isabetli değil; hizmetinde oldukları değerle zaman zaman çatıştıkları bir gerçek. Bunu bir gün kendileri de anlayacak. Ama bu eylem yine de zorunlu, yine de faydalı.»

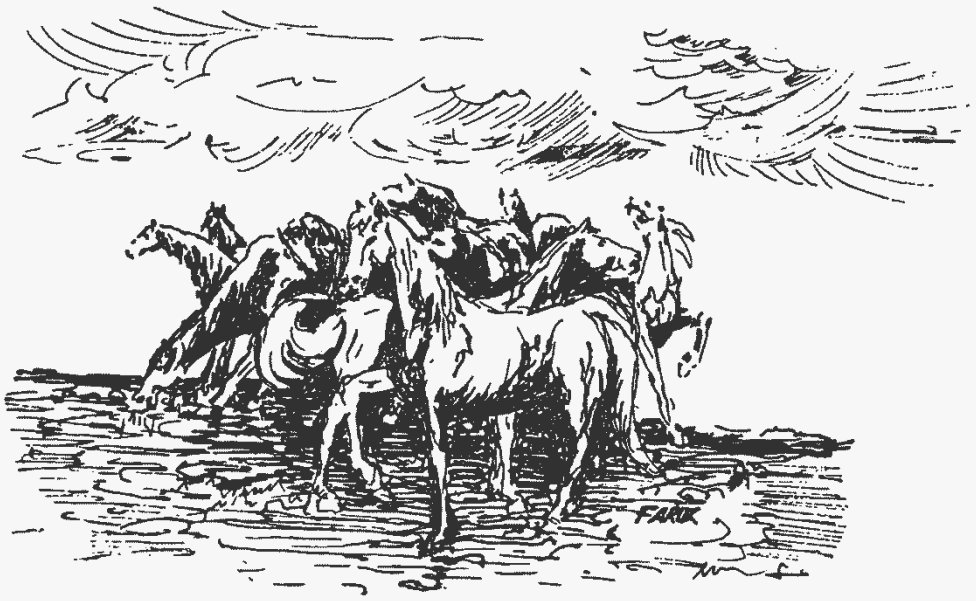
Rodinson kırk yıldır İslâm dünyasıyla meşgul. Ve daha da uzun bir zamandan beri «Marksist düşünce denen geniş bulutumsu»nun içinde. Komünist bir âilenin çocuğu. Kişiliğine biçim veren çerçeve: Marksizm. Delikanlı iken uzun uzun düşünmüş: Marksçı eylemlere katılsam mı, katılmasam mı? Nihayet şu kanaate varmış: Ne olursa olsun eylemden kaçılamaz, eylemin etkili olması için de belli bir disiplin şart. Ve partiye girmiş. Şüphelerinden kurtulmuş mu? Hayır! «Marks'ın tezleri doğru olmasına doğruydu, diyor, dünyâda hakikatla adâletin gerçekleşmesi için böyle bir teşkilâta katılmaktan başka da çâre yoktu. Ama her şey söylenmemişti.» İslâm dünyasını incelemeden önce filolojik, etnolojik, sosyolojik hazırlıklara girişmiş.

Daha öğrenci iken, 1934'te, Paris'teki Müslümanlar'la düşüp kalkmış: Cezâyirli bir müftünün oğlu, Suriyeli öğrenciler, Cezâyirli ulemâ, Arapça hocaları, Ezher şeyhleri...

İkinci Dünya Savaşı Rodinson'u İslâm dünyâsının kucağına atmış. Humus, Şam, Beyrut.. Sayda'da bir Müslüman kolejinde altı ay hocalık. Sonra altı yıl Beyrut. Bölgeyi dolaşmış, Arap solu ile sıkı temaslarda bulunmuş.

1943'te kaleme almış ilk yazısını: Durkheim Sosyolojisi ve Marx Sosyo-

lojisi. Sonra Beyrut'ta Marksizm üzerine dersler vermiş.

1947'de Paris'e dönmüş. 1950-51'de, Orta-Doğu isimli aylık bir derginin başyazarı.

İSLÂM DÜNYASI VE BATI

«O dönemde İslâm dünyası ile uğraşan Avrupalı uzmanların çoğu inanmışlardı ki İslâm dünyası, İslâm olduğu için, çağdaş insanlığın dışındadır. Bugünkü İslâm dünyâsını tanımak için en emin yol, İslâm «akaidi»ne eğilmek. Bence yanlıştı bu. İslâm dünyası da insanlığın dışında değildi. Bütün toplumları yöneten kanunlar ve bilgiler bu dünya için de geçerli idi.» Kruşçev raporu, sol aydınların gözlerini açtı. Anladılar ki üretim araçlarının özel mülkiyet elinde olmadığı bir ülkede de despotik bir rejim uygulanabilirmiş. Bu uyanış onları daha sıkı bir murâkabeye itti. «İslâm dünyası bana zengin bir olaylar malzemesi sunuyordu. Dogmanın kesin olarak çözdüğünü sandığım bir takım problemleri yeniden ele almak lâzımdı demek. Marxın sezişlerinden, düşüncelerinden hangileri ölmüştü, hangileri yaşıyordu. Muhakkak olan şu ki Marx ve daha da çok şakirdleri gerçeği saptırmışlardı. Bu rasyonel ve moral saptırmaların altındaki çekirdeği meydana çıkarmak lâzımdı. Marksizm'in, birçok noktalarda, öteki düşüncelere kıyasla kısmî, sınırlı fakat şüphe götürmez üstünlüğü bu çekirdekten geliyordu. Cevap bekleyen bir başka soru da vardı: Neden Batı inteli-jansiyası Marksizm'den uzaklaşırken, Doğu aydınları bu düşünceyi coşku ile benimsiyorlardı? «Marxizme et Monde Musulman, önsöz, s. 7-21).

Marksizm ve Müslüman Dünyâ, yediyüz sayfalık bir kitap. Her çağdaş aydının kafasını kurcalayan çetin ve çetrefil mes'elelere ışık tutuyor. Dağınık, üslûpsuz, fakat dürüst. Yazar, esere, Müslüman dünyâsının kısa bir tablosunu vererek başlıyor. Okuyalım..

İKTİSADİ GELİŞME

İslâm ülkeleri ve devletleri birbirinden farklı ama, hepsi de az gelişmiş. Sosyo-ekonomik bakımdan, az gelişmiş ülkelerin ayırıcı vasıflarını onlarda da buluruz. Bu vasıflar besbelli sanâyileşmiş ülkelerle bu ülkelerin ekonomisi arasındaki münâsebetlerin eşitsizliğinden doğmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana nüfus geniş ölçüde arttı. (ortalama % 2,5 ilâ 3 oranında), Oysa kaynaklar böyle bir artış göstermekten uzak. Bu ülkeler kendi başlarına gerekli tahılı üretemedikleri gibi yatırımlara da girişemiyorlar. İster istemez ya tahıl ürünlerini, ya yeraltı servetlerini yabancı ülkelere satacaklar. 1969'da dünya petrolünün % 40'ı İslâm ülkelerinden geliyor. Gelişmiş ülkeler, ya pazarlarını elden çıkarmamak, ya da siyâsî bir yandaş sağlamak amacıyla bu ülkelere kredi açıyor. Bununla beraber her yanda iktisadî bir büyüme görülmektedir, teknisyen sayısı az. Beyin göçü, durumu daha da güçleştiriyor.

Korkunç problemlere yol açan bir büyüme.

Liberal ülkelerde, yatırımlar düzensiz, kamu yararına omaktan çok, bir an önce kâr sağlamak amacına yönelmiş. Devlet, üretimi ve büyümeyi sürdürebilmek için büyük bir çaba harcamak zorunda; bunun için yabancı yardımlara başvuruyor. Avrupa ile Amerika, dünyâdaki liberal ekonominin başında bulunduklarından, bu yardımlar vasıtasıyla kendi hâkimiyetini sağlıyorlar. İslâm ülkeleri, genel olarak, hammadde istihsaline yöneltiliyor, hamadde ise fiyat dalgalanmalarına ve sentetik maddelerin rekabetine açık. Rekabet edebilecek millî bir endüstri pek seyrek olarak kurulabilmiştir. Millî gelir dağılımı çok eşitsiz. İhtiyaçlar boyuna kamçılanıyor, ama tatmin imkânları da, inzibat altına alınmaları da sağlanamıyor.

Devletçi ülkelerde, büyüme daha düzenli, ama yatırımlar çok defa isâbetsiz. Askerî harcamalarla idâre masraflarının artışı bir yana, gösteriş için, düzeysel bir modernizasyon için de kaynaklar tüketiliyor. Bu da yabancı ülkelere bağımlılığı perçinliyor.

Güdümlü devlet, daha rahatça büyük devletler arasında raksedebiliyor, dışardan veya içerden gelen anarşik çıkar baskılarına boyun eğmek zorunda değil. Ama orada da gelir dağılımı eşitsiz. Kaymağı alan: Yönetici ve askerî sınıf. Orada da verimsiz ve isâbetsiz yatırımlar sürüp gidiyor. Orada da giderilmesine imkân olmayan ihtiyaç ve arzular doğmakta. Ne var ki ideolojik frenler ve baskısı az-çok tevekküle zorluyor insanları. Dayanamayanlar göçüyorlar.

BÜYÜK SİYASİ EĞİLİMLER

Bu çeşitli yönelişleri tâyin eden, siyasî tercihler. Ama bu tercihlerin hepsi de benzer bir manzara arzediyor. Avrupa'nın iktisadî gelişmesi İslâm Dünyâsının bir bölümünü sömürgeleştirdi, geriye kalanını da hâkimiyeti altına aldı. Daha sonra sömürgeler ve bağımlı ülkeler iktisâden geliştiler, bağımsızlıkları uğrunda savaşa giriştiler, Avrupa-Amerika örneğine bakarak çağdaşlaşma hevesine kapıldılar.

Bugünkü İslâm ülkeleri, bloku, şeklen bağımsız kalan ülkelerle (Türkiye, İran, Afganistan, Arabistan), İkinci Dünya Savaşı'ndan önce bir takım uzlaşmalarla sömürgelikten kurtulan devletlerin (Mısır, Ürdün, Irak), sonra da, sömürgeci devletlerin zayıflaması ve rekabeti sayesinde, çetin savaşlarla bağımsızlığına kavuşan devletlerin bir araya gelmesinden oluşmuştur. 1943-51 arasındaki ilk dekolonizasyon dalgası bilhassa Asya'da olmuştur, bunu 1954-63 arası Afrika'daki dekolonizasyon dalgası izlemiştir.

Bağımsızlık elde edilince, farkına varılmıştır ki iktisadî bir kalkınmayla desteklenmedikçe bağımsız kalınamaz. Eski yerli elitler ya iktidarda kalmış yahut da yönetim işinde sömürgeci memurların yerine geçmişlerdi; çok defa liberal ekonomiyi tercih ettiler. Ama bu tercih Avrupa-Amerika kapitalist dünyasına bağlı olmak demekti. Ne var ki, oldukça geniş sosyal tabakaların çıkarına idi bu bağlanış, yahut katlanılması kabildi. Bilhassa Malezya ve Endonezya'da iç komünizm tehlikesi bu davranışa yardım etti. İran ve Türkiye'de ise Sovyetler Birliği tehlikesi etkili oldu. 1944-48 arası Rusya'nın müdahale ihtimali ve toprak talepleri millî duyguları rencide etti.

Ne var ki, bağımlılığın apaçık görülen belirtileri (1951-53'de) yabancı devletlerin petrol çıkarlarına karşı İran'da ayaklanmalara yol açtı. Batılılar, Müslüman ülkeleri Sovyetler aleyhinde anlaşmalara zorladılar, böylece kitlelerle az sayıda seçkinler başka modeller aramağa ve Batı cephesinden ayrılmağa yöneldiler. Bilhassa Batılıların görmezlikten geldiği millî hedeflerin baskısı ile ortaya çıkıyordu bu davranış. Meselâ, Hindistan'la çatışan Pakistan'da veya İsrail'le ihtilâfa düşen Arap ülkelerinde. Filhakika bu anlaşmazlıklar statükodan yana olan ve bu ülkeleri yalnız Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelelerinde yanıbaşlarında bulundurmak isteyen devletlere pek önemli görünmüyordu. Tarafsızlık dalgası burada doğdu, bu dalganın doruk noktası 1955'deki Afrika-Asya Bandung konferansıdır.

Sosyalistleşen çekirdeğin etkisi, iktidara geçen ve sadece eski idarenin batakçılığını, beceriksizliğini, bağımlılığını düzeltmeğe çalışan yeni ve ilerici zümrenin Atlantik kampına kazanılması için Batı devletlerince yapılan çok defa haşin ve beceriksiz baskılar yüzünden bir kat daha güçlendi. Bu arada Sovyet politikası da değişmekteydi; artık tarafsız millî burjuvazileri düşmanın suçortağı olarak kınamıyordu; Sovyetler'le Amerikalılar arasındaki barış *içinde* birlikte yaşama politikası da çeşitli rejimler *içinde* daha nüanslı davranışların ortaya çıkmasını sağladı.

Bugün, sosyalist diye anlandırılan devletçi ekonomiden yana olmak, gerekince Batı yardımına başvurmağa mâni olamadığı gibi, liberal ekonomi ile yönetilen ülkeler de -Endonezya ve İran gibi sert bir antikomünist olsalar bile- Sovyet yardımına koşmaktan çekinmiyorlar. Her devlet iki kutuplu dünya hegemonyası sistemi içinde, kendi çıkarlarını elinden geldiği kadar korumağa çalışıyor. Yalnız ağır basan bazı yönelişler var, daima revizyona tâbi tutulabilecek bir takım yönelişler.

Şu var ki ötede beride, az veya çok sayıda topluluklar bu oyunun kurallarına başkaldırıyor. Yoksulluktan bir an önce kurtulmak isteyen yığınların sabırsızlığı -bilhassa millî mes'elelerin eskisi kadar mübrem olmadığı, yeni veya eski yönetici sınıflara âit imtiyazların göze battığı ülkelerde- devrimci gruplar tarafından kanalize edilebiliyor. Barış içinde birlikte yaşama icaplarının millî hedeflerle çatıştığı ülkelerde de (Filistin'de olduğu gibi) durum aynı. Bazılarını Çin modeli büyülüyor, bazılarını Lâtin Amerika gerillaları.

BAĞIMLI VEYA MARJİNAL TOPLULUKLAR

Batı Afrika'da aşağı yukarı kırk milyon Müslüman var. Nüfusunun çoğu İslâm olan beş devlet: Senegal, Gine, Mali, Nijer, Gambiya. Ama Müslüman oluşları siyasî tutumlarına pek etki yapmaz bu devletlerin. Siyasî tutumlarını çözümleyebilmek için, siyah Afrika'nın bütününe hâkim olan aktif etkenleri dikkate almak lâzım. Yukarı Volta'nın, Çad'ın ve Nijerya'nın kuzeyinde de Müslümanlar yaşar. Önemli bir blok, ama bulundukları ülkelerde azınlıktadırlar. Çad ile Nijerya'da Müslümanlarla Müslüman olmayanlar ayırımı siyasî bir önem taşır, Sudan'da olduğu gibi.

Habeşistan'da nüfusun yüzde otuzu Müslüman'dır. Genel olarak Hıristiyan topluluğa bağlı olan Müslümanlar, Eritre eyâletinde Etyopya baskısına karşı açılan gerilla savaşının başındadırlar.

1963'den bu yana bağımsız olan Zengibar, Tanganyika ile birleşmiş ve Tanzanya adını almıştır. Müslümanlar, Tanzanya'da özerkliklerini korumuşlardır az çok. Ama Arap ve Müslüman aristokrasisi, 12 ocak 1964 devriminden büyük yaralarla çıkmıştır.

Pakistan devleti kurulduktan sonra, Hindistan'da elli milyon müslüman kalmıştır. Hind devleti, çoğulcu yeteneğini ve Müslümanlar'ı Pakistan'a kaptırmanın yanlışlığını ispat etmek için bu câmiaya çok dostça davranmaktadır. Müslümanlar'ın buradaki entellektüel ve sosyal yaşayışı, bir çok bakımlardan,

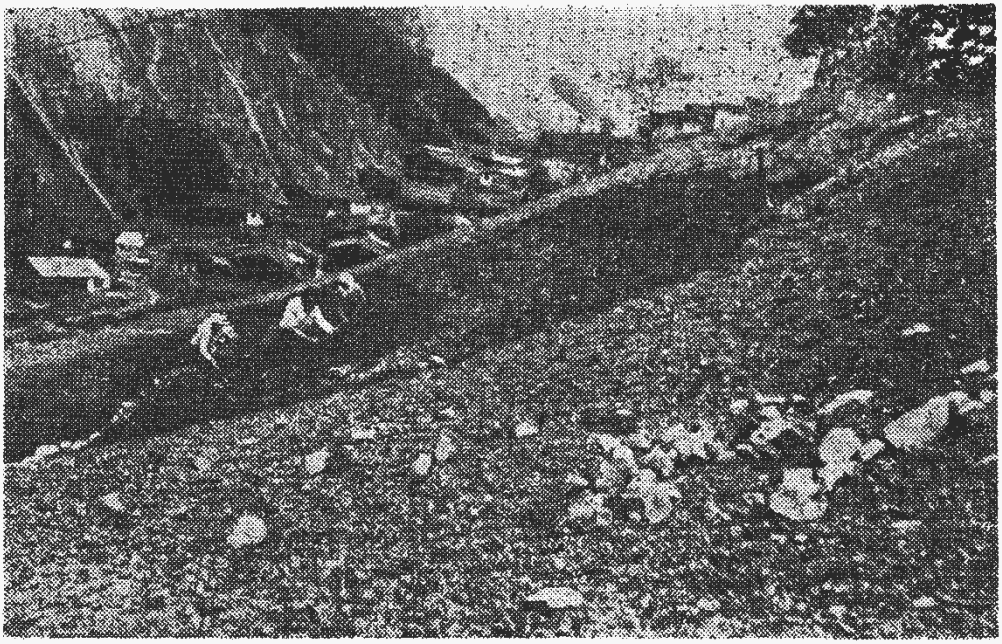
Pakistan'daki dindaşlarına kıyasla daha zengin ve daha canlıdır.

Hint Okyanusu'nda bağımsızlığa kavuşamayan Müslüman iki ülke daha var: Afarlar ve İsalar ülkesi (eski Fransız Somali'si) ile Komor adaları. İsalar Somali kökenlidir, bağımsız ve Müslüman Somali'ye katılmak isterler. Komor adaları da özerk olup Fransa'ya bağlıdır. Maldir adaları 1965'ten bu yana bağımsızdırlar. Filipinler'de Morolar, Müslüman bir azınlıktır (nüfusun % 4'ü), son zamanlarda Katolikler tarafından sömürüldüklerini ileri sürmektedirler.

Komünist ülkelerde de önemli Müslüman toplulukları yaşar, onların da kendilerine mahsus problemleri var. Müslümanlar'ın çoğunlukta olduğu bölgeler az veya çok özerktirler.. Federatif devletler şeklinde yönetilirler. İktisâdî gelişmelerine diyecek yok. Yoğun bir eğitim kalabalık sayıda Müslüman yetiştirdi. Ateizm aşısı da geniş ölçüde tuttu..

TEKNİK VE KÜLTÜREL BÜTÜNLEŞME

Müslüman Dünya'ya Avrupa-Amerika'dan ithal edilen modern teknikler hatırı sayılır düzeye ulaştı. Sanayileşme, gelişen ithalât ve modern yönetimle elele vererek geniş bir kentleşmeye yol açtı. Bu yeni ortam kitleler arasındaki haberleşmeyi kolaylaştırdı. Teknik medeniyetin zorladığı yaşayış modelleri, ya doğrudan doğruya, yahut da taklit edilerek yayıldı. Modern dünyayla bu bütünleşme Müslüman devletlerin milletlerarası büyük örgütlere katılması ile bir nevi resmîlik kazandı; Edebiyata, güzel sanatlara yansıdı. Ama bu bütünleşmeyi belli sınırlar içinde tutan engeller de yok değil. Evet, sanayileşme bu toplumlara Avrupa ve Amerika'nın davranış tarzlarını kabul ettirdi, ama bu davranış tarzları -bazı parlak istisnâlar bir yana- derinlere kök salamadı. Sanâyileşmenin erişemediği bölgelerde yaşayan tabakalar, mahallî özelliklerin sürüp gitmesine yardımcı oldular; kaldı ki, milliyetçi ideoloji de, bir yandan çağ-

daşlaşmayı yüceltirken, bir yandan da bu özellikleri ayakta tutmaya çalışıyordu. Yeni dünya kültürü bölgeden bölgeye değişen «adaptasyon»lara uğrayarak kabul edildi. Ne olursa olsun Sanâyi Toplumu Modeli bütün câzibesiyle gözler önündeydi hep; bu model her ülkede ihtiyaçları ve arzuları körüklemekteydi.

İSLÂMİYET VE MODERN İDEOLOJİLER

İslâmiyet yeni atılımlar yapamamıştı. 19. asrın sonlarında beliren, akideyi çağın icaplarına göre yorumlama çabası pek derinleşmemişti. Ulemâ, İslâmiyet'in çağdaş Müslümanların başlıca emellerine ters düşmediğini isbata çalışıyordu sâdece, iyi ama bu emellerin kaynağı başkaydı. Üstelik bu uzlaştırma çabaları içinde tutucu yorumlarla ilerici yorumlar çatışıyordu birbiriyle. Ve çok defa tutucuların yorumu ağır basıyordu: Türkiye'de ve Pakistan'da olduğu gibi. İslâm'daki iç bölünmeler kesinliklerini kaybeder gibi. Kara Afrika bir yana, din asabiyeti gevşemiş. Amerikalı Zenci Müslümanlar'ın İslâmiyet'e yönelişi kendiliğinden bir yöneliş, ama bir yanlış anlamanın eseri; belki de yarın İslâmiyet'e gerçek bir katılış olabilir.

İslâmiyet çok defa millî veya kültürel bir özleşme olarak kabul ediliyor. Birçok Müslümanlar'da kuvvetli olan iman, Tanrı'ya ve naslara bağlanmaktan çok, sonradan kutsîleştirilmiş bir yaşayış tarzına bağlılık şeklinde beliriyor. Arap ülkelerinde İslâmiyet, Araplar'ın kurduğu bir din olduğu için daha çok millî bir değer. Bu bakımdan Hıristiyan Araplar'ın bile övünme vesilesi. Pakistan'da, Malezya'da, Orta Asya'da ise, Bırahman, Çin, Sılav topluluklarından ayrı bir câmiaya mensup olmanın ifâdesi. Oysa Türkiye ile İran'da aydınlar İslâmiyet'in Arap kökeni üzerinde durarak milliyet duygusunu kışkırtmaya, İslâm'ın rolünü azaltmaya çalışmıştır. Bununla beraber yığın o ülkelerde de İslâmiyet'e bağlı kalmıştır. Çünkü, İslâmiyet aydın çevrenin baştacı ettiği Batı değerleri karşısında kendi yaşayış tarzlarını simgeliyor. Kara Afrika'da İslâm'ın rolü bölgelere göre değişir. Çok defa animistlerinkinden üstün bir yaşayış tarzı ifâde eder, Hıristiyanlık gibi sömürgeci Avrupa'yla münasebeti olmadığından lekelenmemiş bir inanç. Hatta anti-emperyalist bir davranış hâlesi de var.

İslâm dünyasında ağır basan ideoloji 19. yüzyıldan bu yana, milliyetçilik. Çağdaş Müslümanlar için ana değer: Millet. Aydınlar, ulusal kültürlerin eşsiz değerini vurguladılar. Şanlı mâzi göklere çıkartıldı. Öz kültürlerin dinamik ve ilerici muhtevası yüceltildi. Milliyet tutkusu siyasî atılımları şahlandıracak kadar güçlüydü. «Bilimsel» nazariyelere hiç de ihtiyaç yoktu.

Milliyetçilik esnek bir mefhum, birçok eğilimleri kucaklar: Dar ve gerici bir şovenizmden tutun, «evrenselliğe» açık liberal ve ilerici bir yönelişe kadar. Nice savaşları başarıya ulaştırmış, ama meselelerin rasyonel ve dengeli bir tetkikine de engel olmuştur. Avrupa-Amerika dünyasına karşı girişilen kavgayı zaferle taçlandırmış, doğru.. Ama, gerek Müslüman kavimler arasında, gerek bu kavimlerle başka az gelişmiş kavimler arasında çatışmalara da yol açmış; azınlıkların ezilmesine zemin hazırlamıştır.

Sosyalist ideoloji de, bilhassa Marksist-Leninist biçimiyle, büyük bir etki kazanmıştır İslâm dünyasınında. Kazanmıştır, çünkü, üçüncü dünyanın esas problemine kabule şayan bir izah getiren tek ideolojiydi; esas problemine, yani, dışa bağlılığına. Ayrıca bu bağlılığı sona erdirecek geçerli reçeteler de sunuyordu.

Böylece, Marksist-Leninist düşünceler, özellikle Lenin'in emperyalizm nazariyesi, kendilerini milliyetçilere kabul ettirdiler ve Marksizan Nasyonalizmler'in doğuşuna şahit olduk. Devletleri devlet ekonomisine iten, ideolojik bir tercihten çok olayların zoruydu, ama sonra bu yönelişi sosyalist ideolojiye bağlayarak meşrûlaştırdılar. Liberal ekonomiye bağlı devletler bile, çok defa, planlaştırma çabalarını hâlelemek ve

imtiyazlara son vererek umumî refahı sağlamak amacıyla şuurlu bir yöneliş izledikleri intibâını vermek için sosyalizmin büyüsünden faydalandılar.

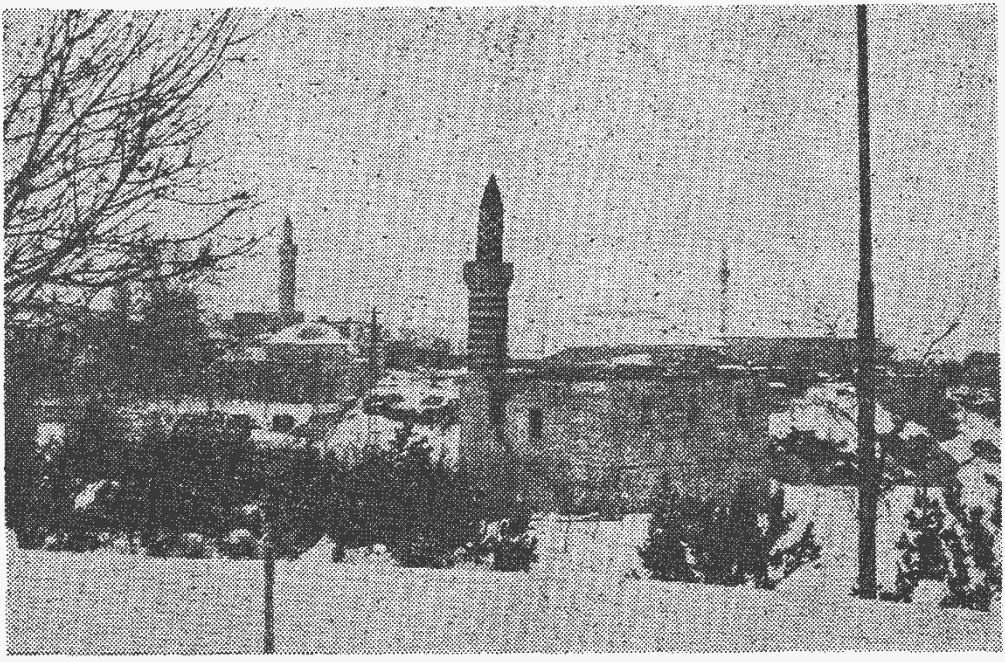
-Leninci biçimiyle- emperyalizm kavramı Batı ekonomisine ve politikasına karşı açılan milliyetçi savaşa «bilimsel» bir renk veriyor. Bu yönüyle, burjuva çevrelerince hattâ feodal çevrelerce geniş ölçüde benimsenen emperyalizm kavramı, bir çok aşırı devrimci çevrelerde radikal biçimler aldı: Bu çevreler bakışlarını tutucu ve Avrupalı olan Sovyetler Birliği'nden çok Çin'e Küba'ya, Kuzey Kore'ye ve azgelişmiş başka ülkelere çevirmektedirler. Marksist sosyalizmin bu şekli belli bir milliyetçilikle pekâlâ uyuşabiliyor, hattâ bugün Müslüman ideolojinin özünü yapan bir çok duyguları da maledebiliyor kendine.

Bununla beraber çelişmeler de yok değil. Eski veya yeni hâkim sınıflar, yığınların taleplerinden korkarak, her türlü direnişi önlemek için, milliyetçilikten ve dinden faydalanmaya çalışıyorlar. Devletçi bir ekonomi uygulayan ülkelerin yönetici ve askerî sınıfları, sosyalizmden, «kendilerine göre bir sosyalizm» anladıklarını söylüyorlar. Demek istiyorlar ki, Sovyetlere de bağlı değiliz, «gerçek» sosyalizmin evrensel prensipleri adına yapılacak herhangi bir direnişle de sağcı bir «İslâm sosyalizm»i ile de anlaşamayız; çünkü bu sosyalizmin başlıca amacı, eski toplumu, sosyalizm adı altında diriltmekten ibârettir. Aşırı hiziplerden bazıları, bu sosyalizmin özelliğine inanmaz, ortadaki hedefler cihanşümuldür, üçüncü dünyada devrimci bir cephe kurmak için diğer anti-emperyalist güçlerle elele vermeliyiz, der.

«BAĞIMSIZ MARKSİST»

Yeni bir deyim bu; Rodinson'un milletlerarası sosyalist edebiyata armağanı. Devrimci aydınlarımız, hür-endiş bir fikir adamının aşağıdaki izahlarını dikkat ve ibretle okumalıdırlar:

«1969 sonunda Kahire'de bir konferans veriyordum. Mısırlı bir Marksist, İbrahim Sa'dededdin, çok ilginç ama cevabı da o kadar güç bir sual sordu: «Ba-

ğımsız Marksistim diyorsunuz, bağımsız Marksist ne demek?» Gelişigüzel bir cevap verdim, daha doğrusu cevap vermedim. Uzun uzadıya düşündükten, konuyu bütün yönleriyle aydınlattıktan sonra konuşabildim ancak. Geciktiğim için özür dilerim.

Marksizm yanlış anlaşılıyor: Aldanan, yalnız Ortadoğu ve Avrupa solu değil, sağ kanat da yanılıyor sık sık. Sanıyorlar ki Marksizm bir çeşit makinadır, belli tuşlara bastınız mı cevaplar hazır. Çocukça bir anlayış bu. Her soruyu karşılayan bir ilim de yok, Marksist bir sistem de. Sonra Marksist olan ne, olmayan ne? Dünyanın hiç bir ülkesinde kesin bir ayırım yapacak makam da yok. Belgeleyelim mi?. Son günlerde, Marksist akım öylesine bölündü ki, bir hizbin gerçek Marksizme uygun dediği tezlere, öteki hizipler anti-Marksizmin kendisi diye itiraz ediyor; hem ikisinin de ileri sürdüğü deliller yüzde yüz Marksist.

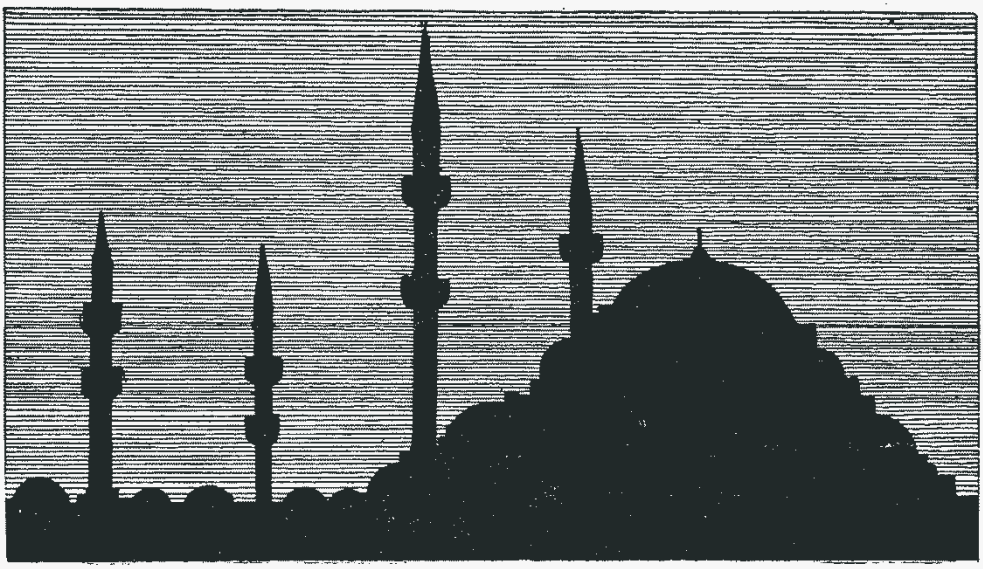
Bununla beraber, birçok Marksistlerin üzerinde birleştiği yönler de var. Demek ki, bir Marksist aydınlar âilesinden söz edilebilir: Müphem, kaypak, hudutları belirsiz bir âile.

Marksist etiketine ne lüzum var, diyeceksiniz. Doğru, çok defa hiç bir lüzum yok. Ama bazı durumları belirtmeğe de yarıyor. Sınırların kesin olduğu alanlar da var, tartışıldığı anlar da. Başka bir deyişle Marksist davranışla, Marksist olmayan davranış ayrılıyor birbirinden.

Yalnız şurasını da unutmamalı: Bu sınır çizgileri, bu ayrılışlar her problem dizisinde başka başka. Aynı insan veya aynı topluluk, belli problemlerde Marksist bir davranışa sahiptir de başka problemler karşısındaki tutumu Marksist değildir. Kaldı ki Marksist tutumun da nüansları, dereceleri var. Marksizm, çeşitli alanları kucaklayan, birbirine zorunlu olarak bağlı bir tezler bütünü değildir. Nassçı Marksistler bu ifâdemi korkunç bir i'tizal (hérésie) sayacak, biliyorum.. Varsın saysınlar! Hakikat şu ki, birbirinden çok farklı konularda sayısız tezler ileri sürülmüş, Marksizm adına. Bu tezlerden her biri, şu veya bu ölçüde, sosyal dünyanın problemleri karşısında Marksist bir davranıştan kaynaklanmıştır belki. Marksist bir davranış, diyoruz. Çünkü bu davranış, ilk defa Marks tarafından sistemli bir biçimde ortaya atılmıştı.

Demek ki, çeşitli alanlarda Marksist tıpte bir yönelişle Marksist olmayan tipte bir yönelişi târif edebiliriz (elbette ki büyük bir ihtiyatla).

Önce, egzistansiyel tercihler konusunu ele alalım. İnsanlar, benimsedikleri yaşayış tarzını bu tercihlerle belirtirler. Marksist tipte bir yöneliş, politik - sosyal problemlere angaje bir faaliyeti benimser, ona göre hayatın başlıca kay-

● *Fahrettin*

gısıdır bu problemler. Zıt yöneliş, bu problemlere fazla bir önem vermeyen yöneliştir. Ferdî gelişmeye yönelen, murâkabeden yanadır. Kendi tatminine yarayacak belli bir kâinat kurmak peşindedir. Yahut sınırlı veya geniş bir alanda -meselâ sanat, ilim veya ahlâk alanındaki araştırmalarda- ilericidir de, kucağında yaşadığı toplumun yapısını, politik-sosyal gelişmesini etkilemeyi düşünmez. Bu anlamda, Marks'tan çok önce yaşayan kimselerin de, nice anti-Marksistin de Marksist davranışından söz edilebilir. Marksist kiliselerin nasslarına aldırmayın, hiç bir «ilim» birinci veya ikinci yönelişi seçeceksiniz diye fetvâ vermez. Ahlâkî bir tercihtir bu. Şu veya bu istikamete yöneliş, insanlığın, katılmağa karar verdiğimiz topluluğun mutluluğuna veya dine inanıyorsanız Tanrı irâdesine ne kadar uygundur? İlim, olsa olsa, sonuçlara bakarak karşılayabilir bu soruyu.

Sonra, toplum konusunda iyimser ve yenilikçi bir yönelişe de Marksist diyebiliriz. Böyle bir yönelişe göre, bugünkü dünyayı iyileştirmek kaabildir. Bu varsayımdan kalkarak çok defa ütopyaya varılır: Dikensiz gül bahçesi olacaktır dünya, sınıflar arasında hiçbir çatışma kalmayacak veya hiç değilse çatışmalar kolayca ve barış içinde sona erdirilecektir.

Her karşı yöneliş, tutucu ve karamsardır. Ama, iyimserlik de karamsarlık da derece derece. Şüphe yok ki, her iyimser ve yenilikciye, sırf böyledir diye Marksist denilemez. Söylemek istediğim, bu temel nitelikte olanlar, bu noktada Marksist tutumla birleşirler.

Marksist davranışın bir başka yönü de: *Rasyonalizm.* Rasyonalist için geçerli eylem, üzerinde düşünülen ve bilimsel tipte çözümlemelere dayanan bir eylemdir. Rasyonalist davranış, subjektif sezgiyi yeğleyen, insan ruhunun gelişigüzel insiyaklarına teslim olan, hasbî düşünceye inanan her türlü davranışın zıddıdır. Bu alanda da nice kimseler Marks'dan çok önce Marksist'tiler; Marksist olmıyanlar da Marksisttir; politiko-sosyal konuların dışında rasyonel

olmıyana büyük bir önem verseler de Marksist.

Ahlâk konusunda bir başka özelliği daha var Marksist davranışın. İnsanlığın durumunu iyileştirmek amacıyla harekete geçmeyi görev bilenler Marksist bir davranışa katılmış olurlar. Nasyonalizmle karıştırmamalı bunu. Nasyonalist için önemli olan, yalnız milletinin çıkarıdır. Yanlış anlamıyalım.. Marksist olmak için hümanist olmak yetmiyeceği gibi, meselâ bir nasyonalistin de olaylara Marksist bir gözle bakması, Marksist doktrinlerden gelen bir çok düşünceleri, özellikleri benimsemesi de pekâlâ mümkündür.

Nasslara aldırmayın.. Marksist çizgide olmak için «diyalektik materyalizm» denen (Marks'ın böyle bir tâbirden haberi yoktu) belli bir felsefeyi benimsemek hiç de zorunlu değildir. Marksist yönelişler çeşitli felsefî düşüncelerle pekâlâ uyuşabilir. Her felsefî düşünceyle değil tabiî. Murâkabeye dayanan, ferdiyetçi, yüzdeyüz karamsar, akılcı olmayan, anti-hümanist felsefelerle, meselâ bir ferdin veya zümrenin vizyonunu veya iktidar arzusunu ön plana alan herhangi bir felsefeyle uyuşmaz. Oysa, böyle bir vizyondan veya iktidar arzusundan farklı değerlere bağlanan her felsefeyle uzlaşabilir. Bu felsefeler rasyonel bir bilginin veya hümanist bir ahlâkın ötesinde değerler kabul etse de. Yeter ki rasyonel bilgiye ve hümanist ahlâka geniş bir hürriyet tanısın.

Marksist, politiko-sosyal konulara önem verir. Kılavuzu, ilimdir. Demek ki önce sosyal dinamiğin konularını ve değişmezlerini, yani sosyal eylemin şartlarını tanımak ister.

Burada existentielle davranışlardan çok ilmî tahliller sözkonusudur artık. Marx'ın sosyolojik buluşlarının ve prensiplerinin geçerliliğine inanmadan da marksist olunabilirdi; existentielle veya ahlâkî alanlarda. Sosyolojide marksist olmak ise önce her toplumun ana görevlerine (üretim ve neslin devamı gibi), sonra da ikinci derecede ana görevlere (kollektif varlığını geliştirmek ve korumak gibi) lâyık olduğu önemi vermektir. Tarih gösteriyor ki, bütün toplumlar ezelî bir rekâbet içindedir. Bu rekâbet, şartlar uygun olunca silâhlı mücadeleye kadar gider. Amaç, iktidarı fethetmek, yâni kişilere ve servetlere söz geçirmektir.

Bir kelimeyle burada mühim olan değer yargıları değil, olaylar ve tesbitlerdir. Gerçek yargılarından değer yargılarına geçmek istersek Marksist ideolojik yönelişlerin dayandığı insancıl görüş açısı bizi şöyle bir yargıya götürür: Her topluluk, bu ana görevleri yerine getirebilir, varlığını koruyabilir; ama iktidarını başka toplulukların zararına genişletemez.

Marx'ın bu tesbitlerden çıkardığı en mühim sonuçlardan biri şu: Sözünü ettiğimiz ana görevleri gerçekleştirmek için örgütler kurmağa ihtiyaç var. Örgütlerin mistik bir gücü yok. Güçlerini çok defa farkına varılmayan baskılarla gösterirler. Bu baskılar ideolojileri ve müesseseleri biçimlendirir. İdeolojilerin ve müesseselerin de kendilerine has bir dinamizmi vardır. Bununla beraber toplumun temel talepleri ile çatıştıkları da olur. Ama başka baskılar onları çabucak hizaya getirir.

Demek ki iktisâdî yapıların, yâni sosyal gelirin genel olarak sınıf diye adlandırılan sosyal tabakalar arasında dağılımını düzenleyen yapıların önemi çok büyük, ama bu başka değerler yoktur mânâsına gelmez.

Hülâsa edelim: Marksist nazariyeler ve görüşler ile Marksist olmayan nazariye ve görüşlerin birbirinden nasıl ayrıldığı meydanda. Elbetteki Marksist anlayışla, düşünceyi veya çeşitli kültür değerlerini özerk sayan ve iktisad dışı olaylara kesin, bağımsız ve tayin edici bir önem atfeden anlayışlar birbiri ile uzlaşamaz. Sosyal hayatın her strüktürü, bir strüktür olduğu için, kısmen de olsa, bağımsız bir dinamiğe sahiptir. Her strüktürün işleyiş kanunları vardır. Ama bu bağımsızlık nisbîdir. Çünkü,

her toplum kendi varlığını sürdürmek ve çözülüşünü kolaylaştıracak faktörleri önlemek zorundadır.

Etiketlerin büyük bir önemi yok, söyledik. İnsanların çoğu bir noktada Marksist, başka noktalarda Marksist olmayabilir. Meselâ, Jül Sezar'ı, Richelieu'yu veya Napolyon'u bir noktada Marksist sayabiliriz. Şu mânâda ki, kucağında yaşadıkları toplumun dinamiğini pek iyi kavramışlardı. Yoksa büyük politikacı olamazlardı. Marksçı denilen düşünceler Marx'dan önce de vardı. Ve bugünkü toplumun çeşitli tabakalarına da yayılmışlardır. İnsan sosyal dinamiğin ana hatlarını görür ve Marx gibi anlar da, meselâ, mistik olabilir. Mesleğine âşık Marksçı bir ressam düşünün.. Ona göre insanlığa bırakacağı en değerli miras yeni bir sanat eseridir.

Ne yapalım, âdet böyle. Aristo'nun prensip veya teorilerinden bazılarını ka-

bul edene aristocu demiyoruz. Aristocu, Aristo'nun esas tezlerine katılan insandır. Başka müttefikler için de durum aynı. Demek ki, düne veya bugüne âit tahlillerde, yukarda belirttiğimiz şartlara uyan ve yukarıda sözünü ettiğimiz ideolojik tercihlere göre bir eylem izleyen araştırıcı veya militan, yahut militan-araştırıcı Marksisttır. Peki, bu Marksist ne zaman bağımsızdır? Eğer düşünce plânında her biri gerçek Marksizm olduğunu iddia eden topyekûncu ideolojik sistemlerden herhangi birine katılmayı; eylem plânında ise, örgütlenmiş bir Marksist grupıa birleşmeyi reddediyorsa, bağımsız bir Marksisttir.

Yazar çok mühim ayırımı noktaladıktan sonra, Arap ülkelerinde Marksist bir politikanın nasıl olması gerektiğini anlatıyor. Tekrar edelim.. Rodinson da bir çok Avrupalı meslekdaşları gibi Arap dünyasını çok iyi tanımaktadır. Çağdaş şarkiyatın temel zaafı, Osmanlı'ya yabancı olmak. Bu itibarla, en ciddî, en titiz araştırmalar bile, bizim için sâdece bir kılavuz. Rodinson bağımsız bir deneme adını verdiği bu bölüme şöyle girer:

«Bugünkü Arap toplumlarının görevleri, az gelişmiş toplumların özgün görevleri. Gerçi nihaî amaçlar gelişmiş toplumlar için de bir, gelişmemiş toplumlar için de. Yalnız ortaya çıkış şartları ayrı. Bu görevler geri kalmış toplumların ortak görevleri. Ama bütünü ile değil. Meselâ, millet problemini halletmiş gibi görünen Türkiye, İran gibi ülkelerin gündemindeki görevlerle Arap ülkelerinin görevleri oldukça farklı. Oysa her iki câmia da İslâm âleminin içinde. Arap toplumlarını bekleyen görevler, belli şartlar içinde, bağımsızlığı sağlam ve yaşama düzeyini yükseltmek diye özetlenebilir. Bu düzeyde ve bu sınırlar içinde her Marksist'in, hattâ her hümanistin desteklemesi gereken bir program bu. Araplar'a Arap oldukları için mi sevgi besliyeceğiz? Hayır! Emperyalizme karşı olduğumuz için.

Bugün emperyalizmlerin en tehlike-

lisi, kapitalist emperyalizmdir. Kapitalist düzenin emperyalist olması önlenemez mi? Konu tartışılabilir. Muhakkak olan şu ki bugün kapitalist bir iktisâdî emperyalizm vardır; kapitalist ülkeler şimdilik siyasî bir emperyalizmden vazgeçmiş gibidirler. Yani başka milletlere siyasî bakımdan doğrudan doğruya hâkim olmak emelleri yoktur. Başka ülkelere hâkim olmak istedikleri zaman o milletin yöneticilerini elde ederek hedeflerine ulaşıyorlar. Başka bir deyişle genel olarak, sözkonusu olan: iktisâdî bir emperyalizmdir. Yani, gelişmiş toplumlar, az gelişmiş ülkelerin iktisâdî alanda kendi başına karar verme imkânlarını sınırlamak için üstünlüklerinden faydalanıyorlar. Ayrıca bu mekanizma az gelişmiş devletlerin siyâsî karar verme hürriyeti üzerinde baskı yapmalarını da sağlıyor. Kapitalist emperyalizmin işleyişi son derece etkin. Etkin, çünkü başlangıçta sâdece ekonomik faktörlerle belirir. Tercihlerini sezdirmeden kabul ettirir. Bütün neticeleri önceden görülemez. Rastgele bir örnek verelim: Bir traktör fabrikası değil de, bir tekstil fabrikası kurmak kararı yatırımcının (ister özel teşebbüs, ister devlet) tamâmen serbest olan irâdesine bağlıdır görünüşte. Öyle ya, ağır basan rantabilite hesapları. Ama bu ve buna benzer yüzlerce seçim bir araya gelince bir devletin karar hürriyeti yok olmaz mı?

Şimdilik dikkatler Amerikan emperyalizmi üzerinde yoğunlaşmış. Çünkü A.B.D. dünyanın iktisâden en gelişmiş ülkesi. Siyâsî ve askerî bakımdan da en güçlü devlet. Ama aynı mekanizma başka herhangi bir kapitalist ülke için de söz konusu. Nitekim bir Avrupa emperyalizmi veya Avrupa emperyalizmleri de var. Japon emperyalizmi olduğu gibi. Üçüncü Dünya ülkeleri için, sadece, tehlikeleri daha çok, bu emperyalizmlerin.

Demek ki, gelişmiş kapitalist ekonomi, piyasa kanunları gibi iktisadî liberalizmin normal mekanizmasına dayanarak az gelişmiş ekonomileri kendi hâkimiyeti altına alabildiğine ve kapitalist devlet, gerçekleştirdiği iktisadî hâkimiyet sâyesinde dolaylı ve kısmî de olsa siyasî hâkimiyet merhalesine geçebileceğine göre, bu emperyalizmle savaşmak için liberal ekonomiyi sıkıca denetlemek, yani asgarî bir plânlamaya gitmek şarttır.

Sosyalist emperyalizmleri de unutmamak lâzım. Gerçi klâsik Marksizme göre (klâsik marksizm yalnız bu noktada Marx'a sâdıktır) sosyalist bir devlet emperyalist olamaz. Ama bu tezi doğrulayacak tek kanıt yok. İleri sürülen bütün deliller, olsa olsa, kapitalist ekonomiyi (gerek belli bir aşamada, gerek her aşamada) otomatik olarak iktisâdî veya siyâsî emperyalizme iten bir mekanizmanın varlığını isbat edebiliyor sâdece. Ama benzer güçlerin kapitalist olmayan bir ekonomiyi aynı sonuca götüremeyeceğini isbat edemiyor. Tarih bütünü ile bu iddianın aksine şâhit. Sosyalist devleti göklere çıkaran Lenin bile ağzından kaçırmıyor mu? «Üstünlüğünü siyâsî düzeyde istismar etmek eğilimi sosyalist bir devrim yapan topluluklarda dahi kendini gösterebilir.» Son zamanlarda Mao-Tse Tung aynı inanca vardı. Evet, Sovyetler Birliği'nin ekonomik rejimine «sözde sosyalist» damgasını vurarak çıkmazdan kurtulmak, suçu Stalinci bir yönetime yahut ona benzer herhangi bir âmile yüklemek kaabil. Ama ister monolitik bir partinin direktiflerine boyun eğen bir devlet ekonomisi, ister bir üreticiler birliği diyelim, bu teşekküllerin başka milletler üzerinde baskı yapmadığı veya yapamıyacağı isbat edilmiş değildir henüz. Rousseau gibi akıl dışı bir inançtan medet umulursa, başka: İnsan doğuştan «iyi»dir, diğergâmdır, bencil sapıtmaları kucağında yaşadığı toplum düzeninden gelir vs. Yahut siz gerçekleşen sosyalizme bakmayın, gerçekleşmesi gereken sosyalizm mühim. Böyle bir sosyalizm kurulabilir mi? Bilmiyoruz. Ama

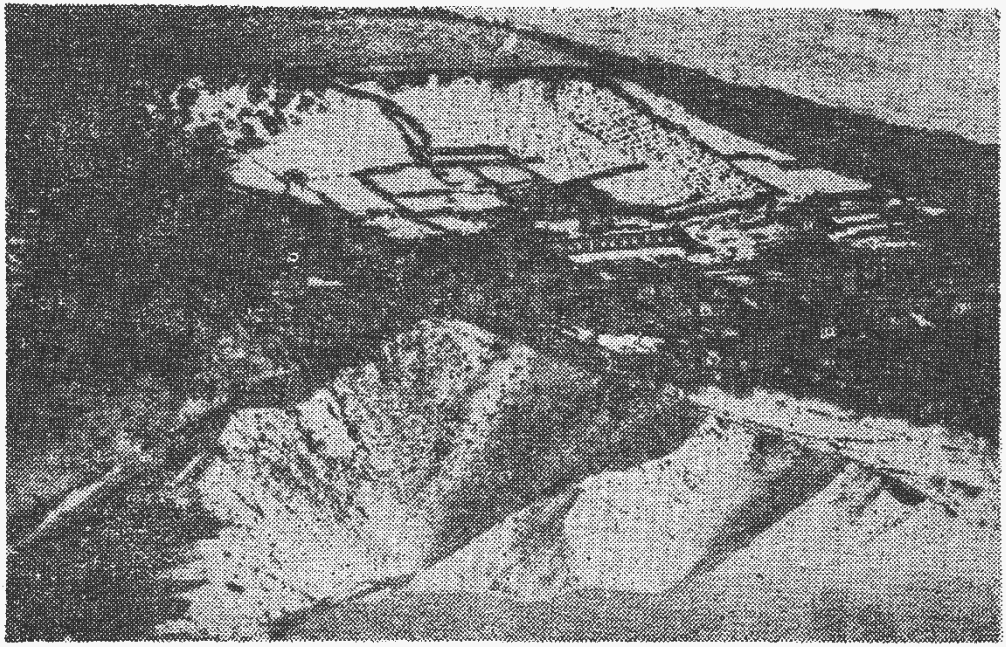
hükümlerimizi bugün olana veya vaktiyle gerçekleşmiş bulunana dayandırmak zorundayız.

Bu açıklamalarından sonra, İsrâil emperyalizmine geçen yazar, Arap dünyasını bekleyen tehlikeleri sıralıyor. Rodison'un İslâmiyet ve Sosyalizm hakkındaki görüşleri bir başka incelemenin konusu olacak. Yazımızı bitirmeden önce üstad'ın hayatında bir dönüm noktası teşkil eden Parti'den çıkarılışını anlatalım. Hemen haber verelim ki inanmış militanı bağımsız Marksist yapan olaya bir Türk şâirinin, Nâzım Hikmet'in bir piyesi sebep olmuş.

RODİNSON VE NAZIM HİKMET

Hikâyeyi Rodinson'dan dinleyelim: «Fransız Komünist Partisi'nden henüz çıkmamıştım. Parti içinde muhalefet yapıyorduk. Bu daha çok Stalin aleyhtarlığı şeklinde ve aydınlar arasında kendini gösteriyordu. SSCB Stalin'in ölümünden ve Beria'nın 1953'te tasfiyesinden sonra Stalin'in iç ve dış politikasını yeni baştan düzenliyordu. Dışarıdan bakılınca, Parti'nin XX. kongresi (Şubat 1956) Kruşçef'in o meşhur put kırıcı raporunda ileri sürülen ifşaatla komünist hareketinin ve Rus cemiyetinin tarihinde yeni bir liberalleşme devresi açıyor gibi idi. 1956 Ekim-Kasım'ında Macar devriminin bastırılması heyecanlı arkadaşlar üzerinde soğuk bir duş etkisi yapmıştı. Ama diyorlardı ki, sözkonusu olan İmre Nagy'nin zayıf ellerinde bütün bir sistemein çözülmesini önlemekti. (Aynı tarihlerde, Gomilka'nın Polonya ayaklanmasını hareketin ideolojisine uygun kadrolar içine alabilmesi birtakım ümitler veriyordu insana. Rusya'da Kruşçef'in 1957 Haziran'ında Molotof grubunu tasfiye etmesi Stalin aleyhtarı harekâtın zorlukla tereddütle ve geriye dönüşlerle de olsa kesin olarak sürüp gittiğini isbat ediyordu. Durumu böyle görüyordu Fransa'daki aydınlar ve ümitleniyorlardı.

Âdil ve hür bir toplum kurmak kolay değildi. Böyle çetin bir kavgada sert

bir disipline ihtiyaç olduğunu biliyorlardı. İnançları değişmemişti. Disiplinli bir kavgaydı bu. Doktrin sâyesinde geniş halk tabakalarını seferber edecek olan disiplinli bir kavga. Onlar bu doktrinin tamâmen ilmî olan mâhiyetini de en yüce değerlere yönelen ideolojik çizgisini de inkâr etmiyorlardı. Bu değerlere inandıkları için gönülden katılmışlardı harekete. Ama bakınız ne oluyordu; kendi seçtikleri şeflerin otoritesine az veya çok inandıkları için önemini kavradıkları halde içlerinden geçen bir çok itirazları bir tarafa itmiş nice kuşkuları susturmuşlardı. Şimdi aynı derecede meşru şefler bu şüphelerin yerinde olduğunu iddia ediyordu. S.S.C.B.'de sonraları daha serbest bir hava esmeğe başladı..

Yeni bir hareket, bir demokratlaşma, bir serbest eleştirme akımıydı bu... Ama Fransa'da Stalin hâlâ yaşamaktaydı. Nâzım Hikmet gibi komünist bir kahramanın eserini uzun bir zamandan beri tanıyordum. Türkçe öğrenirken, kendisine karşı büyük bir hayranlık duymuştum. Olaylara aynı görüş açısından baktığını öğrenince heyecanlandım. Daha 1942 kasımında, Beyrut'ta bir şiirini çevirmiştim. 1950 başında aylık bir dergi çıkıyordu. Derginin yönetimini üzerime almıştım. Bu, Ortadoğulu gençlerle ilişkilerimi sıklaştırdı. Türkiye'de çıkan ilerici dergiler üzerine bir «kontrandü» vesilesiyle Nazım'ın yeni bir şiirini, sonra aynı yılın Kasımında Europe dergisinde Sabahattin Ali'nin bir hikâyesini yayınladım. Karşıstalincilik (Destalinazisayon) hareketine katkıda bulunmak isteyen Nazım Hikmet, 1955 sonlarında, «İvan İvanoviç Yaşamış mıdır?» adlı bir piyes kaleme aldı. Yani XX. Kongreden ve Kruşçef raporundan bir kaç ay önce. Piyes, XX. Kongreden iki ay sonra yayınlandı. Liberal bir edebiyat dergisi olan Noviy Mir'de. Dergiyi Kruşçev himaye ediyor ve Constantin Simonov yönetiyordu. (Noviy, Mir, 1956, sayı 4, sayfa 18-58) Rusça metnin başlığı: Acaba İvan İvanoviç Diye Biri Var mı idi? Bu, bir çok Sovyet yazarının ve üniversite öğrencisinin, Karşıstalincilik akımını destekleyen eserler yazmış -Dudinstev gibi- bir kaç yazarı savunmak için el ele verdikleri çağdı. Ocak 1957'de France - Observateur'un Moskova'daki bir muhabiri, Nazım Hikmet'in piyesini özetliyor ve kahramanlarının durumunu anlatıyordu. Ayrıca şunu öğreniyorduk: Sansür, eserden bazı yer ve zaman referanslarını çıkarmıştı. Partinin üyesi olsun, olmasın, birbirine güvenebilen eski dostlar akşamları eseri okumak ve aşağı yukarı temsil etmek için bir araya geliyorlar.»

«Makalenin yazarı - ki A. R.- şöyle diyordu: «Nasıl oluyor da ilerici Fransız aydınları su götürmez bir şairin, stalinciliğe karşı yaman ve yiğit bir hücum olan bu eserini halâ benimsemediler.

1957 mayısında, Moskova'nın satir tiyatrosunda sahnelenen piyes, ikinci veya üçüncü temsilinden sonra afişten kaldırıldı. Ama Riga tiyatrosunun müdürü, baskılara karşı koyduğundan, eser o tiyatroda oynatılmağa devam etti. (Bunları daha sonra Nazım'dan öğrenecektim)

Nazım'dan izin alan Rodinson, eserin Fransızca çevrisini Temps Modernes dergisinin 146. sayısında yayınlamış.

«Fransız Komünist Partisi'nin yetkili otoriteleri eseri yayımlamamızı kışkırtma saydılar. Bir manada hakları da vardı. Bu yeni suç da, bir hayli kabarık olan aleyhimdeki dosyaya eklendi. Merkez haysiyet divanının bu işe memur ettiği araştırıcılar, beni, partinin izni veya onayı olmadan yabancı komünist partilerinin meselelerine karışmakla suçladılar. Bundan sonra yayınlayacağım yazıları, bu teşkilâtın hayırhah ve selâhiyetdar denetiminden geçirmem gerekiyormuş... Reddettim, Bu red, daha önceki serkeşane davranışlarıma eklenince, partiden bir yıl süreyle, 1958 yazından başlayarak tardıma sebep oldu. Tekrar girmek için hiç bir müracaatta bulunmadım.

Televizyonsuz Bir Dünya

M. AKİF AK

Medeniyetin bir nimeti midir, yoksa afeti mi bu araç, henüz belli değil. Ama bir gerçek var ortada. Hem de rahatsız edecek derecede çıplak, sipsivri bir gerçek: Televizyon her geceki zoraki misafirimiz. Misafirden de öte, ev sakinlerimizden biri. Zira en muhterem, şevketli, devletli misafirler bile ona gösterilen iltifatın karşısında haset duymadan edemezer. Her an baş köşemizde, odamızın en mutena yerinde mağrur bir eda ile makamına kurulmuş, konuşmakta, habire konuşmaktadır. Biz ise karşısında kimi zaman mest, kimi zaman medhuş, kimi zaman hayretler içre. Lakin daima sessiz ve susmuş.

Bir mabeddeyiz sanki. Kürsüde konuşan

zatın, kutsal nutkunu kesmemek için dini bir gayretle pür dikkatiz. Böyle bir günahı işleyenlere de zinhar merhametimiz yoktur: anında susturur, sükûneti sağlarız.

Devamlı ve sadık dinleyiciiieriz. Birçok mezhep, kendine bu kadar sadık müntes'p-ler bulamamıştır, desek yeridir. Televizyon seyri, çağdaş bir ibadet olacağa benziyor. Türkiye için kesin bir hükme varmak erken ama, batı için, tyelevizyonun, insanları kendine bağlamada kiliseyi gerilerde bıraktığını söylemek, bir iddia değil, gerçeğin ifadesi olur. Bu gidişle Türkiye'de de aynı sonucunu doğmasına engel olabilecek herhangi bir tedbir düşünmek zor, hatta imkânsız.

Tedbir, olayın vukundan önce yararlı. Ve tedbir, bir olayın irademize bağlı yanlarının bulunduğu zamanlar geçerli. Oysa televizyon, ne ufuktaki bir olay, ne de irademize akıl danışacak kadar müsamahakâr. O'nu bir hava gibi teneffüs ediyoruz artık.

Televizyonunu, istediği zaman açtığını iddia eden -pek güven vermediği için iddia diyoruz- İlimperver aydın kişilerimizi bu konuda bir kenara bırakmak zorundayız. Yirmi küsur milyonun, eşine raslanmaz bir tiryakilikle her akşam bu vaizi dinlediğini dikkate almak gerek. Televizyonu, istedikleri zaman izlediklerini ifade edenler, bir istisna olabilecek yekunu dahi teşkil edemezler bu korkunç rakam karşısında. Eğer TV'yi, kaliteli olmadığı için izlemiyorlarsa büsbütün silinirler bu tasnifte.

Tek cümleyle, hayatımızdan bir parçadır bu araç. İstediğimiz zaman kaldırıp atamayacağımız ve günlük yaşayışımızdan başlayarak toplumsal hayatımızın bütününü yoğun etkisi altında tutan bir parça.

Bir zamanlar, bu ülkede, müslüman halkın, her yeniliğe gâvur icadı diyerek karşı çıktığını ikide bir diline dolayan ileri görüşlü kişiler vardı. Çağdaş Uygarlık Düzeyi çığlıklarıyla sarhoş bu insanlara, teknik buluşların hangisinin insanî olduğunu araştırmaları gerektiğini anlatamazdınız. Bu zihniyette olanlar, bu yazımıza da benzeri suçlamalar yöneltebilirler. Ama onların tasdikini beklemeyen şaşmaz bir hakikat varlığını hergün biraz daha ağır hissettirmeye başlamıştır: Yirminci yüzyılın teknik ilerlemeleri, yörüngesinden çıkmış serseri bir gezegenin başıboş yuvarlanmasından pek farklı değil; ne zaman insanlığın hayatına toptan son vereceği meçhul. Fakat her an dünyamıza toslayıp, nev'i beşerin tarihini kapayabilir. Televizyon da bu tekni,ğin bir parçası. Yaptığı hizmet ile, açtığı yaralar karşılaştırıldığında, hiç de onun lehine bir sonuç çıkmıyor ortaya.

Teknik gelişmelerin sosyal, fikrî ve inanca dayalı kaynaklarının araştırılması, özelikle başka bir toplumun teknik ürünlerini aktarma durumunda olan toplumlar için hayati önem taşıyor. İlk olarak, ülke, nasıl bir teknolojik ortam gerektirir: Ülkenin teknolojik üretime, hangi alanlarda ne ölçülerde ihtiyacı var? İkinci olarak, bir başka toplumun teknolojik ürünlerinin, olduğu gibi ülkemize taşınması gerçekleşebilecek bir teşebbüs müdür? Birinci ana soruya bağlı sorular şunlar: Ülkede yaşayan toplumun iç şartları, kendine has yapısı, insanı, kültürü nasıl özellikler arzediyor? Gemi, bir kara ülkesinin meçhulü; buz dolabı da bir kutup memleketinin. Bu kaba örnekleri, en hassas konulara kadar indirebiliriz. Her ülkenin gerek tabiîcoğrafî, gerek beşerî kendine has şartları var. Bizdeki uygulama, bunun tersini ispata çalışmıştır yıllar yılı. Ne coğrafyamızın, ne de beşerî dünyamızın icap etirdikleri ile ilgili gelişmeler kaydedildi. Bir denizci ülke değiliz meselâ, her yanımız denizlerle çevrili olduğu halde. Resmî ideolojinin telkine çalıştığı anlayış, Türkiye'nin mevcut sınırlarına çoktan razı, tarihi olmayan genç bir geri kalmış ülke olduğu noktasında toplanıyor. Birinci dünya savaşında harebeye dönmüş bir ülke, batılı ülkeleri kendine örnek alacak ve O'na yetişmeye çalışacak. Aradan felaketlerle yüklü nice zamanlar geçti ve uyanmak için top patlamasını bekleyen bazı aydınlarımız, Avrupa ülkelerinin yerinde sayması halinde bile onlara yetişmemizin imkânsızlığını ortaya koydular. Şimdi sarpa sarmıştır yolumuz. Başka toplumların sadece ürünlerini almakla gelişmenin, sağlıklı ilerlemenin mümkün olmayacağını geç de olsa anlamaya başladık. Ne yapmalı şimdi? Kendi ellerimizle yıktığı-

mız değerlerimiz, öldürdüğümüz mukaddeslerimizin, kurtarıcılarımız olmalarını hangi hakla isteyebiliriz? Onlar ki bir düşman hücumuna uğrasalardı, daha az kayıpla kurtulurlardı. Ama en büyük darbeleri bizden yediler. Yetecek midir, biz ettik sen etme demeler. Osmanlıcanın yeniden okullara konmasını istemeler. Bizi afffettirmeye kâfi gelecek midir, Türk kültürünün bütün değerlerinin, araştırılıp ortaya çıkarılmasını ikide bir herkese ilân etmeler. Aynı hataların tekrar edilmemesi halinde bu istekler, zamanla iyi sonuçlar verebilir belki. Ama Türkiye, düştüğü çukurlara yeniden düşme konusunda dünya çapında bir rekor peşinde. Televizyon konusundaki hamakatimiz buna bir örnek.

Televizyon, nasıl kulanılacağını bilmeden aldığımız, bize uzak bir dünyanın ürünlerinden biri. Bir başka ülkenin uzun gelişmeler sonucu oluşturduğu ürünlerin, diğer bir ülke tarafından olduğu gibi alınamayacağı hususu, ilmî bir kanuniyetin gerektirdiğinden kat kat fazla tecrübeyle sabittir. Bu ilimden de öte gerçek, Türkiye'de çok pahalı karşılıklar neticesinde öğrenilebildi. Öğrenildi demek herhalde pek iyimser bir hüküm. Bazı kişiler tarafından itiraf edildi desek daha uygun. İntelijansiyamızın kahir ekseriyeti ise kış uykusunda berdevam. Söğe söğe seyrettikleri televizyon bu uykuyu daha da tatlılaştırıyor. Televizyondan ne alaşılması gerektiğini ne kendileri öğrenme eğilimindeler ne de halkın öğrenbesi. Tiksindirici bir atalet içinde. uyuyor ve uyutuyorlar.

NE ANLAŞILMAKTADIR TELEVİZYON DENİNCE?

Bir eğlence aleti mi? Yorgunluk giderici bir ilaç mı? Eğitici bir araç mı? Bir kitle haberleşme vasıtası mı? Hepsi mi, hiç biri mi? Yoksa her akşam icrası bir mecburiyet olmuş ayinin yöneticisi mi?

Aynı soruları sinema, tiyatro, basın, hatta radyo için sorsak daha doyurucu cevaplar alabiliriz. Fakat televizyon büsbütün şaşırtmaktadır bizi. Bir defa, kitle haberleşme aracı olma görevini radyodan, ya da gazetelerden çok daha iyi yaptığı söylenemez. Zaten bu görev için ayırdığı zaman da çok sınırlı. Eğlenceye gelince...

Eğlencenin insan hayatındaki tarih boyunca yeri aşağı yukarı bellidir. Nihayet yılın, ya da en çok haftanın çeşitli zamanlarında vardır. Adı geçen alet, eğlenceyi günlük bir olay yaptı. Her gün eğlenme, cinnet alâmetinden başka ne olabilir?

Yorgunluk giderici mi? verilecek en iyimser cevap, uykusuz yüzlerde kalan donuk bir tebessüm olabilir. Onun verdiği yorgunluk ve uykusuzluk yüzünden günlük işlerin aksadığı idia edilebilir ama, dinlendirici olduğu asla. Çalışanlar, geceki yorgunluklarını gündüz giderme yolları arıyorlar şimdi, masa başlarında, otobüslerde, vapurlarda ve trenlerde.

Çağın insanına bir ayini ruhani gibi farz edilmiş olması gerçeğe biraz daha yakın görünüyor. Bunu aşağıda inceleyeceğiz.

DEĞİŞİYORUZ

Değişmek tabiatın bir mecburiyeti. Ama mevsimlerin yer değiştirmesinde hiç bir tabiîlik olamaz. Kışın ortasında yazın gelmesi. Televizyonunun topluma ve insan getirdiği değişim işte böylesine tabiat dışı.

Aslında bu bir değişim de değil. İnsanlığın bir anlamsızlıklar berzahında şaşkın debelenmesi. En gayrı tabiî değişimin bile sonuçlarına katlanılabilir. Oysa televizyon bir değişiklik teklif etmemektedir bize. Birbirinden farklı, hatta zıt, sayısız inancı, düşünceyi ve alışkanlığı her gün kafamıza, gönlümüze ve şuraltımıza telkin etmektedir. Bizden beklediği bir tepki yok; ister olumlu, ister olumsuz. Anlayıp anlamadığımız, ilgi duyup duymadığımız da önemli değil onun için. Sundukları arasından bir tercih fırsatı da bırakmıyor. Bir yandan örüyor yumağını, bir yandan söküyor. En yararlı bir programın hemen ardından bir sefalet tablosu. İyilik ile kötülük birbirinden ak ile kara gibi ayrılırlarsa, bazı insanlar için seçme işi kolaylaşır. Ama televizyondaki gibi birbirine iyice karışırsa, akıbet ne olur. Ne olduğu meydanda: müşterek ölçülerin, kavramların bulunmadığı bir Babil Kulesi...

Derinden ve korkunç bir değişim bu. Batının teknoloji ile, kedine ördüğü kozanın son ilmiklerinden biridir televizyon; en etkilisi. Aracın amaç olmasının canlı bir örneği. İlacın zehire dönüşme, içilecek su-

yun insanı boğması. İhtiyacın ibtila olması. Sigara, ya da içki gibi zararlı belli olan değil, hudutsuz tesirleri bulunan bir tiryakilik. Hem maddi hayatımızda, hem ruh dünyamızda nisbetini ve boyutlarını ölçemediğimiz yığınla etki bırakan bir tiryakilik. Bu etkiler sadece kişilerde kalsa neyse, uzay çağına layık bir hızla topluma sirayet ediyor. Tek cümleyle, irademizin en ufak bir fonksiyonu olmadan değişiyor, tanınmaz hale geliyoruz. Ne birbirimizi tanıyoruz. Ne kendimizi.

YENİ ŞEKİL VERME DEĞİL TOPTAN İMHA

Bir insan kalabalığına toplum dedirtecek özellikler var. Gelenekler, alışkanlıklar, kültür ve benzeri. Bunların her çağda aynı kalmaları düşünülemez. Ana kaynaklar yaşar, fakat ürünler değişir. Bu değişiklik, daha çok bir gelişme ve ilerlemedir. Zıt şekillere bürünme değil. Televizyonun bu alanda yaptığı tahribat da korkunç. Dünyayı ilk tanımaya başladığımız günlerde ,her biri körpe şuurlarımızda ve gönüllerimizde silinmez hatıralar bırakan gelenekler, birer birer unutuluyor. Ve hatırasız yetişiyor yavrularımız. İleri yaşlarında, geçmişten buz gibi bir cam hatırlayacaklar. Ve televizyon başında geçirilen uykusuz geceleri...

Ninelerin, dedelerin yaşadıkları, uzak geçmişlerden devralınmış masallar, hikâyeler, yeme, içme, oturma, kalkma, yatma adabını öğretme işi bu alete verilmiş durumda. Buna karşılık hiç bir müeyyidesi yok. Ne kızması, ne okşaması, ne cezalandırması, ne mükâfatlandırması. Oysa gerek aile içi eğitiminde gerek okulda eğitimin sonuç alması onun, saygı duyulacak, sevilecek insandan gelmesine bağlı. Makinada gelen eğitim, ancak makinalaştırır. Bu araç, insan ile insanın arasına girmiştir. İnsanların birbirleri ile yararlı etkileşmelere girmesine engel olmaktadır.

BİRBİRİMİZE DEĞİL HEP ONA BAKIYORUZ

Misafirlik, o, Türk toplumunun dünyaya karşı başlıca övüncü olan gelenek, eski anlamını büsbütün yitirmektedir televizyon sayesinde. Genellikle, son haber programından önce bir filim varsa, filmin bitiş saatinde, sokaklarda evlerine dağılan insanlar görüyoruz. Bir sinema dağılmış değil. Televizyondaki filim bitmiştir. Bu insanlar, misafirlik için gitmişlerdir dostlarına, ama filim izleyicisi olarak dönmektedirler. Kendilerine, «ne acele ediyorsunuz canım, oturuyorduk işte» denmiştir, ama çoğu zaman yarım ağızla. Ev sahiplerini suçlamak haksızlık. Yarın erken işine gideceklerdir Sonra misafirlerin de yolları uzundur, onlar da iş güç sahibidir. Ev sahiplerinin ricalarını dinlemeyecekler ister istemez. Ve bunun adına misafirlik denecek. Ne bir dertleşme, ne bir sohbet. Oysa bu misafirlikten neler doğardı eskilerde. Ve toplumun dayanışarak yaşamasında ne kadar yararları olurdu. İnsanların birbirlerini tanımasında, tanıdıkça dostluk ve sevgi bağlarının artmasında... Bütün bunlar yüz yüze durup konuşmakla, karşılıklı oturup ciddî biçimde yek diğerini dinlemekle gerçekleşirdi. Televizyon, bulunduğu her yerde bu etkileşime camdan buz gibi bir duvar koyuyor. Birbirimize değil hep ona bakıyoruz.

AİLE REİSİMİZ O

Çağdaş toplumun aile reisi, televizyon. Gerçek aile reisi ise onun vekili. Evin büyüğü, ailenin akşam programlarını Televizyona göre ayarlar. Bir kişi kalkıp da, televizyonu aileye göre düzenlemeye kalkışmaya görsün. bir iç savaşın ilk kurşununu atmış demektir. Kalabalık ailelerde aile efradı hemen iki ayrı kutup olur ve savaşırlar. Balzac, kendine, çalışma masasına zincirlerle bağlı bir kürek mahkûmu dermiş. Bu mahkûmluğun meyvesi, tek başına Fransayı dünyaya karşı temsil edecek kadar haşmetli bir eserdir: Yüz elliye yakın romanla İnsanlık Komedyası. Bugünün insanı, hatta yazarı da televizyonun kürek mahkûmu. Ve bu mahkûmluğun meyvesi, yersiz deşarj olup her gün tükenmek ve sanat yeteneğini yitirmek: tembelik, pasiflik, umutsuzluk... Televizyonun en büyük darbesini sanatçılar, düşünürler ve bilim adamları yiyor.

ZAMAN YİYEN DEV

Bedenî çalışma yapanlar için akşam saat leri çok değerli olmayabilir. Ama zihnî üretim yapmak zorunda olanlar için gecenin her anı bir eşrefsaeat. Bu açıdan bakılınca, televizyon, gıdasını zamandan alan bir deve benziyor. İnsanların zamanlarını, hele sanatkâr ve düşünürler için çok önem taşıyan zamanları emerek, hayatını sürdüren bir dev.

Yirmi dört saat olarak bölünen bir güne bir saniye daha eklemek mümkün değil. Bu günün işlerini ise herkes kendi ihtiyaçlarına göre düzene sokuyor. İşte tam bu sırada televizyon, zamanı kulanmada ortağımızmış gibi teklifsizce araya giriyor, kendi payına düşeni en tabiî hakkıymışcasına alıyor ve Kemali âfiyetle tüketiyor. Bazan biz ikram ediyoruz ona, bazan zorla alıyor.

İnançları, kutsal değerleri ve başka bağlantıları bulunmayan sürü insanı için gasbedilen bu zamanın bir anlamı olamaz. Onun için öğrenmek değil, unutmak kıymetli. Bağlanmak değil, başı boş olmak. Bu insan bir takım faziletli meşgaleler için değerlendirilecek zamana değil, gerçeklerin hissedilmemesini, öğrenilmemesini sağlamak için öldürülecek zamana muhtaç. Televizyon, bunu en ideal bir biçimde sağlayabiliyor.

YENİ BİR DİNİN KİLİSESİ Mİ?

Batıda televizyonun insanı kendine bağlamada, kiliseyi çoktan geride bıraktığını söylemiştik. Hiç de mübalağa değil bu. Çünkü batı insanı, menfaatinin kulu. Çağlar boyu değişmeyen bu mabut, bazan kilise kılığına girdi, bazen hürriyet oldu, bazen damokrasi. Şimdi kutsalların çeşidi çoğaldı. Ama perde arkasındaki değişmez kutsal, yine menfaat. Televizyon ise, bu mabuda maskelik yapan bir yığın kutsalın müşterek mabedi. Öyle bir mabed ki orda her mabuda ibadet caiz.

Televizyon seyri, hiç de abartma olmayan bir benzetmeyle, gerçekten bir ayin halini alıyor git gide. İlerde, ibadet için kiliseye kadar yorulmama amacıyla, haftalık ibadetlerin televizyonda yapılmasına karar verilirse şaşmayacağız.

Bizde de durum pek farklı değil. Çoğu zaman insanı, yaratıcısına kulluktan alıkoyuyor. Yaratıcı ile başbaşa kalınması gerekli en değerli vakitleri, bu alet yiyip bitiriyor. Ve Müslüman sadece bu dünyasını değil, ahiretini de böylece tehlikeye sokmuş oluyor. İbadetin insan ve toplum hayatını düzenlemede, kişiyi yüceltmede ve arındırmadaki büyük rolü böylelikle fasılasız bir şekilde kesintiye uğruyor.

DERİNLİKSİZ İNSAN

Düşünemeyen, ibadete fırsat bulamayan ya da yeterince kulluk yapamayan- insan bir de okuyamıyorsa, nasıl insan olacak?

Düşünmek, insanoğlunun en soylu meşgalelerinden. Düşünmeyi ve büyük ölçüde serbest düşünmeyi öğen ayetler, hadisler vardır. Ancak bu soylu meşgalenin sürdürülebilmesi zamana bağlı. Hem zamana, hem ibadete, hem okumaya. Okuyamayan insan düşünemez de. İbadet ise düşünceye gerçek anlamını kazandıran en soylu faaliyet.

İnsan, günlük meşgalenin gürültülü kalabalığında büsbütün kaybolmamak için sükûnete muhtaç. Heyhat ki kendi evinde bile bu sükûneti bulması güç artık. Bir köşeye çekilmezse nasıl kendini hesaba çekecek, murakabe edecek? Kendini murakabe etmezse nasıl iyi bir insan olacak? Nasıl gelişecek? Yaptıklarının iyi ve kötü olduğunu ne şekilde ayıracak? İnsanın kendine ve Allah'a karşı büyük sorumluluklarını yerine getirememesinde büyük pay televizyonun. Bunu hiç kimse inkâr edemez sanırız.

Okuyamayan, düşünemeyen, kendini murakabe edemeyen bir insan, derinliksizdir ister istemez. Hiç bir konuda uğrunda emek harcanmış ciddî bir düşüncesi bulunmayan, kendini bulamayan, hiç değilse belli zamanlarda kendinin olamayan insandır derinliksiz insan. Bu insan, her şeyin nazırına alışmıştır. Ceht ve çaba onun için tiksindirici ve yorucu bir meşgaledir.

Allah'a ibadet için zaman ayırmanın anlamsızlığını savunan, çağdaş insanın okumaya, aydınlanmaya ihtiyacı olduğunu söyleyen kişiler, bu derinliksiz ve slogan hafızı insana bakarak utanmalı.

VE TELEVİYON CANİLERİMİZLE HIRSIZLARIMIZI DA EĞİTİYOR

Televizyonun bugünlerdeki programlarının ne gibi zararlı etkiler yaptığı bir diğer konu. Bunun üzerinde de ayrıca durulmalı.

En basit bir örnekle belirlemeye çalışalım bu etkiyi:

Geçtiğimiz günlerde, Anadolunun ücra bir kasabasında, iki soyguncu, bir kuyumcuyu soydu. Bu soygunn televizyon ilgilendiren yanları vardı. Çok yakından bildiğimiz bu kasabada yıllardır her türden soyguncu bulunurdu. Ama işini böyle incelikle plânlayan hiç çıkmamıştı. Ve televizyon olmasaydı, yılarca da çıkmayacaktı. Soygunungazetelerden öğrendiğimiz teferruatı, üç ay önce televizyonda izlediğimiz bir polisiye dizinin soygun sahneleri ile aynı idi. Bu ilk ve son örnek değil. Türkiye'de soygunlar, adam öldürmeler, televizyonda izlediklerimize benzemeye başladı. Televizyon, soyguncularımızın ve canilerimizin seviyesini yükseltti, eğitti, geliştirdi onları; hatta yüreklendirdi. Televizyonun bu marifetini gördükten sonra, onun, Küçük Ev'lerle, King-Fu'larla Dokotrlar.la, Napolyon'un Aşklar'ıyla eğitime aç insanımızı nerelere sürüklediğini hesaplamak güç olmaz.

TEKNOLOJİ DÜŞMANLIĞI MI?

Televizyon olayına birçok açıdan bakılabilirdi. Biz en ihmal edileni tercih ettik. Bu medeniyetin kötülenmesi değil, insanlığın savunulmasıdır.

Programlara yönelik tenkitler yapabilirdik. Yabancı programların zararlarından, yerlilerin kalitesizliğinden söz açabilirdik. Biz, bütün programların iyi yapılması ha linde bile, en sonunda sorulması gereken soruyu soruyoruz: Bu alet bir nimet olsa da, kesintisiz her akşam, insan ile insanın arasına, İnsan ile Allah'ın arasına ve nihayetin insan ile kendi nefisi arasına girmeye hak sahibi midir? Karşısındakini hesaba katmadıktan sonra durmadan vererek insanı pasifize eden bir araç, faizlet saçan bir araç olsa da zararlı. Neler yapmaz bu faziletfeşan alet; kişiliği geliştirmez. İnsanın düşünme, karar alma, uygulama gibi en hayati faaliyetlerini yok eder. Ya da bir robot yapar insanı; akşam hipnotize edip, ertesi gün uygulatan...

İyi program-kötü program tartışması, bundan sonra değer taşır. İyi program meselesinin çözümü ise, Televizyon olayının Türk toplumunun değerleri, kültürü ve yapısı ile karşılaştırılıp tahlil edilmesiyle mümkün. Böyle bir tahlilde ise karşımıza, ister istemez, yazımızın buraya kadarki bölümlerinde ortaya koyduğumuz kuşkular dikilecek. Böyle bir çalışmadan sonra, televizyonun günlük yayın saatinin plânlanlanmasından başlayacak, hangi programların Topluma, eğitim, öğretim amacıyla hizmet, cehaleti ortadan kaldırmak, fertlerin cemiyet içinde yerlerini almalarında yardım, kişiliklerin gelişmesinde öncülük ve onların kendi kendilerine yeterli hale gelmelerine asla engel olamamak, sun'i gelenekler, alışkanlıklar, ibtilalar ihdas etmemek, yararlı ve yaşayabilecek geleneklerimizi yaşatmaya çaba harcamak, zamanın bir insan ve topium için taşıdığı büyük önemi unutturmamak, toplumumuza has eğlence geleneklerini yaşatmak, ilim ve sanat alanlarında çalışanları geliştirici teşviklerde bulunmak ve onların yapıcılıklarını tıkamamak, yabancı dünyanın kültür ürünlerini yorumlayarak aktarmak. Dışardan alınan programların önünde veya sonunda bu programın Türk toplumu için taşıdığı değerin ne olduğunu vurgulamak... bütün bunlar iyi program sunmanın ilk akla gelen esasları.

Aksi halde, korkunç bir değiştirme gücüne sahip bu araç, bir milleti katletmeye yeter, artar da. Batı damgası taşıyan çağın kültürü, insanlığa her gün saatlerce ürün verecek kadar mebzul değil. Hele televizyonun başında bulunanlar, hiç de milyonlarca insana konuşacak yücelikte bulunmuyor.

Öyleyse, önce insanlığı yüceltecek insanî değerler gerekli, sonra bütün insanlara konuşacak derecede bu değerleri özümlemiş yöneticiler, aydınlar. Değilse, televizyonsuz bir dünya gerekir insanlığa. Lakin böyle bir dünya yok, olamaz da. Bu gidişle ise televizyon, insansız bir dünya anonsu veren çağdaş teknolojinin en gayretli askeri almağa devem edecek.

KRİZDEKİ ŞİİR

YETKİN DİLEK

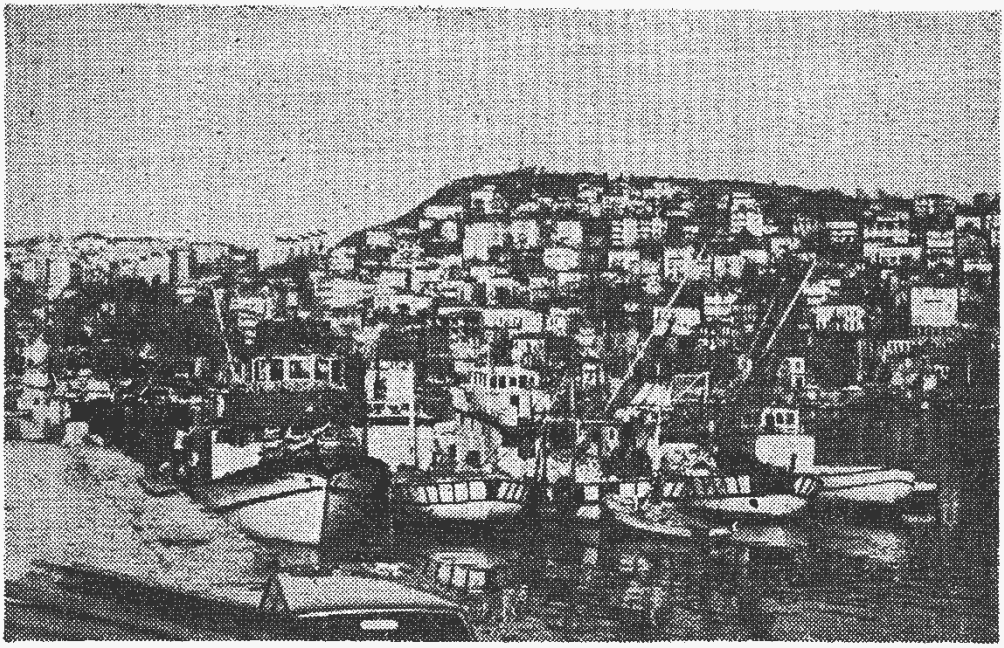
Böyle bir başlık altında, günümüz şiiri ni ele alış şaşırtıcı gelebilir. Hatta yadırganabilir de. Şairin bol, vitrinlerin şiir kitaplarıyla dolu olduğu zamanımızda, ilk bakışta «Krizdeki Şiir» tâbiri, bu tepkilerle doğal olarak karşılaşacaktır. Bunu biliyoruz. Fakat bu, hususi bir tavır değildir. Sanırız çokluk da, hiçbir zaman olguluğunun, kalitenin ve idealin ifadesi veya ispatı olamaz. Kanatimiz, aslında yaşadığımız zaman san'atının, genel karakteristiğidir. Kriz, sadece şiirin istisnaî bir hastalığı değil, belki de romanımızın, hikâye ve diğer san'atlarımızın temel meselesidir.

SAN'ATIMIZIN TEMEL MESELESİ İÇİNDE ŞİİR

San'at, kültürlerin faaliyet sahaları içinde, belki de en önemli yeri tutmaktadır. Hatta denebilir kl sanat, kültürün gelişmesi ve devamı için ön safta mücadele veren bir nefer durumundadır. Bilhassa kültürlerin temel yapısını, ona bağlı olarak dil vasıtasıyla geliştiren, şekillendiren, zamana ve mekâna yansıtan, koruyuculuğunu yüklenen hayatî bir endişeye sahiptir. Milletlerin estetik zevkinin ve ruhî derûnisinin aynası olan san'at, bir kültür bölümü olduğuna göre, onun meselelerinin dışında mütalaa edilemez. Netice olarak sanatımızın meseleleri, kültürümüzün meseleleriyle muztariptir.

Tanzimat öncesi başlayan Batıcı değişim, ilk defa askerî ıslahat hareketleriyle memleketimize nüfûz etti. Görkemli bir imparatorluğun zaafa uğrayan siyasî ve ilmî kadroları, ard arda gelen askerî mağlubiyetleri, bu mağlubiyetlerin tabiî bir neticesi olan diplomatik kayıpları, dolayısiyle zuhur eden ekonomik zararları, elden çıkarılan toprakları, temelde ordunun teşkilât yapısına verdiler. Daha doğrusu onun silah, teçhizat ve eğitim hastalıklarıyla ma'lul olduğu kanaatindeydiler. Hatta ordunun giyim kuşamı bile, büyük bir problem haline getirildi. Akabinde setre pantalonla ordu tebdili kıyafet etti. Bu genel yargılar ve sathî değerlendirmeler, şekli olarak haklıydı. Gelen mağlubiyetlerin sebepleri arasında şüphe yok kl ordunun nizamsızlığı sözkonusuydu. Ancak mesele, temeline indirildiğinde hiç de öyle olmadığı rahatlıkla görülebilirdi.

Bu şekli değişim, giderek siysaî ve kültürel bir yabancılaşmaya dönüştü. Yani asıl mesele, siyasî ve ilmi kadroların zaafıyla başlayan değerler farklılaşması, bu talihsiz kanaatin yaygın hale gelmesiydi. Bunun tahlilini yapmak konumuzun dışında kalıyor. Ancak değişim vakıası, sanatımızı da içine alan bir serüven olduğundan, onsuz, sanat meselelerine eğilmek mümkün değil. Özelikle Tanzimatla birlikte kesin viraj alan Batıcı yabancılaşma, bu tarihî dönüm noktasıyla birlikte şiirimizi de aynı kaosun girdabına çekti.

● *Kdz. Ereğlisinden bir görünüş.*

TANZİMAT'LA BAŞLAYAN BATICI ŞİİR ANLAYIŞI

Şiirimizdeki Batıcı değişim, ilk defa muhtevaya sirayet etti. Divan geleceği varlığını artık formlarda sürdürüyordu. Gerçi divan muhtevası bıçak kesiği gibi terkedilmedi ama, dönüşü olmayan bir kopuşa girildi. Bunda değişen siyasî şartların- aslında inkiraz dönemindeki imparatorluğun -kesif baskısı, vardı. Siyasî çevrelerin, yeni rejim arayışlarına, benzeri endişelerle sanat çevreleri de katılınca şiir, aynı karmaşanın platformuna giriverdi. Artık şiir, siyasî kanaatlerin kürsüsünde va'z edici oldu. Bu geleneksel şiirimizin muhtevasına farklılık gösteriyordu.

Yeni bir muhteva gibi görülen, yeni bir zihniyet olarak telakki edilen «şiir, hayat ve toplumla birleşmelidir» kanaati, sanırız ki divan şiiri iyi tetkik edildiğinde, büsbütün yeni bir keşif değildi. Zannediyoruz ki yanılgıya düşülen nokta, divan şiiri döneminin siyasî ve içtimaî yapısının gözden uzak tutulmasıdır. Bir takım şeylerin olabilmesi, zaruretlere ve ihtiyaçlara bağlıdır. Eğer divan şiiri, sözü edilen toplum meseleleriyle yakinen bir temas kurmadıysa bu, devrinin şartlarıyla münasebetlidir. 13. asra kadar inen divan şiiri kendi has geleneğini, Tanzimat'a kadar sürdürmüş, ondan sonra, o da bağlı olduğu imparatorluk gibi inkiraz döneminin ardından son bulmuştur. Şüphesiz, Tanzimat sonrası aynı çizgiyi, belli ölçülerde koruyarak devam ettirenler olmuştur ama bu, sayıları son derece mahdut bir şair zümresini ihtiva eder. Şimdi biz, 13. asır ve 18 asrın sonları arasındaki tarihî dönemlere bakarak, divan şiirini değerlendirirsek bu yaklaşım acısından müspet ve insaflı neticelere varabiliriz.

Divan şiirine suç olarak isnad edilen «hayat ve toplumla birleşmiyor» tezine kısa bir parantez açalım. Şiirin hayatla birleşmesinin ölçüleri, bugün dahi sıhhatli bir netliğe ve kaideler silsilesine kavuşmuş değil. Acaba toplumla birleşmek, yırtık abalı çocuğa ağıt düzmek mi, yoksa sevgiliye kadeh kaldırmak, aşk serüvenlerini mısralaştırmak mı, veya da belli bir siyasî kanaati va'z etmek mi? Bu konu, üzerinde tar-

tışma yapılabilecek bir hamlık ve bakirelik-tedir. Her ne kadar temel ölçüleri belli ise de öyle. Çünkü çoğumuzun kültür karmaşası, bunu gerekli kılmış durumda.

Bütün bunların dışında bir de, divan şiirinin bize geldiği kaynaklara, o kaynakların bu şiire yüklediği kaideler manzumesine bakmakta yarar var. Bu başlıbaşına bir inceleme konusudur. Ancak şunu diyebiliriz ki divan şiiri, alındığı kaynaklara farklılık arzeden bir muhtevaya bürünmekte gecikmemiştir Osmanlı şairlerinin kaleminde.

Cahiliyet devri geleneklerinden gelen bu şiir anlayışı, aşk, kadın, şarap konularını işleyen bir muhtevaya sahipti. Her ne kadar bizim divancılarımız bu temel geleneğin çizgisini bütünüyle değiştirmemişseler de, ona yeni bir yorum katmışlar, mücerret kavramlara sığınarak müşahhas, günlük zevklerin dışında tutmaya çalışmışlardır. Bütün bu unsurlar (çoğaltmak mümkün), belli bir imajın sembolü durumuna dönüşmüştür. Fakat, aynı kavramlarda da kalınmıştır. Bu bile o dönem kültür diyaloğu içinde büyük bir değişim olayıdır. Tasavvufun divan şairi tarafından bu derece çok tutulması, kültürel olguların tabii bir tezahürü olarak görülebilir. Bu, işin bir yönü.

İçtimaî meselelerin yoğun olduğu, cemiyeti bütünüyle sarsan, varlık davası olabilecek vakıaların veya tarihî çalkantıların içinde pek yaşamamıştır divan şiiri. Kısa dönemli bir Fetret Devri ve benzeri diğer hadiseler, divan şiirini o yöne kanalize edememiştir. O günün şartları içinde bu imkânsız bir anlayış olarak görülebilir. Lâle Devri'nin siyasî enkazı içinde imparatorluk, hâlâ haşmetli ve müeserdi. Kaybedilen savaşlar, elden çıkan topraklar döneminde ise zaten bu şiir, sarayla birlikte silinmeye başladı. Bu şartlar içinde ondan böyle bir vazife umulamazdı.

Cazibe merkezi saray olan bu şiir dalı, o depdebenin içinde, muhtevasına başka şeyleri sokacak durumda değiliz zannediyoruz. Zaten cemiyet, her bakımdan eşit ve huzur dolu bir yapıya sahipti. O kadar ki bir devşirme dahi, veziriâzam olabiliyordu. Milyonlarca kilometre karelik imparatorluk topraklarında hapishanelerin sayısı biri-ikiyi geçmiyordu. Her bakımdan ahenkli bir toplumda, günümüzde olduğu gibi, hangi adaletsizliğin karşısında olabilirdi şiir? Vakıa bu. Bütün bunlara rağmen müesseselerin küçük bir sapması karşısında divan şiiri, o denildiği kadar lakaydî değildi. Şeyhî'nin «Harnâmesi», Fuzuli'nin «Şikâyetnamesi», Bakî'nin kanuni Mersiyesi, Nef'i'nin şiiri başlıbaşı bir toplum diyaloğudur. Bunun sınırlılığı toplumun yapısıyla ilgilidir. İddialar bu açıdan biraz fazla tahripkâr olmaktadır. Günümüzün anlayışını o günden bekleyemeyiz. Şartlar ve cemiyet yapısı farklı.

Fakat, bu izahlarımız divan şiirinin belli bir konuda yoğunlaşmasını haklı göstermez. Şüphesiz divan şiiri, daha çok bize ait, beşerî olgu'lara dayanarak gelişseydi, bugün daha farklı bir şiir dünyamız ve san'atımız olurdu. Bu doğrudur.

Tanzimat'la birlikte şiirimizde bu ikinci kanaat gittikçe yaygınlaşan ve daha ziyade itibar gören bir san'at telakkisi oldu. Daha o dönemler Namık Kemal ile başlayan bu yeni boyutlu akım daha sonra Mehmet Akif, Tevfik Fikret, Ahmet Kutsi Tecer, Mehmet Yurdakul'larla devam etti. Hadiselere bakış bu şairler arasında farklı olsa bile, toplum mes'elelerini, san'at endişesinin üstünde tutmaları bakımından birleşirler. Bunların karşısında olanlar da vardı. Yani san'at san'at içindir kaidesine bağlı olanlar. Bu isimlerin başında Ahmet Haşim zikredilebilir. Buna Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Faruk Nafiz Çamlıbel de eklenebilir. Ne var ki bu kaygılar altında yazılan şiirler bile, tarihî olguların dışında değil, hatta onun içindedir. Fakat temel endişe san'attır. Bu ikili şiir anlayışı zamanımıza kadar süregelmiştir ama, san'at san'at içindir felsefesi tükenmiştir.

Bu zikrettiğimiz isimler içinde şekli ve muhtevasıyla yerli ve milli kalabilmiş olan tek şair Akif'tir. Akif divan şiiri geleneğini şekil olarak büyük bir başarıyla sürdürdü. Ancak muhteva kesin bir ayrılık gösterdi. Şiirini millet mes'elelerine vakfetti. Günümüz şiiri için Akif, çok şeyi ispatlamış bir şairdir. Ondan bu açıdan istifade mümkün. Diğerlerinden de alınacak çok şey var. Yahya Kemal divan şiiri geleneğini hem şekli ve hem

muhteva olarak bir başına götürdü. Söyleyişe, çok farklı bir üslûp verdi.

Tanzimat sonrası nesilleri içinde şiiri, diğer ifadesiyle san'atı o cemiyetin hizmetinde bir vasıta unsuru olarak görenler çoğunluğu teşkil ettiler. Bugün sanat sanat içindir kaidesi, son derece geçersiz bir umde olmuştur. Zaten savunucu yok gibidir.

ŞİİRİMİZİN ÇIKMAZI

Muhtevadaki temel farklılaşma, zamanla şekli endişelere de sirayet etti. İlk göze batan kalıp «serbest müstezat»tır Bu kalıp, her ne kadar aruz ölçüleriyle yazılıyorsa da, mısralar arası değişik uzunluk kısalıklar, ilk defa divan şiiri çizgisini şekilde de bırakmanın adımını atıyordu. Bunun ilk temsilcisi sembolist olarak nitelendirilen Ahmet Haşim. Haşim, «O belde» isimli şiiriyle san'at dünyamızda şekli bir yeniliğin insicamlı bir misalini verdi. Fakat Haşim'in şiirlerinde gördüğümüz bu uygulama, yadsınmamış ve hatta sevilmişse bunun sebebi, ahenkin kurucusu olan aruzdan geliyordu. Osmanlıcanın o mû sikî dolu kelime dünyası, o dönem şiiri için ayrı bir imkandı.

Entellektüel kesimdeki bu yeni arayışlara, hece vezni ile yazma aruzun yerini almaya başladı. Öyle ki bu akım da bir hayli taraftar buldu. Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Kutsi Tecer, Arif Nihat Asya, Ahmet Muhip Dranas ve diğerleri.

Bu dönem şiirimizde yaşanılan ânın dertleri, sevinçleri, karmaşaları, toplum meseleleri, buhranların kaosu, derin izler halinde görülür. Dinî ve felsefî konuların da işlendiği bu asırlar, şiirimizdeki değişimin baharı olarak kabul edilebilir.

Ne var ki Namık Kemaller, Ziya Paşalar, Şinasilerle açılan Batı penceresi, hakim karakterini bu dönemlerle sinsice sürdürdü. Belli ki bu, süregelen Batı kompleksinin izleriydi. Muhtevada kendini hissettiren, gittikçe de güçlenen Batıcı yorumlar ve bakışlar, zamanla tam bir karmaşa şiiri üretecek toprağın hazırlanmasına sebep oldu. Buhranlar dönemi diye de adlandırabileceğimiz bu zaman içinde, yığınla Batı telakkisi, açılan kapılardan düşüncemize ve şiirimize girdi. Yeni Yunancılıktan, ta ateist felsefelere kadar. Bunların yanında çağdaş batı şairlerinden, Paul Valery, C. Baudelaire, Proust, Gide, Apollinaire, F. Allan Poe, T. S. Eliot, gibi isimlerin etkisinde kalan yığınla şairimiz oldu.

Bu kısa panoramamızdan sonra şunu söylemek mümkün sanıyoruz: Şiirimizde Tanzimat'la birlikte başlayan değişme, bir yenilenme hareketinden öte, batıcı bir yabancılaşmaya tekabül ediyordu. Ancak bu değişimin içinde kimi şairimiz, şekilde, kimi de muhtevada, çoğunluğu da hem muhteva ve hem de şekilde tabileşen unsur durumuna düştü. Ve şiirdeki çıkmazımız da böylece kesin hatlarıyla başlamış oldu.

1940 sonrasında düşünce farklılıkları, kendini şiirde de hissetirmeye başladı. Yeni kutuplar oluştu. Orhan Veli ile ön safa çıkan Birinci Yeniler, yerli ve millî değerlere şiirde şekil ve muhtevada cephe aldılar. Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday'lar ayni düşüncenin etrafında kümelendiler.

Dış görünüşü olarak belli kutuplara iltihak etmeyen «Bağımsız» şairler de vardı. Ne var ki bunların çoğunluğu yine ayni yabancılaşmanın içindeydiler. Sadece Batıcı değil, Hind felsefesine uzananlar da vardı içlerinde, Asaf Halet Çelebi gibi. Ancak bu yine, Batı temaslarının arkasından gelen bir benimseyişti. Bedri Rahmi Eyüboğlu. Andre Gide'nin bariz etkisindedir. Gide'in «Dünya Nimetleri»nden açık izler taşıyan bir hayat felsefesine sahiptir. Fazıl Hüsnü Dağlarca ise. tür biçim ve muhtevada istikrarsız bir değişikliğin içinde kıvranıp durmuştur. Bazan Osmanlıcanın temel karakterlerini taşıyan bir dil anlayışıyla duru yazan şair. Bazan yapmacık dil imajlarının karmaşık ve anlaşılmaz benzetmeleriyle şiirini bilmeceleştirir. Divan şiirini çok iyi bilen, bunun kadar da batı şiirini tanıyan Behçet Necatigil de, şiir anlayışında şekil bakımından eski gelenekten kopanlardan ve fakat tamamıyle terkedenlerden değil. Yer yer divan şiiri söyleyişlerine kaçan mısraları, teşbihleri görülür. Bunlar için yeni bir yorumlama demek mümkün. Ancak yeterli ve kâmil değil. Asıl çizgisini takip ettiği şekil çağdaş anlayıştır. Fakat ilgi çeken yanı, divan şiirine olan hürmet ve zaman zaman ondan izler taşıyan iktibaslarıdır. Şiiri genel olarak anla-

şılması güç telmihler, ve kelime oyunlarıyla kendine has bir hava taşır. İşte cemiyet meselelerine karmaşık bir şiir telâkkisiyle eğilen bir şairimiz daha, ilhan Berk. Berk, Mallarme. E.E. Cummings, ve Rene Char'dan çeviriler yapmış. Dolayısıyle onlardan izler taşıyor. Şiire, vezin ve kafiye ile başlamış. Daha sonra Orhan Veli kuşağına katılmış. Tabii bunlarla da yetinmeyen şair, bilahere İkinci Yeni'nin ifrata kaçanlarından. Batıdan intikal eden soyut şiir söyleyişini benimseyen Berk. anlamsız şiir yazma iddiasındadır. Kendisi bunu **«us dışı»** olarak ifade eder. Toplumdan uzaklaştığını kabul eder ama, yaşadığı zamandan kopmadığını söyler. «Benim işim tedirgin etmektir» diyen şair, «seksomani» ye tutulmuş derece «seks» hastasıdır. Bunun açık izlerini «Aşıkâne» adlı kitabında görmek mümkün. Öyleki adi seks tahriklerine dahi varır bu kitapta. Halbuki bu kuşağın geleneksel şiiri reddeden anlayışları, reddettikleri anlayışın bir başka yönden uygulayıcısı durumuna düştüklerinin farkında değil. Anlaşılmaz olarak vasıflandırılan divan şiiri, bu kaşağın şiiri yanında daha vuzuhludur. Cemiyet meseleleriyle bütünleşmek ise, görüldüğü gibi, Freudizmin düşüncesiyle ma'lul. Buna bir de kendi toplum realitelerinden uzaklaşmayı eklersek, şiirimizdeki sapma ve dejenere apaçık ortaya çıkar. Geleneksel halk ve divan şiirinden ayrılanlardan biri de Cahit Külebi'dir. Gerçi Külebi, heceye yakın bir söyleyişten de kendini alamaz ama, bu bir ses ahenki arama endişesindendir sanıyoruz. Memleket şiirleri tarzını açanlardan olmakla birlikte. Fakat diğer konularda da yazmıştır. Gerek şekil ve gerekse muhtevada bu sathî yerlilik, aslında kendinin de dışında gelişen yabancı şiir düşüncesinin çemberini yırtabilmiş değildir. Müspet yanı konularını saptırmaması, görebildiği kadarıyla «iyi» ve «güzel» olandan yaklaşabilme çabalarıdır. Aşk konularına ağırlık veren ve şiire bu kapıdan giren Necati Cumalı, şiir tekniği olarak zamanının üslûbunu benimseyenlerden. Yerli kaynaklardan yorumlama yapma endişesinden uzak. Zaman zaman toplumu ilgilendiren-özellikle köycü-meselelere eğilmiş Fakat bu sadece

fotokopik bir bakış. Yer yer de sathi eleştiriler taşıyor. Enteresan bir şairdir Attilâ İlhan. Sosyalist düşünceye sahip olduğunu belirtir ama, şekilde tuhaftır ki, divan ve halk edebiyatı geleneğinin hakim kalın çizgilerini taşır. Bunda da denebilir ki sağlam bir söyleyişe erişmiştir. Günümüzün şiirini yerli ve millî şekli bir yorumlamaya tâbi tutan ve sentez yapan tek şair olması bakımından da ayrı bir çizgidir. Bekir Sıtkı Erdoğan, divan ve halk şiiri geleneğine bağlı kalan isimlerden biri. Ancak Erdoğan, muhtevada da arzulanan ideal çizgiye varabilmiş değil. Fakat o, nesline ve sonrasına başarılı bir çizgi bırakmış nadir isimlerimizdendir. Özellikle şekil açısından halk şiirine daha çok yatkındır.

Şiirimizin dışa bağımlılığının en açık etkileri gerek şekil ve gerekse muhtevada «Toplumcular» diye vasıflandırılan marksist şairlerde görülür. Aslında «Toplumcular» maske bir kelimedir. Günümüz şartları, artık bir takım şeylerin ifşasına müsait olduğu için, bu toplulukta yer alanlar kimliklerini açık açık söylerler. Ancak zamanımıza kadar gelemeyenler, bu kelimenin ardına saklamışlardır. Fakat sosyalist olduklarını artık gizlemiyor. Dolayısıyla «Toplumculuk» «sosyalist» kelimesine tekabül eden bir ifade olmaktadır. Temelde bütün hadiseler marksist düşünceye göre sınıfcı açıdan ele alınır ve yorumlanır. Her türlü yerli ve millî değerlere karşı düşmanca bir tavır içindedir-

ler. Batı'ya karşı görünmekle birlikte, onun da yoğun baskısı altındadırlar. Bununla birlikte asıl irtibatları komünist ülkelere uzanır. «Komünizmin dünya hakimiyeti» ya da «ihtilâli» için uğraşan uydu bir düşünceye bağlıdırlar. Batı'ya karşı gösterdikleri şekli tepkiler, diğer tarafta komünist ülkelere karşı «kardeşlik» tabi duygusuyla temayüz ediyor.

Din, devlet, milliyetçilik, tarih, dil gerçeklerini inkâr ederler. Her fırsatta bunları karalamak ve aşağılamak tutkusundadırlar. Marks, Lenin, Stalin, Mao, Che Guavera ve diğer komünist liderlere hayranoırlar ve onları ideal lider olarak görürler. Mustafa Kemal'i çıkarları için istismar ederler. Bazen onu göklere çıkaran bir övgülemeye muhatap yaptıkları gibi, bazen de kötülemekten geri durmazlar. Onlarda görülen bu sun'i sevgi, sosyalist fikrin yayılmasına bir paravanadır. Bu doğal zıtlaşmayı Nazım Hikmet'te açık olarak müşahade etmek mümkün. Trabzon'da 15 komünistin halk tarafından öldürülmesinden sonra Nazım Hikmet:

...
Motoru taşlıyorlar!
Son perdeye başlıyorlar!
Burjuva Kemal'in omuzuna binmiş
Kemal kumandanının kordonuna
Kumandan kâhyanın cebine inmiş
Kahya adamlarının donuna
Uluyorlar

— Hav... hav... hak tu

Bir müddet sonra hapishaneye düşen Nazım Hikmet, suçladığı Mustafa Kemal'e övgüler düzmüştür. Şüphesiz bu, kurtulmak kuşkusunun yalama bir tavrı. Tarihî hiçbir şahsiyetimizi kabul etmeyen bu marksist şairler, toplum ıstıraplarını, bir ihtilâl arzusuyla ifrata götürerek, bölücü, yıkıcı ve devleti zaafa uğratıcı vasıta olarak kullanmşılardır. hâlâ da kullanmaktadırlar.

Şiirlerinde sekil olarak heceye ve aruza kaçan söyleyiş biçimleri vardır. Hatta zaman zaman halk deyimleri de kullanırlar. Fakat bütün bu biçim endişesi, yerlilik iştiyakına değil, ancak onun kuvvetli müzikal ahenginden ve tesir gücünden istifade içindir. Toplumumuzun her türlü tarihî olgusuna düşman Nazım Hikmet'in divan tarzında ve hececi anlayışla yazması bunun tipik bir misalidir. Kaldıkı o, Rus şairlerinden Mayakovski ve Sergey Yesenin de taklitçisidir. Bu sosyalist topluluğun birinci kuşağını Nazım Hikmet, Ercüment Behzat Lav, İlhami bekir Tez ve Hasan İzzettin Dinamo oluşturuyor. İkinci kuşağın isimleri ise şunlar: Rıfat Ilgaz, Cahit Irgat, A. Kadir, Fethi Giray, Ceyhun Atuf Kansu, Suat Taşer, Ömer Faruk Toprak, Mehmet Cemal, Muzaffer Tayyip Usulu, Nevzat Üstün, Ahmet Arif, Arif Damar, Can Yücel, Mehmet Başaran, Hasan Hüseyin, Arif Coşkun.

Şiirimizde değişik bir biçim ve söyleyiş anlayışını benimseyen ve «ikinci Yeni» diye adlandırılan bir topluluk daha var. Bunlar şu an bir başlarına yazmakla birlikte şekildeki müşterek anlayışları itibariyle birarada mütalaâ ediliyorlar.

Temel karakteristiği «soyut şiire dayanan bu kuşağın, biçim ve muhtevaya getirdikleri söyleyiş tarzı, yeni bir buluş değil, aksine Batıda kendilerinden önce uygulanan üslûbun taklididir. Bu şiirin hakim özelliği «ifşacı» oluşudur. Konu olarak insan işlenir ama; insan, özellikle basit yanlarıyla işlenir. Dinî birtakım öğeler kullanılmakla birlikte, dine karşı bir inanç veya saygı söz konusu değildir. Ruhî buhranların karmasık olguları, tatminsizlik hissinin başıbozukluğu, ten isteklerinin basit yanları, cansız cisimlerle verilen soyuta kaçmış karanlık imajları, hep marksist temele gelip oturur. Onlar için her şey müsahhas olmalıdır. Dokunma ispatın kendisidir.

«Gerceküstücülük» adı verilen bu anlayış, fütürizm, Dadaizm ve Kübizm'in günümüz ifadesidir. Onlardan kaynaklanır. Bu şiir telakkisinin Batı'daki uygulayıcıları, Fransa'da Guillame Apollinaire, Louis Aragon, Andre Breton, Paul Eluard, Rene Char, S. John Perse ve diğerleri, Amerikada, Ezra Pound, Archibald Mac-Leish, Hılda Noolittle vb., Almanya'da, R. Marie Rilke,

Alberch Goes vb, İngiltere'de T. H. Eliot, Thomas Dylan gibi şairlerdir.

Bizde ilkin sembolist akım olarak beliren, Ahmet Haşim ve Cenap şahabettin tarafından benimsenen bu imaj ve silik telmihler, mânâyı saklama, karanlık perdeler şiiri; daha sonraları bir kısım şairlerimiz tarafından «rüya» ya ağırlık veren estetik anlayış içinde uygulandı. Aslında sembolist akım da «soyut»tu. Fakat soyut şiir de bu anlayış, aşırı bir seviyede ele alınmış ve uygulanmıştır.

Özellikle varoluşculuk felsefesinin ateist görüşü ve dünyaya bedbin gözlerle bakan düşüncesi, şairi, buhranların, umutsuzlukların girdabında boğdu. Albert Camus'un dünya bir uyumsuzluklar toplamıdır» kaidesi gibi. Marks'ın materyalist yorumu, Freud'un hadiseleri ego»ya ve «seks»e dayandıran izahları, yine Jung'ın insan ruhunu somutçu bir açıdan ele alışı, «Gerçeküstücüler»i sürekli farklılaşan ve hep inkâr eden bir tedirgin psikolojiye sokmuştur. Genel bir ifade ile bu şiire «bilmece» demek mümkün ama, ipuçları olmayan muğlak ifadeler, bu bilmeceyi de aşmış durumdadır. O yüzden kapalı, çözümü zor, akıl ve mantığa ters düşen temel vasıfları taşıyan soyut şiir, kaynaklandığı yargılar itibariyle de kendi öz değerlerimizle çatışır. Geleneksel şiir anlayışımızla bağdaşmaz.

Bu kurallar ve değerler manzumasine oturmuş İkinci yeni, biçim konusunda da kayıtsızdır. Onlar öz'ün biçimden önce geleceğini kabul ederek, akılcı bir yol izlemişlerdir. Hatta Oktay Rıfat, İlhan Berk. Ece Ayhan gibi şairler, nesir halinde kelimeleri dizerek şiir yazmışlardır. Bu tür uygulamada

hiçbir ahenk ve ölçü kabul etmemişlerdir. İfrat derecesine varan bu müphemiyet ve örtülülük, dil bilgisi kurallarını da yıkmıştır. Tek gayeleri vardı, şaşırtmak veya da dikkat çekmek. Bunlar içinde anlamsız şiir yazmayı savunanlar olduğu gibi (İlhan Berk vb.), anlamsızlığın zor anlaşılırlıktan geldiğini öne sürenler de vardı Sezai Karakoç, Edip Cansever gibi. Buna rağmen bazen muhtevada bir iç ahenk endişesi de sezilebilir. Bu seçilen kelimeler arası, müzik -ritm diyaloğuyle verilmeye çalışılır. Gerçi kulağa hoş gelmeyen seslendirmeler de vardır ama bu, şiirde ıstırabı işleme, bunalımları yansıtma isteyinden kaynaklanır. Kısaca belli bir istikrar kaygısı yoktur onlarda. Zaten vermek istedikleriyle de uyumludur bu görüş.

İkinci Yeni'nin şiirinde açık bir marksist ihtilâl ve sınıf kavgalarını körükleyen ifadelere o ilk dönemlerde raslamak mümkün değildi. Fakat onlar da toplumumuzun bir başka cephesinden tahripkârı olmakta idiler. Anlaşılmaz gibi görünen imajlar, buhranlar ve maddeci yaklaşımlar, temelde öz değerlerimizle çatışmış, azınlıkta da olsa belli bir entellektüel kesimi etkileyerek, tahripkâr olmuştur. Bugün temel yargıları açısından diğer marksist çevrelere uzak değildirler. Bunun aksi bir intiba yanlış bir kavrayıştan ileri gelmektedir. Dolayısıyla şiirimizdeki yabancılaşmanın bir kanadını da onlar oluşturur.

Burada kısaca bir de Sezai Karakoç'un üzerinde durmak gerekir sanırız. Her ne kadar Karakoç, şekil ve üslûp olarak İkinci Yeni içindeyse de, değer yargıları açısından onlardan tamamen ayrılır. Karakoç, İslâmî değerleri tebliğ eden, onlara samimiyetle inanan bir şair. İkinci yeninin dinî unsurları ton olarak kullanma kuralını kabul etmez. Uygulamaları bunu göstermekte...

Milliyetçi şairler, bu görüşlerin dışında bir muhteva ve biçim üzerinde yürümüşlerdir. Düşüncede milliyetçiliği benimseyen bu şairler, dil konusunda hassas davranmaktadırlar. Yaşayan dile, halkın diliyle yazmayı kural kabul etmişlerdir. Bir kısmı aruz, bir kısmı da hece vezniyle yazar. Fakat çağdaş biçimde yazanlarda vardır.

DEĞİŞEN MEDENİYET İÇİNDE ŞİİR

Aslında bu bir asrın hesabıdır ve bu sathî değerlendirme ile kâmil bir yorumlamaya kavuşturulamaz. Fakat artık sadece şiirde değil, diğer sanat dallarında da bu kaçınılmaz murakabe ve hesaplaşma yapılmalıdır. Bir asrın içinde gelip geçmiş sanatçılarımız layık oldukları yerlere oturtulmalıdır. Yaşayanlar da dahil.

Şüphesiz, bugün içinde bulunduğumuz değişim, temelde medeniyet meselesi, şiirde bir sanat olgusu olarak onun bir parçasıdır. Üç asrı aşan bir zamandan bu yana devam etmekte olan Batıcı yabancılaşma mazi ile olan bütün münasebetimizi gayrî meşrû göstererek, kendi cazibesi etrafında pervane etmiştir. Millî ve yerli değerleri çağ dışılık safsatası altında mahkum ederek. «çağdaşlaşmak» kompleksini düşüncemize, ruhumuza şırınga etmiştir. Halbuki bizler, tamamiyle ayrı dünyaların insanlarıydık. Bir tarafta onlar, en sefil yanlarıyla mağrur, sömürüleriyle kara bir heykel; bir tarafta biz, hamî, şefkatli, kurtarıcı ve alçak gönüllü. Çağdaşlaşmak, kendi mukaddesini, herşeyi ile beşerî mukaddesini inkâr, ebedî köleliğe kurnaz bir olta.

Onlardan biri de edebî Buhran. Ruh ve düşüncemize seferber edilmiş bir Piyer Lermit, her nesle göre zamandaş bir papaz. İşte Batı'nın içimizdeki şiiri o. Uyumsuzluğun giyotininde sallanan ve hiçbir zaman sıhhatli olamayan bir dünyanın beynimize doğan çocuğudur Batı şiiri.

Cemiyet hayatı, pürüzlerden uzak; hakikat ve ebedî bağlara göre tesis edilen içtimai münasebetler içinde toplumumuz, sıhhat ve saadet doluydu. Ne var ki bir kâbus gibi gelen, yabancılaşma, bu ahenk ve bütünlüğü parçaladı. Sınıf kavgaları üreterek, farklılaşan düşünceler etrafında kümeleşen aydınlara, dolayısıyla sanatçılara vücûd verdi. Batı romanında ifşaya dayanan düşünceyi, şiirimizin gelip, kalbine ve diline rabdetti. Evet, bizde şiir, Tanzimat'tan sonra sarsılan toplum yapısına denk bir yabancılaşmayla, hatta onun da önünde bir süratle insanından ve onun gerçeğinden kopmustur. Sadece müztarip olduğumuz göstermelik ferdî ve içtimaî yaraları, mahremleri, şeytanî duyguları, hakim Batıcı ideolojileri va'z eden bir kürsü olmuştur. Yaşanmaya mecbur hissiyle Batı şairinin bütün buhranları mısra mısra karadumanlar, korkunç alevler içinde ruhumuzda ve fikrimizde bizi, kendi sapkınlığına mahkum etti.

Bu yüzden şiirimiz, hep o parmaklıkların arkasında çırpınan idam mahkumu gibi. dakika dakika gelip götürecek ayak seslerinin takırdılarını bekledi. Valery, Proust. Gide, Aragon Allen Doe T.S. Eliot hep içimizdeki o Batı şeytanıydı. Onların duygularına, düşüncelerine esir olduk. Hep onlar gibi yaşadık şiirimizde, topraklarımızda. Ve o duyguları, düşünceleri, bunalım ve inkarları bizim zannettik. Halbuki Batı, ruhumuza girip, makaddesimizi, bizim içimizden, bizim dilimizden inkâr ediyordu. O inkâr, o buhran sanatçıları, aslında bizim insanımız ve sanatçımız değildi. Baudelaire'di, Gide'di, diğerleri idi.

Şu iki asırlık edebiyat tarihimiz buydu. Ve inkârı biz değil, içimizdeki batı yapıyordu. Ne hazin...

ESKİ ŞİİRİN IŞIĞI ALTINDA

İşte bu tarihî yabancılaşma, şiirimizi kendi menbaından kaydırdı. Lâzım gelen gelişimi, kendi şartlarının ve kaidelerinin içinde olması gerekirken, Batıcı kültür farklılaşmasıyla, batı'ya tabi kıldı. Oradaki her akımın, hemen bir aksini de edebiyatımıza yansıtarak, gittikçe artan bir yokoluş çukurunun derinliklerine gömdü.

Bugün artık o eski şiirle, kendi gerçeğimizden hareket ederek hesaplaşmalıyız, gelişimi onu aşarak sağlamalıyız. Bu gerçek, bugün artık teslim edilen bir zaruret durumunda. Kısırlaşan şiirimizin, humuslu topraklara kavuşması, bereketli ürünler vermesi buna bağlı.

Eski şiire dönebiliriz. Bir inkâr sözkonusudur onu. Bütünüyle bir inkar. Hem şeklini ve hem de muhtevasını. Aslında inkâr çok acımasız, aşırı bir hüküm, veya şartlanmışlık. Yığınla ithamın içinden dilini gerekçe gösteren anlayışa da bakalım: Bu ilk ağızda o kelime kültürüne yabancı olmanın, saklanmaç bir ifadesidir. O dil zamanının diliydi. Bir kültür olgusuydu. Ondan sonra gelen nesil olarak maziyi bilmemek. onun bir suçu değil, bizim büyük bir eksikliğimiz ve

kopmuşluğumuzdur. Bunu ona yüklemek insafsız bir isnad olur. O dile vakıf olup, bugün kullanırlığını tartışmak sözkonusu olabilir ancak, bir zaaf unsuru kabul edilemez. Mesele neslimizin kültürel yabancılaşması, mazi ile olan bağlarının bıçakla kesilmesidir.

Halbuki eski şiir, bizzat o dilin içinden çıkmıştır. Geniş müzikal ritmi, ahenki, insicamı o dilin yapısından almıştır. Yani eski şairler, dili kullanmasını, kemâliyle biliyorlardı. Halbuki bugün... Bugün, dilde yenilik hatasına saplanan zihniyet, yaşayan Türkçeye mudrik olsa, o eski şiir üslûbuyla sağlıklı bir diyalog kursa ondan çıkarabileceğimiz büyük dersin kıymetini anlar.

Divan şiiri estetiği de, uslûbun ana parçası olarak kabul ediyordu. Şüphesiz bu üslûbun, kendine has kaideleri, güçlükleri aşılması mecburi olan merhaleleri vardı. Bugün, değişen telakkilere, zevklere, dilde zorlama ile yapılan bütün tasfiyeiere, tabiî gelişmeye rağmen, divan şiiri, kendini bir mükemeliyet olarak kabul ettirmektedir.

Eski şiirin muhatap olduğu ithamlardan biri de beşerî konulara yer vermeyişidir. Bu haklıdır. Fakat divan şiirinin tamamıyla bundan uzak olduğunu ortaya koymaz. Yeri geldiğinde çeşitli eleştiriler yapılmıştır. Şeyhi'de, Fuzuli'de, Baki'de bunu görmek mümkün. Fakat eğer bu, günümüz içtimaî bozuklukları açısından ve düşüncesinden yargılanırsa hataya düşülmüş olur. O dönemin cemiyet hayatı, devlet - halk münasebetini hemen hatıra getirmek gerekir. Günümüzde yaşadığımız, sıhhatsizlik o gün için söz konusu değildi. Tam bir insicam, hayat fışkıran bir sıhhat vardı toplumumuzda.

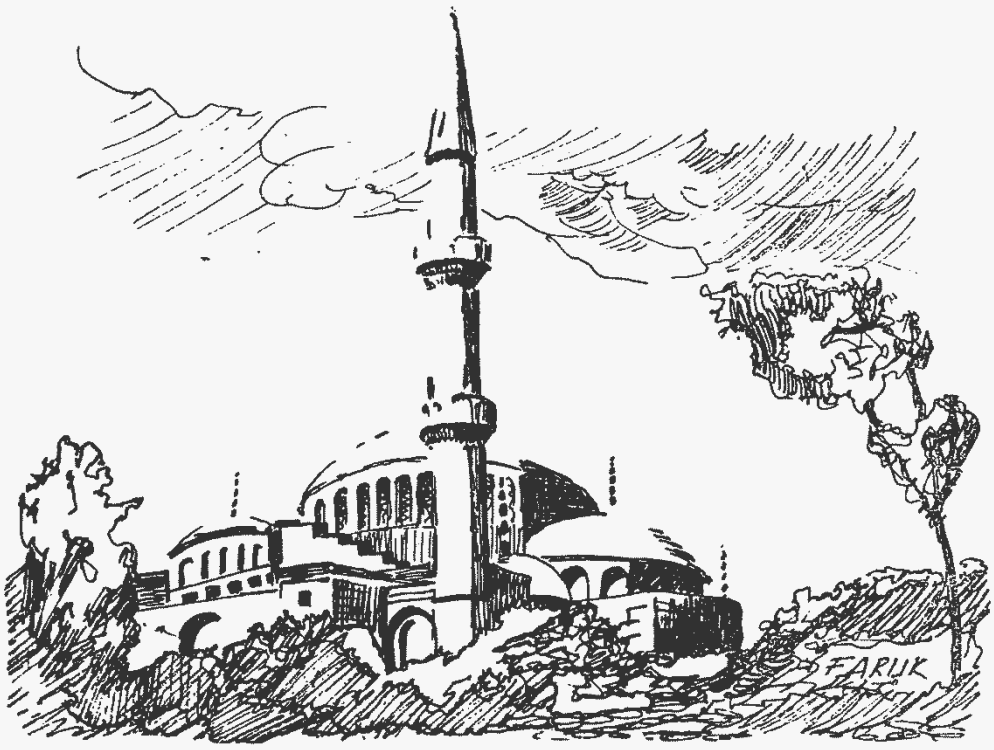
Kaldıki bugünkü şiirimiz, Batı'dan gelme ruh, mahrem ve ıstırap «ifşa»sı ma'luliyetini, o günün telakkisine bir suç unsuru olarak yükleme hakkına sahip değildir. Hayat telakkimiz, o günün şairine- kaldiki böyle bir yara da yok-bu sakat düşünceyi yasak eder. Şiir herşeyde olduğu gibi bir tebliğ vasıtasıdır. Ama onun da kendisine has kaideleri vardır. İşte bu tebliğ açısından eski şiire; bir suç, eksiklik ve zaaf isnad etmek haklı olabilir. Bu bile bütüne şamil olamaz. Bizce eski şiirimizin, en ve tek büyük eksikliği bu tebliğ anlayışından uzaklaşmış olması Arap cahiliyet şiiri unsurlarını lâyıkıyle ayıklayamamış bulunmasıdır. Bugün, ondan temizlenecek ilk zaaf budur sanırız.

Bütüncü anlayış içinde onun da insanî, ebedî ve iyiyi tavsiye etmesi gerekir. Muhtevası, bu hassayı içine alarak günümüzde yeniden kaynak - fanksiyonu ile bir yenilenme ortaya koyabilir.

Sekil ve söyleyiş tarzı olarak, divan edebiyatının kaynaklık etmesi, böyle bir fonksiyonu yerine getirmesi zaten vaki olan bir hadise. Akif, Yahya Kemal, bir ölçüde Nazım, günümüzde çeşitli isimlerden Attila İlhan, kısmi olarak B. Necatigil vb. bunun misalleridir. Kısaca böyle bir zaruret duyulmuştur. Bu artık yapılır mı yapılmaz mı sorularına mahal vermez. Çünkü yapılmaktadır.

Eski şiirimizdeki şekil mükemmeliyeti, onun temel unsurudur. Ve bu, büyük bir emeğin, hasas bir işçiliğin ürünüdür. Asırların törpüsünden geçmiş bir belâgat mimarisidir. Kafiye, redif ahenki, imajların derinliği ve duygular dünyasına hakim kuvvetliliği, bu şiirimizin altın kadar kıskanılacak güzelliğidir. Bugün bunu yapabilmek, bu kavi sistem içinde tebliğ eden şiiri bulmak, sanatımızın ve sanatçımızın şiarı olmalıdır. Bu da, o sanat gücüyle hesaplaşmak ve onu asmakla mümkün. Halk şiirimizi de bunun sınırları içinde düşünmeliyiz. Has kaynaklarımız onlardır. Ve gelecek yeni şiir, bu yorumlamanın sarp dağları ardındadır.

Bu haşmetli şiir geleneğinden kopalı, bir asrı aşkın zaman oluyor. Ve hâlâ onun ayağının tozuna layık bir şiir dünyası kurabilmiş değiliz. Bu gün eğer, onun tartışmasını severek ve kabullenerek yapıyorsak, bu demektir ki gelecek nesiller güzel şiirlere, güçlü şairlere gebe. Kadrini idrak, beklenen yeniliğin muştusudur.

DESTANLARDA CEZAYİR SAVAŞLARI

Türk tarihi'nin şöyle bir gözden geçirilmesi halinde göze çarpan ilk husus; şanlı zaferlerle dolu olduğudur. Gerçekten de tarihimiz birbirinden emsalsiz zaferlerle süslenmiştir. Atalarımız bilhassa İslâmiyet'i kabul ettikleri andan itibaren «İlây-i Kelimetullah» için diyardan diyara at koşturmuşlar, kılınç kuşanıp mızrak savurmuşlar, bitmek bilmez bir gazâ şevki ve enerjisiyle ülkeler fethedip; imparatorluklar devirmişlerdir. Yine tarihimizin tetkiki, bütün bu faaliyetlerin sadece Allah'ın Rızası'nı kazanabilmek gayasiyle yapıldığını göstermektedir. Nitekim, mazlum milletlerin ümidi ve zâlim devletlerin korkulu rüyası olmuş olan koca bir imparatorluğun kurucusu Osman Bey'in, hasta iken oğlu Orhan Bey'e yaptığı şu nasihat, bu hükmümüzü teyid etmektedir. Tarihin şerefi olmuş bir milletin hakanı şöyle demektedir:

«Bak a Orhan! Bizim davamız şan, şöhret, kuru ve cihangirlik davâsı değildir. Bizim gayretimiz İlây-i Kelimetullah içindir. Bunu böyle bilip, sen de böyle hareket edesin. Sana yaraşanı budur...»

Aynı maksat ve hedef uğruna gidilen yerlerden birisi de Afrika'dır. Biz bu yazımızda Fas, Tunus ve Cezayir'i içine alan Kuzey - Batı Afrika savaşları hakkında söylenmiş olan Türkü ve destanları sunmaya çalışacağız.

Aşağıya alacağımız destanları söyleyen saz şairlerinden Cezayir'e muhtelif yerlerden savaş yapmak için gönderilen ordularla birlikte geldikleri bilinmektedir. Bu ordu sazşairlerinin büyük çoğunluğunun gemici (denizci) olduğu ve söyledikleri türkülerin de denizlerle alâkalarının olduğu da bir gerçektir.

Fas, Tunus ve Cezayir'i kapsayan bölgelere bir kısım Edebiyat Araştırıcıları tarafından «Mağrib Ocakları» ya da; «Şimalî Afrika» adı verilmiş olup, biz de Mağrib Ocakları deyimini kullanacağız.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinden Mağrib Ocakları'na giden bu sazşairlerinin destan ve türküleri bize XVI. asrın «Âşık Tarzı Edebiyatı» hakkında örnekler verir ve edebiyat araştırmalarının bu hususta bilgilerini tamamlar. Türk kültürünün oralarda yayılmasında emeği geçenlerdendir, bu ordu sazşairleri; daha önce yaşadıkları yerlerdeki Türk Kültürü'nü, örf, âdet ve an'ânelerini Mağrib Ocakları'na kadar götürmüşlerdir.

Genellikle deniz savaşlarına ait olan bu destanlarda göze çarpan ilk husus; büyük bir imanla söylendikleri, okuyanı olduğu kadar dinleyeni de coşturup gazâ şevklerini arttırdığı ve buram buram kahramanlık dolu bir kararlılık koktuğudur.

Mağrib Ocakları sazşairlerinin hayatları hakkında bilinenler hiç yok denecek kadar azdır. «Onları Paris Millî Kütüphanesi'nde bulunan (Fond Turc 126) bir cönkteki şiirinden tanıyoruz (...) Oğuz Ali'yi de bize Revve de Turcoloğie'de neşrettiği bir şiiri ile Dr. Rıza Nur tanıtmıştır. İsknederiye, s. 100, 1931» (1)

Bahsi geçen Ordu sazşairleri; XVI. asrın ilk yarısı ve XVII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Çırpanlı, Oğul Ali, Kul Çulha, Geda Muslu ve Armudlu ile, XVII. yüzyılın sonları ve XVII. yüzyılın başlarında yaşamış olan Benli Ali, Nahdî, Seferlioğlu, Mağripoğlu ve Kara Hamza'dır.

Bunlardan ARMUDLU'nun bir şiirinden alınmış olan aşağıdaki manzumede ismi geçen Murat Reis, bir deniz savaşının yetenekli bir komutanıdır ve manzumede anlatılan da bir deniz savaşıdır.

Murat Reis güldü gülbank çektirdi
Dinü'l-İslâm sancağın diktiği vaktin
Pâdişah uğruna niyyet eyledi
Çıkup Cezayir'den gitdiği vaktin

Yiğit beyler hep küreğe yapıştı
Kıçtan top odına ödü tutuştu
Muhammed'in şefaati yetişti
Gemi yandı deyip girdüği vaktin

Murat Reis eydür zâhir bâtında
Yârab hâcetim kabul eyle katında
Gök duman içinde kalduk tütünde
Kâfir baş topunu atduğu vaktin

Armudlu eydür bu sultan Hâk ile
Hemen yezidlerün fendi top ile
Alarga etdürdük tüfenk ok ile
Beş pâre kadırga çatdıgu vaktin

Türk Deniz Tarihi'nde. bunun da ötesinde Dünya Deniz Savaşları Tarihi'nde Turgut Reis ismi önemli bir mevkî işgal eder. Barbaros gibi dünyanın en büyük deniz kurdunun yanında yetişmiş, ölümüyle Türk Deniz Tarihi'nde bir devir kapanmıştı. Son olarak Malta'nın fethini tamamlamak üzereyken, Sent-Elme Kalesi'nin düşürülmesi için yapılan son hücumda başına çarpan bir şarapnel parçası ile şehit düşen bu adı efsâleşmiş olan kahraman deniz kurdu, pek çok kişiyi uğrunda ölecek kadar kendisine bağlamış; onlara ağalık, babalık yapmıştı. Malta'ta Turgut Reis'in şehit düştüğü yere halâ Turgut Burnu (Pointe Dragut) denmektedir.

Cezayir ordu sazşairlerinin Oğuz Ali, Turgut Reis'in 17. Haziran 1565 yılında şehit düşmesi üzerine bir ağıt yakmıştı. Kendisini bu ağıtı ile tanıdığımız Oğuz Ali'nin ağıtından bir kısmı şöyledir:

Turgut Paşa eydür Beyler
(Erdi) Şimdi ölüm demiş
Nic'edelüm emir Hak'kun
Ergeç birdir yolum demiş
Oğuz Ali durmaz çağlar
Âlem yasın tutmuş ağlar
Han Süleyman eydür Beyler
Büküldü ya belün demiş

Mağrip Ocakları'nda, bilhassa İspanyol gemicileriyle savaşlar yapmış olan bu şairlerden, Cezayir Kara Ordusu'nda görevli olanlar da vardır. Akdeniz-Mısır yolunu kapatacak kadar varlık gösterebilen bu kahramanlar, bize yaşadıkları hayatı aksettiren şiirler bırakmışlardır.

Aşağıya alacağımız Gedâ Muslu adlı bir ocak şairinin şiiri, bu konuda örnek olarak verilebilir. Şiir, zengin İspanyol kalyonlarının teslim alınışını ve bir İspanyol Prensi'nin esir edilişini manzum şekilde hikâye etmektedir. Şiirin ilik ve son kıt'aları şöyledir:

İspanya Cezayir'e habır göndermiş
Komazum oğlumu alırum demiş
Eğer vermezlerse kıyâmete dek
Ben (de) bu derd ile ölürüm demiş

Gedâ Musulu eydür gör hâcetini
And içti İncil'e tuttu yüzünü
Neylerüm (ben) şimden gerü tahtımı
Varub bir kilisede kalırum demiş

Oğuz Ali ve Gedâ Muslu'nun şiirlerinde rastlanan «demiş» redifli söyleyişlerin bir örneğini de Kul Çulha mahlâslı ocak şairinin söylediği şiirlerde görüyoruz. Aşağıya alacağımız manzûmede görüleceği gibi; Mağrib Ocakları'nda söylenmiş olan türkü ve destanların büyük çoğunluğu İspanya ile olan mücadelelere aittir. Manzûmenin bir kısmı şöyledir:

... İspanya haber göndermiş
Bil benüm şimdiki hâlimi demiş
Yardım versün bana sunmak isterüm
Murad (—1) Reis'e elimi demiş

... kandalığum bildiler
Kaçamadum bir dar yerde buldular
Döğe döğe iki gemim aldılar
Kırdılar kanadım kolumu demiş.

Diğer bir ordu sazşairi de Çırpanlı'dır. Şairlerinden Filibe civarından bir yerden Mağrib Ocakları'na geldiğini ve Fas'a yapılan hücumlarda dörtyüz ehl-i İslâm askerinin seksen bin kâfiri nasıl dağıttığını anlıyoruz.

Ocak şairlerinden bazılarının Hz. Ali'ye ve Hacı Bektâş-ı Velî'ye bağlılık ifade eden şiirleri de vardır. Cezayir'de XVII. yüzyılın sonlarında yaşamış olan Benli Ali adlı şairin Aşağıdaki koçaklamasında Barbaros, Turgut Reis, Murat Reis gibi şehitlerin hâtırasına duyulan derûni saygı göze çarpmaktadır:

Pâdişahım Cezayir'in
Yarar arslan yatağıdır
Zevcil yesidür hem Resûl'ün
Gerçek erler otağıdır.

Cezayir'in kahramanı
Kâfire vermez amânı
Severler Âl-i Osman'ı
Hacı Bektaş koçağıdır

Mekânıdur gerçek erin
Hak yolunda verir serin
Benli Ali şehitlerin
Bağ-ı Cennet durağıdır.

XVIII. yüzyıl Ocak şairleri Birleşik Avrupa Donanmalarına karşı yapılan savaşları, değişen kuvvet dengesinin bir sonucu olarak; çekilen sıkıntı ve ızdıraplarla birlikte, kazanılan zaferleri de anlatırlar. XVIII. asır Mağrib Ocakları sazşairlerinden Mağriboğlu, ya da; Mağribli Oğlu mahlâslı âşığın bir destanını veriyoruz:

Tunus'un üstüne arslanlar saldın
Mevlâ'ya tevekkül oldun Cezayir
Sen bu salışları şah'tan mı aldın
Evvelki nâmını buldun Cezayir

Hüseyin Bey ile İbrahim Hoca
Gâziler dem çekti vardı kılınca
Yalnız beyleri kurtuldu anca
Bedestan'a değin kovdun Cezayir

Gâziler silâhlı oldular süvâr
Düşmanlar görünce kalmadı karar
Altı yüz çadırı kıldan târ-u mâr
Tunus'tan âhını aldın Cezayir

Mağriboğlu eydür yüz seksen çadır
Evliyâ enbiyâ bizimle hazır
Tanrı'nın rahmeti ulu deryâdır
Tanrı'nın rahmetini buldun Cezayir

Yine XVIII. yüzyıl'da yaşamış Ocak şairlerinden birisi de Seferlioğlu'dur. Cezayir dayısı Mehmet Paşa'ya yakılmış hissini veren ve fakat yine de Cezayir'e ait olan aşağıdaki destanı, aynı zamanda bize şiirinin gücünü de göstermektedir. Destan şoyledir:

Cezayir dayısı ol Mehmet Paşa
Dünyalar durdukça sen binler yaşa«
Döktürdüğün toplar gitmedi boşa
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Küffâr göbekliye hamleder hemen
Yaptırdığın burçlar hiç vermez aman
Topçular tap taşın vurduğu zaman
Söylensin nâmın dillerde bir zaman

Burc-ı Pulat'tan atar bombacıbaşı
Bombacılar saçar zehir ateşi
Lenconlar ederler cengi sayaşı
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Gâzi reislerin ederler cengi
Yaparlar küffâra bin türlü fendi
Cuma gün kurdular bir Âl-î cengi
Söylensin nâmın dillerde bir zaman

Seferlioğlu cihana gelmiştir heman
Mağrib illerin methetsin bir zaman
Burmalı toplardan çıktıkça duman
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Son olarak, son dörtlükleri eksik olduğu için şairi bilinemeyen bir türkü veriyoruz. Mağrib Ocakları sazşairlerinden bazıları, Cezayir'e gidiş ve memlekete dönüşlerinde karşılaştıkları zorluklar ile Cezayir'de kaldıkları süre içinde çektikleri sıla özlemini ve vatan hasretini de şiirlerinde vermişlerdir. Şairi bilinmeyen böyle bir türküyü aşağıya alıyoruz.

Yaz gelince gemileri yağlanur
Güz gelince tersâneye bağlanur
Cezayir'de koç yiğitler eğlenir
Tunus Trablus sultan Cezayir

Bir kuşcağız geldi kondu serene
Selâm edin eşe dosta yârâne
Bir Mısır haznesi kara deyene
Tunus Trablus sultan Cezayir

Bir kuşcağız geldi kondu tekene
Öte öte kara bağrin tükene
Koç yiğitler arzu çeker vatana
Tunus Trablus sultan Cezayir

Cezayir'in sağ yanında üç topatılır
Şiddetinden aylar günler tutulur
Sarı saçlı kızlar esir satulur
Tunus Trablus sultan Cezayır

Gemilerin bir bir çektin karaya
Sığınalım Yaradan'a Hudâ'ya
Cezayir bekçisi Velli Dede'ya
Tunus Trablus sultan Cezayir

Demir atdum halatlarım çürüdü
Yüreğimde yağ kalmadı eridi
On bir ay deyince dağlar göründü
Tunus Trablus sultan Cezayir

(Aman Mevlâm nâsib eyle karayu
İptidâ karayu sonra salayu)
Tunus Trablus sultan Cezayir

Cezayir'in teknesi karanlık anbar
Etrafını sorarsan çark ile çember
Aman Mevlâm bizi sılaya gönder
Tunus Trablus sultan Cezayir

On bir ay deyince göründü dağlar
Üce Reis oturmuş dümende ağlar
O bir yüğüt içinde beşyüz asker eyler
Tunus Trablus sultan Cezayir (2)

NOTLAR

X— Yazının hazırlanmasında Nihat Sami Banarlı'nın «Resimli Türk Edebiyatı» adlı eserinden, İhsan Ilgar'ın» Hayat Tarih Mecmuası'nda yayınlanan «Savaş Detanları yazısındn, Yılmaz Öztuna'nın «Türkiye Tarihi isimli eserinin ilgili Ciltlerinden ve Cezayir'le ilgili diğer bir kaç kaynaktan faydalanılmıştır.

(1)— Nihat Sami Banarlı.

(2)— Bir XVIII. asır şairinin olması çok muhtemel olan bu türkü, belki de Cezayir adı verilen gemi ile vatana dönüş yolculuklarından birinin ifadesidir. (N.S. Banarlı)

GAZEL

Gönülerden coşan nusun, karanlıksız cihansın sen
Ne mümkün dil misal versin ki bir başka lisansın sen

Ne eyler can eğer yoksan...Cefanı şan bilir aşık
O bülbülden, açan gülden ve sevdadan nişansın sen

Devadır bu desem versen, uzatsan hep içer zehri
Seven cevrinle sarhoştur ki uşşaka vatansın sen

Muamasın, bütün sırsın, sesin yoktur, izin yoktur
Niçin bilmem görünmezsin, kaçarsın ah nihansın sen

Doğar mı hiç güneşsiz ay, uçar mı hiç kanatsız kuş
Bu can sensiz yaşar sanma, gel artık cana cansın sen...

AHMET EFE

MUSA İŞLEYEN

DESTANLAR

Destan, sözlü, manzum halk verimlerindendir. Destanların hemen hepsi sözlüdür. Bunlar belli tarihi olaylara dayanılarak, hepsi toplumun hayal gücüyle meydana getirilmişlerdir.. Destan kelimesinin aslı Dastan olup Farsça'dır. Bu kelime aynı zamanda Şehname'nin başkahramanlarından Rüstem'in babası Zâl'in öbür adıdır.

Destanlar, milletlerin din, fazilet ve millî kahramanlık maceralarının manzum hikâyeleridir. (1)

Eski Yunan'da ozanların sazla terennüm ettikleri bu tür şiirlere söz alanmına gelen «Epos» denilirdi. Bu kelimeden dolayı destan, Batı dillerinde «Epope» adı ile anılır. Türk halk Edebiyatında ise destan benzeri şiirlere «Koçaklama» denilmektedir. (2)

Destan, milletleri nhayatında büyük yankılar uyandıran tarihi olayların, zaman içerisinde değişerek, her çağda, o devrin hayal unsurları ilave edilerek vücut bulur.

Destan, milletlerin hayatında geçmediği, ilim ve akhn toplum

düzenine iyice hakim olmadığı veya milletlerin büyük işlere, büyük ıstıraplara, büyük kurtuluşlara kapıldıkları çağların verimidir. (3)

Destanı meydana getiren olaylar her devirde vuku bulmuştur. Milletler bu olayları daha sonraları; galeyanlı devirlerde, ıztıraplı zamanlarda benimserler. Ölüm, aşk, kahramanlık v.s. milletlerde bu duyguları coşturur. Tabiattaki kuvvetleri hep birer canlı varlık veya ölümsüz tanrı farzetmek bütün Eskiçağ toplumlarında Mitosları meydana getirdi. (4)

DESTANIN TEŞEKKÜLÜ

Destanların meydana gelmesi için, milletlerin muhayyilesinde derin iz bırakmış millî bir olay, bu olayı meydana getiren ve mucizeli bir şekilde olayı meydana getirdiğine inanılan kahramanların bulunması gerekir. Halkın ruhuna, vicdanına nüfuz eden bu olay ardarda gelen kuşakların hayal güçleri ile genişler, derinleşir, yeni kuşakların muhayyilesinde yaşayan olaylarla zenginleşir. Henüz yazıya geçmediğinden muhtelif rivayetler şeklinde anlatılan olay böylece genişler, zenginleşir ve çeşitlenir. İşte bu birinci safhadır: yani oluş safhası..

Milletlerin muhayyilesinde zenginleşen bu efsaneleşmiş millî olay, ikinci safhada ozanlarca nazma çekilir. Ozanlar, şâirâne hayal güçlerini de katarak, bu yeni motifleri sazla türkü halinde terennüm ederler. Böylece kendi üslûp ve kişiliklerini de ekleyerek millî destanı hazırlamış olurlar.

Üçüncü safhada bir büyük destan şâiri çıkar, ozanların söylediği bu muhtelif parçaları derleyip toparlar, belli bir sıraya koyarak, ihtişamlı ve yeni bir üslûpla terennüm eder.

Türk destanlarının hiçbiri bu üçüncü safhaya ulaşmamıştır. Çoğu ikinci safhada bulunmaktadır Değişik rivayetler halinde söylenen destanlarımızı bir araya toplayacak, yeni motifleri ve şâirane hayal gücünü de kullanarak yepyeni ve tam teşekkülü millî bir destan vücuda getirecek bir destan şairine ihtiyaç vardır. Böylece geçmişte millet hayatında büyük tesir icrâ etmiş bir olay, bir kahraman zamanımıza ve gelecek kuşaklara nakledilmiş olacak; milletimiz ve gelecek nesil, tarihini, millî kahramanlarını, devrinin diğer milletlerine parmak ısırtan büyük olayları zihninde muhafaza etmiş olacaktır.

DESTAN KAHRAMANLARININ ÖZELLİKLERİ:

Destan kahramanları sıradan kimseler değillerdir. Roman kahramanı herkes olabilir. Ancak destan kahramanlarında bazı hususiyetler aranır. Herşeyden evvel destan kahramanları doğuştan itibaren fevkalâde bir surette karşımıza çıkar. Küçük yaşta yiğitlik kazanırlar. Meselâ masal, 12 yaşından ok atmayı, ata binmeyi öğretir. Destan kahramanlarının maceralı bir hayatı, örnek bir şahsiyeti, üstün bir kabiliyeti vardır.

DESTAN ÖZELLİKLERİ:

Destanlar umumiyetle manzumdurlar. Az olarak nazım - nesir karışık olanlara da rastlanır. Nazım şekli ve kafiye milletlerin geleneklerine bağlıdır. Meselâ Türk destanları dörtlüklerden kurulmuşlardır. Homeros, vezinli fakat kafiyesiz mısralardan kurulmuştur. Kalevala ise, dörtlükler şeklinde uzun Runo'lardan teşekkül etmiştir. Türk destanlarında kafiye önemli bir yer tutar.

Destanların ihtiva ettikleri olaylar, olağan veya olağan üstü olabilir. Olağan ve olağanüstü olaylar destanlarda yanyana yer alırlar. Ancak birbirine yakın konuları inceleyen masal ve efsane ile aralarında önemli farklar mevcuttur. Destanlardaki olaylara tarihte rastlamak mümkündür. Masal ve efsaneye tarihte ratslanmaz. Destanlar millîdirler. Oysa Efsane ve masalların benzerlerine diğer milletlerde de rastlamak mümkündür. Efsane ve masallar umumiyetle kısa ve mensurdurlar, destanlar ise uzun ve manzum olurlar.

Destanların işlediği konuları şöyle hülâsa edebiliriz: Kahramanlık, yiğitlik, aşk, hasret, yurt sevgisi, ölüm, ayrılık, dostluk v.s. Bunlar bir destanda içiçe bulunurlar.

Destanların hacmi de epeyce geniştir. Meselâ Manas destanı 200 bin mısradan ziyadedir. Henüz yazıya geçmeyen, bazı Manasçılar tarafından Kopuzla söylenen Manas destanlarının daha da uzun olduğunu söyleyebiliriz. Hint Mahabharatı ile Ramayana 240 bin mısraı aşar.

DESTANLARDA MUHİT:

Destanlar belli bir coğrafi çerçeve içerisinde cereyan eden olaylardan oluşurlar. Bu yönüyle destanlar masallardan bariz farklılık gösterirler. Destanlarda coğrafi unsurlar bol olarak zikredildiği için, bu olayların hangi yerlerde geçtiğini kolayca anlarız.

DESTANLARDA ZAMAN:

Destanlarda olayın geçtiği zamanı tesbit etmek mümkündür. Zaten destanı oluşturan olaylar, tarih içerisinden belli bir zamanda cereyan etmiş olan olaylardır. Destanlar, kendilerini meydana getiren tarihi olaylardan çok sonra teşekkül etmektedirler.

DESTANLARDA ÜSLÛP:

Destanlarda bol bol tasvir ve teşbih mevcuttur. Kahramanlar, cvalar, ırmaklar, şehirler çoğu kez ünvanlarla anılırlar. Bunlar halkın muhayyilesinde tezahür eden ananevi isimlerdir. Destanların üslûp özelliklerinden birisi de kelime ve cümle yapısının diğer edebi mahsüllerden farklılık göstermesidir. Kelime ve cümle yapısı destanlarda ihtişamlı bir veche kazanır. Destanlarda ifade cevvaldir, söz ve deyimler halk mahsülleridir, töreseldir.

DESTANLARDA AMAÇ:

Destanlar ferdilikten öte millilik arzederler. Destan, millet vicdanına, millî şuura, millî heyecana hitap eder. Destanlar milletlerin hususiyetlerini tayin ederler; onların tarihi vasıflarını, millî değerlerini, inanç özelliklerini ifade ederler. Türk destanlarında kahramanlık, yiğitlik, cihangirlik, iyilik, haksızlığa isyan, devlete itaat gibi erdemlilik ifade eden temalar bolca işlenirken; Yunan destanı Odyseia'da yalancılık ve hilekârlık övülmektedir. Yine Yunan ve diğer Avrupa destanlarında kadın, aşk, eğlence, Tanrı ile alay, ihanet, dünya zevklerine aşırı derecede bağlılık yaygındır.

Milletlerin sosyal hayat düzeni destanlara yansımaktadır; idare şekli ve devlet düzeninin yankıları destanlarda bariz olarak tezahür etmektedir.

Destanlar milletlerin birliğini temin etmesi, millî şuuru ve uhuvveti kuvvetlendirmesi yönünden büyük bir vazife icra etmektedirler. Nitekim Türk-Kırgız destanı Manas'ın 1924'de yayınlanması söz konusu edilince istilâcı Sovyet Komünist Partisinin yayın organı olan «Türkistanskoya Pravda» ga-

zetesi şu tarzda ateş püskürtmeğe başlamıştı:

«Bu destan yerlilerde milliyetçiliği kuvvetlendirecek, Pan-Türkizme hizmet edecektir. Bu destan ilmî bakımdan faydalı bir materyal vermekle beraber Kırgızların ve başka Türk uluslarının kültür bakımından gelişmesine zararlı bir istikamet verebilir.» denilmektedir. (5) Komünist ideolojiye mensup bir düzenin böyle bir harekete göz yummayacağı âşikârdır. Burada ideolojilerin inhisarcı olduğu kanuniyeti unutulmamalıdır.

Dünyaca ünlü belli başlı tabii destanlar şunlardır:

1— Yunan destanları: İlyada ve odysse,
2— İran destanı: Şehname,
3— Alman destanı: Niebelungen,
4— Fin destanı: Kalevela,
5— Latin destanı: Enied (virjilius)
6— Hint destanları: Ramayana ve Mahapharata,
7— Fransız destanı: Chansel de roland.

TÜRK DESTANLARI:

Milletimiz cihangir bir millettir. Tarih boyunca çok ülkeler fetheylemiş, her uğradığı yeri kendisine vatan yapmıştır. Türk milleti, haysiyetli ve şerefli yaşamayı, kahramanlığı dünya milletlerine öğretmiştir. Şurası da kesin olarak bilinmektedir ki, Türkler İslâmiyeti kabul ettikten sonra inançlarının kendilerine verdiği azim ve gayretle, daha da kahramanlaşarak, cihangirliklerini sürdürmüşler ve İlâhi kelimetullah için devamlı ve topyekün olarak düşmanlarıyla mücadele ederek sarsılmaz inançları sayesinde muzaffer olmuşlardır.

Türklerin İslâmiyeti kabul etmeden önce de destanları, destan meydana getirebilecek maceraları mevcuttu. Ancak bu devrede destanları oluşturan olayların kaynakları değişti. Haliyle meydana gelen destandan da aksettireceği inanç, sosyal nizam, anane ve törelerle ilgili mevzular da değişik olacaktı.

Türk destanları umumi olarak iki ana devre içerisinde mütalââ edilirler. Bu iki ana devre içerisinde çeşitli Türk destanları yeralmaktadır. Ancak biz Türk destanlarının tasnifine geçmeden evvel, Türk destanlarının coğrafi sahaları üzerinde duracağız. Değerli folklor araştırmacısı M. Fuat Köprülü'ye göre, Türk destanlarının meydana geldiği ve yaşadığı coğrafi sahaları, onların medeniyyet seviyeleri ve umumi hayat şartlarına göre üç guruba ayrılmaktadır.

a) Altay-Yenisey sahasında teşekkül eden Türk destanları. Millî destanlarımızın en eski parçalarını bu sahada bulmak mümkündür.

b) Bozkırlar sahasında teşekkül eden Türk destanları. Bu sahada medeni seviye oldukça yüksektir.

c) Tarım-Siriderya sahasında teşekkül eden Türk destanları.

Bunlara bir de Anadolu sahasında Teşekkül eden Türk destanlarını da ilâve edebiliriz.

Destanları meydana getiren hadiseler, zamanın akışı içinde başka bölgeler, insanlar vasıtasıyla akmışlar, ayrı ayrı yerlerde anlatılmışlardır. Savaşlar vasıtasıyla destanlar bölgeden bölgeye dağılırlar. Böylece bir destan değişik bölgelerde, değişik şekillerde değişik rivayetler şeklinde anlatılırlar.

Şimdi Türk destanlarının tasnifine geçebiliriz:

1— İslâmiyet'ten önceki Türk destanları: İslâmiyet öncesi Türk

destanlarının malzemeleri elimize geçmemiştir. Bu devrede Türk destanları hakkında bilgileri ancak başka milletlerin yazılı kaynaklarından elde edebiliyoruz. Türkler İslâmiyet öncesinde başka dinlerin tesirinde kalmışlardır. Yine bu devrede Türk boyları arasında ideolojik birliği temin edecek bir unsur olmadığı için her Türk boyunun bir dünya görüşü, bir yaşayış tarzı mevcuttu. Bu yüzden yaratılış efsaneleri de pek çoktur. Bilinen en eski Türk destanı Saka Türklerine aittir. Alp Er Tunga'nın kahraman kişiliği çevresinde cereyan eden olaylardan teşekkül etmekte olan bu destanın kahramanı Alper Tunga'nın adı Şehnâme'de Efrasiyab olarak zikredilmektedir. Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügati't-Türk adlı eserinde bu destandan bir kaç dörtlük yer almaktadır. Bu devrede çoğu destanlarımız hakkında bilgiyi yukarıda da zikredildiği gibi ancak, o devrede Türklere komşu olmuş milletlerden elde edebiliyoruz. Meselâ Bozkurt destanı Çin kaynaklarından bize bildiriliyor; haliyle aslından uzaklaşmış, tahrif edilmiş, Çin düşüncesine ve kültürüne göre veche kazanmış bir halde.

İslâmiyetten önceki Türk destanlarını şöyle sıralayabiliriz:

A— Yaratılış Efsanesi,

B— Saka Destanları.

a) Alp Er Tunga destanı (parçası)

b) Şu destanı

C— Hun - Oğuz Destanı,

D— Köktürk destanları,

a) Bozkurt destanı,

) Ergenekon destanı.

Köroğlu destanını da buraya dahil eden tasnif mevcuttur.

E— Uygur Destanları,

a) Türeyiş destanı,

b) Göç destanı (6)

11 - İslâmiyetten sonraki Türk destanları: Türklerin İslâm'ı kabul etmesinden sonra, dünya görüşleri, kültürleri, hayat tarzları da değişikliğe uğradı. Bu tam manasıyla köklü bir değişiklikti. Türklerin hayat ve kâinat görüşü, hayata ve eşyaya bakış açısı bu yeni sisteme göre şekil almaya başladı. Destanları meydana getiren olayların kaynaklarında da bir değişiklik meydana geldi böylece. Nizam olarak İslâmiyeti kabullenen Türk boyları arasında ideolojik bir birlik kendiliğinden temin olunmuştu. Aynı şekilde düşünüp, aynı şekilde hareket ederek; aynı anda üzülüp, aynı anda sevinebiliyorlardı. Kalpleri aynı şey için atıyor. Omuz omuza verdikçe aşamayacakları engel, yenemeyecekleri düşman kalmıyordu. İşte bu düşünce, bu dünya görüşü Türk milletine bir çok destan armağan etti. Türkler İslâmiyeti kabul ettikten sonra meydana gelen Türk destanlarını da şöyle sıralayabiliriz:

A— Satuk Buğra Destanı,

B— Manas Destanı,

C— Çingizhan Destanı veya Çingizname,

D— Timur Destanı,

E— Seyit Battal Gazi Destanı,

F— Danişment Gazi Destanı,

G— Köroğlu Destanı (7)

Türk destanlarında millî ve bedii unsurlar şunlardır: Ağaç, ışık, maden ve maden isimleri, bozkurt, kadın, at, suve aksaşlı ihtiyar.

---

(1) N. Sami Banarlı, R. T. Ed. Tarihi, cilt 1, sh. 1.

(2) Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, Cilt 1, sh. 26.

(3) A.G.E. Sh. 26.

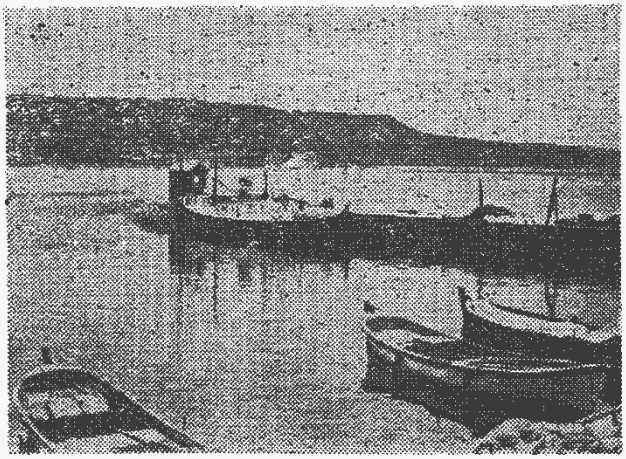
(4) A.G.E. S. 27.

(5) A.G.E. Sh. 31.

(6) (7) Doç. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Ders notlarından. (Tasnifler).

yeni kalemler

MUSTAFA EMRE

Şiir, bir sabır işi. Seçme, ayıklama, öz deyiş kudreti. Bize gelen şiirler içinde, görebildiğiniz kadarıyla-hemen hepsini içine alan-bir şekil ve söyleyiş endişesi göze batıyor. Güzel, fakat anlamlı bir arayış. Bunun yeni olmadığını da belirtelim. Bir asrın meselesini, bir asrın sanat davasını görüyoruz bu arayışlarda. Ne kadar süreceği müphem tabi.

Yeni kalemlerimiz'den İdris Çelik de aynı çizgide. Çağdaş söyleyişle, an'anevi şiir biçimi arasında kalmış bir üslûbu var. Kısaca o da arayanlardan. Fakat Çelik, çağdaş söyleyiş içinde bile kafiye-redif düzenine, yer yer baş vurmuş. Müzikal-ritmi vermeye özen göstermiş. Belli kl bu, mânânın yanında bir şekil arayıştan kaynaklanıyor. Halbuki çağdaş söyleyişte, biçim o kadar önemli yer tutmaz. Önemli olan mânâdır. Onu, belli kurallar içinde değil de, alabildiğine serbest bir nihayetsizlik içinde vermektir. Yani çağdaş şiir anlayışı, biçim ve söyleyişte kuralları inkâr eder. Ancak bu inkâr, zaman zaman bu kuralları uygulamalarını engellemez. Şüphesiz bu tezad, günümüz şiirinin bir karmaşası. İdris Çelik de bundan sıyrılamamış.

Sanki hiç duymuyorum yüreğimin atışını
Seyre daldım akşamda gün batışını
Yarı baygın.
Fırlattım bakışlarımı
Gözlerimin görebildiği en uzak yere
Çepeçevre
...
Bir ses
Soğuk bir nefes
Anladım ki sahip çıkmıştı dünyama
Altın bir kafes.
Buruk
Acı bir sis
Soğuk nefesini iletti kemiklerime

Yukarıya aldığımız mısralar, Çelik'in ifade ettiğimiz endişelerini açıkça belirlemede. Çelik, bunun yanında, sanıyoruz ki bir şekil kaygısıyla, mânâyı yer yer feda etmiş. Şiir için affedilmez bir uyumsuzluk bu. Fakat Çelik, şiir içi müzikal ahenki başarılı bir şekilde kurmuş. Aşağıdaki mısralarda bu, daha açık ve kuvvetli görülüyor.

Bir akşam üstü, ıssız
Yürüdüm yanısüre öbek öbek kıyıların
Ovaların,
Arasından geçtim tozlu yolların.
Tırmandım dere tepe, yamaş yamaş
Ta.. Tepesine çıktım dağların
Yalçın kayalıkların.
...

Görüldüğü gibi genç şairimiz, bilhassa (r) sesiyle hareketi, yürüyüşü başarılı bir şekilde vermiş, Mısraları okurken onunla birlik yürüyoruz. Ayrıca (-lar) çoğul eki akışı, sürekliliği kıvrılışları; kesik ifadeler olan (dere tepe, yamaç yamaç) tekerlemeleriyle de tırmanışları ustalıklar hissettirmiş. Şiirde aranan, sağlam bir iç-musiki. Fakat bunların yanında Çelik, bazı kelimeleri yerine serpiştirirken, mânâlarını unutmuş veya yanlış yerleştirmiş. Yukarıdaki bölümde ikinci mısrada yer alan (yanısüre), aslında (yanısıra)'dır.

Şiirde kelimeleri, iyi bilmek, anlamına göre mısralara yerleştirmek başarılı bir şiirin ilk şartlarındandır. Genç şairlerimizin buna dikkat, hatta hassasiyet göstermelerini isteriz. Şiirin bütününde bir anlam kesikliği, müphemiyeti zihni yorucu bir seviyede. Hemen hemen şirin son bölümlerine kadar tabiat diyaloğunu sürdürmüş, genç kalemiz. Ondan sonra asıl söylemek istediğine girivermiş. Ne var ki okuyucunun, muğlak mısralar içinden çıkıp da, bu anlamla yüzyüze gelmesi o kadar zor ki... Dileğimiz: Çelik'in, bu kabiliyetiyle, şiiri bir bütün içinde -gerek mana, gerek şekil- düşünerek kâmil şiire göğüs vurmasıdır. Biz şahsen umutluyuz. Şimdiden güzel şiirlerini bekliyoruz.

Halk şiirinin güzel söyleyişinden, saf içliliğinden izler taşıyan bir başka Genç kalemimiz'le sohbet edelim. Salih Güleç. Güleç'in bize gelen şiirlerinden seçtiğimiz «İzlerimiz var» adlı üç dörtlükten meydana gelen şiiri, yerli geleneğin güzel bir çizgisi. 11'li hece vezniyle yazmış. Bir halk saz şarı havasında, onun duygusal dünyasında yaşar gibi oluyor insan Güleç'in mısralarında.

Şehidimin şerbet kâselerinden
Süzülmüş aparı sözlerimiz var
Şu kutsal terlerin katrelerinden
Cennete çağıran özlerimiz var.
...

Fakat, Güleç'in şiiri bir biçim, diyebiliriz ki bir öz tekrarı. Yukarıdaki mısralarda, biz kendimizi yadırgamadan halk şairinin yanık sesinde bulduk. Bu yaklaşım, şüphesiz güzel bir seviye. Ancak biz gelişme için, bu geleneği aşmalıyız. Değişerek gelişen bir dünya içinde, yerli ve millî değerlerimizi, onun bir parçası olan-eğer o tarz söyleyeceksek- halk şiirini, aydın olarak, hele bir şair adayı olarak aşmak mecburiyetindeyiz. Şiirimizin mutlu yarınları, paha biçilemeyecek ürünleri böyle verilecek. Yani mazi ile bir hürmet diyaloğu içinde hesaplaşmak onu aşmak zorunda olan, bir nesiliz. Hiçbir sanat faaliyetimizi, yeni bir hayata girecek olan toplumumuzun gelişim çizgisinin dışında tutmamalıyız. Öyleyse Genç kalemlerimiz'e de düşen, bu değişimi, millî ve yerli kaynaklara oturtmaktır şiirde. Biz bunun için Güleç'e, halk şiirini iyice sindirmesini söylemek isteriz. Bu arada onunla da yetinmeyerek divan şiirinin şeklinden ve iç musikîsinden yararlanmasını dileriz. Güleç'in kalemi buna müsait.

Genel bir hatırlatma yapmak istiyoruz. Genç kalemlerimiz -zaten bu günümüz şiir ve şairi için de böyledir ve kaçınılmazdır- halk ve divan edebiyatını iyi bilmek, şiirlerini yeni bir yorumlamayla, gerek şekil gerekse muhtevada bunların üzerine bina ederek, yeni fakat herşeyi ile bizim olan şiirin öncüleri ve sahipleri olmaları sorumluluğunda bulunduklarını da unutmamalıdırlar. Onun için, bu kaynaklar, titik titik edilmeli, idrakin potasında iyi özümlenerek yeni kalıplara dökülmelidir.

Daha da başarılı şiirlerinizde buluşmak üzere...

DERGİLERDEN İZLENİMLER...

OSMAN SELÇUK

BİTMEYEN BİR RÜYA

Taşer, coşkun bir zekâydı...» diye başlıyor Cemil Meriç'in yazısı. **Türk Edebiyatı**'nın Mart sayısında, 60 ihtilâlinin kahramanlarından Dündar Taşer'i hatırlıyor Cemil Memir ve hatırlatıyor. «Coşkun bir zekâ...» Yazının bir bakıma, üsaresi bu kısacık cümle. Dündar Taşer'in başarılı bir tavsifi. Coşkun zekâ; yani hissiyle düşünen zekâ.

Dündar Taşer, bir ihtilâlci. Ama ihtilâlciliğe lanet okuyan bir ihtilâlci. İhtilâlciliği düşman ihtilâlci olur mu diyeceksiniz. Nev'i şahsına münhasır garabetler meşheri bir ülkede böyleleri de gelmiş ve gelecek. Şaşırmamak lazım.

Taşer'in 1960'ta altına girdiği büyük vebali yanında bir takım meziyetleri de var: Karıştığı ihtilâlin ne menem bir düşman tuzağına düşüş olduğunu farketmesi. Günahını idraki ve itirafı. Böylece Taşer, 60 meş'um ihtilâlin karanlıkları arasınddan sıyrılan tek ihtilâlci oluyor. Üstüne bulaşan lekeleri temizlemeye çalışan tek ihtilâlci. O'nun, Ziya Nur'a da, Cemil Meriç'e de, bize de ilgi çekici gelen yanı budur. Yoksa ne yeni bir boyut getirmiştir Türk düşüncesine, ne de yeni bir ruh katmıştır aksiyona.

Ziya Nur, Dündar Taşer'in düşüncelerini, «Taşer'in Büyük Türkiyesi» adıyla bir kitapta toplayan zat. Susmuş bir tarih. Zamanımızda her gerçeği bilen kişi gibi suskun ve kendi köşesinde. Bu kitap ile kendi düşüncelerini, Taşer'inkilerle mecz ederek sunuyor. Şüphesiz kitapta, Taşer'in imzası altında yazılanlardan, Ziya Nur'a ait olanlarını ayırma imkânımız yok. Bu gerekmez de. İki insan iyice birbirine karışmışsa, pek alâ birbirlerinin aynası olabilirler. Her ne olursa olsun, dikkate değer tespitler var bu eserde. Cemil Meriç'in yazısına aldığı şu cümleler gibi:

«Tarihimizdeki bütün inkılap hareketlerinin, milletin başına yeni belalar getirdiği hakkında (dergi tashihçisinin azizliği sayesinde yazının devamını bir sayfa atladıktan sonra bulabildik) sarsılmaz bir kanaatim vardı. Bugün bu kanaatim daha da pekleşmiştir. Yeniçeri kıyamlarına gitmeğe lüzum yok.» diye konuşuyor Taşer. Ve itiraf ediyor:

«Biz de aynı hataya düştük. Bir mükemmel anayasa yapılırsa Türkiye'nin İngiltere veya Almanya seviyesine geleceğini sandık. Ne yapalım ki Türk aydınının çok yanlış ve köklü zaaflarından biri de, bazı mefhumlarda sihirkâr bir kudret tasavvur etmesidir.»

Cemil Meriç, Türk fikir hayatı ve siyaseti açısından hayati önem taşıyan bir olaya dikkat nazarlarımızı çekmek amacında.

Dündar Taşer bir örnektir demek istiyor. Önümüzde koskocaman bir tecrübe. Türk aydınları, bir daha Taşer'lerin hatalarını tekrarlamamalı. Ve onların yanlışlıklarını idrak edip, geldikleri iyi merhaleleri devam ettirmeli ve geliştirmeli. Şöyle diyor Cemil Meriç:

«Bu mütelatim ummanın, heybetli meddü cezirlerini merak edenler, «Taşer'in Büyük Türkiyesi»ni okusunlar. Bizce Osmanlı mucizesinin en büyük tecellilerinden biri de, münevver denilen eshabı kahfi, uzun bir uykudan nihayet uyandırmış olmasıdır... Tarihin gür sesi az gelişmişlik efsanesini şimdiden susturmuşa benziyor.»

«SANAT NEDİR?»

Cahit Zarifoğlu'nun kendine has teknik ve üslûpla kaleme aldığı deneme - hatıra karışımı yazılar **MAVERA**'da çıkmaya devam ediyor. Mart sayısının «Yaşamak»ında Zarifoğlu, temiz bir iç dünyanın tatlı duygulanmalarını aktarıyor bize, zarif bir dille. Nazik ve duygulu. Şairce kısacası.

Gerçi, zemini incitmemek için bir kuş gibi hafif basan bu anlatımda, araya karışmış tok ve yalın gerçeklere raslamak da mümkün. Ama Zarifoğlu daha çok kendi dünyasının seyyahı. Elbetteki kendi dünyası bizim olduğu ölçüde bizim. Bir yerde soruyor kendi kendine: «sanat nedir» diye. Sanki ilk defa soruyor bu soruyu. «Sanat mı? Bak dostum, ben onu bilmem filan...» diye kaçacak yer ararken, cevabı yakalayıverdim. Ne kadar güzel, ne kadar güzel, ne kadar güzel.» Hayır bu bir kibirlenme değil. Cahit'in neyi yakaladığınıgörünce siz de bu hükme varacaksınız. Bu yakalamada babasının duaları var, zerre kuşkum yok. Dinleyelim: «Ve yakalayınca da başka bir şeyi daha yakaladım. Nerdeyse iki yüzlü, iki türlü ve iki olduğu için de korkunç bir hayatı yaşıyormuşuz gibi geldi... Bizim ölçülerimiz başkadır. Batıda pek gelişmiş görünen sanat kuramcılığı ve eleştirmeciliği çevremizi felaket sarmış. (Zarifoğlu, meçhul bir eleştirmeni falakaya çekiyor brada, pek bir şey çıkaramadığımız için alamıyoruz) Ha gayret, bizim ölçülerimiz başkadır. Ahmet El-Rufai Hazretlerinin şu sözünü alalım: «Bir kimseyi havada uçuyor görürseniz, buna bakmayın Yaptığının şeriata uygunluğuna bakın.» Evet, sanat ve şeriat noktasına geldik. Açık iki kapı. Sanat bu ik kapıdan aynı anda geçebiliyorsa sanattır bizim için. Başka türlüsü de sanattır belki ama onların sanatıdır o. Bizce makbul olamaz. Demek ki şeriata uygun sanat ve şeriata uygun eleştiridir aslolan. Henüz hiç bir detayı üzerinde bilinçle durmadığım fevkalâde güzel ve güven dolu bir yargı bu.» Al bir okadar da bizden Zarifoğlu. Kazıya devam, ama hassas, ama titiz ve zarif olarak. Bu kazının sonunda Yunus'lar çıkacak. Ne kadar iç içeyiz şu sözlerinle: «Hayatımız boyunca söylediklerimizi baştan alalım. Kimseye fırsat vermeden kendi ipliğimi kendim pazara çıkarmalıyım diye düşünüyorum. Kabul olunur bir tevbe için nedamet ve doğru yola azimet şarttır.» Hemen her mektubunda merhum babası şunları yazarmış Cahit arifoğlu'na: Cahitçiğim(namazlarını kıl, ihmal etme. Her iş Allahu azimüşşanda biter. Hepimiz onun huzuruna çıkacağız. Ne mutlu yüzü ak çıkanlara.» Hepimiz bu mübarek sözleri anlamaya çalışmalıyız. Zarifoğlu da zaten bunun için almış yazısına.

«ROMAN SANATI VE DİN»

Almış başını gidiyor Durali Yılmaz. Bir yandan romanları yayınlanıyor gazetelerde. Bir yanda yazıları, dergilerde. Bileğine kuvvet, kıskanıyor değiliz. Lakin at oynattığı meydanda, bir yalnız süvari sanmamalıdır kendini. Başkalarının kendi yazdıkları ile ilgili ne düşündüğünü araştırmalı ve sabırla beklemelidir. Roman olayını henüz Türk edebiyatının bir köşesine oturtamadığımıza göre, Durali Yılmaz'ı da bir roman otoritesi olarak buyur etmemiz düşünülemez. Roman yazsın, buna diyeceğimiz yok. Hem de Balzac'ın otuz yaşına kadar yazdığı yığınla romana imzasını atmaktan çekindiğini bilerek yazmaya devam etsin. Bü-

yük yararları olacak bu çabalamanın. Ama aynı konuda nazariye kurmağa çalıştımı, kendini zor durumlara sokabilir.

HİSAR'ın mart sayısında Roman Sanatı ve Din» başlıklı bir yazı yazmış. Doğrular ve yanlışlar iç içe bu yazıda. Bir çırpıda yazılmış ve konunun ciddiyetinin gerektirdiği hiç bir inceleme yapılmamış. Yazının hareket noktası, romancıların dinden yararlanması gerektiği.. Batıdan örnekler veriyor. Batı romanı, hıristiyanlığın günah çıkarma esasından doğmuş. Tanpınar'dan aktarılan bu cümleyi gerçekçi bir tespit olarak alalım. Ama yazının öteki hükümlerinin tamamına karşı ciddî şüpheler ileri sürebiliriz. Bu hükümler, en çok», «bir tek» gibi Indi kesinlik iddiaları ile başlamasalardı, bu yazıyı daha yararlı görebilirdi.

Dostoyevski, Tolstoy, Stendal, James Joyce, Balzac gibi romancılar dinden yararlanmışlar. Bizde ise dinden «yararlanan» romancı gelmemiş. Bu «yararlanma» kelimesi üzerine iyice basıyor Yılmaz. «Saydığımız yazarların hiç birisi, romanlarında Hıristiyanlık propagandası yapmağa kalkışmazlar. Onlar, dini, insan ruhuna eğilebilmek ve insanı daha yakından tanıyabilmek için bir araç olarak kullanmışlardır romanlarında... Bizim romanımızda dinden yararlanma yoktur.»

«Bütün bu açıklamalardan sonra, artık rahatlıkla söyleyebiliriz ki, romanlarına gerçek Türk insanını koymak isteyen bir yazar, İslâm dinini çok iyi bilmek zorundadır. Müslüman olmalıdır, dindar olmalıdır demiyoruz. İslâm dinini bilmelidir diyoruz.» Benzeri garip iddialar ve hükümlerle yazı devam ediyor ve Durali Yılmaz, Hıristiyanlığı bitiren batılı yazarlar, bir gün doğuya yönelip, yepyeni bir roman dünyası kuracaklar ve bizim yazmamız gerekli romanları onlar yazarak, bizi mesleğimizden edecekler, endişesine kapılıyor. Bunlar üzerinde durmaya gerek duymayışımız anlayışla karşılanır sanıyoruz. Ama susarak geçemeyeceğimiz bazı hususlar var.

Ne demektir İslâm'dan yararlanmak? İslâmdan yararlanmak gibi bir iddia ortaya atmak için İslâm'ın dışında olmak gerekir. İslâm'ın içinde olanlar ise O'na kayıtsız şartsız teslim olmak zorundadırlar. Romancı İslâmdan yararlanmalı imiş, müslüman olması ya da dindar olması gerekmezmiş. İslâmı propaganda etmek hatasına düşmemeliymiş. Bütün iyimserliğimizi takınıyoruz ama bu sözlerden ,kabul edebileceğimiz en küçük bir nokta bulamıyoruz. Bırakalım şu «propaganda» lafını. Tebliği kullanalım. Bir romancı için İslâm'ı tebliğ etmek, bir mertebedir, bir şeref mertebesi. Her babayiğidin kârı mıdır bu iş? Roman, dinden üst bir makam mıdır ki, ondan yararlansın? Bir müslüman için hangi şey dinden üstün olabilir ve hangi şey dinin dışında? İslâm, her şeyi camidir, bütün dünyayı. Her konuda hükme varmaya hak sahibi, her şeyden mümtaz ve yüce. Onun dışında ve ona uymayan her şey safsata. Roman da, şiir de. Onsuz insan ise hayvan. Durali Yılmaz, yazdıklarını tekrar gözden geçirmeli ve hakkında beslenen iyi niyetleri ve umutları şimdiden katletmemeli.

HİSAR'ın yine Mart sayısında Mustafa Kutlu'nun dost bir yazısı yer alıyor. «Niçin Çarpılmışlar?» Kutlu, Rasim Özdenören'in Çarpılmışlar adlı hikâye kitabını genel bazı hükümlerle eleştiriyor. Teferruata ve örneklemelere bilerek girmemiş. Okuyucu için meçhul hikâyelerin iyi ve fena yanlarını anlatıyor. Hem okuyucu hem de ne yazık bizim için. Bu kitap elimizde yok. Suç bizim mi. başkasının bilmiyoruz, ama bu kitap bizde yok. Diyor ki Kutlu «...biz sadece bu esere gösterilen sessizliğin altında yatan çarpılmışlığı işaret etmekle yetineceğiz. Demek ki bu eser okunmamıştır. Yahut gereği gibi dağıtılmadığından. Belki de okunmuş, anlaşılamamıştır. Anlaşıldığı halde kayda değer görülmemiş olabilir de. «Bütün ihtimaller çarpılmışlığa işarettir. Sorumlu olan yok mudur?»

Bu dostça ele uzatış inşaallah karşılık bulur Rasim Özdenören'den.

ÖĞRENCİLER,
İSTEDİĞİNİZ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK
OKULA GİRMEK ARTIK ELİNİZDE...

ÖZEL MODERN
İstanbul dersanesi

- Klâsik Fen Dersleri
- Modern Matematik,
- Modern Fizik,
- Modern Kimya,
- Modern Biyoloji,
- Genel Yetenek dersleri

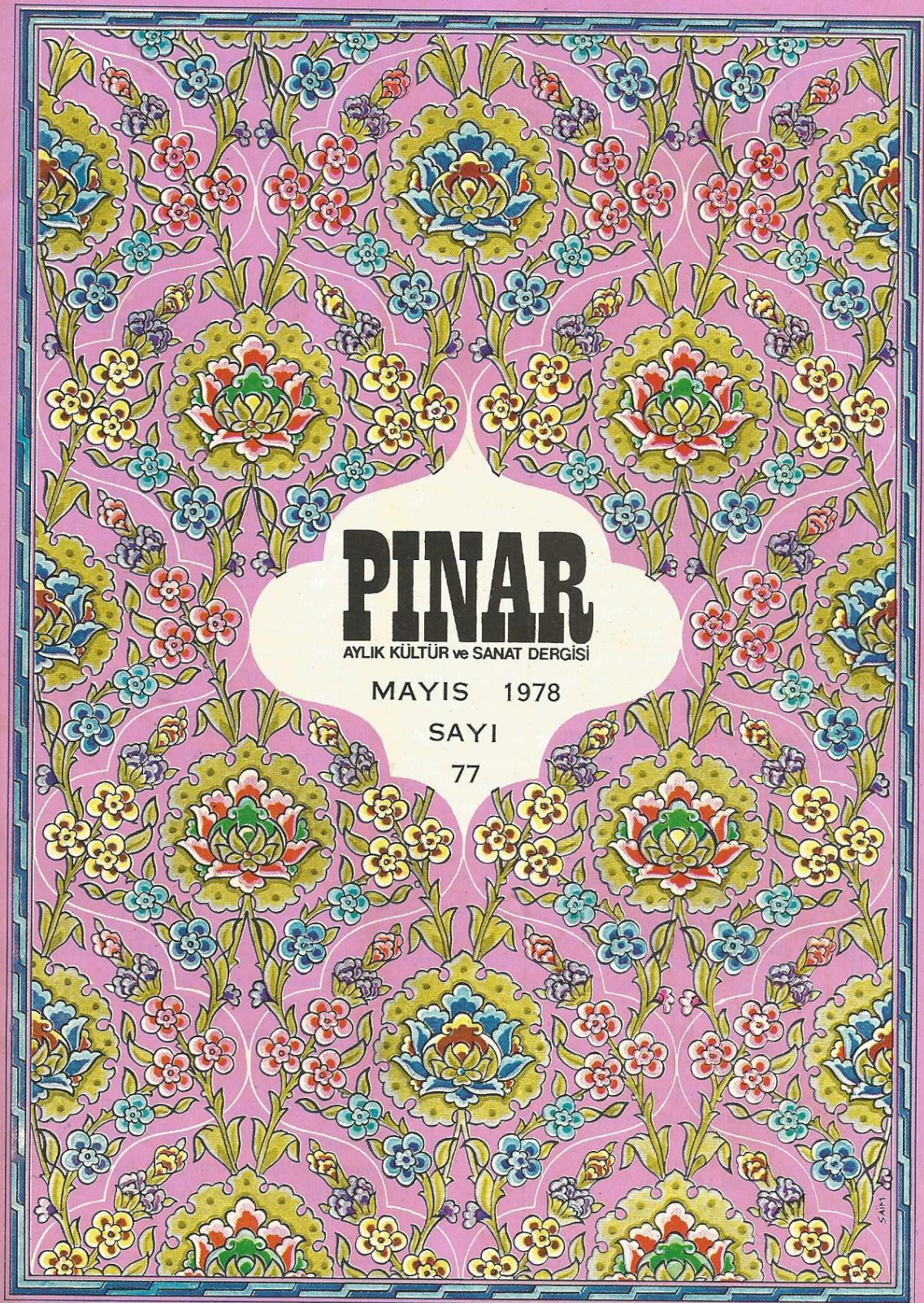
İSTANBUL Tel : 26 79 90
BURSA Tel: 26267

MERKEZ :
Bab-ıâli Cad. No: 50/4 Cağaloğlu — İST.

ŞUBE :
Atatürk Cad. No: 2 Setbaşı - BURSA

e baskı - Renkler Matbaacılık: 22.90.71

FİYATI: 10 LİRA

PINAR
AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ
MAYIS 1978
SAYI
77

PINAR

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

★

Sahibi
Mehmet Kiraz

★

Yazı İşleri Müdürü
Yetkin Dilek

★

Yazışma Adresi
Nuruosmaniye cad. 8/3
Cağaloğlu - İSTANBUL

★

Tel : 28 40 03

★

İlân Şartları
Arka kapak iç sayfa: 4.000 TL.
İç sayfalar
Tam Sayfa : 2.500 TL.
Yarım sayfa : 1.250 TL.
1/4 Sayfa : 800 TL.
(Yayın ilanlarına % 25 indirim uygulanır)

Abone

Yıllık (12 sayı) : 110 TL.
Altı Aylık (6 sayı) : 60 TL.
Öğretmen ve Öğrencilere
Yıllık : 100 TL.
Altı Aylık : 50 TL.
Yabancı Ülkeler
Yıllık : 150 TL.
Altı Aylık : 75 TL.
(Deniz aşırı ülkelere ayrıca posta ücreti eklenir)

★

Posta Çeki No: 81779
Fiyatı: 10 TL.

★

Kapak: Saim Okan

★

Dizgi - Baskı - Cilt
Otağ Matbaası
27 73 10

İÇİNDEKİLER

● PINAR'DAN

● GAZEL
AHMET EFE

● Avrupa'daki Hayalet
CEMİL MERİÇ

● Bir Kadının Yücelmesi
M. AKİF AK

● Yakup Kadri - Sodom ve Gomore
YETKİN DİLEK

○ Ana
M. RUHİ ŞİRİN

● Dergilerden İzlenimler
OSMAN SELÇUK

● Bir İbret Levhasından
MUSTAFA YILDIZ

○ Zakkum
AHMET EFE

● Yeni Kalemler
MUSTAFA EMRE

○ Ya Mevlam
YETKİN DİLEK

Cilt : VII. Sayı : 77
MAYIS 1978

Not : Dergimiz, 8 kasım 1976 tarihli ve 1903 sayılı Tebliğler Dergisi'nde ilgililere tavsiye edilmiştir

PINAR DAN

Saygıdeğer okuyucu,

Daha güzel bir Pınar'la yine elinizdeyiz. Birbirinden güzel desenler, fotoğraflar, şiirler ve yazılarla buram buram yerlilik kokan Mayıs sayımızla.

Dergimize, her ay desen ve fotoğraf gönderen yirminin üzerinde arkadaşımıza teşekkür ediyoruz. Allah gayretlerini artırsın. Pınar, desenli yayınlanan tek sanat dergisi hüviyetini koruyor onlar sayesinde. Şu an elimizde belki uzun süre yetecek desen birikmiş durumda. Bu sebepten bir defada birkaç desen gönderen arkadaşlarımızın en başarılı ve en gelişmiş eserlerini seçip yayınlamak mümkün olmaktadır. Eğer bize gelenlerden bazılarını yayınlamıyorsak, bu, desenci arkadaşımızın durmadan çalışmakta ve gelişmekte olduğunu bildiğimiz içindir. Böylece Pınar, çizgi alanında da bir okul görevi yapmış oluyor.

Cemil Meriç, «Avrupa'daki Hayalet»i yazdı bu sayıda. Bu yazı, sosyalizm ve komünizm kelimelerinin batıda kullanılma tarihçelerini ve Osmanlılarda nasıl anlaşıldığını açıklığa kavuşturuyor. İlk sıralar komünizm kelimesini kullanan ve sonuna kadar da kullanacaklarını ifade eden Marx-Engels'in çok kısa bir süre sonra bu sözlerini unutmaları ve bu iki kelimenin batıdaki öteki serüvenlerini bu yazı hikâye ediyor. Aynı kelimeyi göğüslerine takarak sokaklarımızı arşınlayanların kamuoyunu yanıltmakta olduklarını bir defa daha bu yazı gösterecek bize.

M. Akif Ak, bu sayıda dikkatlerimizi dev romancı Balzac'a çekiyor. Daha doğrusu O'nun Kuzin Bette romanındaki destanî kadın kahramanı Bayan Hulot'ya.. Bu kadının, içinde yaşadığı cemiyetin taşımak zorunda olduğu bazı özellikleri bir yana bırakıldığında, aslında bizim dünyalarmıza yakışan bir olduğu görülecek bu yazı okunduktan sonra.

Yetkin Dilek, Yakup Kadri'yi ele aldı Mayıs sayımızda. Romancımızın çelişkili dünyası, kısa da olsa isabetli hükümlerle anlatılıyor. Yakup Kadri'nin Sodom ve Gomore adlı romanını eleştirme amacı güden bu yazı, romancının dünyasına girilmeden anlatılmıyor. Böylece Hem Yakup Kadri, hem de Sodom ve Gomore hakkında doyurucu bilgilere kavuşuyoruz.

Pınar'dan sevgi ve saygılar.

Ahmet EFE

GAZEL

Gam çek yine hicran sana yâr oldu demişler
Ruhun da o hasretle civâr oldu demişler

Sen bir de gönül bahçene gül isteyemezsin
Yetmez mi diken kalbine kâr oldu demişler

Talih ona gülmez hele mahkumsa o âdem
Şol dağlara bir bülbül-i zâr oldu demişler

Kor derdini söndürmeye seller de kar etmez
Yıllarca yanar gayrı o nâr oldu demişler

Artık nice bin ah ile, bin vah ile Ahmet
Mecnun yaşasın... Böylece vâr oldu demişler

GAZEL

Ya Rab o çetin dağları aştım sana geldim
Mecnun gibi yıllarca dolaştım sana geldim

Aşkınla bu bağrın başı kan doldu ilâhî
Rabbim diye seller gibi taştım sana geldim

Dağlardaki sümbülce boyun büktüm önünde
Artık n'olur affet beni koştum sana geldim

Mecnunumu Leyla gibi çöllerde bıraktım
Bir lokmayı kuşlarla bölüştüm sana geldim

Ben güllere sevdalı o bülbüllere emsal
Binlerce şükür aşkına düştüm sana geldim

Cemil MERİÇ

Avrupa'daki Hayalet

BİR MEFHUMUN İKİ ADI:

Önce İngiltere'de kullanılmış; 1827. Arkasından Fransa'da, 1835. Reybaud, «Kelimeyi ben yaygınlaştırdım diyor. Leroux diretitor: «Ben».

Gerçek şu ki; yeni doğan sosyalizm lafzını aydınlar çevresine tanıtan, Reybaud'un Modern Islahatçılar veya Sosyalistler ünvanlı eseri.

Sosyalist sıfatı daha. çok aydınlar (burjuva ve küçük burjuva aydnları) tarafından benimsendiği için işçiler arasında kuşku uyandırır. Nitekim 1848'de Marx-Engels imzasını taşıyan beyanname sosyalizmin değil, komünizmin beyannamesidir. Ama Marxizm daha sonra kendini ilmî sosyalizm diye tanıtacak, bu lafzı belli bir dünya görüşünün ismi olarak kullanacaktır. Sosyalizmle komünizm arasındaki farklar bugüne kadar kesin olarak belirlenmemiştir. Zaman zaman aynı anlamda kullanılır, zaman zaman ayrı anlamlar yüklenirler. Kullananın mizacına, hitabedilen okuyucu kitlesine, dönemin şartlarına göre değişir karşılıklar. Yalnız sanayi devriminden sonraki dönem için, daha çok sosyalizm, daha eski çağlar söz konusu olunca da komünizm tercih edilmektedir. Kısaca aydınlık düşüncenin vatanı olmakla övünen batının insan ve toplumla ilgili kelimeleri halâ kaypak, halâ sislidir. Ayrıntıları bir yana bırakarak 19. asır Fransasının sosyalizmden ne anladığını görelim. Kaynak, tanınmış bir ilim müessesesinin yayınladığı bir iktisat lûgati. (Dictionaire Del'economie Politique, Librairie de Guillaumin et Compagnie, 1864). Makalenin yazarı Reybaud.

Sosyalizmler, sonu yaklaşan birer rüya, yazara göre. Sosyalistler 1848'de tam bir başarısızlığa uğradılar. Oysa ellerine ne güzel bir fırsat geçmişti. Artık sosyalizmden söz etmek bir ölünün arkasından nutuk okumak gibi bir şey. Çağdaş zihniyetin bu isyanı asırlardır şâhidi olduğumuz ayaklanmaalrın tıpkısı. Yeni bir sistem kurduklarını ileri sürenler kabiliyetsiz birer kopyacı. Heyhat! Abesde bile orijinal olunamıyar. İnsan zekası her devirde yelken açmış hayaller ülkesine. Bazen filozoflar kılavuz olmuş, tarikatler peşlerinden gelmiş, bazen topluluklar çıkmış yolculuğa; doğru yoldan ayrılmış, düşüncelerindeki perişanlığı eylemleriyle perçinlemişler. Bir yerde mistik etken ağır basmış, insiyaki dava ya hadim kılmış. Bir yerde insiyak setleri yıkmış. Bütün bu akımların ortak yönü; yerleşmiş inançlardan kopmak ve doludizgin serüvene atılmak.

Hayalperestlerin en eskisi Eflatun (Devlet) Arkasından gelenler hep onu kopye etmiş, değiştirerek. Meselâ Morus (Ütopya), mesela Campanella (Güneş Beldesi) Sonra hayali alimler birbirini kovalamış. Bu çılgın yazarların başında da Morelly ile Babeuf.

Bir uyur-gezerler kafilesi. Aralarında kimler yok ki : Mably, Rousseau, Fenelon...

Ferdî isyanlar yanında kitle isyanları: Devlet içinde devlet, dünyamız içinde dünya kurmaya çalışan topluluklar. Başı çeken manastırlar, sonra köylü ayaklanmaları. Munzer, Anababtistler...

Kısaca çağlar boyu her türlü komünizm ve sosyalizm düzenlemeleri denenmiş. Salgınlar kanla bastırılmış ama hastalık tohumları yok edilememiş.

Sekiz sütunluk bir ithamname. Yazarın kültürü geniş, üslubu sürükleyici, sosyalizmin kanlı ve karanlık bir tablosunu sergiledikten sonra zamanına geçiyor: Yeni mezhep kurucularından ilki ve en tanınmışı Robert Owen'de iki insan birleşmiş; biri gerçekçi öteki hayalperest. Sonra Sant Simon: Dünya işleriyle din işlerini tek elde toplamaya kalkmış. «Papayla Sezar'ın yerini en büyük bilginler, en büyük sanatkârlar, en büyük sanayiciler almalı» demiş... «İnsanları kaynaştıran bağ, korku değil sevgi olmalı artık.»

Fourier ütopyacıların şahı. Cabet zırdelinin biri. Lois Blanc da hiçbir yenilik getirmemiş sosyalizme. Proudhon'un da sosyalist sayarlar ama, ne garip bir sosyalist! Sosyalizmlerin en yaman yıkıcısı.

Reybaud.un makalesi insafsız bir hükümle sona eriyor: Sosyalizmler öldü artık, hortlamaları da düşünülemez.

1864'de kaleme alınan bu yazıda ne Marx'ın adı geçer, ne Engels'in. Yazar dünyadaki işçi hareketlerinden külliyyen habersizdir.

Demek ki 1864'de Fransa'daki aydın çevre Sosyalizmi böyle anlıyordu. Aydın çevre derken daha çok resmi aydınları kastediyoruz. On yıl sonra yeni bir görüş açısı ile karşı karşıyayız. Sosyalizm halâ müphem, halâ seyyal ama çok daha sevimli.

XIX. asrın Büyük Kamus'una bir göz atalım: «Sosyalizm bir sosyal reformlar temeline dayanan yönetim tarzı.» Bilmeceye benzeyen bu tarifi sosyalizmin lehinde ve aleyhinde alıntılar izliyor. Kimine göre «sosyalizm, medeniyettir», «sosyalizmin gerçek adı, ilim. Nasıl ki hıristiyanlığın gerçek adı şefkat'ti «(Ed. de Girardin) Kimine göre «sosyalizm, insan haysiyetini öldüren mutlakiyetin ve toplumu mahveden ferdiyeçtiliğin zıddıdır. (Laurent de L'Ardéche) Oysa başkaları için «despotizmin kendisi (Bastiat)

Kamus, ansiklopedi bölümünde, başlıca Fransız sosyalistlerinin görüşleri özetliyor. Ciddi, aydınlık, tarafsız bir makale ama Marxsizm yine yok. Komünizmle sosyalizm birbirinden kesin olarak ayrılmış: «Komünizm, ya düpedüz bir ütopya, yahut da azgın tutkuları sömürme amacı. Sosyalizm ise geleceği olan pratik bir teori. Henüz birçok meseleleri çözümleyemedi belki, ama bir çok meseleleri çarpıcı bir biçimde ortaya koydu.»

SOSYALİZMİN KAYNAĞI: ASYA

Sosyalizm geçen asrın Osmanlı Aydınları için korkunç ve sevimsiz bir lafızdı. Avrupa'nın başına belâ olan bu hayaleti nereden ve nasıl tanıyacaklardı. Reybaud'un ütopyacı diye vasıflandırdığı düşünce adamlarından tek satır çevrilmemişti türkçeye ve uzun zaman çevrilmeyecekti de. Dikkatleri bu siyasi mezhebe çeken 1871 Paris Komünası olmuştur. Ülkemizdeki yabancı gazeteler düşmanca yayınlarıyla Türk Kamuoyu'nda dehşet ve endi-

şe yaratmışlardı. Meseleye ilk eğilenlerden biri Cevdet Paşa. Belediye Kütüphanesindeki müsvedde ne zaman kaleme alınmış? Bilmiyoruz. Paşa'nın sosyalizm hakkındaki bilgileri yalınkat ve dermeçatmadır. Tarihçimiz yabancı dil bilmediğinden kaynaklara gidemez. Kaldı ki batı kaynakları da tarafsız ve ilmi olmaktan uzak. Sosyalizmle ilgili bu risalenin bastırılmamış olması da dikkate layık. Tarihçi söylediklerinin ciddiyet ve isabetinden emin olsa onları müsvedde halinde bırakır mıydı? Öyle sanıyoruz ki Paşa hayatının belli bir döneminde Avrupa'daki içtimai sarsıntılara eğilmek ihtiyacını duymuş ama belgeleri yetersiz olduğundan meseleleri aydınlık olarak görememiştir. İçtimaî nazariyelerin adlarını bile bilmez; sosyalizm, komün, nihilist kelimelerini yanyana sıralayışı konunun ne kadar yabancısı olduğunu ortaya koyar. Ne var ki konuşan çağının en geniş tecessüslü bir düşünce adamıdır. Bilmediklerini bildikleriyle izaha kalkan, elindeki malzemenin sefaletine rağmen dikkatimizi sosyalizmin doğudaki köklerine çeken Paşa'ya yine de teşekür borçluyuz.

Cevdet Paşa, ezelden beri ihtilâle düşmandır. Hem medreseli, hem de devlet adamı. Ülkenin sarsıntılar içinde çırpındığı bir dönemde yaşamaktadır. Nizamın koruyucusu olmak mizacının da devlet anlayışının da tabii bir icabı. 1848 olaylarını anlatırken şöyle der:

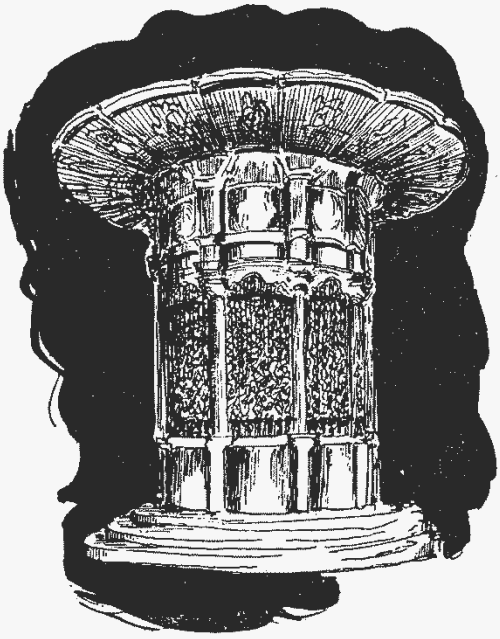
«Azıtan halk bütün bütün hadd-i marufun ötesine gitmiş; mülkiyet ve zevciyet haklarını inkâr edenler, herkes, herşeyde eşit olmalı diye tutturmuş, sonra ayak takımı bunu mizaçlarına uygun bularak Fransa Cumhuriyeti'ni bu renge boyamaya kalkışmış.» «Fransa kibar ve ukelasının bundan gözü ürkmekle, cumhuriyetten ve belki hükümet-i meşrute serbestliğinden yüz çevirip Napolyon'un henüz dört sene müddet-i siyaseti son bulmazdan evvel imparatorluğunu tasdik ederek «Hükümet-i mutlakaya» teslim olmuş, «İşbu Fransa ihtilafatı sırasında, Nemçe halkı dahi serbestlik sevdasına düşmüş pek çok kanlar dökerek, hükümetlerini hükümet-i meşruteye kalbetmek istemişlerse de hükümet-i imparatoriye galib gelerek yine hükümet-i mutlaka tahtında kalmışlar.» «Bunların her birinde bir günâ fenalık melhuz ve meşhud olup, hele cumhuriyetin zikr olunan fırka-i mütecavizesi bütün bütün akıldan ve nevamis-i tabiiyyeden bâid bir fikr-i batıldır.» (Tarih-i Cevdet, I. Cild, sah. 16-17)

Evet, Paşa için «cumhuriyetin fırkai mütecavizesi» (bugünkü deyimi ile aşırı sol) büsbütün akıldan ve tabiat kanunlarından uzak emeller peşindedir.

İçtimaî ilimlerin ilimden çok ideoloji olduğunu unutmayalım. Paşa 48'i uzaktan, peşin hükümlerinin arkasından görmeye mahkumdu. Belediye kütüphanesindeki müsveddede sözü edilen akıl dışı ve tabiat kanunlarına aykırı düşüncelerin kaynağı da Asya olarak gösterilmektedir. Paşa der ki:

«Sansani hükümdarlarından Kabaz zamanında Mezdek (1) adında ünlü bir zındık türemiş. Peygamberlik davasına kalkışan Mezdek bütün insanlar Adem ile Havva'nın çocukları, yani hepsi öz kardeş... o halde malları da birbirinin diyerek ahaliyi kışkırtmış. Ayak takımı inanmış sözlerine, hatta Kabaz da onun batıl dinine girmiş. Böylece fahişeler serbestçe icra-yı fuhşiyata yol bulmuş, ileri gelenlerle baldırı çıplaklar bir olmuş, İran baştanbaşa bir kârhane-i fevahiş ve menahiye dönmüş. Nesil karışmış, babalar evlad lezzetinden mahrum kalmış.»

Fakat, bu «balayı» uzun sürmemiş Paşa'ya göre. Halk ayaklanmış, Kabaz kaçmış. Sonra yeni müttefikler peyda edip tekrar çıkmış tahta ve Mezdek ayinleri bir müddet daha payidar olmuş. Bir müddet dedik, zira Kabaz'ın ölümünden sonra yerine geçen oğlu Nuşirevan «büyüyüb de saltanatta kesb-i

istiklâl edince havass-ı ricalini toplayıp», Şöyle konuşmuş:

«Allah ile ahdetmişimdir ki, saltanat bana teveccüh ederse Mezdekileri katledeyim, çünki onlar nâsın emvâl ve ve nisvanını mübah ve müşterek kıldılar. Kimesneye mahsus karı olmayıp, leimlerle kerimlerin soyu karıştı. Fahişeler için icrâ-yı fuhşiyat kolaylaştı. Nisa-ı kiram yoldan geçerken yüzlerine bakmağa cesaret edemiyenler anlara vâsıl oldu, dedikte, sol yanında duran Mezdek mel'unu Nuşireva'nın nutkuna cevâben: «Bütün halkı katledebilir misin? Bu senin dediğin bir büyük fesatdır. Allah seni ıslah-ı mülk için melik etti, ifsad için etmedi..» demesi üzerine, Nuşirevan dahi ey veled-i zina, hatırına gelir mi ki vâlidem ile yatmak için Kabaz'dan ruhsat istedin, o da ruhsat vermekle vâlidemin odasına gittin, ben de arkandan eriştim ve senin ayağını öptüm ki, çoraplarının pis kokusu hâlâ burnumdadır. Ve senden rica ettim ve sen de vâlideyi bana bağışladın ve geri döndün diye sual ettikte, Mezdek evet dedikte, Nuşirevan hemen anın idamını emretmekle derhal Mezdek-i melün öldürülerek leşi yakılmış ve mezdekî avı başlamış İran'da «Cülûs-u Nuşirevan'ın yirmidördüncü senesi Hz Muhammed dünyaya gelmiş.» Sonra Âdil Nuşirevan'ın gazap kılıcından kurtulan Mezdekiler ehl-i İslâm içine karışmış. Ve arasıra «birer tarîk ile ahkâm-ı diniyeyi ifsada kalkışmış.» Ekseriya «Alevilik perdesi arkasında gizlenip âyin-i bâtıllarını icrâdan» geri kalmamışlar. «Anadolu'nun bazı mahallelerinde mevcut olan kızılbaşlar, hep Mezdekiler bakayasındandır. Batıniye mezhebi dahi hep anlardan türemiş bir meslek-i bâtıldır...», diyor Paşa ve devam ediyor: «Vaktiyle Batıniye eshabı düvel-i İslâmiyeye büyük belâ oldular. Çünki, içlerinde birçok fedailer bulunup, onlar vasıtasıyla mâruf zevatı idam ettiregeldiklerinden halka dehşet verip bu suretle kesb-i kuvvet ve tevsi-i hükûmet ederlerdi. Bu fedailer ekseriya esrar içtikleri için anlara haşhaşî derlerdi. Fransızca ıstılahât-ı kanuniyeden olan assasîn yani katil-i müteamit tâbiri, haşhaşiye lâfzından galattır. Bu dahi Ehl-Salibin Suriyeden Avrupa'ya götürmüş oldukları tâbirattandır. Çünki, Ehl-i Salib Suriye tarafına gittikleri vakit Suriye'de pek çok Batınîye bakayası olan Haşhaşiye vardı... Ve o zaman Avrupa zulmet-i cehl içinde olup ulûm-u-fünûn sevdâsını oraya Mısır ve Suriyeden avdet eyleyen Ehl-i Salîb götürmüştür.»

Haçlıların anayurtlarına yadigarı, yalnız ulûm ve fünun sevdâsı mı? Hayır. «Hürriyet ve serbestiyet» fikirleri de, Avrupa için bir ithal malı. Ama Hıristiyan derebeyliği serâzâd düşüncesinin gelişmesine elverişli değildi. Bu itibarla, Doğudan gelenler «Batinîlerden. gördükleri usul üzerine gizli cemiyetler kurup, üyeleri birbirini tanımak için aralarında bir takım işaretler kararlaştırmışlardı. İşte Farmason tariki bu veçhile zuhur etmiştir ki, işaretleri Bektaşiler arasında kullanılan işaretlere benzer». Demek ki «Ehl-i Salip, o zamanda Batıniye de esrar addolunan Mezdeki efkârını dahi beraber götürmüşler». Ama bu fikirler meydana çıkamayıp gizli kalmıştır. «Badehu zuhur eden komünizm ve sosyalist ve nihilist mezhepleri Mezdekî âyinlerinin ayni demek oluyor. Zira, bunların beyinlerinde teferruatça fark var ise de emlâkta hukuk-u tasarrufu ve nisada usûl-i izdivacı ilgadan ibaret olmakla esasen cümlesi birdir.»

Paşa anlattıklarını şöyle hülâsa ediyor:

İran'da zuhur eden Mezdekî mesleği İslâm ülkelerinde çok kere Alevilik hırkasına bürünmüş, sonra Avrupa'ya giderek kıyafet değiştirmiş, komünizm, sosyalist, nihilist gibi namlar takınmıştır. Dinî inaçlar zayıfladıkça bu gibi sapık fırkalar çoğalmış. Hele hükûmet tarafından da engellenmeyince büsbütün gemi azıya almışlar.

Avrupa ibahiyun mesleğine pek yatkın. Çünkü, zenginleri para pabası ve sefih. Yoksulları ise sefalet içinde ve ümitsiz. Dinî fikirler mahvolup gitmektedir. Bir kelimeyle, Avrupa büyük bir thlikenin, cihanşümûl ihtilâlin arefesindedir. Evet, ihtilâller uzun ömürlü değildir; çok geçmeden yerlerini kahredici bir sükûne terkederler. Lâkin bu arada Avrupa herc-ü-merc edilmiş olur. Ülkemiz böyle bir fırtınanın dışında. Dışındadır, çünkü başka bir yazısında da söylediği gibi (Tezakir) bizde zengin ile fakir arasında uçurum yoktur. «İslâm kavimlerinde komün, sosyalist, nihilist gibi «furuk-u itizâliyye» bulunmaz «Böyle bir ihtilâl koparsa nâmuslu insanların sığınacağı tek ada Ülkemiz. «Ehli ırz için memalik-i mahrusadan gayrı cây-ı selâmet kalmaz» diyor Paşa. (Bk. Belediye Kütüphanesi, M. Cevdet Kitaplığı No. 08)

SALGIN BİR HASTALIK

Osmanlı Devlet ricali için sosyalizm (salgın bir hastalıktır,) bir Avrupa hastalığı. Siyasî vasiyatnâmesinde «Hiç bir beşerî güç, milliyetler prensibi ve sosyalizmin ortaya çıkardığı hadiselerin gelişmesine engel olamaz» diyen Ali Paşa , ülkesini bu salgından korumak ister. 25 Temmuz 1871'de vilâyetlere yolladığı bir tâmim, Paşa'nın batı dünyâsını sarsan olaylar karşısında ne kadar uyanık olduğunu göstermektedir.

«Biliyorsunuz ki, çağımız maddî bilgiler (Maarif) bakımından, geçen asırlarla kıyaslanmayacak ölçüde ileridir. Ama insan cemiyetini asıl ayakta tutan «medâr-ı emn-ü emânı olan âdab ve ahlâk-ı umumiye» ve sâir mânevî bağlar, ne yazık ki dikkate alınmamaktadır. Bu ihmâlin vahim neticeleri ortada. İşçiler sermâyedarlarla servet ve refahça eşit olmak için mevcut malları bölüşmek gibi tehlikeli düşüncelere kapılmışlardır. Yalnız o kadar da değil, «hükm-ü hükûmete»» ortak olmak da istiyorlar. 1860-61 yılları arasında belirtilen bu tehlikeli düşünceler «şu dokuz on sene zarfında habis ruhlar gibi Avrupanın her tarafına yayılmıştır. «Bu efkâr eshâbından terekküb ve teşekkül eden» cemiyetin adı: Enternasyonal'dir. Enternasyonal'in Londra'da bir merkezi, Amerika ve İsviçre' de şubeleri vardır. Üyeleri çoğalmış, sermayesi artmıştır. Pekâlâ bilirsiniz ki, bu vahim emeller nizâm-ı âleme aykırıdır. Gerçekleşmeleri - Allah göstermesin - türlü ihtilâl ve ihtilâflara yol açar. Böyle düşünenlerin Komüna'da neler yaptıklarını gördük. Paris'in hâli meydandadır. Haydutluğu meslek ittihaz eden bu adamların amacı «cemiyet-i beşeriyeyi bir hâl-i vahşet ve behimiyete ircâ» etmektir. Hem mizacımıza, hem ahlâkımıza ters düşen bu gibi fikirlerin, ülkemizde iltifat görmeyeceği tabiidir. Ama memâlik-i Osma-

niye çok geniş ve tâb'a-yı şâhâne kalabalıktır. Bu itibarla dikkatli olmalıyız. Bu meş'ûm fikirler hudutlarımızdan içeri girmemelidir. «Bu fikr-i fâsid erbâbının maksat ve emellerini yaymalarına meydan vermemeliyiz.»

YENİ OSMANLILARA GELİNCE

Âli Paşa, sorumlu bir devlet adamıydı. Elbette ki düzeni savunacak, yabancı ideolojilere cepha alacaktı. Yeni Osmanlılar ise bir avuç toy, sorumsuz ve serazad delikanlı. Şiarları: Âli Paşaya Muhalefet. «Mehlika Sultan» a aşıktılar. Mehlika Sultan, Avrupaydı, hürriyetti, terakkiydi, anayasaydı. Sosyalizmi komünanın kan ve barut kokusu içinde tanımışlardı. Mahiyetini bilmedikleri bu kavgada, cedleri Osman Bey gibi, ezilenlerin yanında yer aldılar. Marx'ın adını duymuşlar mıydı? (2) Sanmıyoruz. 1871 Fransasında, sosyalizmi Proudhon bayraklaştırıyordu. Göçmen kuşlar yurdlarına dönünce çağın o sevimli ilâhesini unutmuş gibiydiler.

İbret Gazetesi, bu Avrupa görmüş intelijansiyaya sayfalarını açtı.. Nuri Bey, sadrazamın cihanşumûl bir tehlike olarak vasıflandırdığı Enternasyonal'i coşkun bir uslûbla müdafaaya kalktı. Enternasyonal, karışıklık çıkarmak için değil, «medeniyet» i gerçekleştirmek için kurulmuştu, yazara göre, Medeniyet, her çalışanın hak ettiği ücreti alması demekti. Oysa Avrupa'da işçi, insafsız bir istismarın kurbanıdır. Ezilenlerin bir araya gelip haklarını aramaları hem tabii hem meşruydu. Enternasyonal'e çatanlar, onun kuruluş sebebini bilmiyenlerdir. Nuri Bey, emekten yanadır, ama şiddeti mahkûm eder. Batıdaki sınıf çatışmaları onu sadece bir aydın olarak ilgilendirir. İslâmiyet, bu tehlikeli ihtilâfları kökünden halletmiştir. Bir kelimeyle yazar, İslamdır ve Osmanlıdır. Yalnız hakikatın çarpıtılmamasını ister.

Namık Kemal de arkadaşı kadar hakşinas. Basında Komüna'ya yöneltilen iftiraları bir bir çürütür. Bu davranışı sosyalizmi tasvip manasına almak yanlıştır. Şairi öfkelendiren câhil ve bağnaz bir kaç yazarın ileri geri isnatlarıdır sadece. Reşad Bey de bu kalem savaşına büyük bir coşkunlukla katılır. Komüna'cıların Komünizmle hiçbir münasebeti yoktur. Amaçları, Cumhuriyeti yaşatmak. Ne «iştirak-i emval» yanlısıdırlar ne «iştirak-i ayal.»

İbret'in açtığı bu kavgayı «Basiret» de destekler. Ahmet Mithat Efendi bir Osmanıl edibi olarak ezilenlerden yanadır, tefeciliğe ateş püskürür. Çalışan yığınların haklarını korumak için kurulan Enternasyonal'i hayırlı bir teşebbüs sayar.

Kısaca: Yeni Osmanlılar'ın sosyalizmle hiçbir münasebetleri yoktur. Yalnız Batı'yı birçok yazardan daha iyi tanırlar; tarafsız ve hakşinastırlar.

YENİ BİR MEDENİYET YOLU MU.

Bu genç ve esrarlı tanrıçanın coşkun bir aşıkı vardır ülkemizde: Şemseddin Sâmi (1850-1904). Rum lisesini bitirdikten sonra İstanbul'a gelen Yanyalı Şemseddin Sâmi için sosyalizm, bu günkü medeniyetin büyük bir «hareket-i maneviyesi» dir. Avrupayı, ve belki bir gün bütün dünyayı sarsacak, toplumların çehresini değiştirecek bir hareket; soyumuzu refaha, mutluluğa ulaştıracak bir «şehrah-ı azim». «Tercüman-ı Şark» baş yazarı gönül vermiştir bu rüyaya. Bu vecid dolu hayranlıkda, Victor Hugo'nun coşkun ve tanınan üslubundan akisler buluyoruz. Filhakika, Sâmi Bey bu makaleyi kaleme alırken Sefiller üzerinde de çalışmaktadır (1878). Sâmi Beyin bir endişesi vardır. Sosyalizmin «iştirak-i emval» töhmetiyle lekelenmesi. İştirak-i Emval, komünizmdir Sâmi Beye göre. Bu mezhep «komün ismiyle Fransa-Prusya muharebesini müteakip Paris'te ve daha evvel Avrupa'nın bazı taraflarında yüz gösterdiği gibi Hicretten önce ve sonra da Asya'nın diğer bazı taraflarında dahi zuhur etmiş» tir. «Hatta o vakitler yandaşları, iddialarını iştirak-i nisyan ve iştirak-i evlât kaziyyelerine kadar sürdürmeye âr etmemişlerdi.» Sâmi Bey de Batı burjuvazisi gibi düşünmektedir. Komünizm insanlık için bir felâkettir... Amaçları tabiata da insan yaratılışına da aykırı «Mucid ve tarafgirleri, daima zuhurları akabinde müstehak oldukları cezaya» çarptırılmış ve «nefret-i ammeye mazhar olarak namlarıyla tarihin ancak bir-iki sahifesini telvis» etmişlerdir.

Halbuki sosyalizm, «cemiyet-i beşeriyenin hüsn-ü idaresiyle refah ve saadetini, ve bilâ istisna bütün efrad-ı beşerin hürriyet ve müsavatını, ve hiç kimsenin hukuk-u tabiiyyesinin pâyimâl olmamasıyla hak ve adlin meydana çıkmasını ve nizam-ı tabiiyeden herkesin mütenaim ve hissemend olmasını arar bir tarik-i selamettir.»

Sâmi Bey, bu iddialarını ispat için Gotha programına dayanır. Ama «hafifçe» (!) tadil eder programı. Kollektivist prensipler bölümünden söz etmez, emeğin himayesine de dokunmaz. Sadece programın ikinci kısmını (siyasî organizasyon), devletin temeline dair parçayı alır. Onu da tahrif eder kısmen (Bk. A. Cerrahoğlu, Türkiyede sosyalizm, ikinci kitap 1966 İstanbul, üçüncü not.) Bu makaslama sayesinde, burjuva demokrasisi olup çıkar sosyalizm: «Şeriat-ı Ahmediyye» yetıpatıp uygun bir demokrasi.

Ne gariptir ki, sosyalizmin iştirakçilikle hiçbir münasebeti olmadığını ısrar ve inatla tekrarlayan Sâmi Beyi, az sonra kanaat değiştirmiş olarak görüyoruz. Filhakika, Kamus-u Fransavi'de sosyalizmin karşılığı «silk-i Sakim-i iştirakiyun» dur. Yani, kısa bir zaman içinde sosyalizm muhabbeti, yerini şiddetli bir nefrete bırakır. Sâmi Bey, bir lügat yazarının tarafsız olması gerektiğini unutarak sosyalizmi «sakamet»le damgalar. Ah bu intelijansiyanın mesuliyetsizliği!

Sosyalizm ve iştirakiye

Sosyalizmin islâmileştirilmesi veya araplaştırılması işinde baş rolü Afgani oynamış (1838-1897). «İştirakiye»yi çağdaş mânâda kullanan ilk yazarlardan biri o. Afgani iştirakiye lafzının kalabalıklar üzerindeki füsununu hemen kavramış. Filhakika muzdarib şarkın binbir zulumla ezilen yoksul yığınları için, refah ve adalet rüyasıydı, iştirakiye. Avrupa sosyalizmi başkaydı, İslâm iştirakiyesi başka. Okuyalım: «Batı sosyalizmi gerçekleşemez. Kaynağı kin bu sosyalizmin, adaletsiz yöneticilerle hakkaniyetsiz kanunlara isyan. Kaynağı kıskançlık bu sosyalizmin, alın terleriyle palazlanan zenginlere karşı işçilerin beslediği kıskançlık. Kazanan onlar, yiyen başkaları. Batının zenginleri, emekçilerin ve yoksulların haklarını hayâsızca gaspettiler. Yoksullar elbette ki baş kaldıracak. Ama

sosyalizm, dinî bir temele dayanmadıkça sadece kargaşalığa yol açar. Sonu felâkettir böyle bir sosyalizmin..» «Batı sosyalizmi meşru bir isyandan doğuyor, meşru fakat şuursuz. İştirakiye islamın bir parçası... Üstelik, İslâm öncesine kadar uzanıyor. Göçebelik, putperestlik dönemlerinde de yaşanan bir gerçek. Aşiretler tam bir dayanışma içindeydiler. Hatem bin Tâî'nin yaşayışını hatırlayınız. Sahabeler, iştirakiyenin ilk uygulayıcıları. İslam, feragattir, tevazudur, adalettir. İştirakiye ebediyen yaşayacak, yaşayacak, çünkü insanın en asil duygularına hitap ediyor. Yaşayacak, çünkü ilhamını Kur'andan alıyor. O Kur'an ki güçlüye ve mücahide zayıfın hakkını korumayı emreder. Cihada katılmayanlar bile ganimetden pay alırlar...» (Bk. Arab Socialism, Hanna and Gardener, 1969 Leiden).

Özetleyelim: Osmanlı aydınlarının sosyalizm, başka bir dünyada yaşanan bir nevi hastalık. Cevdet Paşa için kaynağı Mezdek'e kadar çıkan bir sapıtış. Âli Paşaya göre, sı-

nırlarımıza sokulmaması gereken bir tehlike. Şemseddin Sâmi, kısa bir zaman hayranlık duymuştur sosyalizme. Çünkü, her yeniliğe aşıktır, hele Avrupadan gelen yeniliklere. Afgani, sosyalizmin karşısına iştirakiyeyi çıkarır.

NOTLAR:

(1) *MEZDEK* (yahut mazdak): İslâm Ansiklipodesisin bu zatla ilgili makalesinden şunların öğreniyoruz. Hukkaranoğlu Zaradüşt tarafından kurulan bir dinin havarisi. Mezdek, Zaradüşt'ten iki asır sonra yaşamış, ama bu inancın İran'da kök salması O'nun telkinleri sayesinde gerçekleşmiş. İlk şakirdlerinden biri hükümdar Kavaz (488-531. Ama mezdek'in tavsiyelerini tatbikle işe başlayan Kavaz sonra Mezdek ve taraftarlarını öldürtmüş. Mezdek'e göre, mülkte ve kadınlarda ortaklık olmadıkça, insanlar arasındaki anlaşmazlıklar sona ermez.

Bazı eserlerde Mezdekîlere Zerdüştî de denilir. Bazı şarkiyatçılara göre Mezdekçilik islah edilmiş bir maniheizmdir. Kısaca, gerek mezdek, gerek mezdek dini hakkında aydınlık bir bilgiye sahip değiliz. Belki de Mezdekî katliamı sırasında mezdekî kitapları yok edilmiştir. Şarkiyatçıların birbiriyle çelişen hükümlerinden çıkarabildiğimiz netice şu. Kavaz, asillerle yüksek rahiplerin nüfuzundan rahatsız olduğu için, Mezdek'in telkinlerini benimsemiş. Amacı, bu zümrelerin imtiyazlarını yıkmak. Sefalet içinde yaşayan halk Mezdekçiliği bir kurtuluş diye bayraklaştırdı. Hükümdarın Mezdek taraftarı siyaseti, bu dinin gittikçe artan kudreti sarayda ayaklanmalara sebep oldu ve Kavaz tahttan indirilerek hapsedildi. Yerine kardeşi Camas seçildi. Kavaz kaçıp, Heftalilerin yanına sığınmağa ve onların yardımı ile memleketini tekrar elde etmeğe muvaffak oldu. Bu sırada, hükümdarın tahttan indirilmiş olmasına rağmen, Mezdekçilik gittikçe daha fazla yayılmış ve endişe verici bir hal almıştı. Asillerin malları yağma edilmiş, kadınlar kaçırılmıştı. Kavaz, yeniden tahta çıkınca düşmanlarından intikam aldı ve Bizans imparatoru ile savaşmak için osiller ve rahiplerle anlaştı Bu arada Mezdek'i sevmeyen Şehzade Hüsrev sabırsızlıkla tahta çıkmayı bekliyordu. Mezdekçiler, Kavaz'ın büyük oğlunu kisralık makamına geçirmek emelindeydiler. Üstelik Mezdek, Kavaz'ın takdim ettiği Hüsrev'in annesini zevceliğe kabuletmişti. Kavaz, oğlu Hüsrev'in telkinlerine karşı koyamadı. Mezdek'le taraftarlarını bir baahne ile saraya çagırdı ve kitle halinde katlettirdi. Bu hareket Hüsrev'e Nuşirevan lakabını kazandırdı. Kavaz öldükten sonra Hüsrev, geriye kalan Mezdekçileri kılıçtan geçirdi ve kitaplarını yaktırdı. Tabiatıyla Mezdek'in kurduğu düzen de değiştirildi. Demek ki Mezdek'i öldürten (Hüsrev'in telkinleriyle) Kabaz'ın kendisidir.

Bu katliam, Mezdekîlerin kökünü kurutmadı. Müslüman müellîflere göre, dağlara çekilen mezdekliler çeşitli mezhepler kurdular. meselâ hurramiye batınîlik, İsmailiye gibi.

(2) Komünanın Marx'la da Marxismle de hiçbir ilgisi yoktur. Komüna hainlere, hainlerle işbirliği edenlere karşı yurdseverlerin ayaklanmasıydı. Komüna, Thiers'in merkezî iktidarına, yani kara bir günde seçilen klerikal ve monarşist bir millet meclisine karşı cumhuriyetin ve cumhuriyetçilerin şahlanışı. Sosyalizmden esinlenen bir isyan. Temelinde kuşatmanın sefaletleri ve zilletleri ile ikinci imparatorluğun sonunda işçiler arasına yayılan ideoloji, fran-masonluk yatıyordu. Enternasyonal, isyanın ne yaratıcısı olmuştur, ne de teşvikçisi. Komünanın yöneticileri Marx'ın adını bile duymamışlardır.

M. Akif AK

Bir Kadının Yücelmesi

«Kuzin Bette», «İnsanlık Komedyası» silsilesinin en yice tepelerinden. Romandan da öte bir şey bu kitap. Bir felsefe, sosyoloji, folklor, hatta destan külliyatı. Belki bizden bir mefhum olan «hikmet», batı dünyasında çok iğreti duran bu kitaba gerçek anlamını vermede en uygun kelimedir. Balzac, «Kuzin Bette» de hem romanın sınırlarını aşıyor,

hem batı felsefesinin. Kötürüm felsefenin saçma demagojilerinden ve hasta şüphelerinden arınan Balzac, böylece gerçeğe biraz daha yaklaşıyor. Şüphe dalgaları içinde boğulma tehlikesiyle çırpınan bir kazazede değildir karşımızdaki; varlık problemini çözmüş, hayatın ve kâinatın belli başlı sorularını cevaplamış sağlıklı işleyen bir şuur ve temiz duygularla çarpan bir yürektir. Tanrı'ya ve kadere inanır, ama hıristiyan değildir. Volter gibi toplumun kutsallarına savaş da açmamıştır. Fransa sınırlarının, hatta Paris'in içindedir. Fakat, bakış açısında şoven duygunun zerresine raslamak imkânsız. Oysa Hugo, onca romantizmine karşılık yer ver şövenisttir. Bizde, sevgi, merhamet ve mistisizmden başka bir izlenim bırakmayan Dostoyevski bile derinden derine Ortodoks-Rus milliyetçiliği ile dolu. Balzac ise daha beşerî. Düşman olduğu, merhametsizce saldırdığı çok şey var; ama bunlar, kesinlikle herhangi bir toplum ya da sınıf değil. İnsanlar değil kısacası; şeytan, kötülükler, ahlâksızlık, namussuzluk, ihtikârcılık, haksız kazanç vb. Kilisenin şiddetli saldırılarına uğramış bu adam bir vaiz edasıyla beşerî dramı insanlığın bidayetine kadar götürür: Kavga, iyilik ile kötülük, Habil ile Kabil arasındadır.

Balzac.ın savunduğu faziletler muhayyel batı açısından. Bütünüyle büyük romancının vehimleri. Savaştığı kötülükle ise batının temelleri. Eski Yunandan, Romadan ve Ortaçağ'dan beri yaşattığı değerleri. Şaşkınlıklar uyandıran tezat burada. Marks'ın, Engels'in, Albert Sorel ve daha yüzlercesinin önünde hürmetle eğildiği bu adam kimdir? Yaşayan ölçülere göre bir batılı? Kesinlikle değil. Bir doğulu? Şakası bile saçma. O halde? Balzac'ı mutlaka bir yerlere oturtma çabası yanlış. Fakat «İnsanlık Komedyası» üzerinde ciddî durabilen herkes, batıdan tiksinir, kopar. Günahlar ve ayıplarla dolu bir dünyanın, rüyasındaki parıltılı manzarasına aşık bulunan her batı hayranı, dehşet içinde uyanır. Bu yanıyla bir şok malzemesidir «İnsanlık Komedyası».

Söz buraya gelmişken, Balzac'ın bize yansımasına da bir göz atalım. O'nun bizde en çok tanınan, bir kaç kişi tarafından ayrı ayrı tercüme edilen ve on defadan fazla baskı yapan eseri; Vadideki Zambak. Balzac'ın, içinde en az bulunduğu kitap. Vadideki Zambak, bir aşk romanı olarak hiç şüphesiz benzerlerinin çok üstünde. Ama bir yabancı toplumun Balzac'tan alacağı ilk kitap değil. Aydınımızın zavallılığını bu basit olayda bile müşahede etmek mümkün, bize Balzac'ı gerçek çehresiyle tanıtmaktan ısrarla kaçınmasında. Kimbilir belki de kendisi yeterince tanımamıştır O'nu. Ya da bir takım kötü niyetler gizlidir bu davranışında. Çünkü Balzac ve öteki batılı büyükler, bize gerçek yüzleriyle tanıtılmış olsalardı, Türkiye'nin manzarası bugün herhalde çok farklı olurdu.

Balzac'ın bu yazımıza konu aldığımız romanı «Kuzin Bette» in ise Türkiye'deki hali perişan. Bir yayınevi Bette Abla diye tercüme etmiş eseri. Tercüme denmez buna. Vahdet Bültekin Fransızca aslının yüzüne bile bakmadığı gibi, Türkçe diyemeyeceğimiz bir dille aktarmış kitabı. Elimize alır almaz geri bıraktık. Bir başka yayınevi, romana «Şeytan Ruhlu Melek» demiş. İnsanın, Balzac, eserine bizimkilerin yakıştırdığı bu ismi vermemekte ne kadar budalalık (!) etmiş diyesi geliyor. Raziye Nugay'ın tercümesinden, ancak kendi hafızamızı ve muhayyilemizi çalıştırarak bir şeyler çıkarabildik. Yine de az-çok kitabı kavramamıza yardımcı olduğu için bu tercümeyi esas alıyoruz.

«Kuzin Bette»i bütün boyutlarıyla tahlil etmek için, bir o kadar kitap yazmak lazım. Bu yüzden biz romanın Türk okuyucusuna hiç de yabancı gelemeyecek bir-iki tipi üzerinde duracağız.

KADIN KAHRAMANLAR

Romanın, son derece güçlü çizilmiş üç kadın kahramanı var: Adaline (Bayan Hulot), Volerie (Bayan Morneffe) ve romana adını veren Bette. Biri namus, öteki namussuzluk, diğeri de kin ve hasedin timsali üç kadın. «Bende kadına karşı ibadet derecesine varan bir sevgi var» diyen Balzac, dünya edebiyatına, hepsi de benzersiz analar, kızkardeşler, sevgililer ve fahişeler armağan etti. Fakat namustan yanadır ısrarla. En keskin hatlarıyla çizilen

bir fahişe, namuslu kadının zıddı olduğu için Balzac'ın romanlarında yer alma şerefine kavuşur. Tıpkı soysuzluğun soyluluk, kötülüğün iyilik, haksız kazancın dürüst kazanç hatırına yer aldığı gibi. Bayan Hulot, evine bağlı namuslu kadını temsil eder. Bayan Marneffe, ve Bayan Marneffe'nin feci sonu, namuslu kadının daha başarılı çizilebilmesi için anlatılmıştır. İkisi de evlidir bu kadınların. Her iki kadının roman boyunca tutarlılık arzeden tiplerini de Balzac'ın namus konusundaki düşüncelerini başarıyla çizen şu cümlelere bakalım:

«Evli bir kadın için şeref yolundan sapmak, bağışlanmaz bir cinayettir. Fakat bu durumda da kademeler vardır. Kimileri, düşmekten, mahvolmaktan eteklerini sıyırıp, suçlarını gizleyerek, görünüşte namuslu kalırlar. Kimisi de suçlarına edepsizce ticareti de katarlar. Bayan Marneffe, bir bakıma bu tip aç gözlü ve evli fahişelerdendir. Kötülüğü, bütün pis ve çirkin sonuçlarıyla önceden kabullenmiş, şeref ve namus kurallarını bir yana itip, gönlünü de eğlendirerek, yüklü bir servet yapmağa karar vermiştir. Fakat bu çeşit kadınları, Bayan Merneffe'nin hayatında olduğu gibi, kötü yollara iten çoğunlukla kocalarıdır. Bu eksik etek Makyavel'ler, kadınların en tehlikelisi, özellikle Paris kadınlarının en kötüleridir. Fakat namusluluk taslayan ve fazilet gösterisi içinde olan, evinin ancak ufak-tefek ihtiyaçlarından başka şeyler için para sızdırmayan ve deliliklerden kaçınır gibi görünen evli kadınlara gelince. bunlar insanı sessizce ve usul usul felakete götürürler. Üstelik bu gibiler, öyle değişik yaratıklardır ki, insan onları hem anlamaz, hem de bağışlar.»

Balzac'ın nerelerden, hangi olaylardan ve gerçeklerden hareket ederek bu hükümlere vardığını tespit etmek zorundayız. O'nun keskin bakışları daha o zamandan batının nasıl yok oluş çığırına geldiğini en feci tablolar halinde görebiliyordu. Görmekle yetinmeyip gösteriyordu da.

«Geçen zaman içinde 1830 devrimi, 1793'ün getirdiklerini tamamladı. Bundan sonra Fransa'da büyük isimler olacaktı ama, büyük aileler olmayacaktı... Şimdiki toplumda, herkes kendi yarattığı kişiliğinin damgasını taşıyor. Ancak durmuş, oturmuş olanların, yani akıllıların parası kaydı hayat şartıyla ellerinde kalıyor. Yoksa aile diye bir şey kalmamıştır artık.»

1838'den beri bozguncu yazarların, aşağı sınıflar arasında yayıp geliştirdikleri topluma zararlı fikirlerin kötü sonuçlarından etkilenmeyecek bir ev kadını düşünülebilir mi?»

«... Çapkınlar, hovardalar, bu altın arayıcılar, toplumda suçlu dediğimiz ve en çok cezaya çarptırılan insanlardan daha suç-

ludurlar ve onlardan daha büyük cezalara layıktırlar.»

«Du Tillet'nin sol memesinin altında yürek yerine bir kasa vardır. Massol da yürek yerine bir bakanlık sandalyesine sahiptir.»

«Para eskiden bir şey demek değildi. İnsanlar ondan üstün bazı değerler tanımışlardı. Meselâ soyluluk denen bir şey vardı. Devlet adına yapılmış büyük hizmetler vardı. Günümüzde ise yasalar, parayı her şeyin ölçüsü haline getirdi, onu, pratik yeteneklerin temeli diye ele alıyor, öyle tanımlıyor.... Mirasın durmadan bölünmesi, kişiyi daha yirmi yaşından başlayarak, kendini düşünmeye zorluyor. Böyle olunca da zengin olmak, servet yapmak amacıyla dalaverecilik namussuzluğu arasına set çekecek hiç bir şey kalmıyor. Çünkü bazı vatandaşların bir katolik evrimi konusunda memnunluk verici çabalarına rağmen, bugün Fransa'da din diye bir kavram kalmamıştır. Benim gibi, toplumun içyüzünü bilen herkes bu duyguda, bu düşüncede birleşmektedir.»

Adaline, Balzac'ın bu bataklıkta yetiştirmeyi başardığı bir çiçek. Ama tek başına. Ama ezilen, örselenen bir yalnız çiçek. Balzac tarafından gerçeğin bataklığı ortasına yerleştirilen bu hayali çiçek hiç de yakışmamaktadır batının göğsüne. Balzac, sanki bir başka dünyadan derlemiş ve getirmiştir Onu. Adaline'i tanıtmadan önce. Onun roman içindeki yerini çok kısa da olsa belirleyelim.

BİR KADIN KISKANÇLIĞININ YOL AÇTIĞI FACİALAR

Adaline ile Bette amcakızlarıdır. Paris'ten uzak dağlık bir bölgenin insanları. Adaline, bir tesadüf sonucu Barcon Hulot'un karısı olur ve Paris'e gelir. Güzelliği kısa zamanda Paris'e yayılır. Sarayların, zengin konaklarının parmakla gösterilenidir. Ahlaksızlığın hiç bir hudut tanımadığı bir zamanda, kalabalıklar içinde ona yönelen haram bakışları hiç umursamaz. Evinin, kocasının kadını olmada kararlıdır. Fakat kocası Baron Hulot, bir süre sonra memnu meyveleri, helâl olana tercih eder. Azgın iştihasının esiri olur. Adaline'nin eşsiz güzelliği ve temizliği bir tablo gibi ancak seyre layık. Şeytanın melekten kaçması gibi bir şey bu. Hulot, artık gayrı meşrû yolların yolcusudur. Servetini, namusunu, şerefini, haysiyetini ve itibarını metreslerin kirli ayaklarında eritir. Ailesinden kopar. Ve akıbetine doğru sürülenir. Bir başına sürüklenmez elbette. Adaline, kocasının aklı başında bir kadını çıldırtacak, intihara sürükleyecek ihanetleri karşısında, sabra, tevekküle ve Tanrı'ya sığınarak hep ümit içinde yaşar ve kocası ile birlikte o da sürüklenir.

Bir ailenin böylesine felâkete düşmesine sebep sadece Baron Hulot'nun hovardalığı değildir. Bunalımı çıkmaza sokan ve faciaya dönüştüren dış etkenler de söz konusu. En büyük etken toplumun hayasızlaşması. Ve bir kıskançlık, bitmek tükenmek bilmez intikam duygusu. Bette, Adaline'nin Paris'e gelmesinden bir süre sonra, kuzini tarafından Paris'e çağrılır. Bir işe sokulur, hayatını kazanması sağlanır. Bette, pek güzel değildir, kuzini gibi bir evlilik yapamaz. Hatta hiç evlenemez. Bu yüzden korkunç bir kıskançlık duygusuna kapılır. Bayan Merneffe ile birleşerek Hulot ailesine darbe üstüne darbe vurur, darmadağın ederler. Ama kaybederler sonunda. Bette'in korkunç suskunluğu sayesinde, aileden hiç kimse onun hazırladığı tuzakları farketmez ve arkasından ağlarlar. Bayan Marnef'e de yaşadığı hayata uygun bir iğrençlik içinde can verir. Yetmiş beş yaşında bile kötü huyunu devam ettiren Baron karşısında Adaline daha fazla dayanamaz ve tükenir. Çocukları, ebeveynlerinden büyük dersler almış görünerek hayatlarını sürdürürler.

Roman, ana hatlarıyla böyle. Bu ana hatlar çevresinde irili-ufaklı daha birçok kahraman ve olaylar dizisi yer alır.

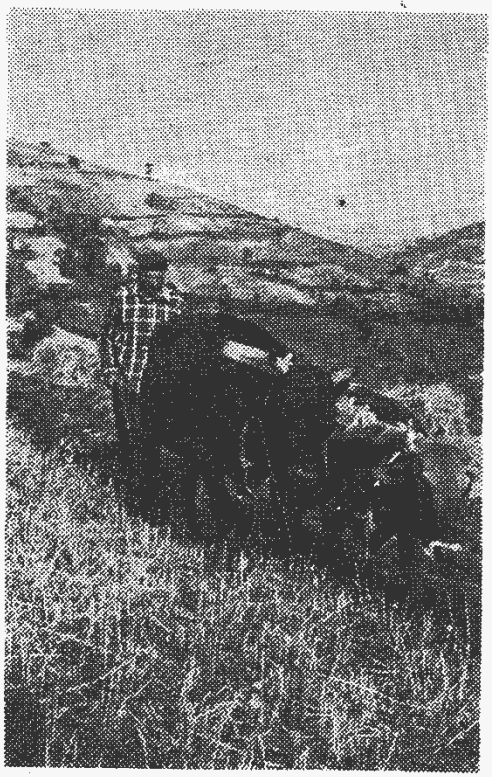
BALZAC'IN ERMİŞ KADIN TİPİ

«...(Adaline) Baronun sırdaşı olmayı ne kadar özlemişti. Ona duyduğu saygı yüzünden, çapkınlıklarını bilmekte olduğunu açıklamaya cesaret bile edememişti. Böylesine bir incelik, ancak darbelere karşılık vermeksizin sineye çekmesini bilen, halktan yetişmiş o güzel kızlara vergidir. Onların damar-

larında Tanrı yolunda can veren dindar kadınların kanı dolaşır.»

Kine, nefrete, kıskançlığa, sadakatsizliğe yer yoktur bu kadının yüreğinde. Böylesi bir kadına ise Paris'te yer olmamasına rağmen, böyledir Bayan Hulot. Allah'ın, tabiata ve bu arada insan tabiatına verdiği o ezelî faziletleri, hiç bir şer fırtınası sarsamaz, aşındıramaz. Kötülük gördükçe iyileşir bu kadın. Kocası tarafından ihmal edildikçe, ihanete uğradıkça erdemlere bürünür, yücelir. Sanki meleklerle, iyilik, güzellik, iffet yarışı yapmaktadır. Kocasının ihanetle karşılık vermeyi asla düşünmez. Batının gelmiş, geçmiş bütün faziletleri Balzac'ın Bayan Hulot'su karşısında kirli kalır.

Mükemmel bir eş. Baron Hulot'nun akıl almaz çapkınlıklarına karşılık, sadakatinden bir an olsun fedakârlık aklından bile geçmez. Hem de her erkeği ilk bakışta sarsacak güzellikte olmasına rağmen. Yıllarca erkeksiz yaşar, kocası olduğu halde. Onun bedenî isteklerinin bulunduğunu bilmeyiz bile.

Kahramanlarının hayatında burnunu sokmadık bir yer bırakmayan Balzac, bu kadının iç dünyasında olsun bir anlık sapmaya izin vermez. «Tabiî olan yanılmaz» der, «Erdem, kendini gösterdiği yerde taviz vermeyen bir bütündür. Kötü durumlar karşısında kaçamak yollar aramayı beceremez.» Bayan Hulot, sırat köprüsü gibi ince ve bir ömürlük yolda düşmeden ilerler. Oysa kadının ana olma iştiyakı, erkeğin baba olma arzusundan kat kat fazladır bildiğimiz kadarıyla. Halbuki, Bayan Hulot'ya kadın değil diyesimiz geliyor bu eşsiz hicap, soylu gizlilik yüzünden. Böyle kadınlara olsa olsa Evliyalar diyarı Anadolu'da raslanabilir diyoruz.

Hiç şüphesiz böyle bir kadının, Balzac'taki hudutsuz hayal âlemini süsleyen bir azize olduğunu biliyoruz. Çünkü Adaline'i bu feragata mecbur eden hiç bir içtimai kanun, gelenek yoktur batıda. Varsa da çiğnenmesi mübah, hatta marifet. Ama bunun yanında, hıristiyanlığın insan eliyle bozulmuş biçimine bağlanıp arınma ve yücelme yolları arayanlar da olmuş, az da bulunsa; Adaline gibi. Bayan Hulot, sefil, sefih ve hayasız bir toplumun içinde dahi sabrında, sadakatinde ve tevekkülünde direnir, ümitle bekler. Hovarda Clever'in O'nu elde etmek için her çareye başvurması karşısında bir namus abidesi gibi yükselir: «Kesin olarak bu tartışmaya son vermeliyiz Bay Crevel. Şunu iyi bilin ki bir ana olarak, tüm ailesi tarafından sevilip sayılmak, evlâtlarını her zaman yüreği sızlamadan kucaklayabilmek mutluluklarını sizin iğrenç arzularınız için feda edecek değilim. Buna hiç niyetim yok. Ruhumu Tanrı'ya lekesiz olarak teslim etmek isterim. Çıkın buradan, defolun, bir daha karşıma çıkmayın sakın. Otuz iki yıllık namusum, haysiyetim, Crevel hazretlerinin baskısına, saldırılarına elbette yenilmeyecektir?» Bu sözlerin, kocası tarafından ihmal edilmek bir yana ihanet görmüş bir kadın tarafından söylenmiş oylaması değerini bir kat daha artırıyor.

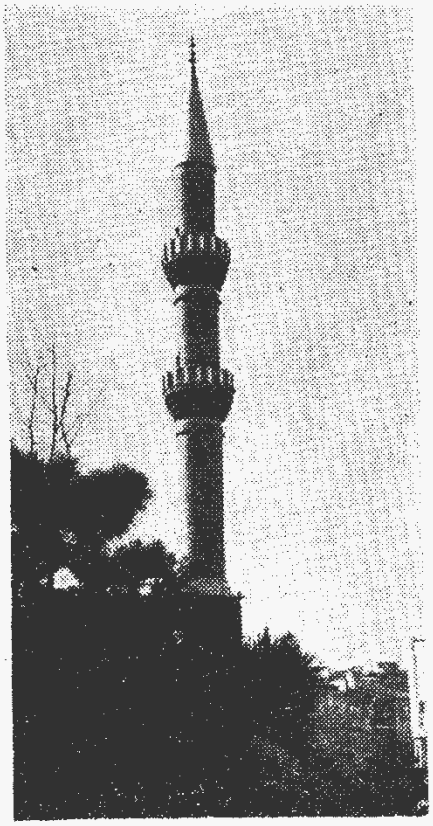
Adaline, inanacak, sevecek ve bağlanacak bir kadındır; inanır, sever ve bağlanır. Tanrı'ya imanı sonsuz, kocasına sevgisi ve ailesine bağlılığı hudutsuz.

Sayılmayacak kadar ihanete uğrar. Hem da en iğrenç usulleriyle... Yıllar boyu, hatta bütün ömrünce. Ama evliliğinin ilk gününde nasılsa, ölürken de öyledir iffet ve namus bakımından. Yalnız bir defasında sapmak ister bu yoldan. Fakat yine kendi istekleri ve içgüdülerinin zorlamasıyla değil. Ne arzularını, ne de kin ve intikamını tatmin arzusuna kapılmıştır. Sebep yine sevgisi, yine bağlılığı ve fedakârlığı. Kocasını ölümden kurtaracak hiç bir imkânın kalmadığı bir andır. En küçük ihtimaller bile denenmiş, sonuç alınamamıştır. Hovarda Clever'in yıllar önce yaptığı bir teklifi hatırlar. Ama İlâhî irade durdurur O'nu. Kader, diz boyundan gırtlağa doğru yürüyen pislikler içinde var olabilmiş bu ender faziletin yenilmesine izin vermez. Yenilmemelidir fazilet. Balzac, «dünyamız İlahî kudretin bir sillesiyle hercümerç olmuyorsa, işte bu gibiler yüzünden» der gibidir. Büyük bir titizlikle korur bu çiçeği. Bayan Hulot'nun Crevel'e metres rolü yapmaya çabalaması, düştüğü acemilikler, Crevel'in şaşkın bakışları önüneki krizler, tirmeler... Tek kelimeyle şahane çizer bu tabloyu Balzac. Adaline, günah işleyememektedir, onu iten bazı mecburiyetler olsa da. Sefahet bataklıklarında insanlığını yitirdiğini sandığımız Crevel, sütte leke gibi rahatsız edici bu günaha ortaklık edemez, insanlaşır aniden. Hulot'ların ihtiyacı olan külliyetli miktarda parayı vermeyi taahhüt eder. Ancak insanlığının bu şimşek gibi anlık parıltısı, sokağa çıkar çıkmaz sönecektir. Bayan Marneffe O'nun, bu taahhüdü yerine getirmesine engel olur.

Fakat bu arada inanılması güç bir olay cereyan eder. Adaline, Crevel karşısında metres rolü yapmaya kendini zorlarken ansızın kaderin şiddetli bir tokadını yer; titremeye başlar. Bu titreme hastalığı ölene kadar O'nun yakasından elini çekmeyecek, zaman zaman şiddetle sarsacaktır. Bu bir İlâhî ceza sanki. Sankisi fazla elbette bir ilahi ceza. Kader, günaha meylin keffaretini anında ödetmiştir Bayan Hulot'ya. Namusunu kirletmesine engel olmuştur. Böylesi cezalara çarptırılan talihli insan az bulunur. Fazilet, kişiyi kendi dairesinden dışarı atmamakta, bir ceza ile onu yeniden kendine mal etmektedir. Bu cezanın verdiği acı, sonunda gelen affın, lütfün ve ikramın yanında hiçtir ve çoğu zaman hissedilmez de. Bayan Hulot'nun, seçtiğimiz şu sözleri neler anlatmıyor ki:

«Yeter bay Crevel. İşte şimdi işlediğim günahın cezasını, günahımdan çok daha fazlasıyla çekmiş bulunuyorum. Yokluğun, ihtiyacın, çaresizliğin ezici gücüyle kıskıvrak bağlanmış olan vicdanım ve yüreğim, yapmak niyetinde olduğum fedakârlığın, bu çeşit bir fedakârlığın benim için mümkün olmayacağını yüzüme vuruyor. (Metres rolünü başaramamış, eline yüzüne bulaştırmış, gülümseyeceğine isterik biçimde ağlamıştır) Gururumu da yitirdim, eskisi gibi öfkelenemediğimi görüyorsunuz. Bu öldürücü vuruşa da hedef olduktan sonra, size defolun demeye de hakkım kalmadı. Bir fahişe gibi kendimi satmaya kalkıştım size. Crevel'in, buna hayır demek isteyen bir hareketini farkedince hemen ekledi: Evet öyle. Şu son dakikalara kadar tertemiz olan hayatımı kirlettim, berbat ettim, utanç verici bir niyet uğruna lekeledim ve suçum hiç bir zaman bağışlanacak bir suç değildir, bunu biliyorum. Bütün lanetlemeleri, hatta sizin üstüme yağdıracağınız hakaretleri hak ettim. Allahın dediği olur. Bildiği gibi yapacaktır. ... Ömrümün geriye kalan günlerini acıya, zehire bulayan bu bir anlık zaafımı, bunun yüz karası utancını Tanrı'ya nasıl bağışlatacağımı biliyorum. Karşınızda konuşan artık bir bayan Hulot değildir sayın Crevel; zavallı, ezik, boynu bükük bir günahkârdır. Yüreğinde artık pişmanlıktan başka bir duyguya yer vermeyen, kafasında, dualarında sadece iyilik düşünen bir kadındır. Günahlarının omuzlarına çöken ağırlığıyla, kadınların en bayağısı, pişman kulların en başta geleni benim şimdi. Siz, yeniden doğruya yönelmeme, şimdi bana bu sözleri söyleten Tanrı'ya yeniden kavuşmanın aracı oldunuz. Size teşekkür ederim.»

«Vücudunu yeniden bir titreme aldı ve ne yazık ki, bu titreme ömrü boyunca onun yakasını bırakmayacaktı. Sarsılıyordu sanki.

Yumuşak, tatlı ve sıack sesi, bir aileyi kurtarmak için kötülüğe kararlı ateşli bir kadının sesinden ne kadar uzak ve farklıydı. Kanı çekilmiş, donmuş, yanaklarının pembeliği duru bir aklığa dönüşmüştü. Yaşsız gözleri kupkuruydu. Rahat, kurtulmuş, arınmış gözlerle bakıyordu Crevel'e, din yolunda ölen hıristiyan mahkûmlar da, Romalılara böyle bakmış olmalılar.» Crevel'e konuşmaya devam eder bu destan kadını:

«Zaten rolümü beceremiyordum, kötü oynuyordum değil mi? Katıksız gerçek aşkın, bir kadının tertemiz vefalı aşkının, fuhuş pazarlarında satılan aşklardan, herhalde başka bi rdeğeri, bir zevki olsa gerek, dedi. —Sonra kendini bu aşamadan bir adım daha ileri götürerek bir olgunluk örneği verdi— Bunları kızgınlığımdan söylüyorum sanacaksınız; hiç de öyle değil, aklımdan bile geçmiyor. Kim bilir sayın Crevel, belki de ben bu sözleri kendimi yere vurmak için söylüyorumdur.

«Erdemdeki büyük güç, bu kadının bir anlık düşünüşünü silip yok etmiş, bir anda unutturmuştu. Kendine özgü güzelliği içinde bayan Hulot, Crevel'in gözünde birden büyüdü, yüceldi. Adaline, muazzam bir değişime uğramıştı sanki. Geçen her saniye O'nu kutsallaştırıyordu. Yüzü ilahi bir güzellik kazanmıştı. Crevel'in gözleri kamaştı, hiç bir şey söyleyemez oldu, şaşırdı, bakakaldı. Sonra cömert bir atılışla: Neyim varsa, sayın bayan, hepsi sizindir... İstediğiniz para iki saat sonra elinizde olacak.»

«Zavallı Adaline, yığılır gibi dizlerinin üstüne çöktü:

«Tanrım! Ulu Tanrım! Ne büyük bir mucize bu! dedi ve dua etmeye başladı. Duruşundaki, okuyuşundaki büyük iman ve inanç Crevel'e çok dokundu. Bayan Hulot, duasını bitirip doğrulduğunda, Crevel'in yaşarmış gözleriyle karşılaştı.»

Bu sözlerine bakarak, insanın ömür boyu işlediği kötülüklerden tevbe ediyor sanacağı bu kadının aslında eli eline değmemiştir Crevel'in.

Bu kadın, yıllar var ki erkeksizdir oysa... İhmal edilmiş, ihanet görmüştür. En tabiî isteklerini bastırmıştır, taş basmıştır bağrına. Namusunu kutsal bir emanet gibi ölene kadar korumak için, bedenini inkâr etmiştir. Zihinde olsun, düşünce biçiminde olsun br anlık düşmemiştir. Balzac, koskocaman romanının hiç bir yerinde, Bayan Hulot'nun zihninden bile bir günahın geçmesine fırsat vermez. Romanlarında her türden sayısız kadın olmakla beraber, asla müstehcen sahneler bulunmayan Balzac'ın aslında bizde olması gereken, ama hiç bir romancımızda göremediğimiz bu nezahetine saygı duymamak elde değil.

Evet, Bayan Hulot'nun kendini bunca suçlamasına sebep olan suçu, bir istek sonucu değil tamamen itilmeyle bir günahı tasarlaması, bir metre mesafeden Crevel ile konuşmaya çabalaması, başaramasa da böyle bir niyeti bir an taşıması...

Adaline'in, fuhuş olayını ekonomik sebeplerle açıklayanlara da söyleyecekleri var: Bir zamanların varlıklı Hulot'lar ailesi, son-

raları en fakir ailelerin seviyesine düşer, meteliğe muhtaç olur. Aç kaldığı olur Adaline ile çocuklarının. Bayan Hulot, buna göğüs gerer. Yoksulluklarını kimseciklere sezdirmez. Kocası evi terketmiştir; bir fahişenin esiridir. Adaline, bin bir zorluğa göğüs gererek evi idare eder.

Bütün bunlar hangi fazilet adına? diye sormaya hiç gerek yok. Çünkü bunlar bu tabiî olan faziletler, Yüce Yaratıcının, kadınların ruhuna ve gönlüne ezelden işlediği kutsal mücevherlerdir. Kadın bunlarla güzel, bunlarla yücedir; bunlarla kadındır...

Kart Hovarda Hulot'nun evini terkettiği sıralar, Adaline yine vazgeçmez O'ndan. Sokak sokak koca Paris'te onu arar delicesine. Vıcık vıcık ahlâksızlığın aktığı Paris sokaklarında herkesin gözü O'nda, çünkü elli yaşına rağmen halâ güzel. O'nun gözleri ise yalnızca kendi erkeğini arar. En sonunda bulur. Yaşlı Hovarda, torunu yaşında bir cahil kızla oturmaktadır. Alır ordan ve eve getirir. Baron, yetmişini aşalı çok olmuştur. Ama Adaline, yine de mutluluk ümit eder ondan. Lâkin şeytan fesat için kıyamete kadar izin almıştır Allah'tan. Ona bir kez yakasını kaptırmış olan Hulot'nun, şerrin İmparatorundan kurtulması mümkün olamaz. Kendinden elli beş yaş küçük bir kızcağızla evlilik hazırlıklarına girişir. Gerisini Balzac'tan dinleyelim: Bayan Hulot, kocasının yerini tesbit eder ve oraya gider. Baron genç kızı ikna'ya çalışmaktadır:

«Karım çok yaşamaz, yakında ölecek. İstersen Baron karısı olabilirsin.»

«Adaline bir çığlık attı, şamdan elinden düştü, hemen oradan kaçıp uzaklaştı... Üç gün sonra ölüm döşeğindeydi. Gerekli bütün dini törenler yapılmış bitmişti. Adaline'nin artık bir kaç dakikası kalmıştı. Aile göz yaşları içinde başucundaydı. Bayan Hulot, son nefesini vermeden bir kaç saniye önce, kocasının elini sıktı, kulağına:

«Sana verecek bir tek canım kalmıştı dostum. Bir kaç saniye sonra özgürsün. Artık dilediğin kimseyi Baron karısı yapabilirsin, dedi.

«O anda hiç görülmedik bir şey oldu. Bir ölü, ağlamaya başladı. Gözlerinden ip gibi yaşlar akıyordu. Sonunda, Baronun azgınca ahlâksızlığı, bu melek kadının sabrını yenmişti. Birlikte yaşadıkları sürece, tek kelimeyle olsun yakınmamış olan bayan Hulot'nun, ölüm döşeğinde, kocasına ilk ve son sızlanışıydı.»

Balzac'ın bir kadına yazdığı destan böyle. Yukarıdaki satırlar, Kuzin Bette'in son sayfasındandı. O düşüncedeyiz ki, Adaline, içinde bulunduğu dünyanın yüklenmek zorunda olduğu üç-beş şeyi dışında, bütünüyle bizim dünyamızın insanı. O'nda Anadolu kadının sabrını, feragatini, imanını, cesaretini, tevekkülünü ve ümidini görüyoruz. Fakat ne acıdır ki «üstüne erkek sinek kondurmayan» kadınlarımız Dede Korkut sayfalarında kalmıştır. Bunca yıkılmışlığa, çözülmüşlüğe rağmen köşede bucakta, evlerde, hatta iş yerlerinde varlığını sürdüren -hem de küçünsenmeyecek sayıda- kendilerine namusumuzu, yuvamızı çocuklarımızı ve ülkeyi emanet ettiğimiz tertemiz, alnımızın akı kadınlarımız her ne hikmetse edebiyatımızın yabancısı. Düşmüş kadınlar, düşmese de iffetlerini yitirmiş kadınlar edebiyatımıza daha cazip gelmekte. Bütün iyi yanlarına rağmen Peyami Safa'da bile Adaline gibilerine rastlamamaktayız. İyilikleri değil kötülükleri, pislikleri görmek, göstermek yolundan hiç ayrılmayan Zolaperestlerimizde ise ne namus var, ne de namuslu kadın. Kadını bir üretim aracı sayanların zaten bu bahiste sözü geçmez. Ana çizgileriyle tanıtmaya çalıştığımız Adaline tipi, bir yüz karamızı ve ayıbımızı ortaya çıkarırken, edebiyatmıza da gerçek görevlerinden birini hatırlatmış olmaktadır böylelikle.

Yazımızın başlarına doğru, Kuzin Bette romanının iki kadın tipinden daha söz etmiş tik: Bette (Lisbeth) ile Valery (Bayan Marneffe). Bunları da kısaca tanımada yarar var. Adaline'i daha iyi anlamamıza yardımcı olacaklar.

FAZİLETE KARŞI ŞEYTANİ İTTİFAK

Bette ile Adaline amca kızları. Bette de Adaline'den bir süre sonra Paris'e gelir. Kuzininin ikbalini korkunç kıskanmakta, ama bunu asla belli etmemektedir. Aynı evde büyümüşlerdir. Daha küçük yaşlarda güzel

Adaline, fazla ilgi görmüş Bette ise tarlada çalıştırılmıştır. «Kıskançlık, Bette'de bir takım acaipliklerin ördüğü karakterinin temelini teşkil ediyordu... Esmer, zayıf, simsiyah parlak saçlar, kalın birbirine yakın kaşlar, kemikli uzun kollar, hantal ayaklar, et beyniyle kaplı atlarınki gibi uzun bir surat... Adaline, el bebek, gül bebek büyütülürken, Lisbeth'e toprak belletilirdi. İşte bunun içindir ki Bette bir gün Adaline'i evde yalnız bulunca, o güzel burnunu koparmak istemişti. Her ne kadar bu yüzden bir iyi dayak yediyse de, gene de Adaline'in elbiselerini yırtıp ayakkabılarını parçalamaktan geri kalmamıştı. Kuzininin inanılmayacak bir evlilik yaptığını görünce, onun şansı önünde Lisbeth boyun eğmek zorunda kaldı.»

Adaline bir Baron karısı olarak Paris'e gelmekle Lisbeth'i unutmaz. O'nu evlendirip yoksulluktan kurtarmak için yanına çağırır. Ama Bette'i ne kuzini Adaline, ne de Baron evlendirmeye muvaffak olamaz. Ya beğenmez yahut beğenilmez. Aslında ise korkunç bir kıskançlık ateşiyle tutuşmaktadır. Neler yaptırmaz O'na bu kıskançlık! Bütün hayatını, enerjisinin tamamını, bu aileyi felâkete itip kendine muhtaç hale getirmeye harcar. Bütün zevklerini, isteklerini bir tek zevkte toplamıştır: Adaline'i kendine muhtaç görmek... bu korkunç fakat asla dışarıya sızdırılmayan kin ve haset, O'nu bir fahişe ile ittifaka kadar götürür. Ve Bayan Manreffe çıkar karşımıza.

Bu kadın değişik bir fahişe tipidir. Meslektaşlarından çok önemli bir farkla ayrılmaktadır: Fuhuşu namuslu, evine sadık bir kadın kılığında icra eder. Aynı anda idare etme ustalığı gösterdiği bir kaç erkekten biri de budala kocasıdır. Kocasının yakında öleceği umuduyla, bir kaç erkeğe daha evlenme vadetmektedir. Bunlar yetmiyormuş gibi sık sık evlilikle alay etmekten de kaçınmaz. Balzac, bütün aileler ve namus adına bu kadından intikam alır. O'nun için hazırladığı ölüm en azılı canilerin bile tüylerini ürpertecek derecede görülmemiştir.

Bette, Baron Hulot'nun ve dolayısıyla Adaline'nin başına Marneffe gibi bir kadını musallat etmeyi başarır. İki kadının, biri diğerinde, kendinde bulunmayan meziyetler keşfedip sağlam bir ittifak kurarlar.

«Görüldüğü gibi bu iki kadın, tek bir kadın demekti. Valerie'nin bütün davranışları, hatta en aptalcalarına varana kadar bütün davranışları, zevkleri, surat asmaları bile iki kadın arasındaki uzun konuşmalardan ve tartışmalardan sonra kararlaştırıldı.»

Bayan Merneffe'in, ailesine nasıl bir savaş açtığını öğrenen Hulot'nun oğlu Victorin, insan öldürmede dehşet verici usulleri bulunan bir yeraltı teşkilâtı aracılığı ile bu belâyı başlarından savmak ister. Sonuç, en kanlı cinayetleri aratacak kadar azap verici bir ölüm, hem de sayın Crevel ile birlikte. İkisine de Avrupa'da tedavisi mümkün olmayan ve hastayı milim milim ölüme sürükleyen, yiyip bitirici bir hastalık bulaştırılmıştır. Valerie ölüm döşeğinde:

«Valerie tekrar söze başladı. Ölümün ne olduğunu bilemezsin dedi. Ölümün eşiğinde, ölümden sonrasını düşünmek?... Ah Lisbeth, bizi başka bir hayatın beklediğini

hissediyorum... Ben, evliyalık mertebesine ulaşmış, ilâhî bir kadınla alay ederken, Crevel'e, Tanrı öcünün binlerce felâket biçiminde alınacağının söylemiştim, fakat yine alay niyetiyle. Meğer ne doğru demişim. Peygamberler gibi konuşmuşum o zaman. Kutsal kavramlarla oynama Lisbeth. Beni seviyorsan benim gibi yap, tövbe et!»

Lisbeth karşılık verdi:

«Ben mi tövbe edeceğim? Ben tabiatta sadece intikam gördüm, her yerde her zaman intikam. Böcekler kendilerine saldırıldığında, öç alma ihtiyacını yerine getirmek için, kendilerini öldürmeyi göze alır ve öç alırlar.»

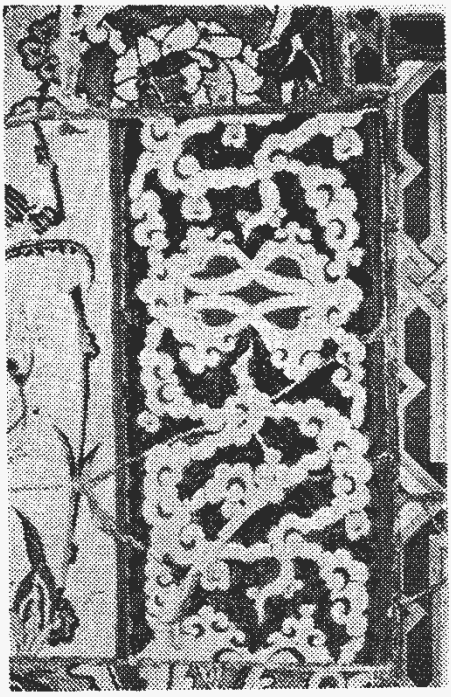
Valerie'nin doktorlara son sözleri:

«Sizin «belki»lerinizi bilirim ben. Baştan aşağı yanmış kadınlara döneceğim. İyisi mi siz beni papazlara, kiliseye emanet edin artık. Şu halimle, beni yaratandan başka kimsenin hoşuna gidemem çünkü. Tanrı ile aramı bulmaya çalışmalıyım. Bu da benim son yosmalığım olsun. Öyle... Tanrı'yı elde etmek gerek.»

Yazımızın başında belirttiğimiz gibi, konumuz Kuzin Bette'in üç kadın tipiyle sınırlıydı. Romanda her biri başlı başına olan daha bir sürü dünya var, bunlara istesek de giremezdik. Bütün romanlarında olduğu gibi bu romanda da Balzac, batıya mahmur nazarlarla bakan herkesi uyandıracak güçte bir romancı. Napolyon'un resminin altına «O'nun kılıçla başaramadığını, kalemle başaracağım» diye yazan bu dev, romancıdan da ötedir. Zweig'a göre «sanatkâr denilemeyecek kadar dahidir.» Böyle bir kuvvetin sanâta ihtiyacı yok.»

1976 eylülünde yine bu sayfalarda Balzac'ın «Köy Hekimi» romanı üzerine bir çalışmanız yayınlanmıştı. O zaman yazımızın bitişine koyduğumuz şu cümleyi bu yazımızın da sonuna aynen alıyoruz:

«Balzac, bizi Avrupa'ya çağırmıyor. Tam tersi, ülkenize dönün diyor, toplumumuza!»

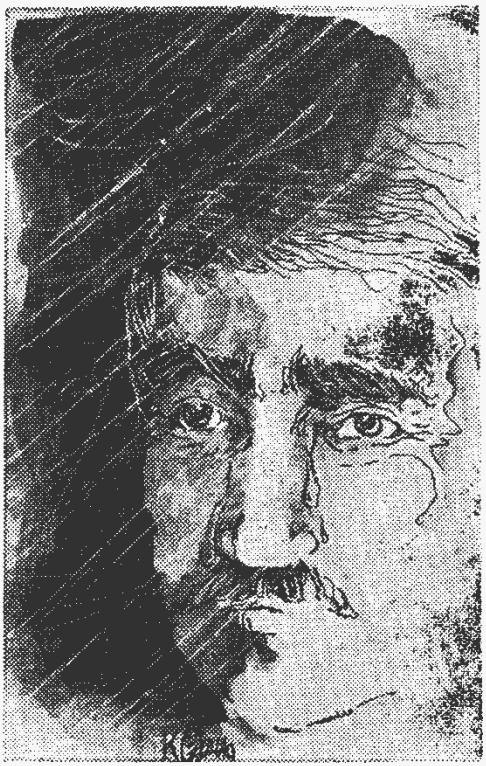

Yetkin DİLEK

Yakup Kadri

●

SODOM VE GOMORE

«18 yaşımda iken şeyda bir anarşist idim. Sonradan bir ihtilâl'in başına geçmek ve halk kütlelerini bir rüzgârın bir ormanı dalgalandırışı gibi harekete getirmek istedim.

Yirmi yaşıma geldiğimiz zaman artık hiçbir şeye, hiçbir kimseye inanmıyorduk... Birçok Frenkçe kitapların yardımiyle bu ruh ve iman iflasını bir nevi ilmî fikir sistemi haline sokmaya çalışıyorduk.

Otuzumda bunların hepsinden vazgeçmiş hiçbir şeye inanmaz olmuş ve kendimi cismanî hazlara terketmiştim. Fakat etin bu iltahabından ruhun başka türlü bir iltihabı ile uyandım. Mistik bir sevda, canevimi bir yangın alevi gibi sarmıştı. Bu alevle tutuştukça hayat buluyordum. İşte millet aşkına ben, bunlar arasında vasıl oldum. Ve bu aşk yolunda can vermeği o vakit cana minnet bildim.»

Her yaş, yeni bir düşünce iklimi. İnkârın sürekli deri değiştirmesi. Düşünce ortamına ve muhtevasına göre uyum sağlayan esnek, fakat kaypak bir bukalemun sihri. Koca bir hayat, hep farklılaşan dünya görüşlerinin içinde dalgalandı durdu.

Çöken imparatorluğun öksüz bıraktığı nesillerin hazin bir sembolü. Babasını daha çok küçükken kaybetti. Annesinin şefkat ve ihtimamı ile büyüdü. Monte Kristo'ları, Ekmekçi Kadın'ları dinleyerek. Edebiyat tutkusu o dönemlere kadar iner. Batı edebiyatı ile ilk şuursuz tanışması bu körpe yaşlara raslar. Bir damla ana sütü görmeyen yavru gibi ruhu ve düşüncesi, Yunus Emre'lerden, Binbir Gece Masalları'ndan, Battal Gazi'lerden, Dede Korkut'lardan, Nasrettin Hocalar'dan mahrum cılız ve sakat gelişti. Ergenlik çağında sinir krizleri olarak meydana çıkar bu mahrumiyet.

Düzenli bir eğitim görmedi. Manisa'ya yerleştiklerinde, ilköğretimini Feyziye Mekteb-i İbtidâsi'nde (ilkokulunda) yaptı. Daha sonraları İzmir İdadisi'nde (lisesinde) okudu. Ama bitiremedi, yarıda bıraktı. Mısır'a

dönüşlerinde İskenderiye'de Frere'ler okuluna girdi, fransızcayı orada öğrendi. Sanatını bu dil şekillendirdi, Fransız edebiyatının kapılarını açarak. Zaten devrinin karakteri de buydu. Sanat ve düşüncenin o zamanki kutsal evi; Paris.

1908 yılında edebiyat sahasında fiili olarak görünmeye başladı. Arkadaşı Şehabettin Süleyman'ın vasıtasıyla Fecr-i Âti- topluluğuna katıldı. Cemiyetin kurulduğu gün, «Sanat şahsi ve muhteremdir» düstûru bütün üyelerince bir gaye olarak benimsedi. Yakup Kadri bunun kendi düşüncesinde yaptığı inkılâbı şöyle anlatır: «Sanat şahsî ve muhteremdir!»

Bu cümleyi, içimden, bir dua ezberler gibi, yüz defa tekrar ederek evimize döndüm. (...) Ve kader istedi ki, Fecr-i Âti'nin daha ilk adımında bu büyük, bu mubarek dâvayı birtakım gafillere karşı ben müdafaa edeyim.

(...) Ve bu akidenin neşri için okumadığım kitap, başvurmadığım alim kalmadı. (...) «Sanat şahsi ve muhteremdir» bayrağı elde, yıllarca iniş, yokuş yürümediğim yer, çatmadığım adam kalmadı. (...)»

Bu sadık havariliğin sebebi «... Bir edebî zümreye girmek, tasavvur edemeyeceğim kadar yüksek bir ikbaldi.» idealiydi. Bu ferdiyetçi görüş, O'nun ilk dönem sanat anlayışının temelidir. İnsanı herşeyin üstünde gören bu sanat felsefesine göre Yakup Kadri, Batı realist ölçüleri içinde, kahramanlarını gelenek ve görenekleriyle çarpıştırmış, sosyal bir nizam olan bu ölçüleri- baskı- unsuru olarak göstermiştir. Ferdi, toplumla tezada sokan bu anlayışın gerçekle ilgisi yok. Çünkü yazar prensipleri ön plânda tutmuş, toplumu ve ferdi ona uydurmuştur. Mühim olan «Sanat şahsi ve muhteremdir» düsturu. Dolayısıyla gelenek ve göreneklerle tezadlaşma bir hakikat değil, sadece bir hülya. Veya emredici kuralın zorlaması.

Hikâyelerinin, hemen hepsi -benzeterek yazma- taassubunun ürünü. Geçirdiği nevrasteni krizini anlatan Yalnız Kalmak Korkusu» Maupassant'ın «Lui» adlı hikâyesinin kopyesidir. Yazar kendi ruh halini, yalnızlık korkusunu dahi bir Batı'lı tipe veya ölçüye uydurarak yazma zaafını gizlemez. Onun hikâye realizmi, mutlaka batılı bir örnek, ona benzetmek. Kendi ruhî buhranlarını bile öyle yaptıktan sonra, gelenek ve göreneklerin feda edilişi gayet normal. Ömür boyu sürecek bu hastalığın ilk belirtileri, Bir Serencâm»la başladı. Ve hep öyle sürdü. Kılavuzuna -batıya- bu derece sadık bir edebiyat yolcusu az görülür.

«Bu coşkunluğum, sanat perisi yolunda bu serdengeçtiliğim, ilk millî felâketimiz olan Balkan Harbi'ne kadar, bütün ateşiyle devam etti. Fakat ne vakit ki, Çatalca önüne dayanan düşman toplarının sesini tâ yatağım içinden işitmeye başladım, hisseder gibi oldum ki, hayatta benim yaptığım mücadeleden daha mühimleri vardır.» Heyhat! Çok geç kalmış bir uyanış. Devletimizin yaşama mücadelesi verdiği bir dönemde, millî şuurun uyanması için -çok acıdır ki- düşman toplarını yatak odalarından işitme gafletini gösterecektik. Yakup Kadri, o dönem aydınının yapısını da çizer bu ifadelerle. Bakınız, bu merhaleye kadar gelen şuura: «Balkan Harbini daha bir sürü millî felâketler takip etti. Ben gene «Sanat şahsi ve muhteremdir» diyordum. Sadece bir gürültü irkilmesiymiş meğer o uyanış dediğimiz hal. Avrupa'daki topraklarımızın hemen hepsini kaybetmemiz gerekiyor ve o da yetmiyor. «Fakat onun yanında, hiç değilse onun kadar «şahsî» ve «muhterem» şeyler olabileceğini düşünmeye başladım.» Durumun asıl vehameti. «Nihayet 1914-1918 geldi. Garp imperialisma'sının kandan ve yağmadan gözü dönmüş kurt sürüleri, bütün vahşetiyle bizim zavallı ağıllarımızın üstüne de saldırdı ve ortada, ne edebî cemiyetlerden, ne mukaddes sanat dâvalarından eser kaldı. O zaman, artık, bütün acı sarâhatiyle anladım ki, istiklâli uğrunda o derece ter döktüğüm sanat, evvelâ, bir cemiyetin, bir milletin malıdır. Sonra da bir devrin ifadesidir. Bunlardan tecrîd edilmiş bir sanatın ne mânası, ne kıymeti vardır» bu meftûn olunan çehrenin de yırtılmasının gerekmesiydi. Merhum Akif «Maske yırtılmasa hâlâ bize âfet-

ti o yüz...» veciz ifadesiyle bunu çok güzel anlatmış.

Meş'um harbler silsilesi. Arka arkaya elden çıkan vatan toprakları. İstiklâli, inanç ve idealleri uğrunda yedi cephede, kan akıtan yüzbinlerin yanında bir böyle entellektüel zümre. Namusun, vatan ve milletin istiklâli için şehit olan mehmetler ve onların gerçeği, bunun yanında aynı zaman ve devir içinde «sanatın istiklâli» için çığırtkanlık yapan okumuş kesim, Yakup Kadri ve diğerleri. Neden sonra keşfedilecek «gerçek», «cimanî hazlar»da aranırken, binlerce vatan evladı çürümüş çarıkların, taş olmuş ekmeklerin imkânları içinde vuruşuyordu cephe cephe. Korkunç bir farklılık, tahayyülü bile tüyler ürpertici bir acı hakikat. Bizim aydınmillet münasebeti bu. Tuhaftır ki aynı serüven hâlâ yaşanır... Bütün bu geçirilen deneylere rağmen.

Bu tarihî vakıalardan sonra Yakup Kadri; edebiyat görüşünü de değiştirdi: «... sanat evvela, bir cemiyetin, bir milletin malıdır.» Bu dönemde yazdığı hikâyelerin büyük bir kısmı, Balkan, Birinci Dünya savaşı ve Millî Mücadele ile ilgili gözlemlerine dayanır. Çünkü savaş yıllarında Tetkik-i Mezalim heyetiyle cepheleri dolaşmıştır. Ancak kendisi, bu savaşlardan herhangi biri içinde bulunmuş değildir. Rahmet ve Millî Savaş Hikâyeleri de bu tetkikin ürünüdür.

Millî Mücadele yıllarında yazdığı bir makalesinde bu değişimini ve yeni kuşağın arzu ettiği edebiyatı, şöyle anlatır: «... Edebiyat-ı Cedide'nin koyduğu isterik kadın hikâyeleri, birtakım zendostluk maceraları, onun mehîb şeylerle yuğrulmuş ruhuna yavan geliyor ve yaşadığı hayat kadar muazzam ve âteşîn bir edebiyat istiyor. Öyle bir edebiyat ki, bir takım ferdî elemlerin, üzüntülerin veya ailevî sıkıntıların değil, insanî ve millî ihtiyaçların ma'kesi olsun ve halkın feryatları yalçın bir dağın kovuklarına çarpan umman dalgaları gibi sesler çıkarsın. » Fakat sanatçının bu tespitleri, tabiî bir gelişme veya kendi hakikatinden hareketle varılan neticeler değildi: «O zamanlar Refik Halit ile ben, Maupassant'ın tesiri ile şehir içindeki tiplerden ayrılarak halkın arasından seçmeye başladık.»

Kahramanlarının ruhî bozuklukları, dünya görüşleri, çevreleri, tekniği ile birlikte Maupassant'ın derin etkilerini taşır. Savaş hikâyelerinde de Daudet'i izlemiştir. Bu etki konusunda da: «Her genç ve bilhassa edebî gençlik muhakak hars ve zevk işlerinde kendi benliğini buluncaya kadar bir fikir adamının izinden yürümeğe mecburdur. «iddiasındadır.

HİKÂYELERİN KÖPRÜSÜNDEN ROMANA

Dokuz on yaşlarında annesinden dinlediği Monte Kristo ve Ekmekçi Kadın gibi hikâyelere, sonraları okuduğu Paul ve Virginie romanlarıyla devam etti. Edebiyata, hikâye ve romana karşı ilgisi bu yabancı eserler vasıtasiyle doğdu. Bu sevgi, bilahere Edebiyat-ı Cedide romanlarıyle büyüdü. Nihayet fransızcayı öğrenmesiyle, Fransız realist ve natüralist romancılarının etki alanına girdi. Konu, dil ve üslûpta; onları aşırı derece kopye eden bir anlayışla yazdı. O kadar ki, özellikle kahramanlarının konuşmalarında, fransızca kelime ve deyimleri şaşılacak derece çok kullandı. Bunlara ayrıca Yunan mitoslarını da karıştırdı. «Garp medeniyeti Yunan'dan, Yunan da Homeros'tan çıkmıştır.» düşüncesinin ürünüdür bu zaaf. 1913 yıllarına kadar iner. O dönemde Yahya Kemal'le birlikte, bu fikrin, diğer ifadesiyle «Neo-Yunancılık» akımının havarilerindendir. 1913'ün siyasî şartları da düşünülürse, bu görüşün ne derece gafil bir inanış olduğu ortaya çıkar. Zaten Yakup Kadri, ölümüne kadar Grek-latin edebiyat kaynaklarına bağlılığı savunmuştur.

Onun bu fikri mabudesi, kendisine şüphe yok ki küçük yaşlardan itibaren sevdirilmiştir. Monte Kristo'ları, Paul ve Virginie'leri okuyan, Frere'ler mektebiyle o dünyaya daha da itilen bir insan, netice itibariyle bu ülkeye vasıl olacaktı. Ancak, bu talihsiz eğitim, onun kendi toplum gerçeklerini görmemesini mazur gösteremez. Çünkü o, mensubu bulunduğu devletin, inkıraz döneminde yetişmiş bir aydın, bir sanatçıdır. Çağının siyasî şartları, meftûnu olduğu dünyanın ger-

çek çehresini, bütün çirkinliği ile çizmekteydi. O sıcak hadiseler içinde, hiçbir sağduyu sahibi, aynı kanaatlerin havarisi olamazdı. Bir hesaplaşma, bir iç direniş sonucu, bu buhranlardan kurtulmak mümkündü. Fakat, Yakup Kadri, aldığı kültürün baskısından kurtulma imkânını şahsî zaafı yüzünden bir türlü bulamadı. Her ne kadar, «Garp imperialisma'sının kandan ve yağmadan gözü dönmüş kurt sürüleri», demiş olsa da, o dünyanın pisliklerinden temizlenemedi. Bunun izlerini hikâyelerinde olduğu kadar romanlarında da görüyoruz.

Yakup Kadri roman üzerine şöyle düşünür: «... Her roman, bir hayat tecrübesinin mahsulü olduğu kadar muayyen bir mizacın ve şahsî hayat görüşünün bir sanat eseri halinde tecellisidir. Roman muhayyilenin yavrusudur. Romanlarım çocukluğumdan beri üzerimde tesir bırakmış vakaların, insan tiplerinin kendi mizacıma ve hayat telâkkîme göre hikâye ve tahlilleridir. İyi bir romanda tipler, vakalar tamamı tamamına hayatta oldukları ve cereyan ettikleri gibi değil, sanatkârın kafasındaki «kompozisyon» hususiyetlerine göre şekil ve mahiyet alırlar.» Bu görüşler, kılavuz olarak seçtiği Batılı yazarların görüşleriyle aynıdır. Meselâ Zola da: «Sanat, gerçeğin mizac arasından görünüşüdür» der. Maupassant'ın: «Bir realist yazar, eğer gerçekten bir sanatçı ise, bize hayatın bayağı bir fotoğrafını değil, gerçeğin daha inandırıcı, daha tam, daha sağlam bir görünüşünü vermelidir» kanaatine katıldığını yukarıdaki ifadelerinde ortaya koyar. Yazar bir başka yerde: «Zaten ben bütün romanlarımı hâtıralarımla yazdım. Ben muhayyilesi zayıf bir insanım. Duymuş, yaşamış olduğum hisleri çok iyi hatırlarım ve işte eserlerimde onları anlatıyorum.» der.

Fakat bu düşüncelerin de kaynağı Batı'dır. Çünkü Yakup Kandri 19. yüzyıl Fransız realist ve natüralist yazarlarını yakından izlemiş, kendi konularının bir benzerini onlarda bulduktan sonra işlemiş ve romanlaştırmıştır. Şüphesiz bu, taassuba varan bir özeniş. Özellikle, Flaubert, Balzac, Standhal, Maupassant, Goncort kardeşler ve Zola onun roman muhtevasının ve şeklinin ilk dönem üstatlarıdır. Birinci imparatorluk dönemini «İnsanlık Komedyası» başlığı altında dizi eserleriyle anlatan Balzac, aynı şeyi İkinci İmparatorluk dönemi için «Rougon-Macguart» dizisiyle yapmaya çabalayan Zola, ona Tanzimattan itibaren tarihî bir zincirleme roman serisi yazdırmıştır. Gerçi olaylara bakış açısından Zola'ya daha yakındır ama, diğerlerinden de çok şey almıştır.

Bütün romanları, belli bir tarih dilimi üzerinde yoğunlaşmıştır muhteva olarak. «Kiralık Konak» (Tanzimat'tan, Birinci Dünya Savaşına kadar yetişen üç neslin, kültür farklılıklarını ve anlayışlarını ele alır), «Nur Baba», (Bektaşi tekkelerinin, meşrutiyet devrindeki durumunu anlatır), «Hüküm Gecesi» (Bu da meşrutiyet devrinin parti kavgalarını işler), «Sodom ve Gomore» (Mütareke devrinde işgal altında bulunan İstanbul'u ahlâk bozuklukları açısından değerlendirir), «Yaban» (Millî Mücadele yıllarındaki bir Anadolu köyünü, o günün şartları içinde irdeler), «Ankara» (Henüz kurulmuş bulunan yeni başkentin üç dönemini konu edinir), «Bir Sürgün» (Fransa'ya kaçan Jön Türkler meselesine inceler), «Hep O Şarkı» (Abdülaziz zamanının hayatını yansıtır).

Bu ırmak roman anlayışını şöyle değerlendirir Yakup Kadri: «Romanlarımın kronolojik mahiyeti benim istek veya kararımla meydana gelmiş değildir. Romanda yegâne gayem hayatın heyecanını verebilmek ve canlı tipler yaratabilmektir.»

Bu düşüncenin en olgun eseri, Panaroma» adlı romanıdır. Yakup kadri, bu eserinde, Cumhuriyet dönemini 1952'ye kadar, çok geniş bir zaman içinde çeşitli yerler, şahıslar ve olaylarla vermeye çalışmıştır. Uyguladığı bu ırmak roman anlayışı, Marcel Proust, Romain Roland, Roger Martin bu Gard, Jules Romains gibi yirminci yüzyıl Fransız edebiyatcılarının görüşlerinden kaynaklanır. Kendisi de bunun için: «Fransız romancılarından gençliğimde çok zevkle okuduklarım Stendhal ile Balzac'tır. Şimdi Marcel Proust ile Jules Romains'in adeta tiryakisi oldum.» der. Yakup Kadri, sanat anlayışını Fransız edebiyatının akışına göre sürekli değiştirmiştir. Öz şartlarından veya belli bir arayışından kaynaklanmamıştır ede-

biyat yargıları ve seçtiği konular. Ömrü boyunca Batı'ya tabi bir anlayışı sürdürmüştür. Etkilenmeye çok açık bir düşünce ve ruh yapısı var. Bu, mizacının ve aldığı kültürün tabiî bir neticesi.

Yakup Kadri'ye hadiselere bakış açısından «Bizim Zola» demek yanlış olmaz sanırız. Hemen bütün romanları, toplumun çöken, bozulan, buhranlarla dolu olan bir kesitinin hikâyesidir. Hep enkazlar üzerinde dolaşan, mağlup bir komutan edasında, olayları bitkin ve atıl bir psikoloji içinde verir. Mesela Kiralık Konak, üç neslin trajedisidir. Sodom ve Gomore, mütareke yıllarında işgal altındaki İstanbul'un ahlâkî çöküşü, yabancılaşan muhitlerde dramatik bir biçimde verilir.

Onun bu bitkin, ama devamlı kendini dikleyen ruh yapısı, roman kahramanlarının da en belirgin vasfıdır. Olaylar içinde, kayıtsız kalmamakla birlikte birşey de yapamazlar. Sürekli bir iç diyalogla ruhlarını kemirir durur kahramanları. Bunun sebebi, birçok tipte kendi varlığını açıkça hissettirmesi, olaylara kahramanlarıyla müdahale etmesidir. Kendisi söz konusu olunca da ortaya bu âtıl karakterler çıkıyor. Devamlı melankolik, olayların akışını gören, fakat birşey yapamayan tipler. Üzülen, olaylara müdahale etmek isteyen, ancak bir türlü edemeyen kahramanlar. Şüphesiz bunun kaynağı kendi karakteri, yetişme ortamı ve aldığı kültürdür. Bunu: «Saadet bir mizac meselesidir. Bizim neslimiz birçok bâdirelerden geçtiği ve hepimiz gözlerimizi tezatlarla dolu bir cemiyet içinde açtığımız için, saadet mefhumu bize daima meçhul kalmıştır. Kendimden hiçbir gün memnun olmamışımdır. Mütamadiyen kendi kendimi tahlil ede ede hırpalanmışımdır.» şeklinde ifade eder. O yüzden de hemen bütün kahramanları aynı psikolojinin içinde erir gider. Hakkı Celis (Kiralık Konak), Ahmet Kerim (Hüküm Gecesi), Necdet (Sodom ve Gomore) gibi.

Kötülüklere, sevilmeyen insanlara, çirkefe bulanmış tiplere karşı bir alternatif olarak getirilen olumlu tipler-ki bunlar ro-

manlarının baş kahramanlarıdır - solgun bir ruh taşırlar. Çevrelerinde olup bitenleri, onların menfiliklerini görür, düzeltmek için hayale dayalı tasarılar kururlar, çıkış yolları gösterirler, ne var ki bunların gerçekleşmesi için herhangi bir gayret gösteremezler. Çünkü, değiştirici, mücadele edici takatlari yoktur. Bu kötü gidiş karşısında duydukları üzüntünün zehirini içe içe silinirler, hatta alay mezzuu bile olurlar. Fakat istedikleri halde, o çirkefin içinden sıyrılıp, ruh ve nefislerini faal bir cedelleşmenin içine sokamazlar. Sadece bir iç boğuşma ile kendilerini «... tahlil ede ede hırpalar»lar. Ne varki âtıllıklarından da hep şikâyetçidirler, Necdet, Hakkı Celis, Celal gibi. Hülya âleminde dolaşmaktan da sürekli bir eziklik duyarlar. Hüküm Gecesi'nin baş kahramanı Ahmet Kerim bunu çok güzel ifade eder: «Ahmet Kerim, muharrir Ahmet Kerim, ömründe silâhlı, kanlı işler şöyle dursun, alelâde hiçbir iş yapmamış, bir fiilde bulunmamış bu fikir, hülya ve nazariye adamı...» Yakup Kadri'nin kahramanlarını bundan güzel ifade edebilecek bir tahlil yoktur. Hülya, naza-

riye ve fikir adamı. Sadece muhayyilede yaşayan, gerçeklere ayak basamayan ölü ruhlar, ölü düşünceler. Bunu, Yakup Kandri'nin hayatıyla izah etmek mümkün. Sanatçı, yaşadığı devrin hiçbir siyasî hareketine katılmadığı gibi, Millî Mücadele'nin de hiçbir safhasında bulunmamış, yüzbinlerce insan Çanakale'de, Sakarya'da, Kafkasya'da, Yemen'de, Balkanlar'da savaşırken o, «Sanat şahsi ve muhteremdir» umdesinin «istiklâli» için edebiyat cephesinde cehd ediyordu. Belli ki bu gerçek, onda bir eziklik ve kompleks olarak yerleşmiş, hayatını mahkûm etmiştir. Mesela, savaşın en kızgın anında Necdet (Sodom ve Gomore'nin baş kahramanı) İstanbul'un batakhanelerinde, işgal kuvvetlerinin ve Tanzimat devamı ailerin çirkefleri içinde yaşar, bunların adiliğini gördüğü, onlara karşı olduğu halde. Gidip o pek idealize ettiği mücadelenin bir neferi de kendisi olamaz bir cephede. Bir aşk serüvenin kuklası olarak kalır hep. Sonunda kurtulur ama, heyhat, herşey bitmiş ve zafer kazanılmıştır.

Zafer şenlikleri içinde, yeniden doğmuştur Necdet. Ama bir mirasyedidir heyecanıyla, duygularıyla. Çünkü hazıra konmuştur. Aslında bu, Yakup Kadri'nin de trajedisidir.

SODOM VE GOMORE

Mütareke devri İstanbul'unun ahlâkî çöküşü ele alınıyor romanda. İşgal kuvvetlerini merkez alan, onun etrafında daire daire kümeleşen sapık ten münasebetleri, yer yer Zola anlatımıyla işleniyor. Her yönüyle hayvanî ve süflî bir ahlâk telakkisi, zaman zaman masum insanları da çarkları içinde çiğniyor.

Yakup Kadri, kıvrak bir zekâ. Kıyasa dayanan tespitleri bir şimşek hızıyla, geçmişle diyalog kurabiliyor. Sodom ve Gomore, bugünkü İsrail'in bulunduğu bölgede yaşamış iki sapık kavim. Erkek ve kadınlar arasında yaygınlaşan fuhuş ve homoseksüellikleri yüzünden helâk edilmişler. Yakup Kadri, mütareke devri hayatını Sodom ve Gomore'nin üzerine bina ederek, bir dönemin dramını vermeye çaba harcamış. Yani bir benzerlikten -ona göre- haraketle girmiş romanına. Tipleri, aynı benzerliğin serüveni içinde Sodom veya Gomore insanının süflilikleri ve hayvanî arzularıyle ifşa edilirler. Mekan olarak seçilen İstanbul, bir Türk şehri, haşmetli bir devletin payitahtıdır. Olaylar orada başlar, orada biter. Bir devrin, tene takabül eden eleştirisi, bozulan, çöken bir devlet trajedisi perspektifinden ele alınmış değil. Temelde eleştiri getirilen yabancılaşan azınlık zümre. Ele alınan çevreler ve aileler, kendi toplum değerlerinden kopmuş, bütün yaşantısıyla Batı'ya özenmiş insanlardan müteşekkil.

İNGİLİZLEŞMİŞ BİR TÜRK AİLESİ

Onlardan biri de Sami Bey ailesi. Bu aileyi yazar romanında şöyle anlatır: «... Zaten bu evde Leyla'dan başka enteresan hiç kimse yoktu. Ana, hâlâ gençlik taslayan ve kızlarıyle rekabet eden kart işvecilerden biriydi. Baba, Düyunu Umumiye'nin eski yüksek memurlarından Sami Bey adında bir alafranga emekli tipi idi. Beyoğlu muhitindeki geniş münasebetleri sayesinde...» Bu ailenin kaba hatlariyle yapısı bu. Yazar daha sonraları Sami Bey'e bir parantez daha açarak, gelişecek hadiselerin dayandığı temeli açıklığa kavuşturmak, kökenini göstermek ister: «Sami Bey, Tanzimat devrinin meydana attığı o biçim alafranga Türklerindendir ki -Türklerden başka her milletin gücüne inanırlar ve Türkiye'ye ait meselelerin mutlaka başkaları tarafından halledilebileceği fikrindedirler...» İsabetli bir tespit. Başarılı ve hassas bir tahlil. Öz değerlerinden, mukaddeslerinden, gelenek ve göreneklerinden kopuk yaşamak, Tanzimat sonrası aydınlarının genel ve ortak karakteridir. Kendi benliklerine güvensizlikleri, mabud haline getirilen Batı karşısında en kalın hatlarıyla sivrilir. Sami Bey, yazarın da belirttiği gibi, aynı neslin devamı. Zola'da görülen irsiyet takibi, Yakup Kadri'de «Batıcı aileler silsilesi» olarak değiştirilir. Sami Bey, bu zincirin halkalarından biri sadece.

Ebeveyn'i bu vasıflarla mücehhez olan bir ailenin diğer fertleri acaba hangi karaktere sahip olabilir. Frenklere özenen, Frenk olmayı yeğleyen tek truva atı Sami Bey değil. Başını çektiği ailesi, aile fertleri aynı

yolun yolcusu. Romanın merkezi durumunda olan Leyla, Düyunu Umumiyeli Sami Bey'in kızı. Romanda İngiliz zabiti, Captain Gerald Jackson Read'in gözüyle yazar tarafından şöyle tanıtılır: «... Gerçekten bu Türk kızıyle münasebetlerinde tâ başından beri bir fevkâladeliğe şaşmıyordu. Zira bu kız İstanbul'da tanıdığı kadınların mukayese edilmez bir surette en zekisi, en bilgilisi ve İngiliz terbiyesine, İngiliz kültürüne en ziyade yakın olanıydı.

Öyleki Captain G.J.Read ,bunun yanında bulunduğu zamanlar muhitini hiç yadırgamıyor, kendisini kendi memleketinde, kendi evinde, kendisine vadedilmiş ve alnına yazılmış bir hayat arkadaşıyla yaşamakta sanıyordu. Ya dansı, ya edebî sohbetleri...»

LEYLA'NIN DRAMI

Leyla, bir İngiliz zabitinin kendine, kendi milletine bu derece yakın görebileceği kadar İngilizleşmiş. Öz toplum değerlerinden ve kurallarından uzaklaşmış. Oturup kalkmasından, konuşması kadar her şeyi ile bir İngiliz leydisi. Aldığı terbiye, yetiştiği kültür hep o ülkenin. Zaten o yüzden Captain G. J. Read, İstanbul.'da kaldığı sürece ondan kopamayacaktır. Sıla hasretini Leyla'nın münasebetleriyle yatıştıracaktır. Evet Leyla bu derece İngiliz, bu derece Türk değil.

Roman, bu Leyla'yı merkez alarak kurulmuş, hadiseler onun mihveri etrafında örgülenmiş ve işlenmiş. Romanın konusuna kısa bir özet ayıralım: — Zaman mütareke yılları. İstanbul müttefik kuvvetlerince işgal edilmiş. Bu şartlar için kültür ve değer olarak yabancılaşmış birtakım Türk aileleri, işgal kuvvetlerinin nüfuz sahibi zabitleri ile düşüp kalmakta, kendi aralarında partiler, eğlenceler tertip ederek gün geçirmektedir. Sami Bey'in ailesi, kızları Leyla'nın sayesinde bir cazibe merkezi oluşturmaya muvaffak olmuştur. İngilizlerin İstanbul'daki işgal kuv-

vetlerinin yüksek rütbeli subaylarından C. G. J. Read, Leyla'nın flörtüdür. Onunla sürekli bir ilişki içindedir. Fakat Leyla, nişanlıdır. Nişanlısı Necdet, tahsilini Fransa ve Almanya'da yapmış, yarı Türk, yarı Frenk bir Türk aydınıdır. Karakteri zayıf ve dayanıksız olan Necdet, Leyla'yı istemesine rağmen kendine tam olarak bağlayamamakta bunun ıstırabıyla kendini harab etmektedir. Captain Read'in arkadaşı Captain Marlow, cinsî sapıktır. Nüfuzunu kullanarak- o da işgal kuvvetlerinin yüksek rütbeli subaylarındandır- birtakım, Türkleri ve gayri müslimleri süflî isteklerine âlet etmektedir. Gomore'nin romandaki bu sembolü, çoklarını çirkefiyle kirletir. Majör Will de işgal kuvvetlerinin bir başka nüfuzlu subayı. Kadınları olan aşırı düşkünlüğü ve oburluğu ile temayüz eder. Kopuk Türk ailelerinden bir kısmı, nüfuzuna binaen onun arzularına âlet olur. Kadınlar arasındaki ilişkisini de Orhan Bey isimli bir paşazade görür. Azize, Nermin, Madam Jimson ,sonraları Leyla, onun dostları arasındadır. Bunların yanında başkaları da var.

İlerleyen zaman içinde Necdet ve Leyla'nın ilişkisi bozulur. Evlenme teklifi Necdet tarafından geri çevrilen Leyla, sokak kadını olur. Necdet hissen bir süre daha Leylâ'dan kopamaz ama, sonunda buna muvaffak olur. Artık düşman yenilmiş, işgal kuvvetleri İstanbul'u terketmektedir. İstanbul'un birçok yerinde, şenlikler düzenlenmektedir. İşte Leyla ve Necdet böyle bir günde uzunca bir zaman sonra karşılaşırlar ve bir daha görüşmemek üzere kesinlikle ayrılırlar. Bu ayrılığı Necdet istemiştir. Leyla'nın savaş bitiminde tutunacak dalı kalmamıştır. Mütareke zamanında işgal kuvvetleriyle ilişki kuran aileler ise kaçacak yer aramanın telâşı içindedir.» Roman, kaba hatlarıyla bu.

Biz Leyla'ya dönelim. Leyla, çevresini Necdet'e şöyle izah eder. Aslında kendisinin de pek arzulamadığı, fakat cazibesinden kopamadığı çevredir bu: «... Sonra biliyorsun, babamın her işi yabancılarladır. Bu muhitteki bağlarını devam ettirmek onun için bir parça da geçim meselesidir. Bu hususta kendisine nasıl karşı koyabilirim.» Leyla, kurduğu bütün gayrîmeşru ilişkileri, bu perdenin arkasına saklayacaktır roman boyu. Ancak aldığı kültürün, onu, mahvoluşun uçurumuna sürüklediğinin farkında değildir. Olaylar zinciri içinde, çevresinin de -ona göre karşı konmaz- cazibesiyle battıkça gömülür bu çirkefin içine. Ne olduğunun farkında bile değildir. Yakup Kadri, bunu şöyle değerlendirir: «Lakin Leyla, Leyla'nın kendisi nereye doğru gidiyordu. Bunu hiç kimse tayin edemiyordu. Hatta, Leyla da kendisinin nereye doğru gittiğini bilmiyordu.»

Evet, Leylâ İngiliz kültürünün zehriyle sarhoş, gençliğinin saflığı ve şuursuzluğuyle ma'lul. Aklı zaman zaman gidişinin trajedisi görüyor, fakat çevresinin cazibesini bir türlü kıramıyor. C.G.J. Read'e olan tutkusu Necdet'le olan kavgasından sonra kopuyor ama: «... Leyla, onun fizik tesirinden tamamiyle kurtulmuş bulunuyor, fakat muhiti üzerinde devam eden cazibesinden bir türlü sıyrılamıyordu..» İşte bu zaaf, Leyla nın mezarını her geçen gün artan bir tempoyla kazacaktır. Leyla'nın düşüşünün tek sebebi bu değil: «... Erkekler tarafından kıskanıldıkça daha havai, daha şuh oluyordu.» Frenk kadınlarına has bir tavır. Anadolu kadınının her seyi ile sadık kaldığı «tek erkek» mukaddesine ne kadar da zıt bir yabancılaşma. Berrak Anadolu kızının, erkeklerden sakınan, varlığını gizleyen, örten, o kutsal düşüncesi yanında Leyla, hayatıyla simsiyah bir günah. Değil erkek, kadın meclislerinde bile ölçülü, saygılı iffetine düşkün. Namus onun için, hayatın ve varlığın kendisidir. O ilk geceye kadar bakir kalmak, değil ellerden, gözlerden bile bakir kalmak, onun en yüce tutkusu. Halbuki irsiyetinin dışında her şeyi İngiliz olan Leyla, O; «... Zira genç kızın arasıra gece yarısından çok sonra eve zilzurna sarhoş döndüğü de olan hadiselerdendi.» Sarhoş olmak. Genç kız bir yana, erkeğine bile tahammülü yoktur Anadolu insanının. Şimdiye kadar görülmemiş bir telakki. Kaldıki o dönemlerde imkânsız birşey. İçkinin bir damlası bile saf kızımızı lekelemeye kafidir. Yapmasa da, ismi çıksa, o bile kafidir onu göçertmeye. Ne varki Leyla'nın aldığı kültür bunu bir medeniyet gereği ka-

bul eder. Su gibi birşey. Eriyen, hergün biraz daha yaban kollara düşen kadınlığının farkında olmadan yiten Leyla.

«Leyla'yı bu kadar şımartan bu kadar baştan çıkaran yalnız bu ana babanın zaafı, yalnız Necdet'in körü körüne tapınması değil, hepsinden çok Captain Gerald Jackson Read'in sıcaklığı, gittikçe artan hayranlığıdır.» Yazarın Leyla'ya yaptığı yanlış hareketlerden dolayı beraat çıkarmaya çalıştığı veya en azından onu mazur göstermeye gayret sarfettiği dayanaksız bir iddia. Aslında, Leyla'yı İngiliz zabitine yaklaştıran, aldığı İngiliz kültürüdür. Hangi Anadolu kadını, bırakalım İngilizini, kendi köyünden bir erkeğe bu denli his ve beden yakınlığı duyabilir. Hem de hep gayri meşrû raylar üzerinde. Temel mesele, Leyla'nın aldığı terbiye, beynini şekillendiren kültürdür. Yabancı değerlere, gelenek ve göreneklere göre yetişen her genç kız, aynı akıbetin uçurumundan yuvarlanmaya mahkum. Günümüz gazete haberleri dahi buna yeter delildir sanıyoruz. Bu acı hakikati hiçbir surette gizleyemeyiz. Zaten Yakup kadri de romanın sonunda bizi doğrulayacaktır, Necdet'le Leyla'yı ayırarak.

LEYLA MUKADDER SONA YAKLAŞIYOR

«...Genç kız âdeta bir sıtma nöbeti içinde yaşar gibiydi.» Artık Leylâ mukadder akıbetine doğru varlığını kemiriyor, şuursuzca harcıyor. Bu kaos içinde Necdet'e evlenmelerinin gerektiğini ikaz ediyor: Necdet: «Necdet, Leyla'nın kocası olarak, içinde yaşadıkları bu çirkin, kaba ve sonu belirsiz cemiyetteki karanlık gelişmeleri gözünün önüne getirdiği» için bu teklifi reddediyor. İşte bu, Leylâ'nın kırılan son umut dalı. O hızla süflî isteklerin çamuruna daha iyice batıyor. Ve artık Leylâ, bütün varlığı ile bir sokak kadınıdır. Nihayet işgal kuvvetleri İstanbul'u terkediyor. Leyla yalnız, Leyla nadim, ama herşey bitmiş, herşey kaybedilmiş. Pervanesi Necdet bile onu soğuk bir dudak temasında terketmiştir.

Leyla'nın, Leyla'ların sonu daha farklı olamazdı şüphesiz. Bu akıbet yabancı kültür almış bütün Leyla'ların dramıdır, yaşamış, yaşayan yaşayacaksa bütün Leylaların acı hakikati.

YARI FRENK YARI TÜRK BİR TANZİMAT AYDINI: NECDET

«Leyla'nın dayısının oğlu Necdet, mutaassıp bir İngiliz düşmanı idi. Bir İngiliz'e uzaktan selam vermek, bir İngiliz'le ahbaplık etmek, bir İngiliz'in bulunduğu topluluğa girmek, hatta tranvay ve vapur gibi umumi yerlerde bir İngiliz'in yanına oturmak bile bu genç adam için dayanılmaz bir azap olurdu. Gerçi tahsilinin bir kısmını Fransa'da, bir kısmını Almanya'da yapmış olması, edebiyatta en çok Heine'nin tesiri altında bulunması Necdet'e fikrî ve estetik bir İngiliz düşmanlığı aşılamış olabilirdi. Fakat ilkin böyle bir yapmacıkla başlamış olması pek ihtimal içinde olan bu duygunun Mütareke'den sonra, özellikle bir Türk aydınının kalbinde derhal millî bir kin haline çevrilivermesi için ortada sebepler yok değildi. 1920 senesindeyiz. Lloyd George siyaseti bize çoktan yapacağını yapmıştır. Taraf taraf Türk mille-

tinin bütün nefes alma deliklerini tıkamıştır, İzmir'i bir kanlı et parçası gibi Yunanlıların önüne atmıştır. İstanbul'da işgal kuvvetleri fertlerinin halka reva görmediği cefa ve zulüm kalmamıştır. Bu memleketin aydın ve vatansever sınıfına karşı adeta ilk insanların yırtıcı mahluklara ve ilk Amerikan kolonilerinin kırmızı derililere uyguladıkları «kitle halinde yok etme» sistemini kullanmıştır.»

Romanın erkek kahramanı Necdet'in işgal hadisesine bakışı budur. O dönemlerin aydın tipinin çok isabetli bir göstergesidir Necdet. Yaşadığı, olayları değerlendirişi, tavrı ve tepkileriyle tam bir Tanzimat aydını, zaman zaman duygularıyla Türk, aklı ve yaşayışıyla Frenk bir Avrupa Efendisi. Diyebiliriz ki Necdet'in şahsında Yakup Kadri kendisini çok yönleriyle anlatmıştır. Eleştiri tarzında verilen bu tip, Tanzimat'tan günümüze kadar nesli devam eden entellektüelimizin iskeletidir. Necdet'in İngiliz düşmanlığı aldığı Fransız ve Alman kültürlerinin aşıladığı kadardır ilkin. Kendi tarihî gerçeğinden değil, bir başka Frenk kültüründen gelen tuhaf bir nefret. Yani Necdet başlarda bir Fransızın nefret ettiği kadar nefret eder İngilizlerden. Ne zaman ki vatan toprakları işgal edilir, İngilizlerin desisesiyle bölük börçük hale gelir, o zaman bu duygu «millî kine» dönüşür. Dikkatlerden kaçmayan diğer husus, Necdet'in yalnız İngiliz'lere karşı yoğun bir kin ve nefreti olmasıdır. Bunun yanında Fransız, İtalyan ve diğer işgal kuvetlerine karşı bir tepki göstermez. Görebildiğimiz kadarıyla bu Necdet'ten değil, mucidi Yakup Kadri'den gelme bir eksiklik ve zaaf. Çünkü Yakup Kadri de aynı kültür birimlerinin şekillendirdiği bir düşünme mekanizmasına sahip. Frere'lerden öğrendiği Fransızca'yla, Fransız edebiyatını adım adım izlemiş, aynı edebi olguları, kendi şahsî hayatında ve eserlerinde yaşamıştır. Bu duygu sanıyoruz ki onu, İngiliz düşmanlığının dışına taşıramamış. Kaldı ki düşman aynıdır Batı. Onun temsilcileri İngiliz veya Fransız ne farkeder. Ve Fransa'yla da hiçbir tarihî rabıtamız yoktur, düşmanlığının ve hilelerinin dışında. Görüleceği gibi Yakup Kadri, kendi zaaf ve kanaatleriyle, hasletleriyle donatmıştır Necdet'i. Necdet'in hastalıkları çok, sayılamayacak kadar. Konuşmalarının çoğunun arasına bir yabancı kelime, bir Fransız'ca söz veya deyim karıştırmaktan kendini alamaz. «Sahi, bonneuit vakti gelmiş.» gibi. Leyla'ya karşı olan aşkı da hayli enteresan Necdet'in. Onun bütün yanlış, gayrîahlakî davranışları karşısında bile kesin bir tavır alamayacak kadar zayıf bir iradeye sahip. Romanın son sayfalarına kadar bu aşkın azadsız kölesi olarak görüyoruz onu bu yüzden.

Necdet, romanda Leyla ile ilk görüşmelerinden sonra aldatıldığını anlayınca perişan bir vaziyette evi terkeder ve:

«Bu bulutlar nereye gidiyor? Ben de onlara katılsam», «ruhumun bu bozgun gecesinde...», «Necdet, şu anda tek samimi ve mantıklı hareketinin intihardan başka bir şey olamayacağını düşünüyordu...», «... Şu dakikada Çaptain Jackson Read karşısına çıksaydı Necdet, bu akşam kendisine her kötülüğü yapmağa güçlü buluyordu.» Bu psikoloji içinde kıvranmaya başlar. Bir aşk serüveninin, kıskanç aşık ruhu. Sevgilinin ken-

dini aldattığı erkeğe karşı duyulan nefret. Ki o, yaşadığı vatanı, yani namusunu işgal eden bir devletin zabiti. Necdet'i bu hakikat değil de, Leyla'nın aldatan aşkı ilgilendiriyor. Istırap duyulacak ulvî bir hissin yerini, günlük bir aşk serüveni almış. İntihar etmeği düşünebilecek kadar gafil, özünden ve gerçeğinden kapmuş bir tercih. Necdet, Leylâ'nın aşkı peşinde sürünürken, Anadolu'da yüzbinlerce Mehmet, vatanının, haysiyet ve namusunun kavgasını veriyordu. Necdet gibilerinin hayat anlayışı ona zül gelebilirdi ancak, bir ideal değil. O, bundan sadece hâyâ eder, muhayyilesinin sınırlarına dahi sokmaz. Leyla'nın davranışlarını da şöyle değerlendirir Necdet: «İşte güzel! —diyordu— Ve biricik mazereti de bu değil mi? Onu kim yanlış bulabilir? Şuhluk, işve, keyfine buyrukluk, havaîlik onun hakkıdır, güzelliğinin hakkıdır.» Ne kadar Frenkçe bir bakış. Gelişen olaylar karşısında Necdet, gittikçe çözülür ve Leyla'nın gerçeğine teslim olur. O koyu İngiliz düşmanlığı bile, tevkif sonrası müthiş bir zaaf ile silikleşiyor: «... meselâ karakteri daha çok yumuşamıştı. Daha uysal, daha kalender mizaçlı olmuştu. Belirsiz bir tarzda beslediği millî emellerden soğuyup bir çeşit şüpheciliğe doğru kaymağa başlamıştı.» Kırıntı halinde taşıdığı bu duyguları da böylece kaybediyordu Necdet. Şüphesiz bu, Necdet'in yetiştiği çevrenin, aldığı kültürün çok tabiî bir sonucudur. Çünkü onu hayata bağlayan, daha çok bir kadındır. Yüce değerlerden, ulvî hasletlerden, hayatını tanzim edebilecek ideallerden mahrumdur. Var gibi olanlar, sadece şartların seyrine tabi. Onlarla yaşayan bir «belirsiz hisler» yumağı.

NECDET'LE ÇÖKEN DÜŞÜNCE

«... Zaten pasif karakterli olan Necdet...», «... Onun hesabına onun yerine hep Leyla düşünüyor, Leyla hükmünü veriyordu», «... Majon Will'in yalısında herkesin gözü önünde nasıl rezil olduğunu, tâ Bebek'ten Taksim'e kadar nasıl dayak yemiş, belkemiği bükülmüş, başı önüne düşmüş bir sokak köpeği gibi...», «...ve Leyla'nın akşama doğru yaptığı trajik ziyareti, hepsini hepsini unutturmuştu. Bütün rezaletlere bütün ıstıraplara, bütün alçaklamalara kanıksamıştı.»

Yarı Frenk Necdet'in, bir yönü de bu Erkeklik haysiyetini sokaklarda sürüyen bir kadını mabude yapacak kadar sefil, onur ve ahlâktan mahrum. Bu olaylar, Sakarya savaşının bütün şiddetiyle cereyan ettiği bir döneme tesadüf eder. Bir tarafta Batı'nın istilâsına direnen ve can veren insanlar, diğer yanda Necdet... Onun tezadını ve dramını sanıyoruz, bu hal çok sarih gösterir. Ne kadar düşmüş bir insan. Veya Türk. Aslında Tanzimat aydınıdır bu derece aşağılaşan, kendi has gerçeğinden, varlık şuurundan ve mukaddesinden kopan. Onun nesiller boyu değişik şekillerde süren trajedisidir bu...

Necdet ya da frenkleşen insanımız, aydınımız, şu satırların hükmüne, akıbetine mahkum yaşadı veya yaşıyor: «... Bu memlekette «Necdet» diye biri var mıydı? Neye yarar, ne yapar? Herhangi bir yol üstünde, birtakım bilinmez ayakların ezip ezip geçtiği böceklerden farkı nedir?» Kısaca buydu Necdet ve Necdetler. Ne var ki kazanılan zaferden sonra onlar, yeniden sahneye çıkacaklar, karşılıksız ölen Mehmetlerin temiz kanları üzerine oturacaklardı, Yakup Kadriler gibi...

Tuhaftır ki Yakup Kadri de, Necdet gibi hiçbir Millî mücadele savaşına katılmamıştır. Ama ganimeti paylaşmıştır. Tıpkı, kanla kazanılan zaferlerin şenliğine ortak olmak isteyen Necdet gibi...

Nedameti çok geç oldu Netdet'in. O dünyaya, zamanında katılmak bir hayal gibi ufuklara ağ bağladı. «... dizlerini taştan taşa vurarak dirseklerine dayanıp yerlerde sürünerek, yanlarına gitmek istedi.»

Ve hep öyledir Yakup Kadri'nin kahramanları. Hayalin ipinde asılı kalır. Bu iç didişmelerin makûmu olarak...

Sodom ve Gomore, Frenkleşen zümrenin ahlâkî çöküşünden de öte, yabancılaşan insanımızın çok hazin ve acı bir trajedisidir. Ve onlar, o dünyayı hep şöyle anlatacaklardır: «Ben işte bu utanılacak ve yüz kızartıcı meydanlardan geliyorum. Bu meydanın ben en gülünç, en maskara oyuncularından biri idim.» (Sodom ve Gomore'den)

M. Ruhi ŞİRİN

Ana

Yavrusuyla her ana güneş gibi doğarmış
Yavrusuna her zaman dua olur yağarmış

Ömür denen bestenin analar ilk gözyaşı
Analar sonsuz şarkı analar sevgi taşı

Yavru asıllarının dermanıdır analar
Her ağlayan yüreğin cananıdır analar

Dizlerinin dibinde kalmaz gönülde acı
Güllerimin yüreği şarkılarımın tacı

Ana gündüzün güneş, ana geceler aymış
İki dünya yıldızı ana öksüz sevdaymış

Her an gönülde açar ebedî solmaz bir gül
Ana yürekte bir gül, ana dillerde bülbül

Hasretliğiniz en zor, ayrılık daha da zor
Bu acı yüreklerde güneşten kızgın bir kor

DERGİLERDEN İZLENİMLER...

HARABATİ BABA TEKKESİNDE

«Gece Kalkandelen'de HARABATİ BABA TEKKESİ'nde kaldık. Harabati Baba Tekkesi, Osmanlı İmparatorluğu (devleti denseydi daha iyi olurdu. Çünkü imparatorluk, haşmet ifade eden sesi yanında iğrenç çağrışmaları olan bir kelime) devrinde, Yugoslavya'da yapılan 400 tekkeden biri.»

Yıllar boyu çok gidip gelen olmuştur. Yugoslavya'ya. Ama ne Kalkandelen'i, ne de oradaki Harabati Baba Tekkesini gören olmamıştır. Sadece Harabati Bacamiyi, medreseyi, hanı, ba Tekkesini mi? Binlerce hamamı... Bütün bunları bir yana bırakalım, Osmanlının Yugoslav topraklarında halâ dolaşmakta olan ruhundan, yani Yugoslavya Türklerinden, bir diğer deyişle evladı fatihandan kimseler bahsetmedi, oraya gidenlerden. Kaldı ki Harabati Baba Tekkesi, Yugoslavya'daki 400 tekkeden yalnızca biri imiş. Böylesine bir nankörlüğe ve haramhorluğa, her yıl Rus-larla birlikte Plevne savaşının yıldönümünü coşkun törenlerle kutlayan köle ruhlu Bulgarlar bile düşmedi. Bir Fazıl Hüsnü'nün Struga Şiir Akşamları sırasında alçalışının örneğine, dünyanın başka bir ülkesinde raslamak imkânsız. Sanki Hasan Sabbah hortlamıştır ve taraftarlarıyla gittikçe ordulaşmaktadır; acımasız, müsamahasız ve bağnaz mezhebini yeniden kurmaktadır. Türkçe konuşan ve bizim adımızı taşıyan bazı kişilerden oluşan bir topluluk, bu millete ve değerlerine düşmanlıkta dış düşmanları fersah fersah geride bırakıyor.

Evet sözü yine Yavuz Bülent Bakiler'in, «Yugoslavya Notları»na getirdik. **HİSAR**'ın Nisan sayısında da sürdürülüyor Yugoslavya Notları». Düşülen nota bakılacak olursa gelecek sayı da devam edecek.

«HARABATİ BABA TEKKESİNDE CEMİL MERİÇ SOHBETİ» şairce başlıyor ve öylece bitiyor. Gerçi Bakiler'i bu tekkede karşılayan tesadüfler, ancak şiirle anlatılacak cinsten. Bu bakımdan haklıdır şiir yazmakta. Şöyle:

«Bu binanın sağında, küçük şirin bir mescid var. Kapısının üzerinden, iç duvarlarından, mihrabın sağından ve solundan, yüzümüze ayeti kerimeler gülümsüyor. Ve mescid şimdi, oturma, dinlenme ve sohbet etme odası olarak kullanılıyor.»

«Eskiden tekkenin olan ve doğrusu mutfaktan çok, uzun bir kışlaya benzeyen tek katlı ahşap bir binada, gördüm ki yine tencereler, kazanlar kaynıyor. Mutfağın karşısında, geniş geniş salonları olan başka bina ise, lüks bir lokanta haline getirilmiş.»

«Tekkenin 75 yaşındaki Makedonyalı bekçisi diyordu ki: «... Çocukluğumuzda tekke içinde dervişler ne yapıyorlar? diye merak ederdik. Şu bahçe duvarlarına gizlice tırmanır, onları gözetlerdik. Dervişler, genellikle bu şadırvanın başında toplu olarak oturur ve hep bir ağızdan Huuu! Hayy! Hak! Allah' diyerek zikrederlerdi. Sonra yine burada namaz kılarlardı. Bu şadırvanın etrafı, dervişlerin yazlık namazgâhları idi. Kış gelince de şu karşıdaki mescitte namaza durırlardı.»

«Harabati Baba Tekkesinin bahçesinde, tarihimizi hüzünle yaşadım. Tekkenin her noktasında bizim kültürümüz, bizim medeniyetimiz, bizim inceliğimiz vardı. Ama bizim ruhumuz Şar dağlarına doğru çoktan kanat çırpmıştı. Ve

o güzelim şadırvanda bir damla su olsun yoktu. Bahçenin şurasında burasında, sonsuzluk uykusuna dalmış gibi donup kalan bir kaç çeşmenin eski harflerle kazılan kitabelerine, usulca elimi dokunsam, sanki su olacak yüreğime dökülecekleridi.»

Yavuz Bülent Bakiler, tarihin enkazı karşısındaki ürperişlerini anlatmaya devam eder. Ama asıl şaşırtıcı olay az sonra başlayacaktır.

İki Yugoslav Türk şairiyle tekkede bulunurken, Türkiye'den okuyabildikleri dergilerin hangileri olduğunu sorar. Sayılanlar arasında HİSAR da vardır. «Hisar'dan en çok beğendiğiniz, zevk duyarak okuduğunuz yazar kim?» diye sorar Bakiler. «Cemil Meriç» diye cevap alır. «Yugoslavya'da Harabati Baba Tekkesinde, Evladı Fatihan neslinden genç bir şairin Cemil Meriç'ten bahsetmesi, doğrusu beni çok sevindirdi. Ve Cemil Meriç ismi, gönlümüzü sanki binlerce ateş böceğinin pırıltılarıyla ışıklandırdı. Cemil Meriç isminin, bizde uyandırdığı duygularla Şar Dağı'ndan mermer şadırvana sanki yeniden su geldi. Bütün çeşmelerden ince bir İlâhî başladı. Yatsı namazından selâm veren dervişler, çevremizi aldılar. Velhasıl Harabati Baba Tekkesi yenilden eski ruhuna kavuştu.»

Yazarımızın üç hayranı, Harabati Baba Tekkesi'nde bir mahabbet halkası oluşturuyorlar. Saatler boyu O'nu meşk ediyorlar; «Bütün Kur'anları yaksak, bütün camileri yaksak, Avrupalının gözünde Osmanlıyız. Osmanlı, yani İslâm. Karanlık, tehlikeli, düşman bir yığın. Avrupa maddeciliğine rağmen Hıristiyandır; sağcısıyla, solcusuyla hıristiyan. Hıristiyan için tek düşman biziz: Haçlı ordularını bozgundan bozguna uğratan korkunç ve esrarlı kuvvet» (Umrandan Uygarlığa'dan)

Yazıyı şöyle bitirir Bakiler: «Cemil Meriç ismi, üslûbu, sevgisi ve fikriyatı, içimizi birden bire binlerce ateşböceğinin pırıltılarıyla ışıklandırmıştı. O gece odalarımıza bu ışıkla çekildik.» Bakiler'e teşekkür borçluyuz.

KARAGÖZ ÖZEL SAYISI

Bir derginin teknik kusurlarını bu sayfalarda söz-

konusu etmek aslında hiç yararı olmayan bir davranış. Çünkü bizi de her an böyle yanlışlıklar yakalayabilir. Ama bu yanlışlıklar, bir dikkatsizliğin hudutlarını aşıp, hiç bir şekilde te'vil götürmez boyutlara ulaşırsa durum değişir.

TÜRK EDEBİYATI'nın Nisan sayısında ne yazık ki bu türden bir yanlışlığa rastlıyoruz. Kapağın hem önü, hem arkası süslü-püslü Karagöz motifleriyle bezenmiş ve üzerine de ilk bakışta göze çarpacak biçimde «Karagöz Özel Sayısı» yazılmış olduğu halde, derginin içinde Karagöz'le ilgili bir tek satır yok.

Gelelim aynı dergide yer almış olan, Mehmet Kaplan'ın «Muhafazakârlık ve İnkılapçılık» yazısına. Bu yazı, başlangıcına bakılacak olursa, inklapçılık ve muhafazakârlık kavramlarının bizde yanlış anlaşıldığını ortaya koyma amacı güdüyor. Bu yazıya göre, muhafazakârlık da inkılapçılık da bir toplum için, belli şartlarda gerekli ve hatta elzem şeylerdir. Formül şu: Bir milletin değişmez, ebedî değerleri ile değişen, eskiyen değerleri vardır. Muhafazakârlık, değişmeyenleri koruma ve yaşatma anlamında yararlı bir davranıştır. Ama değişmesi zorunlu olanların kalmasında ısrar etmek, muhafazakârlık değil başka bir şeydir. Değiştirilmesi gerekli eskimiş değerleri değiştirmek anlamında inkılapçılık da yararlı ve lüzumludur. Böyle bir inkılapçılık, ebedî değerleri (vatan gibi) yaşatmayı da başlıca hedef sayar. Neyin iyi, neyin kötü olduğunun ölçüsü ise bu yazıya göre ilimdir.

Yazı, Mustafa Kemal'in Gençliğe hitabesinden alınan bazı cümlelerin açıklamasıyla başlıyor. Kaplan'a göre, «Atatürk, bütün hayatını Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini muhafaza ve müdafaya harcamıştır.» Mehmet Kaplan, Mustafa Kemal'in gerçekçi bir inkılapçı olduğu görüşünde. O, inkılaplarını yaparken gerçekçi ve haklıydı. Şimdi de bir çok alanda yeni inkılaplar gerekli. Bunlar:

«...Mutlak şekilde bir iyi gıda ve temiz su inkılabına ihtiyaç vardır... Memlekette istihsalin artmasına hizmet de inkılapçılık sahasına girer.»

Bu ve benzeri görüşleriyle Sayın Kaplan, inkılapçılığa kendine has anlamlar katmaktadır. İnkılapçılığa verilen bu yeni anlamların ne ölçüde haklı olduğunu burada tartışmayacağız. Asıl olarak, yazının tümünde görülen, «ortacı», «uzlaştırıcı» bakış açısını değerlendirelim.

Kanaatimce bu bakış açısı, 1940'lar Türkiyesi için değer taşırdı. Mustafa Kemal'in ve O'nun kurduğu cumhuriyetin, giderek bir millî değer düşmanlığı haline dönüştürülmesi karşısında bir savunma silahı olarak. Gerek Peyami Safa, gerek A. Hamdi Tanpınar bu tarihlerde aynı silahı kullanıyorlardı: İnkılapçılık bir milletin kendini toptan inkârı anlamına gelmez!.. Sayın Kaplan da aynı tavrı devam ettiriyor. Bu iddia o zamanlar, dikkatleri bazı önemli konulara çekmede yararlar sağlıyordu. Şimdi ise durum çok değişmiştir. Cumhuriyet inkılaplarının son derece ciddî ve ilmî incelemelerden geçirilmesi mecburiyeti hasıl olmuştur. Sosyal, ekonomik, siyasî, kültürel alanlarda, Türkiye'nin geçmişine bağlılığı ve dünya üzerinde gerçek bağımsızlığı yönünde sağlam esasların konması, Batı, Kuzey ve Doğu komşularımız karşısındaki tutumumuzun gerçekçi esaslara göre belirlenmesi, Türkiye'ye has demokrasi, hukuk, idari yapı, çok istismara uğrayan bir kelime ile «düzen» vb. konular başlıca meseleler olarak karşımızda. Türk aydını, Kuvayı Milliye zamanının şartlarından sıyrılmalı ve çağ içinde kendini bulmalıdır. Bulmalı ve yenilemeli. Halbuki Sayın Kaplan'ın aşağıya alacağımız sözleri, bir çok zıtlığı aynı anda içinde barındırmakta. Sadece buraya almakla yetiniyor herhangi bir yoruma gitmiyoruz:

«Şuursuz muhafazakârlık ne kadar zararlı ise, aslı, esası, gayesi, tesiri cid-

dî bir şekilde incelenmeden kabul ve tatbik edilen sözde «inkılapçılık» da aynı derecede zararlı ve tehlikelidir. Her sahada tutulacak yol Atatürk'ün şu doğru fikrine uyarak hakikatleri araştırmaktır: «Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.»

«ULUSAL DEMOKRATİK KÜLTÜR POLİTKASINIİN...»

Türkiye Yazıları, 25 lira fiyat koyarak çok önceden haber verdiği özel sayısını yayınladı. Geçen ay sözünü ettiğimiz «Ulusal demokratik kültür politikasının temel öğelerine yaklaşım» seminerlerinde okunan bildiriler, özel sayının yazıları. Yazılar üzerinde ayrı ayrı durmaya imkân da yok, lüzum da. Maden arar gibi, satır satır «gerçek» aradık bu dergide bulamadık ne acı ki. Baştan sona tahrif, tepeden tırnağa istismar ve saptırma. Dergiler ve dergilerdeki yazılar konusunda tavrımızın ne olacağını bu sayfayı açarken açıklamıştık. Buna göre eleştirilmeye değer yazı, nerede yayınlanırsa yayınlansın, bu sayfaların tabiî misafiri olacaktı. Nitekim ilk yazımızda Türkiye Yazıları'ndan söz ederek bu tavrımızın uygulanışını göstermiştik. Tutumumuz değişmedi. Ama tekrar söyleyelim; 96 sayfalık özel sayıda ciddî ve kayda değer bir tek satır bulamadık.

Bazı çevreler ve kişiler, yabancıların Türkiye üzerinde oynadıkları oyuna gelmeye devam ediyorlar. Bir ülke için en büyük facia, o ülke insanlarının birbirleriyle konuşmamalarıdır. Düşmanlarımız Türkiye'de bu faciayı gerçekleştirmişlerdir. Türkiye Yazıları, bir defa daha bu oyuna gelmiş durumda. Özel sayının üstüne ölüm uykusu atılmış yazarları, Türkiye'nin menfaatlerini ve meselelerini -sadece marksizm olsa neyse- Rusya veya Çin açısından görmüşlerdir; belki daha da ileri seviyede. Rusların bile kabul edemeyecekleri bir bağlılık ve teslimiyet örneği vermişlerdir. Tarihin derinliklerinde kalmış kabile taassubuna taş çıkartan bu tutuculuk ve gericilik, Kültür Bakanının alkışları ile daha geniş boyutlara ulaşmıştır. Tarih, Türk milletinin değerlerini, İslâmı, bin yıllık tarihimizi, Osmanlı ve Selçuklu medeniyetlerimizi dipnot olarak bile kayda değer görmeyen ama «Ulus», 'demokrasi', 'kültür' kavramını her cümlede kullanan bu bağnazlıktan ergeç hesap soracaktır. Bu kelimeler, bazı sokak kadınlarının dillerinden düşürmedikleri «namus» gibidir adı geçen derginin ağzında. Çünkü özel sayı demokrasiye de, ulusa da kültüre de düşmanlığın bir abidesidir.

BAZILARI TANPINAR SEVER

BİRİKİM'in mart sayısında Berna Moran'ın bir roman incelemesi yer alıyor: «Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü».

Bazı marksist eğilimli yazarlarımızın Ahmet Hamdi Tanpınar merakının nereden geldiğini bilemiyoruz. Fakat yazılanlardan, sebep ne olursa olsun, edebiyatımız açısından memnunluk duyuyoruz. Selahattin Hılav, Hilmi Yavuz, Fethi Naci gibi isimlere şimdi de Berna Moran katıldı.

Denilebilir ki Saatleri Ayarlama Enstitüsü, yayın-

landığından beri ilk defa böyle değerli bir incelmeye konu ediliyor. Berna Moran, kitabın, başından başlayıp adım adım ilerleyerek eleştirmeli bir tablosunu sunuyor okuyucuya. Ama yine de yazının, romanı ve Tanpınar'ı tam anlamıyla yansıtabildiğini iddia edemeyiz. Moran'ın, bu romanı incelerken, Tanpınar'ın makalelerine atıflar yapması, incelemenin başarılı olmasında en büyük amil. Romancının, başka herhangi bir romanının da incelenmesinde uygulanacak yöntem budur. Öyle ki romanın fikir çatısının tam bir özetini, bazan bir makalede, hatta bazan küçücük bir cümlede bulmamız mümkün. Moran'ın da tabiriyle «Anlaşılması Güç» bu roman üzerine yapılmış bir incelemeyi, doyurucu bir biçimde burada özetleme imkânımız yok. Fakat incelemecinin, bu karmakarışık romanı yeterince anladığını ve anlattığını söyleyebiliriz. Tipleri, ayrı ayrı derinlemesine tahlil eden bu anlatım, Tanpınar'ın makalelerine de dayandırılınca iyice gün ışığına çıkarıyor romanı. Hayri İrdal, eski ile yeni arasında bocalayan, yarı deli, yarı-aydın, saf biridir. Halit Ayarcı, İrdal gibi bir budalada, toplumu etkileyecek bir takım cevherler sezebilen ve bunları paraya çevirmeyi başaran ilerici, yenici bir tip. Ayarcı, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü kurar. Bu Enstitü, ülkemizde yenileşme ve batılılaşmanın nasıl yanlış gülünç uygulandığını gösteren harika bir buluş. Moran da bu görüşte. Tanpınar'ın bir makalesinden aldığı şu cümleleri enstitüyle yakın ilişkili görür: «Bizi sadece yaptığımız işlerden de şüphe ettiren, mühim ve hayati meselelerimiz yerine bir şaka denebilecek kadar hafif şeylerle uğraştıran, yahut bu mühim ve hayati meselelerin mahiyetini değiştirip bir şaka haline getiren bu buhranın sebebi, bir medeniyetten öbürüne geçmemizin getirdiği ikiliktir.» Ve Moran ekler. «Cumhuriyet döneminin, geçmişle bağlarını koparark yeni bir Türk Toplumu yaratmak çabasında düştüğü yanılgıların... Saatleri Ayarlama Enstitüsü, ne iş göreceği belli olmadan kurulmuş, yeni yeni kadrolarla şubeler açıp gittikçe genişleyen öylesine saçma bir kurumdur ki, Tanpınar bu enstitüyü ele alarak bir çok konuyla alay etmek imkânını bulur: Politikacılar, üst yapıda yapılan köksüz devrimler, bürokrasi, Batı taklidi hayat biçimi vb. Enstütüyü kuran Halit Ayarcı'nın inandığı ana ilke yeniliktir. «Yeninin bulunduğu yerde başka meziyete lüzum yoktur» diyen Ayarcı'nın dünyaya bakışı İrdal'ınkinin tam tersi.»

Berna Moran'ın, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde dikkatlere sunduğu en başta gelen özellik; hiciv. Moran'a göre bu romanda Tanpınar, hicvin bir kaç tekniğini kullanmıştır. Uzun bir bölüm, Tanpınar'ın bu metodları nasıl kullandığına ayrılmış. Tanpınar ile özel olarak ilgilenecek kişiler için bu yazı, özellikle bu bölüm büyük değer taşıyor.

Moran, Devrimci sayılmak kaygusuyla yazısı boyunca bir çok kişinin kendisinden beklediği sığ yorumlara başvurmaz. İşin kolayına kaçmaz kısacası, tarafsız kalır. Ve tarafsız kalabildiği için Tanpınar'ı gerçek anlamda tanıtabilir Dergimizin Ocak 1977 Tanpınar Özel sayısında bir yerde şöyle denmiş:

«Tanpınar, ne batı ne de doğu karşısında kesin tavır sahibi değil. Bu tereddüt hali O'nu sayut anlatıma sevketmiştir... Romanında ve şiirinde, hatta denemelerinde gayet açıktır bu husus. Düşündüklerini anlatırken semboller kullanması, soyut üslûba başvurması, O'nun problemleri çözemediğinin en güçlü delili... biz, Kafka'nın Dava'sı ve Dostoyevski'nin Budala'sı ile Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü ve Huzur'u arasında yakın benzerlikler sezdik. İnkâr etmeyen, fakat ısrarla savunma yoluna da gitmeyen, bu arada batıyı ayıklayarak almamız gerektiğini belirten, düşünebilen te-

reddüdün ve tecessüsün en derin örneklerini veren yazarımızın Huzur'daki bir sözüyle son verelim yazımıza: Millî olan her şey güzel ve iyidir. Ve sonuna kadar devam etmesi lâzımdır.»

Tanpınar elbette hep hesaba katılmalı. Sağcı-solcu, ilerici-gerici devrimci gibi yüz karası ayırımlarla dar kafalılaşmayan her Türk aydını Tanpınar'dan çok dersler çıkarabilir. Moran da böyle yapmış. Ve şöyle bitirmiş yazısını: «Tanpınar, bir hiciv romanında, Türkiye'de ne yapılması gerektiği hakkındaki düşüncelerini, başka yazılarında, hatta romanlarında yaptığı gibi açıklayamazdı... Bildiğimiz gibi iş kavramı, Tanpınar'ın düşüncesinde önemli yer tutar. Yalnızca bireysel ahlâk açısından değil, kültür ve uygarlık açısından da. «Bütün sıkıntılarımız ümitsizliklerimiz istihsal azlığından meydana gelmektedir.» Bundan ötürü, kendi uygarlığımızı, kendi hayat şekillerimizi yaratmak için, her şeyden önce kendi gerçekliğimize uygun bir üretim programına ihtiyacımız var. «Bizim için asıl olan miras, ne mazidedir ne Garptadır.» Batı ile Doğu, gerçekliğimizin içindedir ve biz bunların ikisinin, ülkemizin gerçekliğine uygun, kendimize özgü bir sentezini yapmak zorundayız. «Birbirini anlamayan iki âlemin ortasında, bir düğüm noktasında yaşamış olmanın bize yüklediği zahmetler, o zaman gerçek ve ön safta hayatın nimetleriyle ödenecektir.»

Mora'nın incelemesinin sonunda Tanpınar'ın üretim ile ilgili düşüncelerini vermeye çabalaması ve dipnotlarda okuyucuyu Selahattin Hilav ile Hilmi Yavuz'a göndermesi, yazının bütününde görülen tarafsız tutumla biraz çelişiyor. Ama yine de «Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü», Birikim ve benzeri dergilerde az raslanan yararlı yazılardan biri olarak hatırımızda kalacak.

HEP SEVECEK DEĞİLLER YA

Söz Tanpınar'dan açılmışken, «bilimsel» iddialarla ortaya çıkan «**Toplum**

ve Bilim» in bilimsel olmayan bir yazısına da değinmeden geçmeyelim. Adının altına dipnot düşerek kendini «yazar ve edebiyat tarihçisi» olarak vasıflandıran Şükran Kurdakul'un «Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Öykü ve Romanları» yazısına.

Şükran Kurdakul, bu yazısıyla zamane edebiyat tarihçisi olduğunu iyice belgeliyor. O'nun Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hikâyeleri için ayırdığı bölüm beş paragraf ve şöyle bitiyor: «Sanki zorla öykülere getirilmiş kişilerdir (hikâyelerinin kahramanları), yakalarını elinden kurtarma özlemiyle yanarlar.» Hiç şüphesiz Tanpınar'a bir şey kaybettirmez bu sözler, ama sahibinin seviyesini göstermek açısından değer taşırlar, zamane edebiyat tarihçisinin.

Edebiyat Tarihçisi, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanları için ise:

Mahur Beste'ye on beş satır, Sahnenin Dışındakiler'e yirmi beş satır, Huzur'a yirmi satır, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'ne yirmi iki satır (koca birikim sayfalarıyla on bir sayfa yazan Berna Moran'ın kulağı çınlasın) ayırarak lütfunu esirgememiş. Romanların genel özelliklerini ise beş paragrafta özetleme becerisini göstermiş. Sonra kişilere geçmiş. Bu bölüm de on dört paragraf. Bir-iki satır aktarırsak yeterli bilgi verir: «Ahmet Hamdi'nin romanlarında ülken in yüz yıla varan zaman dilimi içinde, halktan kişilere, emekçilere, ya da sınıf savaşımına ilişkin sorunların yarattığı durumlara raslamak olası değildir. Ahmet Hamdi'nin Cumhuriyet dönemini konu alan romanlarında bile, emekçi sınıftan tek bir kişiye, ya da işçi sınıfının dünya görüşünü benimseyerek konuşan bir aydına raslamak olası değildir.» Bu korkunç buluşa, Tanpınar, TKP'nin çalışmalarını niçin anlatmadı cümlesi de eklense, dünyanın yedi harikası sekize çıkmış olacaktı

Bu harikanın bakın yapıtaşlarından birine. Romanın yüz, belki de yüzlerce defa adı geçen kahramanı Halit Ayarcı, zamane edebiyat tarihçisinin dilinde Halit Arayıcı olmuş. Zavallı Tanpınar, saat ile ilgili olsun diye bu soyadı bulmak için kimbilir ne kadar zaman harcadı. Fakat dinler mi Kurdakul, Ayarcı'yı, Arayıcı yapıvermiş.

Bu yazı, hem Kurdakul için, hem de «toplum ve Bilim» için büyük bir talihsizlik. İlk sayılarında bulduğu çizgiyi her sayısında biraz daha kaybeden bu dergi böylesi yazılarla «Militan» ve ötekilerden farksız hale gelecek. Biz bu yazıyı, Berna Moran'ın hatırı için söz konusu ettik. Değilse bahse gerek duymazdık. Kurdakul ve yenilerde Konur Ertop, kafaları, Tahir Alangu ve hatta Cevdet Kudret'i özümleyecek kadar geniş olmayanların imdatlarına yetiştiler. Ne gerek var uzun uzun inceleyip kafa yormaya. Bir kaç sihirli kalem darbesi, Tanpınar'ı da, Peyami Safa'yı da, hatta bütün marksizme özenmeyen Türk ve Dünya edebiyatını da anlatmaya yeter, artar bile. Herşeyin üstünde olması gereken «insana saygı»yı yok eden, ülkeyi ve dünyayı ömür boyu birbirleriyle hırlaşan insanların ve sınıfların arenası yapmak isteyen, acımasız, müsamahasız ve akılsız bu tavır, yaralarımızı kangrenleştiren iğrenç bir virüstür. Başka ne denir!

ATTİLA İLHAN VAFTİZ EDİLDİ

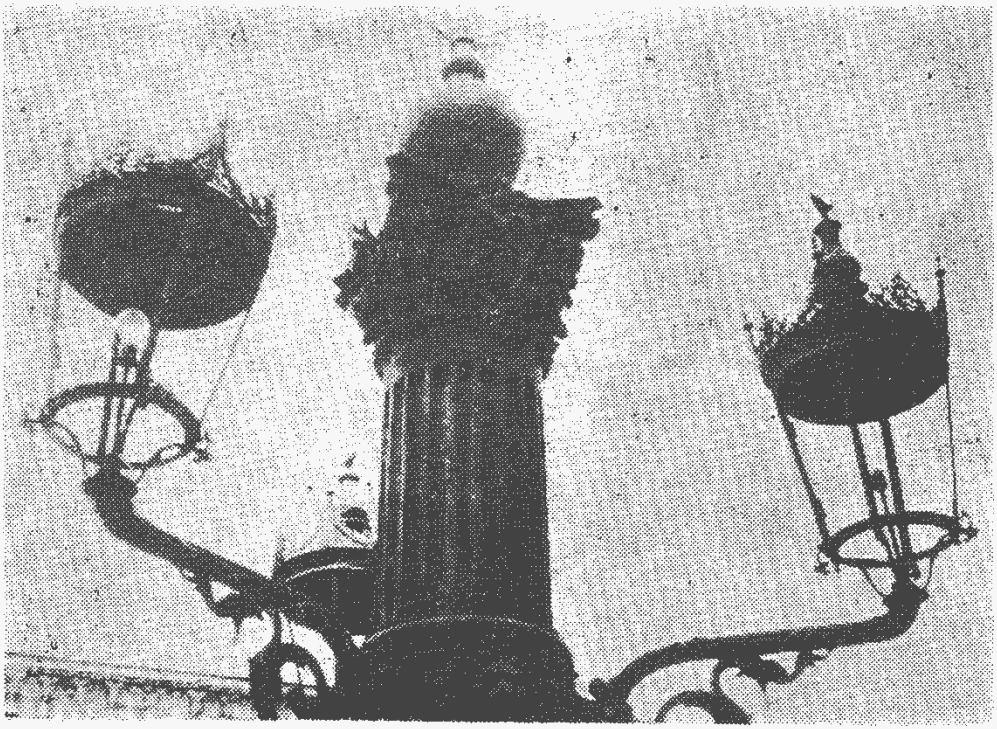
Birikim'in Nisan sayısında, Hayri Ertürk, yine aynı dergisinin yeçen sayılarında S.K. Bayıdıran'ın, Attila İlhan'ı afaroz eden eleştirisini söz konusu ediyor. Bu defa Attila İlhan vaftiz ediliyor. Okuyucularımızı haberdar edelim dedik. (Hatırlanacaktır, biz de Bayıldıran'ın yazısı ile ilgili izlenimlerimizi yine bu sayfalarda yazmış ve Bayındıran'ın yazısını bir afaroz name olarak nitelemiştik.) Ertürk'e göre, Bayıldıran, feodal ahlâk ölçüleriyle (O'na göre ahlâkın değişmeyen hiç bir ölçüsü yok) Attila İlhan'ı eleştirmiştir. Oysa Attila İlhan değerli bir yazardır ve O'nun Stalinizmi eleştiren yazıları yararlıdır, bunlar üzerinde durulmalıdır. Bu safhada birşey söylemek bize düşmez. Söz sırası artık Attila İlhan'da.

Bir İbret Levhâsından

«Resûl eliyle âzad» o sahabi sultanı
Okuyorken, anlatmak geldi ondan bir anı
Adaletin cihanı ışıttığı bir günde
Diz çökerdi kisralar, kölelerin önünde
Acımasız ateşe tapar, yanar yürekler
Çatlardı saraylarda gurur yüklü direkler
Ayakların zemine ulaştığı bir yerde
Kurtuluş muştulanan o kutlu seherlerde
Çınlarken ezanlarla aydınlanan şafaklar
Ilgıt ılgıt şenlenir çarşı, pazar, sokaklar
İşte günlerden birgün, O Selmanı Farisi
Ömer emriyle oldu Medayin'in valisi...
Vali iken o sultan, halka huzur saçardı
Bir garip mütevazî insan gibi yaşardı
O sevginin bayrağı, sonsuz şefkatin eri
Görmedi böyle vali Medayin çoktan beri
Bir haksızlık olmasın diye dikkat nazarı
Gün boyu dolaşırdı, gezer çarşı pazarı..
....
Adamın biri birgün almış biraz zahire
Hamal bulup taşıtmak maksadı ki ha bire
Sağa sola bakmakta kimmiş hamal, seçmekte
Baktı ki hemen ordan bir gariban geçmekte
«— Bakar mısın a canım, şu yüke dalmaz mısın?
Eve kadar götürüp paranı almaz mısın?
Dedi, baktı yüzüne, sevgi denizi sandı
Orada yüreğinden bir şeyler kopup yandı
"Nedir bu halim„ deyip, daldı biraz hüzüne
Ansızın bakakaldı o hamalın yüzüne

Ağır yükün altında kesik kesik nefesler
Yürekten kopup gelen zikre benzeyen sesler
Ne görsün adamcağız: Bu Selmanı Farisi...
Yük taşıyan hamalmış meğer şehrin valisi...
Beyninden vurulmuşa döndü çuval sahibi
Yalvarıp durdu naçar, "aman Sultanım„ dedi
"Farketmedim zatını, binlerce özür sana
Bağışlayın Sultanım, yükümü verin bana„
"Olmaz cancağızım„ dedi sahibi Selman
"Bir vali ki devlettir, devlet dertlere derman
Göster bana evinin bırakayım kapına
Bir taş da ben koyayım senin hayat yapına...
Hem vazife bilip de sırtladığım bir yükü
Hedefine vardırır, götürürüm ben çünkü...„
Yalvarsa da çaresiz, Selman vermez Çuvalı
Adam mahcup, perişan, yüreğinden yaralı
Varıp Selman kapıya, yükü koyunca yere
Adamcağız davrandı, cebinden ücret vere...
Selman dedi: "Ey kişi, var ekmeğim ve aşım
Ben üçreti neylerim, bana yeter maaşım...„

Mustafa YILDIZ

ZAKKUM

Ahmet EFE

Gözlerinde paramparça bir yorgunluk. Sırtında kâinat kadar ağır yükler. Omuzları düşük, omuzları sızılı, en kötüsü yüreğinde sızım sızım bir ağrı. Korkunç bir dağ yolundan gelmiş veya uçsuz bucaksız bir çölü aşmış gibi. Dağ yolunda fırtınalar, uğultu, keskin çığlıklar... Çöl baştanbaşa kum deryası, alabildiğine kum...

«Baba...» demişti. Sesinde yorgunluk, aşikâr kanat çırpıyor, titriyor. «Mezarlığı gezdim. «Sonra açıldı. Anlattı. «Eskimiş, dökülmüş mezar taşları... Çökmüş toprak, kemikler... El, kol, çene, ayak kemikleri. Delik deşik. Kirli sarı. Bir kafatası buldum yerde Az, biraz görünüyordu. Kenarlarını kazıdım. Çıkarttım. Kocamandı, eskiydi. İçi baştan başa toprak. Göz çukurlarını çöpü sokarak içini temizledim, sildim. Göz çukurları kocaman iki oyuk, karanlık. Dişleri dökülmüş tek tük. Dişleri siyahımsı. Bu kemik baş benim kafam da olabilirdi. Gözlerime çöp sokarak içini dolduran toprağımı dışarı çıkartabilirlerdi. Ağladım. Tefekkür acı da verse güzel. Bundan sonra hergün gideceğim oraya. Rahatlıyorum.»

«Mezar ölüler içindir hay oğul...» demişti babası. «Biz yaşamak için geldik dünyaya, yaşamayı sevmek ve devam ettirmek için. Ölüm mutlaka gelecek. Kabristana uğra. Ama devamlı değil. Yapacağın işler canlılar arasında, ölüler ne anlatacak, neyi kabullendireceksin. Yaşıyorsak, yaşayanlarla işimiz. Büyüklerimiz öyle yaptılar.

«Ama inziva... Uzlet?...»

«İki derviş vardı hay oğul. Biri dağ başında, biri şehirde. Şehirdeki üstün çıktı, bilmez misin? İnziva insanın yüreğinde kurulmalı. Yüreğini avuçlarının içine alıp gezebiliyorsan sokakta, en büyük münzevi sensin... Ölmenin sırrını yaşarken çözmek gerek. Toprağa tohum serpmelisin hay oğul. Tohum iyi cins olmalı ki, vakit gelince gülsün yüzün... Kabir bir sandıktır topraktan. İçine iyiliklerini dolduracaksın. Kötülüklerini değil. Kötülük zehirli yılan. Sen ona ateş de...»

Sonra ihtiyar baba, ince uzun parmağını toprağa uzattı. Toprak kabarmaya hazır, yumuşak. Toprakta bir karınca. Siyah, küçücük. «Otur karıncayı düşün hay oğul, dedi. Karınca hayattır.» Ve çekip gitti. Bulutlar nasıl giderse öyle...

Dağ yolunda fırtına dinmişti veya çölde bir vaha doğdu. Oğul karıncaya, hayata eğildi, düşünüyor.

Muhasebe, en çetin anına geldi. Kişinin hem suçlu, hem de yargıç olması aynı anda zor... Am gerçek muhasebe bu. Yargıç ayağa kalkıyor, kaşları çatılmış... «Ömrünce kendini aldattın, yalan mı?» Suçlu boynunu büküyor, çaresiz «Haklısınız. «Ayağa kalk, temizlen ve yürü... Saadete kadar.»

Oğul babasının ardından saadete yürüdü. İlk durak şadırvan. Şırıldayan su... Kollarını çemremiş bir ihtiyar. Yüzünde damla damla nur. İri ellerinde damla damla nur...» Biz neler gördük evlat. Bu eller nice cana kıydı, bilir misin. Ama kirli, kanlı, karanlık canlardı onlar. Haksızlığı kalkan edinmişlerdi. Ben kasaturamla ilkin, sonra dirgenimle o kalkanı paramparça etmişim. Çukur kazanları kazdıkları çukura gömmek suç mu? Değil elbet. Aha Salih emmin. O anlatsın.»

Salih emminin yaşlı gözlerinde kıvılcımlar uçuştu bir an. Dalıp gitti. Uzak, çok uzak hatıralar. Erzurum, tabya, Ermeniler, Ruslar, kan, top gürültüleri ve savaş.. Çarıklarımızı yemiştik biz. Ot kökleri çıkarmıştık tırnaklarımızla. Sebep? Sebep, toprağı kir-

letmesin kara çizmeler. Temizdir bu toprak, mübarektir. Kirlenmesin. Bacımın yemenisi yırtılacağına ben öleyim, taş olayım daha iyi demiştim. Çoğumuz öldük. Osman Çavuş da öldü. Kim demiş öldü diye. Şehid oldu. Alnında üç mavzer kurşunu. Göğsünde, tam yüreğinin orta yerinde şarapnel parçası kinah şu kadar demir. Etraf baştan başa gözyaşı kesildi. Gitti dal fidan yiğit diye. O gitti amma Urus da gitti, Ermeni Gâvuru da... Gitti de sonra yeniden geldi. Sinsice, yavaşça, kahbece... Aboo... Ne görsün çipil gözlerim evlat. Bacımın yemenisi sıyrılmış başından, şalvarı etekleşmiş ki kısacak. Töbe, töbe... Parmak kadar veletler kumara dadanmışlar. İçki de içerlermiş. Gel gayrı bana hakkını helal et de. Edersem günahkâr olmam mı?»

Ezan okundu. Oğul babasının yanında, omuz omuza. Oğul babasının ardından çıktı, bir adım arkasından ve sessiz. Eve geldiler. Oğul Salih Emmiyi düşünüyor. Hep düşünür zaten. Daima düşünür. Bu yüzden beyni ihtiyar. Eve gazeteyi getirmişler. Oğul gazeteye eğildi. Haberler. Salih Emmi baştanbaşa haklı. Salih Emmi hakkını helal etmiyor. «Yürürlüğe giren zamlar % 35 in üstünde.» «Belçikadan bize yardımcı olmasını istedik.» «Okurların büyük bir çoğunluğu

maç yayınlarının mesai saatlerinde yapılmamasını istiyor.» «Genç bir kız TV seyretmesine kızan yaşlı babasını öldürdü.» «Florya'da 30 bin kişinin gireceği halk plajı yapılıyor.» «Kaçakçılığı önlemek mümkün değil» «Pop müziği yaygınlaşıyor.» «Pop müziğinin en büyük ismi öldü...» «Bahar modasını Paris yarattı.» «Yaşasın işçi sınıfının beraberliği, dünya işçileri birleşiniz...» «Antalya'da bir öğrenci öldürüldü.

Oğul, pencereyi ardına kadar açtı. Neredeyse boğulacak. Nefes borularını görünmez bir el sıkıyor. Pencere dışında sonbahar. Dökülen, düşen, titreyen sonbahar. Çığlık çığlığa kırlangıçlar ve akşam... Esmer, kalın bir tunç yığını akşam. Öyle çöküyor dışarıya. Ve serince rüzgâr. Oğul lavobaya koştu. Bütün içinin irinini kustu pelte pelte. Lavobada bir avuç kan. Yüzünü yıkadı. Geri geldi. Pencereyi örttü. Işığı yaktı. Oturdu. Gözleri gazeteye mıhlandı tekrar. «Genç bir kız TV seyretmesine kızan yaşlı babasını öldürdü.» Bir başka haber «Genç bir kız intihar etti.» Bundan sonrası baştanbaşa acı. Baştanbaşa yürek burkuntusu. Silsileler halinde devam eden, birbirine bitişik, birbirine bağlı ama kopuk kopuk haberler. Ve oğulun sürekli işleyen hayal dünyası. Gerçeğe en yakın hayaller. Gerçekleri gıdıklayan tavuklar.

«Genç bir kız intihar etti.»

Jilet yeşil damarın üzerinden süratle geçti. Ve kan...

Kız acıyla kapadı gözlerini. Dudaklarından ipince bir çığlık koptu. Yüreğide kıpır kıpır bir şeyler. Uzak bir uğultu. Cam kırığı düşünceler, madeni hırıltılar, parlak bir kadeh. Sonra ansızın çamurlu bir yol. İki testi, kızlar. Burunlarında sümük, elleri nasır, başları örtülü. Toprak damlı evler, tezek kokuları gıdıklayan tavuklar.

Şehir puslu bir rüya idi. Her gece gördüğü rüya. Keten perdelerin hemen ardında sanki, uzansa, pencereyi açsa şehri görecek. Pırıl pırıl lambalar, vitrinler. Büyük, yaldızlı. Işıl ışıl. Göz kamaşmalı ki şöyle... Her akşam sürekli düşünce. Kaneviçe işlemeli kocaman yastıkta başı. Gözleri tavanın kalın tahtalarında. Orada şekiller. Belli belirsiz. O-

rada şehir... Kulağının dibinde radyo. Radyoda kanının devrini hızlandıran bir müzik. «İstanbul'dan bir Rafealla Carrar geçti» Ohh.. Şhow dünyası filan. Hafifce bir şarkı mırıldanıyor sonra. Sesi öylesine güzel, Şırıl şırıl... «Kendine yazık ediyorsun.» «Git, ismini bütün Türkiye duysun.» «Senin kadar güzel olsaydım, bir saniye beklemezdim...

Kavşak. İki ayrı yöne giden iki ayrı yol. Birinde toprak damlı evler, tezek kokusu, birinde şehir.

Abisinden bir mektup almıştı. «Gelirsen, bolluk içinde yaşarsın. Evimde yok diye bir şey yoktur. Eğlence, müzik, konfor. Bırak o mendebur köyü.»

Annesi abisi için ağlardı. Südünü haram etmişti O'na. «Gül fidanı sanırdım, zakkum ağacıymış.» diyordu. «Keşke taş doğursaydım.»

Ne imiş? Abisi zengin olmuş şehirde. Köye dönmüyormuş, gidip gelenler ondan «Ailenin yüz karası diye bahsediyormuş. Suçu zengin olmakmış ağabeyinin. Nasıl zengin olmuşmuş, çalmış, çırpmış tabii. Kötü işler peşindeymiş. Ticaret yapıyormuş. Kadın ticareti, filan... Abisi ısrarla onu çağırıyor. O güzel bir kız.

Şehire gelmişti. Sonra, Toprak damlı evlerden kalma bir duygu gecenin tam yarısında ellerine jileti tutuşturmuş, jilet bileğinin en yeşil damarı üzerinden süratle geçmiş, kız gözlerini yummuş ve ölmüştü.

Abisi tek damla gözyaşı dökmedi.

«Kan aranıyor...»

«..... Hastanesinde yatan bir hasta için. Hastane beyaz. Her hücresinde ilaç kokuyor. Koridorlar uzun, koridorlarda bekleyiş. Koridorlarda solmaya hazır çiçekler. Ameliyathaneye götürüyorlar onu. Üç kurşun var bedeninde. Kan kaybını önleyemiyorlar. Cinayet kırkbeş dakika önce vukua gelmiş. İhtiyar bir kadın titreyen, buruş buruş ellerinde bir tabanca. «Seni ırz düşmanı, seni... Seni öldüreceğim. Bir tek yavruma kıyan o kanlı gözlerini patlatacak bu kurşunlar Pezevenk...» Ve üç kurşun. Ambulans çığlığı. Hastane. Adamın gözleri son defa aralandı. Az aydınlık bir hayal... Halının üzerine öbek öbek boşanmış, kurumuş, pıhtılaşmış kanlar. Sapsarı bir yüz. Gözleri yarı açık. Sol bileği kıpkırmızı kan. Tırnaklarında ojeler. Katılaşmış bir vücut. Kızkardeşi... Onu köyden kendisi çağırtmıştı. Sonra da ticaretini yapmıştı. Kız güzeldi. Fakat daha fazla dayanamadı bu hayata. Damarlarındaki toprak damlı evlerin suyu bir türlü bitmemişti. Şimdi ölüyor. Onun için kan aranıyor. Ama hiç kimse gelmiyor işte. Bacısının damarlarından halının üzerine boşalan kan, boşa akan kan. Kan grupları aynıydı. Yaşıyor olsaydı, koşup gelir miydi bilemiyor. «Galiba gelmezdi...» son anons. «Kan aranıyor.» Anons biterken adam da öldü. Vücuduna üç kurşun gömülü olarak.

«Katil annenin müebbet hapsi istendi.

..... Evet Hakim Bey. Oğlumu ben öldürdüm. O da kızımı öldürmüştü Tek damla gözyaşı dökmemişti öz kardeşi için. Ben de Onun için tek damla gözyaşı dökmeyeceğim. O zakkum ağacıydı. Şimdi tek gıdası

da o zakkum ağacının meyvesi, cehennemde. Küçücüklerdi hakim bey. Aralarında on yaş fark vardı. Kızımı bostan yolunda doğurmuştum. İlkbaharın pespembe bir günüydü. O kır çiçeklerinin üzerine doğmuştu. Çiçekler kadar da güzeldi hakim bey. Abisi o çiçeği hain elleriyle toprağından söktü.

Okula gönderdim Onu. Şehire. Utangaç, mahcup ama zeki bir çocuktu. Yemin billah ediyorum hakim bey. Oğlum hemen hiç bir suç işlememişti o güne kadar. İlkokulu birincilikle bitirmişti. Küçücükken kulağına en güzel ninnileri okumuştum Onun. Büyüyecek, babasının yerini tutacak, onun gibi mert, dürüst, iyi olacaktı. Şehire gidiyorken kulağına aynen şunları söylemiştim. «Bak kuzum, kötülüğün başı da sonu da kara bir ölümdür. Oku, iyi adam ol. Geri gel, içimdeki sızıyı büyütme.» Kocaman gözlerini gözüme dikmiş bakıyordu, belliki hiç bir şey anlamadı sözlerimden. Elimi öptü ve gitti. Yemin billah ediyorum hakim bey onu daha o gün yitirdiğimi anlamıştım. İçim kanıyordu. Sonunda içimin kanaması çoğaldı. Şehir kemirip attı onu. Parça parça dökülüp gitti. Kimden nerden, öğrendi bilmem, en rezil işlerle uğraşmaya başlamış. Onu elbette öldürecektim hakim bey. Gücüm yetse tek başıma bu şehri de yıkardım. Taş taş üstüne koymaz, çatır çatır devirirdim. Mümkünse çok uzak bir yere, unutulmuş bir hapishaneye atın beni. Bu hain şehrin havasını emmeyeyim ne olur. Siz isterseniz yaşayın burda. Ağlıyorum değil mi? Oğlum için değil. Kızım için, kızlarımız için bu gözyaşları. Onların yanıp yakılan ümitleri için...

«Cezaevinde bir hükümlü çıldırdı.»

Cezaevi... Taş duvarlar, paslı parmaklıklar ve kafes ardı ışıkları. El kadar gökyüzü. İsli, puslu gökyüzü. Kirli şilteler, çatlamış sıvalar. Parke döşemeli zemin. Suçun değil de suçlunun içine sokulduğu hücreler. Ve bir kadın. İhtiyar. Elleri buruş buruş.

Bar başka kadın. Yirmibeş-otuz yaşlarında. Güzel. Günlerden beri hiç konuşmuyor. Gözleri daima ihtiyar kadının üzerinde. O hiç bakmıyor. Gece yarısı... Genç kadın ürkek, utangaç ve sessiz. Birden ihtiyar kadının omuzlarından tutup çekti.

«Dinle dedi, sana hikâyemi anlatacağım. Kızının arkadaşıydım...»

İhtiyar kadının alnında çizgiler uzadı, derinleşti. Ak düşmüş başında titreme, ellerinde kasılma, içinde korkunç bir uçurum. Kızının arkadaşıymış..

«Çoğu zaman beraberdik. Hep senden bahseder, ağlardı. «Onu dinlememenin acısını fena ödeyeceğim.» derdi. «Abimden iğreniyorum.» derdi. Abisinden ben de iğreniyordum... Sanki bütün yollarım tıkanmış, onun ellerine düşmekten başka çarem kalmamıştı. Bizi büyük paralarla ona buna satıyordu. Elden ele gezen, artık iyice solmuş çüller gibiydik. Babamı esrar kaçakçılığından tutuklamışlardı. Annem bir başka adamla evliydi. Yapayalnızdım. Bütün kapılar yüzüme kapanıyor, doğru dürüst bir iş bulamıyordum. Şehir sadece namusumu istiyordu. Kendisine peşkeş çekmemi. Ve oğlun çıktı karşıma. Kızınla tanıştım. «Git kendini öldür. Ama burda durma demişti. Hep zengin adamlardı eve gelen. Bol para bırakıyorlardı. Gözleri kanlı, burunları içkiden morarmış, büyümüş, şişmiş adamlar... Bir gece onlardan birisi girdi içeri. Anlamadığımız bir lisanla konuşuyordu. Galiba rumca. Oğlun kızını çağırdı. «Gideceksin...» dedi. O da gitti. Ertesi sabah damarlarını kesmiş. İki gün sonra da bizim evi bastılar. Beni, bir kaç kadını tutuklayıp hapse attılar. Oğlun nasıl olduysa kurtuldu. Fakat onu öldürdün sen. Ne iyi ettin anacığım. Kinimizi kurşunlarınla gömdün bağrına. Fakat o evler gibi daha bir sürü ev var. Her anne oğlunu öldürecek mi?»

Her anne oğlunu öldürecek mi? Oğlunu öldürmek... Bağrına basarken bile yavrusunu incitmeye kıyamayan eller, onun vücuduna kurşun sıkacak. Kurşun... Kır çiçekleri, kızı, oğlu, kurşun, kan, oğul, kız, kır çiçekleri, kan...

İhtiyar kadın çıldırdı.

.....

Oğul sabaha doğru gözlerini kapadı. Yumrukları sıkılı. Sımsıkı. Gazete paramparça. Dışarda yağmur gürültüsü... Dışarda dökülen, düşen, titreyen sonbahar.

yeni kalemler

Mustafa EMRE

"Yeni Kalemler„ köşeniz daha açıldığının bu üçüncü sayısında topladığı ilginin haklı heyecanını burada ifade eder, değerli okuyucularımıza şükranlarını sunar. Zaten daha ilk çıkışımızda, hedeflerimizi açıkça ortaya sermiştik. Dileğimiz her şeyi ile bizim olan yeni bir şiir şekli ve uslûbu bulmak, onu mukaddes değerlerimizin hizmetine sunmaktadır. Varlık kavgamızın, edebiyat sahasına yansıyan kaçınılmaz direnişidir bu ideal. Umarız ki Yüce Yaratıcı, bizi mahcup etmez, edebiyatımıza yerli ve millî olgularımızı yücelten, onları gönül gönül gül safiyeti ile tebliğ eden şairler kazandırır.

İzmir'den Ali Oskan, hece vezninde üç şiir göndermiş. Bunlardan "Sana„ "Kalkan Ellerim„ müzikal ahenk ve ritmden mahrum olduğu gibi, konu ve şekil bütünlüğü de yok. Hemen bütün mısralarda bir topallama, zorlanmış bir kafiyelendirme var. Şiir, muhtevadan çok uydurma bir şekil üzerine bina edilmiş, o yüzden de çok sunî kalınmış, gereken tabiîlik kurulamamış. Unutmamak gerekir ki şiir, ne sadece şekil ve ne de sadece muhtevadır. .

Tebliğin estetik - ama bize has olan- kurallar içinde sunulmasıdır. Kısaca bir ikram kadar sıcak ve samimi olmalıyız.

Fakat bunların yanında Ali Oskan, "Deli Gönül„ adlı lirik şiiriyle saydığı - mız hataların bir kısmından nisbeten arınmış. Fakat yine de alışılagelmişin dışında bir şey bulamıyoruz.

Bülbül öter yane yane
Duya gelsin deli gönül
Güzel söyler tane tane
Duya gelsin deli gönül

Yunus gibi Üveys gibi
Ferhat gibi Şirin gibi
Aşk şerbetin kana kana
İçe gelsin deli gönül

Yeni bir şey, has bir buluş yok. Bildiğimiz halk şiir uslûbu. Bu hareket merkezi-halk şiiri-isabetli. Daha önceleri de ifade ettiğimiz gibi, bizim kaynağımız bulardır. Hesaplaşmamız onlarla olmalı. Ancak aşmak, yeni bir tarz içinde

vermek şartıyla. Sanatçımızı bu mecburi geçit zorlayacaktır. Türk şiirinin rönesansına. Gayretlerinizin ve şiirlerinizin devamını dileriz.

"Bayrak„ şiirinin sahibi Hüseyin Özkaynakçı. Özkaynakçı, şiirinin bütününde fena sayılmayacak bir örgü kurabilmiş. Ancak orijinal bir yapı göremedik şiirde. Teşbih unsurlarının kimi yerde çok zayıf kalışı, kurulan ahenkin sayesinde silikleşir gibi ama, yine de muhakemeyi tırmalıyor.

"Sema'da yıldızların söneceği günlere
Işığını sakladık, gül gibi dere dere„

Görüleceği gibi, "Bayrak„ın ışığı ile, dere ve gül arasında "saklama„ fiili açısından sağlam bir bağ yok. Zaten kurabilmek de mümkün değil. Buradan şöyle bir neticeye varabiliriz: Manayı kuvvetlendirmek ve veya cazip hale getirmek için yapılan benzetmede, benzetilen unsur muhakkak çok güçlü ve kuvvetli bir karakterle temayüz etmeli. Ve benzeyen ile benzetilen arasında muhakkak-benzetilen yön-bakımından tabiî bir "aynilik„ olmalı.

Ayrıca, mecazlar da cazip, duygu ve ilgiyi râm edebilecek özelliğe sahip bulunmalı. Yoksa bayağı şeyler, şiiri gölgeleyebileceği gibi, manâyı da öldürür, nesrin havasına çevirir. Bir de, özellikle doldurma mısralardan kaçmak gerekir, günümüz insanlarının zaman kaybına tahammülsüzlüğünü de -haklı olarak- hesaba katmak gerekir. Uzun yazmak hiç önemli değil. Hatta sakıncalı bile. Az, fakat öz, fakat doyurucu, ruhu ve düşünceyi tatmin edici, yazmalıyız.

Özkaynakçı'nın başarılı şiirler yazacağını sanıyoruz. Fakat bu arada şunu da ifade edelim. Eğer bu sutunlarda şiirine yer vermediğimiz okuyucularımız varsa-ki var ve sayıları bir hayli kabarık-bizi bağışlasınlar, imkanlarımızı düşünerek hoş görsünler. Burada genellikle ortak hatalar ve eksiklikler üzerinde durarak diğer kalemlerimize de yardımcı olmaya çalışıyoruz.

Daha güzel şiirlerde buluşmak üzere, başarılar dileriz...

AÇIKLAMA

Pınar'ın beklenen cilt kapakları hazırlanmıştır.

İsteyenlere ödemeli olarak gönderilecektir.

İsteme adresi : Nuruosmaniye Cad. 8/3
Cağaloğlu/İST.

Ya Mevlâ'm !

Yetkin DİLEK

Yaşamak, çok maraz taşır kalblerle, hor ve zelîl edici
Yaşamak, tövbe bilmez, günâha yar gönüllerle yaşamak

Tövbeler Rabb'im, secdeler dolusu tövbeler, mahcubum
Yaşamak böyle buruk, ezik duygular içinde yaşamak

Bir kalkımlık hürmet çürür bacaklarında sandalyenin
Üç tel bir saza, bir caza, işveli bir söze mahkûm yaşamak

Tek mermisine düşüp yaşamak paslı günahların sesinde
Yaşamak yeniden Bâbil'i, Semud'u, Lut ve Medyen'i yaşamak

Artmada her geçen gün, gamı devrimizin, iffet sürünürken
Yaşamak erbabı küfrün içinde, oltada bir balık yaşamak

Muhabbet ehli hani, otlu çiçekler büyür mezarlarında
Yaşamak yine, kavline yalanı şal yapanlarla, yaşamak

Hâyâdan üryan, sokaklarda sürür ruhunu, azı dişlerinde
Yaşamak, cahilin yükselen itibar eteğini, öpenlerle yaşamak

Mumyalandı kâmilin ilmi irfanı tozlu raflara, ya da hiç
Yaşamak bütün hiçleri, alevin en kor anında, hep yaşamak

Son burcu da düştü Roma'ya kadının, ağlar kahkahalarda
Yaşamak, her an bir günah darbesinde, can vermeye yaşamak

Derdimiz, mülkü tahammülü Kartaca gibi sürdü, çöllere döndü
Yaşamak saadet sırrına kör; yârî hasrete, nankör yaşamak

Bir cemaat ki ârifler safıdır, kanaat rızkıyla beslenir
Yaşamak, o cennet yaranlariyle hamd tesbihlerinde yaşamak

Ya Mevlâ'm! Mihnet ve cefaya taş bastırırız, elhamdülillâh
Yaşamak, böyle cennet mülkü muştularla, ne yücedir yaşamak

ÖĞRENCİLER,
İSTEDİĞİNİZ ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK
OKULA GİRMEK ARTIK ELİNİZDE...

ÖZEL MODERN
İstanbul dersanesi

- Klâsik Fen Dersleri
- Modern Matematik,
- Modern Fizik,
- Modern Kimya,
- Modern Biyoloji,
- Genel Yetenek dersleri

İSTANBUL Tel : 26 79 90
BURSA Tel: 26267

MERKEZ:
Bab-ıâli Cad. No: 50/4 Cağaloğlu — İST.

ŞUBE:
Atatürk Cad. No: 2 Setbaşı - BURSA

Film ve baskı : Renkler Matbaacılık 229071

FİYATI: 10 LİRA

PINAR

AYLIK İLİM SANAT ve MESLEK DERGİSİ

— BU SAYIDA —

Mehmet Aslantürk

Ümit Yaşar Oğuzcan

Burhanettin Batuman

Baudelaire

Baki Dereli

Suna Öke

Ahmet Kabaklı

Rifat Bilge

Yılmaz Boyunaağa

Verlaine

M. Necmettin Hacıeminoğlu

Francis Jammes

Mustafa Canpolat

Nazan Güntürkün

Nurettin Baç

Behire Arsan

Y. Kürşad Suna

Yıl. 1 Sayı. 1 Fiatı 1 Lira

PINAR

Sayı : 1 Mart 1960

Temmuz, Ağustos, Eylül'den maadâ her ayın 20 sinde çıkar.

Sahibi : Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
BEKİR SAMİ SAĞBAŞ

Yazı İşler. Md. : HAKKI DURSUN YILDIZ
İdare Yeri : Yük. Öğ. Ok. Talebe Cemiyeti-Çapa

Fiatı : 100 Kuruş
Bir Yıllık Abone 8 Liradır.

Dizgi : Sıralar Matbaası,
Basıldığı Yer : Parmaksızoğlu Basımevi,

ÇIKARKEN

Bir dergi veya bir gazete çıkarken ekseriya tanınmış imzaları toplamak ve ilk sayıda zengin yazılarla okurların kalbi kazanılmak istenir. Zaman geçtikçe muhteva zenginliğinden kaybeder ve tanınmış imzalar da teker teker batan parlak yıldızlar gibi kaybolurlar: teşebbüs böylece sona erer. Memleketimizde çıkan bir çok gazete ve dergilerin kaderi çok defa böyle olmuştur.

Bizim tutumumuz ise bu yolun tamamen aksinedir. Mütevazı bir muhteva ile çıkmağa başlayan dergimiz her sayısında biraz daha zenginleşecek, filizlenecek hareket ve canlılığını gittikçe arttıracaktır. Teşebbüsümüzden haberdar edebileceğimiz çevre tarafından desteklendiğimizi görmek çalışmalarımızda bize cesaret verecektir.

Amacımız genç arkadaşları ve onlara bu yoldaki çalışmalarıyla önderlik edecek olan büyükleri dergimizde bir araya getirmek, böylece ilim ve sanatla olduğu kadar eğitim ve öğretimle uğraşanların da meydana getireceği zengin ve renkli bir atmosfer yaratmaktır.

Ancak kıymetli okurlarımızdan gelecek olan yazılar, dilek ve tenkitlerle amaçlamızın gerçekleşeceğine inanıyoruz.

PINAR

112. Yıl Dönümü

«Öğretmen Okullarının 112. Kuruluş yıl dönümü münasebetiyle Çapada yapılan törende Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Mehmet ARSLANTÜRK'ün konuşması»

Muhterem misafirlerimiz, değerli meslektaşlarım ve sevgili öğrenciler,

Bugün, müessesemizin 112. kuruluş yıl dönümünü kutlamak üzere burada toplanmış bulunuyoruz. Bu mutlu günümüze şeref veren güzide misafirlerimize müessesemiz adına şükranlarımı arzederim. Aziz misafirlerimiz, bugün Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü ve İlköğretmen Okulu halinde memleket gençlerini çatısı altında toplıyan bu tarihî müessesenin eski olduğu kadar da şerefli bir mazisi vardır.

Tanzimat devrinde açılmış bulunan okulumuz, yüz yılı aşan hayatında binlerce öğretmen yetiştirmiş, İlk ve Orta dereceli okullarla Üniversitelerde yüzbinlerce memleket evlâdının eğitim ve öğretimini sağlamıştır. 112. kuruluş yıl dönümünü kutladığımız bu ilim ve irfan müessesesinin mazisi üzerinde kısaca durmak istiyorum.

19. yüz yıl başlarına kadar diğer İslâm memleketlerinde olduğu gibi memleketimizde de kültür kaynağını medreseler teşkil ediyordu.

Bu kurumlar, maalesef, 17. asırdan itibaren memleketimizde gerilerken Avrupa Rönesans ile ilim ve kültür, reform ile de dinî müesseselerini geniş ölçüde islâh etmekte idi.. 18. yüz yılda ise, askerî üstünlüğü de elde eden Avrupa karşısında mağlubiyetler tevali edince memlekette Batıyı yakından tanımak ve anlamak zaruret ve ihtiyacı kendini esaslı bir şekilde hissettirmiştir. Bu maksatla, Tanzimat devrinde, maarif sahasında gerekli ıslâhat ve yenileği gerçekleştirmek üzere önce muvakkat ve sonra daimî bir Maarif-i Umumiye meclisi kuruldu. Meclis, öğretimi Sıbyan, Rüştî ve Darülfünun olmak üzere üç kademe üzerine düzenledi. Daimî meclis azası Kemal Efendi Mektebi-i Umumiye Nazırı olunca, numune olarak, bugünkü Ortaokula karşılık bir Rüştiye açtı. Sayıları çoğaltılacak olan bu rüştiyelere öğretmen yetiştirmek üzere de Fatih Camii yanında yapılan bir binada, parlak bir merasimle, Darülmuallimin açıldı. Okulumuzun Eğitim Enstitüsü kısmının nüvesini ve esasını teşkil eden bu okulun açıldığı 16 Mart 1848 Perşembe günü, memleketimizde batı anlamiyle öğretmenliğin müstakil bir meslek olarak düşünüldüğü ve öğretmen yetiştirme fikrinin tatbikat sahasına konulduğu gündür. 1 Eylül 1869 da kabul edilen Maarif-i Umumiye nizamnamesine göre, Darülmuallimin Sıbyan, Rüştî ve İdadilere öğretmen yetiştirmek üzere üç dereceye ayrılmış bulunuyordu. Sıbyan Darülmuallimini, yani İlköğretmen Okulu, kısmı iki, Rüştî Darülmuallimin kısmı ise 3 yıl idi. Darülmuallimin, bugünkü liselerimize tekabül eden İdadilere öğretmen yetiştiren Âli kısmı, yani Yüksek Öğretmen Okulu, ise, ancak 1877 de açılabilmiştir. 1902 de müesseseyi üç sınıflı Rüştî Darülmuallimin kısmiyle ikişer sınıflı Edebiyat-Fen bölümlerinden ibaret Âli kısımdan teşekkül etmiş görüyoruz. Bu tarihte okulun İlköğretmen Okulu kısmı kapanmıştır. Üç yıllık Rüştî Darülmuallimin kısmını bitirenler isterlerse rüştiyelere öğretmen oluyorlar veyahut yedi yıllık İdadi, yani lise, mezunlariyle birlikte müsabaka imtihanına girerek Yüksek Öğretmen Okulu kısmının bölümlerine kabul olunuyorlar. Darülmuallimin bu şeklini İkinci Meşrutiyete 1908 tarihine kadar muhafaza etmiştir. Temmuz 1908 Meşrutiyet inkilâbı ferdasında Darülmuallimin hayatında da önemli değişmeler olmuştur.

(Devamı 18 ci Sayfada)

ÖLÜMSÜZ

Orman yangınları gibi yan içimde alev alev
İri dalgalar gibi açıl açıl da vur bağrıma
Diş diş ol yüreğimde, dilersen pençe pençe
Bir kadeh zehir ol
Darağacı ol
Atom ol
Ölmem seni sevdikçe.

Ümit Yaşar OĞUZCAN

Friedrich Schiller

20 Şubat 1960 yılında kayıp ettiğimiz kıymetli hocamız Burhanettin Batıman yalnız Alman Edebiyatı ve Felsefesi üzerinde çalışmamış, aynı zamanda Türk-Alman Edebiyatlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Bir dergi çıkaracağımızı kendilerine söylediğimiz zaman hayranı olduğu Namık Kemal ve Schiller hakkındaki yazısını bize vereceğine söz verdi. Fakat bunun yeterli olmadığını, bizim de bu sahada çok çalışmamız gerektiğini ilâve etti.

Onun ölümü, tek temsilcisi olduğu çalışma sahasında doldurulamıyacak bir boşluk bırakmıştır.

Almanya'da daramatik nevin en büyük mümessili ve Faust yazarı ünlü şair Goethe'nin en yakın fikir ve sanat arkadaşı büyük şair ve insan Friedrich Schiller 10/Kasım/1759 tarihinde Württemberg dükalığının Marbach kasabasında doğmuştur. Babası, hayatını zorlukla kazanan namuslu, sade, ciddi ve dürüst bir subaydı; annesi ise dindar, tabiat ve şiire aşık, içli bir kadındı.

Memleketini hakim-i mutlak ve müstebit bir hükümdar olarak idare eden, daha doğrusu ezen prensin emriyle askeri bir müessesede önce hukuk, sonraları da tıp tahsili yapmak zorunda kalan genç Schiller'i içten bir itişle şairliğe sürükleyen, ateşli duygularını çeşitli sanat eserlerinde dile getirmeye sevkeden başlıca faktör, her şeyden önce, içinde yaşadığı toplumun kötü ve bozuk düzeni idi. Netekim kendisi de henüz 18 yaşında iken mektep sıralarında yazmış olduğu ve ona daha o zamanlar yurdunun sınırlarını aşan bir şöhret yanında, Büyük Fransız İhtilâlinin fahri hemşehriliğini de kazandıran «Haydutlar» isimli dramının bir sahnesinde bu durumu, eşkiya reisi genç Karl Moor'un ağzından şöyle belirtiyor:

«Bu yakutu, avda öldürdüğüm bir nazırın parmağını kesip aldım.. Bu adam bir hiç iken türlü riyakârlıklarla prensin gözüne girmiş, yükselebilmek için yetimlerin göz yaşına bakmamış, zavallıların boynunu ezmekten çekinmemişti... Şu elmas yüzüğü de, en şerefli mevki ve memuriyetleri pazarlıkla satan, vatanını seven kimseleri kapusundan kovan bir alçağın elinden çekip kopardım... Müminlere sabr-u tahammül vaazeden din adamları bile, hemcinsini sev! deye bar bar bağırırlarken, 80 yaşındaki ihtiyarları kapularından koğmaktan utanmıyorlar... Hakikat kalpazanları!.. Allahın yüzkaraları!....»

Fakir Württemberg dükalığının zavallı halkı yoksulluk ve bilgisizlik içinde yüzmekte, ellerinden zorla alınan paralar ise, muhteşem ziyafetler, parlak bale ve opera temsilleri, yabancı metresler uğruna avuç dolusu sarf edilmekte idi. Prensliğin ileri gelenleri bu durum karşısında tamamıyla ilgisiz bir tavır takınırken, Schiller'in duygulu kalbi ve şair varlığı en derin yerinden sızlamakta idi. «Eleusiz'de Bayram» isimil felsefîî manzumenin bir yerinde bu duygu ve acılar şöyle dile geliyor:

Göklerdeki o yüksek Tanrılar arasında,
Bahtiyarlar içinde yok mu ona acıyan?
Mucizeler yaratan kollarıyla bir anda,
Çekip yükseltmeye bu yük kızartan durumdan ?
Gökyüzünün o mesut yüksekliğinde uçan
Varlıklar başkasının derdinin yabancısı ;
Benim ise kalbimi sızlatıyor her zaman,
İnsanlığın dinmeyen endişesi, acısı!

«Haydutlar», «Hile ve Sevgi» gibi ilk gençlik dramlarında bu bozuk cemiyet düzeninin ihtilâl ile düzeleceğini sanan ve fakat olgunlaştıkça, insanlığın ancak ve ancak kültür yoluyla yükseleceğine, insanlık amacına ulaşacağına inanan Schiller, olgunluk çağında yarattığı eserlerde, bilhassa felsefî ve tarihî çalışmalarında, insanlık ideali, mükemmel insan kavramı üzerinde durmuş, bu duygu ve düşünceleri milletine ve tekmil insanlığa yaymak ve mal etmek için, çağdaşı filozof Kant'ın da ahlâk, estetik ve kültür üzerindeki derin ve değerli görüş ve incelemelerinden de faydalanarak, bunları çşitli piyes ve manzumeler halinde insanlığa sunmuştur. Mükemmel bir kültürün gerçekleşeceğine, yüksek insanlığın bir gün mutlak doğacağına karşı bütün varlığı ile bes-

lediği inancı, «Ümit» isimli şiirde:

Bu duygu bir ahmağın kafasından fışkıran,
Yalancı, aldatıcı, boş bir inanç değildir!
Kalbimizden duyulan bir ses der ki her zaman:
İnsan yalnız yükselmek için dünyaya gelir!
İçimizde konuşan bu ses, bu sonsuz avaz,
Ümit eden bir ruhu hiç bir zaman aldatmaz!

mısralarıyla dile getiren, duygu ve inanç ile beraber çok derin bir bilgiye de dayanan bu asîl varlığı, bugün insanlığın mürebbisi durumuna yükselten, klâsikleştiren, ölmezliğe kavuşturarak çeşitli dil, din ve kültür çevrelerine mensup topluluklarda namının yaşamasını sağlıyan biricik faktör işte budur:

Schiller, bir sanatkâr olarak da, sanatın, insanları insan eden, kültürel fonksiyonuna, baha biçilmez telkin kuvvetine içten inanıyordu. Bundan dolayı eserleri her devir ve cemiyet için eşsiz bir kültür hazinesi değeri taşırlar. Zira o, içli bir şair olduğu kadar da, büyük bir mütefekkir ve filozof, milletinin samimî bir terbiyecisi idi. «İnsanın estetik terbiyesi üzerine mektuplar», «Tiyatronun bir ahlâk müessesesi sayılması», «Estetik terbiyenin ahlâki faydaları hakkında», «Sanatkârlar», Hayat ve İdeal», «Eleusiz'de Bayram» gibi felsefî yazı ve manzumelerinde sanat ile kültür arasındaki yakınlık problemini çözmeye çalışmış ve elde ettiği sonunçları, «Don Karlos», «Wallenstein», «Maria Stuart», «Orleanlı Kız», ve «Wilhelm Tell» gibi büyük dramlarda insanlığa sunmuştur. Zira Schiller'in bağrında yükselen inanca göre, her yüksek ve asîl düşünen insanın hiç şüphesiz özleyip arzuladığı ve hayalinde yaşattığı o büyük mucizeyi, gerçek ve mükemmel kültürü meydana getirecek ve insanlığı «O harika memleketine» kavuşturacak biricik faktör, bu gibi imanlı çalışmalarıdır:

Cesaret etmeli, inanmalıyız,
Tanrılar vermezler asla rehine,
Seni bir mucize götürür yalnız,
O güzel harika memleketine!

Yakından incelenib benimsendikleri takdirde bu gibi çalışmaların, Almanya'da olduğu gibi, memleketimizin kültürel gelişmesinde de sonsuz faydalar sağlıyacaklarına inanan bir insan sıfatıyla yazıma son verirken, hemen hemen aynı düşünceleri dile getiren ve Schiller ile de-

(Devamı 19 ncu sayfada)

SAÇLARDAKİ YARIKÜRE

Bırak doya doya saçlarının kokusunu koklayayım, nasıl susamış bir insan yüzünü kaynağın sularına daldırırsa öyle bütün yüzümü içlerine daldırayım ve onları, havaya hatıralar serpmek için kokulu bir mendil gibi silkeliyeyim.

Saçlarında neler kokladığımı, neler gördüğümü ve neler duyduğumu bir bilsen! Elalemin gönlü musikide ilden ile gezer, benimki kokuda.

Yelken ve direk dolu bütün bir rüya gizlenir saçlarında; musonları beni güzel iklimlere alıp götüren büyük denizler gizlenir, o iklimler ki, göğü daha mavi, daha derin, havası meyve, yaprak ve insan teniyle burcu burcu kokar.

Saçlarının Okyanusunda bir liman görür gibiyim, bir limanki, hüzün dolu şarkılar, her milletten güçlü kuvvetli insanlar ve ebedi sıcağın yan gelip yattığı bir gök üstüne ince ve karışık şekillerini aksettiren çeşit çeşit gemiler kaynaşır.

Saçlarının okşayışlarında, güzel bir geminin kamarasında, bir divan üzerinde, buz gibi testiler ve çiçek saksıları arasında, limanın farkedilmez iniş çıkışlariyle sallanarak geçirdiğim uzun saatlerin bitkinliğine kavuşurum.

Saçlarının kar gibi ocağında, şeker ve afyona karışmış tütün kokusunu koklarım; saçlarının gecesinde uçsuz bucaksız tropik göğünün parıldadığını görürüm. Saçlarının ipek tüylü kenarlarında katran, misk ve hindistan cevizi yağı karışan kokularla mest olurum.

Bırak ağır ve siyah örüklerini doya doya ısırayım. Yumuşak ve inatçı saçlarını dişlediğim zaman bana, sanki hatıralar yiyormuşum gibi geliyor.

Baudelaire'den çeviren :
Baki DERELİ

MARIA

Her gelen geçene el edersin
Ne dersin Maria
Bu aşk böyle mi bitsin
Böyle mi olsun bütün sonlar ?
Ve büyük sevgiler,
Hani bir vâdin vardı tutulacak
Hani gelecektin rüyalarıma geceleri
Şimdi her gelende sen
Her gidende ellerin var
Böyle mi bitsin aşkımız
Böyle mi istersin Maria.

Suna ÖKE

TÜRKÜLER SATICISI

Ahmet KABAKLI

Geçmiş günlerin birinde, hareketli Aydın Pazarı'nda dolaşırken, saz nağmeleri ile kucaklaşan bir türkü sesi işitmiştim. Çok dokunaklı bir şiiri besteye çekmiş söyliyorlardı. Bağrıyanık, üstü başı perişan bir adam, hem bağırıyor hem de çalıyordu. Çevresiyle ilgisini kesmişti. Meraklılarına dönüp bakmıyor, sanki birşeyler satmak için değil de sadece şakımak için, bu madde âlemine, bu hayat keşmekeşine bir parça şiir ve sanat karıştırmak için orada bulunuyordu. Ses, alaca karanlıktaki sabah ezanı gibi bütün o dağınık pazar manzarasının, alıcı ve satıcı yaygarasının üstüne yayılıyor, gürültüleri çdeta bir musiki nizamına sokuyordu.

«Ben ölürsem sazım sen kal dünyada,
Gizli sırlarımı âşikâr etme...
Giyip kara donu yaslan duvara
. . . . . .

Türkü satıcısının kendi malı gibi benimseyip söylediği bu şiir ve bu beste, Sıvaslı Âşık Veysel'indi. Daha üç ay önce, o bozkırlı âmâ şairin kendi ağzından ve kendi sazından dinlemiştim. O gün, Aydın Pazarı'nda bir isimsiz satıcının sesinden dinleyince, tâ şiir sanatının doğduğu karanlık çağlara kadar uzandım:

O zamanlar yeryüzünde yalnız şairler eğemendi. Çiçeklerin dili onlara açılır, denizler türküsünü onlara söyler, tabiatın sırı onlara çözülürdü. Tanrıdağı veya Olimpos ilkin onlarla konuşurdu. Buğulu güzel kadınlarla misli gelmedik kahramanlar, kaza ve kaderin cilvesini şairlerden öğrenirdi. İstikbali haber veren şamanlarla kâhinler, ozanların mısraını okuyarak geleceği ve olacağı haber verirlerdi. Hâkanlarla kırallar, onların kurduğu bir destan ve efsane düzenine saygı gösterirlerdi. Heykelcilerle mimarlar bile, onların ilhamı ve irşadı olmasa taşı yontamaz, mermeri konuşturamaz, naçar kalırlardı. Tapılan ve korkulan tanrıları bile, bir bakıma, şairler yaratıyordu. Semanın güzelliği, hayatın lezzeti, denizin heybeti, güzelliğin kudreti, insan gücünün kutsallığı ilkin şairlerden işitilmişti.

Şiirin dağılışı, kitapsız ve radyosuz, tıpkı bu satıcının Veysel'i yayması şeklinde olurdu. Bir Yunus Emre veya Homeros söyler, binbir ozan ve Rapsodos tekrar ederdi. Şiir sazın kanatlarına binip ülkelere ve gönüllere uçardı. Çarşılar, pazarlar ve kırlar, yeni bir güftenin bestesini duymaktan mesut olurdu. Güneşin aydınlığı nasıl saçılırsa, şiir de işte öyle yayılırdı.

Sazın hakkı herşeyden büyüktü. Saz şiirin beşiği ve yayığıydı. Karacaoğlan elinde kalem ile kağıt olurdu. Yayla kızlarına, göğüs kabartan iltifat, şehir meydanlarına nasihat, serhat akıncılarına arslan yüreği, hep bu sazdan gelirdi. En azından Kır at'ı kadar, Köroğlu'nun cenk yoldaşı sazıydı. Nice efsaneler, destanlar, güzel Helene'ler, örgülü Elif'ler onun tellerinden yaradılmıştı.

Veysel ile sazı, deniz ile kayık misali içiçe yaşıyordu. Sohbetlerimiz sırasında, kara donlu sazı, yanıbaşında bir koltuğa yaslanıp dururdu. Koca Âşık, konuşulan kelimeleri duygusuna yetersiz bulunca sevgilisine uzanır: «Sazımın karnı acıktı, derdi, hele bir doyuralım...» Son ve sadık sevgilisi sazı idi. Ona ne kadar minnettar olduğunu belli ederdi. Onu, bir bağrına basıp okşayışı bebek gibi dizlerinde sallayışı vardı ki... Âdem, Havva'yı işte böyle kucaklamıştır, dersem belki anlaşılır...

Saz, denince ben, Harput dolayındaki bahçemizde, akşam üstlerini hatırlarım. Çevre yanımızdaki ağaçsız dağlar hayal hayal olur, uzağımızdan geçen ulu kervanların çıngırağı işitilirdi. Anam, içeride aş pişirirdi. Kardeşlerimle biz, açık havada serili olan şiltelerimize uzanır, hem semanın yıldızlarına bakar hem de bir sazın nağmelerini dinlerdik. On altı yaşındaki ağabeyim, bütün akranlarını toplar, havuzun başındaki cevizin dibinde, maya söyler saz çalarlardı. Çocuk hafızamın bir türlü unutamadığı bir beste varki, o zamandan kalmıştır:

«Yeşil yaprak arasında kırmızı gül goncası
Nerelerde mesken kurmuş gönlümün eğlencesi»

O gün Aydın Pazarı'nda, Veysel'in şiirlerini çalıp çağıran ve alış veriş yaygarasını bir senfoni intizamına büriyen adam gerçi bir türkü kitapları satıcısıydı. Ama ufacık kazancını, çoluk çocuğun, rızkını unutmuş, kendisini Veysel'in ve sazın büyüsüne kaptırmış olduğundan kimse şüphe edemezdi.

Ey Anadolunun zengin gönüllü şiir satıcısı! Bana yaşattığın misilsiz rüyadan haberin var mı acaba? Sazına, sözüne ve kesene, Tanrım, Halil İbrahim bereketi ihsan eylesin...

DARÜLMUALLİMİNDE TALEBELİĞİM

Kilis'li Muallim Rif'at BİLGE

Bu satırlarda, ben de, bir Yüksek Öğretmen Okulu o zamanki tabiri ile Dârülmuallimîni âliye mezûnu olmak dolayısiyle o devrelere âit intibalarımı anlatacağım. Sözlerime başlamadan önce, beni hatırlamak lûtfunda bulunanlara teşekkürü vazife bilirim.

1310 Yılında İstanbul'a geldim. Dârülmuallimîne girdim. O zaman, bu müessese üç derece üzerine kurulmuştu: 1- İki sene iptidaiye, 2- İki sene rüştiye, 3- Üç sene âliye.

İptidâiyeye otuz talebe alınırdı. İki yıl tahsilden sonra derecesi yüksek olanlardan ayrılan yirmisi, Rüştiyeye alınır; on; tanesi de İptidâiye şehadetnâmesi verilerek İptidâiye muallimi olurdu. Rüştiye kısmında bulunanların, iki sene sonra, derecesi yüksek olan onbeşi Âliyeye alınır, beş tanesine Rüştiye muallimliği verilirdi. Âliye şubesindekiler üç yıl Fen ve Edebiyat dersleri okuduktan sonra hepsi İdâdî muallimi olurdu. Şâyet Âliyeye tâlip onbeş kişi bulunmazsa, o zaman, İdâdi mezûnlarından istiyenler arasında müsabaka ile mevcûdun adedi onbeşe tamamlanırdı.

İptidâîye talebelerine ayda elli, Rüştiye talebelerine yetmişbeş, Âliye talebelerine yüz kuruş verilirdi. Kitaplarımızı emâneten mektepten tedarik ederdik.

Ben mektebin İptidâiye kısmına girdim, sonuna kadar devam ettim. Yani şimdiki İstanbul Kız Lisesinin yanındaki binada yedi sene okudum.

Mektebin her kısmındaki talebe ile tanışırdım. Bugün bir çoğunu görsem tanırım. Fakat isimleri hatırımda yok. Meselâ sınıfımızın en küçük talebesi olan Hamdi Efendi, hâlen Ordu mebusudur. Onunla yedi seneyi de beraber okuduk. Sıvas mebusu Rahmi Bey de sınıf arkadaşımdı.

Devrin istibdadına rağmen, mektebimiz jurnal nedir bilmezdi. İçimizde aslâ hafiye yoktu. Hocalarımız her hakikati olduğu gibi söylemekten çekinmezdi. Mektepte ne cezâ usulü ve ne de ona ihtiyaç vardı. Derslerden resim pek az, müzik, jimnastik hiç yoktu.

Senede on ay ve devamlı surette, günde beş saat ders okurduk. İmtihanlara Şaban iptidasında başlanır, yirmisinde biter, ondan sonra taşraya gitmek istiyenler giderlerdi. Ramazan ve Bayramı evde yapardık.

Âliye kısmının imtihanı Meclisi Maârif"in istişâre odasında en az onun bir âzâsı huzurunda yapılırdı. Bâzen Meclis Reisi Büyük Haydar Efendi de imtihanımıza teşrif ederdi. Bu imtihanlar her sene olurdu. Mektep yazın da devam ettiğinden şiddetli sıcakla dersi bir türlü telif edemezdik. Nihâyet bir kurnazlıkla çâre bulmaya karar verdik. Arkadaşlardan birisi: «Ben bayılırım, fakat kırk doktor gelse beni ayıltamaz. Bu suretle iş Maârife akseder, bize sıcaklarda birkaç gün olsun tâtil verirler» dedi. Hep kabûl ettik. Arkadaş bayıldı. İdâre haber alınca Maârife koştu. Oradan iki doktor gelerek bayılan efendiyi görünce: «Sıcaktan bayılmıştır» diye rapor verdiler ve bir hafta olsun mektebin tâtiline lüzum gösterdiler. Ondan sonra bu tâtil âdet oldu. Hattâ onbeş güne çıkarıldı.

Muallim olacak gençlere şunu nasihat etmek isterim: Ders esnâsında ayni kelimenin yerli yersiz tekrarından kaçınınız. Zira gençlikte edinilen itiyad, hayat sonuna kadar devam eder. Bâzen acâip neticelerde çıkabilir. Anlatacağım şu vak'a buna iyi bir misâldir: Bir hocamız her kelimenin arkası sıra «efendiler» kelimesini tekrar ederdi. Vâkıa kelime hoş! Fakat yerine göre de nahoş oluyordu. Nitekim bir gün hocamız hayvanattan bahsederken şöyle demişti: «Eşşekler efendiler inatçı hayvanlardır efendiler, öküzler efendiler çift sürmeğe en elverişli hayvanlardır efendiler..»

Bunun önüne geçmesini hocamıza nazikâne recâ ettikse de «Ben de müteessirim, fakat elimde değil» diyerek özür dilemişti.

Diğer bâzı hocalarımızda da böyle muhtelif âdetler vardı. Bir Kimya hocamız vardı ki laboratuvara girip beyaz gömlek giydikten sonra elini üç kere sînezenler gibi göğsüne vurmadıkça söze başlamazdı..

Muallim mektebindeki hayatım benim için hâlâ aziz ve kıymetlidir.

Gençlerde, bu günlerinin asıl «Hayali cân değer» zamanlar olduğunu hatırlatarak kıymetini takdir etmelerini tavsiye ederim.

Sözlerimi bitirirken o zamanki arkadaşlarımdan merhumlara rahmet, berhayat olanlara uzun ömür ve saâdetler dilerim.

Yolunuz açık olsun. Gençler!...

*** Bu yazı 1947 yılında eski Talebe Cemiyeti tarafından Rahmetli Kilis'li muallim Fıf'at Bilge'den alınmıştır.**

Şark kaynaklarına göre Büyük İskender

Yılmaz BOYUNAĞA

M.Ö. IV. asrın son yarısında batı ve doğu kültürünü kaynaştıran pek önemli bir hâdise oldu. Bu hâdiseyi yaratan Makedonyalı Büyük İskender'di. Yunanistan'dan kalkmış Hindistan içlerine kadar ilerlemiş bu şahıs, cihan imparatorluğu kurmuştu. Hellenizm kültürünün zamanla gelişip inkişaf etmesi onun emsalsiz bir cihangir olduğu kadar, mahir bir siyasi ve büyük bir sanat sever olduğunu da göstermektedir. Eski çağın zalim kırallarına benzememesi, dil, ırk, din farkı gözetmemesi onun bütün şark milletlerince tanınıp sevilmesine, benimsenmesine sebep oldu.

Kendisini Asya kralı ilân eden Yunanistan, Anadolu, Suriye, Mısır, İran, Türkistan ve Hindistan içerlerine kadar ilerleyen İskenderin tesiri şark âleminde şiddetli ve sürekli olmuştur. Çünkü o, Asyanın hakimi bulunan efsanevi, yıkılmaz Pers İmparatorluğunu yıkmıştı. Eski çağdan beri şarkın büyük kültür ve dini şehirleri onun hakimiyeti karşısında diz çökmâştü. Olağan üstü bir durum gösteren bu hâl, İskenderi şarklıların nazarında popüler bir kahraman yapmıştı. Mahir bir politika takip eden İskender gerek Babil ve gerekse Mısırda bir gasıp kral gibi değil, bir kurtarıcı rolü oynamış, halkın sevgi ve hürmetini kazanarak gelecek için adının efsaneleşmesine sebep olmuştur. Şarkta tesirinin artmasındaki amillerden biri de Amon'un oğlu kabul edilmesidir. İskender Siva vahasına yaptığı ziyaretten sonra Amon'un sembolü olan koç başını, tolgasına iki boynuz takmakla göstermeye başlamşıtı.

Hindistan içerlerine varıncaya kadar türlü türlü milletlerle münasebeti oldu. Her millet Makedonyalı İskender'in doğruluğundan ve adilliğinden memnundu; İskender'in zafer boruları yalnız, onun hakimiyetini değil, aynı zamanda şarkta insanlık ve adaletin kurulduğunu da ilân ediyorlardı..

O devire gelinceye kadar, batıdan doğuya doğru böyle bir akın görmemiş ve adeta batı ile doğuyu birleştiren böyle bir hükümdar tanımamış olan şarklılar İskender'i muhayyilelerinde türlü destanlar içinde yaşatmışlardır. Hakkında Süryanice, Arapça, ve Farsça İskendernameler yazılmıştır. Arap Edebiyatında Sırat a'l İskender adıyle meşhur ve kıssahanlar tarafından okunduğuna şüphe olmıyan anonim eserler de mevcuttur. En eski Farsça manzum eser Firdevsi'ye aittir.

Kahramanları olay ve hâdiselerden ziyade kendi muhayyilelerinin genişliğine göre hareket ettiren şark, İskender'i de bir takım hayali maceralar peşinde göstermiştir. Bu arada İranlı Eşref adlı bir şairin İskender'in Serendip adasına seyahati ve Adem tepesindeki duasını anlatan mesnevisi zikre değer. Yine şarkta kökleşmiş ve alışıla gelmiş Gılgamış Destan'ı şarkın ruhuna öyle işlemiş olacak ki, İskender'i de Ab-ı hayat peşinde göstermişlerdir. Böylelikle, asırlarca önce varılmış sonuç; ölmezliğe kavuşmanın imkânsızlığı İskender'le de bir defa daha gösterilmiştir. O da Gılgamış gibi aradığı hayat menbaını bulur; Fakat bundan faydalanamaz. Kurnaz şark müverrihleri fanilerce ölmezliğe kavuşmanın imkânsızlığı hakkındaki fikirlerini böyle büyük ve tarihi bir şahsiyette efsaneleştirmişlerdir. Yine kökleşmiş Musevi dininin itikat ve rivayetleri Hz. Musa ile İskender'in adeta birleştirmiştir. Şöyleki: Hz. Musa, Fâsta adlı biri ile gezerken Allah'ın bir kulu ile

—0—

GÜFTESİZ ROMANS

Uzun hıçkırıkları
Şu güz kemanlarının
Hep ayni bitkinlikle
Gönlümü yaralıyor

∴

Ne zaman saat çalsa
Sapsarı, heyecanlı
O eski zamanları
Anıp ta ağlıyorum

∴

Ölü bir yaprak gibi
Sürükleyip götüren
Azgın rüzgârlarda ben
Çekilip gidiyorum.

(Verlaine)
Romance sans paroles
Çeviren: Baki DERELİ

karşılaşırlar. Bunun Hz. Hızır olduğu zannedilmektedir. Buna benzer hayat menbaını arayan İskender'in aşçısı Andreas'ın da Hz. Hızır olduğu söylenir.

Rivayete göre İskender'e aşçısı Andreas refakat ediyordu. Karanlıklar memleketindeki meşakkatli yolculukları sırasında, bir gün Andreas bir tuzlu balığı bir menbaada yıkarken balık, su ile temas edince hayata kavuşur ve kaçıp gider. Andreas balığı yakalamak için suya atlar ve bundan dolayı o da lâyemutluğa erer. Macerayı İskender'e anlattığı zaman, İskender bu menbaın hayat menbaı olduğunu hemen anlar. Menbaı tekrar bulmak için yaptıkları bütün gayret neticesiz kalır. İskender lâymutluğun, ondan istifade etmesini bilmiyen aşçısının hissesine düştüğünü ve kendisinin ise, bundan mahrum edildiğini anlar.

İskender'i şark kaynaklarına göre bazı gruplarda inceleyebiliriz. Çünkü şark millet - leri İskender hakkında kendi görüş ve hissiyatlarını da ihtiva eden değişiklikler yapmışlar - dır. Bunları kronolojik sıraya göre tanzim edersek:

1 — Pseude Callistenes'ten Suriyeli bir hıristiyan tarafından kopya edilen Pehlevice kaynak.

2 — Süryanı kaynakları

3 — İran kaynakları

4 — Arap-İslâm kaynakları

5 — Türk kaynakları

olmak üzere beş kısımda mütelaa edebiliriz.

1 — Pseude Callistenes'ten Suriyeli bir hıristıyan tarafından kopya edilen Pehlevice kaynak İskender hakkındaki ilk kaynaklardandır.

2 — Süryanı kaynakları: İskender hakkında mühim kaynaklardan ilki kabul edilirse de Pseude Callistenes'ten faydalanmıştır.

3 — İran kaynakları: Buna İran rivayetleri demek daha uygun olur. Çünkü, İranlılar kendilerini mağlûp eden İskender'i kendilerine mal ederek gururlarını kurtarmağa çalışırlar.

Onlara göre İskender, Dareios'un oğludur. Filib, Dareios tarafından mağlûp edilip altın yumurta vermeğe mecbur olunca, kızı Halay'ı Dareios'a verir. Yine İskender adının hayali etimolojisi için, İranlılar bu kızın çok pis koktuğunu, Dareios'un onunla fazla yaşamayıp tekrar Filib'e gönderdiğini söylerler. Babasının yanına gönderilen kızın pis kokusu (Sandarus) adlı bir ilâçla giderilmeğe çalışılır. Kızdan doğan çocuğada anasının kullandığı ilâç dolayısıyle Alexandrus adı verilir.

Dedesi Filib'in ölümünden sonra başa geçen İskender, İrana haraç vermez. İran tahtında bulunan üvey kardeşi Kodoman Dareios III.e verdiği cevapta «Altın yumurta yumurtlayan tavuğu kesip yediğini, yakında İrana saldıracağını bildirir. İrana saldırır Üvey kardeşini yener. İran'a hakim olur.

4 — Arap-İslâm rivayetleri: İskender şöhretinin süryanı ve İran müverrihlerinin şark ruhuna uygun gelen rivayet ve efsaneleri, şarklılarca o kadar benimsenmiştir ki, şarklılar ve Araplar İslâmiyeti kabul edinre İskender'ide kendilerinden bir parça imiş gibi İslâm ruhuna uygun bir tarzda kendilerine mal etmişlerdir. İskender Efsanesi İslamiyette de yaşamıştır. Arap müverrihlerinin bazıları Kuran'ı Kerimde adı geçen Zülkarneyn'i, rivayetlerini dinledik-

——0——

YALNIZLIK

Artıyor karanlığım kapalı durdukça
Caddelerden uzak evlerden uzak
Günlerin bitişi beni sustürmuyor
Anlıyorum gülüşlerin manasını
Sen beni hiç sevmiyorsun

∴

Sensiz ısıtmıyor beni güneş
Sahilin kadınları unutturmuyor.
Şarkıları duymuyorum sensiz;...
Gideceğini söylediğin zaman
Az mı ağladım odalarımda
Az mı kalplerimde

∴

Denizin gemileri unutturmadı
Sahilin kadınları hep seni hatırlattı
Ağladığımı biliyormuydun sessiz
Gözlerimin tuzunu tattın mı hiç.
Hiç beni sevdin mi ?

∴

Gözlerimin hüznünü bir an gider
Nilüfer çiçekli havuzların serinliğinde
Ellerimizle gözlerimiz ayni hizada
Suların serinliğini içimde duymalıyım
Senin serinliğini içimde
Ellerim büyük erişemiyor nilüferlere
Gözlerim erişemiyor.
Sana gelir yollarımız tüm
Tüm sana gelir kalplerimiz.

Günay ALPAY

leri İskender'e benzetmeyi uygun bulmuşlar aşağıda anlatılacağı gibi, onu daha üstün bir varlık, Peygamber haline getirmeye belki de kendilerini zorlamışlardır. Bazıları ise onun, Makedonyalı İskender olmadığını iddia etmişlerdir. Kuran da Zülkarneyn'nin bahsi şu şekilde geçer.

«Biz onun için arzda bir müknet hazırladık ve ona herşeyden bir sebep verdik. Derken bir sebebi ta'kip etti. Ta gün batıya vardığı vakit onu balçıklı bir gözde gurup ediyor buldu, dedik ki: Ey Zülkarneyn ye ta'zip edersin veya haklarında bir güzellik ittihaz eylersin. Dedi: Her kim haksızlık ederse onu muhakkak ta'zip ederiz, sonra rabbına iade olunur. O da onu görülmedik bir azaba çeker. Amma her kim de iman edip iyi bir iş tutarsa buna da mükafat olarak en güzel akıbet vardır ve ona emrinizden bir kolaylık söyleriz. Sonra da bir sebebi takip etti. Ta gün doğu cihetine vardığı vakıt onun bir kavım üzerine doğuyor buldu kı onlara Güneşin önünden bir siper yapmamıştık. Böyle, halbuki onun yanında neler vardı. Tamamını biz biliyorduk. Sonra da diğer bir sebebi takıp etti. Ta iki set arasına vardığı vakıt önlerinde bir kavm bulduk hemen hemen söz anlayacak bir halde değil gibi idiler. Dediler ki ey Zülkarneyn haberin olsun. Ye'cuc ile Me'cuc bu arzda fesat yapıp duruyorlar. Onun için onlarla bizim aramızda bir set yapman şartı ile sana biz bir harç versek olur mu? Dedi ki: Rabbımın beni içinde bulundurduğu iktidar çok hayırlıdır. Haydin siz bana kuvvet ile yardım edin de ben onlarla sizin aranızda bir redim yapayım. Bana demir kütleleri getirin. Tam iki ucu denkleştirdiği vakıt körükleyin dedi. Tamam bir ateş haline koyduğu vakit getirin bana dedi: Üzerine erimiş bakır dökeyim. Artık onu ne aşabildiler ne de delebildiler. Bu, dedi. Rabbımden bir rahmettir. Rabbımın va'dı geldiği vakit de onu dümdüz edecektir. Rabbımın va'dı de hakoldu.»

İşte Kuran da bu şekilde zikredilen Zülkarneyn, bazı İslâm tarihçilerince İskender'i Rumî yanı Makodonyalı İskender, bazılarınca ayrı bir şahıstır.

Zülkarneyn'i Makodonyalı İskender kabul edenler şu sebeplere dayanırlar.

1 — Zulkarneyn'ın kelime manâsı çift boynuzludur. Bu boynuzlardan doğudakidoğu hakimiyetini, batıdaki batı hakimiyetini göstərir. Makedonyalı İskender'inde başına taktığı tolgada iki boynuz bulunmakta idi.

2 — Kuran'daki Zülkarneyn batıdan doğuya kadar cihana hakim olarak gösterilmişti. Makedonyalı İskender yani İskender-i Rumî de Yunanistan'dan Hindistan içerlerine kadar hakim olmuştu.

Bu sebepleri yetersiz bulanlar da olduğu için, İslâm tarihçilerine göre İskender'in iki gurupta mütelaa edildiğini görmekteyiz.

a) İskender-ı Himyeri (Kebir)

b) İskender-ı Rumî (Sagir)

İskender'i Himyeri'nin Kuran'daki Zülkarneyn olduğu söylenir. Bu zat hakkında da İslâm tarihçilerinin muhtelif yazıları vardır.

Gelibolulu Ali, Diyarbakırlı Kitab-ı Ha müellifine atfen der ki: «Kuran-ı Kerimde zikr olunan İskender'i Zülkarneyn Nuh'un oğlu Sam evlâdındandır. Hızır da bu İskender'in veziri ve komutanıdır. Her ikisi Hızır ile beraber hayat suyunu ararlar. Öncü olan Hızır hayat suyunu bulur ve içer. İskender-i Himyer'i bu menbaı ararsa da bulamaz. Ye-cuc ve Me'cuc'a karşı seddi de onun yaptırdığı söylenir».

Künh-ül Ahbar adlı eserinde Gelibolulu Ali, İskender-i Himyer'inin veya İskender-ı Kübra'nın Hz. Süleyman Bin Davut gibi hem peygamber hemde padişah olduğunu söyler. Yine Gelibolulu Ali, Mehmet Gazalî'ye atfen İskender-i Himyer'inin adını Saab bin Cabir'î Hümeyrî olarak gösterir. Babası dokumacı Saab bin Cabir Hümeyri'dir der. Bir gün anası onu Kostantiniye de Beytül Sanayiğ adlı bir kiliseye götürür. Çocuk orda nakışları timsali seyrederken gözleri sultanlık tacına takılır. Taca yapışarak bırakmaz istemez. Orayı idare eden Yunan adlı zat, Saab bin Caber'in annesine bu çocuğa «İyi bakmasını, onun şarktan garba kadar bütün âlemi idaresi altına alacağını» söyler.

(Devamı gelecek sayıda)

YÜKSEK ÖĞRETMENLİLER

H A Z I R L A N A N

BÜYÜK ALBÜM İÇİN

FOTOĞRAF ve HÂL TERCÜMELERİNİZİ

MECMUAMIZA GÖNDERİNİZ

ESKİ KÖY...

Eski köy güllerle dolu
yürüyordum yakıcı sıcağında
arkasından buz gibi soğuğunda
eski yolların, yapraklar uyuyordu.

⁂

Derken geçtim uzun, yıpranmış bir duvarı;
bir parktı bu ulu ağaçlariyle
duydum bir eski zaman kokusu
ulu ağaçlarda, ak güllerde.
Oturmasın kimse oracıkta...
Bu koca parkta okunurdu, olsa olsa...
Ve şimdiki gibi yağmur yağıyorsa,
abanozlar parıldar çiğ ışıkta.

⁂

Ah! evvel zaman çocukları, hep birden,,
bu koyu gölgeli parkta eğlendiler...
Kırmızı bitkiler getirttler
ağulu meyvalariyle, uzak ülkelerden.

⁂

Ana-babaları gösterip bitkileri
diyorlardı: bu iyi değil ha...
bu ağulu... Hint'ten geldi...
baldıran derler buna da.

⁂

Diyorlardı sonra: bu ağacı
Japonya'dan amcanız getirdi...
geldiğinde minicikti,
pençe pençe yaprakları vardı.

⁂

Diyorlardı sonra: hatırlarız
Hindistan'dan dönmüştü amcanız o gün;
atla gitti ortasına kadar
bir palto ve silâhlarla, köyün...

⁂

Bir yaz akşamıydı. Genç kızlar
koşuyorlardı ulu ağaçlı parka,
kara cevizler vardı ak çiçekleriyle,
Ve gülüşler kara gürgenler altında.

⁂

Koşuyordu çocuklar bağırarak: amcamız bu!
İniliyordu o kocaman şapkasiyle,
kocaman atından, kocaman paltosiyle...
Ağlıyordu annesi: oğlum... Ah, Tanrı ulu...

⁂

Diyordu o: fırtınaya tutulduk...
Yükseldi sular ağzınadek.
Yaşlı anne öpüyordu alnından
oğlum, şükür ölmedin ya... diyerek.

⁂

Ama nerde şimdi bu ocak?
Var mıydı? Var mıydı? Hani?
Yok parlıyan yapraklar da artık,
tuhaf ağaçlarda, ağulu gibi...

⁂

Ve hepsi uyumada sıcakta...
Kara ceviz ağaçları buz gibi
Kimse oturmaz oldu şimdi...
Abanozlar parıldar çiğ ışıkta.

Fransis JAMMES
Tercüme eden: Mustafa CANPOLAT

FİKİR ORDUSUNA SELÂM

Kalbinde vatan ufuklarına ışık saçmak için çalışan bir ideâl adamının imânı rûhunda kendisine güvenen insanların azim ve iradesi Anadoluya gidiyorsun.

Çanakkale'de, Köprüköy'de Pilevne'de şehit düşen mehmetçiklere has bir gururla, ilim, irfan ve ışığın ulaşamadığı karanlık yurt köşelerine aydınlık götürüyorsunuz. Artık en sıcak yuvan okul, en sevgili çocuğun öğrenci, en vefalı dostun kitap ve en büyük yardımcın da kalbini dolduran hocalık aşkı olacaktır.

Çetin güçlükler seni yıldırmasın. Önüne dikilecek engeller seni ürkütmesin. Maddi yoksulluklar, mânevi sıkıntılar seni ideal yolundan döndürmesin. Karanlıklara ışık saçmanın, geriliğe, cehâlete, taasub ve bâtıl düşüncelere göğüs germenin kolay olamıyacağını bilmelisin. Fakat ulaşmak istediği hedefe iştiyakla koşan hangi ideal yolcusu bu çeşit güçlüklerle karşılaşmadı?.. Hangi ideal adamı, yeşil servilerin gölgelediği çimenlikler üzerinde yürüyerek gayesine ulaşmıştır? İdeâl yolu elbet te dikenli olacaktır. İdeâl yolu elbet te uzun ve zorlu, elbet te meşakkatlerle dolu olacaktır.

Ateşli kum çöllerinde, soğuk buz denizlerinde yapılan tehlikeli seyahatleri andıran ideâl yolculuğu, maddeye değil, mânâya, paraya değil, ruha, şerefe değer verenlerin harcıdır.

Bu yol aydınlık, ışık hak ve hakikat yoludur. Bu yol göğsü îmânla, kalbi cesaretle ve gönlü aşkla dolu olanların yoludur. Bu yol, fedâkârlıklara katlanmasını, mahrumiyet ve ağırlıklaratahammül göstermesini, ülküleri uğrunda, gerekirse seve seve ölmesini bilenlerin yoludur

Fedâkâr Türk Öğretmeni! Savaşların en hatırlısı, senin yurt ufuklarını saran karanlıklarla yaptığın mücadeledir. Başarıların en verimlisi, en uğurlusu senin bu meydanlarda kazandığın zaferlerdir.

Henüz derinliğince okunmamış bir «masal» zenginliğince açılmamış bir «hazîne» ve zarifliğince işlenmemiş bir «mücevher» olan Anadolu'yu senin nurlu gözlerin «okuyacak» senin uğurlu ellerin «açacak» ve senin usta parmakların «işleyecektir»

«Her taşı bir yâkut olan bu vatan»
«Can verme sırrına erenler» le beraber, sizin, sizlerindir.

Hayatta paradan başka hiç bir şeyi sevemiyen; gösteriş ve şöhretten, maddi refah ve konfordan başka hiç bir değere inanmıyan bedbahtlar elbet de Anadolu'ya gitmek istemezler. Ama daha dün tozlu yollarında koşuştuğun, başı mâvi dumnalı mor dağlarında çiğdem topladığın, güneşli tarlalarında ekin biçtiğin Anadolu seni bekliyor. Ona kollarını sen açacaksın. Ona sen koşacaksın.

Sabahları ezan sesleri ile uyanacaksın. Eğlenceleriniz köy düğünleri, dansınız efe zeybekleri, dadaş halayları, musıkiniz avşar türküleri olacak. Bingöl çobanlarının kaval seslerini duyacaksınız.

Ey ideâl yolcusu

Gideceğin yerlerde çeşitli tiplerle karşılaşacaksın? Seni hor gören, sana «üstten bakan» görgüsüz, şımarık ve maddeci bir zümre bulacaksın. Bunlar senin temiz duygularınla, dürüstlüğünle, îmân ve ideâlinle alay bile edecekler. Mahrum oldukları bu güzel hasletlerin yalnız sende bulunmasına tahammül edemedikleri için yaptıkları çeşitli hafifliklere aldırmıyacaksın. Kendinden emin ülkücü gibi, sen de onlara dudak büküp geçmelisin. Acımalısın onlara; kızmamalısın. Bu kibirli sonradan görmüşler karşısında sakın küçüklük duygusuna kapılma! Kendini, muhitine onlar gibi mevki veya para ile değil, mânevi değer ve şahsiyetinle kabul ettirmelisin.

Sen, Tanrısından sonra en çok hocasına değer veren, hocasına hürmet eden bir millî geleneğin evlâdısın! Hocasını, câmîde bile ayağa kalkarak selâmliyan Fâtih'lerin, «ulemanın atının ayağından sıçrayan çamur bizim için bir şereftir» diyen Yavuz'ların çocuğusun. Böyle bir gelenekten kuvvet alarak, hocalığı, her yerde ve her zaman el üstünde tutulur, baş üstünde taşınır bir haysiyyet ve liyâkatle temsil edeceksin..

Hayatta ve bilhassa hocalıkta başarının biricik sırrı olan meslek sevgisi ile vazife aşkını gönlünde birleştirmiş kimse olarak yola çıkıyorsun. Özü sözüne, sözü tavır ve hareketlerine uyan, herkesin benzemeğe özendiği örnek-insan sen olmalısın.

Vatanını riyâsız seven; milliyetçilik ve devrimciliği sözle değil, iş yaparak, eser vererek gerçekleştiren; temiz ahlâklı, hür düşünceli, müsbet zihniyetli, hak hukuk ve adâlet kavramlarına bağlı, karekter ve şahsiyet sahibi bir nesil yetiştirmek ilk hedefiniz olmalıdır. Şairin

Embiyâ yurdu bu toprak, şühedâ burcu bu yer,
Bir yıkık türbesinin üstüne Mevlâ titrer...
Dışı baştan başa bir nesl-i kerîmin yâdı,
İçi boydan boya milyonla şehîd ecsadı... :
Öyle meşbû-ı şehadet ki bu öksüz toprak,
Oh bir sıska adam otları kan fışkıracak:
«Varsın bulunmasın bilecek nâm u şânını»

(Devamı 19 da)

GELİR GEÇER

Ölümü düşünürüz
Bir yaz gecesi uykusuzluğunda
Yıldızlar gözümüzden silinir
İçimizde
Bir hoyrat rüzgâr eser
Ve günler
Gelir geçer.

⁂

Çok olmuştur
Yalnızlığı aradığımız
Şehrin ortasında
Bir adım bile kaçamayız
Kalabalık beynimize işler
Ve günler
Gelir geçer.

⁂

Bütün istekler avcumuzda
Yapamıyacağımız şey yok
Hasretinde değiliz sevdiklerimizin
Gelgelelim
O ezelî gariplik
Bizi delik deşik eder
Ve günler
Gelir geçer.

⁂

Çocuk neş'emizi anarız
Teselli kabilinden
Birkaç acı var unutulmuş
Gerisi yüreğimizde
Ardından bakarız mutluluğun
Gitti gider
Ve günler
Gelir geçer.

Nâzan GÜNTÜRKÜN

Amerika'da Üniversite ve Yüksek Okullar

Nurettin BAÇ

Öğretim merdiveninin üst basamaklarını teşkil eden Üniversite ve Yüksek okullar, bu - lundukları memleketin eğitim sisteminin bir parçasıdırlar. Meseleye bu açıdan bakınca Amerikada mevcut Yüksek tahsil müesseselerinin Avrupadaki ve memleketimizdeki benzerlerin - den farklı özellikleri taşıyacağı hakikatı kendiliğinden ortaya çıkar. Eğer mukayese memleketimizle Amerika arasında yapılırsa ayıran çizgiler derinleşir ve keskinleşir.

Amerikada, mahdut sayıda bulunan Eyalet Kollej ve Üniversiteleri hariç, Yüksek tahsil müesseseleri gerek idari ve malî, ve gerekse eğitim ve öğretim bakımından tamamen müstakildirler. Üzerlerinde dolaylı da olsa her hangi resmi bir kontrol mevcut değildir, ve müesseseler bir nevi yönetim kurulları olan mütevelli heyetleri tarafından idare olunurlar.

İkinci önemli fark Üniversite ve Kollej (College) lerin sayısında kendisini gösterir. Amerikada Üniversitelerin sayısı 300'ü ve irili ufaklı müstakil kollej (college) lerin sayısı 20000 'i geçer. Buradaki Kollej terimini bizdeki anlamı ile karıştırmamak icap eder. Amerika' da kollej bizdekinin aksine Fakülte anlamında kullanılmaktadır. Buna göre de bir Üniversite muhtelif Kollej ve «Mektep»leri ihtiva eder.

Genel olarak Amerikada yüksek tahsil paralıdır. Bundan nispeten ucuz olan Eyalet Üniversiteleri ile bazı bölgelerde orta dereceli o - kullara iki nısıf ilâvesi suretiyl meydana gel - mekte bulunan ve iki yıllık olan «Bölge Kol - lejleri» müstesnadır. Bu iki yıllık Kollejlere devam etmekte olan öğrenciler isterlerse muayyn bir meslek sahibi olabilirler veya Üniversitenin ilk iki yılını orada okuyabilirler. Buradan anlaşılacağı gibi aşağı yukarı Amerikan Üni - versitelerinin ilk iki yılları birbirlerine paraleldir, ve öğrenci bu müddet içerisinde bizim Genel Kültür dediğimiz bir eğitim ve öğretime tabi olarak orta dereceli okulların bu bakımdan bıraktıkları boşluğu doldurmaya çalışır, ve kendi meslek'i istikametinde de ancak mahdut sayıda ve başlangıç mahiyetindeki kurları alabilir. Bu bakımdan bir gencin kendi branşına ait dersleri Üniversite tahsilinin son iki yılında toplanmaktadır. Neticede alınan « Bachelor » derecesi yukarda anlatılan sebepten dolayı kifayetsiz kalmakta ve yavaş yavaş bir çok branşlar için «Master» derecesi veren beş yıllık tahsil kaim olmaktadır. Bazı meslek dallarında bu süre daha da uzun tutulmaktadır; meselâ Hukuk tahsili altı Tıp tahsil süresi sekiz senedir.

Sınıf geçme ve mezuniyet için memleketimizin bazı Yüksek tahsil müesseselerinde de son zamanlarda tatbikine başlanan kredi-saat veya sömestr-saat usulü uygulanmaktadır, ve bir öğrenci mezun olabilmek için mecburi ve seçimli olarak muayyen sayıda ders ve tatbikat alarak gerekli kredileri toplamaktadır. Fakat Spor, Yabancı dil, Müzik, Yedek Subay yetiş - tirme kur'ları da kredi verdiği için zarurî kredilerin toplanması bizdekinden daha kolay olmaktadır.

Bu noktaya temas etmişken biraz da devam ve değerlendirme'den söz açalım: Yüksek tahsil veren müesseselerde devam mcburidir, ve hastalığa dayanmıyan sebeplerle bir sömestr içinde ancak iki veya üç devamsızlığa cevaz verilir aksi halde öğrenci o dersi başaramamış sayılır.

Değerlendirme ise ilk derslerden başlıyarak bütün sömenstr boyunca devam eder, ve başarı durumunun tespitinde öğrencinin iştirak ettiği bütün imtihanlar, çeşitli araştırmalar, vazifeler, raporlar, lâboratuvar çalışmaları, v.s. göz önüne alındığı için iş sadece sömestr veya sene sonu imtihanının getireceği tek şansa bırakılmaz. Hoca öğrencisini iyice tanımak fırsatını bulacağı için de bazı başarılı öğrencilerin sene veya sömestr sonu imtihanlarından muaf tutulması olağan üstü sayılmaz.

Umumî bir mukayese yaptığımız zaman Amerikalı Üniversite mezunu bir genç bir Türk arkadaşına nazaran akademik ölçülerle daha geri bir durum göstermektedir. Bu bakımdan da bizim herhangi bir daldaki lisans derecesi onların «Master» derecesine yakın bir seviye demek oluyor. Bu durum Amerika'nın değil sadece bize hatta Avrupa'nın da bazı memleketlerine karşı ilmî ve teknik üstünlüğü ile bir tezat teşkil eder görünmektedir. Bizce bu meselenin sırrı bir kaç noktada toplanıyor. Bun - lardan bazılarını da zikretmek isteriz::

Evvelâ eğitim sistemi, ta orta dereceli okullardan başlayarak öğrencilerde kaynaklara kadar giderek araştırma yapabilme alışkanlığını

Madde ve mâna anlayışı üzerine

Behire ARSAN
19 Mayıs Lisesi Felsefe Öğretmeni

İçtimaî hâdiseler içinde, «olan» la «olması lâzım gelen» arasında büyük farklara tesadüf edildiği veya bu neticeye vasıl olunduğu zaman realite, ekseriya içinde bulunduğu kıymetten de uzak bir manzara arzeder. Bu vaziyet karşısında insanların çoğu, ilimde tarafsızlık ve geniş görüşten mahrum bir münekkit zihniyetiyle, cesaretini belki de bu farkı idrak ve ideali tesbit etmiş olmaktan alarak, reele hücum ederler. Halbuki ikisi arasındaki yolları bulmak, mevcudiyetlerini keşfetmekten daha mühimdir. Bilhassa iki âlem arasında elde edilmesi lâzım gelen irtibatın evvelâ onları tanımakla mümkün olduğu düşünülürse...

Maddenin ifadesi olan teknikle mânanın ifadesi olan san'atın insanlık tarihinde başlangıçlarını anlamak için ilkel cemiyetlerde sihir (mag'e) dediğimiz inançlara kadar inmek icabeder. Cisimlerin gizli hassaları olduğuna inanmak kimyada ilk deneyleri meydana getirmiş, astronomi ve tıp ise tamamiyle bu garip inanışlardan doğmuştur. İnsanlığın ilk âhenkli hareketleri din veya ibadetleridir. Musiki, dans ve resim ilkel insanların bu basit inançları neticesinde meydana gelmiştir. Eski cemiyetlerde sadece pozitif ilimler değil, teknik de sihre dayanırdı.

Deneye dayanan ilimlerin ilerlemesi ve tabiat kuvvetlerinin mahiyetinin anlaşılması neticesinde sihir kuvvetine dayanan inan gittkçe azaldı. Fakat tamamyle kaybolmadı. Bu gün az çok herkesin, isteyerek veya istemiyerek inandıkları talih ve talihsizlik gibi düşünceler dünyanın her tarafında yaşamaktadır.

İnsanlığın ilk devirlerindenberi tekniğin ve san'at eserlerinin meydana gelmesinde, ferdî dehalar kadar, bu eserlerin içtimai bir değer olarak cemiyet içinde yerleşmesinin rolü olmuştur. Cemiyet tekniğe ait bir buluşu meydana getirecek ihtiyacı bizzat yaratmadıkça yeniliğin doğmasına ve tatbikine imkân yoktur. Atom fikri asırlarca evvel Demokrit tarafından ortaya atılmıştı ama, ancak yirminci asırda ele alınabildi. Bu vaziyet, san"at eserleri ve san'at anlayışı için de aynidir. San'atkârın halktan gelen tesirlere bigâne kalabilmesi imkânsızdır. Başka bir deyişle umumi efkâr, kendisine muvafık olanı kabul ve muvafık olmayanları her adım başında mahvetmek şartiyle, sanat eserlerinin nevini ve mahiyetini tayin eder. Kaderin, beşeriyet üzerindeki bu tahakkümünü çok zaman içimiz burkularak yadederiz.

Tarihin ilk devirlerinde insanlar, madde ve mâna ihtiyacını müşterek bir anlayış içerisinde hissetmişlerdir. Tekniğin en mühim buluşlarından biri olan tekerlek, Japonya'da, Tibet'te ve Buda mabetlerinde görüldüğü gibi insanların mâna ihtiyacı için, din için kullanılmıştır. San'at heyecanı, san'at ideali insanlık

---

yerleştirmekte, bu alışkanlık bütün hayat boyunca inkişaf etmektedir. Bilhassa Üniversite sıralarında öğrenci muayyen bir dersi birçok yardımcı kitap, mecmua, araştırma raporlarından istifade ederek takip etme zorundadır. Bizde bazı Fakültelerin bazı derslerinde takip edilen tek kitap hatta kitap dahi bulunmama durumları ile mukayese edince onların üstünlüğü her bakmıdan aşikâr olur. Buna ilâve olarak her türlü kitap ve malzemenin kolaylıkla bulunma imkânını da zikretmeliyiz.

İkinci nokta: Çalışma, yetişme ve ihtisasın genişliğine olmaktan ziyade derinliğine oluşudur. Bu itibarla da bilhassa mezuniyetten sonraki çalışmaları ile genç ilim ve teknik adamı dünya çapında araştırmalar ve buluşlar yapabilmektedir.

Yukardaki husus ile sıkı sıkıya alâkalı son ve bizce en mühim nokta ise belirli bir meslek veya ilim dalında ileriyi hedef tutan çalışmaların bizde olduğu gibi Üniversite Diploması ile bitmemesidir. Orada diploma bir münteha değil bir başlanğıçtır, ve vaktiyle okunan kitapların tozlu raflara kaldırılması bahis konusu olmamaktadır. Sanırız ki kendimizi garp memleketleri ile mukayese ettiğimiz zaman bizim en büyük noksanımız da burada toplanmaktadır. İlmin ve tekniğin dev adımları ile her gün astronomik mesafeler aldığı bu çok sür'atli gelişme çağında durmak demek gerilemek demektir.

Bu ne zaman, nerede ve nasıl biteceği belli olmayan yarışmada «Muasır medeniyet seviyesine» yükselmek ve o seviyeyi muhafaza etmek için öğrenme ve yetişmenin beşikten mezara kadar olduğu hakikatını yeni yetiştiren nesillerin bir an bile unutmaması gerekir, kanaatindeyiz.

tarihinin başlangıcında doğmuş ve tekniğin en büyük yardımcısı olmuştur. Zamanla san'atın tamamiyle dinî bir mahiyet alması, onun tek - nikten uzaklaşmasına yol açar. Ortaçağın du - rumunu başka türlü tefsir edemeyiz.

Rönesanstan sonra sanat anlayışının de - ğişmesi teknikle aralarındaki mesafeyi azaltmış değildir. Nerede kaldı ki bu ayrılığı bizzat san' at kollarında dahi müşahede etmekteyiz. Bu - nunla beraber san'at eserleri teknik, ekonomik, ilmî ve içtimaî şartlardan müstağni kalamaz. Beşeri fikirlerin mahsulü de tabiat mahsulle- ri gibi ancak muhitleri ile izah olunabilir. Bir tabiat âlimi nasıl hareket ediyorsa, san'atkâr da insanları ve hâdiseleri o suretle tetkik ederek netice çıkarmalıdır. Tarih,.. Tabiat.. Hayat.. Ce- miyet. İnsan. Bunların hepsinin yaradılış sebeb- leri ve gayeleri vardır Fakat biz bunları bilemi- yoruz. Filozof için olduğu gibi san'atkâr için de bu cefalet mevcuttur. Madde ve mâna, daha doğ- rusu fen ve san'at, ikisi de bir karar ve bir ne- tice vermekten feragat etmeli, ikisi de mazinin bâtıl inanışlarından kurtularak olgun bir ser- besti ile gelişmeğe ve yayılmağa çalışmalıdır.

Asrımızda madde ve mâna arasındaki mü- nasebet bir mücadele olmaktan çıkmış, yalnız- ca tek taraflı bir hâkimiyet haline gelmiştir. Bilhassa fizik ve kimya sahasında bu asra, şim- diye kadar insanlık tarihine asla nasip olmamış, bir sıfat kazandıran terakkiler, mânayı tama - miyle maddenin inhisarı altına aldığı gibi, ce- miyetin temayülleri de bu hâli âdeta destek - lemektedir. Bugün için sinema meraklısının, opera seyircisinden fazla olduğunu, polis roman- larının, edebî ve felsefî eserlerden çok okun - duğunu kabul etmemeğe imkân var mıdır? Çok yakın bir mâzide, liselerde fen şûbeleri için talebe bulunamazken, bugün vaziyet tamamiy- le aksidir. Edebiyat kolunda bir sene okuyarak mezun olmaktansa, güçlükle başaracağından şüphe etmediği, fen kolunda iki sene okumayı göze alan öğrencinin durumunu madde zavi - yesinden ayrı bir görüşle açıklamağa imkân yoktur. Bittabi durum Üniversiteler için de ayni mahiyeti arzeder.

Asrımızda büyük endüstrinin hissî sahada meydana getirdiği çözülme, fertleri kendi men- faatleri ile başbaşa bırakmış, yaşamak kaygusu, asrın icaplarına göre yaşama endişesi ile birle- şerek manevi varlığımızı yalnızlığa mahkûm etmiştir.

Bunun daha şimdiden cemiyetler ve fertler üzerinde ayrı ayrı yıpratıcı tesirleri görüldü - ğünden, Birleşmiş Milletler, Unesco v.s. gibi çeşitli teşebbüslerle asrın madde anlayışını, mânâ ile takviye çareleri milletlerin en mühim problemlerinden biri olarak karşımıza çıkıyor.

KAZ'IN ÖLÜMÜ

Yılmaz Kürşad SUNA

O, ne beyaz tüylü badi badi bir kazdı ne de aptal bir insan: O da sizin gibi, nemi gibi, yeyen, okuyan, zamanlarını bol bol ziyan eden Allah'ın bir kuluydu. Bizlerden yalnız biraz farklı tarafı vardı. Mesele de onun bu farklı tarafı sebeb oldu ya. Bu olay Kuperto Kralı Kaşiko'ya Cuperto Kralı ünlü Caşiko misafir geldiği zaman oldu. Sarayda üç günden beri eğlenceler gırla gitmiş, hâlâ da gitmekteydi. Her iki kral da gerek askerlik gerek zenginlik bakımından denk durumdaydılar. Bu yüzden tam manasıyla dosttular. Biri kuvvetli diğeri zayıf olsa aralarında bu derece dostluk olmasına imkân yoktu ya. Hoş. Onların sözüne bakılırsa biri zayıflarsa öteki daima onun dostu olarak kalacaktı. Biribirlerine bunu yeminlerle söylüyorlardı. Hatta konuşmaları da ekseriya şöyle oluyordu.

— Eh Aziz Kaşiko, Allh'tan ne istiyorum biliyormusun ?

— Ne istiyorsun sevgili Caşiko?.

— Senin çok ama çok fakir kalmanı. Yabancı bir devletin topraklarını işgal etmesini. Yo Yo Aziz Dostum gözlerini öyle açma. Vallahi kötü bir niyetle söylemiyorum.

— Ya nasıl niyetle söylermişin, bakalım. Ne biçim dostluk bu Caşiko?

— Yoooo, hindi gibi kabarma. Otur şöyle. Sakinleş bakayım dostum. Sen benim yanıma kaçınca ne yaparım biliyormusun? Önce seni şöyle rahatça sarayımda bir beğendiğin odaya yerleştiririm. Sonra sana «Ey sevgili Kaşiko"m. Ben askerim; ülkem dostumun emirlerine amadedir. Söyle ne istersen yapayım der, düşmanlarına öyle bir saldırırdım ki.

Kaşiko yumuşar bu dostluk karşısında gözleri yaşarır, «Sağol dostum sağol» derdi Dayanamaz o da arkadaşına dostluk ve samimiyetini belirtmek için şöyle derdi:

«Meselâ gökten buz yağsa. Hem de tuğla gibi buzlar. Sen bahçede gezinirken bir tanesi başına düşse. Delirsen. Üstelik bir de kötürüm kalsan. Düşün fecaatı. Hem delisin hem de kötürüm.

Kimse de derdine çare buamıyor. O zaman ben geliyorum ben. Dostunum vasisi benim diyo - rum. Senin durumundan faydalanıp ayaklananları eziyorum. Seni iyi etmek için çırpınıyo - rum...»

Caşiko dayanamaz heyecanla fırlayarak : Yeter Kaşikocuğum yeter. Gözlerim yaşardı vallahi. Allah'ım ne dostluk bu. Böyle asil bir dosta lâyık bir insanmıyım ben» diye haykı - rırdı.

Caşiko misafir geldiği gün de ülkeleri sınırında öyle bir kucaklaşmışlardı ki. Saraya girerlerken de Kaşiko misafir dostuna öyle bir sarılmıştı ki sormayın. Nerdeyse Caşiko'nun kemikleri kırılacaktı. Bu gösteriş kucaklaması değildi. Vallahi de değildi billâhi de değildi. Caşiko'yu kucaklamak Kaşiko'nun o anda içinden gelmişti. Kendilerini merak ve hasetle seyreden halka dostunu nasıl sevdiğini göstermek istemişti. Taklarla süslenen sokaklara biriken halk, gözlerini dört açmış onlara bakıyorlardı. İkide bir gelip, kendilerinin türlü masraflarını yüklendikleri bu adamı sevdiklerinden toplanmış değillerdi. Sadece vergilerinin yükselmesine sebeb olan, bu Allah'ın Kulu'nu görmek istemişlerdi?

Caşiko yolda gelirken, halkın arasında, babasının omuzuna binmiş bir çocuğu çok beğenmişti. Yanına getirtmiş. Küçüğü yavrusunu okşayan bir ayı gibi iyice hırpalamıştı. Nihayet bıraktığı zaman çocuk ona sormuştu: «Amca siz yiyicimisiniz.? Annem, babam sizin geleceğinizi duyunca eyvah yine yiyiciler geliyor. Etrafında da bir sürü kemik yalayıcısı getiri - yor. Hapı yuttuk. Yine yeni vergiler, yine açlık başlayacak bizim için dediler.»

Caşiko hayretle Kaşiko'nun yüzüne baktı.

— Kaşiko bu ne demek istiyor. Açlık ta ne demek?

— Vallahi bilmiyorum sevgili Caşiko. Belki bir kuştur veya bir sinek. İyisimi bunu saray nazırına sormalı. O herşeyi bilir.

Herşeyi bilen saray nazırı da bu kelime karşısında şaşakaldı. İki Kralın karşısında : «Bilmiyorum» demek doğrusu ya şanına yaraşmazdı. Ikındı, sıkındı kıpkırmızı yüzü terledi. Ellerini iri göbeğinin üzerinde saygılı bir du - ruşla bağlıyarak mırıldandı:

«Sanırsam bir deniz kızı adı olacak. Ha ha balolarda... Yok yok efendim. O da değil. Hani bilmiyor değilim. Ama ne de olsa bir saray lügatına bakmak iyi olacak. Tabii siz nasıl isterseniz. Siz daha iyi bilirsiniz efendim.»

Derhal bir saray lügatı getirildi. Açlık kelimesi bu lügatta yoktu. Diğer nazırlara da soruldu. Hiç birisi böyle birşey bilmiyorlardı. Yalnız halk arasından sivrilmiş bir hassa subayı bir selâm çaktı ve tekmil verir gibi: «Açlık hiç bir şey yiyememektir» diye haykırdı.

Casiko hayretinden bağırdı. Kaşiko hayretle başını kaşıdı. Söylendi: «Hiç birşey yeyememek mi?» Sonra başını yumrukladı.

— Amma da aptalım be Caşiko. Yahu aklımzıa da gelmiyor. Bu çocuğun ana ve babasının mideleri rahatsız galiba.

— Ya ya Kaşiko'cuğum. Yoksa niçin yiyecek yeyemesin değil mi ya? Dünyada yeyecekten bol ne var ki?

— Tabii Caşiko. Dur çocukçağızın ana ve babasına bir yardımda bulunayım. Bak Küçük Aslan Yavrusu. Bir zamanlar benim de midem rahatsızlanmıştı. Ama yıllarca binlerce doktor bana hususi olarak hazım hapları yapmak için uğraştılar. Nihayet yaptılar da. Bir kuzu ye, arkasından bu haplardan bir tane yut. O kuzudan sonra iki deve ye, bir iki balinaya da banamısın demessin. Bu bir hapın verdiği iştiha da bir yıl sürer? Sini sini hamur işleri, hamur tatlıları da cabadan yiyebilirsin tabii. Mideyi tam bir değirmen gibi çalıştırıyor vallahi. Al şu iki hapı da anana babana ver bakalım. Bana dua etsinler ha.

Caşiko tebasına bu kadar yardımı dokunan arkadaşına bakarken gözleri yaşardı. Kaşiko diğer yanda açlık'ın ne olduğunu bilen bilgili hassa subayına asalet ünvanı tevcih ediyordu.

Sarayda eğlenceler günlerce sürdü. Öyleki en güzel eğlenceler bile bıkkınlık vermeye başladı. Çeşit çeşit müsabakalar yapıldı. Artık yapılacak bir şey kalmadığı sırada Kaşiko'nun içinden uzağa tükürmek geldi. Tükürüğü dört beş metre uzağa gitti. Bu hoşuna gitti. Saray kadınlarının arasında bir hindi gibi kabaran Kaşiko'ya kendisi gibi uzağa tükürüp tüküremiyeceğini sordu. Kaşiko güldü. Ölüm savaşına giden bir şövalye yibi sert ve kahramanca yürüyerek Caşiko'nun yanına geldi. Karşıya tükürdü. Caşiko'yu geçemedi yine tükürdü yine yine. Heyhat geçemiyordu. Tükürüklerinden bazıları saraylıların yüzlerine geldikçe, onlar mültefit krallarına en şirin tebessümleriyle mukabele ediyorlardı. (Baş Nazırın hepsinden

OKULUMUZUN
ANANEVİ ÇAYI İÇİN
HAZIRLANIN

112. YIL DÖNÜMÜ

(Baş tarafı 4 ncü sayfada)

1910-1911 öğretim yılı başında, Sati Beyin müdürlüğü altında, Cağaloğlu Akşam kız Sanat Okulu binasında, İlköğretmen kısmiyle birlikte Yüksek Öğretmen Okulu'nu, ilk defa yatılı bir müessese haline getirilmiş görüyoruz. Böylece 62 yıllık gündüzlü Darülmuallimin Darülfünuna katılan Âli kısmı tekrar İlköğretmen kısmiyle bir binada birleştirilmiş ve bütün derslerini kendi binasında gören yatılı bir müessese olmuştur. Ancak, Yüksek Öğretmen Okulu'nun bu tarzdaki öğretimi uzun sürmemiş ve branş derslerinin yine Darülfünunda görülmesi geleneğine dönülmüştür.

1925 de İlköğretmen kısmından ayrılan Yüksek Öğretmen Okulu, önce, Fen ve Edebiyat Fakültelerinin bulunduğu yerde, yanan Zeynep Hanım Konağına, 1932 de Üniversite Merkez binası arkasında Bekir Ağa Bölüğü adiyle maruf binaya ve 1939 da da Vefa Lisesinin ek binasına taşınmış ve yerleşmiştir. Dokuz yıl bu binada öğretime devam eden Yüksek Öğretmen Okulu da 1948 de, yeniden kapanmıştır.

---

ileri giderek, üzerine tükürmek lütfunda bulunan kralına «kralımız çok yaşşaaa» diye bağırdığını tarihi kaynaklar nakleder.)

Kaşiko çok sinirlenmişti. Başka zaman olsaydı bu kadar sinirlenmezdi. Ama kokonoların önünde bu yenilgi. Oh çıldırmak işten bile değildi. Kokonoların o güzel kokonoların yanında yenilmek. Bu hazmedilecek bir şey değildi. Bu esnada Caşko da parmaklarını koltuklarının altına geçirmiş fiyakalı fiyakalı konuşmaya başlamaz mı. İşte her şey o anda olup bitti. Derhal bir mızıkçılık. Karşılıklı ültümatomlar ve arkasından dehşetli bir savaş. Her iki memleket orduları insafsızca birbirlerine girdiler. Kralların şerefini kurtaracaklardı.

Allah'ım ne savaştı o. Çalınan trampetler ölenlerin ağıtını haykırıyor, harp boruları İsrafil'in surundan daha acı sesler çıkarıyorlardı. Askerler birbirlerine öyle kinle saldırıyorlardı ki, ölünce ahrette bile birbirleriyle dövüşenleri ayırmak için melekler güçlük çekiyorlardı.

(Devamı var)

PINAR SİZİNDİR
OKUYUN
OKUTUN

Kuruluşundanberi geçirdiği safhaları kısaca arzettiğim okulumuz 1950-1951 öğretim yılında, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, Eğitim Enstitüsü ve İlköğretmen Okulu adı altında üç kademeli, kız ve erkek, yatılı bir meslek okulu haline getirilmiş ve her kademenin program ve yönetmelikleri günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gözden geçirilmiş ve böylece bir asır önce başlamış olduğu memleket hizmetindeki vazifesine, tam bir meslek havası ve tesanüdü içinde, devam etme imkânına kavuşmuştur. Müessesemiz, bugün, maarifimizin istediği her kademedeki kaliteli ve gerçek öğretmenleri en iyi şekilde yetiştiren öğretim merkezlerimizden biridir. Dördü yabancı olmak üzere 66 öğretmeni, yedi memuru ve kız-erkek 510 öğrencisiyle memleketimizin maarif ve kültür hayatındaki vazifesine, bütün imkânlariyle, devam etmektedir. Bir öğretmen olarak şu ciheti iftiharla arz ve kaydetmek isterim ki her gün gelişmekte olan Türk maarifinin her kademesinde yüzlerce öğrencimiz vazife görmekte ve memleket maarifi okulumuzdan mezun bilgili, ahlâk ve faziletli, vatan ve milletsever genç öğretmenlerimizden geniş ölçüde faydalanmaktadır. Görevine azim, iman ve feragatla devam eden müessesemiz memleket maarifinin gelişiminde, bundan böyle de, 112 yıllık şerefli tarihine yakışır bir şekilde, memleketimizde öğretmen yetiştirme konusundaki önderlik meş'alesini de elinden tutarak, hissesine düşen hizmeti şerefle devam ettirecektir. Türk fikir hayatının ve faaliyetinin sözü edildiği muhitlerde, üç kademede öğretmen yetiştiren tarihî müessesemizin tesiri kendini daima hissettirir. Edebiyatta, gazetecilikte, tiyatroda, çeşitli maarif sahalarında, politikada, hatta mimaride ve ekonomide müessesenin tesiri ve izleri müşahede edilir. Maarifimiz her gün biraz daha ileri götüren, geliştiren ve genişleten Vekâletimizin okulumuzu da bir kat daha geliştireceğine kat'iyetle eminiz. Müessese; bu emniyet ve inanış içinde azimle ve imanla memleket hizmetindedir.

Değerli meslekdaşlarım,

« ÖĞRETMENLER YENİ NESİL SİZİN ESERİNİZ OLACAKTIR» diyen ve öğretmen yetiştiren müesseselerin önemini ve değerini, herşeyde olduğu gibi, herkesten iyi gören ve veciz şekilde ifade buyuran eşsiz BÜYÜĞÜMÜZ ATATÜRK'ün aziz ruhu ve hatırası önünde en derin hörmet ve şükranla eğilirim. Kuruluşun-

BİZE GELEN MEKTUPLAR

Efendim,

Bir san'at dergisi çıkarmak istediğinizi ve benden bu teşebbüse müzahir olmamı rica ettiğinizi bildiren mektubunuzu almış bulunuyorum. Böyle bir teşebbüs, kolay kolay göze alınamıyacak ve pek çok feragat ve fedakârlık isteyecek bir iş olduğu cihetle, gerçekleşmesi bütün Yüksek Muallim camiasını sevindirecektir. Ve biz, memleketimizin neresinde olursak olalım, daima eski yuvamıza hizmet etmeyi en şerefli vazife ve ödenmesi gereken bir minnet borcu telâkki edeceğiz. Bu sebeple yazı işlerini idare edecek arkadaşımız bize tercüme etmemiz icabeden metinleri bildirsin. Normal vazifemiz arasında tercümeyi yapabilmemiz için de bize 10-15 gün mühlet versin. Dergiyi ilk sayısından itibaren bana gönderebilirsiniz. Abone şartlarını bildirirseniz arkadaşlarıma da duyurmam mümkün olur. Bütün arkadaşlarıma selâmlarımı ve muhabbetlerimi yollar derslerinde başarılar dilerim.

Baki DERELİ
Lise Fransızca Öğretmeni

FİKİR ORDULARINA SELÂM

(Baş tarafı 13 ncü sayfada)

Mısrâları ile ebedîleştirdiği bu vatanda her birinizin elle tutulur birer müsbet eseri bulunmalı.

Her rüzgârlı tepesinde bir «çoban çeşmesi» çağıldıyan ve her köşesi bir «mâvi dumanlı Bingöl yaylası» olan bu toprakları, sen ey ışık ordusu, yeniden fethedeceksin: Şâirin diliyle söyliyelim:

M. Necmettin HACIEMİNOĞLU

---

dan bugüne kadar müdür olarak Ahmet Cevdet Paşa, Prof. İsmail Hakkı İzmirli, Sati Bey, Selim Sırrı Tarcan, İbrahim Alâeddin Gövsa, İhsan Sungu, Hâmit Ongusu ve daha bir çok güzide maarifcilerimiz bu müessesenin tümünün veya bir kısmının idarî sorumluluğunu üzerlerine almışlar ve her biri görev yıllarında, müessesenin gelişmesini temin yolunda, gayret ve emek sarfetmişlerdir. Müdür, öğretmen, memur ve öğrenci olarak okulumuza hizmeti geçen zevattan ebediyete intikal etmiş olanları rahmetle yadetmeği ve hayatta bulunan arkadaşlarımı da hörmet ve takdirle anmyaı şerefli bir vazife sayarım.

Bu mutlu günümüze katılmak suretiyle ihtiyar ettiğiniz zahmet ve ilgiden ötürü tekrar şükranlarımı arzeder, cümlenizi saygıyle selâmlarım.

MEKTUPLAR

Sevgili Kardeşlerim

Mektuplarınızı sevinç ve heyecandan zaptedemediğim göz yaşları arasında okudum...

Bizim yaktığımız ocak, bizim parlatmağa çalıştığımız meş'ale demek ki devam ediyor. Sizleri tebrik ederim. Sizlere başarılar dilerim.

Çıkartmayı tasarladığınız dergi için bir yazı gönderiyorum. Bundan böyle her ay bir yazı yollayacağım.

Başka halledilmesi gereken meseleleriniz olursa, bize de baş vurmaktan çekinmeyiniz.

Hepinize en samimi sevgilerimi sunar, hasretle gözlerinizden öperim.

Kalbi sizler için çarpan, Ocaklı Necmettin HACIEMİNOĞLU.

Talebe Cemiyeti Başkanlığına

Yüksek Öğretmen Okulu'nun müstesna ve sihirli havasını sahifelere aksettirmek, eski ve yeni mezunları bu sahifelerde karşılaştırmak gayesiyle çıkarmayı düşündüğünüz dergi, ancak bir Yüksek Öğretmen'liye yakışacak görüşün ve duyuşun neticesi olabilirdi..

Bu isabetli kararınızdan dolayı sizlere en samimi takdir duygularımı gönderir, attığınız her adımda muvaffak olmanızı temenni ederim?.

Uzaklardan sizlere yapabileceğim en ufak bir yardım, hayatımın sayılı memnuniyetlerimden birini teşkil edecektir.. Arzularınızı bekliyorum..

Bu vesile ile şahsınızda bütün arkadaşlarınıza en iyi dileklerimi gönderir, başarılar dilerim..

Behire ARSAN
Lise Felsefe Öğretmeni

FRİEDRICH SCHILLER

(Baştarafı 5 nci sayfada)

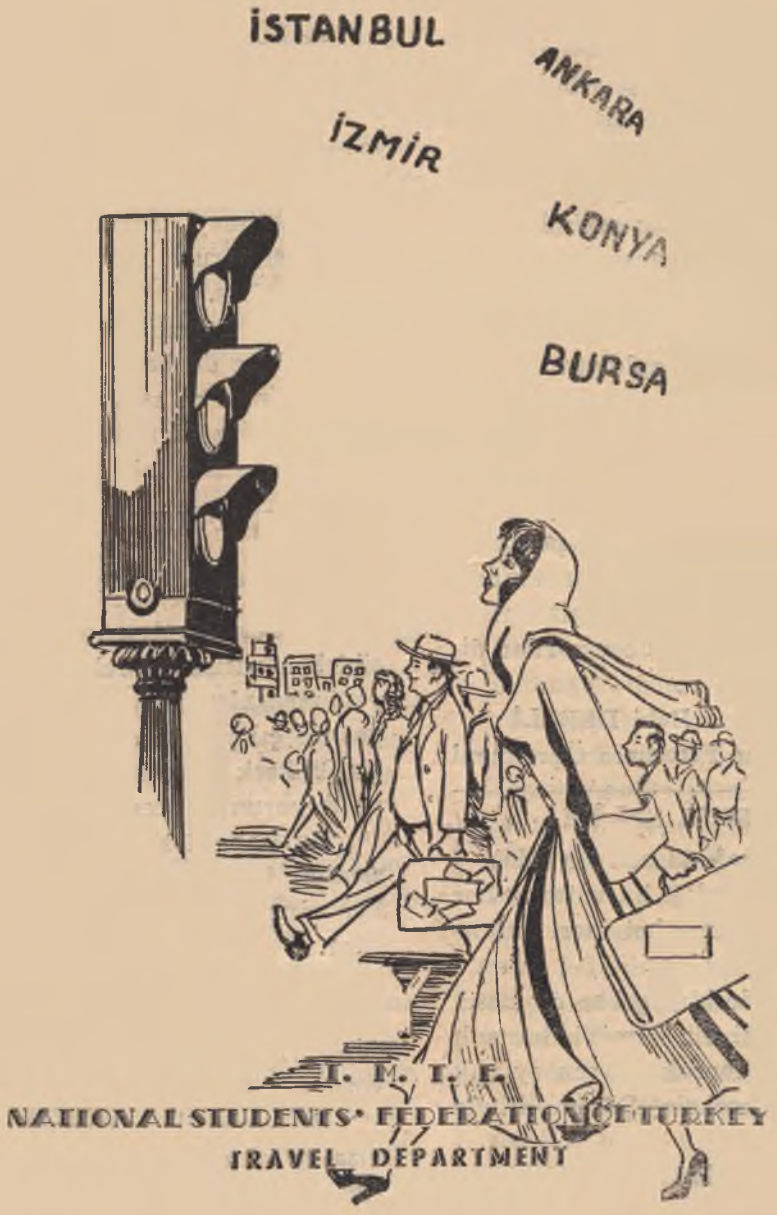
rin bir ruh yakınlığı gösteren Namık Kemal'imizin şu tanınmış mısralarını tekrarlamaktan kendimi alamıyorum :

Yüksel ki yerin bu yer değildir
Dünyaya geliş hüner değildir

***

Yüksel ki bunun da fevki vardır
İnsanlığın ayrı zevki vardır

Prof. Dr. Burhanettin BATUMAN

TÜRKİYE MİLLİ TALEBE FEDERASYONU
TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

1. YURT İÇİ GEZİLER
2. YURT DIŞI GEZİLER
3. TERCÜMAN ve REHBERLİK MESLEKLERİNDE EMRİNİZDEDİR.

CAĞALOĞLU NO. 40 TEL : 22 04 54

Parmaksızoğlu Basımevi — Nuruosmaniye

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz ... ... PINAR
San'atta Yenileşme Ruhu ... ... Ayhan DOĞAN
Ziya Gökalp ve Millî İktisat ... ... Prof. Dr. Mehmet KAPLAN
Eğitim Felsefemiz ... ... Nihad Sami BANARLI
Felsefesiz Gençlik ... ... Ramazan DEMİR
Kaliteli ve Kalifiye
Öğretmen Yetiştirmek ... ... Prof. Dr. Abdülkadir KARAHAN
Eğitim ve Öğretimde Millî Kültür ... ... Dr. Hakkı YILDIZ
Anadolu'nun Türkleşmesi ... ... Cumhur AREN
Eski Türk Medeniyetinin Tarihî Rolü ... ... Prof. İbrahim Ç
Eski Türk Medeniyetinin
Tarihî Rolü ... ... Prof. İbrahim KAFESOĞLU
Camilerimiz ... ... Âmil ÇELEBİOĞLU
Dil Üzerine
Düşünceler ... ... Doç. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU
Madmazel Noralya'nın Koltuğu ... ... Osman GÖKÇE
Yüksek Öğretmen Okulları Hakkında ... ... İsa EŞME
Millet Evladı ... ... Necmettin TÜRİNAY
Okulumuzdan Haberler ... ... PINAR
Karakız ... ... Mehmet ÖZMEN

Yıl: 8 – Sayı: 6 ÖZEL SAYI Mayıs 1968

ÖN SÖZ

Sayın okurlarımız,

Üniversiteler ve Yüksek Okullar kendi çalışmalarını ihtiva eden, kendilerine has ilim dalının ışığını tutan yayın organları ile umumi efkâra inmeye çalışırlar.

Biz de Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti olarak, karınca kararınca kendimize düşeni yapmak için, söz sahibi kudretli kalemlerden örülü bir kadro ile PINAR Dergisinin neşriyatına başlamış bulunuyoruz.

Vakıa ; daha önceki cemiyetler de aynı ismi taşıyan bir yayın organına sahiptiler. Fakat nedense yüksek bir kitlenin şekillenmiş kafa ve ruh yapısı bilinmiyen kıskaçlarda sıkıştırılmış ve kader birliğinden doğan kutsal bağ çözülmeye yüz tutmuştur. Zaman zaman ilmi hüviyetini kaybeden, yüklendiği mesuliyetin mânâsını idrak edemiyen, bu organ ne uzun ömürlü olmuş, ne de istenileni verebilmiştir. Bu yüzdendir ki, geçmiş Yüksek Öğretmen kafilesine hürmeten dergimize eski ismini verirken, muhtevâyı ve yazı kadrosunu tamamen değiştirerek işe koyulduk.

Gayemiz hiç bir ideolojiye alet olmadan, dimağları ve ruhları besliyen mefhumların körpe zihinlerde yerleşmesini sağlamak, öğretici sıfatının hakkını vermektir.

PINAR

SAN'ATTA YENİLEŞME RUHU

Ayhan DOĞAN
(Yük. Öğr. Ok. Müdürü)

İnsanlara doğruyu ve iyiyi sevdiren şey, yeniliğin yarattığı üstünlükten gelir San'at, mükemmelin yaratıcılığı olduğuna göre, onda, yenileşme bir zaruret halindedir. Her devrin belirli anlayışları ve bazı kaynaklara bağlı özel kuralları vardır. San'at ruhu, yeni yollara yönelirken bunların bir başka gözle görülüşü, moda haline gelebilecek bir takım düşünüş tarzlarının ortaya çıkışı en ölçülü kavramlarda bile görülen şeylerdir. Ama biz, yenileşmeyi önce san'atçının kendi öz varlığında sonra da bütün san'at meselelerinde düşünmeliyiz.

San'atçının yeniliği, onun ihtiyacı olarak göründüğü zaman bir san'at dalının yeni bir karakter kazandığını seziyoruz. Bu durumda iyi san'atçı özelliği, daha çok yeni bir ruhla beliren san'at yaratıcılığı olmaktadır. Ona, yeni insan, yeni düşünce veya yeni san'at damgasını vuracak olan gene herşeyden önce bir (forme) un yakalanışıdır Romanı hayatın bir san'atı haline getiren yazarın, bir yenilik ruhu göstermesi, düşüncenin ve insanın ele alınışı olduğu kadar, üstün bir iç değişme ve görünüşün de esasıdır. Büyük gelişmelerin yaratıldığı ve dil gibi bir varlığın da bütün olgunluğunu kazandığı san'at mes'elelerimiz, belki çok defa bu esasla beraber yeniliğin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. San'at psikolojisi, alelade duygulanmaların değil, oluş halindeki ikinci bir insan benliğinin bütün iç olaylarında gördüğümüz san'at gerçekleridir. San'atçı daha ilk yapıdan, ilk cümle veya mısradan başlıyarak yolunun tıkandığını sezdiği zaman, yolunu yeniden aramak zorunda kalır. Bu iç yenileşmesinin konuda toplanışında çok daha kolay bir görünüş vardır. Lucien, «şairlerin ve ressamların kaidelere riayetsizlikleri, eski bir darbı meseldir» derken, bir yenileşme ruhuna sahip oluşun değerini, san'at hüriyetinin şekil anlamını belirtiyordu. San'at, belki, kurallara varıştır. Ama tabii kaynağın san'at zevkini yaratması kadar da gerçek bir olay düşünemeyiz. Mes'elelerine önemle bağlı bütün san'atlarda, bütün değişmeler olgunluğa yönelmiştir. Çağların yarattığı düzenler de san'atın gerçeklerini etkisi altında bırakır. Burada yenileşme kaynaklarının Rönesanstanberi gösterdiği durumlar, san'atların imkânlarını insanın ve toplumun yararına düzenleyen, zengin duygulanma tarzlarının ölmezliğini ve düşüncenin rolünü değerlendiren gelişmelerdir.

Gerek dilde, gerekse konuda beliren zaruri davranışlar, modanın çizgisi içinde kalır. San'atın modaya kaçan özellikleri uzun bir çalışmanın sonucunda

ortaya çıkan ve bir sistemle yapılan yenileşmelerdir. Oscar Wilde «moda o kadar çirkin bir şeydir ki onu her altı ayda bir değiştirirler» diyordu. Gerçekten san'atın moda olmadığı da bu bakımdan söylenebilir. Ama, bir yenilik aramada, yeni köklere ve kaynaklara gidişin şartlarını, elverişliliğini de gözönünde bulundurmalıyız. Şiir ve hikâyemizde değişen ruh, yeni bir anlayışın değerlendirilişidir. Belki en az değişmeyi hikayemizde değişen ruh, yeni bir anlayışın değerlendirilişidir. Belki en az değişmeyi hikâyede, anlayış olarak, şiirde ise, sürekli bir yenileşme şeklinde buluyoruz. Bütün söz san'atları sosyal görünüşler içinde insan düşünce ve yaratıcılığının, ahenk veya bileşim haline getirilmiş ayrı kalıp ve şekillerde anlatılışıdır. Her örnek, insan varlığının, tabiî veya sosyal yaşayışlarımızın görünüşlerini verir. Gene her insan ve her cemiyet bu görünüşler içinde yeni san'at davranış ve duygulanmaları kazanır. Buradaki gelişme, insan zekâsının bir düzen çerçevesinde çalışmasına bağlıdır. Zekânın yeniliğe kattığı değerler içinde bir kültür adımının var olduğu, fert ölçülerinde olduğu kadar cemiyet yargılarında da belirir. San'atın topluluk meseleleriyle yenileşmesi, ancak fert psikolojisindeki intibalarına göre kendi özel düzenine kavuşmasıdır. San'atla cemiyet ilgilerine gene san'atçının özelliği ve yaşayışının gerçek yönleri üzerinde rastlarız. Tek başına toplum meselesi, sanatı yenileşmeye götüremez. Bütün aydınlık, bütün güzellik gene san'atçının ruhunda olacak, oradan güzel, açık ve asıl plândan topluluğa geçecektir. Bütün büyük san'atçılarda böyle bir olayla karşılaşırız. O kadar ki romantizm'le beraber başlıyan «kendini söyleme», değişe değişe dış dünyanın ve olayların söylenişinde gene ayni noktaya geldi. San'attaki yenileşme sadece muhtevanın ayıklanışı da değildir. Konular, zaman zaman, ekollere bağlı olarak görünürler.

Ancak konuya verilen önemle yaratılan durumlar bir bütünlüğün ortaya konuşu bakımından önem taşır. Hattâ bu nesil bölünüşlerinde de üstünlük sağlar. Özellikle tanzimat yeniliğimiz Türkçenin ve yeni bir Türk ruhu yaratmanın peşindedir. İşte bu tip özleşme gayretleri san'atı, cemiyet ve fert karşısında yüksek ve değerli kılabilecek, soylu, geleneklere ait kavramlar yaratır. Şairlerin ve yazarların san'at anlayışları, ressam ve heykeltraşların ekol terbiyeleri ve ferdî oluşları daha iyi ve güzel, hattâ millî unsurlarla beslenmedikçe, onların çağdaş oldukları hakkında da hüküm verilememiştir.

San'atın dış mes'eleleri, onun şartları olduğu için, bilim gerçeklerinin, tenkidin, dil ve söyleyiş değişmelerinin çağdaş bir yenileşmesi onlarda da aranabilir. Ancak dil rönesansının bir iç mesele olarak görünüşü ise, san'atçının kullandığı dil yönünden ele alınış tarzına bağlıdır. Çağ ileriliği, medenî gelişimler sonucuyla, san'atın ve insanın mahiyet, yaşama, zevk ve kültür değişikliğine uğramasına, hattâ san'at tanıtışlarının günden güne derinleşen araştırmanın ortaya çıkardığı metodlar ve ölçülerle belirli düşüncenin yaratılmasına sebeb olmaktadır. Bu anlamdaki yenileşme ruhu, millî karakteri milletlerarası seviye yanında tutabilecek gücü göstermeli ve zayıf bir yetişme tarzının üzerinde gerçekten yeni olmak gibi bir kaygı ile hareket edilmemelidir. Zira yenilikteki orijinalite, mutlaka insan varlığını toplumdaki özelliğiyle, tarih, medeniyet, millî şuur ve ruhun üstünlüğü altında tutmak gibi bir esasla birleşir.

Her yaratıcılık, şüphesiz, bir modele muhtaçdır. Ancak, öz benliğin yanında yeni anlamların da ortaya çıkabilmesi için, bütün yenileşmeler, böyle bir olayı kabul etmişlerdir. San'atın ve tekniğin, sosyal hayatımızın oluş ve davranışları diye benimsediğimiz pek çok durumlarda, insan zevk ve heyecanının, hattâ alışkanlıklariyle bunlardan sıyrılma isteğinin önemli rolleri vardır. Cemiyetin tabiî görünüşü, insanın olumlu ve genel gidişler gösterdiği davranış bütünlüğüne bağlıdır. Muhayyilenin yaratıcılığı veya algıların sonucu olan kural ve düzenler, sanatın olduğu kadar sosyal yaşayışın da yeni modellere bakış tarzını verir. Buradaki obje değişmez bir karakter taşıdığı müddetçe varlığını gösterir. Charlette Bronté'nin «Güzellik bakanın gözündedir» sözündeki değer bir romancı ölçüsü olmaktan çok, modelin görülüşünden çıkacak yenileşmenin ifadesidir Ve buradaki değişme, iyi bir bakış karşısındadır. San'atçı bu gözle bakabilen insan olduğuna göre, ferdî karakteriyle veya sanatın dış şartına bağlı yönleriyle bir yenileşme ruhu ortaya koymuş olacaktır. Topluluk bu bakışa alışabilirse san'atı kendi yapısına sokar. Yenileşmenin, modanın bir varlık haline gelebilmesi de gene böyle belirir. Modayı, çok defa bir modele bağlı sistem diye anlarız. San'atçının zevki, ortak bir anlayış içinde bulunduğu zaman gereken önemi kazanıyor. San'atta halk kaynağına eğiliş, belirli bir ülkü

ile beraber güzelliği de verince bir akış halinde yaşayabiliyor. Ama önemli olan bu akışın kalabilmesi, sürebilmesidir. Gerçek yenileşme bu anlam içindedir. Bir cemiyet, bir millet kendi renk ve kokusunu ancak bu çevrenin anlaşılmasında bulur. Gelecek hakkında düşünce ve görüşlerimizi kuvvenlendiren de, bizim bugündeki oluşumuzdur. Bir benzere göre yeni davranış şekilleri yaratmada bazı tipik kavramların yol gösterici olan durumları da vardır. Çeşitli faktörlerle zevk, görüş ve anlayışlar değiştikçe yeni yeni modellere dönüş zarureti duyuluyor. Geleneklerine bağlı toplumlarda görüldüğü gibi, öz yenileşmesinden çok kalıp değiştirmeler göze çarpıyor ve milli kaynakların sürekli etkileri daha açıkça beliriyor. Cemiyetlerin kendi gerçeklerini san'ata geçirme yolunda bazan çağdaş örnekleri de beninsedikleri olmuştur. Çok defa da yöneldikleri esasları, yenilik kaynağını kendilerinde bulan tabii ve yerli özleşmelerle bir tutarlar. Edebiyatta varlık göstermek isteyen her milletin, mutlaka zamanın akışı içinde dil gelişmesiyle birlikte ruh yenileşmesini de yaratması gerekir. Goethe'ye o kadar çok dokunan ve onun yetişme çağlarının bir çeşit kuralı halinde düşünebileceğimiz, kitabına almakta fayda gördüğü Genel Alman Kütüphanesi Dergisi'nin şu satırları hemen hemen konumuzun ana meselelerini özetler gibidir: «İnsanların yüreği bundan böyle, muhtelif fazilletlerin ve hele topluluk hayatının güzel faziletlerinin yararına olarak sık sık heyecanlanacak ve ondan artık daha ince duygular uyanıp gelişecek. Bilhassa içine işleyecek olan birçok intibalar genç okuyucuya, insan kalbinin daha gizli köşelerini ve ihtiraslarını öğrenmek ihtiyacını verecek ki, Ovidius'un pek seçkin bir üstadı bulunduğu bu bilgi, bütün o lâtince ve yunancalardan daha değerlidir. Fakat gençlerin eline eski şairlerin ve bu arada Ovidius'un eserleri sadece bunun için verilmiyor. Ulu yaratıcının bize bahsetmiş olduğu bir sürü ruh kuvvetleri var ki, bunlara gerekli terbiyenin, hem de daha ilk yaşlarda, verilmesine kusur etmemek lâzımdır ve bu terbiyeyi ne mantıkla metafizik, ne de Lâtince ile Yunanca sağlıyabilirler; sonra bizim bir de muhayyile kuvvetimiz vardır ki, bunun ilk rastladığı şeyleri gelişi güzel kapmaması istendiği takdirde, en uygun ve en güzel manzaraları önüne sererek, bu suretle güzel şeyleri, gerek tabiattan, gerekse heryerden, o belirli ve gerçek çizgileriyle, ayni zamanda da bütün incelikleriyle, tanıyıp sevmeye ruhumuzu alıştırmak ve onu bu maksatla çalıştırmak zorundayız. Ondan sonra da biz, ilmî araştırmalar için olduğu kadar günlük hayatımız için de bir sürü fikirler ve genel bilgiler edinmeye muhtacız ki bunlar hiçbir ders kitabından öğrenilemez. Duygularımızın, meyillerimizin, ihtiraslarımızın hep faydalı bir şekilde geliştirilmesi ve temizlenmesi lâzımdır». (Şiir ve Hakikat. IX. kitap).

Burada belki çok daha çeşitli yönlerden yenileşme ruhunu ele almak ve konunun bütünlüğünü yaratabilecek mes'elelere yer vermek mümkündür. Tabiat, cemiyet ve san'atçı çizgisinin takip ettiği yol, devre devre, hattâ şahıs şahıs kendi değerleriyle görülür. Ancak bir noktayı daha belirtmek yerinde olur. O da, taklit ve aktüalitedir. «San'at taklit etmez, tefsir eder» sözündeki anlayış; tabiatın veya cemiyetin, tam karşılıklariyle san'ata geçmesi, onun yenileşmesi değildir, sanısında toplanıyor. Bunun için geçmişin tanınması, bazı gerçeklerin araştırılması ve geleneğin kopmadan gelişmesi, yenileşmesi gerekir. Açıklayışta, san'atın anlama bağlanması ve bunun dışında yeni san'at yaratıcılıkları bulunmıyacağı düşüncesi artık iyiden iyiye bilinmelidir. Bir san'at zevk ve terbiyesinin kurulmasında, san'atın ve san'atçının asaleti, insan olarak varlığını gösteren değerlerde yaşar. Gerçek yenileşme ruhu da bu yaşayıştadır.

MİLLETLERİ
KURTARANLAR
YALNIZ VE ANCAK
ÖĞRETMENLERDİR.

K. ATATÜRK

ZİYA GÖKALP ve MİLLİ İKTİSAT

Prf. Dr. Mehmed KAPLAN

Batılıların dikkate şâyân bir düşünüş tarzları vardır: tekrar bugüne gelmek için eski mâziye giderler. Bunun sebebi, sosyal hayatta her şeyin zaman içinde gelişme ve değişmesidir. Bir fikir veya müessesenin zaman içinde değişme ve gelişmesini görmek, onun mânâ ve fonksiyonunu bize daha iyi öğretir. Ağaç tohumun içinde gizlidir. Fakat ağaç zamanla gelişmek süretiyle asıl hüviyeti ile gözükür. İnsan hayatında her şeyin mâzisi ve istikbali vardır.

Biz her şeyi oluş ve değişme hâlinde gösteren bu düşünüş tarzına pek alışmamışızdır. Bize sâbit hakikatler lâzımdır. Atasözü veya slogan hâline getirilmiş formüller... Fakat bu, düşünmek demek değil, hap yutmaktır. Çokları böyle haplarla zehirlenmişlerdir. Mutlak hakikate sâhip olduğunu sanan mutaassıp, kılınçla boynunuzu keser gibi bir tek cümle ile her şeyi hâlleder. Düşünmek, kafa yormak demektir. Alain, öğrencilerine, «hakikate giden en uzun yolu tercih ediniz» der.

Eskiden bugüne gelmek, onları tekrar okumak, o millet ve insanlığın geçtiği yollardan düşünerek geçmek. İnsan bu esnada neler bulmaz.

«Türkçülüğün Esaslarını» zaman zaman tekrar okur ve okuturum. Gökalp, her şeyi daha önce uzun uzun düşündüğü ve olgunlaştırdığı için son derece sade ve basit cümlelerle konuşur. Yunus Emre'nin şiirleri gibi, onları da tam olarak anlayabilmek için geliştirmek lâzımdır.

Geçenlerde «İktisadi Türkçülük» bahsini tekrar okuyordum. Büyük mütefekkir sadece mâziyi değil, istikbali de gören düşünceleri ile beni bir kere daha kendisine bağladı.

Bu yazının başında o, en sevdiği devirlerden biri olan eski Türklerin kendilerine ve çağlarına hâs çok gelişmiş bir iktisadi hayatları olduğunu söyler. Yazı kısadır, fakat özlüdür. Meraklı biri, kaynaklara baş vurarak Gökalp'ın burada ileri sürdüğü fikirlere dayanarak kocaman bir kitap yazabilir ve bence böyle bir eser yazılmağa değer. Milliyetçiler, tarihle millî refahın neye dayandığını bilmelidirler.

Başlıca üç temel gösteriyor Gökalp:

1. Hayvancılık:

«O zamanlarda, Türklerin bütün servetleri koyun, keçi, at, deve, öküz gibi hayvanlardan ve yedikleri süt, yoğurt, peynir, tereyağı, kımız gibi hayvanî mahsûllerden ibaretti.

2. Ticaret:

«İlhanlık devirlerinde, devletin en büyük vâridât membaı, Çin'den Avrupa'ya ipek götüren ve Avrupa'dan Çin'e kadife getiren Türk ticaret kervanlarıydı.»

Gökalp burada Türklerin genişleme siyasetlerini iktisadî sebeplerle izah ediyor Türkler «Asya ve Avrupa milletleri arasında beynelmilel bir ticaret ve mübadele teşkilâtı yapmağı da üzerlerine almışlardı.»

3. Zanaat:

Eski kabile ve boy adlarından bazıları gösteriyor ki, Türkler el sanayiinde de çalışıyorlardı: «Ağaç erleri, Tahtacılar, Mandallar, Menteşeler, Sürgücüler ilh..»

«Gök Türklerin dedeleri demirci idi.»

Anadolu'da keşfedilmemiş bir «Köy sanayii» var ki, Gökalp'ın bu fikrini teyid eder. Anadolu köyleri eski Türk medeniyetinin «açık hava müzeleri» dir. Ben Konya köylerinden birinin, Huğlu köyünün toptan Alman fabrikalarını kıskandıracak silâh ve demir eşya imâl ettiğini gözümle gördüm. Bu, bir demirci köyüdür. O civarda hasırcı ve halıcı köyleri de vardır.

Gökalp, bu yazısında eski Türk medeniyetindeki refahın sosyal bir tarafını da belirtiyor. Eski Türk hakanları topladıkları servetleri, bir ziyafette «yağma usûlü» ile halka dağıtıyorlar. «Bu sûretle yağmaya uğrayan Salor Kazan bir müddet sonra, yine Oğuz ilinin en zengin beyi olurdu.»

Uzak mâziye ait bu kısa tablodan sonra Gökalp hâl-i hâzıra ve istikbale geçiyor: «Türkler, mâzide nâil oldukları bu iktisadî refaha istikbalde de mazhar olmalıdırlar. *(Hem de kazanıla-*

cak servetler Salor Kazanın zenginliği gibi, umuma ait olmalıdır.)»

Parantez içine almış olduğum son cümle çok mühimdir Millî varlığı her şeyden üstün tutan Gökalp, sadece kendi çıkarını düşünen Kapitalizmin müdafaacısı olamazdı. Öte yandan o yine milliyetçi olduğu için Sosyalizm ve Komünizmi de savunamazdı. «Tarihî Maddecilik ve İçtimaî Mefkûrecilik» bahsinde görüldüğü üzere (bahis VII) Gökalp, hayat felsefesi icâbı materyalist görüşün aleyhinde idi. Öyleyse üçüncü bir yol lâzımdı. Gökalp buna «Solidarizm» «içtimâî tesanütçülük» adını veriyor.

Şu cümleler, dikkatle üzerinde durulmağa değer :

«Türkler hürriyet ve istiklâli sevdikleri için, iştirâkçi olamazlar. Fakat, müsavatperver olduklarından dolayı, fertçi de kalamazlar. Türk harsına en uygun olan sistem solidarizm yani tesânütçülüktür.»

Gökalp, beşeri kıymetlerle ve harsla sosyal ve ekonomik rejim arasında bir muvazene kurmağa çalışıyor. Millî ruhu esas alıyor ve ona uygun bir iktisadi rejim tasavvur ediyor.

Bugün üzerinde çok konuşulan «ferdi mülkiyet» ile «fazla temettü : plus - value» hakkında Gökalp dikkate şâyân fikirler ileri sürüyor :

1) «Ferdî mülkiyet, içtimâî tesânüde hâdim (yararlı) bulunmak şartiyle meşrudur. Sosyalistlerin ve komünistlerin ferdi mülkiyeti ilgâya teşebbüs etmeleri doğru değildir. Yalnız, içtimâî tesânüde hâdim olmayan ferdî mülkiyetler varsa, bunlar meşru sayılamaz.»

2) «Ferdî mülkiyet gibi, içtimâî mülkiyet de olmalıdır. Cemiyetin bir fedakârlığı veya zahmeti neticesinde husûle gelen ve fertlerin hiç bir emeğinden hâsıl olmayan fazla temettüler, cemiyete aittir.»

3) «Fertlerin bu temettüleri kendilerine hasretmeleri meşru değildir. Fazla temettülerin «plus-value» lerin cemiyet nâmına toplanmasıyle husûle gelecek büyük meblâğlar, cemiyet hesabına açılacak fabrikaların, tesis olunacak büyük çiftliklerin sermayesi olur. Bu umumî teşebbüslerden husûle gelecek kazançlarla fakirler, öksüzler, dullar, hastalar, kötürümler, körler ve sağırlar için hususi melceler ve mektepler açılır ; umumî bahçeler, müzeler, tiyatrolar, kütüphâneler tesis olunur. Ameleler ve köylüler için sıhhî evler inşâ edilir.»

Bundan 45 yıl önce yazılmış olan bu satırlar size çok yeni gelmiyor mu?

Milliyetçiliği Kapitalizmle birleştirenler hata ediyorlar. Bugün Marksistler, Komünizmle Milliyetçiliği birleştirmeğe çalışıyorlar. Gökalp'a göre bu da yanlıştır. Milliyetçilik, hürriyet ve istiklâle dayanır. Rus idaresi altında yaşayan Türkler ve diğer milletler esirdirler. Rusya bu tahakkümünden vazgeçmedikçe Türkiye'de ahmaklardan başkasını kandıramaz. Evet, istismarcı, millî menfaatlere aykırı, hodgâm, kendi çıkarından başkasını düşünmeyen Kapitalizm, menfur ve gayr - ı meşrudur. Fakat millî hars, hürriyet ve istiklâl de vazgeçilmez kıymetlerdir.

Gökalp, bugün Türkiye'de boşuna devam ettirilen sosyal ve ekonomik çatışmaları hâlleden yolu bundan elli yıl önce bulmuştur. Eğer onun fikirleri üzerinde düşünse idik, şimdiye kadar bir hayli yol alırdık.

Şunu da belirtmeden geçmeyelim ki, son elli yıl içinde müsbet neler yapılmışsa, onların arkasında büyük mütefekkirin tesiri vardır. Milliyetçilerin yeni bir ideoloji ve iktisat sistemi icâdına ihtiyacları yoktur. Gökalp'ı dikkatle okumaları ve fikirlerini tatbike çalışmaları kâfidir.

Dinde ve san'atta olduğu gibi, felsefe ve tefekkür hayatında da mühim olan, eski fikirleri yeni bir şekilde anlamak, onları fazla bozmadan bugüne tatbik etmektir.

Son çağda millî hayat üzerinde en derin ve geniş şekilde düşünen en büyük fikir adamı Ziya Gökalp'dır. Sosyal mes'elelerle meşgul olan hiçbir Türk onu ihmal etmemelidir. Gökalp'ın yazılarında geliştirilecek çok canlı tohumlar vardır.

14 TEMMUZ - ANANEVİ

YÜKSEK ÖĞRETMENLİLER GÜNÜ

Eğitim Felsefemiz

Nihad SAMİ BANARLI

Bundan birkaç yıl evvel, Amerikadan yine bir uzmanlar heyeti getirilmişti. Bunlar, öğretmen yetiştiren okullarımızın programlarını inceleyip ıslah yollarını göstereceklerdi.

Yabancı uzmanlar o zamanki maarif erkânımıza önce şunu sordular:

— Sizin eğitim felsefeniz nedir?

Kendilerine bizim bir eğitim felsefemiz olmadığı haber verilince, dediler ki:

— Öğretmen yetiştiren okullarınızda herhangi bir maceraya girişmeden önce eğitim felsefenizi ortaya koyun.

Daha sonra, Maarif Seferberliği adlı, diğer reklâmatif bir hadise sırasında, işin önemini düşünen Reşat Tardu, bu meseleyi ele almak istediyse de yaptığı teklif, bizim böyle şeylerden anlıyacak seviyede olmadığımızı belirten bir netice verdi. Yani sonuçsuz kaldı.

Burada Ziya Gökalp'ın bir dikkatini hatırlıyorum: «Rostand adlı bir Fransız filozofu diyor ki: Bir kumandan için, karşısındaki düşman ordusunun ne kadar askeri, ne kadar silâhı, mühimmatı olduğunu bilmek çok faydalıdır. Fakat bundan daha çok faydalı bir şey vardır ki o da düşman ordusunun felsefesini bilmektedir.» «Türkleri, Çanakkale ve İstiklâl Savaşlarında galip kılan, maddi kuvvetleri değildi, ruhlarında hükümran olan millî felsefeleriydi...

Bizi savaşlarda galip kılan felsefe ve iyman nedir? Bunu tekrara lüzum görmüyorum. Bu misalî, eğitim savaşlarımızda muvaffak olmak için eğitim felsefemizi bilmek ve bulmak lüzumunu aydınlatır diye söyledim.

Eğitim felsefesi, bir milletin millî medenî ihtiyaçlarının, sosyal ve psikolojik temayüllerinin; tarih ve coğrafya miraslarının bilhassa tarihte muvaffak olduğu asırlardaki başarı, kabiliyet ve sebelerinin bilinmesi ve bulunması ile işlenir.

Biz, nice yıllardan beri kendi mâzimizden, hattâ kendimizden kaçmak yolunda bir dünya rekoru kırdığımızdan, bu probleme eğilmiş ve onu çözmüş değiliz. Daha ciddî düşünürsek bizim kendi sosyolojimiz, kendi pisikolojimiz bile kitaplaşmış değildir. Zekâda, tecrübede, umum kültürde, güzel sanatlarda, dilde ve düşüncede, ahlâkta ve mizaçta biz neyiz? Ne yapmak, hangi hedefte ilerlemek ve yükselmek ülküsündeyiz? Bizi terkip eden sayısız unsurlar, bir vatan ve tarih kaderi içinde nasıl ve ne yolda birleşmiştir?

Eğitim sistemimizden memleket idaresine; milletimizin moral eğitiminden kalkınma hedeflerine kadar bizim derdimiz, hangi madeni işlediğimizin farkında olmamaktadır.

Her toplumun bir cevheri ve her cevherin ayrı bir işlenişi vardır.

Bugün hâlâ, Türkiye'nin kalkınmasındaki ilk ve en ciddî hamlenin mutlaka maarifte yapılması lüzumunu anlamayışımız da yine eğitim felsefemizin yokluğundandır. Maarifte kalkınmanın uzun vâdeli bir iş olması, bizim ise çabuk ve acele başarılara derin meylimiz, başarısızlığımızın sebebi oluyor.

Çünkü bir milletin eğitim felsefesini, bir görüş ve düşünüş sistemi halinde ancak o milletin alimleri hazırlar, mütefekkirleri sistemlendirir.

Tarih, felsefe, iktisat, istatistik, türlü sosyal bilgiler, fen ve edebiyat alanlarında yetişmiş gerçek ilim adamları bu noktalara eğilmeli, bu hakikatları millet ve memleket realitelerinden alıp ilim eserleri haline koymalıdır ki işler yoluna girsin.

Böyle çalışılır, memleketin geçmişi hâli ve geleceği, en yeni metodlarla dahilî bir tetkik ve terkide tabi tutulur ve bu verak-ı mihr'ü vefa'yı dinliyenler olursa, o zaman ne yabancı uzmanlara, ne sahte tercüme programlara ihtiyacımız kalır.

Yeter ki memlekette yüksek bir maarif değil, sadece bir maarif lüzumu anlaşılsın.

Felsefesiz Gençlik

RAMAZAN DEMİR
(Y.Ö.O.T.C. Başkanı)

Toplumların sosyolojik yapıları, belli bir temele dayanır. Bir toplumun sosyolojik yapısı, üzerine kurulmuş olduğu temelin dayanıklık derecesine göre değerlidir, kuvvetlidir. Kuruluş temeli köklü ise, o toplumun yapısı da sağlamdır. Fakat bu demek değildir ki, sağlam bir temele oturtulmuş bir yapı yıkılamaz. En sağlam bir yapı ile örülmüş, temeli ham toprak üzerine oturtulmuş bir binanın duvarlarına, bizce zararsız görülen karıncaların musallat olduğunu düşünürsek, yüzyıllık dayanma gücü olan bu yapının, on yıla nimeyeceğini kimse iddia edemez.

Bir toplumun sağlam temellere oturtulmuşluğuna inanarak, onun ölmezliğini savunmak, her fırsatta lâfla sağlamlığını ifade etmek, gözle görülen yıkıcı faaliyetlere peşkeş çekmek gerçeklerle ne derece bağdaşabilir?

Bir toplumun geleceğinin dayanıklılığı, o toplumun yaratıcılarının temsilcileri olan nesillerin dayanıklılığı ile ölçülmelidir. Toplumun mihengi yetişen nesillerdir. Bu nesiller, mihenk grafiklerini kendileri çizecektir. Çizilen grafik, o toplumun geleceğinin dayanıklılığını ortaya koyacaktır. Bütün bunları nazarı itibara almadan, «nesillerin temeli sağlamdır» palavrasiyle, dipten yapılan kazıları milletin gözünden örtbas etmeye kalkışılmamalıdır.

Ların; perde aralarında gerçek hüviyetGerçek kisvesine bürünen yalanların, perde aralarında gerçek suratlarını göstererek sırıttıklarını kapamaya çalışanlar, gerçek küviyetlerini göstermeli, göstermiyorlarsa nüfus kütükleri bu sahte hüviyetlileri araştırıp bulmalıdırlar.

İyi niyetlerin ardında teneke çalan art düşüncelerin, toplum yapısında yaptıkları tahribatın misallerini hergün görüyoruz. Bunlar hergün biraz daha etraflarına etkin olmakta, etkinlik sürelerini - aldatma, aldatabilme süreleri - uzatmaktadırlar.

Bütün bunların bir sebebi vardır. Gerçekten sağlam bir yapıya sahip olan bir toplumu yıpratılmaya, çökertilmeye terketmenin nedeleri vardır ve toplum yapısının sağlam temellere dayandığın söyleyip, temelden bir yıkım faaliyetine girişmenin bir gereği vardır.

Bir toplumun geleceğinin güveni, yeni yetişen nesillerin - yukarda bahsettiğimiz gibi - kuruluş temellerin sağlamlığı palavrasını bertaraf edip, art düşünceli kişiler elinde ihmal edilmiş nesilleri günün şartlarına göre yetiştirmek, katıksız harçlarla yoğrulmuş bir yapı örmek, saf bir ruhla beslemek, nurlu bir inançla nurlandırmak ve şuurlu bir felsefe ile donatmakla sağlanmış olur. Sağlam bir yapının temeline bağlanan suyun tahribatı ne kadar fazla ise, bir toplum için: «sağlam temellere oturtulmuştur. Nesilerin temeli köklüdür» deyip ardında yeni nesilleri ruhsuz bırakmak, felsefesiz bırakmak, şuursuz bırakmak, inançsız bırakmak tıpkı temeline su bağlanmış sağlam yapı gibi, toplumun köküne de su bağlanmış demektir.

Bugün ana davalarımız düğümlenmiş dururken, bunların değilki çözümüne çalışmak, onların daha da düğümlenmesine yarıyan faaliyetler içersindeyiz.

Türk milletinin sağlam temellere dayandığına şüphe yoktur. Bunu tarih ispat etmiştir. Ne yazık ki bugün, bu sağlam temellere su bağlanmıştır.

Toplumumuzun geleceğini ellerinde tutacak olan yeni nesil şuursuz, ruhsuz, felsefesiz, inançsız bırakılmıştır, bırakılmaktadır. Günün nesli, gençliği saf bir ruh ile beslenmemekte, şuurlu bir felsefe ile donatılmamaktadır. Bilâkis mevcut olanı yıkmaya, yok etmeye çalışılmaktadır.

Bugün gençliğin arasında dolaşan art niyetli kişiler, gençliği kamplara ayırmış bulunmaktadır. Bugün, bu milletin geleceğinin sahipleri olacak gençlik, yeni nesil adeta düşmanca biribirine sarılmakta ve döğüşmektedir. Bu düşman kardeşlerin kavgalarını biraz daha alevlendirmek için, geri cepheden körükçüler, var kuvvetleri ile körüklerini çekmektedirler.

İşte bunun için toplumların sosyolojik yapılarına aldanıp, sağlam temellerin sahibi olan bir toplumun yıkılmıyacağı gafletine düşmemeliyiz. Yıkıcı faaliyetlerin önüne geçmenin bir zaruret olduğunu idrak etmeliyiz.

Bütün bunların bir sebebi, bir nedeni ve gereğinin olduğunu söyledik yukarıda. Bir toplumun yıkılmaya yüz tutması ve bütün yapılan menfi faaliyet-

lerin karşısında lâkait kalmasının bir sebebi vardır elbette.

Bu sebep gayet açıktır: Yeni yetişe neslin felsefesizliğidir. Sadece yeni neslin mi? Bence değil. Türk milletinin felsefesizliğidir. Öncelikle bütün milletin (X) sonra yeni yetişen neslin - ki zaten esas çıban başı temelden gelmektedir. - bir ana davanın etrafında toplanamamalarının, ayrı kamplara ayrılmanın, çeşitli zihniyetlerin aleti olmanın ve hele hele kendi benliğinden uzaklaşmanın sebeplerinin bütününü felsefesizlikte aramalıyız.

Eğer bugün memleketimin gençliği biribirine düşman ise, eğer bugün yeni nesil kendini tanımıyorsa, kendinden kaçıyorsa, bir ruhi buhran geçiriyorsa, gayesiz, şuursuz yaşıyorsa, sorumluluk duygusu yok ise hepsinin sebebi, gençliğin, neslin felsefesiz, inançsız yetişmesindendir.

Bugün özlenen gençlik mevcut değildir. Türk milletinin kaderini tayin edecek gençlik, bir takım zümrelerin şahsi çıkarlarına alet olmuştur. Genç dimağlar dejenere edilmiştir. Dağarcıklar, millet - memleket menfaatleri yerine, şahsi menfaatlerin zihniyeti ile doldurulmuştur. Sorumluluk duygusu yerini, vurdum duymaz ve neyime lâzımlığa terketmiştir.

Bir gençlik ki kendi milletinin öz varlığını inkâr etmenin gafletine düşer, bir gençlik ki kendinden kaçar, bir gençlik ki kendini başka ortamda arar, bir gençlik ki kafasını çok kolay kiraya verir, bir gençlik ki kendini bilmez, bir gençlik ki sorumluluk duygusunu taşımazsa o gençlik gençlik midir? lik Türk milletini nasıl temsil eder? Atatürkün düşündüğü gençlik bu gençlik midir? Türk milletinin geleceği böyle bir gençlikle mi garanti altına alınacaktır?.

Alınmak veya aksini iddia etmek lüzumsuzdur Canlı misali var: Buyurun üniversite gençliği, buyurun orta tahsil gençliği... Sınama mahiyetinde: «Ey genç arkadaş, sen nesin, ne olacaksın?» sorusu sorulsun bakalım, ne cevap alınacaktır. Elbette ki aranan cevap: «Ben insanım. Mühendis veya doktor olacağım.» cevabı değildir.

Bugün, gençlik ruhen bir sarsıntı içersindedir. Ruhlarda deprem vardır. Beyinlerde enkazlar harabeler yatmaktadır. Dimağlarda sisli dumanlar, kızıl alevler çıkmaktadır. Toplum dejenerasyonunun öncülüğünü gençlik yapmaktadır.) Ahlâkın sustuğu, ahlâksızlığın dem vurduğu, nara attığı bir ortamın liderlik yarışında, gençlik birinci gelmektedir. Bilerek veya bilmeyerek milli bütünlüğü parçalıyacak faaliyetlerin öncüleri genç genç kuşaklardır. Örnek mi: Türk milletinin Türklük gibi kutsal ana davası dururken, yirminci yüzyılın tezatlar ülkesi Türkiyesinde moskofçuluk (komünizmi benimseme çabaları), Amerikancılık ve mezhepçilik propagandaları yapılmakta, başkalarının çıkarına Türk milletinni bütünlüğü parçalanmaktadır. Bu faaliyetler sinsice örgütlenmekte ve gün geçtikçe kök salmaktadır. Batıl emeller uğruna saf Türk halkı kandırılmaktadır. Ve ne acı gerçektir ki, bütün bu faaliyetler başka Milletlerde çeşitli örgütler tarafından idare edilmekte ve Türk milletinden görünen bazı satılmışlar, Türk milletinin aleyhine kukla olarak kullanılmaktadır. Üzülerek belirtmek gerekir ki, adı geçen faaliyetlere bazı gençlik teşekkülleri de alet (ama doğrudan doğruya, ama dolaylı olarak) olmaktadır.

Haykırmaklığımız gerekir ki, Türk milletini gençliğimi yıkacak? Türk milleti koynunda yılan mı beslemiş? Türk milletinin kaderinde böyle bir şey mi mevcut?

Türk gençliği neden bu gaflet içindedir? Sokaklarda bağırmak, özlenen gençliğin kişiliği ile asla bağdaşamaz. Bunun yerine felsefesizliklerini idrak edip, memlekette sözü ile, kalemi ile, ilmi ile, icrası ile söz sahibi olan kişilerin yakalarına yapışıp, kendilerini bu duruma getirmenin ne demek olduğunu neden sormazlar? Elbette ki yeni neslin felsefesiz kalışının sebebinin sorumluları ilim adamı sıfatını taşıyan kişilerdir.

Dünya milletleri bir soğuk harp içersindedirler. Bu harbin ağırlık merkezi Türkiyedir, Türk milletidir. Neden bu harbin oyunlarına geliyoruz, neden Silkinmenin, dostumuzu, düşmanımızı kendimizi tanımanın zamanı gelmedi mi? Ne zaman gerçek hüviyetimize kavuşacağız? Ne zaman topyekûn bir felsefenin ruhu ile yoğrulacağız? Evet ne zaman?

(X) : Kastedilen millet saf Anadolu halkı değildir. Kendini kaybetmiş soysuz zümrelerdir.

DINAR

KALİTELİ ve KALİFİYE ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEK

Prf. Dr. Abdülkadir KARAHAN

Öğretim Mesleği Teşekkülleri Dünya Kongresi, İstanbul'da toplandığ zaman, ilk plânda «Öğretim Mesleğinin Durumu» konusunu görüşmüştü. Türk Tertip Komitesinin reisvekili olduğum için o günlerde meslek problemleri beni düşündürdü ve düşündürmektedir. Bunlardan bir başlıcası «kaliteli ve kalifiye öğretmen yetiştirmek» dâvasıdır.

Dünyanın dört bir bucağında, kalifiye öğretmen kifayetsizliği hissolunmaktadır. Hocalık mesleği gerek maddî, gerekse manevî bakımdan henüz hemen hiç bir yerde hakettiği ve lâyık olduğu mükâfata nail olmuştur denemez. Öğretmenliğin oldukça prestijli bulunduğu İngiltere gibi ülkelerde bile, hoca, mal ve meta yerine ancak hizmet arzeylediği, olhetle, yaptığının yeter derecede kıymetli gördüğüne kolayca şahit olamamaktadır. Hemen hiç bir suretle tıp, hukuk ve teknik meslekler mensuplarının gördükleri rağbete, öğretim üyeleri mazhar olmuş değilerdir. Bu durum karşısında acaba nasıl hareket etmek icab eder? diye kafa yormamak müşkildür.

Denebilir ki, bir memleketin istikbali, hocalarının elinde ve omuzundadır. Yüksek vasıflı, iyi yetişmiş, meziyetli, liyakat sahibi öğretmenlerden mahrum bir memleket, tehlikeli bir inişin başında demek olur. Çünkü öğretmen, yarının neslini yetiştiren yegâne kuvveti temsil eder. Okulsuz, okuma yazma bile olmayacağına ve okulun ruhu da öğretmen bulunduğuna göre başkaca çıkar yol var mıdır? Okul binasının modern ve her türlü teçhizata malik olması yetmez. Zira bina, malzeme onu iyi kullanan, ondan istifadeyi kusursuz halde yapmayı beceren insan elinde olmazsa neye yarar... Çocuklarımız, gençlerimiz evden ve cemiyetin diğer sahnelerinden çok fazla okulun tesiri ve nüfuzu altındadır. İnsanları yücelten ve geliştiren başlıca iki vasıtadır: Öğretmen ve kitap... Hattâ kitabın bile ilk gençlik çağlarında iyisini kötüsünden ayırdetmek öğretmenin klavuzluğu sayesinde kolaylaşır.

Şu halde yüksek vasıflı ve seçkin öğretmen nasıl yetişebilir?.. Bu sorunun cevabı kolayca verilmez. Bununla beraber şu çarelerin aklâ gelmesi, bu davaların şifa vermesi mümkün ve muhtemeldir:

İlk önce bilmek gerekir ki, «marifet iltifâta tâbidir, müşterisiz metâ zayidir» sözü büyük bir gerçeği koynunda saklar. Öğretmenlik mesleği, herkesin rağbetini çekecek hâle getirilirse, istidat ve liyakat bakımından ilk, orta ve Yüksek Öğretmen Okullarına iyi elemanlar talip olur. Zekâ ve kabiliyet bakımından üstün bir istikbal vadeden fidanların birgün elbette meyvedar olacaklarından şüphe edilmez. Yoksa çekici tarafı bulunmayan ve cemiyet nazarında bir prestiji, hattâ üstünlüğü göze çarpmayan mesleğe gerçek istidatlı gençler neye talip olsun?... Bunun için de başta öğretmenlere verilen maddi karşılığın artırılması hatıra gelir. Mütevazı da olsa rahat bir hayat standardı vadetmeyen bir mesleğe kimse kolay kolay rağbet etmez. Hâkimlere tanınan tazminat kabilinden, yahut subaylara verilen imkânlar misüllü, öğretmenlere de bir aşınma payı, bir meslek zamı düşünülmelidir. Hayatın alabildiğine pahalılaştığı devrimizde, dar ve mahdut gelirli meslekler yerine, hemen birçok iyi yetişmiş eleman serbest sahalarda çalışmağa özenmektedir. İlk gençlik veya delikanlılık çağlarında meslek seçen çocuklarımız da bu temayülün geniş ölçüde tesiri altında hareket etmektedirler. Bu itibarla evvelâ öğretmenin aylığının, hiç olmazsa, orta dereceli bir geçim seviyesinde olması gözden ırak tutulamaz. Sonra bu da yetmez. Mesleğe başlama maaşı daha yüksek olmalı. Zira genç yaşta her türlü rahat ve kolaylıktan mahrum olarak

meslek hayatına başlamak hayli tatsızdır. Altmışından sonra gelaecek devletin ne değeri olabilir? Ve âhır ömürde ele geçecek imkânlar neye yarar?..

Yalnız para da mesleğe rağbetin artmasına yeter bir vasıta sayılmaz. Öğretmenler içinde yaşadıkları ve hizmetinde bulundukları cemiyetten saygı görmez ve onun başta gelen şerefli uzuvları arasında sayılamazlarsa yine beklenen gerçekleşmez. Bu da bir kere cemiyette öğretmene hürmet ve itibar duygusunu yeniden geliştirmekle olur. Türk geleneğinde hocaya hürmet şarttır. Ana ve babadan sonra hocanın hakkı düşünülür ve onun ödenmez olduğu bilinir. Bu eski ve asil hissi bütün kudretiyle yeniden canlandırmak lâzımdır. İslâm dini de öğretene, âlime büyük mevki tanımıştır. «Peygamberlerin vârisleri, bilginlerdir», «Kıyamet gününde âlimlerin mürekkebi ile şehitlerin kanı tartılacaktır, Mürekkep kandan ağır gelecektir», «Bilginlere uyunuz, onlar dünya ve ahiretin aydınlatıcılarıdır» gibi hadisler bunun açık şahitleridir. Osmanlı İmparatorlarının törenlerde hocalarının ellerini öptükleri unutulmuş olamaz. Bu güzel gelenekleri yeniden canlanmış şekilde ve ilim adamlarına, öğretmenlere cemiyetin baş tacı gözüyle bakıldığını görmek vatanı mes'ut neticelere götürecektir. Daha kusursuz, daha ileri ve daha bulucu ve yapıcı bir neslin mümtaz ve müstesna öğretmenler ve bilginlerin mübarek hizmetleri ile gerçekleşecektir.

Zamanımızda her millet kendi öğretmenlerinde geniş mesuliyetlerin yüklendiğini görmek istemektedir. Öğretmenin ileri sosyal vazifelerini yüklenebilmesi ise bir takım şartlara bağlıdır. Cemyet ona, bunları sağlamakla mükelleftir. Öğretmenin azil ve terfi şartları güven verici olmadıkça, o istikbalinden ve istiklâlinden emin bulunmadıkça rahat çalışamaz. Ayrıca ona geniş ve serpilmeye elverişli bir sosyal mühit hazırlamakda devlet ve cemiyetin vazifelerindendir. Öğretmenin sosyal ve ekonomik durumu iyice tâyin edilmeli ve cemiyette değişiklik oldukça onun lehine yeni değişiklikler yapılabilmelidir.

Burada öğretmen yetiştiren müesseseleri de unutamayız. Gerek ilkokullara, gerekse ortaokullara ve liselere öğretmen veren öğretim kurumları ile yakından meşgul olmak Milli Eğitim Bakanlığının başlıca vazifeleri arasındadır. Evvelâ ilköğretim okullarına daha bol tahsisat ayırmak, onların hocalarını daha kuvvetli ve meslek bağları daha sağlam olanlar arasından seçmek, oradaki gençlere daha idealist olmanın zevkini aşılamak mükellefiyetindeyiz. Sonra Gazi Orta Öğretmen Okulu ile İstanbul Eğitim Enstitüsü ve diğer Eğitim Enstitülerine de daha geniş ölçüde önem vermeliyiz. Buradaki gençlerin Orta Okullara tâyin edileceklerini önceden hesap etmeleri, lise ve ona muadil müesseselerin hocalarının yalnız üniversiter tahsil veren müesseselere bırakılmasını tabii karşılamaları da zarurettir.

Mânasız ve uğursuz bir kararla lâğv edilen Yüksek Öğretmen Okulunun yeniden kurulması çok hayırlı olmuştur. Eğitim Enstitüsünün gölgesinde kırk elli kişilik bir Yüksek Öğretmen taslağı yaşatmak ancak gülünç sıfatiyle tasvir olunabilir. Otuz milyonluk bir memlekette, yüzlerce lise hocasına şiddetle bir ihtiyacın duyulduğu bir zamanda böyle bir gayrı resmi denecek şekilde ve birkaç düzine gençle dâvayı halledebilmek imkânsızdı ve gösteriş hududunu aşamazdı. Bu sebeble Edebiyat ve Fen Fakültesine rağbeti arttırmak ve daha kaliteli ve kalifiye öğretmen namzetlerinin yetişmesine zemin hazırlamak için hiç olmazsa bin kişilik talebe kadrosu bulunan bir Yüksek Öğretmen Okulu ile karşı karşıya olmak zevktir.

Halkın rağbetini ve desteğini de aramak yerinde olur. Memleketin hemen sınıf ahâlisi öğretmene karşı destek hizmeti görür, onu sıcak hislerle karşılar, onda bir fikir ve terbiye önderi şahsiyeti görürse öğretmenlik mesleğini arzu ile seçecek gençlerin miktarı da artar. Bilhassa en iyi evsafta gençlerin bu mesleğe iltifat etmeleri çok mühimdir. Onun müsbet neticeleri de, fazla beklemeden, hemen bir kuşak sonra müşahede edilebilir. Okul ve aile birliklerinin daha aktif olmaları bir şekli teşekkül manzarası arzetmekten kurtulmaları da temenniye şayandır. Burada öğretmene düşen vazifeler de vardır. O, umumu, kendi ifa etmekte olduğu vazifenin kutsiyet ve ehemmiyetine inandırmalıdır. Bu hususta ne kadar çalışırsa o kadar doğru ve iyi hareket etmiş olur.

Meslek teşekküllerinin kuvvetlenmesi ve öğretmenlik şuur ve sevgisinin kökleşmesi ve yayılması yolunda mesai harcanması da arzu edilir. Hülâsa çeşitli faaliyetler sayesinde, yakın bir istikbalde, Türk öğretmeninin daha refahlı bir ekonomik seviyeye ulaşabileceğine, daha üstün bir sosyal değer kazanacağına inanıyoruz. Bu da kaliteli ve kalifiye öğretmen yetişmesi için başlıca desteklerden biri olacaktır.

Dr. Hakkı Dursun YILDIZ

EĞİTİM ve ÖĞRETİMDE MİLLİ KÜLTÜR

Milletleri meydana getiren ve onlara belirli bir karakter veren şekil değil milli kültürdür. Dil, din, tarih, örf ve adetler gibi unsurlardan meydana gelen milli kültür milletlerin hayatlarını devam ettirmek için yegâne dayanaktır. Tarihte kaybolmuş bir çok millet, milli kültürlerini şu veya bu sebeble kaybettikleri için eriyip yok olmuşlardır. Bunun için bütün milletler, tarihte kaybolmuş milletlerin akıbetine uğramamak için milli kültürlerini korumak ve genç nesillere benimsetmek gayretindedirler.

Siyasi istiklâl kadar mühim olan kültür, yeni nesillere aile, çevre ve okullarda yani eğitim ve öğretim yolu ile verilmektedir. Bilhassa geri kalmış milletlerde yeni nesillerin yetişmesinde aile ve çevreden ziyade ilkokuldan üniversiteye kadar tahsil devrelerinin rolü daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bakımdan memleketimizde okulların ehemmiyetini kimse inkâr edemez. Nüfusunun yarısından fazlası okuma yazma bilmezse yetiştireceği çocuğuna yukarıda belirtmeğe çalıştığımız milli kültürü nasıl verebilir? Bu gerçek, göz önünde bulundurularak eğitim ve öğretim sistemimiz ona göre yapılmalıdır.

Son yıllarda memleketimizde milli eğitim adeta bir yaz - boz tahtası haline gelmiştir. Türkiyemizde Milli Eğitim, üzerinde en fazla oynanan, siyasi yatırım haline gelen bir mesele haline gelmiştir. Bu hususta mütehassıslardan ziyade siyasi şahısların sözü geçerli olduğu için, her bakan değiştikçe milli eğitimin yönü de değişmektedir. Milletlerin geleceğinde hayati ehemmiyete haiz bir davanın politikaya alet edilmesi ve herhangi bir gaye ve hedeften mahrum bulunması o milletin geleceğini karanlıklara sürükliyebilir.

İlerlemiş cemiyetlerde bütün öğretim müesseseleri başlıca iki esas hedefe doğru yönelmiştir. Bunlardan birincisi; bilhassa orta öğretimde talebeye umumi kültürün yanında ve ondan daha fazla milli kültürünü vermek, ikincisi ise yüksek okullara hazırlık için çeşitli bilimlerin hülâsasını öğretmektir. Esefle kaydedelim ki bizim memleketimizde bu iki esas da çok ihmal edilmektedir. Gençliğimizin bugünkü durumu bunu açıkça göstermektedir. Üniversiteye gelen bir öğrenci; daha doğru dürüst meramını ifade etmekten acizdir. Türkçeyi konuşur fakat yazamaz. Çünkü Türkçenin dilbilgisi ona ereği gibi öğretilmemiştir. Okullarda Türkçe dersleri şiir, roman, hikâye vs. türde yazılmış eserlerden parçalar okumaktan ibarettir.

(Devamı 28. Sayfada)

ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ (x)

Cumhur AREN

Türklerin Anadolu'ya gelip yerleşmeleri, Türk dilini, adet, örf ve ananelerini hakim kılmaları dünya tarihinin çok önemli sayfasını teşkil etmektedir.

Miladi IX. Yüzyılda sızıntılar şeklinde başlayıp XI. ve XII. yüzyıllarda ve daha sonraları bir sel halinde Türklerin Anadoluya göçleri ve nihayet, burada ismi zaman zaman değişen bin yıllık bir medeniyeti vücuda getirmelerini bir kalemde çizdikten başka, bu muhacereti «maksatsız muharebe yığınları, çapul ve yağmaların ve bunları yapan göçebe kütlelerin tesadüfi icraatı» gibi mülahazalarla küçümsemek isteyenler olduğu gibi «Anadolu Türklüğünü melez sayan» ve bunlardan başka son devirler Anadolu medeniyetinin yaratıcılarını «Eski Eti Çiftçisi» olduğunu iddia edenler çıkmıştır.

İleriye sürelen bu mülahazalara bakılırsa, bu fikir sahiplerinin hakikatları kavrıyamadıkları görülür.

Askerlikte üstün kabiliyete sahip olan Türkler Arap ordusunda savaşmak ve fütuhat için Emeviler ve Abbasiler zamanında Doğu Anadolu'ya gelmişlerdi. Bilhassa Bizans İmparatorluğuna karşı parlak zaferler kazanan Türk Kumandanlarının şöhreti artmıştı. Bu sebebten Horasan ve Maveraünnehir'den Türk Birlikleri getirildi. Hatta Halifenin hassa ordusu dahi bu birliklerden teşkil edildi.

Abbasiler devrinde Bizans İmparatorluğuna karşı cihatta bulunan Arap Orduları müsbet neticeler elde etmişlersede X. Yüzyılda durum Bizans lehine döndü. Doğu Anadolu Arapların elinden alındı. XI. Asırda ise Müslümanların elinde Diyarbakır, Bitlis, Mardin, Hakkâri kalmıştı. Bizans doğudaki topraklarını mütamediyen genişletiyordu. Bu durum XI. Asırda Oğuz Türklerinin Anadolu'ya muhaceretine kadar sürdü.

Bir insan seli halinde vuku bulan bu muhaceret Selçuklu Hükümdarı Melikşah ve onun dirayetli veziri Nizam'ül-mülk sayesinde tamamen şuurlu ve planlı olarak icra edilmiştir. Bu icraatta dikkat edilen husus şudur: «Büyük ve kuvvetli aşiretleri muhtelif parçalara ayırarak birbirinden uzak sahalara sevk etmek suretiyle, irsî reislerinin idaresi altındaki herhangi toplu ve kuvvetli etnik bir birliğin isyanı ihtimallerini ortadan kaldırmak ve aşiret tesanüdünü kırarak millî bir teşekküle yol açmaktı.»(1) Böylece Selçuklu sülalelerininin menfaatı korunmak istenmiştir. Anadolu'nun hemen hemen her tarafında Kınık, Avşar, Çepne Bayındır v.b. gibi aynı adı taşıyan muhtelif köylere tesadüf edilmesi Selçukluların bu parçalayarak iskân usullerinin neticesidir.

Türk muhaceret sayı bakımından kesin olarak tesbit edilememiştir. O devre ait kaynakların Moğol istilası sırasında yüzlerce vesika ile birlikte harab olması bu noktanın karanlık kalmasına sebeb olmuştur.

Mamafih Anadolu'nun ilk açılışı (fethi) esnasında gelip yerleşen Türk unsurlarının miktarı hakkında elde bulunan vesikalara göre az çok bazı tahminlerde bulunabiliriz.

Melikşah devrinde Selçuklu Ordusunun miktarı 400.000 kişidir. (2) Mikrimin Halil Yinanç da aynı rakamı verip şu mütaalada bulubulunur: «Selçuklu İmparatorluğu ordusunun 140-150 bin kadarını bir gaza ve cihat diyarı olan Anadolu'ya ayırdığını tahmin edebiliriz. Bu orduyu teşkil eden boy ve oymaklar bütün mülkleri, çadır ve davarları ile birlikte geldikleri nazar-ı dikkate alınır, bu askerlerin her birinin birer aile başı olduğu düşünülerek her birine vasati dörder nüfus verilecek olursa, bu muhaharipler ile birlikte bu ülkeye gelen nüfusun nüfusun miktarı 500-600 bin kişiye baliğ olur.»

«Bundan başka Anadolu'da münhasıran yaylak ve kışlak kurmak ve çobanlık etmek veya yeni açılan bu ülkede arazi sahibi olarak çiftçilik yapmak üzere gelip yerleşen veya başka sebeblerle hicret edenlerin miktarını da 600 bin olarak tahmin edebiliriz. Bu taktirde ilk açılış zamanında Anadolu'ya gelen Türk ve Müslümanların miktarının bir milyonu geçtiğini kabul etmek mümkün olur.» (3)

M.Fuat Köprülü ise XIV. asır muelliflerinden Ebu'al-Fida nın eserinden naklen şu malûmatı verir: «Herhalde Moğol istilasından evvelki devre ait olarak naklettiği bir rivayete göre Antalya şimali garbisinde Denizli dağlarında ve civarında yani Menderes havalisinde 200 bin çadır halkı (tahminen bir milyon insan) Türkmen yaşıyordu.» (4)

Anadolu kapılarının ilk açılış sıralarında bu ülkeye göç eden Türkler in miktarı bir milyonun üzerinde olduğu tahmin edilirse bu zamanla daha da artmıştır. Bilhassa XIII. yüzyılda Moğol istilasından kaçan Türkler Anadolu'ya gelen Türklerin miktarını bir hayli yükseltmiştir. Acaba bu yüzyılda Anadolunun yerli halkının miktarı

(X) Bu yazımızda Anadolu'nun Türkleşmesini incelerken, ilk fetih yıllarında yani Milattan sonra XI ve XII. yüzyıllarda Anadolu'ya gelen ve feth edip yerleşen Türk nüfusunun tesbiti, Türklerin Anadolu'yu ebedi yurt edinmelerinin sebebi, iskân siyaseti ve Türk aile kuruluşunun hususiyetlerini izah etmeye çalıştık. Hakikatte ise, Türkler'in Anadolu'ya gelip yerleşmelerinde ve Anadolu'yu Türkleştirmeleşinde rol oynayan faktörler çok daha fazladır. Bu makalede hepsini anlatmak mümkün olmadığından, ileride yazacağımız yazılarda Anadolu'nun Türkleşmesinde rol oynayan diğer faktörlere temas edeceğiz.

ne idi? Eserlerinde bu noktaya temas eden müelliflere göre biz de birkaç söz söyliyebiliriz.

Türkler Anadoluya gelmeden önce VI. ve VII. yüzyıllarda başlayan İran-Bizans ve Arap-Bizans mücadeleleri Anadolu halkının nüfusunu oldukça azaltmıştır. Bundan başka İmparator VII. Mikael, zaten nüfusu azalmış olan Anadolu'nun batısında meskün Rum nüfusunun mühim bir kısmını Balkanlara nakletmiş idi. (5) Bu durumda Anadolu'nun yerli halkının miktarının, buraya gelen Türk nüfusu ile kıyaslanamıyacak kadar, az olduğu anlaşılır. Ayrıca Anadoludaki feodal beylerin tahakkümü ve soygunculuğu halkı bizar etmişti. Bizanstaki taht kavgaları ve iç karışıklıklar her fırsatta imparatorluğunu ilan eden generallerin yarattığı huzursuzluk yerli ahali ile olan münasebeti koparmıştı. Nihayet Bizans İmparatorluğunun Doğu Anadolu'da yaşıyan Süryani ve Ermeni halka mezhep ve din yönünden baskı yapması ve bunlara Ortodoks mezhebini zorla kabul ettirmesi din ve mezhep hürriyeti tanıyan Türklerin işini oldukça kolaylaştırmıştır. (6)

Bu itibarla yerli ahali gelenlere bir kurtarıcı gözü ile bakmış ve kendilerinden her bakımdan üstün olan bu insanlara dört elle sarılmışlardır. Buna göre Türklerin Anadolu'ya gelişleri ve burada yerleşip kalmalarının ve soysuzleşmayışlarının sebeblerini bu konu ile meşgul olanlardan takip edebiliriz. İbrahim Kafesoğluna göre: «Dünya yı istila eden Türk Kuvvetleri yanında Anadoluya gelenlerin sayısı pek cüz'i olduğu, Anadoluya yerleşmek için dökülen kan dünya ölçüsündeki kayıplarımızla kıyaslanamıyacak nisbette az olduğu halde, Türklerin Anadolu'ya bu kadar candan sarılmaları orada ebedi vatan yaratmalarının sebebi Anadolu yaylasının coğrafya ve iklim bakımından ilk Türk Anayurduna fazlasıyla benzemesinde aranmalıdır.» (7)

İsmail Hami Danışmend'e göre: «Türklerin garba kolayca akmaları oraların daha önce islâm orduları tarafından temizlenmiş olmasındandır.» (8) Ve nihayet Gibbons'a göre ise: «Türkler bulundukları yerde o kadar kökleştiler ki oturdukları yerlerin bazıları Ehl-i salip eline ve İznik Bizanslıların eline geçtiği zaman bile yerlerinden bile kımıldamayı akıllarından geçirmediler. Zira burası şimdiye kadar gördükleri en iyi memleket idi ve burayı katiyen terketmek istemiyorlardı.»(9)

Bütün bu mülahazalardan anlaşılıyor ki Türkler Anadolu yaylasını ideal bir yurt saymışlar ve burada yerleşip kalmayı katiyetle arzulamışlardır.

Geliş, önceleri İslâm Orduları bünyesinde gaza için ise de sonralarıMelikşah devrinde şuurlu bir muhaceret halinde idi. Esasen Oğuz Türkleri kendilerine yayla, hayvanlarına otlak olabilecek bir yeni yurt arıyorlardı. Melikşah ve Nizam'ülmülk onların geçişlerini kolaylaştırmışlar ve bu işi de tam bir iskan plânı ile başarmışlardır.

Gelenler teşkilatçı idiler. Bazıları kuvvetli, zekâları işlekti. Ter u taze bir iyman ve bunun mücahede ruhunun heyecanını taşıyordu. İskân edildikleri yerlerde derhal bir köy tesis ediyorlar ve hemen onun etrafında halkalanıveriyorlardı. Bu köyleri meydana getiren kitle İslâmiyeti Anadolu'da bütün gücüyle yaymaya çalışmıştır. İşte bu iyman mücahitleri Anadolu'nun Türkleşmesini sağlıyan unsurlardan biridir. Bunlar yurt belledikleri yerlerde hemen çevre tetkikine girişirler, o iklimde ve o toprakta yetişebilecek mahsülü bulur, tarla ve bahçelerde onun ziraatına geçerler icabında bir yel değirmeni veya akarsu başında kurulan bir su değirmeni, civarın yerli ahalisini çeken bir mıknatıs vazifesini görür, onlara kendi sermayelerini teşhir imkânını hazırlardı. Zira bu gelenler en iyi mühendis ve inşaat ustası idiler. Ayrıca yerli ahaliyi celb etmek maksadı ile onların ermişliğine inandıkları bir azizin yanına bir Türk evliyasının türbesini hazırlarlar veya onun vaktiyle gizlice müslüman olduğu propagandasını etrafa yayarlar böylece iymanda da bir birliğe doğru ilerlenirdi. (10)

Gelenlerin aile kuruluşu en sağlam temellere dayanmakta ve ata ocağı ibadethane derecesinde kutsiyet taşımakta idi. Kızlarını katiyen bir hıristiyana vermiyen Türk ailesi Oğullarına müslüman olmak şartı ile gelin alır ve gelinin daha doğrusu evin genclerinin büyükler yanında ferdi hiç bir harekette bulunmadığını bu ocakta onun şahsiyeti yeni baştan müslüman Türk adet ve örflerine göre yoğrulur ve böylece dünyaya gelecek nesillerin sağlamlığı garanti edilmiş olurdu. «Ayrıca yine Türk aile ocağının adetlerine göre erkek çocuk küçük yaştan itibaren günün hemen hemen tamamını babasının yanında geçirirdi.» (11) Bununla asıl muharip kuvvetin safiyeti korunmuş oluyordu. Böylesine sarsılmaz esasları bulunan bir ailenin bozulmasına imkân yoktu. Neticede yerli halk ve gelenler çıkışı olupta girişi olmayan boru çiçeklerine benziyorlardı. Böylece gelenler dalma kendilerinden veriyor, dışarıdan tesir kabul etmiyorlardı. Çünki hiç bir tarih devrinde ileri bir kültür, iptidai bir kültürün tesiri altına girdiği görülmemiştir. Esasen sayıca pek kalabalık olmayan bu yerli halk, kendilerinden daha ileri bir kültürde bulunan Türklerin tesirinde kalarak bir asra varmadan Türkleşmiş oluyordu.

Bütün bu gözler önüne serdiğimiz tarihi hakikatlara dayanarak katiyetle iddia edebilirizki; Anadolu, toprağı ile suyu ve havası ile bizim medeniyetimize ham maddeyi verdi. Onu işleyen tamamen Müslüman Türk zekâsı ve ruhu olmuştur.

---

(1)— *M. Fuat Köprülü, Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Ankara* 1959, *s.* 41

(2)— *İbrahim Kafesoğlu, Sultan Melikşah devrinde Büyük Selçuklu imp. İst.* 1953 *S.*163

(3)— *M. Halil Yinanç, Selçuklular Devri I Anadolu'nun Fethi, İst.* 1944, *S.*176

→ ●

ESKİ TÜRK MEDENİYETİNİN TARİHİ ROLÜ

Prf. Dr. İbrahim KAFESOĞLU

İlim âleminde «Atlı Kültür» diye anılan Bozkır medeniyeti Evrazya steplerindeki çeşitli milletlerin yüzyıllarca bağlı kaldıkları dinî, hukukî ve sosyal telâkkiler manzumesi olup, tarihten önceki çağlardan m. 14-15. asırlara kadar tesirini devam ettirmiştir. Medeniyetler tarihi araştırıcılarından bazıları, Türklerle birlikte bozkırlarda yaşıyan Moğollarla bir kısım İranlıların da bu kültürün yaratıcıları arasında yer aldığı düşüncesinde idiler. Halen bu görüş, terkedilmiş bulunuyor. Milletlerin ana vatanlarının tâyini hususundaki çalışmalar ilerledikçe, İranlıların aslında Orta-Doğu'nun güney bölgesi ahalisi; Moğolların ise Baykal gölü-Mançurya ormanlık mıntıkasının yerli halkı oldukları ve yabancı kavimlerin ancak muahhar devirlerde steplere yayıldıkları, daha iyi anlaşılmaktadır. Buna karşılık, yine son yıllarda yapılan coğrafî, etnoğrafik ve bilhassa lenguistik tetkiklerle, Atlı Kültürün beşiği batı Sibirya düzlüklerinin, yani Hazar denizi-Ural dağları hattından doğuya Altaylara kadar uzanan geniş sahanın Türk ana yurdu olduğu tespit edilmiştir. O halde, maddî ve manevî alanda orijinal bir dünya görüşünü temsil eden Atlı Kültür doğrudan doğruya Türklerin malıdır.

Stepler coğrafyası ile, orada gelişen beşer karakteri incelendiği zaman, Bozkır medeniyetinin gerçekten toplulukları tabiatın esaretinden çıkararak, insan zekâ ve iradesini coğrafyaya hâkim kılan muazzam hamlelerde hareket noktası teşkil ettiği görülmektedir. Her şeyden önce, bozkırı Asya ve Afrikada'ki kum deryalarından ayırmak lâzımdır. Çöllerde pek dar sahaya münhasır ve mahdut miktardaki vahaların dışında, insanlığın gidişi üzerinde, tesirli faaliyetler göstermek kabil değildir. Fakat, kesif zirâate elverişli olmamakla beraber, hayvan yetiştirmeğe çok müsait bozkırlarda medeniyetleşmeyi teşvik edici şartlar daima bulunmuştur. Toprağın lüzumu kadar verimli olmayışı, başka yerlerdeki kütleleri rehâvete sevkeden bolluktan ve tabiat nimetlerinden mahrumiyet, bozkırlıyı azimli bir hayat mücadelesine zorlamış ve onu her mevsimde, hattâ her gün, için geleceğini garantilemek gibi uzun vadeli hesaplarla karşı karşıya bırakmıştır. Meseleleri kılı kırk yararcasına düşünmek, türlü darlık ihtimâllerine karşı, her zaman tetikte bulunmak mecburiyeti onda istikbâlle ilgili hususlarla daima yakından meşgul olmak melekesini doğurmuştur. Yine kısır ve hasis bozkır ikliminde maişet derdi ve yaşama gailesinin yüklendiği vazifeler, yardımlaşma, birbirlerinin durumunu göz önünde tutma, kısaca tesanüt fikrine de vücût vermiştir. Tabiatle bu amansız pençeleşme esnasında başarı elde edebilenlerin, yani hayatın muvaffak simalarının saygı görmesi, onların bir asalet hâlesiyle çevrilmesi de ayni sebepten ileri gelir. Türkler arasında bugün dahi değerini kaybetmemiş olan asalet mefhumunun menşei budur. Atlı Kültürün henüz gelişmekte olduğu çağlarda Türkler kendilerine daha kolay hayat şartları sağlıyan, himâyekâr, ve hasımlardan koruyucu seçkin şahsiyetleri, yıldırımların, şimşeklerin, sağanak halinde yağmurların kaynağı olduğu için en büyük kudret tanıdıkları «Gök Tanrı» ile bir tutmuşlar ve kendi hükümdarlarını Tanrının oğlu saymışlardır. Karşılıklı yardım fikri ile asil ve kudretli kimselerin emrinde müşterek hedefe yürümek şiârı maşerî vicdanda bir kere yerleşince, artık yurdu ve milleti uğruna canını fedaya hazır şövalye ruhlu kahramanlarla dünya fütuhatına çıkmak işten bile değildir.

Böylece teşekkül eden Türk karakteri, yine bozkırların özelliklerinden doğan birçok maddî imkânlarla desteklenmiştir. Bilindiği üzere stepler göz alabildiğine uzanan ovalardan ibarettir. Orada ne karlı dağlara, yeşil vâdilere, ne de karanlık ormanlara içinde bulgulara bürünmüş olarak akan nehirlere ve bol köpüklü çağlayanlara rastlanır. Tabiat zenginliklerinden abediyen mahrum olan bozkırlı, yalnız sonsuz kara toprakla, uçsuz bucaksız gök kubbesini tanır. Dediğimiz gibi, o semaya Allahlık izâfe etmiş, çok şeyler borçlu olduğu toprağa da bütün varlığı ile bağlanmıştır. Stepler hakkında vatan duygusunun bulunmadığı temelsiz bir görüştür. Çünkü bozkılının, südünden, etinden, derisi ve kılından faydalandığı sürülerini o toprak besler. Hayat mücadelesinde en büyük yardımcısı olup ehlileştirdiği, üretip yetiştirdiği atlarıyla devrin en süratli vasıtasını veren de odur. Bozkır kültürünün merkezini teşkil eden atı insanların emrine hazır uysal bir mâhlûk hâline getirilmesi, bâzı etnoloğlarca, devrimizdeki tayyare, radyo

---

(4)— *M. Fuat Köprülü, aynı eser, S.*
(5)— *İbrahim Kafesoğlu, Selçuklular Madd. İslâm Ansik. S.* 394
(6)— *İbrahim Kafesoğlu, aynı eser. S,* 394
(7)— *İ. Kafesoğlu, Türkler ve Medeniyet, S.* 25-26 *İst.* 1953
(8)— *İ.H. Danişmend, Türklük ve Müslümanlık, İst.* 1959 *S.*201
(9)— *H.A. Gibons. Osmanlı İmp. Kuruluşu, Trc. Ragıp Hulusi. İst.* 1928. *S.*2
(10)—*Ö.Lütfi Barkar, Osmanlı İmparatorluğunda bir iskân ve kolanizasyon metodu olarak vakıflar ve temlikler. Vakıflar dergisi Cilt. II, S.* 299-304
(11)—*İ.H. Danişmend, Eski Türk Saciye ve Ahlâkı, İst.* 1961, *S.*70

keşifleri kadar mühim sayılmaktadır. Gerçekten o zamanlar, kalabalık sığır ve koyun sürülerinin idaresi, uzak mesafelerdeki otlaklara vaktinde yetişilmesi ancak atla mümkün olabilmiş ve at, muayyen bir yere bağlı yiyeceğini toprağı biraz eşelemek suretiyle zahmetsizce kazandığı için sür'atin kıymetini henüz idrâk edememiş yerleşik kavimler üzerinde bozkırlıların hâkimiyetini sağlayan başlıca unsur olmuştur. Kezâ at terbiyesi, geniş steplerde sürülerin sevk ve idaresi otlaklar etrafında cereyan eden mücadeleler, bozkırlıyı metanet, tecrübe, cengâverlik ile bezemiş ve onu çok esaslı bir organizasyon melekesine sahip kılmıştır. Tabiatla boy ölçüşmenin neticesinden başka bir şey olmayan, sağlam bünye, karakter, irade kuvveti, mücadele arzusu, teşkilât ,sevk ve idare kabiliyeti gibi hususiyetleri dikkate alınırsa, Bozkır medeniyetinin insanlığa yaptığı emsâlsiz hizmet, kendiliğinden anlaşılır. Zira medeniyetler için hareket noktası teşkil eden bu özellikler ve şartlar dünyanın herhangi bir tarafında mevcut olmamıştır. W. Koppers, O. Menghin gibi şöhretli bilginler, medeniyet bahsinde Atlı kültürün en eski medeniyet örneği olduğunu ve bütün medeniyetlere tekaddüm eden bu eski Türk medeniyetinin diğer medeniyetlerin doğuşunda birinci derecede rol oynadığını kabul etmişlerdir. Son ilmi neticelere göre, eğer Bozkır kültüründeki teşkilâtçılık, sevk ve idare bilgisi ve lâyık simalar etrafında cemiyetçe toplanmak fikri olmasaydı, dünyanın hiçbir köşesinde modern medeniyetin dayanağı ana faktörler vücut bulmayacak ve insanlık bugünkü Avrupa kültürünün teşekkülü için daha binlerce yıl beklemek zorunda kalacaktı.

Mesele, bizzat Türk tarihi bakımından çok daha alâka vericidir. Türkler zaman zaman Çin denizine, Hindistana, Mısıra; Avrupa'da İtalya'ya, Fransa içlerine ve Manş sahillerine kadar uzanmışlar, her yerde çabucak hâkimiyet kurmuşlardır. Lâkin, Anadolu hariç, hiçbir memlekette tutunamamışlar, kısa bir müddet içinde devletleri yıkılmış, kendileri dağılmıştır. Bu durum millî tarihimizin başta gelen problemlerinden olsa gerektir. Dünyayı istilâ Türk kuvvetleri yanında Anadolu'ya gelenlerin sayısı pek cüz'î olduğu ve Anadolu'ya yerleşmek için dökülen kan, dünya ölçüsündeki kayıplarımızla kıyaslanamıyacak nisbette az bulunduğu halde, Türklerin Anadolu'ya bu kadar candan sarılmalarının, orada ebedî vatan yaratmalarının sebebi nedir? Kanaatimize göre bu müstesna durumun sırını Anadolu yaylasının coğrafya ve iklim bakımından ilk Türk ana yurduna fazlasıyla benzemesinde aramalıdır. İşte bir taraftan dünya medeniyetinin teşekkülünde en mühim rolü oynamış, diğer taraftan bize aziz bir yurt kazandırmış olan eski Türk medeniyetinin büyük tarihî rolleri bunlardır.

DÜNYACA MEŞHUR

DİKİŞ MAKİNALARI

– Türkiye'nin her yerinde
– Yetkili satıcı
– Bol yedek parça
– 40 sene gerçek fabrika garantisi

Uğurgül Ticaret ve Sanayi Adi Kom. Şti.

AHMET UĞURLU - ALİ GÜLEÇ
ALİ UĞURLU VE ORT.

Sirkeci Muradiye Cad. 49/1 Tel.: 22 73 22-27 30 86 İSTANBUL

CAMİLERİMİZ

Âmil ÇELEBİOĞLU

Her eserde, onu meydana getiren ferdin veya cemiyetin hususiyetlerinin akislerini bulmak tabiidir. Maddenin de kendine göre bir dili, anlatmak istediği hikâyesi vardır.

Mâbetler dünyasında câmilerin bambaşka bir rûhu ve manâsı olup onlarda Roman kilisesinin ağırlığını, Gotik Katedrallerin semaya fırlatıcı tazyikini, Hind mâbetlerinin karışık ve boğucu havasını, İlk Çağ Mısır tapınaklarının esrârengizliğini bulamazsınız. Ama bunların yerine sizi asla ürkütmeyen rûhî bir tesiri dünyanın neresinde karşınıza çıkarsa çıksın bir aile ocağı sıcaklığının âdeta gurbette bir vatan parçasını sizi hüzne, bedbinliğe, korkuya götüren duyguları değil, ümidi ve imanın vereceği faal gücü bulmuş olursunuz...

İslâm tarihinin ilerleme, yükselme, duraklama devirlerini, müslümanların neden geri kaldıklarını taşların, nakışların dilinden anlamak mümkündür.

İlk mescitlerden (Hazret-i Peygamberin evi de bulunan) Medine Mescidi, ilk müslümanların ruh asaletine muvazi bir sadelik içinde, bir kısmı hurma dallarıyla örtülmüş dört duvardan ibaret. Bundan mülhem olarak daha sonraki asırlar bazı farklarla devam eden câmi-i kebir (Ulu Cami) tipleri; dahilindeki sütûn bolluğu ile islâmın artışını, harem'in yatık ve geniş veya uzun bir dikdörtgen oluşu ile kısa bir zaman içinde dört bir yana futûhatın yayılışını sembolize eder gibidir.

Bugün harabe halinde olan 38 bin metre kare sahası ve beş yüz den fazla direği ile Bağdat yakınlarında, Abbasiler devrine ait Samarra Camii rekoru hâlâ aşılamamıştır. (Ayasofya 6.980 metrekare yüz ölçümündedir) Bu tipler fazla yüksek olmayan geniş bir mekân ve iri minarelerle ilâhi Kelimetullahın hudutlarda ve semalarda yükselişinin, ileriye bakışın hakikate güvenişin maddi bir ifadesidir.

Anadoluda Selçuklular dağılır. Bunu yansıtır gibi eserlerin ölçülerinde küçülme görülür. Düz çatıların, tonoz ve kubbelerin yerini daha çok tek bir kubbe hâkimiyeti alır. Siyasi vahdeti müjdeleyen bir mekân birliğine, merkezi yapıya doğru gidilir. Kuruyan ağacın, hayatını yeni bir hamle halinde kökünden çıkan filizinde devam ettirmesi gibi, ölçülerin bir müddet küçük devam etmesine rağmen nisbetle de daha muvazeneye gidiş, içten içe istikbâlin ihtişamına hazırlanmadır.

Bugün, abideleşen eserlerimizde onlarda emeği olan sanatkârların yani bu milletin o devrinin bütün bir heyecanı hâlâ yaşar gibidir.

Zaten o heyecan, o aşk olmasaydı, büyük eser de olmazdı. O nasıl san'atkârdır ki, asırlardır «Çinilere sinmiş Kur'an sesini» devam ettirdiği Bursa Yeşil Camii çinileriyle san'atına bağlılığı adını Mecnun Mehmede çıkarmış. Süleymaniye Camii mihrab üstü renkli pencerelerin ustası sarhoş İbrahim, inancın, aşkın sarhoşuydu. Günün her anında o renkli camlardaki renk cünbüşünde, hala onun ilâhi vecdi devam etmektedir.

İslâm dünyasında camilerin en mükemmel örneklerini; bilhassa onlarda madde ile manânın ittifakını; iç ile dışın birbirine irtibatını, devrin tarihini veren canlı birer vesika halini Osmanlı Türklerinde onaltıncı asırda buluruz.

Süleymaniye, Afrika'dan Viyana'ya kadar askeri, siyasi, iktisadi şahlanışın ilmin, san'atın doruğuna varışın, kısaca o milleti o asrın en büyük hakimi yapan, hala yaşayan muazzam eserler bırakan ruh çağlayanın ebedi bir damgasıdır.

Minareler, «Elif Hakka giden yoldur» diye birliği, tekliği rems ile yeni ufuklarda dalgalanan bayraklara müvazi göklere yükselirken hazire son cemaat yeri, istinat duvar ve kuleleri, küçük kubbeler, yarım kubbeler ve ana kubbe, Gotik uslûbun insanı ürküten yukarı atılışı yerine yani vahdet'e oradan da minare külâhı, ulûhiyete götürür gider.

Dünya dini mimarisinin gayesi büyük mekân birliğine merkezi yapıya en güzel şekilde burada ulaşır.

İçte ve dışta tek bir zevkin hakimiyeti, milletçe kaynaşmanın birleşmenin bayrağı gibidir. Mermeri Mısırdan, tezyini ve inşai unsurların menşei başka diyarlardan gelmiş olabilir. Onlarda öyle bir terkibin öyle bir mânâ coşkunluğunun lav gibi fışkırıp dona kalışı vardır ki işte o bizdendir. Bizi, biz yapan kuvvettir. Hakka bağlanış, kendini millete, vatana adayış, cihana zamana meydan okuyuştur.

Kendimizden kaçtıkça kendimizi unuttukça klâsik mabetlerimizde duvarların kemerlerin, sütunların, kubbelerin birbirine dayanmalarından doğan ahenk ve mukavemetteki sırrı, minare ile kubbenin gizlediği Elif ve H'nin manâsını sadelikten gelen asaleti fark etmedikçe birbirimize bağlanmanın değerini anlayamayacak, minareye, aşağıdan yukarıya yükselişimizi aksatmadan sağlayan göğün rengine uygun kurşun kaplı sivri külah yerine bu yükselişi durduran manâmıza aykırı küt taş külahı yerleştirecek, kubbelerde minare nisbetini, onlardaki derinliği, pencerelerin ve en ufak teferruatın daha hesablı oluşunu sezemeyip dış avludaki hayatın sembolu ağaç ve çayırın yerini Yeni Fetih Camiinde olduğu gibi betonla kaplayıp dışardaki dünyevi, içerdeki ruhi hayat arasındaki bağlantıyı unutacak, mermerleri yağlıboya ile süslemek zevksizliğine düşeceğiz.

(Devamı 23. Sayfada)

Dil üzerine Düşünceler

Doç. Dr. *Necmettin Hacıeminoğlu*

DİL VE İNSAN

Eski Yunan filozofları «insan konuşan hayvandır» demişlerdi. Bu söz «dil» i, yâni konuşabilme kabiliyetini «insan» olmanın yegâne şartı hâline getirmektedir. Böylece «insan» da gördüğümüz diğer bütün hususiyetler ikinci plâna itilmiş oluyor. Bugünkü felsefi antropoloji de «insan» ı öteki varlıklardan ayıran hususiyetleri sayarken «dil» i ilk sıraya koymaktadır. Zira «dil» yâni «konuşma hassası» yok ise «insan» da yoktur. Önce «dil» sonra «insan» ve ondan sonra da insan nevinin kâinâta hâkim olmasını sağlayan zihnî, ruhî ve hissî tezahürler vardır.

Canlının «insan» seviyesine yükselmesinin biricik şartı olan «dil» in diğer mühim bir hususiyeti de, insanla beraber fakat onun dışında, onun üstünde, «kendiliğinden» ve «tabiî şekilde» meydana gelmiş olmasıdır. Yâni «dil», insanlar tarafından «tedvin» veya «tertib» edilmemiştir. O, insan zekâsının bir «eseri» değildir. Onun için dil de en az insan kadar «eski», en az insan kadar «tabiî» ve en az insan kadar «canlıdır». Ve insanın emrinde değildir. Kendi hususî kanunlarına göre gelişir. Ama aynı zamanda insandan ayrılamaz. Ayrı düşünülemez. Eski deyişle söylersek «dil ile insan, birbirinin lâzım - ı gayr - ı müfarıkıdır.»

DİL VE DÜŞÜNCE

Psikologlar «düşünme» için «insanın kendi kendisi ile sessiz konuşmasıdır» derler. Yahut da «konuşmak insanın sesli düşünmesidir» denir. Gerçekten de insan zihninin ve ruhunun bütün verimi «dil» ile, «dil» sayesinde ortaya çıkar. Başka türlü söylemek istersek, «dil olarak, dil şeklinde» ortaya çıkar. Bu itibarla her şeyi «dile getiren» dildir. Çünkü «dil düşüncenin âletidir.» Çünkü «dil düşüncenin anasıdır.» Çünkü «dil düşüncenin evidir.» Hattâ «dil düşüncenin kendisidir.» Hasılı dil, her türlü zihnî ve ruhî tezahürlerin kelimeler hâlinde billûrlaşmasıdır.

DİL VE BİLGİ

Dil, ilmin ve kültürün de temelini teşkil eder. İnsanın bilgi, kültür ve düşünme kabiliyetinin hududu, bildiği kelimelerin miktarı ile çizilmiştir. Yazma, konuşma anlama ve her türlü yaratma kaabiliyeti içinde aynı ölçüyü kullanabiliriz. Çünkü her şey, ilim, kültür, düşünce ve duygu dilin «kelime» ve «mefhum» larında billûrlaşmıştır, kalıplar hâlinde donmuştur. Onlarla ifâde edilir, onlarla canlanır ve yayılır. Bir insanın kelime ve mefhum bilgisi sıfıra indirildiği zaman, onda artık hiç bir zihnî faaliyet görülmez. Hayvanî hayat başlar. Aksine, kelime ve mefhum hazinesi zengin kimse, çok bilen, çabuk kavrayan geniş ve derin düşünen kimsedir.

DİL VE MEDENİYET

Kültür ve medeniyet tarihi incelendiği zaman görülür ki, bütün kuvvetli kültürler zengin ve işlenmiş dillerin eseridir. İslâm medeniyeti, Osmanlı medeniyeti, Roma medeniyeti, Avrupa medeniyeti gibi. Bu gün de dili zengin millet, medenî millettir, ileri millettir. Eğer, unutulmuş eski ve köklü bir kültürün mirasçısı değilse, bugün, dili fakir milletin kendisi de geridir.

Ancak burada bahsedilen dil, bir millete asırların miras bıraktığı millî kültürü omuzlarında taşımakta olan dildir. Milletin topyekûn benimsediği, sevdiği ve anladığı yazı dilidir. Böyle bir dilin ise «saf» olmak yahut «öz» olmak gibi imkânsız hususiyetleri yoktur.

DİL VE SANATKÂR

Milletler için verilen hüküm sanat ve fikir adamları için de muteberdir. Böylece, büyük sanatkâr, dilini en iyi bilen sanatkârdır. En çok kelime ve mefhum bilen santkârdır. Nitekim dünya edebiyatının dört büyük zirvesi Shakespeare, Hugo, Goethe, Dostoyevski eserlerinde çeşit itibarı ile en çok kelime kullanan yazarlardır. Bu demektir ki, onlar millî dil hazinelerinin içine dalmışlardır. Her mefhumun her nûansın dilde hangi kelime ile ifâde edildiğini iyi bilmektedirler. Hattâ bir Fransız tenkitçisinin güzel bir sözü vardır:

— Victor Hugo doğduğu zaman muhakkak ki, Larousse'u ezbere biliyordu.

DİL VE MİLLET

«Millet» olabilmenin ilk şartı, fertlerin ortak bir millî dile sahip olmala-

rıdır. Nitekim, «millet» mefhumu tarif edilirken ortaya çıkan çeşitli görüşlerin hepsinde «dil birliği» ilk temel unsur olarak dâimâ başta gelmektedir. «Millet» in nasıl teşekkül ettiğini araştıran her filoof veya düşünür, vardığı neticeyi formül haline koyarken, söze mutlaka «ayni dili konuşan...» diye başlamaktadır. Çünkü fertlerin «millet» halinde bir araya gelmeleri için lüzumlu olan bütün unsurlar «millî dil» in içindedir. «Tarih birliği», «duygu birliği», «gaye birliği» ve «ruh birliği». Bu sebepledir k, bir milletin tarih içinde devam etmesi, gelişmesi ve yaşayabilmesi, dilinin varlığını, bütünlüğünü ve canlılığını korumasına bağlıdır. Zira, bütün millî tarih, millî mâzi, millî gelenek «dil» in içindedir. Millî kültür, millî felsefe ve millî edebiyat dilin «kelime», «mefhum» ve «deyim» lerinde «donmuş», «billûrlaşmış» tır. Milletin hayat görüşü, milletin tabiatı ve hâdiseleri «tefsir» i, «mânâlandırış» ı dilin içinde saklıdır. Zekâsının keskinliği, ruhunun derinliği ve duygusunun inceliği dildeki atasözlerinin, öz deyişlerin ve ifâde nüanslarının varlığında görülür. Onun içindir ki «millet» ancak «dil» i ile, «dil» i sayesinde vardır. «Dil» in çökmesi, milletin dağılması, kaybolması demektir. Milleti tek vücut olarak ayakta tutan iskelet dildir. Dil, nesilleri birbirine bağlayan ve devamlılığı sağlayan, ucu tarihin derinliklerinde bir zincirdir. Ve dildeki her kelime, bu «zincir» in bir halkasıdır. Dilden atılan her kelime, zincirden kopan halka gibi, nesillerin millî tarihleri irtibatlarının kopmasına sebep olur. Dilin varlığı, millet bütünlüğünün geleceği için yegâne teminattır. Dil yaşadığı müddetçe millet ayaktadır. Türklüğün can düşmanları bunun için millî dilimizi yıkmağa çalışmaktadırlar.

DİL VE MİLLÎ KÜLTÜR

İlim, düşünce, sanat ve kültür mirası olarak atalarımız bize ne bırakmışlarsa, bunların hepsi millî dilin «omuzlarında» dır. Bizden öncekiler neler biliyorlardı? Neler duyuyorlardı? Neler düşünüyorlardı? Nasıl düşünüyorlardı? Hayâtı, hadiseleri nasıl yorumluyorlardı? Bütün bunlar dilin kelimelerinde saklıdır. Kelimeler, ses alma cihazları gibi, geçmişe ait her şeyi bünyelerinde taşımaktadırlar. Öyle ise onları «çalma» yı, «dinleme» yi ve «anlama» yı iyi bilmeliyiz. Bilemezsek, biz kendi kendimizden kopmuşuz demektir. İşte bunun içindir ki, yaşamakta olan canlı kelimeler dilden atılamaz. Süleymaniye'nin duvarından bir taş parçası koparıp atamıyacağımız gibi. Bir Rodin heykelini hoyrat çekip darbeleriyle yontamıyacağımız gibi. Billûr bir avizeyi kendi zevkimize göre «tıraş edemiyeceğimiz» gibi.

Dilden hiç kelime atılmaz mı? Atılır. Artık «ses» vermeyen, «çalınmayan» «eskimiş» plâk nasıl atılırsa, kelimede o hâle gelince atılır. Mânâsı, başka «kelime» ye geçtikten sonra atılır. Aksi takdirde, atılan her söz millî hazineden kaybolan bir cevherdir. Sultan Ahmet'ten kopumuş bir çinidir. Millî kültür âbidesinin altından çekilen bir mermer sütundur.

DİL VE MİLLÎ GELECEK

Dildeki her söz, genç nesli ilmin, düşüncenin ve sanatın zirvesine çıkaracak merdivenin bir basamağıdır. Eksilen her basamak gençlerin tırmanma imkânlarını güçleştirecektir. Dildeki her kelime yapı taşı gibidir. Büyük, muhteşem binalar yapmak istiyorsak, tuğlamız, yapı taşımız çok olmalıdır. Malzememiz az ise, büyük sanat âbideleri değil, ancak kulübeler yapabiliriz. Oysaki bizim muhteşem âbidelere ihtiyacımız vardır. Saraylara ihtiyacımız vardır. İlim, sanat ve edebiyat saraylarına.

Dildeki her kelime, evimizi, yolumuzu, hayatımızı aydınlatan «ampul» dür. Avizemizde ne kadar çok «ampul» var ise, yolumuz, evimiz ve hayâtımız o derece aydınlıktır. Onun için bu ampulleri titizlikle korumalıyız. Yerine daha «parlak» bir kelime bulmadan, hiç bir söz dilden atılmaz.

Parlak, yeni, canlı kelime atılarak, yerine «ışıksız süs ampulleri» yâni «uydurma kelimeler» konulamaz.

DİL VE OKUL

Yetişmekte olan nesile millî dili öğretmek vazifesi okullara düşer. Bu, okulun başlıca mühim vazifelerinden biridir. Okul bu işi bir plân ve programa göre yapar. Millî kültür hazinesinin kelimelerini ilkokul, orta okul ve lise kademelerine taksim eder. Sonra bunları çeşitli kültür derslerine ait kitaplara serpiştirir. Böylece, çocuk, her yıl, bir önceki yıl öğrendiği kelimelerin üzerine yenilerini ilâve eder. Fakat kelimeler öylesine «yedirilerek» öğretilmelidir ki, gençler bunları hayatları boyunca unutmasınlar. Çünkü bu millî dildir. Düşüncenin, bilginin ve kültürün anahtarıdır.

DİL VE MİLLÎ BÜTÜNLÜK

Millet varlığını ayakta tutan ve millî bütünlüğü temin eden başlıca unsur

ana dildir. Çünkü mileti meydana getiren ferrtlerin ayrılmaz bir birlik halinde yaşamalar, birbirlerini tanımalarına, anlamalarına ve sevmelerine bağlıdır. Millet bütünlüğünün gittikçe artan bir sağlamlık kazanması da nesillerin ve fertlerin birbirlerini «tamamlamaları» ile mümkündür Bu da millete ait mânevi servetlerin, dil yolu ile, nesilden nesile ziyan edilmeden aktarılmasına bağlıdır. Böylece, her yeni nesil, önce, atalarından miras kalan sanat ve düşünce yadigârlarını tanır, sonra da o anıtlar üzerine kendi payına düşen «yapı taşlar» nı koyar. Ancak bu sayededir ki, millet hayatı, hiç bir kesintiye uğramadan, tarih içinde devam edip gider. İşte bütün bunları sağlayan milli dildir.

Nitekim, tarih göstermiştir ki, bir milletin kurmuş olduğu devlet yıkılabilir, oturduğu vatan elinden alınabilir, fakat, eğer dili yaşıyorsa, o millet dağılmamıştır, kaybolmamıştır, ayaktadır. Zira dil, fertlerin «milli şuuru», «milli hafızası» dır. Hafızasını ve şuurunu kaybetmiş bir insan evinde, çocuklarının arasında da olsa, mânen ölmüş demektir. Aksine, hâfızası ve şuuru yerinde bir insan, evinde,n vatanından uzaklarda, çok uzaklarda olsa bile, yaşıyor demektir. Ferdi yaşatan şuuru olduğu gibi, milleti ayakta tutan da, milli şuur demek olan millî dildir. Onun için millet bütünlüğü üzerine titreyenler, millî dil üzerine de titrerler. Millet bütünlüğünü parçalamak isteyen iç ve dış düşmanlar ise, önce dili yıkmaya çalışırlar. Bu mesele, Türk milleti için çok mühimdir. Çünkü, yeryüzünün dört kıtasında devletler kurmuş, fethettiği toprakları «vatan» yapmış olan milletimiz, bu ülkelerin her birinde bir kısım evlâdını da bırakmıştır. Böylece, çeşitli ülkelerde Türk milletinden bir parça yaşamaktadır. Ayrı vatanlarda ve yabancı boyunduruğu altında yaşamak bahtsızlığına uğrayan ırkdaşlarımızla bizim aramızdaki en kuvvetli bağ dilimizdir. Biz Türkiye Türkleri ile diğer Türkler, ayni ırkın evlâtları, ayni tarihin çocukları, ayni düşünce ve ülkünün insanlarıyız. Ve ayni dili konuşuruz. Fakat, bu vatanın dışında kalmış olanlara, emperyalist devletler binbir çeşit baskı yapmaktadırlar. Bu baskı, onlara bilhassa millî dillerini, Türkçeyi, unutturmak gayesini gütmektedir Irkdaşlarımız ise, her zaman olduğu gibi, bütün bu baskılara mukavemet etmektedirler. Çünkü düşmanlarının niyetlerini çok iyi biliyorlar. Çünkü, dillerini kaybederlerse, her şeylerini kaybedeceklerinin farkındadırlar.

İşte bu yüzdendir ki, Türkiye Türklüğünün dilini yıkmak istiyenler, bilerek veya bilmiyerek, yabancı emellere hizmet etmektedirler. Yeryüzündeki bütün Türklerin konuştuğu ve anladığı bir dili yıkıp, yerine ne idüğü belirsiz kimselerin uydurdukları «sun'i dili» koymağa kalkışanları başka türlü değerlendirmek mümkün değildir. Eski Türkçede bulunup da, bugün unutulmuş olan kelimeleri diriltmeğe çalışan samimi Türkçüleri - imkânsızın peşinde koştuklarını belirtmekle beraber - bir dereceye kadar mâzur görüyoruz. Fakat, Türk milletinin asırlardanberi işlediği ve bu günkü olgun hale getirdiği Türkçeyi yıkmak isteyenleri millî vicdan affetmiyecektir. Çünkü bu hareket şu veya bu yabancı kelimeye değil, aslında millî bütünlüğe indirilmek istenen bir darbedir. Türk milletinin tarihini ancak elli yıl önceden başlatmak gayreti içinde bulunanların, millî tarihimize vurmak istedikleri bir «tekme» dir. Türk milletini 30 milyondan ibaretmiş gibi göstermek isteyenlerin ve öyle olmasını temenni eden bedbahtların milli kültürümüze salladığı hoyrat bir çekiçtir.

Türk milletinin bütünlüğüne kasteden bu kirli eller elbette kırılacaktır.

CAMİLERİMİZ

(Baştarafı 20. Sayfada)

Yakın zamanlara doğru meydana gelmiş eserlerde evvelki güzellik ve sanat veya yeni bir coşkunluk yoksa demek ki eski ruh, eski heyecan ve samimiyet de yoktur. Yabancı tesirlerle daha acısı mâbedimizi yapan gayr-i müslim ustalarla içte ve dıştaki yavaş veya hızlı değişmeler aslında kendi kendimizden uzaklaşmanın acı bir meyvesinden başka bir şey değildir.

Çalıştığı gün yıkanamıyan bir işçinin bir yandan taşıdığı taşın kirli olarak konmaması, bir yandan da alacağı parayı helâl edebilmek için aynı taşı akşama kadar götürüp getirmesinin heyecanı nerde öteden mezartaşlarının çeşme lületerinin V.s.; nin çalınması kaybolması duygusuzluğu nerede.

İnsanların milletlerin eserleri, onların kemâl ve tereddilerinin aynasıdırlar. Bu aynalarda malzemenin değil terkibin, ruhun yerli oluşu; kuru bir taklid değil, faydalı ve güzel olanın bulunuşuyla zamanın unutulmak tozuna, kadir bilmezlik pasına, terk ediliş yasına derinden bir meydan okuyuş görürüz. Dili, Dini ne olursa olsun bu aynalara bakanlar da tarifsiz bir hazzın titreyişini bulur, Cihan hâkimiyetini sağlayan gücün sadece kılıkta değil adalette, ilimde, sanatta ve hepsinin kaynağının da ancak imanda olduğunu anlarız.

MADMAZEL NORALYA'NIN KOLTUĞU (1)

Osman GÖKÇE

Mütefekkir romancı Peyami Sefa'nın (1899-1961) Madmazel Noralya'nın Koltuğu isimli romanı, Türk Gençliğinin halen içinde bulunduğu ruhi ve ideolojik buhranı işliyen, klâsik olmaya namzet müstesna eserdir.

Makalemizde eseri en kalın çizgileri ile tanıtmaya çalışacağız. Romanın fikri, sosyal ve psikolojik yapısına geçmeden evvel teknik, dil ve uslûp bakımından arz ettiği hususiyetleri ve orijinalitesini göstermek yerinde olacaktır.

Eserin yazarına göre romanda: «bugüne kadar dünyada yapılmamış bir yenilik vardır. Bu yenilik teknik bakımındandır. Romancı kendi gözüyle tasvir yapmaz, tahlilleri kendi fikirleri değildir. Kahramanların adını bile söylemez, biribirine söyletir. Bu roman hayatın muharrir tarafından değil kendi içinden görünüşüdür.»

Hizmetçi kız kendi hayat hikâyesini şöyle anlatır: «.....

..... Sahife 32 prğ. 3» (2) romanda; kahramanlar geldikleri zümrenin diliyle konuşurlar. Konuşmaların ve tasvirlerinin önemli hususiyeti; fiillerin sıfatlardan daha çok kullanıldığıdır. Bu hususiyet kahramanların ruh hallerini vermesi ve onların dinamik bir şekilde idrak etmeleri bakımından dikkate şayandır. Eserin diline heyecan sentaksı hakimdir. Eser, son derece mücerret olan ruhi maceraları ve duyguları fiillerle anlatılmasının güçlüğü düşünülerek okunursa Peyami Safa'nın bu hususta büyük başarı gösterdiği görülür. Eserin tamamına normal Türk cümlesi hakimdir. Burada yazarın özentiden kaçtığı hükmünü çıkarıyoruz. Muharir Türkçe'nin bütün imkânlarını, ustalıkla kullanarak onunla bir şaheser yazılabileceğini ispat etmiştir. Yer yer kullanılan yabancı kelime ve ıstılahlar romandaki kahramanların kültür dilinden gelmektedir.

Psikolojik unsurlardan bahsetmeden önce romanın duygu, heyecan ruhi maceraları anlatması bakımında bir psikolojik roman sayılabileceği gibi, fikre, ilme, sanata, felsefeye ait bir çok unsurları ihtiva etmesi bakımından didaktik, şairane ifadeleri bakımında çokluğu bakımından lirik, şehir hayatını anlatması bakımından da sosyal bir roman olduğunu belirtmemiz lâzımdır. Bundan başka esere edebî akımlar zaviyesinden bakılınca, klâsizim, romantizim, realizim akımlarına ait unsurların komplek bir halde kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan eseri herhangi bir edebî akımın çerçevesine sokamayız. Romanda kendi benini aşmak istiyen fakat ideolojik fikirlerin baskısı altında ezilmiş, parasız, kararsız, uyuşuk, kültürlü, bu sebeblerden şizofrenin eşiğine kadar gelmiş üniversiteli bir gencin psikolojisi anlatılmış Tıp Fakültesinden kendi arzusu ile felsefe bölümünü atlayan gencin ruhi buhranında 1840 ile 1950 yılları arasında doğan Türk Gençliğinin ruhi buhranını görüyoruz. Bu yıllar arasında doğan ve bu romanı okuyan her Türk insanı veya Türk Genci kendinden birşeyler bulacak, romanı sevecektir. Ayrıca, sefaletin kucağında yaşamak için çırpınan fakir aile fertlerinin psikolojisini, sağlam bir hayat görüşü olmayışından dolayı safahatın dağıtıp bozduğu zengin aile fertlerinin, vekâlet emrine alınmış felsefe öğretmenin, tekke kültürü almış bir halk adamının, esrarkeş kanlı bir katilin, uyurgezer hastalığına müptelâ fakir işçi kızının, hassis cimri dul bir kadının ve nihayet İtalyan anneden Türk babadan doğma; Müslüman Türk terbiyesi almış, hıristiyan taassubunun kurbanı olmuş, bu yüzden çıldırmış sonra 32 yıl inzivaya çekilmiş, mistik, ferâgat ve fazilet timsali bir kadının psikolojilerini başarılı bir şekilde vermiştir.

Bugün psikolojinin fantazi olarak kabul ettiği, psikiyatrinin sebeblerini bulamadan tedavi yollarını araştırdığı metapisişik hadiseler materyalizme karşı spritüalizmin müdafaasında büyük rol oynuyorlar. Yazar hadiselerin gerçekten yaşandığını göstermek için tarih ve vesika adresi vermiştir.

Yüksek kaldırımda, kâbuslar şatosunu andıran bir pansiyonun sakinleri, eserdeki sosyal tabakanın birinci dairesini teşkil eder. Diğer dairelerde, İkinci Dünya Savaşı yıllarında ki üniversite gençliğimiz, dönme bir aile, (dönmelik tesanüdü anlatılarak, bu ailelerin ne derece döndükleri Türk romancılığında ilk defa samimi bir gerçek olarak bahis mevzuu edilmiştir.) Birinci ve İkinci Meşrutiyet yıllarındaki Müslüman Türk ailesi ile, hıristiyan İtalya'nın hayat görüşü, düşünüş tarzı, mukayese edilerek verilmiştir.

Fikrî yönden roman iki yönden mütalaa edilebilir. Birinci kısımda insana düşünce ve yaşayışına ait pek çok meseleler ortaya atılır, sorular sorulur. İkinci kısımda bu meseler Madam Noralya'nın koltuğu etrafında çözülürler. Bir cümle ile hülasa edilecek olursa, materyalist ve spritüalist dünya görüşlerini mukayesesi yapılmış, spritüalizmin zaferi ile neticelendirilmiştir. Roman ayrıca; dejenere oluşun, yabancı kültürün fena tesiri ile önce ailede başladığını, irsiyet yolu ile çocuklara geçtiğini, uzvi hastalıklarla beslenerek geliştiğini ispat etmeğe çalışıyor.

1— *Bu makale Muhterem hocam Prf. Dr. Mehmet Kaplan'ın ders notlarından istifade edilerek yazılmıştır.*

2— *Bu paragraftaki cümleler alt alta yazılırsa bizim nesli temsil etmekte olan müteşairlerin (şair geçinenlerin) şiirlerinden bir örnek çıkar.*

İNCELEME

YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULLARI HAKKINDA

İSA EŞME

16. Mart. 1848 yılında hizmete açılan okulumuz o günden bu yana yurdumuzun en gözde öğrenim yuvalarından biri olarak kalmıştır.

Her geçen gün nüfusu hızla artan Türkiye için okulumuz kendi hizmet alanında yapayalnız kalmış; bunun sonucu olarak lise ve dengi okulların öğretmen ihtiyacını karşılamakta güçlük çekmiştir. Bu uzun hizmet yılları içinde bir kısım mezunların fakültelerde asistanlıktan profesörlüğe kadar yükselmesi, diğer mezunların da memleketin en kaliteli öğretmenleri olarak tanınması okulumuza şerefli bir mazi hazırlamıştır.

Sayıları hızla artan lise ve dengi okulların öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla yeni Yüksek Öğretmen Okulları açmak gerekmiştir. Bunun sonucu olarak 12. Ağustos. 1954 te Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, 19. Ekim. 1964 İzmir Yüksek Öğretmen Okulu; okulumuzun yıllarca üzerine almış olduğu görevi paylaşmışlardır. Böylece Yüksek Öğretmen Okulları daha güçlü hâle gelmiştir.

Ankara ve İzmir Yüksek Öğretmen Okullarının kuruluşundan; okulumuzun 1964-65 ders yılından itibaren Yüksek Öğretmen Okulları diğer öğretim yuvalarından apayrı bir önem kazanmışlardır. Tahmin edileceği gibi sözünü ettiğim bu önem Yüksek Öğretmen Okullarının, köy çocuklarına üniversite kapılarını açıvermesidir. Üniversitelerin yıllarca kendi çevresinin öğrencilerine hizmet edebilmesi -güzidelerin- okulları olarak kalması, ekin tarlalarında eriyen nice cevherlere kapılarını açamaması şüphesiz büyük bir eksiklikti. İşte Yüksek Öğretmen Okulları bu eksikliği giderme yolunda ilk temeli atma bakımından köy çocuklarının ümit yuvası haline gelmiştir.

Yüksek Öğretmen Okullarının Hazırlık Sınıflarına her yıl 400 ün üzerinde öğrenci alınır. İlk Öğretmen Okulların danalınan bu öğrenci kitlesinin çoğu köy çocuğudur. Sürü arkasında; ekin tarlalarından erimeden kurtulabilen cevherler bu kitle arasındadır.

Bir yıl lise öğrenimi yapmalarına rağmen Hazırlık Sınıfları mezunları üniversite giriş sınavlarında sevindirici başarı gösterirler. 1966-67 Ders yılında 430 Hazırlık Sınıfı öğrencisinden 380 inin fakülteye girebilmesi bu başarının açık bir delilidir. Bu % 75 lik başarı oranına bugün en güçlü olarak tanınan liselerde bile rastlanamaz. Ayrıca 1967-68 üniversiteler arası giriş sınavları sonucunda Türkiye ikincisi olan öğrenci Okulumuzun Hazırlık Sınıfı mezunlarındandır.

Yüksek Öğretmen Okullarının mazisini ve Hazırlık Sınıflarının durumlarını kısaca gözden geçirdikten sonra incelememizi okulumuz öğrencilerinin durumuna kaydıralım: Okulumuzda yurdun hemen her bucağından, kendi çevrelerinin gelenekleri ile, folklörü ile gelen öğrenciler vardır. Aşağıda verilen harita okulumuzun sadece çevresinin bir öğrenim yuvası olmadığını açık olarak göstermektedir. Ümit ediyoruz ki yakın

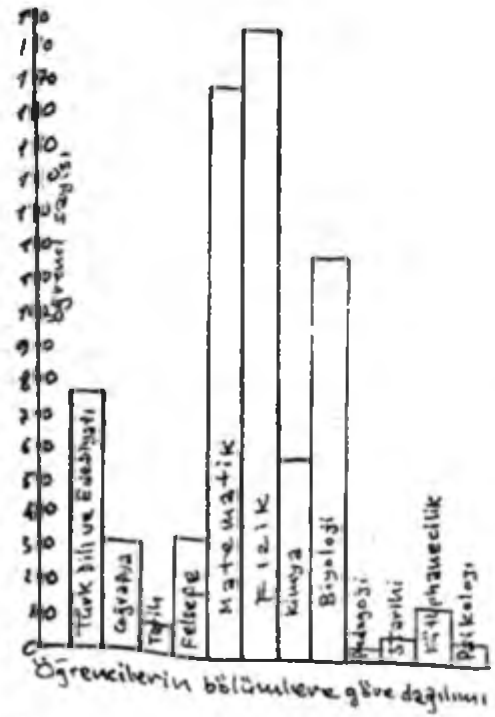

bir gelecekte bu dağılım daha da isabetli olacak ve memleket içindeki dayanışmayı daha çok destekliyecektir.

Memleket eğitim ve öğretim alanında büyük bir yeri olan okulumuz öğrencilerinin başarı durumu merak edilir. Ne varki son yıllarda ki başarı durumuna bakacak olursak sonucun öğlesine tatmin edici olmadığını görürüz:

OKULUMUZUN 1961 - 1967 YILLARI ARASINDAKİ BAŞARI DURUMU ŞÖYLEDİR:

BÖLÜMLER	1961-62		1962-63		1963-64		1964-65		1965-66		1966-67		Toplam		
	Son. Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Son Sf.	Mez.	Başarı Oranı
Türk Dili ve Ed.	3	2	9	3	14	8	20	7	9	9	10	7	65	36	%55
Tarih	6	6	13	8	14	8	26	20	7	17	19	17	85	76	%90
Felsefe	2	2	6	3	9	3	11	5	4	4	8	8	45	25	%56
Coğrafya	11	8	13	4	11	4	12	10	5	4	16	12	68	42	%64
Fizik-kimya	3	2	6	2	6	1	1	1	6	4	16	4	40	14	%35
Matematik-ast.	2	—	3	1	4	1	7	4	3	5	9	3	28	14	%50
Matematik-fizik	1	1	2	1	—	—	6	2	6	1	3	3	18	8	%45
Kimya-Fizik	1	1	4	—	3	—	4	2	1	—	6	6	19	9	%47
Biyoloji	2	2	1	—	10	4	7	6	4	3	9	9	33	24	%78

Şüphesiz bu başarı oranları memleketin öğretmen ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. Daha önceki yıllardaki öğrencilerin başarıları yanında bu son yedi yıllık basarı oranın gerilerde oluşu çeşitli sebeblere dayanır. İncelemenin fazla yer işgal etmesi korkusu ile bu sebeblere inmiyoruz. Ancak şurasını cesaretle söyliyebiliriz ki, Hazırlık Sınıfı öğrencilerinin ilk mezun yılı olacak olan 1968-69 da bu başarı yüzdesi ve mezun sayısı şiddetle artacak; bu artış her yıl biribirini kovalıyacaktır.

Günümüzde lise ve dengi okulların daha çok fen öğretmenlerine ihtiyacı olduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle son yıllarda bu durum göz önünde bulundurularak fen bölümlerindeki öğrenci sayıları arttırılmıştır. Bu sonucu; içinde bulunduğumuz ders yılında okulumuz öğrencilerinin bölümlere göre dağılımını gösteren yandaki grafikte görmek mümkündür.

İncelemenin sonuna varırken, şu açıklamayı yapmadan geçemiyeceğim:

Bugün sayıları 2000 civarında olan Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri (üç yüksek öğretmen'in mevcudu), Hayatta En hakikî murşid'in ilim olduğu sözünü benimsiyerek ve öğretmenliğin kutsal bir meslek oluşuna inanarak yüksek öğrenim yapmaktadırlar. Yüzlerce boş lise sınıflarının yollarında bu iki bin kişiyi varsın bozuk hayat şartları beklesin, dar gelir beklesin, mücadele beklesin.... Yüksek Öğretmenli; diğer meslektaşları gibi bu bozuk şartların, dar gelirin kalıcılığına inanmamakta ve memleket gençlerine hizmet yıllarını sabırsızlıkla beklemektedir.

MİLLET EVLÂDI...

(2. Dil Kongresinde Okulumuzu temsilen yapılan konuşma)

Necmettin TÜRİNAY

Bugün sen çeşitli dertlerle karşıkarşıyasın. Asrı geçen bir zamanın bütün dert ve ızdırapları senin merhem sürecek usta ellerini bekliyor. Milletimiz üzerinde millet düşmanları tarafından sistemli bir psikolojik harbin tatbikatı yapılıyor.

Milletin kaybettiği, her biri imparatorluklar kadar geniş topraklarımız, millet düşmanlarının bitmeyen iştahlarını dâhi tatmin etmedi.

Millet Evlâtlar'ının Galiçya'da,
Kafkasya'da,
Burası Yemendir, gülü çemendir
Giden gelmiyor, acep nedendir

diye milletin, hafızasına çivi gibi çaktığı vatan parçası Yemen'de akan kanı da millet düşmanlarının susuzluğunu gidermedi.

O gün Allah yolunda, Cennet uğruna can veren şehit vardı. Bugün Türkistanda bugün Kırımda, bugün Kazanda, Sibiryada, bugün balkanlarda akmayan kan yerine, dinmeyen kanlı göz yaşları, göz yaşları ile ıslanmış beyaz baş örtüleri ve göklere açılan ellerde dua ve niyaz var.

Şu an içinde milletimiz topyekün bir buhranın içindedir. O kadar büyük bir buhran ki artık sokaklar ten pazarı oldu. Mektepler milet ideolojisine düşman yetiştiren fabrikalar durumuna geldi.

Göze, kulağa, beyne hitab eden bütün telkin vasıtaları milletimizin ideolojik bünyesinin tahribi ile meşguldür.

Millet bu hali ile, yok edilmek isteniyor.

Millet, temiz düşüncelerinden ayrılıp, millet düşmanlarının düşünce tarzları ile terbiye edilmek isteniyor.

İşte meydanda millet ideolojisi ile, millet kültürü ile, yabancı düşüncelerin ve yabancı kültürlerin mücadelesi var...

Millet evlâtları bu mücadelede mutlak bir zaferin kati bir inancı içindedirler,

Dil buhranı da milletin içinde bulunduğu buhranın ayrılmaz bir parçasıdır. Bir millet dili ile düşünür. Milletin düşünce tarzı dilde ifadesini bulur.

Türkiyede dilcilik hareketi, milletimizin temiz mazisi ile irtibatını koparmaktan başka bir iş yapmamıştır.

Dile düşmanlık ataya, anaya, ecdada, millet düşüncesinden doğan kültüre düşmanlığın, köşebaşı kabul edilmiştir.

Milletimiz üzerinde yürütülen düşman propagandaları da zaten bunu yapmak istiyorlardı. Böylece millet köksüzleşecekti. Millet, ecdadı hakir görecekti. Millet evlâtları bir iç ezikliğine itilecekti. Böylece beyinlerde hasıl olan boşluk, yabancı hayranlığının davetçisi olacaktı.

İşte böyle bir nesil yetiştirildi Türkiyede... Artık yeni neslin mazi ile olan ipi kopartıldı ve millet düşmanlarının maşası haline getirilmek istendi. Gayesizliğin, ızdırabın girdabı içinde boğulan neslimizin, bu hali de mes'ullerini uyandırmazsa veyl onlara...

Dilin içinde bulunduğu buhran büyüktür. Miletin düşünce sisteminin dejenere edilmesinden dolayı, düşüncenin ifadesi dil de bir çıkmaza sokulmuştur. Artık terimler ve deyimlerin gösterdiği bozgun havası, kafalarımızdaki düşünce farklılaşmasının gerçek ifadesidir.

Öyle ise dilin buhranı millet evlâtlarının içinde bulunduğu buhranın tipik bir tablosudur.

Millet düşmanlarının, milletimiz üzernide yürüttükleri sistemli psikolojik harbe dur denilmedikçe, milletin temiz düşüncesi ve temiz kültürü ihya edilmedikçe dilin ve dil buhranının tedavisi mümkün değildir.

Millet evlâtlarının çalışmaları ile milletin kültürü ve ideolojisi ihya edilecek ve dil meselesi kendiliğinden bitecek.

Milletin ızdırabını çeker durumda olduğu buhran, «milletin kendi bünyesi icabı olan kanunlara isyandan doğuyor.» fert ve cemiyet hayatımızın anormal olarak devamı da buhranın devamını sağlıyor.

Gözlerimizin önünde duran iktisadi, sosyal ve psikolojik her derdin bitişi millet ideolojsinin yaşanır hayattan kaydırılışından ileri geliyor.

Dil kurumunun sorumsuzca yürüttüğü faaliyetler uzun yıllar kontrol dahi

edilmedi. Onun tavsiyeleri, bakanlığın emirlerinden daha çok itibar gördü. Böylece taze dimağlar bozuk ve köksüz kelimelerle depo edildi. Çocuklar sınıflardan haftada on uyduruk kelime ezberlemezse geçirilmedi. Kompozisyonlarda bu kelimelere iltifat etmeyen talebeler not alamadı.

Bu köksüz ve mazi ile irtibatsız kelimelerle genç dimağlar şekillendirildi. Bu kalıplaşan kafalar artık millet düşmanı ideolojilere hazır hale geldi. Bu gübrelik manzarası arzeden sahada ahlâksızlıktan, mazi düşmanlığına kadar her telkin meyva verdi.

Artık bugünlerde bir «Dil Akademisi» kurulmak isteniyor. Vakit o kadar geçki... Millet düşmanı ideolojiler kapanlarını kurmuşlar, kuvvet gösterilerini yapar hale gelmişlerdir. Bu akademinin bu ana kadar geciktirilmesinde, mutlu azınlık ve akıl hocalarının rolü olmasında her an şüphe ederiz.

Kurulacak akademi, millet ideolojisinin ihyasını prensip edinmezse, dil buhranının ortadan kaldırılmasının imkânı yoktur. Dil ve dile ait her müessese düşünce tarzımızın emrinde çalışan mektep olmalıdır. Dil, ideolojimizden ayrılamaz. Düşünce tarzımızın hayat sahasına aktarılması dilin de kurtuluşudur.

Son günlerde üzerinde önemle durulan Dil Akademisinin yöneticilerinin, mutlak surette millet ideolojisini benimsemiş insanların olması istenir. Lafta kalan bir sol aleyhtarlığı esas prensip kabul edilirse, millete acı bir tecrübeyi reva görenleri millet evlâtlarını elbette affetmiyeceklerdir.

Yaşayış ile tamamen milletten kopmuş, milleti hor gören insanlara, onlar daha da buhrana itilmesi için ellerinden geldiği kadar çalışacaklardır. Bunu yapamazlarsa millet yararına olan faaliyetleri köstekleme baş vazifeleridir.

Bu müessesede iş yapacak dilcinin millet gibi düşünen, onun gibi yaşıyan haysiyetli kişilerin olması zaruridir. Aksi taktirde tekrar ifade edersek millete acı bir çile yüklerler.

Netice olarak biz Yüksek Öğretmenliler olarak şunu söylemek isteriz ki: Dil buhranı milletin içinde bulunduğu topyekûn buhranlardan ayrı görülmemelidir. Milletin düşünce tarzının ihyası, kültürünün ve ideolojik bünyesinin hayat sahasına çıkarılması dilin de, bütün müesseselerdeki çıkmazın da son bulması olacaktır.

Başka türlü her telkin ve icraat millet yararına değildir.

—o—

EĞİTİM ve ÖĞRETİMDE MİLLİ KÜLTÜR

(Baştarafı 15. Sayfada)

Üniversiteye gelen bir talebe kendi tarihini lâyıkıyla öğrenmemiştir. Çünkü orta öğretimde okuduğu tarihte yalnız savaşlar vardır. Aynı zamanda Türk Tarihi kifayetsiz bir şekilde okutulmaktadır. Bunlar gibi milli benliğimizin meydana gelmesinde büyük rol oynıyan diğer mânevi ilimlerde de Türklükle ilgili bir şey talebeye öğretilmez.

Orta öğretimde altı sene gibi bir devrede kültür ilimleri diğebileceğimiz ve daha fazla milli kültüre ehemmiyet verilmesi icabeden dil, tarih, felsefe, müzik vs. gibi derslerde de maalesef milli karakterini taşıyan bir hedef mevcut değildir. Son yıllarda bu hususta muhtelif gazete ve dergilerde çeşitli yazılar çıkmış olup, bu eksikliği tebaruz ettirerek kısa zamanda müfredat programlarının değiştirilerek milli bir karakter verilmesi üzerinde durulmuştur. Fakat Milli eğitim teşkilâtımız başta en yetkili şahıs olduğu halde bunu duymamazlıktan gelmiştir.

Yıllarca önce hazırlanan müfredat programları artık bugünün ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. Fakat bu müfredat programları adeta bir tabu mesabesinde bir manzara arzedip kimse dokunmamaktadır. Türkiye bugünlerde tarihinin en zorlu günlerini yaşamaktadır. Bir an önce muasır medeniyet seviyesine ulaşmak mecburiyeti olmasına rağmen bu arzuyu gerçekleştirecek bir genç nesil kanatimizce çok zayıftır. Yirminci asırda böyle bir hamlenin zorluğu düşünülecek olursa, bunu gerçekleştirecek neslin manevi bakımdan millî birlik meydana getirmeleri icab etmektedir. Halbuki milli birliğin teesüsu son derece zordur. Çünkü genç neslin müşterek bir bağı yoktur ve hedef belli değildir. Birinin saygı duyduğu değerler, diğeri tarafından hafife alınmakta ve müşterek bir hedef tesbit edilememektedir. Bu durumun yegâne sebebi okul çağındaki genç nesle manevi ve milli değerler öğretilmemekte ve milli kültür birliği kurulamamaktandır.

OKULUMUZDAN HABERLER

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyetinin 13. Genel Kurul Toplantısı 4 Nisan 1968 tarihinde M.T.T.B. Salonunda yapıldı. Büyük bir olgunluk ve kardeşlik havası içinde geçen Kongreye 610 üyenin 502 sinin katılması kongreye gösterilen ilginin bir delilidir.

Seçime katılan «Mücadele» ve «Eğitimciler Topluluğu» guruplarının denk oluşu Kongrede ayrı bir heyecan yaratmıştır. Kongre sonunda Ramazan Demir başkanlığındaki Mücadele grubu adayları yeni Yönetim Kuruluna seçildiler.

Gerek seçimden önce, gerekse seçim anında Başkan ve Yönetim Kurulu adaylarının yarattığı samimi hava bütün Yüksek Öğretmen Okulu camiasını son derece memnun etmiştir.

—o—

Y. Öğretmen Okulu Hazırlık Sınıfı öğrencilerinin son sınıf öğrencilerinden Önder Göçgünün Başkanlığında sahneye koydukları «C. Goldoni» nin «YABANLAR» isimli eseri büyük bir ilgi gördü.

Beş gün süreyle Okul öğrencilerine, Üniversite Öğretim Üyelerine ve Basın mensuplarına gösterilen oyunun hazırlanmasında vakitlerini harcamaktan çekinmeyen sayın Hocamız Berrin Aran'a eseri sahneye koyan, kostüm ve dekorları hazırlayan ağabeyimiz Önder Göçgüne ve oyuncu arkadaşlara Yüksek Öğretmen Okulu Öğrencileri adına teşekkür eder gelecekte başarılar dileriz.

—o—

23 Nisan tatilinden faydalanarak İstanbula gelen Samsun Kız Eğitim Enstitüsünden bir grup arkadaş Okulu muzda misafir edilmişlerse de elde olmayan imkânsızlıklar yüzünden gereği kadar ağırlanamamışlardır.

Okulumuzda dört gün kalan grup İstanbulun gözde yerlerini gezip Okullarına dönmüşlerdir.

Türkiye Muallimler Birliği tarafından 27 - 28 Nisan tarihlerinde İstanbul Belediyesi Toplantı Salonunda yapılan İkinci Dil Kongresinde Cemiyetimiz de teşekkül olarak katıldı ve Okulumuzu temsilen Necmettin Türinay konuştu. Delegelerin iki gün süren konuşmaları Okulumuz öğrencilerinin teşkil ettiği kalabalık bir grup tarafından ilgi ile takip edilmiştir.

—o—

Her sene 17 Mayısta üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında yapılmakta olan ananevi festival maçının hazırlıkları son safhayı bulmuştur.

Futbolla ilişkisi olmıyan arkadaşların sürpriz kıyafetlerle sahyaa çıkması, futbol kaidelerine tamamen aykırı hareketlerle maçı yöneten hakemin kararları seyirciler tarafından neşeyle izlenmektedir.

Bu sene yapılacak karşılaşmanın da hayli enteresan olacağı beklenmektedir.

—o—

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyetinin tertiplediği 1 Mayıs Kilyos gezisine 210 kişi katılmıştır.

Dört otobüsle sabahın erken saatlerinde Kilyosa varılmış akşama kadar Kilyos ve çevresinde herkes gönlünce gezmiş eğlenmiştir. Denize hasret bazı arkadaşlar bol bol yüzmüşler, bir grup arkadaşlar kiraladıkları bir motorla boğaza kadar açılıp Rumeli Fenerini gezmişlerdir.

Cemiyetimiz arkadaşlara birkaç saat toplu eğlence tertip etmek istemişse de geziye katılanların çokluğundan bu imkân sağlanamamıştır.

Gezi esnasında vazifelilere gösterdikleri kolaylıklardan dolayı bütün arkadaşlara teşekkür ederiz.

— *PINAR* —

AÇIKLAMA :

BUNDAN SONRAKİ SAYILARIMIZDA İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU MEZUNLARININ HER KONUDAKİ İLMÎ ÇALIŞMALARI YAYINLANACAĞI DUYRULUR.

HİKÂYE

Mehmet ÖZMEN

KARAKIZ

Kara kız biliyormusun gülüşün, duruşun bana neler düşündürüyor? İstersen hiç bilme daha iyi. Düşündüklerim hiçte öyle hoşuna gidecek şeylerden değil. Ne yapayım, senin hakkında kötü düşünmeyi ben de istemiyorum ama, çıkıyorsun karşıma ben buyum diyorsun.

Bir kere güzel değilsin, bunu iyi bil. Gözlerin çok küçük, kara kara, pul pul... Dudakların şekil bakımından fena değil. Yüzüne yerleşişi, alt ve üst dudaklarının biribirine olan oranı, bükülüşleri güzel. Ama ben onları esmer değil pembe, pespembe görmek istiyorum. Istiyorum ki pembe bir gül gibi kalbe ferahlık ürperiş ve tatlı bir burukluk versin. Yok. Bunlar yok...

Esmer derinin örttüğü hafif şişkin yanakların, kanatları biraz kabarık burnun, gür kalın saçların, hiç şüphesiz sana has olan şeylerdir. Ve sen bu halinle karşımda duran kara kızsın.

Acaba diyorum kendikendime, karakız kara olmasa da beyaz olsaydı yanakları, dudakları, pembe pembe olsaydı değişik biri olurmuydu? Bana bugün düşündürdüklerini o zaman düşünebilir miydi. Gözleri de değişseydi belki evet. Sen hangi kisveye bürünürsen bürün, hangi rengi, hangi saçı alırsan al, o gözler sende oldukça benim gözümde daima bir karakız olarak kalacaksın.

Hele o oynaklığın o fıkır fıkır kaynayışın, gözlerini ortadan silip götüren ve yerinde sadece çukura gömülmüş kirpiklerinin ucunu dışarıda bırakan gülüşlerin, esmer gülüşlerinin altında parlayan bembeyaz dişlerin, şöyle kaşının altından insanı süzüşün yok mu, beni çileden çıkarıyor. Sözün doğrusunu söylemek gerekirse hoşuma da gitmiyor değilsin. Hoşuma gidiyorsun, gidiyorsun ama bu nefretle karışık bir hoşa gidiş ikisini biribirinden bir türlü ayıklıyamadım. İnan oynaklığın, fingirdekliğin olmasa, onun bununla düşüp kalkmasan hayatının o kirli tarafı olmasa iyi bir kız olursun. Ama sen, bu yaşayışında bir mahsur görmüyor, her şeyi dilediğince yapıyorsun.

Biliyormusun karakız tıpkı gülüşün, yan bakışın, o oynak hareketlerin gibi yürüyüşünde de bir başkalık var. Yürüyüşün de karakızcasına. Sen adım atışınla eteklerini yeldirişinle de karakızsın. Bunca erkeğin peşinden gidişi de bunun için ya. Peşinden gidenlerin benim düşündüklerimi düşünüp düşünmediklerini bilmem ama gayelerinde menfaatten başka bir şey olmadığına eminim.

Senin hakkında neler duymadım ki, karakız. Hele o karşıdaki pastacı ile düşüp kalkışın bağışlanır suçlardan değil. Nesini beğendin o ihtiyar adamın? Sadece yediğin pastalarını, binip gezdiğin taksisini mi? Olmaz karakız olmaz. Bir tabak pasta için, taksiye binip gezmek için o ihtiyar dost tutulmaz.

Viski içip nara attığını, geceleri saat üçte taksi ile getirilip bırakıldığını, geceleri otellerde kaldığını duymayan, bilmeyen mi kaldı? Ama sana her şey vız geliyor. Gününü gün edip istediğin gibi yaşıyorsun. Dilediğin gibi yaşamak iyi ama karakız, herhalde böylesi değil.

Hiç olmazsa karşıma geçtiğin, yolda rastladığın zaman gülme. Sen bunları yaptıkça karakızlığına, karakız oluşuna sanki zam geliyor. Onda, o gülüşlerde ne kokuyor biliyormusun karakız, kadın kokuyor kadın. Hava karakızcasına kadın kokuyor. Ne pudra, ne esans, ne şu ne bu. Esen rüzgar, saçlarının arasından süzülüp gelen hava ciğerlerime doldukça, onu teneffüs ettikçe kanım tepeme toplanıyor. Sen o zaman gözümde dönüp dolaşıyor, evrilip çevriliyor, daha başka oluyorsun. Daha başka. Ama her şeyden önce gene sen olarak kalıyorsun.

Sana karşı olan hislerimde, o nefretle karışık hislerin içinde, yalnız biri var ki onu kesin olarak ayırabiliyorum. Bu en çok hoşuma giden taraflarından biri. Sade oluşun. Ne kadar sadelik lâzım ise o kadar sâde oluşun. Yüzünde, gözünde, tırnaklarında, bugüne kadar ne bir boya, ne de bir pudra izine rastladığımı hatırlamıyorum. Özenip bezen-

miyor, takıp takıştırmıyorsun. Bu halinle bu sâde halinle daha çok Karakız olduğunu nasıl da biliyorsun. Bu benim aleyhime olduğu, beni çileden çıkardığı halde gene de en çok sevdiğim taktir ettiğim tarafın. Beni zayıf taraflarımdan yakalıyorsun Karakız. Bunları, bütün bunları sana kim öğretti?

Geçen gün yemek yerken neden öyle ağzıma öykendin? Oturuşumu yemek yiyişimi, çatal kaşık tutuşumu taklit ettin. Gördüğümü anlayınca da kıkır kıkır güldün. Yapma karakız yapma, bari bunu yapma bana. Senden nefret ediyorum. Bunu sen de biliyorsun. Biliyorsun da üstüme üstüme geliyorsun. Bana garaz mı ediyorsun Karakız?

Geçen seni en son dostunla gördüm. Durakta. Otobüs durağında. O mavi gözlü, sarışın, siyah elbiseli zayıf çocukla gördüm. Beni görünce koluna girdin. Sokuldun, fıkır fıkır kaynadın. Gene oynaklığın, gene çapkınlığın tuttu. Ne yaparsan yap umrumda değil. Her şey bir yana ama beni çileden çıkarmasını çok iyi biliyorsun.

Acaba o sarışın çocuk senin kötü taraflarını, sevmediğim o kirli taraflarını biliyor mu? Belki biliyor, belki bilmiyor. Belki biliyor da bilmemezlikten geliyordur. Ne olursa olsun, ona nasıl sokulduğunu, onun kanını nasıl kaynattığını ben biliyorum.

Senden kurtuluş yok Karakız. Kurtuluş yok. Hiç olmadık, hiç umulmadık yerlerde karşıma çıkıyorsun. Buradan gitsem senin gelemiyeceğin yerlere gitsem, gene bir şeytanlığın tutacak, gene bir yolunu bulup rüyama girecek ve beni çileden çıkarmaya yeteceksin Karakız.

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE İŞ BANKASI

hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR ● HAVALE ● TİCARİ SENETLER ● KREDİ MEKTUPLARI ● KEFALET MEKTUPLARI ● DÖVİZ ALIM VE SATIMI ● SEYAHAT ÇEKLERİ ● İTHALÂT AKREDİTİFLERİ ● KİRALIK KASALAR ● v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER BANKASI

Yurt Sathına Yayılan 28 Şubesiyle Hizmetinizdedir

Apartman Daireleri - Tahsil Boyunca Aylık Gelir

Zengin Para ikramiyeleri

Vadeli Her 50 TL. - Vadesiz Her 100 TL. için ayrı ayrı bir kur'a numarası verir

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER BANKASI

968 YILINDA

3+10

17 MİLYON

HER YERDE HER ZAMAN

T.C.ZİRAAT BANKASI

2 Lira

Cemiyetimiz; yeni görevine başladıktan sonra, meselelerimizi Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde görüşmek için Ankaraya üç kişilik bir heyet göndermiştir. Bu görüşmeler esnasında Sayın Bakanımız İlhami Ertem ve ilgili makamların gösterdikleri yakın alâkaları bizleri fazlasıyla mütehassis etmiştir.

Dergimizin çıkarılmasında maddi ve manevî yardımlarını esirgemiyen Sayın Bakanımıza ve mesai arkadaşlarına sonsuz teşekkürlerimizi sunmayı vazife biliriz.

Y. Ö. O. T. C.

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl: 9 – Sayı: 12 1969 Ocak

PINAR
İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
Ramazan DEMİR

Yazı İşleri ve İdari Müdür
Kemal KARAHAN

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul

Kapak Resmi
Ünal ABALI

Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

İlân :
Pazarlığa tabidir.

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

Yıl : 8 Sayı : 10-11

Kasım - Aralık 1968

Gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.

Yazılardaki hukukî mesuliyet yazarına aittir.

Dizgi ve Baskı :
BOZAK Matbaası - İstanbul

★

Bu sayıyı hazırlayanlar :
Kemal KARAHAN
Mehmet DİKEÇ

İÇİNDEKİLER :

ZEKÂ VE KUVVET
Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU

İlköğretimde METOD Meselesi
Josef STRZYGOWSKI
Çeviren: Dr. Birol EMİL

DUYULAR ve GERÇEKLER
Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

Andığımız YAHYA KEMAL
M. Doğan SİLLELİ

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ
Prof. Dr. İbrahim KAFESOĞLU

AKİF'İ Anma Günü
Ramazan DEMİR

YEYİN EFENDİLER
Ahmet KABAKLI

D. Türkistan'ın Kurtuluş Mücadelesi ve Sovyet Rusya
İ. Yusuf ALPTEKİN

TÜRKİSTAN'IN İSTİKLÂL Hareketi (Bildiri)
Ramazan DEMİR

EMPERYALİZMLER

HÜR DÜŞÜNCE

YENİDEN YARAT BENİ
Sönmez İKİNCİ

ZEKÂ VE KUVVET

Dr. Necmeddin HACIEMİNOĞLU

Cenab Şahabeddin'in güzel bir sözü vardır: **Zekâsız kuvvet yıkabilir fakat yapamaz.** İtiraz edilemez bir hakikati ifade eden bu sözdeki **«zekâ»** kelimesini geniş mânâsı ile anlamak gerekmektedir. O zaman cümle, ruhundan bir şey kaybetmeksizin **«Fikirin, aklın ve bilginin emrinde olmayan kuvvet ancak yıkıcı olabilir»** şeklinde söylenebilir. Cenab'ın da asıl söylemek istediğinin bu olduğu muhakkaktır.

Türkiye'de bugün her aydının ve gençliğin kendisine rehber edinmesi gereken bu söz, yollara, duvarlara yazılmalıdır. Hayatın bütün meselelerini akıl ve ilim yolu ile çözmek demek olan medeni davranış da böyle hareket edilmesini şart koşar. Hususiyle sosyal meseleler bahis konusu olduğu zaman, tek başına kuvvet hiç bir şey yapamaz. Hatta yıkamaz bile. Artık, hasmı yenmek, zararlı akım veya hareketleri durdurmak yahut yok etmek için de kuvvetten önce **akıl, fikir ve bilgi** lâzımdır. Hatta kuvvete yalnız bunların refakat etmesi de yetmez. Sosyal dâvaların çözülebilmesi için, akıl-kuvvet terkibine **iman ve ülkü** unsurunu da katmak gerekir. Yapıcı ve yaratıcı güç ancak o zaman tam olur, bütün olur.

Türkiye bugüne kadar böyle bir terkiple mücehhez ellerin idaresine geçmemiştir. Siyasetçiler yalnız **kurnazlık** denen pratik zekâ ve devlet organlarından aldıkları **kuvvet** ile memleketi «idare etmiş»lerdir. Uzun yıllardan beri devam eden bu kötü geleneğe o kadar alışılmıştır ki, bugün de bir çok kimseler ve çevreler kuvvet ile her şeyin yapılabileceğini sanmaktadırlar. Nitekim son yıllarda ortaya çıkan bir çok sosyal mesele ve buhran karşısında hemen kuvvete baş vurup davayı kökünden halletmek isteyenler az değildir. Bunlar hem sosyal konuların mahiyetinden, hem de kuvvetle yapılacak icraat ve ıslahatların ne derece sathî olacağından habersiz kimselerdir. İşin daha da hazin tarafı böyle düşünenlerin aydınlar ve ilim adamları arasından çıkmalarıdır. Onun için de bu yanlış kanaat çabucak yayılmaktadır.

Ancak, bu vesile ile şunu da belirtmek isteriz ki, meseleler yalnız **akıl** ve **bilgi** ile de halledilemez. Bazı anlar vardır ki kuvvete ve aksiyona birinci derecede ihtiyaç vardır. Çünkü **aklın** ve **bilgi**'nin «yap» dediğini yapabilmek için yeteri kadar kuvvet de lâzımdır. Hele, bir mücadelede hasım taraf yalnız kuvvet kullanıyor ve ancak kuvvetin dilinden anlıyor ise, o taktirde kuvvet kullanmak bir zaruret halini alır. Çünkü bir mücadelede başarı kazanmak için hasmın kullandığı silâhı ve metodu aynen kullanmak gerekir. Fakat, hasmı bertaraf etmek için lüzumlu ve yeterli olan **kuvvetin,** meseleleri çözmeğe kâfi gelmiyeceğini bir kere daha tekrarda fayda vardır. Bu sebeplerledir ki, milliyetçi ve ülkücü gençlerimizin en az **aksiyon** kadar fikre ve bilgiye de önem vermeleri beklenir. Şimdi, kuvvet sayesinde hasımlarını yendikten sonra, karşılarına çözüm bekleyen memleket dertleri çıkacaktır. İşte o zaman sahip oldukları **kuvvet** ve **aksiyon** yurdu selâmete ulaştırmağa yetmiyecektir. Normal bir düzende daima **akıl, fikir** ve **bilgi** ön plândadır. Türkiye, her zaman böyle huzursuz bir cemiyet olarak kalmıyacağına göre, bu buhranlar atlatıldıktan sonra ne yapacağımızı da şimdiden düşünmeliyiz. Milliyetçi üniversite gençliğinden beklediğimiz budur. Memleketin geleceği de onların daha bugünden atacakları adımlara bağlıdır.

İLKÖĞRETİMDE TASVİR METODU

Birinci devre = Tasvir Metodu

Yazan: *Josef STRZYGOWSKİ*

Çeviren: *Dr. Birol EMİL*
(Ed. Fak. Tür. Dili ve Ed.)

Bu devrede çocuğun 7 yaşından 10 yaşına kadar terbiyesi bahis konusudur. Çocuk, bu dört yıl boyunca, okul-öncesi devreye ait bütün duyu ve idraklerin şuuruna vardırılacaktır. Hakikatte müşahede etmesini öğrenme, çocukta daha doğuştan başlar. Okul, ilkin bu ampirik bilgileri, zihinde vazıh fikirler haline getirir ve muayyen bir istikamete yöneltir. Şimdiye kadar, okulların daha ilk sınıflarında, yazılı söze, kavrama mübalâğalı bir önem verilmişti. Halbuki objektif tasvir metodu, aksine, öğretimin başlıca vasıtası olarak, görme duygusunun mevcudiyetini şart koşar. Göz, mutlaka mücerret bir kavram olan sözden önce gelmelidir. Esasen bu öncelik, çocuğun her merhalelerdeki terbiyesi boyunca gözden uzak tutulmamalıdır. Bu noktanın mektep reformlarının en önemli unsurlarından birini teşkil ettiği hususu, muhtelif sanat eğitimi kongrelerinde daha önce de kabul edilmiştir. Göze, bilgi ve zekânın temel vasıtası olma imtiyazının yeniden kazandırılması, bu kongrelerdeki münakaşaların başlıca konularından biriydi.

Asıl mühim olan husus, gözün, fikir evinden vâkıaları derinliğine kavrama gayesiyle terbiye edilmesidir. Sanat sahasında bütün metodlar göz tecrübesine dayanır. İster tasvir, ister tahlil, mukayese veya izah metodu bahis konusu olsun, «âbide»nin doğrudan doğruya müşahedesi daima esastır. Böylece tecrübemiz yeni ve taptaze bir dünya ile zenginleşir ki onun yanında, kavramlara dayanan bilgiler ve mücerret düşünceler dünyası oldukça sönük kalır. Ve gene bundan dolayıdır ki, sanat sahası, eski pedagojik telâkkilere yapılan hücumlarda başlıca silâh olarak kullanılmıştır. Öğretimde reformun ciddiye alınır gibi olduğu bir sırada, bu sahanın yeniden arka plana itilmesi üzücü bir şeydir. Hatta ikinci metotta, yani sistematik ayırım ve seçme metodunda bile göz, hiç olmazsa sanatlar sahasında, ilk vasıta

olmak vasfını kaybetmet. Zira bu sahada da, metodlu bir tedkike tâbi tutulan çeşitli tefsirleri, müşahhas eserlerle daima karşılaştırmak ve doğrudan doğruya onlarla münasebete getirmek icab eder. Şu halde plastik sanatlar sahası, göz egzersizi ve fikri vakıaları göz ile anlamak için en sağlam bir «hareket noktası» olarak kabul edilmelidir. Sanat eserlerini bizzat görüp tanıma, sezgiye ve ampirik bilgiye dayanan öğretimden, mukayese ve sistematik ayırıma götüren yüksek seviyede metodlara kolaylıkla geçilmesini sağlar. Demek ki tasvir, bir başlangıç metodudur. O, ilk öğretime uygulanınca, objektif müşahedenin yolunu açar. Çocuk, alıştığı kendi karmakarışık fikir veya intibalarına göre nesneleri tetkiki istenince, genellikle onların devamlı karışıklığını görür. Meselâ bir tablo gösterildiği- ve bu tablo için bir hikâye uydurması istendiği vakit, çocuk, tamamen şahsi ve kendine has idraklerin bütünüyle beslenmiş bir hikâye icad eder. Fakat ayni tabloyu sadece tasvir etmesi istenildi mi, o zaman bizzat bu tablonun müstakil varlığının, ona dair yaptığı az veya çok hayali tefsirle hiç alâkası olmayan bir varlığın farkına varır. Böylece çocuklar, hayatta ve bilhassa her ferdin çevresiyle münasebetlerinde elzem olan objektif müşahede duygusu uyandırılır. Çocuk zekâsının bariz vasıflarından biri de, bir tabloda, daima canlı gerçeğin bir biçimini görme temayülüdür. Yetişkinlerin tersine, o, bir tabloda, sadece bir vâkıa veya hareketin gerçek-dışı tefsirinin, bir sanatkârın, bir insanın muhayyelesinden doğmuş bir tefsirin ortaya konulabileceğini hatırına getirmez. Tasvir ederken, çocuk, daima hüküm bildiren kısa isim cümleleri kullanır: (Bu bir köylüdür, bir attır, v.s.) Hiç bir zaman: Bu bir köylüyü v.s. yi temsil ediyor, demez.Butemayül,çocukların hayalperest ve saf dimağları üzerinde tabloların bıraktığı kuvvetli intibaı da izah eder. Onlar, tablolarda,hayat,canlılıktır,aksiyon, hülâsa kendi uydurma hayalleri için hareket noktası teşkil eden bir yığın gerçek ararlar.

Keza çocuk, tasvir ederken bile kendi icadlarının sübjektif dünyasında kalma eğilimindedir. Pedagog, bu nevi sapmalar esnasında durmadan müdahele etmeli ve çocuğu objektif zemine çekmeğe çalışmalıdır.

«Eğitici gezinti», tasvir metodunun çerçevesinde ileri bir adım teşkil eder. Bu nevi gezintiler, çocuğu doğrudan doğruya gerçek vâkıaların dünyasına, kompleks dünyaya, hakiki değeri haiz unsurlardan daha çok ilgi duyduğu son derece değişik teferruatla kafasını ekseriya karıştıran gayet zengin duyuların dünyasına götürür. Binbir şekilli hayat, gözlemciden o mertebede bir müşahede duygusu ister ki bunun derhal gerçekleşmesi pek mümkün değildir. Bu itibarla, bir öğretmen, uyanık bir pedagog yükseksınıflarda dahi olmalı, «eğitici gezinti» den gerçek bir istifade sağlanması için, talebelerine tahlil ettirmek istediği canlı vâkıanın derin bilgisine sahip bulunmalıdır. Gerçi burada, zaman içinde cereyan eden bir aksiyonun saf ve basitçe tasvirinden ziyade bir hikâye bahis konusu ise de, göz, daima müşahadenin temel vasıtası olarak kalacaktır. Ve şayet çocuktan gözlerinin önünde uzunan bir manzarayı tasvir etmesi istenirse, bunu, hemen daima gerçek bir ilgi duymadan yapacaktır. Zira hareketsizlik, onda bir alâka duygusu uyandırmayacaktır. Bu mahzurlara mukabil, tablolardaki resimli tasvirlerin, ayni zamanda aksiyon ve canlılık ihtiva eden «sabitlik» gibi biravantajı vardır. Çocuk bir tablo karşısında, kendisine gıpta edileceğini de düşünerek, zahmetsizce ve en tabii bir şekilde tasvir yapacaktır.

Pedagğjik noktainazardan sanat eseri, daha az gerçek olmayan bir başka avantajlı hâizdir. Zira sanat eseri, tek başına bir bütün teşkil eder. Açık ve seçik nizamı, lüzumsuz teferruatın bulunmayışı, iyi bir tasvir için gereken hazır modeli kendiliğinden sağlar. Bu suretle bizzat pedagojik bir unsur olan sanat eseri, öğretmenin işini kolaylaştırır ve tamamlar. Gerçekten de bir tablo karşı-

sında, her objektif müşahedenin ilk şartını, teşkil eden «asli olanı derhal görmek» öğrenilir. Bu ise, bu çağın zekâsına, mantık kıyaslamalarından çok daha tesirli ve uygun bir metottur.

Günümüzde, tasvir metodu, ilk sınıflarda, özellikle öğretim denen şeyin hizmetinde basit bir vasıta olarak uygulanmaktadır. Ne bir gaye, ne de kendi kendine yeterli bir metod sayılmamaktadır. Keza öğretmen, öğrencilerin devamlı göz egzersizini hemen daima ihmal etmektedir. Halbuki egzersiz yetersizliği, bakışı donuklaştırır ve müşahedede dikkatin sönmesi, neticede nesneleri yakalamayı imkânsız kılar.

Bu ilk devrenin öğrencisi olan çocuk, gayri şahsî idrâkin en mükemmel temsilcisidir. Hiç bir temayül, hiç bir hususî meziyet bu çağda kendini göstermez. Bu itibarla, pedagogun, daha başlangıçta,ferdî eğitime bağlanması faydasızdır. Doğrudan doğruya idrakin sonucu olmak itibariyle objektif tasvirin bir başlangıç metodu yapılması, küçük sınıflarda pedagojik bir gaye olmalıdır.

Bugünkü reform teşebbüsleri şu temel fikirden hareket ediyor: Öğretmen ne çocuğun kafasına kendi fikirlerini sokmalı, ne de onun dimağını zoraki muhakemeler yapmağa zorlamalıdır. Soru-cevap sisteminin yerine mevcut bir şeyi bizzat keşfederek müşahede metodunun konmak istenmesi hiç şüphesiz doğrudur. Çocuk, tıpkı okuma ve yazmayı öğrendiği gibi bakmasını da öğrenmelidir. Fakat tasvirin, çocuk denen insan filizi üzerinde kendiliğinden yararlı bir tesir yapması için «eşya dersleri»nde kullanılagelen alelâde tablolardan değil, gerçek sanat eserlerinden faydalanmak zaruridir. Tasvir metodu, ilk sınıflarda uygulanması gereken şekliyle, çocuğun bilhassa, en yakın çevresine uygulanacaktır: aile, doğduğu yeri, memleket. Çocuk için yabancı ve yadırgatıcı nesne ve vâkıaların karmakarışık bütünü ile temasa geliş, orta dereceli sınıflara mahsus incelemelerin konusu olacaktır. Ancak objektif tasvir sahasının genişletilmesinden sonradır ki, bu nesne ve vâkıaların, yüksek seviyede bazı sistemli metodlarla incelenmesi mümkün olabilecektir.

Bu bölümü bitirirken, tasvir metodunun önemini bir defa daha ısrarla belirtelim. Bahis konusu metod, özellikle ilk devreye mahsus olmakla beraber, sonraki devrelerin hiç birinde de ihmal edilmemelidir. Bakmasını ve gözlerini açmasına öğrenen bir kimse kitabilikten kurtulacak,nesneleri bizzat müşahede ve tasvir etmek suretiyle gerçek ilmî çalışmanın zeminini hazırlıyacaktır.

«Recherche Scientifique et Education» dan.

AÇIKLAMA :

PINAR'ın 10 - 11. (Kasım - Aralık) Sayılarındaki «Atatürk ve Din» başlıklı yazı, Emekli Diyanet Başk. Baş Müfettişi Mehmet ORUÇ'a ait olduğunu düzeltir, özür dileriz.

— PINAR —

DUYULAR ve GERÇEKLER

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN
(Ed. Fak. Türk Dili ve Ed.

Güneş,her gün doğudan doğar, batıdan batar. Bu, herkesin kendi gözleri ile gördüğü bir «vâkıa»dır. Kimse bunun aksini iddia edemez.Burada bize «kesin bir gerçeklik inancı»nı veren şey, güneşin doğma ve batmasının, herkes tarafından, bizzat görülmesidir. Görme, bir «vâkıa» veya «varlık»ın gerçekliğini bildiren en sağlam temel sayılıyor.

İnsanlar bu müşahedeye dayanarak şöyle bir inanca kapılmışlardır: Dünya yerinde durur, güneş onun etrafında döner. Güneşin sabahtan akşama kadar, doğudan batıya gitmesi bu inancı doğurmuştur. Fakat bugün biliyoruz ki, güneş, ne doğar, ne de batar. Dünyanın etrafında dönen o değildir; tam tersine dünya kendi mihverinin ve güneşin etrafında devr eder.

Bu sonuncu gerçek duyularla değil, akıl yolu ile bulunmuştur. Fakat kimse bu gerçeği kendi gözleri ile görmüş değildir. O ancak hesaplar, mukayeseler, bir çok vâkıaları izah eden nazari bir sistemle anlaşılabilir.

Gözleriyle görmenin bizi kesin hakikatlere götüremeyeceğine güzel bir misaldir bu. İlim adamları gözleriyle gördüklerine değil, akıllarıyla doğrulağuna kanaat getirdiklerine inanırlar. Duyular bize bazı «vâkıa» ları haber verirler. Onlara dayanarak acele ve basit izah denemelerinde bulunmak, nazariyeler ileri sürmek hataya sürükleyebilir. Bundan dolayı meşhur Descartes, duyularının bütün verilerinden şüphe etmeyi bir prensip haline getirmişti.

Hemen hemen bütün ilmî ve felsefî hakikatler, basit insanın mutlak gerçek sandığı duyulardan ve onlara dayanan basit ve acele nazariye ve faraziyelerden şüphe etmek suretiyle bulunmuştur. Hakikat, «ha» deyince elde edilen bir şey değildir. Uzun bir hazırlık ister.

Bugün bütün insanlık tarihine tesir eden atomu, elektronu ve protonu, kimse görmemiştir. onları da duyuların değil, aklın bulduğu gerçeklerdir. Ta eski yunandanberi bazı filozoflar ve âlimler maddenin» göründüğü gibi olmadığını» düşünmüşler, «nazari, essalara dayanan fikirler ileri sürmüşlerdir. Sonsuz deneme ve hesaplarla, nihayet madenin hayret verici bir «enerji» deposu olduğunu keşfetmişlerdir. Basit insanın, günlük hayatında maddeyi sâkin ve sâbit bir varlık halinde görünüşü ile, ilim adamının onu başdöndürücü bir hareket sistemi olarak ele alışı arasında, tıpkı güneşe iki bakış tarzında oduğu gibi bir tezat vardır. Bu da bizi hakikatin duyularla kavranabileceği inancından şüphe etmiye götürecek bir örnektir.

(Devamı 8. Sayfada)

ANDIĞIMIZ YAHYA KEMAL

Doğan SİLLELİ
(Yük. Öğ. Ok. Türkoloji Bölümü)

Büyük vatan şairi Yahya Kemal'i 7 Aralık 1968 tahinde okulumuzun konferans salonunda andık Eski ile yeniyi en güzel şekilde birleştiren, mazîden miras kalan güzel duyguları, yeniliğin şevk ve heyecanıyla söyleyen, mana bütünlüğü ile şiir bütünlüğünü birleştirebilen, eserlerinde kullanacağı kelimeleri seçtikten sonra, onların üzerinde bir kuyumcu gibi işleyen, seçtiği kelimelerle renkler, zevkler ve heyecanlar kompozisyonunu tamamlayabilmek için üzerinde derin derin düşünen, ve bu düşüncenin, bu ıztırabın sonunda bize, ölmüş ve toprağa gömülmüş bir medeniyyetimizi millî ihtiyaçlarımıza uygun bir düşünce ile bugünkü gençlere hediye eden Yahya Kemal kalabalık davetli kitlesinin arasında yavaş yavaş gezindi.«Kör Kazma»sı «Ezansız Semtler»i ve «Süleymaniye'de Bayram Sabahı»yla sahnede göründü. «Mohaç Türküsü»yle Balkanlara,«Açık Deniz»iyle sonsuzluğa doğru uçtu kulaktan dolma bilgilerle kendisini beğenmeyen insanlara baktı ve onları ayakta kendisine alkış tutarken gördü.

Yahya Kemal'in eserlerinden ve fikirlerinden ancak birer damla olan bu şiir ve nesirleri, toplantının gayesini gerçekleştirmiş, aradaki fikir ayrılıklarının sabun köpüğü gibi yok olmasını sağlamış, birlik ve beraberlik fikrinin doğarak memleket meselelerinin milletimiz hesabına en iyi şekilde ele alınmasını sağlamıştır.

Türk istep kültürünün tamamen yok edilmeğe çalışıldığı, İslâmiyetle beraber başlayan yerleşik Türk kültürünün ve bu kültür neticesinde doğmuş büyük Türk medeniyetinin yok edilmek istendiği bir devirde Yahya Kemal, Türk kültürrehberliğini eline olarak dikenli yolları aşmasını becermiştir.

Türk dili ve kültürünü, Türk tarihini yeni baştan gözden geçirirken doğu ve batı kültürünün en iyi taraflarını tesbite çalışmış, millî iradeyi, millî kültürü doğuştan mağrur,memleketin stratejik durumuyla orantılı olarak milletin ıztırabını duyan bugünkü milliyetçi gençlere ulaştırmıştır. Böyle olunca yalın ayak kara sapanın

peşinde koşan anaların, babaların ıztırabını kendi ruhunda duyan, yarın her biri memleketin mukadderatında mühim rol oynayacak olan ve kendi milli değerlerine, millî ideolojilerine bağlı olmayan hiç bir millet ve devletin yaşama hakkına sahip olamayacağını bilen bu mümtaz topluluğun birlik ve beraberlik içerisinde bulunuşuna şaşmamak lâzımdır.

Çünkü; milletlerin şerefini kurtaracak insanlar halkın içinden ve halktan kopmadan çıkanlar olacaklardır. Onun için millet hayatını saran felâketin neticelerini değil, sebeplerini tartışmanın zamanı geldi, geçiyor. Anadolu yaylalarında imanının gururuyla göğsünü gere gere yaşayan insan büyük şehirlerde yakalandığı ruhî buhran neticesinde çeşitli hastalıklara yakalanarak, kendini unutabilmek ve kendini avutabilmek için çeşitli eğlenceler arasa bile, normal arzularını tatmin edemeyip anormalleşerek inancını aksettirmeyen yaşayışıyla yavaş yavaş yaşama isteğini ve şahsiyyetini kaybetmeye yönelse de, millet hayatını saran felâket ona gösterildiği zaman titreyip kendine dönmesini bilir. Bizim üzüntümüz Anadolu'dan gelip Daniyell'erin, Kohenler'in, Yorgadis'lerin kurduğu cemiyetlerde ve iktisadi hayatımızın yüzde doksanını elin de bulunduran Yahudi para babalarının kurup desteklediği kulüplerde çalışarak memleketi yabancı ideolojilerle kurtarma gayreti gösterenlerden değil, Ezansız Semtlerde yetişerek millî değerlerimizi yerin dibine geçirmek için bugün şuurla yabancı ideolojilerin meddahlığını yapanlara gereken cevabı vermekte gecikip genç kardeşlerimizi onlara kaptırdığımızdan doğuyor. Onların ezici propagandası altında iç dünyasını kaybeden insanlar bugün maddeyle de tatmin olamamağa ve bir gazete tefrikasının esiri olarak Mao'ya tapacak kadar kendi benliklerinden uzaklaşmağa başlamışlarsa bu normaldir. Zira, Allah'ını yitiren insan kendisine yeni bir tanrı yaratmak mecburiyetindedir. Bunu A. Carrel «İnsanın havaya, suya, ekmeğe olduğu kadar Allah'a da ihtiyacı vardı» diyerek ifade ederken içtimai yaramızı Yahya Kemal şöyle göz önüne seriyor: «Biz ki minâreler ve ağaçlar arasında ezan seslerini işiterek büyüdük. O mübârek muhitten çok sonra ayrıldık, biz böyle bir sabah namazında anne millete tekrar dönebiliriz. Fakat minaresiz ve ezansız semtlerde doğan, frenk terbiyesiyle yetişen Türk çocukları dönecekleri yeri hatırlayamıyacaklar»

Sonradan kör olan gözler hakikati idrakten aciz değillerdir. Fakat doğuştan kör olanları ne yapmalı? İşte biz bunun üzerinde akıl yormalıyız ve millet ideolojisinin yeniden canlandırılması için gayret sarfetmeliyiz. Üç yüz, dört yüz senedir, İngiltere, Fransa, Almanya, Lehistan, Avusturya ve Rusya gibi emperyalist devletlerin ateş çemberi içerisinde, bunların maddî ve manevi baskısı altında nasıl göğüs gerdiğimizi ve Çanakkale'de, Millî Mücadelede bütün dünyaya karşı hangi ideolojiyle karşı koyduğumuzu düşünmek bizim hakikati görmemize kâfi gelecektir. Bugün olmazsa yarın gönül iklimlerinden gelen bir uyanışla aklın mideyi yendiğini ve akla dayanan bin yıllık millet ideolojisinin muzaffer olduğnu göreceğiz.

Yahya Kemal'in tenkid ve tahlil süzgecinden geçirerek ortaya koyduğu hakikatlar, samimi itiraflar dün olduğu gibi bugün de birçok insanı korkutmaktadır. İlim ve edebiyatımız için fayda ve ehemmiyeti büyük eserler bırakan bu insanı bütün cepheleriyle bir geceye sığdıramadığımız gibi, onu bir makaleye yerleştirip sıkıştırıvermenin de imkânı yoktur. Biz bu yazımızda Yahya Kemal'in eserlerini okuyarak, tahlil edersek, üzerinde düşünerek arkadaşlara eserleri birer birer okumalarını tavsiye edeceğiz. Başka türlü hakikati anlamanın imkânı yoktur. Zaten biz nesirleri okunmadan Yahya Kemal'in fikir ve san'at anlayışının tam manasıyla anlaşılacağına inanmıyoruz. Bir şair olarak bilinen Yahya Kemal'in nesir yazıları daha fazladır. Bunlar tenkid, tetkik, makale ve konferanslar şeklinde yayınlanlanmıştır. Vatanın bir sembolü gibi gördüğü İstanbul'a «aziz»lik vasfını veren Kemal, aziz milletimizin 1071 den sonra

Anadolu'da ve Viyana'ya kadar uzanan topraklarda meydana getirilen inkılâbı «Türk İstanbul» adlı konferansında anlatmıştır. «Aziz İstanbul» adlı kitabında bulunan bu konferans ve kitabın içerisinde bulunan diğer yazılar mimarimizin şiirimizin ve top yekün Türk güzel san'atlarının gözle görülür, elle tutulur olgun meyveleridir.

Yine «Eğil Dağları» adlı kitabında İstiklâl Harbi ve Türk toprakları üzerinde oyunların tahlili şeklinde seksen altı makalesi yayınlanmıştır. Temeli, millî bir inanışa dayanan ve millî mücadelenin inandırıcı bir desteği olan bu yazılar, acı ihtimallerle burkulan ruhundan millî bir heyecan olarak kopmuş birer parçadır.

Eserlerinde insan ruhunun ve ihtiraslarının ısmarlama fikirler ve çalıp çırpma ideolojilerle nasıl çalkalandığını, maziyi ve tarihi inkârın umumî bir dert olduğunu açıkça gösteriyor. Meselâ şu satırlar bize iddiamızın doğruluğunu ispat edebilir. «Artık Türk milletinin rûhu bir rûyihâ gibi uçtu mu? Hayır büyük kütlede yine o rûh var fakat biz son nesil bir sürü gibi büyük kafileden uzaklaştık, kaybolduk, fakat daha uzağa gitmiyeceğiz, tekrar büyük kafileye iltihâk edeceğiz..» Aziz İstanbul s: 123.

Bu yazılarda neticeye bağlanmış hadiseler, kuvvetlerin çatışması ve en vahşi arzuların millet bütünlüğünü kemiren ihtilaflar olarak gözümüzün önüne seriliveriyor. İnsan ruhunun ve ihtiraslarının ısmarlama fikirler ve çalıp çırpma ideolojilerle nasıl çalkalandığını gösterivériyor. Büyük vatan şairi hakkında, fikir cephesini inceleyen bir çok eser yayınlanmıştır. Fakat Yahya Kemâl'i bize en iyi tanıtan ve tanıtacak olan eserler ölümünden sonra yayınlanan, derlenip toparlanan kendi eserleridir. Uzun lâfın kısası Yahya Kemal'in kendi sesine kulak vererek kendinden öğrenmek en doğru yoldur kanaatindeyim.

Çünkü bu eserler onun inancının meyvalarıdır. Zaten her iş bir İnancın eseridir. Biz bunun neticesinde iyi ve güzel işler başarmaya doğru yol alırız.

DUYULAR ve GERÇEKLER

(Baştarafı 5. Sayfada)

Fakat duyular bize o kadar açık ve seçik olarak gözükürler ki, onların bizi yanıltabileceğinden hiç şüphe etmeyiz. Descartes'in şüpheciliği bir sistem, bir itiyat hâline getirmesininin sebebi budur. Yalnız bunu hiçbir gerçeğin yokluğu veya bulunamayacağı iddiasında bulunan eski yunan sofistlerinin şüpheciliği ile karıştırmamak lâzımdır. Şüphesi, Descartes'i yokluğa değil varlığa götürmüştür. İlim adamlarının hiçbiri insanın ve Kâinatın varlığından ve hâdiselerin bazı kanunlara göre cereyan ettiğinden şüphe etmemiştir. Bizim bir vehimler âleminde yaşadığımız inancı, bütün ilimlerin red ettiği bir vehimden başka bir şey değildir. Durum şu şekilde özetlenebilir: İnsan anlamakta güçlük çektiği, yanıldığı bir âlemde yaşıyor. Bütün mesele bu âlemi «doğru» olarak kavrayabilmek, aldanmamaktır. Medeniyet tarihi gösteriyor ki, insanlık, gerek kâinatı, gerek kendisini yanlış bir şekilde tefsir etmiştir. Mitolojiler, faraziyeler, nazariyeler, ideolojiler,mutlak hakikat zannedilen inanç ve görüşlerden ibârettir. İlim, sağlam esaslara dayanarak, onların yerine geçmek istiyor ve geçiyor.

Bugün ilim adamları gerçek olduğundan şüphe edilmiyen bir çok hakikatleri bulmuşlardır. Bunların doğru olduğu hem nazarî, hem tatbikî şekilde isbat edilmiştir. Fakat bu hakikatlerin sayısı mahduttur. Daha pek çok sahada, ortalıkta «hakikat» diye dolaşan şeyler, zanlar, inançlar, faraziyeler ve nazariyelerden ibârettir. Ancak ilmî hakikatin ne olduğunu bilmiyenler onların mutlak gerçek olduğuna inanırlar. İnsanlar arasındaki çekişmelerin çoğu, ya ilmî hakikatleri bilmemekten, yahut da vehim ve nazariyeleri mutlak gerçek zan etmekten ileri gelir.

İlmî hakikatlerin başlıca vasıflarından biri, çekişmeleri ortadan kaldırmasıdır. Bundan dolayı ilme hizmet edenler, sulha da hizmet etmiş olurlar.

PINAR

TÜRK
MİLLİYETCİLİĞİ

Prof. Dr. İbrahim KAFESOĞLU

Bugün gençliği ve aydınları pek yakından ilgilendiren bir konu var, Türk milliyetçilik anlayışı meselesi. Gelişi güzel söylenen bir sürü lâf arasında Türk milliyetçiliğinin öz hüviyetini kaybeder duruma düştüğü görülüyor. Bundan dolayı vatansever Türk aydınının dikkatini bir kere daha milliyetçilik mevzuu etrafında toplamasının ciddi sebeplere dayandığı kabul edilmelidir. İndi görüşler ve ulu-orta tefsirlerle milliyetçilik mefhumunu tahrif etmeğe ve Türk milliyetçiliğini yanlış tanıtmağa çalışanların mevcudiyeti bir gerçektir. Kimlikleri yalnız günlük gazeteleri takip edenlerce bile malûm ve hiç şüphe yok, kökü dışarda bir takım cereyanların etkisine kapılmış, Türk halkının sağduyusundan habersiz, memleket realitelerini görmekten âciz bir avuç insan, hemen her yayın vasıtasından, konferanslardan, açık oturumlardan faydalanarak milliyetçiliğin dört ana unsuruna; aile ahlâkı, millî tarih, dil ve dine saldırmakta ve Türk milletinin ruhunda nüvelenmiş millî hisleri zedelemek gayesiyle kesif bir propaganda faaliyetine girişmiş bulunmaktadır.

Milliyetçiliğe karşı olanların söz ve yazılarındaki başlıca tahrip hedeflerini burada sıralamakla, biz uyarma vazifemizi yapmaktayız. Yoksa asla fikir hürriyetine karşı değiliz. Düşünce serbestliğini önleme gayretlerinin beyhudeliğini, ağızları kapamak suretiyle zihinleri durdurmanın kabil olmadığını biliyoruz. Başka fikirlere sahip olanları yermek aklımızdan geçmediği gibi, millî menfaatlere aykırı düşmemek, karanlık arka düşünceler peşinde koşmamak samimi olmak şartiyle türlü görüşlerin halka intikalinde fayda bulunduğuna çünkü milletçe selâmet yoluna en geniş tolerans havası içinde yapılan tartışmalarla girilebileceğine kaniiz. İşte bu inançladır ki, 4 unsur muarızlarının düşüncelerinden hareketle Türk milliyetçilik anlayışının gerçek yüzünü açıklamağa çalışacağız.

Kısaca şöyle diyorlar: Milliyetçilik artık eskimiş, devrini kapamıştır. Böyel

köhne fikirler Türk toplumunun ilerlemesini engeller üstelik ırkçılık ve turancılığa götürür. Bu macerayı önlemek için milliyetçiliği yıkmak lâzımdır!...

Onların gerekçesi ve sonucu ile, şu üç cümle içinde özetlenebilen görüşlerinde zerrece hakikat hissesi bulunmadığını, hemen ve kat'iyetle söyliyebiliriz. Milliyetçilik ne eskimiş ne de devrini tamamlamıştır. Bu duygunun ortadan kalkması mümkün olamaz insanın, sırasiyle, ana ve babasını, akrabasını, hemşehrisini, vatandaşlarını; beraber yaşadığı, ortaklaşa hayat mücadelesinde işbirliği yaptığı, kederli ve sevinçli anlarında daima birlikte ağlayıp güldüğü milletini sevmesi gibi temeli ruhî temayül üzerine kurulu milliyetçilik hislerini,köksüz ve geçici bir hevesten ibaret saymak isabetli bir hüküm değildir. Bu insanlığı inkâr mânasına gelir. Kendini besleyip büyüten ve yetiştiren ve yakınlarına, toplumuna, üzerinde doğduğu ve türlü nimetlerinden istifade ettiği vatanına düşman kesilen bir kimsenin insan sureti altında fakat hayvan tabiatı taşıyan bir yaratık olması icap eder.Yeryüzünde böyle garibelerin mevcudiyeti ise ancak zihin melekesi aynı veya benzer vasıfta olanlarca tasavvur edilebilir. Çünkü, sevgi esnasında gelişen milliyetçilik duygusu beşerî bir unsur, daha doğrusu, insanı insan yapan başlıca faktördür. Bu duygu ile bencillik, kuruntu, kibir v.s. kötü haller kuvvetini kaybeder, yavaş-yavaş silinir mânevi hazza bürünen insan, vatanı için, milleti için sonsuz bir çalışma iştiyakı içinde kültür ve medeniyetin şahikalarına yükselir. İnsanlığın tarihi milli dayanışmaların husule getirdiği, daima daha iyiyi, daha mükemmeli, daha faydalıyı arayıp bulmak alanında asilâne rekabetlerin hikâyesidir. Bu sebepledir ki, bütün medenî milletler vatansever ve milliyetçidirler. Bir İngilizin bir Amerikalının, bir Alman veya Fransızın kendi toprağından tiksinmesine, kendi toplumundan nefret etmesine imkân var mıdır?

Milliyetçiliğin ilerlemeyi engelleyeceği fikri de tamamiyle sakat bir düşüncedir. Adları geçen Batılı milletler, millî duygularından dolayı gerimidirler? Her şövalye karakterli insanın benliğinden fışkıran milliyetçilik hangi toplumun terakki çabalarını köstekleмiştir ki Türk milletinin gayretlerine mâni olsun? Köhneleşmesi bir yana insanlık var oldukça yaşayacak her zaman canlılığını muhafaza edecek, beşerî cehidlerle birlikte durmadan gelişecek olan milliyetçilik duygusu, tıpkı gözlerimiz önündeki medenî topluluklar gibi, Türk milletinin de köklü ve sağlam hamleler yapmasını sağlayan en sarsılmaz dayanak olacaktır. Karşımızda bir hürriyet ve medeniyet dünyasının mevcut bulunması milliyetçiliğin ölümsüzlüğüne inanmamız için kâfi bir sebeptir.

Türk milliyetçiliğinin ırkçılığa yol açabileceği iddiası ise, aynı derecede temelsiz bir görüş olmaktan ileri geçemez. Bu fikri ileri sürenler ana vasfını kavramakta yeterlik gösteremedikleri Türk milliyetçiliğini bilhassa II. Dünya Savaşından önce çok kuvvetli bir cereyan hâlini alan felsefî «ırkçılık» ile karıştırmaktadırlar. İlk defa Fransız yazar ve diplomatı Comte de Gobinçan (ölüm 1882) nun «Beşer ırkları arasındaki eşitsizlik» adlı eserinde ortaya atılan ve sonraları bazı Batılı düşünürlerce işlenerek bir ilim dalı hâline sokulmak istenen Irkçılık (Raciologie), Hind - Avrupalılardan başta Tötonlar olmak üzere, umumiyetle Germen kavimlerini yaratılıştan yüksek vasıfta ve diğer ırk mensuplarına nazaran üstün kabiliyetleri mücehhez dolayisiyle dünyayı idare etme hakkına sahip ve bütün diğer insan gruplarının emir kulu olmalarını tabiat kanunları icabı sanıyordu. Fakat bir yandan tarih boyunca soy karışımları, bir yandan da mânevi kabiliyet itibariyle insanlar arasında bir fark olmıyacağı vakıasının ilmen ispat edilmesi neticesinde bugün kıymetten düşen ve aslında da görüldüğü üzere, üstün ırk vasfını yalnız Germenlere bahşeden bu ırkçılık nazariyesi ile Türk milliyetçiliğinin herhangi bir

münasebeti imkânsızdır. Ne siyasi emeller ne de felsefi spekülâsyonlarla alâkası olmadığını, tarihî dellilere dayanarak, daha önce açıkladığımız Türk milliyetçiliği ni böyle töhmetler altına almak için çok daha ciddî bilgiye ihtiyaç meydandadır. Biz Türk kültürü ile yetişmiş Türkçe konuşan ve kendini Türk hisseden herkesi Türk kabul etmekteyiz ki bilindiği gibi, bu telâkki millet nazariyelerinin en mütekâmilidir. Ama, Türk milliyetçisinin ırkçı bir düşünce taşımaması onun yine modern millet anlayışı icaplarından olarak Türkiye Cumhuriyetinin resmi sınırları dışında kalmış 65 milyona yakın soydaş topluluklar düşünmesine mâni değildir. «Türküm» diyeni bağrına basmağa hazır Türk milliyetçilerinin, diliyle, geleneğiyle, bütün varlığiyle Türk olan kütleleri ilgisi haricinde bırakması beklenemez. Çünkü, böyle bir tutum izahı güç bir samimiyetsizlik teşkil eder. Ayrıca yabancı bir hükûmetin, yabancı bir ideolojinin iradesi altında yaşayabilmek için türlü güçlüklere göğüs germek zorunda kalan Türk kütlelerini manen desteklemek, insanî bakımdan, medeniliğin gerektirdiği bir vazfiedir de.

Turancılığa gelince ırkçılığa bağlanan bu itham da tıpkı onun gibi, ciddî esaslardan mahrum ve çizdirdikleri karikatürlere kalırsa, güya Türk milliyetçisi silâh elde Türkistan'ı zapta hazırlanmaktadır! Bu safsatayı yayabilmek için ya müstakil Türk devletinin durumunu kavrayamamak ya Türkiye'nin menfaatlerini hiçe saymak yahut maksatlı propagandanın öksesine tutulmuş olmak gerekir. Turancılık memleketimizde en çok tahrife uğratılmış cereyanlardan biridir. Çünkü, Türk fikir hayatında «Turan» mefhumu, gerçekte, mahirane manevralarla sömürmeği meşurlaştıran, zulmü medeniyet gösteren malûm misallerdeki gibi, tecavüz emellerini maskelemeğe vasıta kılınmamış, fakat doğrudan doğruya bir kültür hareketini ifade etmiştir. «Turancılık»ın bayraktarı Ziya Gökalp 1910'da yazdığı ve bu cereyana ad veren ünlü «Turan» manzumesini bir program telâkki etmiş ve müteakip fikrî, tarihî, sosyolojik çalışmalarında kendisini de söylediği gibi o manzumede tesbit edilen sınırların dışına çıkmamıştır. Fakat onun ne ilmî araştırmalarında, ne edebî eserlerinde, destanlarında, çocuk şiirlerinde, ne de çağdaş Türk yaşayışının âdeta plânını veren «Yeni Hayat» yazılarında bugünkü yakıştırma mânalı Turancılığa tesadüf edilmez» Mısraında o belirli bir coğrafya kastetmediğini ortaya koymaktadır. Gökalp millî kültür ve müsbet ilimle donanmış, şuurlu, yüksek medeniyet seviyesinde, mesutTürk milletinin yurdunu «büyük ve müebbet Turan» deyimi ile sembolize ediyordu. Ona göre, fethedilecek yer, millî kültür sahası; ulaşılacak hedef, hür, müstakil ve ilmi, fikri,edebiyatı feslefesiyle, medenî Türklük idi. «Turan» gerçekleştirmek Türk insan'ı yaratmak demekti.

Kabul etmek lâzımdır ki, bütün bu özellikleri ile Turancılık kültür milliyetçiliğimizin şükrana değer öncüsü olmuştur.

Bizzat Gökalp 1913 başlarından sonra «Turan»a dair hiç bir şey yazmadığı halde bu kültür hareketine politik renk vermek suretiyle «Turancılık» diye siyasî bir cereyan icat ederek koca İmparatorluğun darmadağın olduğu, Türk milletinin görülmemiş bir perişanlık içinde çırpındığı devirde o büyük mütefekkiri dünya fütuhatına çıkmak gibi bir ütopyaya kapılacak kadar zıt zekâlı saymak ancak bir hafiflik eseri olabilir. Ziya Göyalp, realiteyi hem de o zaman hiç kimsenin hissetmediği ölçüde derinden görüyor milleti kültüre dayanan milliyetçiliğin kurtaracağını düşünüyor ve bunu tek çare sayıyordu. Cemaatleri millet haline getirmek, toplumları ayakta tutmak ve onları yeni hamlelere muktedir kılmak bakımından kültür milliyetçiliğinin paha biçilmez bir kıymet olduğu gerçeğine Batı milletlerinin tarihini felsefi ve içtimaî fikirlerini tetkik ederek varan Gökalp her Türke kültürünü tanıtmayı, Türklük mefkûre (ülkü) sü aşılamayı kendine gaye edinmişti. Onca millî mefkûre selâmete çıkan yolun ha-

(Devamı 24. Sahifede)

YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU TALEBE CEMİYETİ'NİN MEHMET AKİF'İ ANMA GÜNÜ

Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa;
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar,
Taşıp da kaplasa âfakı bir kızıl sarsa;
Değil mi cephemizin sînesinde iman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değilmi sînede birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emîn ol, bu cephe sarsılmaz!
Şu karşımızdaki mahşer de öyle haşrolacak.
Yakında kurtulacaktır bu cephe..

— Kurtulacak!

28 ARALIK 1968 CUMARTESİ GÜNÜ SAAT 19.30 ÇAPA YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU KONFERANS SALONU

PROGRAM:

1 — Ramazan DEMİR (Y.Ö.O.T.C. Bşk.): Açılış
2 — Ayhan DOĞAN (Y.Ö.O. Müd.): Akif Hakkında.
3 — Prof. Dr. Mehmet KAPLAN: Akif ve Çağdaş Medeniyet.
4 — Necmettin TURİNAY: Akif'in Etrafında Yakın Tarihimiz.
5 — Ali Rıza ALP (Yazar): Akif ve Eğitim.
6 — Dr. As. Necmettin HACIEMİNOĞLU Akif ve Din.
7 — Ahmet KABAKLI (Yazar): Akif ve İçtimai Hayat.
8 — Akif'ten Şiirler.
9 — İleri Türk Mûsikisi Konservatuarı Korosu'ndan Akif'in Bestelenmiş Şiirleri
10 — Kapanış.

AKİF ve MEDENİYET DÜŞMANLIĞI

«Medeniyyet» Size çoktan beridir diş biliyor;

...Evvelâ parçalamak, sonra da yutmak diliyor.

Zalim Avrupa devletleri imparatorluğumuzu yıkmak için, çok plânlı bir şekilde asırlardır çalışıyorlardı. İsmi çok duyulan, gerçeğiyle hiçbirimize öğretilmeyen ŞARK MESELESİ, aziz milletimizin ve onun temiz kültürünün Avrupa Türkiye'sinden ve Anadolu'dan sürgün edilmesi esasına dayanıyordu. Haçlı ruhunu bekliyen Hristiyan taassubu zalim devletleri, milletimizi parçalamaya sevkediyordu. Devletimizin içine yerleştirdikleri iç ajanlarla huzursuzluğu artırıyorlar ve gayr-i millî kültürleri bu ajanları vasıtasıyla resmileştiriyorlardı. Bu zalimler, uzun çalışmalarıyla milli kültürden tamâmen kopmuş, zevkleriyle yaşayışıyla, düşünce itibariyle «milli olabilme» vasıflarını yitirmiş bir nesli yetiştirmeye gayret sarfettiler.

Balkan savaşında, Trablusgarb'da mağlubiyetimiz plânlanmıştı. Gerçekde millet mağlup olmadı. Bu iç millet düşmanları Bulgar'a, Sırp'a, İtalya'na gâlibiyeti, peymâne sunar gibi sundular. Avrupa Türkiye'sinin, Kırım'ın her fırsatta «Politik Hile»lerle elimizden çıkarılması Akif'in kalbinde derin yaralar açıyordu. Çok ızdırab çekti. Kendi kendini yiyordu. Gece sabahlara kadar milletinin perişanlığına zalimlere teslim edilen Balkan Türklüğü'ne gizli gizli yas döktü.

Bunca perişanlık yetmiyormuş gibi, imparatorluğumuzu tamamen parçalamak için 1914 de, bizi tekrar harbe soktular. Milletimiz tarafından zâlim ve kahbe olarak vasıflandırılan İngilizlerle Fransızlar Çanakkale'de yarım milyon Türk evlâdını topa tuttular. Hakka, adalete, açık alınlara kurşun sıktılar. Anadolu âhufiganla doldu. Analar dul, yavrular yetim bırakıldı. Köpekler gibi uluyan «Tek dişi kalmış canavar» ŞARK MESELESİ'ni adım adım ilerletiyordu.Büyük İmparatorluğun nüfusu on milyona indirilmişti.

Medeniyet canavarlaşmıştı. Bizi ezmek istiyordu, ezdi. Anadolu'da tütmeyen ocaklar, gülmeyen yüzler o yüzdendir. Akif'i tenkid edenler, medeniyet düşmanı diyenler. «Tek dişi kalmış canavar»ın kültür misyoneri olan iç ajanlardır. Şu ses bu milletin sesidir.

TÜKÜRÜN ehli salîbin o hayâsız yüzüne!
TÜKÜRÜN onların asla güvenilmez sözüne!
«Medeniyet» denilen maskara mahlûku görün:
TÜKÜRÜN maskeli vicdanına asrın, TÜKÜRÜN!

Avrupalı zâlimdir. İnsafsızdır. Sahibi olduğu ideoloji ve doktrinler milletimizi yok etmek esasına dayanır. Onun ideolojisinden doğan kültürü ve yaşayışı da milleti, millet yapan değerleri dejenerasyona, millî kültürü tahrife, iffeti; namusu; hayayı perişanlığa sürükler.

Onların kültürü, ahlâkı, imanı; milletimizin ideolojik yapısına yani bizim kültür, ahlâk ve imanımıza zıttır. İşte bu zıtlıktan Avrupalılının zulmü doğuyor. Çanakkale'de yarım milyona bu zıtlıktandolayı kurşun sıkıldı. Bunun için Avrupa menşeli her ideoloji bize kan kusturur.

Avrupalının sahibi olduğu teknik güç, bu zalim kültürün, bu zalim ideolojilerin emrine verildi. Zulme dayanan sefil iştihalar, kirli nazarlar KIRIM'ı, KUDÜS'ü TÜRKİSTAN'I perişan ettiler. Anadolu'ya atılan güllelerden toprak bile yeşermedi.

Öyleyse Akif kime düşman?

«Sade garbın, yalınız ilmine dönsün yüzünüz,» diyen; atomu «maddenin kudreti zerriyesi» diye bundan tam elli sene önceden keşifle müjdeleyen Akif kime düşman?

Saban yerine kullanılan traktöre mi, eşek yerine kullanılan kamyona mı? Yoksa Edison'un ampülüne Pastör'ün kuduz aşısına mı düşman? Elbette hayır! Hayır!

Akif Avrupalının bile zihnini, şuurunu köleleştiren, insan tabiatına aykırı olan, insanı hayvanlaştıran sapık ideolojilere ve bu ideolojilerden doğan spkın kültürlere düşmandı. Hakka; hakikate diş bileyen zulüm fikrine düşmandı.

Keder de söz mü ya? Alkışlıyordu celladı,
Utanmadan koca yirminci asrın evlâdı!

AKİF VE BAŞKALARI

Merhum Akif 1878 yılında bu günkü Millet Kütüphanesi'nin yanında güzel bir evde doğdu. Annesi Emine Şerife hanım, Ruslar tarafından «restore edeceğiz» diye bütün san'at eserleri yerle bir edilmek istenen ve millî kültürümüzün, medeniyetimizin merkezlerinden olan BUHARA'da doğmuştur. Babası âlim bir zat olan Tahir Mehmet Eefendi idi.

Akif, rüşdiye; idâdi; mülkiye ve bugün Veteriner fakültesi demek olan Baytar mektebinde okudu.

1893—1913 memuriyet yıllarında Anadolu'yu, Rumeli'yi ve Müslüman Arap ülkelerini dolaştı. Cihan Harbi sırasında Almanya'ya gönderildi. O sırada Berlin Hatıraları»nı yazdı.

1918 yılında Mondros Müterakesi üzerine gizlice İnebolu'ya çıktı. Oradan Ankara'ya vardı. Akif'in gerçek mücadelesi bundan sonra başlar. Bakarsın Balıkesir' dedir: Bütün milleti Yunan zulmüne karşı hazırlamıştır. Camilerde vaazlarıyla, kapalı salonlarda konferanslarıyla milleti kâh ağlatır, kâh düşünceye daldırır; teşkilâtlandırır. Bakarsın Konya'dadır; Hükümetin bastırmaktan aciz kaldığı bir isyan hareketini O'nun kalbe tesir eden vaazları durdurmuştur. Bakarsın Kastamonu'ya gelmiştir: Nasrullah Câmiinde Sevr'i parça parça eder, milleti isyan haline getirir. Akif'in bu hutbesi subaylarımız tarafından basılmış ve bütün askeri birliklere dağıtılır. Anadolu'daki bütün mahalli gazeteler o nutku tefrika ederler.Millet Sevr'in murdarlığını Akif'in propagandası ile öğrenir.Millet böylece Millî Mücadeleye hazırlanır.

Nutuk'tada belirtildiği gibi «... bir Amerikan mandasını ehveni şer olarak görüyoruz»(1) diyen Halide Edip, gazetelerde sutün sütun yazılar yazan Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman ve buna benzer adı meşhura çıkarılmış niceleri İngiliz ve Amerikan mandacılığını isterlerken, Anadolu'yu yayan yapıldak dolaşan, Sevr'i millet'e anlatan kaç kalbi yanık samimî mücadeleci vardı?

Sen Yunan işgalinde cepheleri dolaşırken, «Yunan Orduları Ankara'ya geliyormuş» diye Ankara'yı bile terke hazırlanmaya başlayan ödlek muharrirlerin ve Millî Mücadelenin en kızışkın anlarındaOrdumuz Büyük Taarruz'a hazırlanırken «Doğu Emekçileri Kominist Üniversitesi'ne komünizm tahsiline giden(2) ve kafadan Kuvvayı Milliye Destanı yazan ve asıl Polonya Yahudisi olan Verzanşki Nazım'ın yanında mukayese imkânın var mı ey Akif?

Ey Akif seni şişirilmiş sabun köpüğünden meydana gelen sahte büyüklerle mukayese ediyorlar. Bir çokları paralı propaganda ile senden çok daha meşhur oldular. Ama köpükten saraylar erimeye, adı göğe yükselmiş cüceler lâyıkı olduğu yeri bulmaya başladılar. Sen de bunca yıllardan sonra aziz milletimizin kalbine girmeye baladın, Köyler de bile artık senin şiirlerin ezberleniyor.

SAFAHAT'TAN SEÇMELER

Bizde leşten daha hissiz, daha kokmuş can var!
Bakmayın, hem tükürün çehre-i murdarımıza!
Tükürün; belki biraz duygu gelir ârımıza!
Tükürün cephe-i lâkaydına Şarkın, tükürün!
Kuşkulanın, görelim, gayreti halkın; tükürün!
TÜKÜRÜN MİLLETİ ALÇAKÇA VURAN DARBELERE!
TÜKÜRÜN ONLARA ALKIŞ DAĞITAN KAHBELERE!

Nasıl tahammül eder hür olan esaretine?
Kör olsun, ağlamıyan, ey vatan; felâketine!

Cemaat intibah ister, uyanmaz gizli yaşlarla!
Çalışmak... Başka yol yok, hem nasıl? Canlarla, başlarla!
Artık ey millet-i merhume sabah oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar, diye ötsün mü bu çan?

ASIM'IN NESLİ... DİYORDUM YA.... NASILMIŞ GERÇEK:
İŞTE ÇİĞNETMEDİ NÂMUSUNU, ÇİĞNETMEYECEK

1— *Nutuk: I. Cilt.* 1919 *da Halide Edib'in Atatürk'e çektiği telgraftan.*
2— *Fuat Uluç: Nazım Hikmet ve* 1938 *Harbokulu Olayının gerçek yönü.*

MEHMET AKİF'İ ANMA GÜNÜ

(Açış Konuşması)

Konuşan :
Ramazan DEMİR
(Y.Ö.Q. T.C. Başk.)

Çok Muhterem Misafirler, Sevgili Arkadaşlarım;

Büyük Milli Şair Mehmet Akif'i anma toplantısına hoş geldiniz.

Milli Şair'in ebediyete intikalinin 32. yıl dönümü münasebetiyle aziz ruhu yadetmek için Y.Ö.O.T.C. olarak bu toplantıyı tertip etmiş bulunuyoruz.

Akif'in Türk Milletine en büyük armağanı İstiklâl Marşımızdır. 1921 de T.B.M.M. de defalarca ayakta dinlendi ve alkışlandı. Sizleri İstiklâl Marşını ayakta dinlemeye davet ederim. (Şiir olarak istiklal marşı)

Sayın Misafirler.

Akif'i bütün cepheleriyle bu toplantımızda tanımak ve anlamak imkânsızdır. Çünkü Akif bir deryadır. Bu deryadan bir katrecik olsa bile sizlere tattırmayı başarmak, en büyük mutluluktur; bizim için.

Ben Akif'in hudutsuz cephelerini Sayın hatiplerimize terk ederken, Akif ve Günün Gençliği üzerinde durmak istiyorum.

Bugün Türk Gençliğinin bir manevi buhran içinde bulunduğunu, inkârı imkânsız bir gerçektir. Bu gerçeğin nedenleri çok cephelidir. Ancak, ruhlarda bırakılan boşluklara Milli kültür, Milli ruh, Milli benlik, ve Milli terbiye yerine sorumsuzluk, iradesizlik, idealsizliy ve günlük hazlar doldurulmuştur.

Ruhlarda meydana gelen bu boşluğa nüfuz eden kuvvetler genç kuşağı güçsüz ve bir şekilden biaret olan varlık olmaktan kurtaramamıştır.

Bu neden böyle olmuştur?

Tarih boyunca Milletimiz üzerinde oynanan kumarların en son ve en tesirli darbesi ruhsuz, idealsız, inançsız, milli bünyeden kopmuş bir neslin yetişmesine sebeb olmuştur.

Millet bünyesinde derin yaralar açan bu tablonun failleri, Mehmet Akif gibi bir Milli Şair'in Türk Gençliğine, yetişen yeni nesle aktarılmaya, öğretilmeye engel olmuşlardır. Yalnız bununla da değil, Mehmet Akif'i gençliğe yanlış tanıtmak istemişlerdir. Bu failler, gözle görülmeyen, fakat her olay altında parmakları

olan gizli meynelmilel siyonist kuvvetlerdir. Bu kuvvetler Akif gibi, manevi ruhlarda ki boşlukları dolduracak değerleri, yeni nesle unutturulmak istemişlerdir.

Milli kültür yerine, gayri Milli değerler ruhlara doldurulmuştur.

Akif'in Türk Milletine unutturulmak istenmesi, Türk Gençliğine öğretilmek istenmemesi, Milletimiz üzerinde hazırlanan uzun vâdeli sapık ideolojilerinin projeleri arasındadır.

Milli Mücadeleyi, Akif Anadoluyu adım adım gezerek nutuk ve vaazlarıyla Türk Halkını galayane getirmek suretiyle hazırlamıştır.

Milli Mücadele Ruhunun Şahlanmasına, Cephede Mustafa Kemal, Cephe gerisinde Akif sebeb olmuştur.

Devrin yazar ve muharrirleri ısrarla, Amerikanın veya İngilterenin mandasını isterken, Akif bunu şiddetle reddetmiştir. Türk Milletine Sevr paçavrasının, gafil ve kudurmuş düşmanı denize dökülmekle tamamen parçalanacağına inandırmıştır.

İşte Türk Milletini bu ruh ve inançla Milli Mücadeleye hazırlayan Akif, Milletimizin zaferini daha önceden müjdelemiştir.

Akif'in Türk Milleti ve Gençliğine unutturulmak istenmesi, Vatan ve Millet Düşmanlarının sapık ideolojilerine engel teşkil ettiğinden dolayıdır. Akif'i öğrenen ve bilen bir nesil elbette ki bu Vatan ve Millet düşmanlarına karşı çıkacaktır. İşte bunun için Akif unutturulmak isteniyor.

Dünden daha çok bugün, Türk Gençliğinin Akif'e ihtiyacı vardır. Türk Gençliğinin yukarıda belirttiğim tablodan kurtulabilmesi için,, Akif'i öğrenmesi ve bilmesi şarttır.

Bir seneden beri, dünya gençliğinin içinde bulunduğu buhranın neticesi olan hareketlerin memleketimizde de son safhaya gelmiş olması buhranın ispatıdır.

Bu hareketlere Türk Gençliği de katılmıştır. Ancak zaruri istekler üzerine kurulan hareketler, en kısa zamanda bulan dırılmış olması ve bir takım sapık ideolojilere alet edilmek istenmesi, memleketimizde oynanan oyunların bir perdesinin daha inmesine sebe olmıştur. Bir olayı misal olarak göstermek kâfidir. 1968'in Haziranında Boykota giden İs. Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinde M. Akif'in Anfisinde ki M. Akif'e ait olan portrenin intirilip ve yırtılması, tabelanın sökülmesi, Milletin çocuklarına M. Akif'i unutturmak istiyenlerin ne denli ve sistemli çalıştıklarını ne kadar düşündürücü olduğunu göstermeye kâfidir.

Bugüne kadar susturulmak istenen Akif artık susmayacaktır. O karşımızda dimdik durmaktadır. Bundan böyle;

Onun sesini, geleceğin Büyük Türkiyesinin mesulları olacak Milliyetçi Türk Gençliği ve Onun yetiştiricileri olan Milliyetçi Öğretmen ve Aday kitlesi aksettirecektir; öğretecektir.

Artık bu tahribata son vermenin zamanı çoktan gelip geçti. Onun için Sayın ilim adamlarımızdan şunu ısrarla istiyor ve arzu ediyoruz.

Mutlaka «Mehmet Akif Enstitüsü» kurulmalıdır. Buna önayak olmalarını, Akif'e ait bütün eserler yazılar bastırılmalı Türk Milletine Sunulmalıdır.

Ayrıca, Bu konuya Sayın Basın mensubu ve yazarlarımızın gereken hasasiyeti göstermelerini, hükümete baskı gurubu olarak bu kutsal vazifeyi yapmalarını şiddetle arzu ediyoruz.

Akif'i bize unutturmak ve Türk Milletini bilinmeyen maceralara sürüklemek isteyen Vatan ve Millet Düşmanlarına son sözümüz:

Bu Milletin çocukları seni yanlarıyla boğacak kadar güçlüdür. Bu yeni nesil: «Asımın Nesli» ruhu ile yoğrulmuştur; şahlanacaktır.

Ey Akif, bu güne kadar sana lâyık bir gençlik olamadığımız için bizi affet.

Saygılarımla

PINAR

YEYİN EFENDİLER

Ahmet KABAKLI

Ne kimsenin parasında ne de eğlence sinde gözümüz var. Ama yoksul bir ülkede zengin olmanın, para yemenin de biraz sorumluluğu olmak gerek! Bunun gözetilmesini istiyoruz. Sesiniz ve davranışınızla olduğu kadar paranızla da kimseyi rahatsız etmeye, herkeste üzüntülü imrenmeler yaratmaya hakkınız yoktur, bunu efendilere hatırlatıyoruz.

Herkes biliyor ki bu paralar, bu lüksler şatafatlar sizlerden çoğunuzun zekâsının, gayretinin, fazilet ve dürüstlüğünün verimi değildir. Allah vergisi de değildir hâşâ... Allah sizin tuzağınıza düşemez, kötü fiilinize yardım edemez. Bir gün fitil fitil burnunuzdan getirir.

Bu gereksiz israfa, gösterişe çıkan servet sizin çoğunuza kurnazlığın, dolapçılığın, kaçakçılığın, açıkgözlüğün vergisidir. Uygulanamayan kanunların, başıboş rüşvetci düzenin, ahlâksız bürokrasinin şişirdiği işkembelersiniz. Bari bir parça gizlenin, fukarının burnuna gülmeyin, ahlâk ve dürüstlüğe«gazoz kapağı» gözüyle bakmaya kalkışmayın.

Bilin ki böyle gitmez
Fareler, arslanları her zaman yutmaz
Kurnazlık hep düşeş atmaz
Millet kendini aldatanları bir pula alıp satmaz.

Bir vurgundur vurulmuş, bir çadırdır kurulmuş. Onun gölgesinde bari gizlenin. Tövbe istiğfar edin. Bundan böyle dürüst olmaya, kaptıklarınızı millete ödemeye çalışın. Bu size de lâzım, bize de. **Siz yükünüzü tuttukça yoksulun, açın sayısı artmamalı, haset ve kin deryaları kabarmamalı. Sizin servetiniz faydalı olmalı, iş yerleri, atölyeler, kazanç imkânları kurmalı.**

İsraf dinde haram, hayatta basitliğin dik âlâsı, ilimde iktisatta ipe sapa gelmez densizlik, Çoluk çocuğu tutumlu alıştırın, merhametli adam yapın, vicdanlarını daha küçücükten körletmeyin. Onlar, gelecek zamanlara lâzım, belki başbelâsı olacak, sizi geçecekler; belki ezilecek, kesilecek veya sürünecekler; belki de size benzemeyen örnek kişi olacaklar. İşte sonuncu misalde adam yetiştirmeye bakın.

Yılbaşı gecesini anlatıyorlar; ucuzca sayılan yerlerde, altı yedi kişilik masalara, 1700—2500 arası ödeniyormuş. Tabiî beş binlikler, 10 binlikler de var. Eğlenceniz de **ne eğlenenler de kim... Amanın o basit, o cadı saçları havalı, o eteği göbeğinde, o gözleri kulak memeleri ne bitişik süs bebekleri!** Onların nazları, pozları, süzülen gözleri, yapmacık sözleri. Ve o kolu bilezikli, boynu kolyeli, **iki cins arası, iki cinse de yüz karası, o tombalak, o favorisi gerdanına dökülmüş cici beyler,** onların kültür(!)leri, ses tonları, cıvıcık kırıtışları.

İçkinin azdırdığı ipe sapa gelmezlikler, şehvete bile utanç katan, ahlâksızı bile kızartan o vahşi debeleyişler, yerlere yatışlar, **kusmak gibi helâlara boşalan edep ve haya kırıntıları.** Bunlar işte eğlence... 2500'e bir gece.

İyi ama hiç istatistik gördünüz mü siz? En kabarık rakamlar bile bu ülkede milli gelirin fert başına, yılda 2000 lirayı geçmediğini gösteriyor. Tabii bu rakamın içinde yılda 10 milyon kazananı da var, sadece 500 lira bulabileni de. Hep çıldırdık mı yahu? Bir kişiye düşen yıllık milli gelir, bir gece eğlencesine verilebilir mi? Nisbet var mı bunda, ölçü, iz'an, insaf var mı?. 2000 lira kerdeşim, bir üniversite öğrecisinin yıllık okuma parası, o gece sen sadece200 ünü zıkkımlansaydın da, adam gibi evine dönüp yatsaydın da, 100 lirasını ne olur Çukurova felâketzadelerine bağışlasaydın, çok mu masrafdı ciğerim!

Sen veriyorsun anladık, bunun bir de alanı var. Alanından rüşvet alanı var. Bu açık israfı, yolsuzluğu, ihtikârı görüp müdahele etmeyen belediyesi, hükûmeti, vilâyeti, emniyeti var.

Maşallah maşallah, öyle ses sanatkârlarımız varmış ki gecede 100 bin lira alır-

(Devamı 20. Sayfada)

DOĞU TÜRKİSTAN'IN KURTULUŞ MÜCADELESİ ve SOVYET RUSYA

Yazan: İsa ALPTEKİN

(Doğu Tküristanı Kurtarma Milli Merkezi Başkanı)

Türkiye'mizin 2,5 misli olan Doğu Türkistan, bilindiği gibi, Kızıl Çin istilâsı altındadır. 10 milyonu aşkın Türk'ün alın teri, kanı ve ayyuka çıkan feryatları pahasına, dünyanın en zengin demir, kömür, petrol ve uranyum yatakları; geniş ve verimli araziler sömürülmektedir. Doğu Türkistanlılar tarafından Kızıl Çin emperyalizmine karşı yapılan milli mücadele hareketlerinin ardı arkası kesilmememekte; fakat nüfusça teknikçe kendilerinden kat kat üstün kuvvetlere karşı maalesef hiçbir yardım ve himaye göremediklerinden, kana susamış çin sürelerinin pençesinde kütle halinde imha edilmektedir.

Bugün, insanlığın geleceğini tehdit eden; 750 milyonluk açlar sürüsü halinde Uzakdoğu'dan Kuzey Türkistan'a, Ortadoğu'ya, Güney ve Güneydoğu Asya'ya taşmak için son merhaleyi katetmek üzere olan «Sarı Tehlike» iyi tanınmalı, Çin milletinin karakterine sağlam teşhis konulmalıdır.

Yıllarca çinlilerle mücadele etmiş, onları yakından tetkik etmiş bir Doğu Türkistan'lı olarak, başta ABD. olmak üzere bütün hür dünyanın dikkatini şu iki hususa çekmek isterim:

1) Çin milletinin karekteristik vasıflarından en önemlisi, lâyıkı veçhile anlaşılmasının çok güç bir millet olmasıdır

Çin'in bütün insanlığı tehdit eden cüretkâr emperyalizminin «sarı tehlike» halinde gelişmesinde, dünya siyasetine yön vermiş devletlerin en büyük hatası, uyuşuk görünüşlü çin milletine aldanarak, onun sinsi, riyakâr ve muhteris karekterini anlayamamış olmalarıdır. Ruslar da bunun cezasını çekmektedir. 1933, 1944 ve 1949 da Çin karasında hüküm süren Milliyetçi Çin'e karşı Doğu Türkistan'lı Türklerin yapmış oldukları memleket çapındaki kurtuluş hareketleri, Ruslar yüzünden başarıya ulaşamamıştır. Ruslar, Doğu Türkistan'ın zengin servet kaynaklarına göz dikmiş, yayılma politikaları icabı çok önemli stratejisinden dolayı Doğu Türkistan'ı merkezi Çin hükûmetinden koparmak istemiştir. Bunu başaramayınca Doğu Türkistanlıların istiklâl mücadelelerini destekleyip, bu suretle Çinlileri uzaklaştırmağa çalışmışlar; fakat mücadelede kazanan Türklerin bağımsız devlet kurup kendi istiklâsı altındaki Batı Türkistan'ı da kurtaracağı endişesine kapılmışlar ve Çinlilere yardım ederek, bazı menfaatler mukabili fiili müdahalede bulunup Türkleri arkadan hancerlemişlerdir. Ruslar doğu, Türkistan'da müstakil bir Türk devleti bulunmakta nsa, mülayim görünüşlü Çin Milletinin hâkimiyetini tercih etmişlerdir.

Çin'deRus veAmerikan yardımı sayesinde iş başına geçen Mao'nun kızılları, 13 Ekim 1949 da Doğu Türkistan'ı Rusların yardımıyla istilâ ettiler. Şayet Ruslar yardım etmemiş olsalardı, Türkler bu fırsattan istifade edip, Doğu Türkistan'ı rahatlıkla kurtarabilirlerdi, Kızıl Çin bu istilâyı gerçekleştirirken, öte yandan hür dünya ve Amerika en ufak bir tel'inde dahi bulunmamışlardır.

2) Diğer çok önemli bir husus da, Doğu Türkistan'ın stratejisidir. Etrafı çok yüksek dağlarla çevrili ve denizlerden uzak olduğundan savunulması kolaydır. Asyanın merkezinde, Kuzey'den güneye,

doğudan batıya giden tarihi ve stratejik yolların kavşağı Doğu Türkistan'dır. Bu yüzden tarih boyunca Asya hakimiyeti, Doğu Türkistan'ı elinde tutan devletlerin olmuştur.

Demir, kömür ve petrol bakımından çok zengindir. Dünyada en kaliteli uranyum, buradaki 6 Ocaktan elde edilir. Bunlar sayesinde Kızıl Çin, Rusların yardımıyla nükleer sanayiini ve atom merkezini burada kurmuş ve geliştirmiştir. Nükleer denemeleri Doğu Türkistan'da Lobnor havzası ve Taklamakan çölünde yapmaktadır. Aralık 1968 ayında yaptığı sekizinci otam denemesini de, yine Doğu Türkistan'da yapmıştır. Halen Kızıl Çin nükleer çalışmalarına ve kıtalararası balistik füze imâlâtına başdöndürücü bir hızla devam etmektedir.

Mao'nun kızılları, «Cengiz Han'ın bir Türk veya Moğol değil, bir Çin'li olup, Cengiz İmparatorluğu'nun da Çinlilere ait memleketler olduğu; bu imparatorluğa dahil olan memleketlerin er geç geri alınacağı» eğitimiyle yetiştirilmektedir.

Fakat Çinliler, bu emperyalist politikalarını tahakkuk ettirebilmek için, «Asya'nın mihveri» Doğu Türkistan'ı Çinlileştirmek suretiyle, mütemadiyen istiklâl mücadelleri yaparak Çinlilere korkulu günler yaşatan Türkleri imha etmek ve Doğu Türkistan'ı bir Çin ülkesi haline getirmek çabasındadırlar.

Ruslar ise, şimdiki durumda, Çin tehlikesini anlamış olsalar gerektir, Doğu Türkistan'lıları Kızıl Çin'e karşı istiklâl savaşına teşvik etmekte, bu suretle Çinlilerin Sovyet Rusya üzerindeki emellerini bertaraf etmek gayreti içindedir. Birkaç gün evvelki bir gazetenin AP. Ajansına atfen naklettiği haber «Doğu Türkistanlı Türklerin Kızıl Çin'e karşı giriştikleri milli mücadele hareketini Rusların desteklediğini» bildirmektedir. Bu durum bizleri düşündürmektedir.: Acaba Ruslar, Rus-Çin hududunda Türklerin bağımsız ve tampon bir devlet kurmalarının, Rusya'nın menfaatlerine uygun olduğunu hakikaten idrak etmişler midir? Yoksa 1933, 1944 ve 1949 da olduğu gibi. Doğu Türkistan'ı Rusya'ya bağlamayı; veya bunu başaramadıkları takdirde, burada müstakil bir Türk devleti kurulmaktansa, bir takım menfaatler mukabili Çin emperyalistleri lehine Türkleri arkadan hançerlemeyi mi düşünmektedirler? Bu yüzden her millî mücadele hareketi vukuunda Doğu Türkistanlılar Rusların samimiyetine güvenmemekte, tereddütsüz mücadele edememektedirler.

Hür dünya bu durumda seyirci kalmayı tercih ederse, insanlığın geleceği bu iki müstevliden birinin insafına terkedilmiş olacaktır.

Bu bakımdan Türkiye, İslâm âlemi, komşularımız ve başta ABD, olmak üzere hür dünyadan insanlık namına önemle rica ediyorum: Yapılan millî kurtuluş hareketleri neticesinde Doğu Türkistan'da müstakil bir Türk devleti kurulduğu takdirde, bu devleti arkadan hançerlemiyeceğine ve meselâ Dış Moğolistan gibi kendi peyki haline getirmiyeceğine dair, Sovyet Rusya'dan bir garanti istihsal edilmelidir. Kızıl Çin yıkılıp, yerine Milliyetçi Çin'in hakim olması halinde, Milliyetçi Çin'den «Doğu Türkistan'a kendi mukadderatını tayin hakkı tanıyacağı»nın resmi bir deklarasyon ile dünya efkârı umumiyetisine ilânı ve meselemizin bir an evvel Birleşmiş Milletlere getirilerek görüşülmesi temin edilmelidir.

Bu fırsat mutlaka değerlendirilmelidir. Aksi takdirde tarih, ikaz ettiğimiz devletleri affetmiyecektir.

YEYİN EFENDİLER

(Baştarafı 17 nci Sahifede)

mış. Ya bir şair, ya bir ressam, bir heykeltraş... Sorsanıza, o 100 bini ömrü boyunca kazanabilir mi? Siz ya sayı bilimiyorsonuz, ya hiç dayak yemediniz, Ama kardeşim, her haltı yersiniz siz...

«Yeyin efendiler...» Fakat sonunu da düşünün olmaz mı?.

TÜRKİSTAN'IN İSTİKLÂL HAREKETİ

(BİLDİRİ)

Ramazan DEMİR

(Yük. Öğ. Ok. T.C. Başkanı)

«Birkaç gün önce Doğu Türkistanda sir kardeşlerimizin Kominist Çin'e karşı iriştikleri büyük bir istiklâl hareketi ile gili görüşlerimizi Büyük Türk Milletine e onun gençliğine sunmayı bir milli azife sayarız.»

Büyük Milletim, Genç Kardeşlerim,

Hür dünya'nın bilmesi, milletler arası ir dava haline gelmesi gereken «ESİR ÜRKLER MESELESİ» Türkistanımızda anayan yara ile tekrar deşildi. Kültürün en, akidesinden, haysiyetinden hiç bir ey kaybetmeyen Doğu Türkistanlı karleşlerimiz Çin rejimine, Çin Komunist Devletine isyan ettiler. İnsanlık ve hak ürriyetlerinden mahrum bırakılan yüz nilyona yakın kardeşimizin ızdırabı sıcak an damlası halinde tekrar akmaya başladı

Dün Çekoslovakyada oynanan oyun ugün aynen Türkistanda oynanıyor. Dün, Ruslar hürriyet aşkını katliamla öndürmeye kalkıştı. Bugün de Mao nun udurmuş köpekleri bizim özbe öz ardeşlerimizi ısırıyor. Malı, mülkü bütün nukaddesatı elinden alınmak istenen ardeşlerimizin sesine kulak verilmiyor. Bundan önce OSMAN BATUR'UN Çin ecüc-mecüçlerine karşı açtığı kurtuluş areketini Devlet Radyolarımız «SİNKİANG» asileri bastırıldı», diye bir eşkiya aberi verir gibi vermişti. Bugün de kardeşlerimizin istiklâl mücadelesinden kapitalist, mason, kominist markalı, siyonist kontrollu basın bir satırla olsun bahsetmiyor.

Bugünlerde kardeşlerimizin azimli mücadelesine karşı medeni Avrupa susmuş nür milletlerin koruyucu meleği Amerikada ses çıkarmaz olmuş, dünyada ki sulh ve hürriyet mücadelelerinin istismarcısı Rusya ise, hakkın üzerine topla, tüfekle, orakla, çekiçle yürümüştür. Bu zülma iştirak eden ve onu hoş gören gizli-zalim dostlara karşı bizim basınımız, radyomuz neden ölüm sessizliği içerisinde bulunuyor?

Neden Vietnam için destan yazan şairler, koşma dizen şair taslakları bu anlaşmalı sükuta katılıyor?

Biz neticelerden, sebebleri çıkarmak için meseleleri didik didik etmek mecburiyetindeyiz. Her şeyden önce şurası unutulmamalıdır ki bizi ruhu birlik kabında eritip, halkalar halinde birleştiren tevhid fikri bugün Türk Dünyası ufuklarından sökülüp atılmak isteniyor. Dil birliği yok edilsin diye kelimeler parçalanıyor, kelimeler değiştiriliyor.

Türk'ü Türkçe'yi uzaktan tanıyan, Türk Dünyasını harita üzerinde göstermekten bile âciz bulunan, bugün hangi istikamette, nereye gittiğinin bile farkında olmayan şuursuz insanlar, belki TÜRKİSTAN'IN TÜRKLERİN VATANI olduğunu bilmeyecek Belki de aramızdan, yarı aç yarı tok savaşan kardeşlerimizin dilini, kültürünü yok etmek isteyen zülüm devletlerine alkış dağıtan kahbeler çıkacak.

Gerçeği görenler, millete bağlananlar bugün ne körükörüne batı taklitçiliğine göz yumacak, ne de Marksizmin aldatıcı tebessümüne kanacak. İhmalden çok inkârı hedef tutan bir görüşle yok edilmek istenen Millet İdeolojisi yaratıcı dehası ile bugün kurtuluş reçetesini kendisi yazmağa başladı.

Türkistan Meselesinde İki Türlü Politika gözümüze çarpıyor:

1— Rus Siyaseti
2— Çin Siyaseti

Rus siyasetini tarih perspektifinde inceliyecek olursak karşımıza, daima yayılma ve denizlere ulaşma politikasıyla çıkar. Petro'ya atfedilen vasiyetnameye göre «Büyük denizlerde kıyısı olmayan devletler, büyük devlet olamazlar» Türk Dünyası ile yakından ilgisi olan, Akdeniz'e ve Hint Okyanusu'na inme siyasetini hatırımızdan çıkarmıyalim.

Ruslar Hint Okyanusu'na inmek, Hindistan ticaretini ellerine geçirmek için Türkistan üzerinden güneye sarkmak ister. Karşılarında en büyük engel olarak gördüğü Türkleri Özbekistan, Tacikistan, Kazakistan, Kırgızistan, Azarbeycan gibi sunî parçalara bölerek onları ayrı ayrı yutmak istiyordu. Fakat son yıllarda meydanı dilediği gibi boş bulamadı. Kendisi gibi tarih boyunca çeşitli metodlarla Türkleri azınlık durumuna düşürmek ve yok etmek isteyen, birkaç gün önce aynı zülmu gene başlatan Çin Zülum Devleti ile karşı karşıya gelir. Doğu Türkistan'ın adını değiştirip «SİNKİANG» (fetedilmiş ülke) adını veren. Çin, Rusya içlerine doğru yayılma ve genişleme siyaseti takib etmektedir. Gözünü Batı Türkistan'ın petrol, demir, uranyum, kömür ve pamuk gibi servetlerine göz dikmiştir.

Bugün Çin'in ve Rusya'nın sınırları içerisinde kalıp ikiye bölünmüş durumunda olan Türklük Dünyasının durumu iki ayıyı biribirine düşman haline getirmiştir. Rus sınırları içeresindeki Türkleri Çin gizliden gizliye kışkırtmaya başlamıştır. Bundan korkan Rusya ise ESİR BEŞ TÜRK CUMHURİYETİ ne, Birleşmiş Milletlere girme imkânını düşünmeye başlamıştır. Rusyada ayrıca Çin zülmu altında ki Doğu Türkistanlıların hareketini Çine olan düşmanlığından dolayı tasvib eder bir pozisyona düşmüştür.

Rus-Çin düşmanlığı TÜRKLÜĞÜN KURTULUŞU'nu gerçekleştirecektir. Marksist ideolojide ki parçalanmalar, kominist dünyada biribirine düşman politik görüşler ortaya çıkarmıştır. Bu iki düşman biribirlerini yeyip helâk olacaklar. Asrımızın sonunda Marksizm diye bir hurafe kalmıyacaktır.

Bir Amerikalı yazar, Ruslara ve Çinlilere ihtarda bulunuyor: «Aman, aranız daki düşmanlık Türklüğün uyanışına sebeb olmasın. Böyle bir uyanış olursa kendi kendinizi helâk edersiniz.»

Beynelmilel Millet Düşmanları Amerikası, Rus'u, Çin'i, İsrail'i, İngiliz'i Türklük Dünyasının uyanmasından korkuyorlar. Türkiyede ki iç ajanlarına da aynı telkini yapıyorlar. Türkistandan, Azarbeycandan, Özbekistandan, Kıbrıstan, Batı Trakyadan, Kırımdan bahsetmeyin diyorlar. Unutturun diyorlar. Kapitalisti, Komunisti, Masonu, Kongodan, Biafradan, Vietnamdan, Perudan, Şilidin, Kübadan, sütün, sutün haberler verirken, sayfa sayfa makaleler döşerlerken Doğu Türkistan'ın Milli Kurtuluş Savaşından bahsetmiyorlar. Bahsettikleri zaman da «TÜRKİSTAN'A ORDU GÖNDERMEYE KALKANLAR» diye istihza ediyorlar. Hayalle uğraşan yok. Rotatif sahibleri sadece haber olarak versinler. Biafra, Kongo kadar, Vietnam kadar bu milletin kurtuluş hareketine önem versinler yeter.

Millet Düşmanları ne kadar unuttırmaya çalışırlarsa çalışsınlar, hem Rusya da ki Türkler, hem Anadoluda ki Türkler kendilerinin dışında milyonlarca kardeşlerinin olduğnu duymuşlardır. Mesele Millete Mal olmuştur.

Ey Milletin ızdırabını duyan kardeşim, senin bir meselen var. Senin ızdırabın Vietnamın, Arjantinin, Kongonun, Kübanın değil, ESİR TÜRK İLLERİNİN ızdırabıdır. Bütün Beynelmilel Millet Düşmanlarının TÜRKLÜK DÜNYASINI ezmesine karşı uyan ve esir kardeşlerinle kader birliği yap....

Saygılarımla.

EY TÜRK!.. TİTRE ve KENDİNE DÖN!..

EMPERYALİZMLER

(HÜR DÜŞÜNCE)

Günümüzde, dünyamızın büyük kutupları olarak bilinen iki ülke de üstünlük savaşını bütün ekonomik, teknik ve askeri güçleriyle devam ettirmektedirler. Bu savaşın mühim olan yönü diğer ülkeler açısındandır. Üstün güçlerin mücadelesi, diğer ülkeleri ne derece tesir altına almaktadır? Bu dev güçlerin mücadelelerinin hedefleri bir bakıma aynı sayılabilirse de, metod ve diğer ülkelere karşı tutumları farklı olmaktadır.

Sovyet ve Amerikan emperyalizmleri arasındaki fark gibi. Ayrıca ülkelerin coğrafi durum ve stratejik önemleri de her iki emperyalizmin hareket noktasını teşkil etmektedir.

Bugün, çözülmemiş olan mesele, hadiselere ve milli menfaatlerimize nedense yabancı doktrinlerin tesiriyle bir Türk gözüyle bakamamaktan ileri gelmektedir. Marksistler, emperyalizme ideolojik açıdan bakmakta ve bir antitez oluşları düşüncesiyle batılı görüşe karşı çıkmaktadırlar ve bilmektedirler ki; batılı ülkelere karşı mücadele kendilerine puan kazandırdığı ölçüde gelişebileceklerdir.Bu görüş, emperyalizme karşı çıkabilecek milli bir görüş olamaz. Beynelmilel bir yabancı doktrin açısından hadiselere bakmak ve onlara değer hükmü vermek Milli ve Türkçü görüşle bağdaşabilir mi?

Marksistleri yanıltan diğer bir nokta da, olaylara marksist diyalektik açısından bakmalarıdır. Tahakkuk etmemiş, müzelik olan diyalektik fikri, onların kendi lerini tatmine yaramaktadır. Meselâ, bir kedi, bir köpeğin yemine sahip çıksa, bu durumda hükümleri köpeğin ezilmişliği, proleterliği şeklinde olabilir. Kediler, eğer sürekli ve genel olarak köpeklerin yemlerine sahip çıkmağa devam ederlerse, bu tarihsel süreç! içinde onları irileşmeğe ve büyümeğe sevkedecektir. Eh! kapitalist aşama olgunlaşacaktır! Acaba bu aşamayı beklemesek olmaz mı? Ve sonrası malum...

Emperyalizme karşı mücadele, yüzde yüz milli ve öz değerlere dayalı doktrin ve görüşlerle yürütülürse ancak başarı kazanabilir. BİR MARKSİSTİN EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELESİ ANCAK DÜNYA SOSYALİZMİNİN YARARINA OLUR, TÜRKİYE'NİN DEĞİL... Bu bakımdan, günümüzde sakız gibi her ağızda çiğnenen «Emperyalizme karşı savaş» sloganı çok lâstiklidir. Bu sloganı millileştirmek, onu Türkiyenin milli menfaatleri açısından düşünmeye bağlıdır. Çünkü yabancı doktrinler bizi gayri milli varış noktalarına götürebilir. Emperyalizmi Was hington veya Moskova gözüyle görür ve tanımlarsak o zaman esas tenakuzun içine düşer ve fasit dairenin içine gireriz. Milli menfaatlerin temel faktör olarak ele alınması gereken milletlerarası münasebetlerde ve milletlerin hayat mücadelesinde, mücerret fikirlerin ve hele şiddetli sükûtu hayale uğramış, kendi arzularını gerçek sayan, yeni tip mutlu azınlık özleminde olan, moralsiz bazı aydın kişilerin egoizmi marksizmin yeri en son plânda bile gelmez. Mücerret fikir ve doktrinler, milli menfaatlere hizmet ettikleri ölçüde değer kazanırlır. Aksinin iddia edilebileceğini sanmayız.

PINAR

Marksistler, işlerine gelmediğinden, emperyalizmin geliş vasıtalarının, sebeblerinin üstünde durmazlar çünkü teorileri onları dondurmuş robotlaştırmıştır. Sadece neticeleri ele alır ve emperyazime çatarlar. Tabii ki, bu çatış tek taraflıdır. Maddi, iktisadi hadiseyi esas kabul ettiklerinden sosyal ve kültürel faktörleri gözden uzak tutarlar. Onlarca, yabancı sermaye; NATO; üsler meselesini ele almak her şeyi halledecektir.

Halbuki emperyalizmin sebebi ve geliş vasıtası kültüreldir. Emperyazimler önce kültürlerini bir ülkede kabul ettirmeğe cesaret bulup gidemez. Kültür emperyalizmi bir öncüdür; esas emperyazime (siyasi ve iktisadi) zemin hazırlar. gayesi milli ve manevi değerleri gözden düşürtmek veya uyutmak, gelenek ve töreleri sarsmak; ahlâki buhranlar yaratmak şeklin de çoğaltılabilir.

Bugün marksist kitapların piyasada çoğalması; bazı fakültelerde 10 liralık bir kitabın 25 kuruşluk piyangoya konuluşu; bıyıkların Lenin'e, Satlin'e benzetilmesi; bazılarınca bir burjuva aracı olarak vasıflandırılan kravata itibar edilmemesi; Castro, Guevera stili sakal bırakılması kültürel faktör içinde değerlendirilmelidir. Gaye, Marksist, sosyalist bir kültür aşılamaktır. Bunun yanında otele, «Hotel»; lokantaya «Restaurant», (Cafeterya) denmesi; çamları yılbaşında süsleme özentisi; Amerikan ayakkabısı, gömleği, sigarası v.s. içme ve giyme ruhsuzluğu, şahsiyetsizliği de madalyonun diğer yüzüdür. Burada da gaye cemiyetin dejenere edilmesidir.

Bir millete, millet olma şuurunu kazandıran dil birliği, ülkü ve din birliğinin bozulduğu, geleneklerin ve milli değerlerin soysuzlaştırıldığı ülkeler emperyalizme ışıktır. Bir ülkede beliren iktisadi sömürme; emperyalizmin neticesidir, sebebi değildir.

Sebebleri ortadan kalkmadan neticeleri kalkamaz. İşte marksistlerin yanıldıkları bir diğer nokta da budur. Bir bakıma, marksistler, emperyalistlerle milli ve manevî değerleri sistemli olarak yıpratmak bakımından aynı paralele düşmekte dirler. Bu durumda, ancak birbirlerine hizmet edenlerin, Türkiyenin menfaatlerinden ziyade beynelmilel gayeler peşinde oldukları açıktır. Aşırı solun, güya emperyalizme karşı direnmesi, artık niyetli, sahte bir gösterişten ibarettir. Bu direniş, olsa olsa beynelmilel bir ideoloji ye kapılanmanın, dünya sosyalizminin uşağı olmanın bir tezahürüdür.

Bütün bunlardan sonra diye biliriz ki; bir Türk gencinin ne dolarist ve Amerikancı ve ne de Rus, Mao hayranı olmaya ihtiyacı vardır. Gerek Amerika ve gerekse Rusya bizim politik dostlarımızdır; politik dostlarımızdır çünkü daima görülmüştür ki Türkün gerçek dostu yine kendisidir. Politik dostluğun devamı muhakkak ki faydalıdır. Kutuplar arası bir yakınlaşmanın mevcut olduğu günümüz de bunun dışında bir şey düşünmenin milli menfaatlerimizle bağdaşmıyacağı açıktır. Fakat bunu düşünürken şu gerçeği de bilmeliyiz ki her iki emperyalist ülke de Türk'ün gerçek dostu olamaz. Bu bakımdan bizlerin derdi marksistlerin ileri sürdüğü gibi ne Vietnam ve ne de Yunanistanda kurulmuş olan askeri idare olmalıdır. Bu çeşit konuları marksistlerin mesele olarak ele almaları, onların millî görüş ve menfaatlerden ne derece uzaklaşmış olduklarını gösterir. Bizlerin derdi, bizden olan Türk kardeşlerimizin durumları ve hayatları olmalıdır. Bugün, dünyada kendinden olanları unutup, benimsemeyip, tarih ve milli şuur kökünden kopan lar emperyalizmlerin davetçileridirler.

Türkistandaki Türkler niçin her geçen gün eriyor? Ruslar, niçin onların lehçelerini bölmüşler, birbirlerinin dillerini anlıyamaz hale getirmişlerdir? Neden, muhtemel Çin saldırısına karşı onları sınır bölgelerine iskân etmektedirler? Koca Türkistan manen ufaltılıp neden ufak bir kasabaya isim olarak verilmiştir? Niçin İngilterede ki Türkler İngilizleşir-?

Bunları düşünmek demek, yarın doğu cephesinde Rus'a batı cephesinde Amerikaya karşı silâha sarılıp savaş açmak demek değildir. Onları kurtaralım derken Anadoluyu kaybetmek de değildir. Bugün hiçbir devlet artık sıcak savaşı pek düşünmüyor. Gaye ve hedeflerini silâhların ucunda görmüyor. Bu bakımdan, diğer Türklerle ilgi kurmak demek, onlara unutturulmağa çalışılan Türk kültürünü, Türk örf ve adetlerini hatırlatmak; milli ve manevi değerlerimizden yeniden tattırmakla olabilir. Bu görüş Birleşmiş Milletler yasası içinde düşünülmelidir. Diplomatlarımızın ve dışarıda Türkiyeyi temsil eden memurlarımızın milliyetçi, şuurlu hareket etmeleri bunun tahakkuku için yeterlidir. Böylece bütün Türklüğün yabancı ideoloji ve kültürler altında ezilmeleri önlenmiş olur.

Ülküsü, ideali olmıyan ve olduğu ile iktifa eden milletler yıkılmağa ve diğer milletlerin kültürlerini kabul etmeğe mahkûmdurlar. Amerikan gömleği giyiyorum diye iftihar eden sakalının Costroya benzeyişiyle ahmakça övünen; Türk'e, Türkiyeli; Türk Milletine, Türkiye Halkı; Türk Gençliğine, Türkiye Gençliği; Türklere, Türkiyeliler diyenler; sol kolunu yukarı kaldırıp yumruğunu sıkarak poz veren (komünist yemini) kimseler barış içinde bütün hızıyla devam eden kültür savaşının esirleridir. Esire, esir denebilmesi için muhakkak onun düşman elinde tutuklu olması gerekmez. Bunlar, işte, bu savaşın birer özelliği olarak sıcak savaşın esirlerinden ayrılırlar. Bunlar şeklen hür fakat fikren esirdirler.

Bu bakımdan şahsiyetini bulamamış fertler de aynı milletler gibidir. Bir milleti teşkil eden fertlerin «HÜR-ESİR» olma nisbeti ne derece yüksekse o millet, artık feci akıbetiyle başbaşa kalma durumundadır.

Şu halde EMPERYALİZM'e karşı mücadele konusunda:

Marksizme ve yabancı beynelmilel ideolojilere «HAYIR»

Türkçü, milliyetçi görüşe «EVET» diyoruz.

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

(Baştarafı 9. Sayfada)

reket noktası idi «Türklüğün masallarda, destanlarda izleri kalan mefkûresi vardır ki, bunu dağınık enkaz altında bulup çıkarmak mecburiyetindeyiz» «Mefkûresiz milletlerde iradeli fertler bulunmaz», «Tehlikede kalan bir milleti vicdanlarda umumî ifade halinde tecelli eden mefkûre kurtarabilir» diyen Gökalp'ın her vatansever Türk için unutulması millî bir suç teşkil edecek mahiyetteki binlerce sözünden şu bir kaçı bile büyük mütefekkirin ne kadar haklı olduğunu göstermeğe yeter. O derecede ki 40 yıl sonra dahi aynı sözleri ibretle okumağa zaruret hasıl olduğunu itiraf etmeliyiz. Bugün Türk toplumunda, eğer devlet nizamlarına ve ahlâk kaidelerine saygılı, asil milletimize yakışır, mazbut bir yaşayış yerine başı boşluk; millete inanılacağı ve geleceğe güvenileceği yerde ümitsizlik iyi kötü her cephesiyle halkın sevileceği yerde ondan uzaklaşma; vazifeye tam feragat ve mesuliyet hissiyle bağlanılacağı yerde tenbellik ve umursamazlık; nihayet bütün bunların meydana getirdiği bir ruh haleti: aşağılık duygusu mevcutsa, bu hiç şüphesiz, ancak millî ülkü ile gerçekleşebilecek kültür milliyetçiliğinin eksikliğinden ileri gelir.

Nereden estirildiği bilinmiyen huzur kaçırıcı cılız rüzgârlar önünde şuursuzca ve korkakça eğilmek değil fakat millete yöneltilmiş saldıraları dört bin yıllık kültüre dayanarak cesaretle, inatla karşı koymak, böylece kopacak kıyameti bekliyen kahrolası bedbinlik ve aşağılık duygusunu söküp atmak her Türk için en kutsal vazife olmalıdır. Irkçılık Turancılık v.s. gibi saçma ithamlarla bulandırılmak istenen fakat hakikatte hiçbir lekeyi kabul etmiyecek kadar temiz ve saf olan Türk kültür milliyetçiliği şüphesiz başıboşluğu tenbelliği, ümitsizliği, umursamazlığı toptan yok edecek, ayrılmaz bir kütle halinde birleştireceği milleti «muasır medeniyet seviyesinin üstüne» doğru şahlandıracak tek millî güç kaynağıdır.

DENEME

YENİDEN YARAT BENİ

Sönmez İKİNCİ
(Y. Öğ. Okulu)

Günlerim öylesine yorgun, öylesine pişman geçiyor ki; kendimi kendimden uzağa itmişim, sanki bilmem kaç yıl çoğaltmışım yalnızlığımı, geçen zaman değişen yine zaman oluyor.

Tanrıdan sonra sana inanmak gibi bir "sensizlik nedeni" nden başka herşeyden yoksunum...

Yağmurlu bir hazan mevsimi kadar kendine küskün, sana alışkın gözlerim artık seni hayal etmiyor.

Şarkılar her zamankinden daha içli geliyor bana artık. Yok; dört yapraklı yonca "uğur getirirmiş" inanmıyorum buna da...

Bu iç burkulması gibi geride kalan yeşil bahar hangi yıldan kalma acaba? Neden hep senden ötelere varıyorum, seni tahayyül etmek ve yaşamak dururken. Akşamlar neden o denli aydınlığa uzak elini öpüşlerini bile unuttu dudaklarım. Gözlerim siyahın beyaza akmasında bile şuursuz kaldığını inan ki yatsıyamaz.

Güneşli bir temmuz ikindisinde kulaklarım garip bir sesin uğultusu ile zonkluyor, başım külçe ağırlığında, bazan bir başka düşünceden arınmış zihnim bir diğerinin başlamasından bile zorluk çekiyor.

Bilmediğim mevsimlerin öncesine dair içimdeki aldanışı gözbebeklerimdeki canlılık bile bile artık saklayamıyor. Korkunç karanlıkları bile ürperten yalnızlıklar artık bana o kadar aşina ki; tesellileri kadeh yapıp yalnızlığımı yudumluyorum.

Yıldızların erişilmez uzaklıklarından sarkan güzellikler ne kadar yabancı...

Kendimi, dağ yüceliğinde sevdiğim güzelliklerin yalnız bekçisi sanıyor, esmerliğimi bana gecelerin bağışladığına inanmaktan kendimi alamıyorum. Hırstan ağlamaklı gözlerimdeki buğular dünyamı zindan karanlığına benzetmeye yeterli. Biraz yıldızlardan bahsetmek isterdim sana fakat yaşlarımızın geçkinliğini hatırlatacaklarından korkarım. Gecelere adamış olduğum düşüncelerimi bile aydınlatır zaman zaman, yerli yersiz... Ardından boşalırcasına ağlamaklı olur gözlerim.

Yılmışım, yıkılmışım gecelerden koparak bağrıma basacak sevgine muhtacım, erik çiçeklerinin toz pembeliğiyle bir baharın yeşil akşamlarında kucak dolusu sevgine çocuk coşkunluğunda koşmayı bana çok görmeyişin değil mi?

Seni yaşamaya geldiğimde, anlamsız anlamsız baksam bile yüzüne, hayretten ellerim titrer, sevinçten gözlerim kocaman kocaman olur.

"Seni beklemiyordum
Yıllar oldu seni unutalı,,

dese bile dudakların, gözlerin yalanlar bilirim, bilirim ya... yine de garip yalnızlığımdan kurtulmanın sevinci kulaklarımdaki uğultuyu,

Gözlerimdeki buğuyu,
Kalbimdeki senden yana

Yoksun duyguyu.... birazcık olsun hafifletir sanırım.

İçimdeki paramparça, kırık, dökük hayallerimi ve umutlarımı al tabiatın yeniden yaratılışı misali;

Perişan gecelerimden arıt, ağır ve çaresiz hüzünlerden kırışık çehremi düzelt birlikte ömür boyu yaşayacağımız günlerin yolculuğuna çıkmak için *"Yeniden yarat beni,,*.

MODERN TESİSLERİYLE FENNİ OLARAK
İMAL ETTİĞİ BAYATLANMAZ—NEFİS
EKMEĞİ İLE ÜN YAPMIŞ

EZBER EKMEK
Fabrikası

SAYIN MÜŞTERİLERİNİN
HİZMETİNDEDİR

ADRES :

Hayrettin EZBER
Sağmalcılar, Demirkapı Cad. No. 79
İSTANBUL

Fiatı 2 Lira

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl: 9 — Sayı: 13 1969 Ekim

PINAR

İstanbul Yüksek Öğretmen [illegible] ve Bilgi

SAHİBİ
Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
Şefik DURSUN

Yazı İşleri ve İdarî Müdür
Mehmet ÇUR

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul

Kapak Resmi
Ünal ABALI

Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

İlân :
Pazarlığa tabidir.

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

Yıl : 9 Sayı : 13

Ekim 1969

Dizgi ve Baskı :
Fatih Yayınevi Matbaası

Bu Sayıyı Hazırlayanlar:
Mehmet ÇUR
Mustafa ÖZTÜRK
Seyit ALP

BU SAYIDA

1 — Mücadeleyi zarurî kılan sebepler
Şefik DURSUN

2 — Alışkanlıklar
Ayhan DOĞAN

3 — Tarih ve Ülkü
Mehmet ÇUR

4 — Maarif davâmız ve muhalefet,
As. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu.

5 — Beşeri hadiseler ve Altındaki gerçek sebepler.
Saim OKAN

6 — Politika üzerine
As. Alev ARIK

7 — Yıpranmışız
Yahya YILDIZ

8 — Ayrılırken
DOĞAN SİLLELİ

9 — Robert Kolleji ve Faaliyetleri
Yunus ERDOĞAN

10 — Trablusgarp ve Balkanları nasıl kayıp ettik.
Mehmet MENTEŞ

11 — Dörtlüklerin Dili
Kâmil DEMİRBAŞ

12 — Dış Türkler
Mehmet ÇUR

14 — Kafkasyam
Fahrettin MACİT

14 — Değersizleşen Türk Lirası
Ahmet ÖZAYDIN

15 — Yol (Hikâye)
Ünal ERDEM

16 — Yaratılış ve Türeyiş
Muharem YELLİCE

17 — Nerede
Mustafa ÖZTÜRK

MÜCADELEYİ ZARURİ KILAN SEBEBLER

Şefik DURSUN
(Y.Ö.O.T. Cem. Başk.)

Milletlerin bekâsını temin eden ve onlara «Büyük Millet» olma vasfını kazandıran husus, peşinden yürüdüğü ve mücadelesini verdiği ideolojilerin insanî olması, Hak'ka dayanmasıdır.

İdeoloji, bir milletin inanç, kültür, ahlâk ve töresinden fışkıran sistemli bir düşünce şeklidir.

Her ideolojinin beşeri hadiseleri izah ediş tarzı ve olaylar hakkındaki yorumları, ölçü olarak kabul ettiği kültürün ışığı altında olmaktadır.

Bu gün dünya üzerinde kendilerinden bahsedilen, meseleleri konuşulan ideolojiler insanî ve gayri-insani, müspet ve menfî olmak üzere iki ayrı ideoloji vardır ve gözümüzün önünde bu iki ideolojinin çarpışmasından doğan beşerî hadiseler, buhranlar içinde kıvranan milletlerin teşkil ettiği bir cihan...

Milletlerin ızdırap ve buhran içinde bulunmaları, insanın ve eşyanın kanuniyetine uymıyan menfi ideolojilerin zorla milletlere tatbikinden doğar ki bu, emperyalizmi tesis eder. Çünkü her milletin inanç düşünce, ahlâk ve örf ile tezahür eden bir ideolojik yapısı vardır.

Zamanımızda emperyalizmi doğuran ideoloji, Judeo-Grek menşeli kültür ve ideolojidir.

Bu kültür ve ideoloji hâkim olduğu milletlerin iradesini tanımaz ekonomik, kültürel ve siyasî bir diktatörlüğü milletlere reva görür.

İdeoloji, ferdin kafasında hiç bir soru bırakmadan müsbet cevap verir, bütün dertlerini ve meselelerini izah eder, çözüm yolu bulursa an-

cak bu ideoloji insanın fıtratına, eşyanın kanuniyetine uygun bir ideoloji olur ki: emperyalizmin çemberini kırıp, milletlere refah ve saadetini temin edecek nizamın tesisini sağlar.

Emperyalizmi doğuran kültür, Judeo Grek kültür ve ideolojisidir, demiştik. Bu ideolojinin kaynağı siyonizm ve Beynelmilel Hristiyanlıktır. Milletimizin temiz kültür ve imanı karşısında sol olarak ifadelendirdiğimiz kültür ve ideoloji de budur. Milletleri esirleştiren ve zerre kadar hayat hakkı tanımayan gene bu kültür ve ideolojidir.

Beynelmilel siyonizm, maşa olara kullandığı komünizm ve Kapitalizmin yardımı ile yalnızca Yahudi hakimiyetinin olduğu bir cihan hayal eder ki: Neticesini almak gayreti içinde en iğrenç cinayetleri işlemeyi kendisi için meşru kabul eder. Bunun yanında Beynelmilel Hristiyanlık, ruhban sınıfının hakimiyetini hedef olarak gösterir.

İki bin yıl önce ihanetlerinin cezası olarak, yurtlarından tard edilen Yahudiler, dünya üzerinde yerleştikleri her memlekette hep bunu düşünmüşler ve bunu yaşamışlardır. Daha çok milletleri içten yıkma politikasıyla hileli oyunlarını oynamışlar, Beynelmilel Hristiyanlığın yardımıyla da bunu gerçekleştirmeye muvaffak olmuşlardır. İstedikleri, arzuladıkları yalnız muharref Tevrat'ta kabbalistik düşünceye uymıyan bütün sistemler yıkılmalı ve yerine Beynelmilel Yahudiliğin rahatlıkla geçinebileceği bir dünya nizamı kurulmalıdır. Bunu yapabilmek için de bir ön çalışma gerekiyordu. İşte siyonizm bu ön çalışmayı mason locaları ile temin eder. Beynelmilel siyonizmin ileri karakolu ve entellektüel zümresi olan mason locaları, milletlerin içinde ihanet şebekelerini kurup, müesseseleri çalışamaz hale getirmişlerdir.

Bu gün Amerika'da, Amerikan halkının kendi müesseseleri üzerinde hiç bir fonksiyonu yoktur. Çünkü bütün müesseseler bu zâlim kuvvetlerin eline geçmiş ve Amerikada kapitalizm Beynelmilel siyonizmin emrinde tesis edilmiştir.

Son zamanlarda maskeli ve maskesiz Millet Düşmanlarının, dillerine dolayıp bitiremedikleri Vietnam meselesinde yukarıdaki sözlerimizi izah edebiliriz. Kuzey Vietnam'dan gelen, Moskova ve Pekin'den idare edilen saldırılara karşı, Güney Vietnam ve Amerika kuvvetlerinin yürüttüğü bu harb, Millet düşmanı Beynelmilel Siyonizmin menfaatine uygun yapılmaktadır.

9 Eylül 1969 tarihli Newyork Times gazetesinde yayınlanan ve Vietnam'da harbin devamını istiyen 45 imzadan 31 ini bankacı ve sanayici teşkil ediyor, geri kalanını da bankacılara bağlı sektör ve gazeteciler dolduruyordu. Bu imzalar üç sermaye gurubunu temsil ediyor :

I. Grup: D. Rokfoller

II. Grup: Morgan

III. Grup: Savaş Sanayi liderlerinden Lazard Firması ve grubu.

Yukarıda belirtilen sermaye grupları; dikkat edilirse, Beynelmilel Yahudi sermayesinin mümessilleridir. Amerikan ve Güney Vietnam ordusunun kullandığı silâhları imâl

eden fabrikaların kâr getirmesi ancak harblerin devamı ile mümkündür. Ancak Vietnam savaşı sadece Amerikan Yahudiliğine değil aynı zamanda siyonizmin Rusya koluna da aynı ölçüde mâlî iktidar temin etmektedir. 4 Haziran 1968 tarihli Yeni Gazete'de bu konuyla ilgili olarak şu haber verilmektedir: «Rusya Vietnam savaşında ekonomik kazançlar elde eden ülkelerin başında gelmektedir. Daha açık bir şey söylemek gerekirse Vietnam'da barış kurulursa ekonomik durumları sırf bu ülkede en vahşî en korkunç şekilde devam eden savaşa bağlı bulunan en az 12 devlet, 1930 yıllarını hatırlatan bir krize yuvarlanacaklardır. Böylece görüldüğü gibi bütün olaylar Beynelmilel Siyonizmin faydalanacağı şekilde hazırlanır ve uygulanır.

Sovyet Rusya'da 1917 yılında yapılan Kızıl İhtilâl'in dıştaki şef organizatörü Amerikan Yahudisi Jakop Şif, ihtilâlin muvaffak olabilmesi için 12 milyon dolar sarfetmiştir. Ve bu ihtilâl, bütün dünya Yahudiliği tarafından tasvip görmüştür. Onun içindir ki: Rusya'da bu gün Yahudi ırkının aleyhinde bulunmak, söz sarfetmek, mevcut rejimin aleyhinde bulunmak kadar ağır suç teşkil eder ve cezası ölümdür. Her müessese devletleştirildiği halde para devletleştirilmemiştir. Çünkü gaye Yahudinin kesesinin şişirilmesidir. Gene aynı şekilde Amerika'da Yahudi ırkının aleyhinde bulunmak, yapılan propagandalarla akıl hastası damgasının vurulmasını gerektirecek kadar korkunçtur. İşte bu âdî düşünceler, bu gün de dedelerimizin oluk oluk kan akıtarak bizlere emanet ettiği bu topraklarda milletimizi köleleştirmek, sersemleştirmek ve sonra da yok etmek prensibini güden millet, imân, kültür, ahlâk ve töresinden fışkıran millet ideolojisinin temeline dinamit yerleştiren bu düşünce üzerimizde iktisadî, kültürel ve siyasî bir hakimiyet kurmuştur. Üç kıtaya hakim imparatorluğumuzu ihanetleriyle parça parça eden ve milletimizi Anadolu'ya sıkıştıran, bu düşüncedir. Zira Beynelmilel Siyonizmin ve Beynelmilel Hristiyanlığın selâmeti Türk milletinin yok edilmesi veya Orta Asya'ya sürülmesi, yani şark meselesinin halledilmesiyle ancak temin edilebilir. Beynelmilel Siyonizmin zalim kuvvetleri, imparatorluğumuzun her köşesine kurdukları Mason locaları ile akla hayale gelmiyecek dolaplarla imparatorluğumuzun himâyesindeki milletleri menfî bir ırkçılıkla kışkırtmışlar ve birer birer bizden koparıp ayırmışlardır. Milletin, imân, kültür ahlâk ve an'anelerinin yani milletimizin ideolojisinin aleyhinde kurulan tuzaklar, seller biri akan mâsum kanları, birer birer ihanetlerine kurban giden vatan parçaları, para ve Mason kardeşliği hesabına düşmanlara satılan Afrika ülkelerimizin bize ızdırap verici hazin akibetleri kendiliğinden olan hadiseler değildir.

İsviçre'nin Bazel şehrinde toplanan birinci dünya Siyonist Kongresinin gizli zabıtlarının üç sayılı protokolunda aynen şunlar yazılıdır: «Bütün şimalî Afrika, Arabistan, Hindistan, Cava, İran, Afganistan, Türkiye ve diğer Asya Müslüman Milletler camiası, dünya servetinin

çoğuna sahiptir. Ellerinde bulunan sayısız zenginlik ve ham madde kaynakları işlenmemiş ve bâkirdir. Bizim mukaddes kitaplarımız ve Talmutumuz ise, yeryüzünün bütün servet ve sâm'anını bizlere bahşeder. O halde bu sonsuz bitmez tükenmez zenginlikliğe sahip olmak için Asya ve Afrika'yı elde etmek ve onların servetlerini kâmilen ele geçirmek lâzımdır. Bunun için iki ana prensip kabul etmemiz zaruridir. Biri; bütün müslüman âleminin lideri mesabesinde olan Türk İmparatorluğunu dünya haritasından silmek!.. İkincisi de, diğer islâm milletlerinin gözünü boyayarak, gönüllerini hoş ederek, türlü vasıtalarla bunları uyutmak ve mefluç bir hale sokmak. Sonra mallarını tasarruf etmek.»

İşte yukarıda belirtilen şekilde İmparatorluğumuzu parçalama kararı olan bu birinci madde uygulandı ve onbinlerce Müslüman Türk'ün cesedini çiğneyerek Filistin'e giren kahpe İngiliz askerleri bu toprakları Yahudiye teslim etti. Beynelmilel Siyonizmin Teodor Herzl ile başlayan Filistin'de devlet kurma hareketi; İmparatorluğumuz tarafından, 1882 senesinde Filistin'e hicret etmeleri men edilerek önlenmişti.

Fakat daha sonra İngiliz'lerle işbirliği yapan Siyon ileri gelenleri:

— İmparatorluğumuzun yolu üzerindeki Filistin elinize geçerse, elbette şarkın menfaatleri de sizin olacaktır. Eğer bizim muhtariyetimizi kabul ederseniz, devletinizin Filistin'e sahip olmasına en büyük yardımı sizlere vaad ediyoruz, şeklinde bir çok Siyonist İngiliz namı altında Londra'da propaganda faaliyetlerine geçmişler ve başarmaya muvaffak olmuşlardır.

Milletimize, kendi kültürünü unutturup sonra da onu yoketmeyi düşünenler, gördüğümüz gibi milletimiz üzerinde asırları bulan tahripler ve çalışmalar yapmışlardır. Milletimizin evlâtlarına midelerini ve nefislerini düşünmeyi telkin ederek milletin meseleleriyle ilgilenemez hale getirmişlerdir.

Düşman sinsi ve haince çalışmaktadır.

Bütün bunlara karşılık yarınına ümitle bakamıyanlar, milletin bu ızdırabını hissedenler ve mücadelesini veren kardeşlerim, milletin imân, kültür ve ahlâkının etrafında kuracağın demirden bir cephe ile ancak düşmanlarına karşı zaferle biten bir mücadele vereceksin.

Tarihin şeref sahifelerine altın harflerle işlenen zaferler, bu ideolojinin peşinden giden atalarımızın mücadeleleri sayesinde kazanılmıştır. Mücadele kesiksiz, hayat boyunca olacaktır ve mutlaka hedefine ulaştırılacaktır.

Cemaat intibah ister, uyanmaz gizli yaşlarla!
Çalışmak... Başka yol yok, hem nasıl? Canlarla, başlarla!
Artık ey milleti merhûme sabah oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar, diye ötsün mü bu çan?

MEHMET ÂKİF

ALIŞKANLIKLAR

Ayhan DOĞAN
(Y.Ö.O. Müdürü)

Büyük dünyasında türlü küçüklükleri var insanoğlunun. Onlardan sözetmek istiyorum. İğreti bir duygu gibi benimsediğimiz ya da görüp etkisinde kaldığımız şeyler, nedense bizi kendimizden öteye itiyor. Sonra yığın yığın istekler olarak bunlar davranışlarımızda görünüyorlar. Sebebini bilmediğimiz olayları nasıl açıklayamazsak bunlar da öylesine bizden açıkta, uzakta bulunuyorlar.

Alışkanlıklarımızla rahat olduğumuz doğrudur. Gelişigüzelin rahatlığı pek çok felsefeye de konu oldu. Her değişmede yadırgama olduğu içindir ki insan kendini zaman zaman düzeltmek, zorlamak ve geleneğe bağlamak gereğini duydu.

İnsanoğlu sebepleri çözmeğe başlıyalı beri davranışlarında da çelişme yaratır oldu. Dünyamıza sığabilmek için gerindik, kol ve ayaklarımızı öteye-beriye çarptık. Açların sofrasında tokluğu, hırçınların arasında sükûneti, düşmanlar arasında dostluğu öğrendik. Sonra farkında olmadan acıktık, hırçınlaştık, düşman olduk. İyiye de alıştık, kötüye de. Daha iyisi, görüştük, konuştuk, dostluklar kurduk ve alıştık.

Neyi benimsersek onunlayız biz. İster bizim olsun, ister başkalarının. Bunun için başkalarına sitem etmeğe hakkımız yok. Ne politika kırgınlıklarının, ne bilim adına yapılan çatışmaların, ne de barışçı ve savaşçı tedirginliklerinin önemi var dünyamızda. Asıl önemli olan bunların çözümlenmesini güçleştiren yerleşip kalmış alışkanlıklarımızdır.

Alışkanlıklarımızla doğmadığımızı biliriz. Onları ya farkında olmadan, ya da seve seve almışızdır. Bütün gücümüzü verdiğimiz çalışmaların sonunda da gene alışkanlıklara döneriz ve onlarla birlikte kalmanın rahatlığını yaşarız.

Paul Valéry; «Unutmak gerek yaşamak için.» demişti. İnsanın belki en güzel huyunun bu olduğunu biliriz. Acılarımızı, kötülükleri ve iyilikleri, anılarımızı unuturuz da, ömür boyu şikâyetçi olduğumuz bir alışkanlığımızı benliğimizden söküp atmak cesaret ve gücünü kendimizde bulamayız.

İşte böyle insanoğlunun yaman, kendini seven, amansız serüveninin şımartılmış kahramanlarından ALIŞKANLIK dostumuz.

TARİH ve ÜLKÜ

Mehmet ÇUR
(Y.Ö.O.T.C. Kültür Kolu Başk)

Mâzî, hâl, istikbâl... İşte zamanın üç boyutu. Bunlardan birinin inkârı nasıl düşünülemezse bir milletin de geçmişi, geleceği ve bunlar arasındaki irtibatı ihmâl edilemez.

Milletler, kendi tarihlerini ve bu tarih içinde cereyan eden millî olaylarını; tarih, sosyoloji ve iktisat ilimlerinin ışığı altında inceliyerek maddî ve mânevî varlığını yakından tanır. Kültür, san'at ve estetik inceliklerini gün ışığına çıkarır. Hayat ve kâinat telakkisini, realite ve idealize sistemini tesbit eder. Bütün bir zaman seli önünde kesintisiz ve kronolojik bir yolculuk yaparak bir yandan millî değerlerimizi ortaya çıkarırken diğer taraftan millî maharetlerimiz ve millî zaaflarımız mukayese edilir. Ve bütün bunlar yeni neslin istikbale uzayan yolunu aydınlatır.

Tarihini iyi tanımayan ve ana değerlerinin ana kaynaklarından haberi olmayan milletler; kendi yarınları hakkında güvenilebilir bir fikre, bir ideale ve bir harakete hazır olamazlar. Böyle bir millet kolay yanılır, çok defa bu yanılmalar o milletin sonunu getirir.

Bugün Türk Milleti arasında millî mazisini tanımayan, üstelik tanıma ihtiyacı duymayan fakat muhçok kimseler varsa; onları - tarihin her devrinde olduğu gibi - yine af ve müsamaha ile, acıma hislerimizle ve sadece gaflet sorumluluğu ile karşılayamayız. Vatan ve millet konusunda gafletin hiyanete denk olduğu çağımızda (zaten hainliklerini ve gayrımilli emellerini açıkça piyasaya süren) bu «yoldaş» lara, «birader» lere, millet adına (!) kahramanlık taslayıp Donkişot'luk yapanlara, milliyetçi geçinip Mao'ya tapanlara nüfus kâğıdında Türk ismini taşıyıp iç cebinde Türk düşmanlarının resmini saklayanlara... Anlayabilecekleri bir dille cevap vermekten başkası yalandır.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında başlayan «Milletimizi kendinden uzaklaştırma hareketi» bilâhare Tanzimat'la resmî bir çehre kazanmış, yabancı telkin ve tazyikler altında adeta eritilmek istenmiştik. Tanzimat, Türk Milletinin hukuku ile, inançları ile, örf ve âdetleri ile, eğitimi ve iktisadiyyatı ile tamamen yabancılaşmasının açık bir ifadesidir. Bu maksatla ve gayrımillî kalem sahipleri tarafından bize yutturulurcasına sanki bir zafermiş gibi gösterilmiş, büyük bir millet, liyakatsiz ellerde ma'şeri terilerinden mahrum ve zavallı bir hale getirilmiştir. Bundan sonra inkilâp diye Türk Milletine tak-

doğru yol alan bir geminin güvertesinde batıya doğru koşmak gibi (1)» bir ilerleme (!) kaydetmiştir.

Büyük Türk düşünürü Ziya Gökalp'ın «Osmanlı-Türk» ikilisi içinde reddettiği «Osmanlı», işte bu yeniliklerin (!) şark hamurunu garp mayası ile yoğuran kadrodur.

«Tarihe müracaat etmek boş ve lüzumsuzdur,» fikri ile sahneye çıkanlar, aslında iddialarının ne derece mesnetsiz olduğunu kendileri de bilirler ama onların bir endişeleri vardır: Millete geçmişini unutturmak, büyük bir boşluk içinde köksüz kalmalarını, dost ve düşmanlarını tanımamalarını, temin ederek millî şuur yerine kozmopolit bir kitlenin yaratılması ve bunların bu şekilde kolaylıkla sevk ve idaresi, hatta imhası!... Bunun yanında tarihimizi yabancı bir devresini kabullenip, kalan kısma uydurmağa çalışmak ve buna göre geleceğimiz şu olacaktır demek ve bunu bir ilim kisvesi altında yapmak, «Mutlak Determinizm»in, ve «Mutlak Hakikat»ın olmadığı sosyoloji ilmine bunları sokmağa çalışmaktır..

Gözden kaçırılmaması gereken bir husus da Tarihimizin hangi devirden başladığı hakkında ortaya atılan iddialardır. Aslında böyle bir izaha lüzum bırakmayan modern tarih anlayışı herhangi bir tarihin evveliyatı için en eski yazılı ve sözlü belgeleri ölçü kabul eder. Birtakım müfsit ve art niyetli yabancı kanallarla son zamanlarda bünyemize sokulan tarihimizi bölme ve belirli bir devresini kabullenip kalan kısmını hesaba katmama gibi son derece basit fakat zararlı görüşler, gerçek milliyetçi bir Türk için çoktan bir kırmızı çizgi ile iptal edilmiştir. Türk Tarihi'ni Malazgirt'ten, yahut İslâmiyetin kabulünden itibaren başlıyor demek, yukarıda bahsi geçen hatâların tekrarından başka bir mânâ ifade etmez.

Son ikiyüz yıl içinde Fransa'da, İngiltere'de, Rusya'da ve Macaristan'da sayıları düzinelere ulaşan büyük Türkiyatçılar bize ikibin sene evvelimizi getirirken buna sırt çevirmek tarihe ihanetin bir diğer şeklidir.

Yunan'ın «Megalo İdea» sı, Yahudi'nin «Siyonizm»i, Rus'un Slav ırkçılığına bürünen «Komünizm»i, ve Almanlar'ın «Pan-Germanizm»i dünyayı kan ve ateşe boğarken bu hareketleri normal gösterenler, Türk çocuklarına yıllar yılı kendi kan bağını, kendi din bağını ve kendi ecdad yâdigârı şerefli tarih hazinelerini unutturmak için, bütün güçlerini seferber etmişler, millî ülkü ve millî hedefler üzerinde gördükleri her milliyetçiyi «Irkçı», «zorba» «Turancı», «Kafatasçı».. diye topyekün yıpratma politikasına hedef tutmaktan da geri kalmamışlardır.

Ülküsüz bir gençlik hedefsizdir, istikbalsizdir, dününü bilmediği için kendisine yabancıdır.

O halde Milliyetçi Türk Gençliğine düşen vazife: «Kökü mâzide olan bir âtî» fikri üzerinde yürüyerek kendine dönüş yapmak ve millî ülküsü ile tekniği birleştirip; yarınlarını hazırlamaktır.

«EY TÜRK! TİTRE VE KENDİNE DÖN!»

MAARİF DÂVAMIZ VE MUHALEFET

As. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu

12 Ekim Millet Vekili seçimleri dolayısiyle radyo ve meydanlarda yapılan propaganda konuşmalarını dinlerken, kulağımız iktidara talip olan siyasî partilerin maarif politikalarına dair tek cümle işitmedim. Bu konuşmalarda her şey vardır fakat yurdumuzun en mühim meselesini teşkil eden maarif dâvası yoktur.

Mevcut iktidar partisinin memleket maarifine nasıl bir gözle baktığını esasen bildiğimiz için, biz daha çok diğer partilerin sözlerine önem veriyorduk. Onlar ise, her şeyden önce rey almayı düşündüklerinden yurdun ana meselelerine eğilmek fırsatını bulamadılar.

Halbuki Türkiye'de akıllı ve ciddî bir muhalefet olsa, iktidarları yıpratmak için yalnız maarif sahasındaki aksaklık ve perişanlıkları ortaya koymak yeter. Çünkü bizim maarif teşkilâtımız, en az otuz yıldan beri, tam bir başıbozukluk ve karışıklık içindedir. Gelmiş geçmiş hükümetlerin bu konudaki tutumları prensipsizlik esasına dayandığı için, iktidara talip olan muhalefet partileri de aynı düzensizliği daha şimdiden kabullenmiş gibidirler. Bu yüzden de onların maarifteki aksaklıkları ne görmelerine, ne de düzeltmelerine imkân vardır. Çünkü hiç birinde, meselâ en eskisinde bile, memleket meseleleri üzerine ciddiyetle eğilme alışkanlığı yoktur. Ciddî konularda kafa yormak ve düşünmek alışkanlığı yoktur. İktidara geldikleri takdirde hangi sahalarda neler yapacaklarına şuurlu olarak karar vermiş değillerdir.

Meselâ Geçmiş yıllarda C.H.P. nin kıyasıya yaptığı sert muhalefetin muhtevasına bakılsa, bu yarım asırlık partinin nekadar satıhta kaldığı açıkca görülür, çok partili hayatın tam 10 yılını sadece şeklî meselelerle heder eden ana muhalefet partisinin, hiç olmassa 1960 dan sonra değişmesi gerekmezmiydi? artık şekilden, sloganlı nutuktan ayrılıp, birazcık derinlere inmek, meseleleri heyecan istismarı için değil, görmek için ele almak icap etmezmiydi? Yarının iktidarı sıfatı ile, her konuda, tabi maarif konusunda da, neler yapacağını bilmesi ve bildirmesi şart değilmiy di? Zira, memnuniyetle görüyoruz ki, 1960 dan bu yana Türkiye'de hayli değişiklikler oldu, dertler, biraz mübalâğalı da olsa, açıkca ortaya dökülmeye başlandı. Meselelerin üzerine gidildi. El atılamaz «Yasak konu» kalmadı. Bütün ağızlar açıldı, bütün kalemler çalıştı. İşte bu gelişme havası içinde muhalefetinde ciddileşmesi, başıbozuk topluluklar gibi bocalamaktan ve yalnız miting muhalefeti olmaktan kurtulup, ne istediği anlaşılan bir hüviyete kavuşması beklenirdi. Maalesef böyle olmadığı, onların maarif poli-

tikası karşısında son tutumları da anlaşıldı. Bilindiği üzere geçen yıllarda Millî Eğitim'in bazı mühim noktalarında köklü değişiklikler yapıldı.

Üç yıldan beri tatbik edilen tek ders meselesi yeniden sofraya getirildi. Ankara'da dedikodulara sebep olan yeni bir Üniversite, İstanbul'da ikinci bir Tıp fakültesi kuruldu. Yurt dışındaki ilim adamlarının memlekete getirilmesi, üniversite öğretim üyelerinin askerlikten affı gibi mühim davalar münakaşa edildi. Fakat bütün bunlar günün meseleleri olarak ele alınıp tartışılırken, hiç bir muhalif partiden ciddî bir alâka görmedi. Demeğoji ve istismara müsait bir konu olunca kurulmuş aletler gibi öten mâlüm ağızlar böyle ciddî hâdiseler karşısında susmayı tercih ettiler, ne irili ufaklı yazarlarından ne de liderlerinden bir ses çıktı.

Bir İlk okul öğretmeni nakledildiği taktirde Meclise önergeler yağdıran, basın toplantıları yapan, beyanat üstüne beyanat veren efendiler son iki ayda olup biten mühim hâdiseler üzerinde hiç durmadılar. Bu hızlı muhalifler de, yegâne fonksiyonları bildiri yayınlamaktan ibâret kalan mâhut dernekler gibi, yerli yersiz önerge vermekten ileriye geçemediler.

Bilindiği gibi, Orta öğretimde imtihan sistemi ve müfredat programları üzerinde geniş değişiklikler oldu. Ciddî bir muhalefetin bu konularda görüşleri olmamalımıydı? Tek ders meselesi zuhur edince muhalif partilerin değerli eğitim uzmanlarına da konuşmak düşmezmiydi? Hayır, hiç birisini yapmadılar. Çünkü yapamazlar.

Onların bu taraflarda bezi yoktur. Onlar, ancak bir ortaokul talebesi tevkif edilince harekete geçerler. Bir solcu öğretmen bakanlık emrine alınınca galeyana gelirler, bir öğretmen sınıfta sosyalizmin aleyhinde konuşursa, maarifle ilgilenirler öğretmeni kahraman yapmaya çalışırlar, bir müsteşar teşkilâtındaki komünisleri temizlemeye kalkarsa, hepsi birden maarifci kesilip onun karşısına dikilirler. Onu düşürmek, onu yıpratmak için basın toplantıları yapar önergeler verir, sayfa sayfa makaleler yazarlar, Türk Maarifinin çökmekte olduğu iddiasını bir yaygara edası ile haykırırlar. Hoşlanmadıkları kişiler uzaklaştırıldıktan sonra hep birden susarlar. Bazan da ders kitaplarında milliyetciliği öven bir kaç satır gözlerine ilişir. O zaman da coşup arslan kesilirler. Solcu basın, sol teşekküller ve üniversitelerin sol kürsüleri bir ağızdan yaygaraya başlarlar. Hükümet hemen gericilikle suçlanır. Bildiri yağmuru memlekete huzur bırakmaz âdetâ.

Eğer böyle istismara müsait meseleler yoksa, maarifin altını üstüne getirseler kimsenin kulağı duymaz. Çünkü hiç birinin hiç bir konuda ciddî niyetleri ciddî tasavvurları yoktur. İktidara geldikleri taktirde yapabilecekleri yegâne icrâat, köşe başlarına bir kaç adamlarını tâyin etmek solcu derneklerin idarecileri ile işli-dışlı olup işleri onların eline

(Devamı 11. ci Sayfada)

BEŞERÎ HADİSELER VE ALTINDAKİ GERÇEK SEBEPLER

Saim OKAN
(Y.Ö.O. Öğrencisi)

Dünya tarihi ideolojiler kavgasıdır.

Yine dünya tarihi bu gerçeği doğrulayan hadiselerle doludur.

Tarihin kaydettiği ilk mücadeleden zamanımıza kadar devam eden, görünüşü ve rengi ne olursa olsun, mücadelelerin temelinde daima değişik ideolojilerin zihniyetini görürüz. Ve eğer hadiseyi dış görünüşüyle değerlendirirsek yanılırız.

Firavunla Hz. Musa'nın, Haçlılarla Müslümanların, Araplar'la İsrailliler (Yahudiler)'in, Türkistan'la Komünistler'in arasında ki mücadeleden tutun Fransız İhtilâli'nden Bolşevik İhtilâli'ne kadar bütün mücadeleler ideolojiler arasında olmuştur.

Bu gerçeği gözler önünden gizlemek istiyen midesi ve kafasından beynelmilel güçlere satılmış uşaklar, hadiseler ve mücadelelerin, sırf insanların midesini ve şehvetini tatmin etmek için yaptığı kavgalar ve çekişmeler olarak göstermeğe çalışıyorlar. **Ama aldanıyorlar..** Milletlerin nazarında bu gerçeği saklayamayacaklardır.

İdeolojik mücadeleyi sadece harp meydanlarında yapılan silâhlı mücadele olarak ta tanımlayamayız. Silâhların konuşmadığı zamanlarda devam eden sıcak harbi hazırlayan Pisikolojik harp (Soğuk harp) ve zihinleri aptallaştırma oyunu ideolojik harbin başka bir yönünü teşkil eder.

Bugün zihinleri aptallaştırmada kullanılan ve ilim maskesi altında kullanılan, Darwin nazariyesi, Yahudi Freud'un en yüksek hisleri, insanlığın, sevginin, fedakârlığın, faziletin... insan şuuru altına atılmış en âdî cinsî arzuların başka bir şeklinden ibaret olduğu iddiası, kaynağını muharref Tevratta bulan alt yapı, üst yapı ve artık değer nazariyyelerini ortaya atan Marx'ın fikirleri aslında bir ideolojinin dünya milletlerinin beynini yıkama hedefine yönelmiş hareketlerdir.

Bu kültür emperyalizmi, memleketimizde gayrımillî ideolojilerin uşakları ve kiralık kalemleri tarafından yürütülmektedir.

Yavuz'un, Fatih'in zehirlenişi... Osmanlı İmparatorluğu'nun Parçalanması projesi, dünya hakimiyyetini kurma hedefine yönelmiş bir ideolojinin oyunlarıdır: 1897 deki siyonist kongresinde alınan kararlardan «Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve üzerinde bir İsrail Devleti'nin kurulması» yanında Rus Çarlığının, Macaristan'ın ve Avusturya İmparatorluğunun yıkılması... tasarlanan hedeflerdendir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması için «I. Dünya Harbi»ni hazırlıyan ve körükliyen Yahudilik, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçaladı ve gayesine erişti...

Ve ideolojileri farklı olan fertler ve milletler biribirleriyle dost olamazlar. Ancak bir müddet için müttefik olabilirler. Bunun en müşahhas örneğini yeni I. Dünya Harbi'nde görürüz: I. Dünya Harbi'nin bitmesi yaklaşırken İngiliz kuvvetleri KUDÜS'E girdiğinde, bütün Alman Milleti sevinç içinde idi.. Hora tepiliyor, silâhlar havaya boşaltılıyordu... Onlara soruldu:

— Siz biraz önce Osmanlılarla beraber İngilizlere karşı çarpışıyordunuz. Şimdi İngilizlerin, bir Osmanlı şehri olan KUDÜS'e girmesine neden seviniyorsunuz? Cevap gayet kısa oldu :

— Çünkü Hıristiyan âleminin gayesi nihayet gerçekleşti, mukaddes KUDÜS nihayet fethedildi... Görülüyor ki, ideolojileri farklı olan fertler ve milletler biribirleriyle dost olamıyorlar.

Milletimizi aptallaştırmak, tarihimizden uzaklaştırmak ve ecdadından koparmak istiyen gayrımillî güçleri ve içimizdeki uşakları, bu gerçekleri milletimizin gözünden saklamağa, ecdâdımıza ve tarihimize hakarete yelteniyorlar. Ve milletimize karşı yürütülmek istenen ideolojik harp bütün şiddetiyle devam ettiriliyor.

Buraya kadar söylediklerimizi şöyle özetleyebiliriz: **Dünya Tarihinde bütün mücadeleler ideolojiler arasındadır (1). Bu mücadele bugün de bütün şiddetiyle devam etmektedir.**

Ama önümüzdeki asırlar, milletlerin gerçek hürriyet çağı ve Hakkın saltanat çağı olacaktır. Bu tarihin şaşmaz akışıdır. Zira, bugün dünyaya hükmetme durumunda olan Judeo-Grek menşeli bütün ideoloji ve sistemler yıkılmak üzeredir. Bunlar insanın huzurunu, saadetini hazırlayamıyor ve insanlara zulüm çukurunu kazıyor... **Milletler, refah, saadet ve Mutluluk getirecek bir ideoloji ve sistem aramaktadırlar.**

---

1 — «Komünist Partisi her zaman için dinlere karşı açtığı ideoloji savaşı içindedir. Her türlü metaryalizmin ve elbette ki Marxizm'in ilk şartı da budur.» (LENİN, Toplanmış Eserleri, Cilt: 15 sh. 374).

Görülüyor ki Yahudi uşağı, Komünist Lenin bile bu gerçeği doğrulamaktan kendini alamıyor.

Ve beşeri hadiseleri ideolojik olarak tahlil etmemek bir beyin hastalığıdır.

Maarif Davamız

(Baştarafı 9. cu Sayfada)

bırakmaktır.

İşte bu yüzdendir ki maarifimizin hiç bir dâvâsı yıllardan beri hâlledilemez. Her iktidar ve her hükümet zamanında ayni dertler, ayni aksaklıklar vardır. Sâdece istatistik rakkamları değişir. Birde bakanın ideolojisine göre, merkez teşkilâtındaki idareciler değişir. Bu hâl ancak Milletimizin güzel ifadesiyle özetlenebilir. Millî Eğitim konusunda bütün partilerin «Al birini vur birine.»

Ama, gene de ümidimizi tamamı ile kesmek istemiyoruz. Bakırsınız, önümüzdeki dört yıl içinde hem iktidar, hemde muhalefet maarif davamızı ön plâna alırlar. Geçmiş yılların ihmali hemen telâfi edilir. Bekliyoruz...

Politika üzerine

Asistan Alev ARIK

Geleceğin öğretmenleri bilmelidirler ki, Türkiye'de, bu gün, çeşitli fikirlerin, bir kurtuluşa doğru varabilmek için münakaşasından ziyade, çeşitli partilerin iktidara varabilmek için yarattıkları yürekler acısı bir çarpışma vardır. Bu harpte kullanılan en tesirli silâh, POLİTİKADIR. Ne sevgi, ne ilim süzgeci bu silâhın yerini alabiliyor. Politika ise durmadan, gerçeklerin gizlenmesi, Türklerin iyiye doğru yönelmeye çalışan bütün duygularının (Allah sevgisi, din sevgisi, ahlâk, memleketine bağlılık v.s.) çeşitli taktiklerle istismarı şeklinde fonksiyonunu icra ediyor.

Üçbeş vatanseverin, üç beş samimî ilim ve fikir adamıyla beraber yakalayabildiği, görebildiği memleketin asıl meseleleri ve bu meselelerin çözüm yolları, Politikanın yayılım ateşi altında eriyip kayıplara karışıyor.

Aksi halde, senelerdir Türkiyeyi feryatlara boğan Millî Eğitim trajedisi 1969 un Ekiminde yine bir yığın ana-babayı, bir yığın genci yakmaz, harcamazdı.

İlim çağında, tecrübenin laboratuvarın en önemli kriter olduğu bu çağda Meksika buğdayı elini kolunu sallıyarak Türkiye'ye girmez, ziraatçılarımızın laboratuvarlarından geçtikten sonra en elverişli şart ne ise orada kullanılır veya reddedilirdi.

Koskoca bir tarihi harcayıp Anadoluya sıkışıp kalmış bir avuç insanın yaşadığı Türkiye'de «doğum kontrolu», uterus içi araçlarıyla memleketimize, kobay kümesine dalar gibi girmez, ya bir istatistikî

araştırma, ya «kanama», «kanser», «pelvis iltihabı», «içerde kalma» v.s. gibi diğer komplikasyonların kontrolu, ya da nüfus azalmasının hangi istatistikî seviyede tutulacağı meseleleri göz önüne alınırdı.

Yirminci asırda artık bütün gelişmiş ülkelerin kabul ettiği asgarî hayat standardı Türklerin de yaşama tabanını teşkil ederdi.

Ama ne bunlar oldu, ne diğer hayatî meseleler bir tartışma zemini bulup çözüm yoluna girdi. Politika, hünerli ellerde, usta bir sirk jonglörünün seyredenleri kendisine hayran bırakan el çabukluğu ile, halkın gözünü boyamasına devam etti.

Biz zannetmiyoruz ki bu silâhla, ne yer altındaki madenler, ne Millî dış politika, ne okul, ne su davası halledilebilsin. Birtürlü çözümlenememesine hâlâ şaştığımız nice problemler vardır! Meselâ, Milâttan sonra 1969 da Türkiyede, en büyük, en medenî (!) şehir olan İstanbul sokaklarında lâğımlar akar, politikayı en iyi bilen ve bunu en iyi kullanıp halkı kendisine hayran eden politikacı, İstanbuldaki villasından çıkarken şöyle bir seker, pislik nehrinin üstünden sıçrar, işine gider, mahallenin çocukları ise o lâğımın içinde kalır. Ve Türkiyede lâğımlar sokaklardan akmasına devam eder, her kesin bayıldığı politikacılar, lâğımlar üstünden şöyle bir sekiverir otomobillerine binerler, giderler.

Geleceğin öğretmenleri işte bu noktaya dikkat ederlerse bir çok şeye yeniden başlanabilir. Yeşertmeye çalışacakları fidanlara basma kalıp bir takım bilgileri aktarırken, onlarda, bir ilmî ve ahlâkî zihniyet, cambazların yutturmacalarına kanmıyan bir şahsiyet, dünya nimetleri karşılığında vazgeçemiyecekleri prensipler kazandırmaları belki bizi tekrar hayata döndürecektir.

YIPRANMIŞIZ

Dosyalar arasında kalan sayfalardaki şiir bizim,
Eski makam çalınan şarkılar, türküler bizim.
Eskimişiz, yıpranmışız, kader, alın yazımız bu
En bahtiyar sevgiler, en anlamsız bakışlar bizim.

Her esen rüzgâr bir tel kopardı saçımızdan,
Her gelen arı kondu üstümüze, tatdı balımızdan.
«Git» diyemedik, «çekil» diyemedik ıztıraba, kedere,
Hep boyun eğdik, ezildik, kimse anlamadı halimizden.

Yahya YILDIZ
(Y.Ö.O. Hazırlık Sınıfı Öğr).

AYRILIRKEN

Doğan SİLLELİ

İyilikle kötülüğün, dostlukla düşmanlığın sınırları içinde bin bir türlü keder, bin bir türlü üzüntü ve bin bir türlü ayrılık vardır. Biz çoğu zaman bunun bir tanesine bile tahammül edemeyiz. Alıştığımız insanlardan ayrılmak zor gelir, onun için çoğu zaman düşmanca bakışlarını bile ararız. Fakat uzun zamandır kapımızı çaldığı halde kapımızı açmadığımız bu davete ne demeli bilmiyorum.

Artık zamanı önceden belli olan bir ayrılık saati gelip çatıverdi. Şimdi dostların iyi, düşmanların kötü niyeti bütün ağırlığı ile gönlümü büyüyor. Süresiz tıkırtılarla akıp giden zamanın akrep ve yelkovanları arasında sıkışıyorum. Hülâsa Çapa hikâyesini yeniden okuyorum.

Her geçen gün adı ve kendisi değişen Çinili Bina, birbiri ardınca koşturan yıllar, kaynatılan iftira kazanları ve Nasrettin Hoca'nın gölde yoğurt tutmayan mayası aklıma geliyor.

Ben iyi insanları öğüten bu taş binaların soytarı kılıklı, âşüfte yaldızlı, Marxist-Leninist düşüncenin ten ve mîde edebiyatına kurban olan mes'elesiz ve kaygısız fertlerini düşünüyorum. Dörtyüz senedir milletimizi parçalamak ve yutmak isteyen fakat buna muvaffak olamayan dış düşmanların maarif cephemizdeki bu vurucu güçleri şüphesiz kendiliğinden meydana gelmedi. Cemiyetimizi saran nemelâzımcılık bir tesadüfün eseri değildir.

Tanzimat'ın (İngiliz, Fransız, Rus ve Amerikan baskısiyle) azınlıklara tanıdığı haklar memleketimizin bir çok yerlerinde Misyoner (Hıristiyanlığı yayma) faaliyetlerinin hızla gelişmesini sağlar. Katolik papazları tarafından işletilen ve milletimizin yaşayışını düşünce tarzını, ideolojisini parçalamayı hedef tutan Saint-Joseph Lisesi, Saint-Benoit Lisesi, Galatasaray Sultanisi, Notrdam de Sion Kız Lisesi, Robert College vs. gibi okulları açarak bizi kültür emperyalizminin içine almak için gayret sarfetmişler, bizi kendi düşündükleri gibi düşünmeğe, kendi yaşadıkları gibi yaşamağa zorlamışlar ve açtıkları okullarda Ermeni, Rum, Bulgar ve Yahudi Komitacılarını sistemli bir şekilde yetiştirerek teşkilâtlandırmışlardır. Bu teşkilâtlı grupların propagandalarına kanarak memleketi kurtaracaklarını sanan zavallılar memleketin yıkımını içten yaptıkları ihanetlerle kolaylaştırmışlardır.

Dün oynanan bu oyun bugün de başka adlar altında aynen tekrar edilmektedir. «Devrimcilik, İlericilik» yalanları ile kardeşlerimiz millet düşmanlarının safına, hain düşüncelerin ortak cephesine çekilmektedir. Geçen sene Robert College spor salonunda yaptığı faşinge «Yatak odası» adını veren burada olmadık ah-

lâksızlığı yapan ve yaptıran zihniyetin tohumları 1863 senesinde ekilir. Amerika'lı misyoner Cryus Hamlin'in gayreti ve Niyork tacirlerinden olan aslen Fransız Yahudisi C. Rinlender Robert para babalığı ile Robert College Rumeli Hisarı'nda 1863 senesinde kurulur. Aynı menfaat çatışmasının ve kültür emperyalizminin içerisinde bulunan Fransızlarla Ruslar ilerde kendi menfaatlerine dokunacağını bildikleri için siyasî yollarla College'in burada kurulmasına muhalefet ederler. Fakat Robert'in dediği şekilde: «Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u nasıl Rumeli Hisarı'nı yaptırmakla fethettiyse biz de ayni yerden mânevî kültürel yoldan yeniden fethedeceğiz.» Yıllardır «Hasta Adam» diye nitelendirdikleri milletimizi yıkmanın çareleri araştırılıyor. Onun için bugün Türk ve Müslüman olduğu halde Türk ve Müslüman gibi yaşamayan insanların çok oluşu bir tesadüf eseri değil, iç ve dış düşmanların uzun zamandan beri milletimizi yıkmak politikasının elle tutulur, gözle görülür neticelerinden biridir.

Bu kötü neticeleri değiştirmek, şahsiyetli bir devlet haline gelmek istiyorsak bu neticeleri meydana getiren sebepleri bilmeliyiz, bu sebepleri ortadan kaldırmak için gayret sarfetmeliyiz. Yoksa millet düşmanlarının ortak cephesine düşmüş ve boşu boşuna oyalanmış oluruz. Sol ideolojilerin ileri sürdüğü, bazı beyinsizlerin desteklediği iktisadî kalkınma ile her meselenin hallolacağı nazariyyesi yanlıştır. Yalnız iktisatla, yalnız siyasetle, yalnız ahlâkla meseleler halledilemez. Sosyal bir hadiseyi doğuran sebepler ele alınır, bunlar en mühiminden başlanarak çözülür. Bugün cemiyetimizi saran kültür emperyalizmi ele alınmazsa, bugün milletin îmân, ahlâk, ve ideolojisiyle yoğurulmuş insanlar bir araya gelmezse bir çok meselenin çözüm yolu bulunamaz.

Dün olduğu gibi bugün de milletimizin birlik, beraberlik ve bütünlüğünü parçalamak için faaliyete geçen millet düşmanları, «Demokratik Üniversite», «Millî Demokratik Türkiye», «Bağımsız Türkiye» sloganları ile bu milletin hakikî sahiplerini kendi ortak cephelerine çekmek için gayret sarfediyorlar. Dün olduğu gibi bugün de talebe liderlikterinin Rum, Ermeni, Yahûdi, Rus uşağı sempatizanlarının elinde olduğu gizleniyor. Dün olduğu gibi bugün de milletimizin ortadan kalkmasını isteyen ve şahsiyetli bir devlet olmasını istemeyen iç ve dış millet düşmanları el ele çalışıyorlar.

Dünle bugün arasında o kadar değişiklik var ki bunu birkaç sayfaya sığdırmanın imkân ve ihtimali yoktur. Yalnız kılık kıyafetiyle bizden olmayan yaşayışiyle, hareket tarziyle ve düşünceleriyle yabancı ideolojilerin uşağı durumunda olan insanların azaldığını, aşüfte yaldızlıların parıltısının A'dan Z'ye kadar donuklaştığını ve Kadeş Vapuru'nun millî kültürümüz, yüce ahlâkımız ve sarsılmaz îmanımız arasında sabun köpüğü gibi eriyip bir daha aziz milletimizi lekelememek üzere kaybolup gittiği belirtmek haksızlık olmaz kanaatındayım. (Devamı 17. ci Sayfada)

YABANCI OKULLAR 1

ROBERT KOLEJİ VE FAALİYETLERİ

Yunus ERDOĞAN

Beynelmilel hıristiyanlık, hıristiyanlığın dünya hakimiyetini kurmak ve İslâm alemini yıkmak için defalarca Haçlı seferlerini düzenledi. Zamanımızda ise bu Haçlı seferleri durmadı. Eskiden yapılan sıcak harbler asrımızda soğuk harbe dönüştü. Ve bu harb bütün hızıyla devam etmektedir. İçimize gönderdiği misyonerlerin kurduğu üslerle kaleyi içten fethetmeyi deniyor. Beynelmilel Hristiyanlığın yurdumuzdaki en önemli üstlerinden biri de protestan misyonerleri tarafından kurulan «Robert Koleji» dir.

Kırım harbinden sonra meydana gelen Osmanlı - İngiliz yakınlaşmasından faydalanan misyonerler, Anadoluya akın etmeye başladılar Amerika'lı misyonerlerden Dr. Cyrus Hamlin 1863 yılında Rumeli Hisar yanındaki Ermeni Keşiş Mektebi'nin bir dairesinde 30 Bulgar talebesiyle mektebi açtı. Okulun ilk talebelerinden P. M. Mateef diyor ki: «Dr. Cyrus Hamlin, Müslümanlık nereden İstanbul'a girmişse Hıristiyanlığın da oradan girmesi için Rumeli Hisarının en yüksek kalesi üzerinde bir kolej açmak istiyordu.»

Dr. S. Hamlin kendisini güya Fatih yerine koyup İslam alemini manevi ve kültürel yönden fethetmeyi düşünüyordu. Okula yardım eden Robet adlı Hıristiyan 1878 yılında ölünce okulun adı «Robert Kolej» oldu. Dr. S. Hamlin bu ismi vererek misyonerlik çalışmalarını gizlemeye çalışıyordu.

Okulun Dr. S. Hamlin'den sonraki müdürü Dr. Washburn «Türkiye'de Elli Sene» isimli kitabında: «Robert Kolej, Bulgaristan devletini kurmak için hazırlanan, Bulgar talebelerini Hıristiyan terbiyesine göre yetiştirirdi» demektedir. Kisa zamanda «Bulgar İhtilalcisi» olarak yetişen talebeler 1876 yılında patlak veren «Batak» Bulgar ihtilâlinin elebaşlığını yapmıştır.

Robert Kolej, Bulgar komitacıları yetiştirerek Bulgaristan'ın bağımsızlığa kavuşmasını sağladı. Daha önce Avrupa'da Bulgar ırkı bilinmezken ve müslüman çoğunluğun içinde erimişken, Bulgarlar isyan edk rek Balkan'larda Türkleri kestiler, vahşet üstüne vahşet gösterdiler.

Ağustos 1911 tarihli Algemeine Misisons-Zeitschrift isimli misyoner mecmuasında şöyle bir haber okunmakta idi: «Dünya Hıristiyan Talebeleri Birliği Konferansı, İstanbul'da açıldı. Toplantıya, 33 milleti ve 37 mezhebi temsilen toplam 248 talebe mümessili iştirak etmiştir. Toplantı 1863 yılında kurulan ve içinde Türklerin de bulunduğu 450 talebeye HIRİSTİYANİ ESASLARA müstenid

bir tahsil veren ROBERT KOLEJ'de yapılmıştır.» Yukarıdaki beyan, Robert Kolej'in Hıristiyan kültürünün bir ileri karakolu olduğunu göstermeye kâfidir.

Dr. Washburn T. M. A. S. 'nin yıllık toplantısında «Maksat, mümkün olduğu kadar erken ve sür'atle kendini idare eden harici kontroldan müstakil yerli kiliseler yapmaktır.» Bu gösteriyor ki: Ermeni kilisesi teşkilatlandırılarak ermeni komitacıları yetiştirilmiştir. Ermeni komitacıları, doğu bölgemizdeki hâla kini ve intikamı unutulmayan katliamları yapmışlardır.

Kolej bunlardan başka sol kültüre de yataklık etmiş ve bir partinin Genel Sekreteri ile birleşik cepheci sosyalistlerin liredi gibi malum solcuları yetiştirmiştir.

Kolej zamanımızda da Amerikalı misyonerler tarafından yöneltilmektedir. Buraya giren temiz millet evlâtları hıristiyanlık kültürü içerisinde eritilmekte ve millet kültüründen uzaklaştırılmaktadır. Misyonerler, millet kültüründen uzaklaşan herkesi kendilerine yem olarak görürler. Bir misyonerin iti rafı şöyledir: «Onlar bilmeden bizim dinimizle amel etmeye başladılar. Onların müslümanlığı sözdedir. Türkiye'deki muazzam kültür değişikliğini batı medeniyetinden ziyade misyonerler yapmıştır.» Hâlâ bugün Robet Kolej'de hıristiyan azizlerinin doğum-ölüm günleri kutlanmaktadır.

Millet evladı! Millet düşmanı bu müessesenin hıyanetleri saymakla bitmez bize gerçek düşmanlarımızı göstermeyen hainler ve ajanlar sosyalizm düdüğünü çalıp, karılarına bu müessesede öğretmenlik yaptırmakta ve çocuklarını burada okutmaktadırlar. Tarihi mağlûbiyetlerimizde Beynelmilel Hrıstiyanlığın çalışmaları büyüktür.

Biz hıyanetleri, hainleri tanıyalım ve mücadelemizi verelim. O zaman hıyanet şebekeleri yok olur. Hainlikleri tekrarlanmaz.

Faydalanılan kaynaklar:

1 — Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri. Erol Kırşehirlioğlu
2 — Bulgaristan Türkleri Dün Bugün Yarın. Necmettin Dellorman
3 — Hıristiyanlığa Reddiye. Abdullah Tercüman.

AYRILIRKEN

(Baştarafı 15. ci Sahifede)

Dün içersine girince beynimizden vurulmuşa döndüğümüz bu okuldan ümit ve sevinçle ayrılıyoruz. Çapa'da geçirdiğimiz uzun yıllardan sonra iy kötü herkesn zihninde büyüttüğü gerçek ortaya çıktı, ayrılık saati gelip çattı. Sonbaharın sararan yaprakları birer birer dökülmeğe başladı. Şimdi vazifesini tamamladıktan sonra sararıp dökülen yaprakların yerini yeni ve canlı yapraklar dolduracaktır. Biz bu yenileşen yapraklardan aldığımız güçle gittiğimiz yerlerde vazifemizi en iyi şekilde yerine getirmeğe çalışacağız. Çapa'nın adını İstanbul'un dışına ümit kaynağı olarak ulaştıracağız. «Ayrılık» cümlesinin sonuna noktayı Akif'in bir şiiriyle koyalım :

Değil mi cephemizin sinesinde iman bir,
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değil mi sinede birdir vuran yürek... yılmaz!
Cihan yıkılsa eminol bu cephe sarsılmaz.

16 Ekim 1969/Çapa-İSTANBUL

TARİHİMİZDEN GİZLİ SAYFALAR

TRABLUSGARBI ve BALKANLARI NASIL KAYBETTİK?

Mehmet MENTEŞ

Sömürgeciliğe geç başlayan İtalya gözünü Trablusgarp Vilâyeti ve Bingazi sancağına dikmişti. Trablusgarb'ı Saint Jean Şövelyalarının elinden Turgut Reis kurtarmış ve Osmanlı İmparatorluğu'na bağlamıştı. Bu yüzden Libya'da Türk dostluğu bugün hâlâ devam etmektedir. Hattâ Libya'da 1950 yılına kadar «Türkiye'ye İltihak Partisi» vardı.

Roma Büyükelçiliğinden sadarete getirilen Hakkı Paşa, zekâsı kıt, gâfil, milletimizi tanımayan, tamamen bir bâtıl hayat süren, mes'uliyyet duygusundan mahrum bir adamdı. İtalya'nın Trablusgarb ve Bingazi üzerindeki niyetlerini bildiği halde, Mahmut Şevket Paşa'nın Yemen'de çıkan isyanı bastırmak için istediği bir tümen askerî, başka bir yerde asker yokmuş gibi, mahsus Trablusgarb'dan kaldırtıp Yemen'e sevkettirdi. Böylece, birkaç bölük haricinde Trablusgarb'da asker kalmadı.

Bulgar Yahudilerinden, İttihat ve Terakki Komitasının akıl hocalarından, İtalyan casusu Emanuel Karasu, Osmanlı Ordusu'nun hareket plânlarını Roma Belediye Başkanı E. Nathan'a sattı. Metr Salem (Yahudi) E. Nathan ile yapmış olduğu anlaşma gereğince, kimi gafil, kimi hain İttihatcıları, Trablus'taki silâhları tâmir bahanesiyle geri çekmeğe razı etti. Böylece Trablusgarb silâhsız kaldı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Trablusgarb'ın son vali ve kumandanı Müşir İbrahim Paşa, eski devrin adamı diye azledilmiş ve böyiece koskoca ülke başsız bırakılmıştı. Artık zamanın geldiğine inanan İtalyanlar 1 ekimde Libya sularına gelerek, iki gün sonra Trablusgarb'ı bombardımana başladılar.

Talat Paşa'nın, Emanuel Karaso'nun suratına tükürmesi hiç bir şeyi değiştirmedi. Trablusgarb ve Bingazi elimizden çıktı. Hakkı Paşa, «Eski zamanlarda benim vaziyetime düşen vezirlerin kafasını padişahlar, binek taşında kestirirlerdi.» diye ihanetini itiraf etmesine rağmen, kurşuna dizilmesi gerekirken, İttihatçılar tarafından, Berlin Büyükelçiliğine gönderildi.

İttihat ve Terakki Komitası'nın gaflet ve ihanet arasındaki tutumu

bununla son bulmadı. Akıl almaz bir gafletle hükûmetin 3 temmuz 1910 da meşhur «Kiliseler ve Mektepler Kanunu»nu çıkartarak, Makedonya'daki Bulgar, Sırp ve Yunan azınlıkları arasında hakemlik yapması, Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ arasındaki ihtilâfların en büyüğünü ortadan kaldırmış, bu devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir vücut halinde birleşmelerine sebebiyyet vermişti. II. Abdülhamid'in siyaseti: Makedonyadaki bu azınlıkları dengede tutarak, birleşmelerine ve tek cephe halinde Osmanlı İmparatorluğu'na karşı çıkmalarına mâni olmaktı. Ve bu siyaset semeresini vermiş, 93 Harbi'nden sonra, Balkan devletleri bugüne kadar birleşememişlerdir.

Hariciye Nazırı Asım Bey, 15 temmuzda, Meclis-i Mebusan'da «Balkanlardan namusum kadar eminim.» diyordu. Asım Bey Sofya Elçiliğinden Hâriciye Nâzırı olduğu için, Balkanları çok iyi biliyor ve Balkanlarda savaş çıkma ihtimali olmadığını söylüyordu. Onun yerine Hariciye Nazırlığına Ermeni Komitacılarından, Türk düşmanlığı ile yüklü, meşhur Gabriel Noradungiyan Efendi getirildi. Bu adam Rusya'nın Balkanlar hakkında teminat verdiğini hükûmete bildirerek, Balkanlar'da 120 tabur askerimizin terhis edilmesine sebep oldu. Trablusgarb gibi, böylece, Balkanlar da silâhsız hale getirildi. İhanetler serisi bir türlü bitmiyor, buna her gün bir yenisi daha ekleniyordu. Gaf üstüne gaf yapan İttihat ve Terakki Komitası, Sırbistan'ın Avrupa'dan getirttiği son model ağır toplarını Selanik Limanına çıkartılarak, demir yoluyla, Belgrat'a nakline de müsaade etmek acaipliğinde de bulundu. Az sonra, bu milletin evlâtlarına ateş kusacak olan bu topların kendi topraklarından geçirilmesine Avusturya - Macaristan müsaade etmediği için, Selânik Limanı olmaksızın, bu topların Sırbistan'a nakli mümkün değildi.

Millet düşmanları tarafından, milletimizin göz bebeği ordumuza fitne sokuldu. Ordu, «İttihatçı» ve «Halâskâr» adıyla ikiye ayrıldı. Harpten önce biribirini yiyen bu iki grubun, savaşta düşmana karşı zafer kazanmaları düşünülebilir mi? İttihat ve Terakki'yi kukla gibi oynatan siyonistler, bunu çok iyi biliyorlardı.

İttihatçılar, savaş için yüksek öğretim talebelerini kışkırttılar. Bunlar Bâb-ı Ali önünde «Harp, Harp...» diye bağırarak, hükümete karşı nümayiş yaptılar. Zavallılar, harbin, soba başında leblebi yemek gibi kolay olacağını zannediyorlardı.

Menzil ve levazım teşkîlâtının berbad olduğu Türk Ordusu, seferberliğini çok geç yapabildi. Terhis edilip, Anadolu'ya gönderilen 120 taburu, savaşın sonunda bile, yeniden silâh altına alamadılar. Erzincan, Şam ve Bağdat'da bulunan ordulardan kuvvet getirilemedi. Yemen ve Hicaz'daki kuvvetlerin celbi zaten mümkün değildi. Subaylar, «İttihatçılar» ve «Halâskâr» olmak üzere, biribirlerine, tam mânâsiyle düşmandılar. Arnavutluk kaynaşıyordu. Nazım Paşa'nın, hiç bir hazırlığı olmayan orduyu Bulgarlara taarruza geçirmesiyle, hezimet başladı ve artık arkası alınamadı.

Hıyanet, o kadar büyüktü ki, Bulgar sürülerini idare edenler, Balkanlarda müslüman halkı katledenler bu milletin vatanında 1863 yılında Rumeli Hisarı'nda kurulan Robert Koleji'nde yetişiyorlardı.

Bulgarlar, Balkanlarda, müslüman halk üzerinde büyük bir katliama giriştiler. Bulgar zulmünden kaçan 5.000 millet evlâdı, Adaköyü'ne sığınmıştı. Bulgar Askerleri Adaköyü'ne girdiler. 5.000 kadın ve 10 yaşına kadar bakire kızları bir meydanda toplayarak, vahşî hayvanların bile yapmaya haya edindikleri çirkin tecavüzlerini analarının ve babalarının gözleri önünde yaptılar. Sonra da, büyük bir katliama giriştiler. Bu katliamdan ancak 96 kişi kurtulabildi. Onlar da, samanlar arasında ot ve karpuz çekirdeği yiyerek hayatlarını kurtarabildiler. Bulgarlar Edirne'ye kadar girerek, Edirne'nin 10 Km. kadar dışında, Sarayiçi Denilen ormanda 10.000 mehmetçiği çevirdiler. 10.000 Mehmet, hiç bir yerden yardım almaksızın, ağaç kabuklarını kemire kemire, hânümanlar gibi, yıkılıp gitti. Edirne yiyecek sıkıntısından son derece muztaripti. Bütün otlar, kökler, hatta fareler yenmişti. Bulgar köpekleri Edirne'de Selimiye Camii'nin minarelerinde Ezân-ı Muhammediyye yerine çan çaldırmaya kalkıştılar.

Balkanlarda millet evlâtları böylece doğranırken, İttihatçılar, içerde koltuk kavgaları ile uğraşıyorlardı. Millet kan döker, can verirken, Enver ve Talat Paşa beyler Kâmil Paşa Kabînesi'ni devirmekle meşgûldüler.

30 Mayıs 1913 de Osmanlı İmparatorluğu'nun tarih boyunca imza koyduğu anlaşmaların en fecisi olan Londra Muâhedesi ile, Edirne dâhil, bütün Balkanlar elimizden çıktı. Balkan devletleri, toprakları paylaşma işinde hepsi de açlar gürûhu olduğundan anlaşamadılar. Ve II. Balkan Harbi koptu. II. Balkan Harbi'nden istifade ile Edirne Bulgar sürülerinin elinden kurtarıldı.

Aziz milletimiz kızgın siyonistlerin ve Yahûdi uşaklarının ihanetleri ile dar bir sahaya sıkıştırıldı. Ayni ihanetler bugün de devam ediyor. Biz, milletimizin mutlaka tarihteki eski yerini alacağına inanıyor ve bunun mücadelesini veriyoruz.

DÖRTLÜKLERİN DİLİ

İşine,
İşi olan iş yapar
Herkes gitsin işine.
Bu cennet vatanımda,
Pis düşmanın işi ne?

Elele,
Çabuk gidelim gelin,
TÜRKİSTAN'a elele,
Bize elden fayda yok,
Biz bize, bak el-ele.

Boyuna,
Türk'ün büyüklüğünün
Ölçü yetmez boyuna,
Elele ver ey Türklük,
Durma, yüksel boyuna.

Yüksel,
Her an birazcık daha.
Birazcık daha yüksel.
Ne zaman coşacak hey
Türklük denen büyük sel.

DIŞ TÜRKLER

«Ufukları mızraklıyan minareler söyleşirler Altaylar'dan Tuna'ya... İnce örgü saçlar.. Türkce ninniler... Aynı Mevlid, aynı Kur'an Altaylar'dan Tuna'ya... Kürşat'ın ok atımı, Atilla'nın bir adımı Altaylardan Tuna'ya...»

Vatanımız dışında milyonlarca soydaşımız, dindaşımız emperyalizmin baskısı altında unutturulmak isteniyorlar ama unutmuyorlar, unutmıyacaklar kendilerini. Çünkü bizler, mücadelelerinde her an onların yanında olmaya çalışacağız. «Irkcı», «Turancı», «Ötükenci»... diye suçlansak da.

İşte bu sayfayı onlara ayırdık. Onlarla yan yana olmağa, daha iyi tanışmağa çalışacağız. Kızılların yaptıklarını duydukça gücümüz daha çok artacaktır. İçten ve dıştan gizli ve açık metodlarla Türklük dünyasını ve dünya Türklüğü'nü yıpratma hareketinde ortak cephe teşkîl edenler bilmelidirler ki, Türk gücü ile İslâm îmânı, tarihin bir çok devirlerinde olduğu gibi, bu son asrın mâlûm ve mütecaviz insan kılıklı fakat insanlık dışı, medenî etiketli lâkin vahşet sembolü, tekniği putlaştıran, sonra da ona tapan, insanlığın fazilet, şefkat, sevgi ve saygı duygusuyla adalet fikrinden yoksul sürülerine lüzumlu cevabı her an vermeğe hazırdır.

Türkiye Öğretmenlerinden Türkistanlı kardeşlerimize selâm ve metanet temennilerimizi gönderirken onlara sesleniyoruz:

DEMİRDAĞ'ı eriten o ruh ölmedi hâlâ,
Dayanın, dayanalım, kırılacak bu çember,
Nal sesi, mızrak sesi ALTAYLARDAN TUNA'YA
Yeniden uzanmalı, uzanmalı bu sefer...

Kültür Kolu Başkanı
Mehmet ÇUR

KAFKASYAM

Fahrettin MACİT

270 yıl Rus Çarlarına ve komünistlerine karşı destanlar yaratan Kafkas Türk Halkına ithaf olunur.

Dağların karlı, vadilerin derin.
Havaların bulutlu, berrak ve serin.
Burasımı Kafkasım senin yerin.

Kurtuluşun yakındır KAFKASIM
Süremez upuzun bu yasım.

Akardı suların ses verir çağlayarak.
Kovuldu üstünde duran halk ağlayarak,
Kafkasım alacağım seni çağlıyarak...

Kurtuluşun yakındır Kafkasım
Süremez upuzun bu yasım.

Kafkaslarda bir ses büyük ŞAMİLİM.
İstiklâl kavgası, burası benim ilim.
Bilmezler Kafkasım, nasıldır halim...

Kurtuluşun yakındır KAFKASIM
Süremez upuzun bu yasım

Dağlarında gezerdi güzel kızların
Çalınırdı orada çeşit çeşit sazların
Mekanı mı oldun Kafkasım şimdi Rusların

Kurtuluşun yakındır Kafkasım
Süremez upuzun bu yasım.

HACI MURAT Kafkasımda hürriyet sembolüdür.
Düşmana kan kusturan büyük Türk Oğludur.
Üstünde onun gibi kahramanlar doludur...

Kurtuluşun yakındır Kafkasım.
Süremez upuzun bu yasım.

Dağların yemyeşil, ovaların kokulu
Kafkasım dağların ne kadar ulu...
Üstünde yaşayanlar da Tanrının kulu,

Kurtuluşun yakındır Kafkasım,
Süremez upuzun bu yasım.

Burcuna dikeceğiz AY YILDIZLI BAYRAĞI
Kafkasyamda masal değilsin ey Kaf Dağı,
Yırtılacak zalim komunist Rus'un ağı...

Kurtuluşun ozaman Kafkasım,
Bitecektir ozaman benim yasım...

Değersizleşen Türk Lirası

Ahmet ÖZAYDIN

(Hazırlık sınıfı)

Uzun zamandır Türk parası üzerine değerli görüşler ileri sürülüyor, konu analiz ediliyor ve bazı neticelere varılıyor. Çoğu zaman dış dünyaya göre geri kalmamızın, iktisadî çıkmazımızın sebebini karar vermek durumundaki kişilerin bu konu ile ilgili anlayışsızlıklarının eseri olduğu düşünülüyor. Bu bir bakıma doğrudur. Bugüne kadar olumlu ve olumsuz düşüncelerin çatışıp bazı gerçekleri de ortaya çıkardığı ve bu iki zıt düşüncenin de ortada olduğu belli olduğu halde bir gün D.P.T.nin (Devlet Plânlama Teşkilâtı) iktisadî anlayışa uygun bir yazısının yayınlandığını görmedik.

Oysa ki dış dünyanın ileri hareketleri karşısında içimizden doğan basıncı yok edemeyiz. Bu durum bizi haklı olarak hesap sormağa yöneltmektedir. İktisâdî sahalarda ihtilâller yapıldığı bir zamanda bizim halâ bu sahanın faal elâmanı olan parayı sağlama bağlayamayışımız yüzünden, bütün dünyanın ilerlediği, ticaretin en hareketli olduğu yıllarda, herkesin kazandığı yılları yalnız biz kaybettik. Bunu istatistikler söylemektedir. (1953-1963 yılları iç ve dış ticaretimiz.)

Sayın Orhan Pekin de zaman zaman açıkladığı bu konuyu ilgililere maalesef duyuramamıştır. Problemin esası dış ticaretimizdedir. 1953 yılından beri ne kadar ithalat yapmışsak her yıl az farkla devamlı olarak kaybetmişiz. Çünkü hem içte, hem dışta sabit bir değeri olmayan Türk parasını devulüasyon korkusuyla ayarlayamayan hükümetlerin tutumundan doğmuştur. Bu problemler açıklandığından beri halâ resmî ve borsa değerleri farklı, üzerinde hiç bir reformist işlem Türk Lirasının ithalat işlemlerinde ithalatçılara bıraktığı kâr, dolar başına üç liradan yaklaşık olarak yılda 2,5 milyar (2.500.000.000) liradır. Bu basit bir rakam değildir. Türkiyenin her yıl dışardan aldığı borçlardan kat kat fazladır.

Şimdi durumu açıklayalım: Bugün devletin kabul ettiği değere göre, 1 dolar = 9 TL.dır. Oysa ki serbest borsada 1 dolar = 12 TL. civarındadır.

Bu niçin böyledir? Neden borsada 1 dolar 12 TL. dır? Bunun iki sebebi vardır:

1 — Ticaret, seyahat yoluyla dış bankalarda birikmiş paranın emisyona alınmaması (Bundan Merkez Bankası sorumludur.)

2 — İçerde değeri düşmüş Türk Lirasının ayarlanmayışıdır. (Emtia üretiminin genel üretimin altına düşmesi ve ya fark ettirilmeden enflasyon yapılmasıdır).

Şimdi ortalıkta dönen zarara gelelim:

1 — İthalat işlemleri için ithalatçıya 9 liradan satılan dolar.

(Devamı 26. cı Sayfada)

HİKÂYE

YOL

Ünal ERDEM

Sisli, buğulu bir gece, Kenger Köyü'nün üzerine olanca şiddetiyle çökmüştü. Evlerin pencerelerinden, gaz lâmbalarının verdiği son ışıklar, dışarıya sanki zorla sızıyordu. Gece, kap kalın bir yorgan, bastırıyor iyice. Kalın bir köpek sesi, bu yorganı yırtıyor. Ulumalar, havlamalar ve diğer hayvan sesleri biribirine karışıyor.

Gece bir hayli ilerlemişti. Ahmet, kahvenin sisli havası içinde, oturduğu sandalyeden doğruldu. Ağır ağır pencereye doğru ilerledi. Dışarıda kar yağmağa devam ediyordu. Her taraf bembeyaz olmuştu. Köpek ulumaları duyulmuyordu artık. Şiddetli kuzey rüzgârlarının, evlerin bacalarına çarparak çıkardığı uğultular duyuluyordu. Ahmet az önce kalktığı masaya dalgın dalgın baktı. Masanın üzerinde bıraktığı paraları görür gibi oldu. İçi garip bir hisle doldu, taştı...

Duvarda asılı olan paltosunu giydi. Gözü birden paltonun kolundaki büyük yamaya ilişti. Dün gece evde karısı yamamış olacaktı...

«Vay anasını eskimiş» dedi. Oysa ki kaç senelikti kim bilir? Düşündü, düşündü, bir türlü hatırlayamadı. Zorlamadı da zaten kendisini... Kapıyı açtı ve usulca dışarı çıktı...

Koşarcasına yürüyordu sokakta. Bir ara ayağı kaydı ve sendeledi. Dengesini zorla sağlamıştı.. Ki, üşüdüğünü de ancak fark edebildi o anda. Durdu ve bir sigara yaktı. Eve gitmek istemiyordu canı. Ama nereye gideceğini de bilemiyordu.

Rastgele yürüyordu şimdi. Bilmeden, hiç düşünmeden... Aniden hırlayan köpek sesi ile irkildi. Osman Ağa'nın evi önüne gelmişti de farkında bile değildi. Penceredeki ölü ışığı görünce, «Yatmamışlar.» diye geçirdi aklından. Kapıya hızlı hızlı vurdu. Osman Ağa'nın karısı Hatice açtı kapıyı.

— «Osman Ağa'm evde mi Hatçe Teyze?»

Hatice Teyze hiç konuşmadan, başıyla «evet» diyerek, Ahmet'e yol gösterdi. İkisi beraber, tahta merdivenlerin gıcırtısına hiç aldırmadan yukarıya çıktılar.

Osman Ağa, Ahmet'e «Hoş geldin» diyerek oturmasını işâret etti. Gecenin bu saatinde neye geldiğini anlamış olacaktı ki, alaylı alaylı güldü. Avını pençeleri içine almış bir kartalın rahatlığı içinde idi. Konuşma uzadıkça Osman Ağa keyifleniyordu. Nihayet anlaşma oldu ve Ahmet köyün altındaki son arazisini de sattı. Hem de yok pahasına, değerinden çok aşağıya.

Evden ayrıldığında Ahmet, az da olsa neşelenmişti. Eli gayriihtiyari cebindeki paralara gitti. Yüzü birden değişti nedense. Gözlerinde garip bir pırıltı belirdi. Kendi ken-

dine mırıldanıyordu.

— «Kazanacağım, muhakkak kazanacağım.»

Adımlarını daha hızlı, daha çabuk atıyordu şimdi. Koşmak ve bir an evvel varmayı arzuluyordu. Başka hiç bir şey düşünmüyor, düşünemiyordu. Kazanmak hırsı gözlerini kaplamıştı iyice. Oynamak ve kazanmak.

Kahveye hızla girdi. İçeride sadece Orhan ile Ali vardı. Onlar da, daha önce kalktığı masada, halen devam ediyorlardı oyunlarına... Kumar ve kazanmak hırsı... Selâm dahi vermeden Ahmed de oturdu masaya. Konuşmuyordu... Bir el işaretiyle oyuna girmek için kâğıt istedi.

Vakit durmadan ilerliyordu. Durdurulması mümkün olmayan tek şey zaman olsa gerekti. Gecenin yarısı çoktan bitmişti. Yeni bir günün başlamasına az bir zaman kalmıştı. Kahveci Dursun, sobanın yanındaki sandalyeler üzerinde ne vakittir uyuyor, onlar ise hâlâ oynuyorlar. Cebindeki son on lirayı da çıkarıp masanın üzerine bıraktığı an, her şey bitmişti Ahmet için.. Gözleri etrafı görmüyordu... Oturduğu sandalye sallanıyor, kendisi bir boşlukta uçuyor, karşısındakiler onunla alay ediyormuş gibi geliyordu. Şimdi ne yapacaktı?.. Yahut ne yapması lâzımdı, bilemiyordu...

Sabahın ilk ışıkları köyün silûetini meydana çıkarıyordu. Yavaş yavaş köylerde sabahın olduğunu horozlar haber verir çoğu kez. En hızlı, en güzel ötmek iiçn yarışırlar âdeta. Köyün karşısındaki koyunların çan sesleri duyuldu önce. Sonra dertli, yanık bir kaval sesi... Köyün üzerinde dalga dalga yayılıyordu.

Tam bu esnada üst üste üç el atılan bir silâh sesi kapladı etrafı. Bir kolu havada sanki «Yapma...» der gibi Orhan kanlar içinde masanın üzerine kapanmış kalmıştı. Ahmet, kumarda kaybetmenin verdiği şaşkınlıkla arkadaşını vurmuştu. Ali, mâni olmak istemişti ama sağ tarafından yediği bir kurşunla o da sersemlemiş ve kendini kaybetmişti.

Ahmet kasabaya inen yola doğru koştu önce. Her taraf karla örtülüydü. Karların üzerinde hiç iz yoktu. «Daha hızlı gitmeliyim, şimdi arkamdan yetişirler» diye düşündü. Açılmamış, diz boyu karlı yol başka olur. İnsanın dizine kara su indirir. Ahmet, her şeye «bana mısın?...» demiyor, daha hızlı yürümeğe çalışıyordu. Yolu yarıladığında avdan dönen Mehmet'le karşılaştı.

— «Hayrola Ahmet, erken erken nere böle?»

Ahmet yutkundu.

— «Heç be Mehmet Ağa, kasabaya kadar ineceğim» dedi.

— «Uğur ola, diyerek Mehmet köye doğru ayrıldı...

Nereye gidecekti, kestiremiyordu, şuursuzca... Sıcak bir yer vardı usunda. Kaybettirmeliydi izini, yakalanmamalıydı. «Uzaklara, daha uzaklara gitmeliyim. Şehirde kendime göre elbette bir iş bulurum» diyordu. Hayatta her şeye yeniden başlamayı arzuladı o an... Çocukları, karısı geldi aklına. Yaptıklarından pişmanlık duydu. Kendinden utanıyor,

yaşamaktan nefret ediyor, ölmeyi arzuluyordu.

Birden durdu yolun ortasında, etrafına bakındı şaşkın şaşkın. Tabancasını çıkararak şakağına dayadı... Son kurşunu boşaltmalıydı kendisine. Fakat çekemiyordu tetiği bir türlü. Ölmeliydi, ölmesi lâzımdı... Fırlattı attı tabancayı... Ve tabancanın karlar içinde gömülüşünü dalgın dalgın seyretti. Sonra tekrar koyuldu yola.

Ahmet'in yaptıkları, Orhan'ın ölümü tez duyulmuştu köyün içinde. Herkes üzüldü olanlara. Olanları duyan Ahmet'in karısı Ayşe: «Ah kara kaderim,» diyor da başka bir şey demiyordu. Ne yapardı bu üç çocuğu, nasıl bakardı onlara?... Bu büyük acıya daha fazla dayanamadı Ayşe... Felç geldi, sonra da... Kara toprağın yutmadığı ne vardı ki?...

Ahmet'in köyden kaçışının onbeşinci günüydü. İzmir'e gidiyordu. Kafasında yeniden başlayacağı hayatın planları vardı. O gün de akşam olmak üzereydi. Yüreğine akşam türküleriyle başka bir gariplik çöküyordu. Birden irkildi. Ağır ağır gözlerini kısarken karşıdan gelen kamyonla otobüs birbirlerine geçmişti bile. On ölü en az yirmi de yaralı... Ahmet ise, yeniden kuracağı hayat için değil, öteki dünya için yumdu gözlerini. Hem de bir daha açmamak üzere.

Ertesi gün gazeteler kocaman harflerle yazdılar kara haberi. Köylüler de öğrendiler Ahmet'in sonunu. Kanundan yaptıklarının cezasını çekmeden, kaçmak isterken beklenmeyen bir kazayla can vermişti. Tıpkı yağmurdan kaçarken doluya tutulmak gibi.

TÜRK LİRASI

(Baştarafı 23. cü Sayfada)

2 — Dış borçların ödenmesi, döviz birikimi için borsalardan 12 liradan ve hatta bazı krizlerde karaborsadan 16 liradan alınan dolar. Devlet resmen dolar başına 3 lira veya daha fazla zarara girmektedir. Bütün ithalat için dolara ihtiyaç olduğu düşünülürse, 800.000.000 (sekizyüz milyon) dolarlık ithalat için, yapılan zararın 2.500.000.000 (ikibuçuk milyar) TL.na vardığı görülür.

Pekâlâ bunun çaresi nedir? Cevap: Bir devlet kararıyle doların 12 liraya eşit olduğunu ilân etmek ve işlemleri bu değer üzerinden yapmaktır.

Fakat bu bir devulüasyon olmuş olmaz mı? Ne münasebet. Bizim için devulüasyonun adı değil, bundan doğacak neticelerin lehimize olan miktarı mühimdir.

Bir kere devulüasyon olması halinde doğan zararları yazalım:

1 — Devletin devulüasyon oranında dış borçlarının artması,

2 — İthalat mallarındaki artışın yerli piyasayı da etkilemesi.

Oysa ki kararın birinci mahsuru doğurtmayacağı (çünkü devlet borçlarının ödenmesinde dolar yine 12 liradan alınmaktadır.) İkincisinde ise eldeki kârın zarardan fazla olması sebebiyle ortaya çıkmayacağı görülecektir.

YARATILIŞ VE TÜREYİŞ

Muharrem YELLİCE

Bugün ileri bir dünyada yeni ve her gün devlegen bir çarkın dişlilerinden biri olma yolunda olan; kendine dönüş için çareler arayan bir milletin temeli ve kökleri destanlardadır.

Yunanlıların İliada ve Odiese destanlarında çok tanrılı inançın tesiriyle tanrıların çarpışması vardır. Bugün hiç bir Yunan'lı çok tanrılı inancı benimsememesine rağmen o destanları, Kitabı Mukaddes kadar kutsal tutmakta, hemen hemen destanları ezbere bilmektedirler. Yunanlılar kendi destanlarının hakimiyetini diğer milletler üzerinde de tesis ettirmişler...

Helen kültürü ile kafaları feth etme yoluna gitmişler ve başarıya ulaşmışlardır.

Almanlar kendi destanları olan Nibelungen Destanı ile kendilerine dönmüşler. Bu destan sayesinde Helen medeniyetinin devamı olmadıklarını anlamışlar, böylece Alman romantizmi doğmuştur. Almanlar bu kendine dönüş akımından sonra Avrupa'da sesleri duuylur bir millet haline gelmişlerdir.

Fransızlar için Chanson de Roland destanları ayni şekildedir.

Destan bir milletin aynasıdır, milletin karakteri o aynada görülür.

«Fiziğin, kimyanın hatta felsefenin, biyolojinin, mantığın sustuğu zamanda insanlar vardı. Bir kaostan kurtulmanın veya kaosun içinde bile var olan nizamın ittiği yarı müsbet bir idrak henüz teşekkül ediyordu. Böyle bir anda zaman bu günkü korkunç gizliliğinden korkunç olur ve ilmin sustuğu yerde zaman konuşur, herşeyden çok herşeye hükmeder.»

O zaman insanlarınında kainatın yaratılışı, insanının var oluşu hakkında bir görüşleri vardı. Çeşitli tabiat olayları onların yaşantısına tesir ediyor, olagan üstü karşılanıyor, bu şekide karşılanış olayların sebebi hakkında mütaalalara sebep oluyor, böylece destanlar doğuyoıdu.

Yılları yüzyılları tarihin karanlıklarına ve tarihin yapraklarına içirmiş olan yüce milletimizin de şüphesiz birçok destanları vardır. Bizim millet olarak bir başka bakışımız bir başka düşünüşümüz, gülüşümüz ve ağlayışımız, kısaca bir başka yaşayışımız vardır. Bu başkalıklar, diğer milletlerin destanlarından başka onlara benzemiyen bir destan meydana getirecektir.

Yaratılış ve Türeyiş destanları okurken yüce milletimizin kâinatın oluşunu izah ediş tarzına ister istemez hayran oluyor. Asırlar önce de bu mllet İslâmiyyeti yaşıyordu.

Destanda «Tanrı Ülgen» ismiyle geçen Gök Tanrı, yeri, göğü idare eden, doğurmayan ve doğurtmayan, eşi ve benzeri olmayan, af edici, bağışlayıcı bir Tanrı idi. İnsanların kendi yaptıkları putlara taptıkları bir devirde yüce milletin din anlayışı budur.

Tanrı zaman zaman Bozkurt şeklinde sembolize edilen bir elçi ile Türklerin müşkül anlarında onlara yardımcı olur. Bozkurt'un kılavuzluğunda demir eritilip Ergenekon'dan çıkılır, geniş Asya topraklarına hakim olunur. Bozkurt sembolünün çok büyük bir anlamı vardır. Bozkurt köpekten farklıdır. Köpek sahibine bağlıdır ama Bozkurt hürdür, tutsak yaşamaz, cesurdur, kırılır, eğilmez. Türkler, kendilerinde olan bu vasıfları Bozkurt sembolü ile ifadeye çalışıyorlar. Şairin kendi milletinde gördüğü özellikleri Kurt'ta görerek şöyle haykırması gibi

«İnanma zelilin hamakâtine
Kulak verme lâf u liyakatine
Bütün dünya inanmışken sadakatına
Kurt'u severim de köpeği sevmem.»

Destanda kuvvetli bir milliyetçilik fikri müdafaa edilmekte, törelere bağlılığın sonsuzluğu belirtilmekte ve şöyle denilmektedir:

«Mavi göğün altında, yağız yerin üstünde atacağın her adım senin değil, Türkelinindir. Bakacağın her bakış senin değil, Türkelinindir, ve içeçeğin her yudum, gireceğin her yakarış senin değil, Türkelinindir. Sen olmasan Türkeli yine vardır ama Türkeli olmazsa sen olamazsın.»

Destanlarımız bu gibi milliyetçilik hükümleriyle doludur. Milliyetçi olduğunu söyleyen her şahıs ve zümre eğer geçmişinin büyüklüğünü görmek istiyorsa, destanlarımızı şöyle kabataslak da olsa bir gözden geçirseler çok şeyler kazanırlar.

Destanlarımızdan «YARATILIŞ VE TÜREYİŞ» Necati Sepetçioğlu tarafından yazılmış «1000 Temel Eser» serisinden piyasaya arzedilmiştir. (215 sayfa, 500 Kr. tur)

HORASANLI KONFEKSİYON

CANİP ARAS ve ZEKİ YAKUPOĞLU

Horasanlı Koll. Şti.

TERİLEN ERKEK ve KADIN PARDESÜLERİ YÜN MANTO, PALTO, PARDESÜ, ÇOCUK PARDESÜ, KIZ MANTOSU ve ERKEK CEKET. PANTOLON, DİOLEN, NAYLONTEX ve MUHTELİF ERKEK GÖMLEKLERİ

Telgraf : Horasanlı - İst.
Telefon : 27 33 00 - 26 77 13

Fincancılar, Nasır Han
No. 308 - 309 - 310 - İstanbul

NEREDE?

Mustafa ÖZTÜRK
(Y.Ö.O. Türkoloji Öğrencisi.)

Bugün yine DEMİRAĞ buradadır burada
Baktım yine BOZKURTLAR sıradadır sırada

Yine ERGENEKON'u anlatıyor KOPUZLAR
Kulağımız o küçük curadadır curada

Önümüzden kaçanlar arkadan vurmuş bizi
Zaten kuvvetimiz o yaradadır yarada

Bize «barbar» diyenler hâlâ «vahşet»e tapar
Onları korkutan güç çıradadır çırada

Biz bedensiz ruh değil, ruhsuz beden değiliz
Yelken ancak rüzgârla foradadır forada

Boyunduruğun gibi birine tercih olmaz
Bunu böyle sananlar haradadır harada

Kendimize susadık öz kaynağa gidelim
Suların en temizi oradadır orada

Düşmanın dürbünüyle enginde dolaşılmaz
Dolaşanın gemisi karadadır karada

«Son ders-i felâket» ne demektir? Şu demektir:
Gelmezse eğer kendine millet, gidecektir!
Zira, yeni bir sadmeye artık dayanılmaz;
Zira, bu sefer uyku ölümdür: uyanılmaz!

— OKULUMUZDAN HABERLER —

1 — **SEÇİMLER:** Okulumuzun Talebe Cemiyeti seçimi 27 eylül 1969 Cumartesi günü Millî Türk Talebe Birliği salonunda yapılmıştır. Ramazan Demirin Başkanlığındaki eski cemiyetin ibrasından sonra yapılan seçimle yeni cemiyet başkanı ve idare heyeti şu şekilde tespit edilmiştir :

Başkan	:	ŞEFİK DURSUN
Başkan Yardımcısı	:	EMİNE ÖRS
Sekreter	:	NEBİL ALPASLAN
İç Hizmetleri Kolu	:	BAYRAM ERDEM
Muhasip	:	SALİH BULUTTEKİN
Kültür Kolu	:	MEHMET ÇUR
Spor Kolu	:	CEMAL GÖKÇE
Gezi ve İnceleme Kolu	:	ZEKERİYA GÜNEY
Tiyatro Kolu	:	ÜÇLER GÜLER
Folklor ve Eğlence Kolu	:	FEVZİ UYAR
Kitaplık Kolu	:	OSMAN NEYİŞÇİ

2 — **HAZIRLIK TALEBELERİ:** Okulumuza beş altı sene evveline kadar lise mezunu fakülte talebeleri alınırdı. Sonra Öğretmen Okullarından gönderilen çalışkan talebeler alınmaya başlandı. Bu sene okulumuzdaki imkânsızlıklardan dolayı gelen 160 talebenin hepsini almak mümkün olmamıştır. Yapılan imtihanlarla 84 talebe okula kabul edilmiştir. İmtihanlarını kazanan kardeşlerimize derslerinde başarılar diler, kazanamayıp geri okullarına dönen kardeşlerimizinde üzüntülerini paylaşır geçmiş olsun deriz.

3 — **MEZUNLAR:** Yüksek Öğretmen Okulu bu yıl geçen yıllara nazaran daha fazla mezun verecektir. Ekim-Kasım imtihan devresinde de mezuniyete hazır bir hayli öğretmen adayı arkadaşımız vardır.

Eylül imtihanlarında mezun olan 1 — Adnan Gökgül, 2 — Fehmi Ünal, 3 — Asuman Timuçin, 4 — Yaşar Ceyhan, 5 — İzzet Şahin, 6 — Nihat Aktaş, 7 — Hüseyin Cıkcık, 8 — Yalçın Ertaşçı, 9 — Ahmet Gök, 10 — Ö. Faruk Huyugüzel, 11 — M. Doğan Silleli, 12 — Hayrettin Sönmez, 13 — Ayşe Hunç 14 — Osman Kayacan, 15 — Hasan Günay, 16 — Halil Özaltan, 17 — Celâl Temel, 18 — Hüseyin Buğday, 19 — Selim Kördemir, 20 — Kemâl Türkmen, 21 — Mehmet İşcan.

4 — **Tayinler ve okulumuzdan ayrılanlar:** Üç yıldan bu yana okulumuzda teknisyenlik yapan Çetin Ünsal geçen ay vazifesinden isteği üzerine ayrılmıştır. Bütün işçi arkadaşları ve talebe kardeşleri arasında nezaketi ve efendiliği ile tanınan teknisyen Çetin Ünsal 5 ekim günü Lâleli'den dostlarından samimî bir grup tarafından memleketine uğurlanmıştır. Kendisine Van'da yürüteceği mücadelede başarılar dileriz.

Yüksek Öğretmen Okulunda yapılan gece dersleri devam etmekte olup Nihat Sami Banarlı'dan boşalan derslere sayın Ahmet Kabaklı tayin edilmiştir. Sayın hocamıza hoşgeldi-

Sayın Müşterilerimiz!

Her çeşit İslâmî, Millî ve Tarihî eserleri satmak ve yaymak prensipleriyle kurulan Hisar Cilt ve Yayınevinde toptan ve perakende istediğiniz eserleri temin edebilirsiniz.

Toptan satışlarda % 30 tenzilât yapılır. Taşradakilere posta ücreti dahil edilir.

AYRICA :

Hisar Cilt ve Yayınevinde her çeşit kitap ve teksirleriniz en iyi malzeme ile itinalı olarak cilt yapılır.

Hisar Cilt ve Yayınevi bütün dost ve müşterilerine ALLAH (C.C.) tan sıhhat ve afiyetler diler.

Beyaz Saray zemin kat No : 40 Telefon : 26 38 96 Bayezit — İSTANBUL

Tohum

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi. İstanbul İmam - Hatip Okulu mezunları Cemiyeti tarafından çıkartılır.

OKUYUNUZ,
OKUTUNUZ,
ABONE OLUNUZ.

Adres : Beyaz Saray No : 17 Tel : 26 68 05 Bayezit — İST.

ŞEBİL YAYINLARI

DAİMA EN İYİ VE EN GÜZEL MÜCADELE ESERLERİ... MİLLİ VE DİNİ YAYINLAR...

Bayezıt — Beyaz Saray Kitapçılar Çarşısı. No : 8-40 Telefon : 26 38 96

İSTANBUL

Dinî Müceddidler	(Şeyhülislâm M. Sabri)	20	TL.
Çocuklar ve Diplomatlar için Kızıl Alfabe	(Victor Vashi)	7,5	»
İmam Şâmil	(Tarık M. Göztepe)	15	»
Sultan Vahideddin Mütareke Gayyasında	(Tarık M. Göztepe)	15	»
Sultan Vahideddin Gurbet Cehenneminde	(Tarık M. Göztepe)	7,5	»
Yunan Mezalimi (Türkün Siyah Kitabı). (Genişletilmiş ikinci baskı)	(Kadir Mısıroğlu)	10	»
İslâm Aile Hukuku	(Ömer Ferruh Kavakçı Çev. Y.Z.)	7,5	»
Osmanlılarda Fazilet Mücadelesi	(Tahsin Ünal)	7,5	»
Pertev Beyin Üç Kızı	(Münevver Ayaşlı)	7,5	»
Pertev Beyin İki Kızı	(Münevver Ayaşlı)	5	»
Anadolu Sahabeleri	(Ergun Göze)	5	»
Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücahitler (Genişletilmiş ikinci baskı)	(Kadir Mısıroğlu)	20	»
Amerika'da Zenci Müslümanlık Hareketi	(Kadir Mısıroğlu)	5	»
İslâm Nazarında Doğum Kontrolü	(Ebulala El Mevdûdî)	5	»
Hilâllerin Gölgesinde	(Ahmet Cemil Akıncı)	10	»
Macar İhtilâli	(Kadir Mısıroğlu)	10	»
Namık Kemâl	(N. F. Kısakürek)	10	»
Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar	(N. F. Kısakürek) Cilt 1	10	»
Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar	(N. F. Kısakürek) Cilt 2	10	»

ÜLKERSİZ ÇAY SAATİ DÜŞÜNÜLEMEZ

PASTA BİSKÜVİLERİ EMSALSİZDİR.

DİKKAT

İlk — Orta — Lise ve Üniversite öğrencilerine...

Akkurt — Kitap, kırtasiye bütün ihtiyaçlarınız için % 10 indirimle hizmetinizdedir.

Capa — İSTANBUL

Gülistan
KREMLİ
TIRAŞ
LOSYONU
Traştan önce ve sonra
YÜZÜNÜZ İÇİN
ÇOK KUVVETLİ VE BESLEYİCİ BİR TONİK
Gülistan
ALKOLSÜZ
TRAŞ LOSYONU
kendine mahsus serinletici rayihası ile bütün gün
cildinize kadife yumuşaklığı verecektir
Gülistan
PARFÜMERİ MAĞAZALARI VE

PINAR

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ
Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
Şefik DURSUN
Yazı İşleri ve İdari Müdür
Yusuf ÇALIŞKAN

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul
Tel: 23 34 51

Kapak Resmi
Ünal ABALI
Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

İlân :
Pazarlığa tabidir.

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

Yıl : 9 Sayı : 14

Kasım 1969

Dizgi ve Baskı:
Fatih Yayınevi Matbaası

Bu Sayıyı Hazırlayanlar:
Yusuf Çalışkan
Nebil Alparslan

Fiyatı [illegible] TL.

BU SAYIDA

1 — Kütüphanecilik Haftası dolayısıyla
Ali BERBEROĞLU

2 — Eğitim Felsefemiz
Ahmet KABAKLI

3 — Yeşil ve Kırmızı
Remzi ÖZÇELİK

4 — Özlenen Bahar
Mustafa BÜLBÜL

5 — Durabilirsen
Fehmi YENER

6 — İdeolojiler Kavgasında Öğretmenin Rolü
Cafer MARANGOZ

7 — Sünay'ın Rusya Gezisi ve Düşündürdükleri
Nebil ALPARSLAN

8 — Merhaba Yâ Şehr-i Ramazan
Refik Halit KARAY

9 — Darvin mi dediniz?
M. Ali BABACAN

10 — Galatasaray Lisesi
Yusuf ÇALIŞKAN

11 — Çeşmelerimiz
Âmil ÇELEBİOĞLU

12 — Batı Trakya'dan Anavatana iltica-lar, göçler ve vize durumları
Ahmet KAYIHAN

13 — Rusya'da Yazarların Durumu
Kâmil AYDIN

14 — İlericilik Modası
Gültekin SAVAŞÇI

15 — Batı Trakya ile İlgili İstatistik, Demografik ve Coğrafi Bilgiler

16 — Mendil
M. Ali TAŞLI

17 — Bildiri
Yüksek Ö. O. Talebe Cemiyeti

18 — Mücadele
Hasan KOCA

AYIN HAFTASI

KÜTÜPHANECİLİK HAFTASI DOLAYISİYLE

ALİ BERBEROĞLU
(Yük. Öğr. Okl. Öğr)

1949 yılında kurulan Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi, kasım ayının son haftasını Kütüphane Haftası olarak kutlamaktadır. İlk defa 1964 kasım ayında kutlanmıştır. Gaye, kütüphaneyi milletimize tanıtmak ve milletin hayatından ayrılmaz bir parça haline getirmektir. Bu yoldaki çalışmaların mazisi yenidir.

II. Abdulhamit zamanında kütüphanelerdeki kitap sayısı hayli artmıştı. Hatta Abdülhamit Mizan gazetesi sahibi Mizancı Murat'a güzel bir bibliyografya hazırlatmıştı. Kütüphanecilik çalışmaları devrin ihtiyaçlarına cevap verecek ölçüde bir gelişme kaydediyordu. Beynelmilel Sionizmin tertibiyle Abdülhamit milletin başından uzaklaştırıldı. Bu uzaklaştırılış bütün müesseselerde derhal kendini gösterdi. Zira İttihatçılar devleti, milleti yok etme hedefinde kullanıyorlardı. Böylece kütüphanecilik alanındaki çalışmalar da, derhal durdu. Binlerce kitap dışarı kaçırıldı. 1928'de yapılan harf devrimi kütüphaneleri millet hayatından çok uzaklara itti. Yapılan harf devrimi ile tarihimize ait binlerce kitap depolarda kaderiyle başbaşa kaldı. Bunların bir çokları, bilhassa millete ideolojisini anlataneserler halen Latin alfabesiyle neşredilmedi.

Kütüphanecilik çalışmaları birkaç şahsın eline terkedildi. Millî Kütüphane ise ancak 1948'lerde kurulabildi. Kütüphaneleri yönetecek ve millete rehberlik edecek kütüphaneci yetiştirme işlemi anca 1954'de düşünülebildi Ankara D.T.C.F.'ne bağlı bir kütüphanecilik enstitüsü kuruldu. İstanbul'da böyle bir enstitünün kuruluşu 1964'te gerçekleşti.

Kütüphanecilik enstitüsünde verilen derslerin mahiyeti kütüphaneciyi milletle kaynaştırmak hedefinde değildir. Milletin değerlerine saygılı bir eğitim yoktur. Derslerde yazı tarihi, matbaanın icadı, kütüphaneler tarihi en lüzumsuz teferruatına kadar öğretiliyor. Bunun yanında milletimizin kütüphane çalışmalarından bahsedilmiyor.

1969 kasım ayında 6. Kütüphane Haftasını da kutladık. Her yıl olduğu gibi, haftanın ilk gününde kütüphanecilik meseleleriyle ilgili çeşitli konuşmalar yapıldı Haftanın diğer günlerinde sergiler tertiplendi.

Konferanslar verildi. Camilerde kitap üzerine hutbeler okutturuldu' Radyodan konuşmalar yapıldı. Gezip gören ve dinleyenler için bu haftadan zihinde kalan, bu müesseselerin de büyük bir buhran içinde olduğudur.

Bütün bu tanıtma faaliyetlerine rağmen millet, kütüphaneye rağbet etmemektedir. Bu ilgisizliğin sebeplerini gayr-ı millî kültürle yetişen kütüphanecilerimiz tesbit edememektedir. Bir takım istatisliklerle kafalar şişiriliyor. % 1 oranındaki okuyucu artışı ümit ışığı olarak kabul ediliyor ve çalışmalara bu yönde hız veriliyor. İşçinin, köylünün, esnafın ve her çeşit memurun ayağına kadar bazan katır ya da eşekle veya hususi yaptırılmış seyyar kütüphane vazifesi gören otobüslerle kitap taşınıyor. Bununla beraber ilgi yine azdır, okuyucu yine azdır. Bunun sebeplerini yazımızın başında bahsettiğimiz kütüphaneciliğimizle ilgili gelişmelerin ışığı altında inceliyelim:

Kitap sergilerini gezenler veya kütüphane kataloğlarını karıştıranlar ecdadımıza ait eserlerde büyük bir eksiklik görürler. 5. Kütüphane Haftasında birkonuşma yapan M.E.B. kültür müsteşarı H. Hüsnü Cırıtlı bu gerçeği şöyle anlatır: «Bir zamanlar dünyanın en güçlü devletlerinden birini kurduğumuz yine dünyanın en büyük kültür merkezlerinden birine sahip olduğumuz bir gerçektir. Bu derece güçlü bir devlet kütüphanesiz kurulamazdı. Dünyanın sayılı kültür merkezlerinden birine kitap olmadan sahip olunamazdı.» Hani nerede bu kitaplar? Kütüphanecilik enstitüsünde neden kütüphanelerimizden bahsedilmiyor?

Binlerce ciltlik yazma eser Anadolunun çeşitli semptlerinde çürümek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bunlar toplanmamakta ve değerlendirilmemektedir. Kütüphaneler Genel Müdürü Abdülkadir Salgır bunun sebebini şöyle anlatır. «1950 yılında kabul edilmiş olan özel kanunu ile Millî Kütüphane, millî kültür araştırmalarını kolaylaştıran bir müessese haline gelmiştir. Amacı memleketimizde ilk basımevinin kurulduğu ve ürün vermeğe başladığı 1729 yılından itibaren basılmış olan bütün fikir ürünlerini..... muhafaza etmektir.»

1729 yılı ve müteakip yıllar milli kültürümüze gayr-i milli kültürlerin sokulmaya çalışıldığı yollardır. Kurulan mason locaları harıl harıl çalışmaktadır. Atalarımıza aittir diye, milli kültürümüzü topluyoruz diye birçok masonun neşriyatını toplamak bu millete ihanet olur. Neden bir Kanuni, bir Yavuz, bir Fatih devri el yazmaları kanun teminatı altında toplatılıp muhafaza edilmiyor.

Atalarımıza ait tek nüsha çok değerli birçok eser I. Cihan harbi başlarına kadar kütüphanelerimizde mevcut idi. İttihatçılar devlete hakim olunca millet düşmanları bize temel eser olacak binlerce eseri yurt dışına kaçırmışlardır ve buna müsade edilmiştir. Bugün Avrupa kütüphanelerinde bize ait binlerce nüsha kıymetli eser bulunmaktadır. Kendi kütüphanelerimizi süslemesi icabeden eserler bugün Amerikanın çeşitli kütüphanelerinde, Roma'da Vatikanda, Lodra'-

da British Museum, Paris'te Nationale Biblioteque'in raflarını doldurmaktadır. İttihatçılarla başlayan gayri milli unsurların milletimiz üzerindeki kesin hakimiyeti kültürel alanda yapılan büyük tahriplerle sağlamlaştırılmıştır. Milleti kendi meselelerinden uzaklaştırmanın yolu imân, ahlâk, kültürü ile olan irtibatını kesmektir. Millet düşmanları bunu gayet iyi bildikleri için Bulgaristan başta olmak üzere birçok Avrupa devletlerine ellerine geçirdikleri müesseseler vasıtasiyle kilosu 17 kuruştan kültürel zenginliğimizi sattılar. Görülüyor ki devletimizin yükselme devrine ait bir çok kıymetli eser toplatılmıyor. Bunun yanında kütüphanelerimizden binlerce kitabın dışarıya kaçırılması millet düşmanları tarafından gerçekleştiriliyor. Dillî kültürümüze ait bizde kalan zenginlik depolarda kullanılmaz halde bırakılıyor Prof. Tayyib Gökbilgin'in tesbitlerine göre bütün bu ihanetlerden sonra elimizde gene de 44 milyon civarında milletimize ait vesika bulunmaktadır. Bunlar neşredilmiyor. İlim adamları tarafından 5 milyonunun tetkik edilmiş olması gülünçtür. Üniversitemizin çeşitli bölümlerinde bunlar araştırma mevzuu yapılmıyor. Tarihte, sanat tarihinde, felsefede, Yunan düşüncesi, Bizans sanatı, Bizans ve Roma tarihi en küçük teferruata kadar anlatılıyor. Halbuki bizim tetkik edilmeye, araştırılmaya muhtaç bir çok vesikamız mevcut. Bizi derbederlikten buhrandan kurtaracak olan millî tarihimiz, millî sanatımız kendisine uzatılacak eli bekliyor. Üniversitemizin bu bölümlerinde şu anda işlenen mevzuların gayri millî ideolojilere hizmet ettiği bilinmelidir. Yapılacak en iyi hareket ecdadımızın yaşadığı parlak devirlerin müesseselerinin bizlere, milletin kendi düşüncesi açısından takdim edilmesi olacaktır.

Tarihimize ait bu kültürel boşluk tercüme eserlerle doldurulmaya çalışılmıştır. Böylece, millî değerlerin sembolü olması icap eden kütüphaneler gayri millî kültürlerin arazisi haline gelmiştir. Millet düşmanı ideolojiler milletimizi yoketme hedefinde kütüphanelerimizi de bir vasıta olarak kullanıyorlar.

Bu gayri millî kültürlere cevap mahiyetinde «Bin Temel Eser» neşredilmektedir. Bu eserler milletin kültürel hayatını, gayri millî kültürlerin istilâsına karşı koruyamaz. Bu eserler millete, milletin düşüncesine temel olmaktan çok uzaktır. Bizim gerçek temel eserlerimiz başkadır. Bu. «Bin Temel Eser» de birçok yahudi, hristiyan, mason olduğu bilinen şahısların eserlerinin oluşu bizi üzmektedir. Yahudiliğin ya da hristiyanlığın kontrolünde olan bu insanlar bize faydalı olacak bir eser neşretmezler. Nitekim Yeni Gazete bu kitapların neşredilişinde temel düşüncenin ne olduğunu kesinlikle belli olmadığını belirtmişti.

Buhran içinde olan milletimizin kurtuluşu ideolojisinin ihyası ile olacaktır. Durum böyle iken düşmanlarımızın oyunlarıyle ideolojimizin ihyasında millet evlâtlarına lüzumlu olan eserler hâpsediliyor. Millet kendi ecdadının yaşayışını ve müessese-

(Devamı 29. sayfada)

Eğitim Felsefemiz

Ahmet Kabaklı

Eğitim klâsiktir, hattâ bir anlamda «Muhafazakârdır» diyeceğim. Hiçbir vakit aşırı yeniliğe, sivri deneyişlere, her aklına esenin icatlarına dayanamaz. Değerli bir vazonun beton zemine düşmesi gibi tuz buz olur; asaletinden o kaba beton üzerine saçılmış toz toprak kalır.

Eski Grek tragedyalarında görürüz: Aktörler bir de koro (veya korobaşı) vardır. Aktörler, insan oğlunun türlü ihtiraslarını, macera tutkunluklarını, olmayacak heves ve hırslarını, öc alma, aşk veya sevinç duygularını dile getirirler, olur olmaz doludizgin söylerler.

Koro veya korobaşı ise, durgun, oturmuş, filozof edâlıdır. Her sözünü tartı ile söyler. İhtiraslı aktörleri hakikatın dairesine çekmek ister. Olurdan olmazdan onlara haber verir «Tanrılar» dilinden, kaderin ağzından konuşur. Son aklı veya tecrübeyi şahit gösterir. Ahlâka, töreye, hukuka, geleneğe uyarlığı, uymazlığı dile getirir. Tragedyanın sonunda ise muhakkak koro haklı çıkar. Aktörler hırslarının heveslerinin belâsına uğrar, kaderin veya törenin kurbanı olurlar.

İşte gerçek eğitim, tragedyadaki korobaşıdır; öyle olmalıdır Her akla esen şeyin, denenmemiş, benimsenmemiş, sonucu alınmamış ihtirasların eğitimde yeri olmamalıdır... İkide birde «sil baştan» usûlüne gidilmemelidir.

Eğitimin büyük yardımcısı olan öğretim, elbette en yeni icatları, ilmî buluşları ve sonuçları içine alacaktır. Kimya, fizik, matematik, siyasî coğrafya, psikoloji, elbette ilmin son sözlerini söylemeli, gençliğimiz bu konularda modası geçmiş mazi labirentlerinde dolaştırılmamalıdır.

Lakin eğitimin temelini hazırlayan ve gençleri millî-çağdaş bir insan yapmaya yönelen kültür konusuna geldi miydi iş değişir. Burada son icatlar, modalar, taklitler üzerinde değil klâsikler üzerinde durulacaktır. Klâsikler; yeni milletin yüzyıllar boyunca biriktirdiği sanat, hukuk, felsefe, din, dil, ahlak, iktisat .. anlayışı. Milletin «Ata sözleri» kadar doğru, tarihi, bayrağı, folkloru kadar millî olan nesneler.

Nasıl ki, daha ilgi çekici olsun, fazla cemaat toplasın, çekici cazibeli sayılsın diye mabetlere caz, orta oyunu, folklor.. veya dua olarak başka dinin kitabını veya bir Moliere komedyasını koyamazsanız, yani ibadet, bozulmamak için nasıl sonuna kadar kaidelere bağlı, muhafazakâr kalmaya mecbur ise.. Eğitimde de öyle hiçbir vakit kapıları, yabancı veya «muhalif» rüzgârlara ardına kadar açmaya gelmez. O kapıdan girecek sam yelleri bir tarih boyunca yetişmiş millî vicdan ağacını kökünden sarsabilir.

Oynak, uçarı, denemeci, hercaî eğitim anlayışlarından, son yüz sene içinde pek çok kaybımız olmuştur. Türk İnsanı'nı hangi örneğe göre yetiştirmemiz gerektiği bir türlü kararlaşamamış, bu hususta ana fi-

(Devamı 29. sayfada)

DENEME

YEŞİL VE KIRMIZI

Remzi ÖZÇELİK
(Y. Ö. Ok. Öğrencisi)

Önce inanamadım.. Sonra hayret ettim... Daha sonra da müdahalede bulundum.

Bu ne idi? Nasıldı? Çok acayip bir olay mı gördüm? diye soracaksınız. Evet acayip, hem de acayipten de acayip bir olayla karşılaştım.

Geçenlerde Taşlıtarla'ya gidiyordum. Dört genç minibüsün arka sırasına oturmuş, sohbet ediyorlardı. Bir ara kulağıma «Yeşil...» diye bir ses geldi. Önce hiç dikkatimi çekmedi. Sonra aynı ses bir kaç defa daha tekrarlanınca dayanamadım. Döndüm geriye. Arka sırada oturan gençlerden biri elindeki şeyi yanındaki arkadaşlarına gösteriyordu. Dikkatlice baktım. Gençin avucunun içinde kocaman bir toprak haline gelmiş, af buyurun tavuk pisliğine benzer bir sigara külü duruyordu. Delikanlı elindeki küle manalı manalı baktı, sonra gülümsedi ağzını olanca gücü ile açıp «Hop yeşil...» dedi ve külü yuttu. Hayret ettim. Çapa'dan Edirnekapı'ya kadar altı defa «Yeşil» duymuştum. Demekki bu genç tam altı defa kül yutmuştu. Acıdım? Çok üzüldüm. Aynı delikanlı tekrar «Yeşil...» dedi. Elini ağzına götürürken üeri atıldım. Olan gücümle bağırarak: «Hayır, Yeşil değil kırmızı...» dedim. Gencin elindeki kül uçtu, sigarası düştü. Bana ters ters baktı. Yerleşerek:

— Ne var, o kırmızı da ne?

— Tehlike...

— Nasıl?

— Ölüm...

— Neden?

— Kül yutulmaz ki...

— Sana ne?

— Bana hiç birşey, amn sana yazık olur.

ÖZLENEN BAHAR

Anayurt'tan feryat duyar ağlarız
Trakya'da zulüm vardır dayanamaz,
Dayanamaz bağrımızı dağlarız
Millet aşkı için coşar, çağlarız.
Durmayın önümüzde hain Moskoflar,
İntikam alacağız yeminimiz var...

Baltacı Mehmet'i çabuk unuttun
Tarihe bakınca dilini yuttun
Söyle hınzır camileri niçin kapattın?
Hür dünyayı palavrayla aldattın.
«Hürriyet var» diyen hain kızıllar,
Geliyoruz, görülecek hesabımız var..

Azerbeycan, Kırım, Kafkasya bizim
Moskof ajanlarını tutmuyor gözüm
Türkistanlı benim kardeşim, özüm
Kırım'da Tahtalan Giray Han Gazi'm
Girdi Moskova'ya titriyordu Çar
Duymadı haberi Kanunî Hünkâr...

Parlıyor milletin ideolojisi
Millet evlatları iman kalesi
Millî kültürümüz Hak meş'alesi
Yürüyor milletin mücadelesi.
Korksun, titresinler hain ajanlar,
Mutlaka gelecek ÖZLENEN BAHAR.

Mustafa
BÜLBÜL

Boynunu büktü. dudaklarını anlayamayacağım şekilde kımıldattı. Arabanın içindekiler bize bakıyorlar, şoför yanındakilerle fısıltı halinde konuşuyordu.

Taşhtarla'da indim. Köşedeki bir kahveye oturdum. Biraz sonra içeri boyunları atkılı, gözleri sönük, yorgun görünüşlü birkaç genç daha geldi. Onlar da hep «Yeşil...» diyorlardı. Bir an kahvenin hep yeşil renge boyandığını gördüm. Ayağa fırlayıp var gücümle bağırdım.:

— Yeşil değil kırmızı.

— Birisi yerinden doğruldu, bir müddet beni süzdü, sonra alaylıca:

— O da ne?

— Tehlike...

— Niçin?

— Kül yutulmaz ki...

— Sana ne?

—Bana hiç birşey ama, sana yazık olur. Size yazık olur.

Gülüştüler. Dumanlar... Dumanlar... «Yeşil...» «Yeşil...» Diye feryatlar. Dışarı çıktım. Bu acayip tiryakilere acıyordum. Kim yaptı bunları böyle, mesul kim? Diye soruyordum kendi kendime. Geleceğin bekçisi diye baktığımız gençler alkolik olmada bu kadar ileri mi gitti artık. Duman yetmiyor da küller mi doluyor midelere. Bugün kül yutan delikanlının içi yarın küllük olacak. Ondan ne umabiliriz? Ondan ne bekliyebiliriz? Meçhul.. Şimdi bana hak veriyorsunuz değil mi?

— Yeşil değil, kırmızı..

Kurtuluş değil, tehlike...

— Çare değil, dert..

Yeşil yanınca geç, kırmızı yanınca dur. Ama sen hep yeşil dersen, yeşilin yanmasını istersen, tehlikeyi anlıyamazsın. Zaten yeşille kırmızı zıt iki renktir. Yeşil gözlükle kırmızı ekrana bakarsan siyah görürsün. Zindan olur dünya sana. Karanlıkta kalırsın. Feryatlar hep boşa... Ağlamalar boşa... Artık iş işten geçmiş, tehlike lambası yanmıştır. Kus kusabilirsen ciğerindeki kirleri. İmkânsız... Onlar artık seni bırakmazlar seni çok seviyorlar, senden ayrılmak istemiyorlar. Şimdi «Yeşil?» Diye haykıran sen dgğilsin. Onlar haykırı-

(Devamı 26. sayfada)

DURABİLİRSEN

Fehmi YENER
(Y. Ö. O. Öğr.)

Bu cennet vatanımda,
Ne dolaşır it sürüsü.
Beyinleri kemirir,
Tıpkı kanser virüsü.

Boyunlarına takmış,
Komünizm ipi.
Lenin'in uşağı,
Mao'nun iti.

İman dolu göğsümüzde,
Komünist taht kuramaz.
Sizi sonra pis itler,
Lenin de kurtaramaz.

Nüfus kağıdında İslâm
Kalbinde komünizm var.
Birgün bu memleket
Sana dar gelecek dar.

Sakal, bıyık karışmış
Yeri diskotek ve bar.
Eminim senin kanında
Bir bozukluk var.

Dedelerimiz can vermişler
Namus için, vatan için,
Kanlarını dökerek.
Geziyorsun bu toprakta

Dinsiz tohumu ekerek.
Bu vatan imanlı TÜRK'ün
Burası bize göre,
Sana ancak Moskova gerek.

Kur'anıma çöl kanunu
Dersin hiç utanmadan,
Kır imanlı çelik kollarımı
Kırabilirsen.
Dedimya.
Sana ancak Moskova gerek.

İdeolojiler Kavgasında Öğretmenin Rolü

Cafer MARANGOZ

Dünya tarihi ideolojilerin kavgasının tarihidir. İdeoloji; iman, -akide- ahlâk, kültür ve töreden müteşekkil bir yapıdır ki, bu yapıda ahlâk, kültür ve töre, akîdenin gösterdiği yoldan kıl payı sapmaz. Hayatı, Kâinatı ve kâinatta cereyan eden olayları izah etme durumunda olduğundan ideolojiye hayat nizamı da diyebiliriz. Hayatı izah ve tanzim eden bir nizam mevzubahis olunca, hayatlarını bu nizama göre tanzim etmeye iman etmiş, karar vermiş bir birlik akla gelir. İşte insanların teşkil ettiği bu ideolojik birliğe «millet» diyoruz.

Hayat, kâinat ve kâinatta cereyan eden olaylar hakkında değişik iman, fikir ve görüşler olduğuna göre insanların kabul edip tâbi olduğu değişik ideolojiler vardır. Milletlerin yapı taşı olan insanlar değişik hayat nizamlarını kabul ettiklerine göre, aynı hayat nizamına uyan insanların meydana getirdiği milletler de değişik ideolojilerin birer tezahüründen başka birşey değildir.

İşte tarih, ideolojileri değişik olan milletlerin kavgasından bahseder. Bu kavgada kullanılan vasıtalardan bahseder. Bu vasıtalar ilim, teknik, iktisat, kültür, siyaset, sanat vs. olabilir. Asıl olan ideolojik kavgadır.

Unutulmasın ki, bir hayat nizamını öğreten kimselere ihtiyaç vardır. Bir hayat nizamının kuvvetli olması, hayatı tanzim etmesi, kısaca devletleşmesi için gereken vasıtaları öğreten, talim ettiren kimselere ihtiyaç vardır. İşte bu kimseler ÖĞRETMENLERDİR. Öğretmen bir ideolojinin rehberi olan insandır. Bu ölçüde öğretmen olabilmek için illâ da bir öğretmen mektebinden diploma almak şart değildir. Öyle ise ideolojik kavgada öğretmen, en ön safta sabırla, imanla ve şuurla çarpışan bir kumandandır.

Hak bir ideolojinin tezahürü olan milletimiz için öğretmen; ideolojimizin ve bu ideolojinin hayatı tanzim etmesi için gereken çalışmaların rehberliğini yapan insan demektir.

Alparslan Gazi'nin ve savaşlarda şehit düşen şerefli ecdadımızın ideolojisine yan çizenler ve gayr-i millî düşüncelere kafalarını kiralayanlar bu milletin öğretmeni olamazlar. Hasbelkader bir «öğretmen» etiketi alsalar da!

Komünist milletler için öğretmen; materyalist kültüre ve bu kültüre göre tanzim edilmiş cemiyet nizamına rehber olan insandır. Beynelmilel Hristiyanlık ve yahudilik için de öğretmen tarifi aynıdır.

1863 yılında bu günkü Robert Kolejin ilk nüvesini atan misyoner papaz Cyrus Hamlin bir öğretmendi.

Hamlin: «Müslümanlık nereden İstanbula girdiyse, Hristiyanlık da oradan girecektir.» derken bir ideolojinin rehberi olarak konuşuyordu.

İngilizler Hindistanı işgal ettiklerinde, İngiliz öğretmenleri kendi ideolojilerinin Hindistanda hâkim olması için binlerce Hindistanlı Müslüman gence mekteplerde ders diye logaritma cedvellerini ezberlettirdiler Logaritma cedvelini ezbeleyen kafa, elbette kendi vücudunu idare edemiyecekti. İdare edemezdi de.

Asırlardır millet düşmanlarının ideolojik ve psikolojik taarruzlarına uğrayan ve ideolojisinden zorla koparılan milletimizin durumu, Hindistandakinden pek farklı değildir. Binlerce C. Hamlinin, binlerce barış gönüllüsünün, binlerce yahova şahidinin kol gezdiği memleketimizde de başlar vücutlara hakim değildir. Amerikadan gelip yurdumuzun en ücra köşelerinde, Muş'un, Bitlis'in, Bingöl'ün köylerinde bile öğretmenlik yapmaya rıza gösteren barış gönüllüleri, Bingöl Dağlarında dolaşan çobanların kara kaşlarına, elâ gözlerine vurgun değillerdir elbet. Milletimizin kültürünü, imanını ve ahlakını yıkmak, yoketmek ve kendi arzularına göre yeniden bina etmek için gelen bu insanların mesleği de öğretmenliktir.

Kont De Bonwal -Humbaracı Ahmet Paşa- adlı şahıs Osmanlı ordusunu kurtarmak için yanıp tutuşan biri olarak takdim edilir. Halbuki bu öğretmen de kendi ideolojisi olan hristiyanlık aleyhine tek adım dahi atmamıştır. Osmanlı ordusunun bütün sırlarını dışarı sızdıran ve yıkılışını hazırlayan binlerce hainden biride bu adamdır.

Milletine bağlı öğretmenler bilirler ki, bugün Bulgar öğretmeni Bulgar gençliğine «İstanbul bizimdir» diye başlayan ve aynı şekilde biten Bulgar milli marşını öğretmektedir. Yunan öğretmeni Megola idea -Büyük Yunanistanı tekrar kurma- yı Yunan gençliğine bir iman gibi öğretmekle meşguldür. İsrail öğretmeni müstakbel israilin sınırlarını Tevrattan alarak yahudi çocuklarının kafasına nakşetmektedir Rus gençliğine Rus öğretmeni Rusya'nın hayat nizamını öğretirken, diğer bütün sol ideolojilerin temsilcileri, rehberleri de kendi düşüncelerinin köleleri olarak çalışıyorlar.

Bulgar öğretmeni, Yunan öğretmeni, Rus öğretmeni uzun vadeli bir çalışmayı yürütürken, biz yıllar boyu, yurtta sözümüz cihanda gözümüz yoktur diyerek kendi kendimize ihanet ettik. Bir öğretmen olan katil papaz Makaryos da göz göre göre kan döktü, Kıbrısı elimizden aldı. Bundan beteri benim vatanımda, milletimle, devletimle ve ideolojimle alay eden, millet hayatı ile kumar oynayan öğretmenler türedi.

Zalim devletleri ve bütün fesat şebekelerini dost göstermek isteyen gayri millî ideolojilerin uşakları da var benim yurdumda. Nazım Hikmet ve onun dengi hainleri, millî şair, vatansever, büyük insan diye takdim eden, Rustan daha Rusçu insanlar var içimizde. Bütün bunlar ideolojilerin amansız kavgalarını ve bu kavgalara rehber olan öğretmenlerin önemini açıklar.

SUNAY'IN RUSYA GEZİSİ VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Nebil Alpasian
(Y. Ö. Okulu öğrencisi)

Geride bıraktığımız günlerde, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ve beraberindeki Türk Heyeti, Sovyet Rusyanın davetlisi olarak Rusya'yı resmî bir ziyarette bulunmuşlardır. Hadiseyle uzaktan veya yakından ilgilenen bütün ajanslar ve kaynaklar ziyaretin karşılıklı dostluk ve samimiyet havası içinde cereyan ettiğini bildirmişlerdir.

Fakat şu tarihî bir hakikattir ki; Rusya hiçbir zaman milletimizle dost olmamıştır. Çünkü ideolojik yapıları farklı olan milletlerin dost olmaları mümkün değildir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Balkanları, Boğazları ve Anadoluyu istilâ ederek Akdenize inmek isteyen Rusya; İkinci Cihan Harbinin sonunda Amerika Birleşik Devletleriyle Yalta'da alınan kararı tatbik edebilmek için Kars, Ardahan ve Boğazları istemek cüretini gösterdi. Böylece Türkiye'nin Nato'ya girmesi sağlandı. Aslında Rusya'nın isteği de buydu. Milletin komünistleştirilmesi için önce iman, ahlâk ve kültürünün yıkılması lâzımdı. İşte bu görevi Amerika üzerine almıştı.

Bugün Rusya komünist devletler zincirine Türkiye'yi de eklemek arzusundadır. Son günlerde Libyanın da katılmasiyle Beynelmilel Komünizm Cebelitarık Boğazına kadar uzanmıştır ve bir veba salgını gibi milletimizi ve bütün insanlığı tehdit etmektedir. Zira komünizm ve kapitalizm gibi maske sistemleri kendi iğrenç gayesi için kullanan Beynelmilel Siyonizm (yahudilik) bunu emreder:

«Komünizm rejimi kurulacak, içinde anti-semit bulunmayacak».

«Yahudinin yaşayabileceği en müsait ortam komünizmdir, çünkü orada ne milliyet, ne de din vardır». (1)

Önümüzdeki günlerde ise komünist faaliyetlerin odak noktası Türkiye olacaktır.

1917 komünist ihtilâliyle Çarlık Rusyasının arzusuna Siyonizmin iğrenç gayesi de eklenerek Rusyanın milletimize olan düşmanlığı bir kat daha artmıştır. İhtilâlden sonra asırlardır dünyaya ilim, irfan, adalet ve insanlığın takdimcisi olan milletimizin evlâtları, Türkistanlı kardeşlerimiz siyonizmin emrindeki insan kasapları tarafından gaddarca kıyılmıştır. Çinden Macaristana kadar sırf insanca yaşadıkları ve Hak'ka ve adalete bağlı kaldıkları için yokedilen milyonlarca kardeşimizin intikamı hâlâ alınmadı. Malı mülkü ve bütün mukaddesatı elinden alınmak is-

tenen Türkistan'ın feryadına kulak verilmiyor. Bundan bir süre önce komünist keşif uçaklarını kementle düşüren Osman Batur İslâmbay'ın komünist zulmüne karşı açtığı kurtuluş hareketi bugün de devam etmektedir. Türkistanlı millet evlatlarının verdiği bu mücadele, millete ihanet durumunda olan Devlet Radyoları tarafından (kızıl radyoların ağziyle) sanki bir eşkiya haberi verir gibi «Sinki-yang asileri bastırıldı.» şeklinde verilmiştir. Beynelmilel Siyonizmin maşa teşkilatı Mason Localarının emrindeki gayri-millî basın ise Vietnama hergün destanlar düzerken Türkistan'dan tek satırla bile bahsetmemektedir.

Rusya'nın peyki durumunda olan diğer komünist devletlerin Birleşmiş Milletlerde temsilcileri bulunduğu halde; Rus zulmü altındaki 5 Türk Hükümetine bu hak tanınmamıştır. Türkistan kayıtsız şartsız esaretin altında inlerken Türkiye'de bunlarla ilgilenen bir makam da yoktur. Batı Trakya, Kıbrıs, Kerkük daha birçok yerlerde olduğu gibi Türkistanlı kardeşlerimiz düşmanın merhametine terkedilmiştir. Hiçbir makam ve hiçbir devlet adamı zulüm altındaki milyonlarca kardeşimizin durumuna el atmamıştır. Memleketimizde millet düşmanlığı yapmakta olan azınlıklar her türlü şekilde korunurken; milletimizin bölünmez bir parçası olan sınır dışındaki kardeşlerimize her türlü zulüm reva görülmektedir. Bu konuda en ufak bir çalışma yapılmıyor Bu niçin böyledir?

Bundan bir süre önce Rusya ile kültür anlaşmaları yapıldı. Rusya ve Amerika ile yapılan bütün anlaşmalar millete ölüm çukuru hazırlamaktadır. Bu anlaşmalar eksiksiz ve açıkça millete bildirilmelidir. Rusya ile yapılan kültür anlaşmaları Türkiyede komünist neşriyatın başlamasını ve çoğalmasını kamçılarken, Türkistan'da Kur'an ve Hadis kitapları yakılmakta ve binlerce cami yıkılmaktadır. Camiye giden halk kırbaç altında inlemekte ve alçakça şehidedilmektedir. Evlenme çağındaki Müslüman Türk kızları ise kızıl erkeklerle zorla evlenmeye mecbur tutulmakta ve aile kudsiyeti yıkılmak istenmektedir.

Aslında Türkistan'da millî duyguları parçalamak ve ecdattan kalan kültür mirasının değerini asgariye indirmek Sovyetlere düşen başlıca bir görev olup, Türkistan'ın millî değerlerine karşı açılan savaş sosyalizm adına yapılmaktadır. Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri İliçev 17/12/1962 de yaptığı bir konuşmada bu alandaki Sovyet politikasını şöyle belirtmiştir:

«Komünizm uğruna açılan savaşta tam bir özgürlüğe sahibiz. Komünizme karşı açılan savaşta ise özgürlük diye birşey olamaz.» (2)

Görülüyor ki Türkistan'da millet ideolojisine karşı açılan savaşta hiçbir hudut tanınmıyor. Milleti ayakta tutan iman, ahlâk, ve kültürden müteşekkil Millet ideolojisi yıkılıp yerine materyalist bir düşünce sistemi ve hayat nizamı kurulmak isteniyor. Bütün bunlara rağmen Türkistan'da millet ideolojisi dimdik ayaktadır. Düşman ne kadar çalışırsa çalışsın bunu yıkmaya gücü

yetmiyecek, kazdığı çukura pek yakında kendisi düşecektir.

Bu gerçekler gösteriyor ki, Rusya milletimizin dostu değildir. Fakat emperyalizmin emrindeki gayr-i millî basın milletin düşmanlarını dost olarak gösterme gayretindedir. Bir taraftan komünizme alkış tutan maskeli millet düşmanları, diğer taraftan Yunan dostluğundan bahsetmektedirler. Bu millet kimin dost kimin düşman olduğunu gayet iyi biliyor. Bütün düşmanlarından ve onların ajanlarından intikam almaya yeminlidir. Rusya Türkiye'ye, milletimizin sempatisini kazanmak için yaklaşmaktadır. Bir müddet önce millete, Fransız, İngiliz ve Amerika sevgisi aşılamaya çalışanlar, bugün Rus sevgisi aşılamak istiyor. Sayın Cumhurbaşkanımızın bu gezisinde fesat şebekeleri yine çalıştı. Millet düşmanlığı yapan bazı gazeteler, «Türk-Rus dostluğu» diye manşet attılar.

Rusya ile yapılan temaslarda Türkistan meselesine hiç temas edilmemesi ne acıdır. Doğu Türkistan, Batı Türkistan, İdil-Ural, Özbekistan, Kırım, Kerkük Azerbeycan, Dağıstan ve Balkanların durumunu programına almayan bir hükümet bu milletin hükümeti olamaz. Milletin kültür varlığının korunması hükümet programındaki 15 kelime ile sağlanamaz. Dış İşleri Bakanlığında meselâ, Doğu Türkistan, İdil Ural, Batı Türkistan, Batı Trakya, Kırım, Kafkasya, Kerkük, vs. komisyonları kurulmalıdır. Bu komisyonlara esir Türk illerinde yetişen otoriteler getirilmelidir.

Türkiye dış Türklerle ilgilenmek zorundadır. Yunanistan kurulduğu günden bu yana Bizans İmparatorluğunu ihya etmek için didinmektedir. Rusya Pan-islavizmi, yahudi Tevrat menşeli «Nilden Fırata kadar» sloganını gerçekleştirmek gayesini güderken, Türk Hükümeti eli kolu bağlı oturamaz. Aksi takdirde millî siyasî ve tarihî bir görevden kaçınmış olur. Önümüzdeki çalışmalarda bu meselelerin ele alınmasını temenni eder, yapılan çalışmaların milletimiz için hayırlı olmasını dileriz.

(1) Yahudi Sorunu J. P. Sartre

(2) Pravda 25 Aralık 1962 Sh. 2

EĞİTİM FELSEFEMİZ

(Baştarafı 4. sayfada)

kir belirememiştir. Hâlâ yabancıra karşı gösterebileceğimiz bir Türk Eğitim Felsefesi'nden söz edilemez. Türkiye'deki yabancı liselere verecek eğitim usüllerimiz olmadığı için, onların herbirisi kendi havasını çalmakta, kendi usulünü uygulamakta, hattâ millî felsefelerini bize kabul ettirmek için M. Eğitim Bakanlığımıza tesir edecek çareler bulmaktadırlar.

Halbuki bizim Eğitim felsefemiz, halkımızın alt şuurunda yatıp durmaktadır. Türk aydını, Türk Halkına lider olacak, yol gösterecek, onu kendisine inandıracak manevî değerler ve maddî ilim unsurları ile donatılmalıdır. Milletin asırlar boyu yaşattığı «hars» değerleri korunarak, modernleştirilerek Türk halkına verilmedikçe, eğitimde ikincilikten ve halk-aydın ayrılığı belasından kurtuluş yoktur.

Merhaba Ya Şehr-i Ramazan

Refik Halit KARAY

Gözlerimi kapayıp için için, tatlı tatlı düşünüyorum. Çocukluğumun en hoş en şahsiyetli hâtıraları zihnimde birer birer canlanıyor; zihnimin uyuşmuş, donmuş bahçelerinde bu tılsımlı isim bir rüzgâr gibi dolaşarak hatıralarımı çiçeklendiriyor. Ramazana ait duygularım gönlümün katmer katmer, büklüm büklüm yaprakları içinden gittikçe renkleşerek, tatlılaşarak birer meyva gibi büyüyor, yüreğim mâzinin yadıyla şimdi inliyor... Düşündükçe derinleşiyorum.

Olgun hatıraların ağırlığiyle başım bol meyvalı bir dal gibi önüme sarktı. Ruhumun içinde bir heybet var; sanki ardı arkası alınmaz cemaatlerle dolu büyük camilerde tiz sesli müezzinleri dinliyorum, sanki rük'û'dan secdeye varan safları kubbeyi inleten azametli uğultusunu duyuyorum. Her yâd, durgun, derin bir göle atılan taşlar gibi gönlümün üzerine düştükçe geniş, hesapsız çenberler yapıyor. Açıldıkça genişleyen bu hesapsız duygular kalbimde izler açıyor. Ne kadar heyecanlıyım.

Merhaba yâ şehr-i Ramazan!

Kulaklarımda çocukluğumun o eski ramazan gecelerinden bakiye sesler, zihnimde Direklerarasının o eski ramazan gecelerinde yaşadığı manzaralardan kalmış renkler var.. Sanki bitmez tükenmez arabalar, bitmez tükenmez karanlık yollarda taşları oynatarak, temelleri sarsarak, gölgeleri ite ite koşuyor ve birden iki tarafında kalın sütunlar, çukur dükkanlar dizili aydınlık sokağa kavuşarak meramlarına ermiş insanlar gibi artık sakin, sessiz kalıyor... O arabaların İstanbul sokaklarını sarsan gürültüsünü, Direklerarasını dolduran halkın o neşeli uğultusunu şimdi ne kadar yakından, ne kadar canlı iştiyorum! Loş, izbe mahalle kahvelerinde davullar gümbürdüyor; uzaklarda zurnalar sesleniyor, daha ötelerde lâternaların zili, çıngıraklı âhengi koşuyor. Bütün bu sesler fırtınalardan evvelki sağır hışırtıları, ilk kabartmalariyle yavaş yavaş harekete gelen bir deniz gibi sakin, uyuşmuş gönlümün içinde inliyor, kendimde çoşkunluk istidatları duyuyorum. Ne kadar hassasım...

Merhaba yâ şehr-i Ramazan!

Çocukluğumun o setaretli ramazanlı artık mâziye karıştı, tarihin malı oldu, bitti.. Yeni asrın çelik tabanlı, acaleci hürmetsiz ayağı, bu güzel ananeye bir kör gibi bastı, ezdi ve geçti... Elbette bu böyle olacaktı; o ramazanlar bu maddiyat devri içinde çok hayali, çok esrarlıydı; bu düşünme asrının o fazla sükûnet, fazla uyku, fazla tembellikle şişmiş rahat günlerden haz duymasına imkân yoktu; bu hasislik ve pahalılık seneleriy-

le o haller başbaşa veremezdi; o zevkteki yemekteki, rahattaki müthiş bollukla bu her işteki yaman yoksulluk elbetteki uyuşamıyacaktı.. Binaenaleyh çocukluğumun eski ramazanları, artık birer hatıra oldu, o müreffeh, coşkun ramazan gecelerini görmüş bahtiyar adamların şimdi saçlarında ak teller, şimdi yüzlerinde derin izler var... Biz de yaşlandık, bizimle o şaşalı gençlik hayatımız maziye gömüldü, şimdi bizim hayatımız da tıpkı bu zevksiz ve neş'esiz ramazanlara döndü. Ne kadar kederliyim...

Merhaba ya şehr-i Ramazan!

O zamanlar görgüsüz, acemi gözlerim salaş tiyatroların bayağı oyunlarıyle ne güzel avunurdu. Henüz hayatın acılığını duymamış körpe yüreğim sanatsız oyuncuların sahte tavırlarından ne derin sızılar duyardı... Sanatkârlık tahtına kaba bir aktör parçasını geçirip oturttuğum, edebiyatın şahikasına saçma bir eseri koyduğum o saf yaşıma şimdi tahassürler ediyorum. Çocukluğumun o metanetli kanaatini bir damla kendimde bulamamak beni üzüyor; zaten tecrübe ve yaş kolay aldatılıp kolay avutulmak değil midir? Şimdiki neslin heyecansızlığı, maddiyat putperestliği karşısında zaten o eski ramazanlar yaşayamazdı. O eski ramazanlar için bizim aldığımız dinî terbiye, bizim gördüğümüz sakin ve huzurlu ömür lâzımdı. Zannetmem ki çocuklarımız o bari, sönük, yarı silik mahyalarla ramazan davulcularının o yarı boğuk, yarı bozuk beyitlerden zevk duysunlar.. Şimdi düşünüyorum da acaba bana mı senelerin uzaklığı ardından o eski ramazanlar bu kadar cazibeli, bu derece erişilmez bir saadet gibi görünüyor, diyorum. Direklerarasının dükkanlarını dolduran o kedersiz sözlü, dertsiz başlı adamlar, refah içinde uyuşup yumuşamış, ihtiyarlık hakikaten bana şimdi göründükleri gibi mesut değilmiydiler, şüpheye düşüyorum. Ne tatlı vakit geçirdim... Gündüz camilere giderim, sâkin sesle mesnevî okuyan sekelî dervişleri hürmetle dinler; gür sadasiyle halkı ikaza çalışan kocaman sarıklı kürsü şeyhlerini geçerek ruhuna mukaddes makamların aşkını dolduran yanık sesli hafızların sıra sıra diz çökmüş dindaşlarımla dolu halkalara sokulurdum. Her köşesinden ayrı şavkta, ayrı makamda, pes veya tiz birçok seslerin yükseldiği bu peviş akisli yüksek kûbbe altında cüssemi ne kadar ufak, benliğimi ne kadar günahkar bulurdum. Kibirimden, gururundan kaybede ede ruhumu hafifleten bu ziyaretler yüreğimin sade dünyaya açık hücresine sanki ahretten bir menfez açardı, vücûduma ûhrevî bir hava yayılırdı. Kapıların ağır meşin perdelerini kaldırıp dışarı çıktığım zaman kendimi o kadar değişmiş bulurdum ki bir müddet yabancı bir adamla yan yana gider gibi olurdum. Sonra yavaş yavaş baygınlığını geçiren adam gibi ayıldığım zaman başımda hafif ve tatlı bir durgunluk kalırdı. Bunları hatırladıkça göğsüm heyecanla kabarıyor, şimdi bu hislere ne kadar uzağım.

Asya ve Afrikanın içimizde bir parçasını yaşayan sergi ne güzel bir

(Devamı 15. sayfada)

Darvin mi Dediniz?

M. Ali Babacan
(Y. Ö. Okulu Talebesi)

Tarih ideolojileri arasındaki kavgadan ibarettir. Her ideoloji ve sistem mecburi olarak, bir doktrine (akideye) dayanır. Doktrin ise hayat ve kâinatın izahıdır ve kültürün temel taşıdır. Tarihte bütün feylesoflar fikirlerini kabul ettirebilmeleri için, şu temel sorulara cevap aramışlardır:

Kâinat nedir? Evveli nasıldı, sonra ne olacak?

Hayat nedir? Evveli nasıldı, sonra ne olacak?

İnsan nedir? Evveli nasıldı, sonra ne olacak?

Bu sorular insanın temel meseleleri olup cevaplandırılabilmeleri için bir ilk sebebe dayanmak gerekir. İlk sebep: Varlığı başka bir varlığa borçlu olmayan varlıktır. Bu ilk sebebe bazı feylesoflar ide, bazıları fikir, bazıları da madde demişlerdir.

İlk sebebi madde kabul eden materyalistler; kâinatın, hayatın ve insanın var oluşunu hep tesadüfen tekâmül etmiş maddenin tezahürlerine bağlamışlardır. Bunu da teyit edebilmek için bir takım nazariyeler düzmüşlerdir. İşte bu nazariyeleri okullarda ilim diye tahsil ettirmektedirler.

İlim: Eşya, hayat ve hadiselerinin bir kanuniyete bağlanmasıdır. İlim objektiftir, kat'idir.

Nazariye: Bu kat'i değildir. Vehme ve zanna dayanır. Gerçek ilim tarafından tamamı veya bir kısmı reddedilir. Nazariye mantıki olabilir, fakat gerçeğe uymayabilir.

Derler ki: Madde ezeli ve ebedidir. O halde madde nedir? Enerjidir. Enerji nedir?. Hareket nedir? Mekân nedir?. Zaman nedir? Meçhul. Nasıl olur da cevabı meçhul olan bir şeyden tesadüfen kâinat hayat ve insan var olmuştur. Müsbet ilim kanuniyetlerinden biri de şudur: «Bir cisme (maddeye) bir kuvvet, dıştan etki etmezse cisim, hareket etmez. hareket edebilmesi için mecburî olarak bir kuvvete ihtiyaç vardır. Ve bu kuvveti veren bir varlığın olması icabeder. İşte kâinattaki muazzam nizamın (gezegenlerin, ayın ve atomun yapısında bulunan elektronların yörüngeleri üzerinde bir milim bile yolundan sapmadan aynı ahenk içinde dönüşü.. vb.) tesis edilmesinde ve bu nizamın devam ettirilmesindeki kuvveti temin eden bir varlığa ihtiyaç duyulmaz mı? O da hiç şüphesiz ki Fail-i Mutlak olan ALLAH'tır.

Tesadüfe yer veren ve bunu ilim maskesi altında sunan sapık

doktrin müntesipleri gerçek ilim gericileridir.

Bu materyalist görüşe dayanan Darvin ise, insanın var oluşunu yine tesadüfen meydana gelen maymunun tekâmülü ile izah eder.

Almanya'da Frankfurt Üniversitesinde «Canlı varlıklar ve bitkiler kürsüsü profesörlerinden Russl Chesler Ernest diyor ki:

«Cansızlar aleminin hayatının zuhurunu tasvire dair, çeşitli nazariyeler ortaya atılmıştır. Fakat şu hakikat ve gerçeği itiraf etmeliyiz ki: Cansız maddeden canlı maddenin meydana gelmiş olması, ispat yolundaki bütün çaba ve gayretler, müthiş bir hüsrana akamete uğramıştır Bununla beraber Allah'ın mevcudiyetini inkâr eden bir şahıs, etraflıca düşünen tahkik ehli bir alimle zerrelerin ve cüzcüklerin kendi başlarına tesadüfî olarak bir araya geldiklerine ve bu durumdan işi hayatın zuhuruna ve bizim canlı hücrelerde gördüğümüz şekilde hayatın muhafaza ve tevcihine götürdüğüne dair ikna edici açık bir delil serdetmeye muktedir olamaz.» (1)

Darvin 1859 da «Nevilerin Aslı,» 1871 de «İnsanın Aslı» isimli eserlerini neşretti.

«Darvin» «Gerçek şudur ki; ne insan, ne hayvan, ne de bitki hiçbir şey yeryüzünde sabit değildir» diyerek ortaya yürümüş ve şöyle devam etmiştir: «Tabiatta sabit (değişmeyen) bir maksat yoktur. Yaratan ki -tabiattır- aslında yaratmayı kastetmemiştir. İnsan denilen milyonlarca seneyi içine alan ağır ve yavaş bir tekâmül ameliyesinin neticesinde meydana gelmiştir. İnsan ilk doğuşunda bugünkü gibi mükemmel bir varlık değildi. Sadece bir hayvandan ibaretti. Konuşamıyor, düşünemiyor, iki ayağının üzerinde bile duramıyordu. Tabiatiyle dinî tasavvurun kendisine bahşettiği hayâ duygusundan uzak, manevi hayattan habersizdi.

İnsan her hali ile hayvandı, bugünkü insan...» (2)

İnsanlık tarihine en büyük lekeyi vuran Darvin'in bu nazariyesin-

(Devamı 32. sayfada)

(MERHABA YA ŞEHR-İ RAMAZAN'DAN)

(Baştarafı 13. sayfada)

âlemdi. Tepsilerde fıstıklı baklavalar. destilerde toprak kokulu yoğurtlar serili avlusunda biraz dolaşıp sapardım. Kınalı sakallı acemler şeker satar, şakrak sesli Habeşler baharat satarlardı; geniş çeşnili şekerlerden, keskin ravihalı tozlardan, tesbihlerden, buhurdan havaya buram buram şavk kokusu dolardı. Bu ravaçlı pazaryeri bütün kavimleri teşhir eden belde havali ve acaip bir seyrandı. Maşlaklı bedeviler kalpaklı çerkeslerle, kırmızı fesli saray hadameleri sıska makferlânlı harem ağalariyle, zümrüt tesbihli paşalar, altın bastonlu şık beylerle omuzomuza burada döner, dolaşır, eğlenirdi.

Bu başka bir asır, başka bir devirdi. Ramazan yine geldi, fakat seneleri dolduran vukuat onu da değiştirmiş, o da tanımaz hale gelmiş. Artık gönlüm gibi bu ramazanlarında şevki, şaşaası kalmamış. Ne kadar dertliyim..

YABANCI OKULLAR

YUSUF ÇALIŞKAN
Talebe Cemiyeti Kültür Kolu Bşk

Galatasaray Lisesi

Her beşeri hadise değişik ideolojilerin çarpışmasını hatırlatır. Bu çarpışmalarda bazı milletlerin yok oluşunu görürüz. Bu yokoluş o milletin ideolojisinin gayr-î resmî hale getirilmesiyle gerçekleşir. Milletimize de durmadan bu yönde tecavüzler yapılmaktadır. Beynelmilel millet düşmanları ideolojik saldırılarını değişik şekillerde sinsice yaparlar ve içinde bulunduğumuz buhran böylece teşekkül eder.

Artık milletlere huzur ve refah vadeden ideolojimiz gayr-î resmî hale getirilmiştir. Millet, kültür emperyalizminin içine itilmiş, şuurumuz köleleştirilmiştir. Bu kölelik ne büyük ızdırap getirir.

Sol ideolojiler emperyalizmi tesis ederken o milletin içinden kendi düşüncelerinde insanlar yetiştirmeye gayret ederler. Bunun vasıtalarından biri de o memleket içinde açtıkları yabancı okullardır.

Milletimiz askerî, siyasî, iktisadî, ahlâkî, kültürel olarak büyük buhranlar içerisindedir. Bu durum kendiliğinden olmamıştır. Milletimizin düşmanı Hristiyan âlemi ve Beynelmilel Siyonizm bu buhranlarımızı hazırlamışlardır. İngiliz ya da Fransız uşağı olarak yetiştirdikleri Tanzimatçılar'la yıkılışımızı hızlandırmışlardır. Haçlı ruhunun bu millet düşmanlarına kabul ettirdikleri reçeteler hayli işlerine yaramıştır. Bütün eğitim müesseselerimizde göklere çıkarılan Tanzimat esasında milleti

yokoluşa götüren bir esirci kervanı olmuştur. Bu anlaşmalarla millete suikastlar hazırlanmış ve millet can evinden vurulmuştur.

1856 yılı hazin bir yıldır. Bu yıl içinde Hristiyan âlemine büyük imtiyazlar verilmiştir. Yayınlanan Islahat Fermanı ile azınlıklara mektep açabilme imtiyazı tanınmıştır. Ve ihanet zinciri birbirini takip etmiştir. Bu anlaşmayla Robert Kolej açılmış, burada yetiştirilen Ermeni Komitacıları binlerce Mehmet'in seller gibi kanının akmasına sebep olmuştur. Mehmet'in intikamı dururken bu okul millet düşmanlığına olanca hızıyle devam etmektedir.

Yine bu anlaşmaya dayanılarak bir başka okul, Galatasaray Lisesi kurulmuştur. Bu lisenin kuruluş gayesi millet kültürünü dejenere edip Fransız sevgisini ve dostluğunu milletin evlatlarına kazandırmak olmuştur. 15. Nisan. 1868 yılında kurulan lisenin gayesini papazlar Kırım Harbi dolayısiyle lisan bilmeyen, subaylarımızın lisan güçlüklerini yenme şeklinde göstermişlerdir Gerçekte Hristiyanî telkin ön plânda tutulmuştur. Henüz milletin değerleri ayakta iken hafta tatillerini Hristiyanların tatil gününde yapan bu okulun kime, kimlere hizmet ettiği bellidir. Milletin tertemiz evlatları Türk düşmanlığiyle yüklü papazlara teslim edilerek, temiz düşünceler iğfal edilmiş, millet düşmanı olarak yetişen bir kısım mezunlar milletin kaderine hâkim kılınmıştır. Arkadan da bozgun gelmiştir.

Bu okulda dersler fransızca yapılmakta ve birçok imkanlar diğer Anadolu Liselerinden farklı tutulmaktadır. Bilhassa fransız hocalar bu okulda günümüze kadar ders vermişlerdir. Birçok kardeşimiz bu lisenin sahip olduğu imkanlara sahip olmayan liselerden başarısı düşük olmaktadır. Bu durum Galaytasaray Lisesi mezunlarına gerek iş sahalarında gerekse üniversiteye girişte başarı sağlamaktadır. Bu durumun adaletle katiyen ilişkisi olamaz.

Milletin parçalanışını hızlandırmak için sinsice plânlar uygulanmıştır. Robert Kolejde Bulgar İhtilâlcileri yetiştirilir, Bulgar istiklâli plânları hazırlanırken özel olarak Balkanlardan talebe getirilmiş ve bu lise Robert Kolejle Bulgar istiklâllini teşvikte yarış etmiştir. Bulgaristanın Genel Kurmaylığını yapan General Savof Galatasaray Lisesi mezunudur.

Okulun müdürlüğünü kuruluş yıllarında ve daha sonraları M. De Salve, Vahar Efendi, Fotyadi Bey gibi misyonerler, Ali Suavi ve Tevfik Fikret gibi millet düşmanları yapmışlardır. Bu hainleri sinesinde barındıran bir okul elbette bu millete düşmanlık edecektir. O Tevfik Fikret ki; millete, milletin değerlerine tecavüze yeltenen Ermeni Komitacılarını «Görünmiyen fakat kurtarıcı bir el» olarak kabul eder. Ve:

«Ey yanlı avcı damını bihude kurmadın,
Attın... Fakat yazık ki yazıklar ki vurmadın.»

diye alkış tutar. Bu hainin mübarek dinimiz hakkındaki görüşü şudur?

«Ben de aşıktım ezan nağmesine
Bir koşardım ki «ALLAH» sesine
Ben de tesbih elde dua ettim, oruç, namaz
Hepsini, hepsini yaptım boşu boşuna
Çünkü telkinlere aldanmışım
Kandığın şeylere ben de kanmışım.»
..... z

İtiraflarına devam eden Fikret'in, «Din afyondur.» diyen yahudi Marxtan ne farkı vardır.

Akıl hocaları bu milletin değerlerinc utanmadan hakarette bulunursa buradan yetişen birçok talebe elbette millet düşmanlığiyle yüklü olacaktır. Örnek mi istiyorsunuz. İşte Çetin Altan.. İşte Nazım Hikmet... O Çetin Altan ki «Benim kızım yüzlerce gençle flört edebilir» adiliğini haykırır. Yine bu adam binlerce millet evladını şehideden Yunanlıları kardeş olarak kabul eder. Ve İslâm'ın aleyhinde olduğunu söyler. Yahudi Konstantin'in torunu Nazım Hikmet de bu yuvadan yetişmiştir. Millet kan döker can verirken bu hain Moskova meyhanelerinde kafadan Kuvay-ı Millîye destanları yazıyor ve kafasını Beynelmilel Siyonizme kiralıyordu. Teyzesizade yahudi M. Ali Aybar da millet düşmanlığının tahsiline bu sıralardan başlamıştı. Bu liseden mezun olanların çoğu milletin kaderine hakimdirler, yabancı kültürle yetiştiklerinden milletin buhranını devam ettirmek istiyorlar. Mezunlar arasında pekçok mason, yahudi ve komünist vardır. Yukarıda saydıklarımın dışındaki komünistler şunlardır: Vedat Nedim Tör, Vala Nurettin, Nadir Nadi...

Milletin parçalanışında rolü olan bu lise birçok benzeri okulla birlikte şimdi de buhranımızı devam ettirmekle mükelleftir. Fransız kültürünün temsilciliğini Türkiye'de senelerdir yapmaktadır. Fransız Reisicumhuru De Gaulle İstanbula gelir gelmez bu liseyi ziyaret etmiştir.

Bu lisenin felsefe hocası aynı zamanda İstanbulda bir kilisenin papazlığını yapmaktadır. Görüldüğü gibi onlar için hiçbir engel ortaya çıkarılmamaktadır. Bu neyin ifadesidir?

Bütün bunlara rağmen karartılan, bizlere unutturulan kendi kültürümüzü ihya edeceğiz. O kültürü hayat haline getireceğiz. Kurtuluşumuz buna bağlıdır. Millî kültürü olmayan hiçbir millet ayakta sayılamaz:

SÖNMEZ TAKVİMLERİ
DUVAR
MASA
MUHTIRALI
ve CEP
TAKVİMLERİ
FEVKELADEDİR.
ARAYINIZ.
TOPTAN SATIŞ YERİ:
SÖNMEZ NEŞRİYAT VE
MATBAACILIK A. Ş.
TEL: 22 84 09 CAĞALOĞLU - İST.

ÇEŞMELERİMİZ

Asistan: Âmil ÇELEBİOĞLU

İslâmda su, aklen de olduğu gibi temizliğin, imanın, hayatın ve feyzin kaynağıdır. Dolayısıyle ecdadımızın önem verdiği, sadece bir ihtiyaç vasıtası olmaktan çıkarıp kendi ince zevkiyle âbideleştirdiği hayır eserlerinden biri de çeşmelerimizdir. Onları, mahalle veya sokak çeşmeleri, herhangi bir âbideye bitişik onun bir cüz'ü olan çeşmeler, meydan çeşmeleri, sebiller, sıra çeşmeler, şadırvanlar, selsebiller, havuz ve fıskıyeler diye sınıflandırmak mümkündür.

Mahalle veya sokak çeşmeleri, adından da anlaşıldığı gibi evlerin su ihtiyacını karşılardı. Basit olanlarının yanında gayet sanatlıları da mevcuttur. Klâsik tipte hepsinin arkasında bir su haznesi vardır. Cephede Türk kemeri ve içerlek bir satıh, kemerin üstünde veya altında su ile ilgili âyetler çeşmenin bânisine ait ekserî manzum tarih kitabeleri; aşağıda ortada lüle veya burmanın bulunduğu ayna taşı (zank taşı), onun yukarısında bazan tek, bazan sağlı - sollu çift olarak tas gözleri bulunur. Buraya zincirle duvara raptedilmiş bakır taslar konulurdu. Daha önde de tekne veya yalak kısmı vardır. İki tas gözü olan çeşmelere biraz uzaktan dikkatlice bakarsanız tas çukurlarının göz, ayna taşının veya lülenin bir burun olup çeşme sathının bir insan yüzüne benzediğini hele bir de musluktan su akıyorsa,

«Ah, aşkınla akan göz yaşı derya oldu»
Ateşim dağları yaktı ne temaşa oldu
Bu levha-yı mersüme âşıklara ibrettir.
Yâd itmeye maşûku âyine-i hasrettir»

diyerek ağlayan bir insanı hatırlattığını hissedeceksiniz!

Diğer bir grup da cami, medrese, han hamam. v.s. gibi eserlerin bir köşesine bitişik olarak yapılan ve ekseriya san'atkârane olup devrinin hususiyetlerini taşıyan çeşmelerdir. İstanbul, Yeni Cami sebiline bitişik, bânisi Hadice Turhan Sultan olan çeşme (1663) Üsküdarda, dış avlu kapısıyla bânisinin türbesi arasındaki Gülnûş Emetullah Valide Sultan çeşmesi (1709) gibi.

Meydan çeşmeleriyse en çok ve en güzel olarak onsekizinci asrın ilk yarısında yapılmıştır. İslâm dünyasının dışında bilhassa Avrupada âbidevî çeşmeler, sadece bir süs unsuru olup suyun mânası ile alâkasızken bizde bu asırda, sebilli veya sebilsiz meydan çeşmeleri, kendi san'atının şahîkasına ulaşmış, suyun hiçbir zaman «Hayatı olan her şeyi

sudan yarattık» (Enbiya sûresi, 30. âyet) ve «Rableri de onlara tertemiz bir şarap içirmiştir» (İnsan sûresi, 21. âyet) mefhumu unutulmamıştır. Topkapı Sarayının Bab-ı Humâyun karşısındaki Üçüncü Ahmed çeşmesi (1728), Tophanedeki (1733) ve Üsküdar, iskele meydanındaki (1732) v.s. meydan çeşmeleri bu devrin âbideleridirler. Bunların bir kısmını köşelerinde dantela gibi işlenmiş değerli tunç şebekelerle tezyin edilmiş sebilleri vardır.

Müstakil veya çeşmelerle müşterek sebiller de bugün bir kısmı kiraya verildiklerinden aslî vazifelerinin dışında kullanılmalarının ızdırabı içindedirler. Tophanede Sinan'ın eseri (1580), lâlelide mermer saçaklı sebil (1763), İkinci Mahmud türbesi sebili (1840) sebillerimizin bir kaçıdır.

Sıra çeşmeler, cami ve mescidlerin yan taraflarında veya iç avlu duvarlarında şadırvanlar da avlu ortasında dairevî veya köşeli bir hazne etrafında sıra halindeki abdest alma çeşmeleridir. Suyun üzerimize sıçramasını ve lüzûmundan fazla harcanmasını önlemek için burmalar küçük dolayısiyle suları azdır. Koca Sinan'ın Süleymaniye (1550 — 1557) ve Edirne Selimiye (1574) camilerinin iç avlularındaki şadırvanların insan ölçüsünde oluşu tesadüfî değildir. Bilhassa mihrab karşısındaki kapıdan avluya girerken tam karşımıza gelen küçük ölçüdeki şadırvana gözümüz ister istemez takıldıktan sonra camiye bakınca eserin kademe kademe yükselişiyle beraber kendimizi de farkına varmadan birden bire göklere, başka bir âleme doğru yükseliyor hissederiz. Bazı Bursa devri âbidelerinin dahilindeki şadırvanların su sesi, ayrı bir ilâhî tesir bırakır.

Selsebiller ise üst üste tam veya yarım memer dairevî çanaklardan suların yukarıdan aşağıya doğru tatlı sırıltılarla rûha sükûn veren akışıyla gözü ve gönlü doyurur. Daha çok sarayların, konakların bahçelerini süsleyen küçük birer çağlayan gibi olan selsebillerin zevki ve mevcutları gittikçe azalmaktadır.

Bugün modern hayatta eski önemini kaybeden çeşmeler, terkedilişin, ihmalin şefkatsiz eliyle hergün biraz daha çökerken kendi âlemlerinin esrarını da beraber götürmekteler. Asırlarca hizmetten sonra artık büyük şehirlerde bunlara ihtiyaç kalmadığından bilhassa mahalle aralarında suları kurumuş, kitabeleri dökülmüş lüleleri çalınmış, boyunları bükük perişan çeşmelerimiz, kadirbilmezliğimizin, vefasızlığımızın sembolü olarak yıkılıp giderlerken bile onların âdeta vakur bir halleri var. Halbuki müzelik öyle değerli lüleler, ayna taşları ve kitâbeler mevcut ki tarihî ve san'at değerleri bir yana, İslâmın Türk ruhunda fıskıyeleştirdiği suyun azizliğini, yüceliğini, rahmet ve bereket oluşunu çocuklarımıza hergün telkin edecek, öğretecek bu maddî delilleri,, manevî yardımcıları asırlık gafletimiz yüzünden elimizle boğmadayız.

Şairin, «Ne şair yaş döker, ne aşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.

(Devamı 29. sayfada)

Batı Trakya'dan Anavatana ilticalar, göçler ve vize durumları

AHMET KAYIHAN

MAATEESSÜF mahut Lozan antlaşmasının tatbikatı Batı Trakya Türklerinin lehine değil de, İstanbul'un rumlarının lehine neticelenmiştir. Çünkü, Türk hükümetleri Lozan antlaşmasının B. Trakya ile ilgili kodix'lerinin Yunanlar tarafından tatbikatı ile ilgilenmiş değillerdir, Türkiye'nin B. Trakya Türklerine müteveccil takip etmiş olduğu ilgisiz, nötralist ve uportonist tutum bu gün için sahneye istemiye istemiye «Bir B. Trakya faciası» nın meydana gelmesine sebebiyet vermiştir. Türk Bakanlar Kurulu zaman zaman B. Trakya Türklerinin anayurda ilticalarını önleyen kararlar almakta, vize durumlarının tahdit etmekte ve böylelikle Türkiye'ye müteveccih ilticaları önleyeceği fikri ilgililerde hakim olmaktadır. Biz, şimdiye kadar alınmış olan bu kararların müsbet bir semere meydana getirdiğini asla görmedik...

Evet...

B. Trakya'lı soydaşlarımız zaman zaman kitleler halinde Ana vatana iltica etmektedirler Hiç biri asır dide ecdat yurdunda kalma fikrinde ve arzusunda değildir. Bu hâzin durumun yıllarca devam etmesine sebebiyet veren faktörler üzerinden ciddiyetle durulmadığı müddetçe bu dehşettengiz hayat serencâmı devam edip gidecektir. Şimdiye kadar. B. Trakya ile alınmış olan bütün kararlar sathi ve izafi olup detaylı değildir. B. Trakya'nın atisi ile ilgili olarak jeo-politik, Jeo-etnik ve steratejik yönlerine mu'zaf ve münhasır projeler elde yoktur B. Trakya'da ki etnik unsurlardaki sosyal, kültürel ve ekenomik terakki veyahutta teraddi ile ilgilenmiş değildir. Alınan kararların ciddiyetle tatbik edilip edilmediği kontrol edilmemektedir. Türkleri ana vatana göçe adeta icbar eden pek çok sebep vardır. Bunların başında iktisadi, istikrarsızlık, sosyal tereddi, kültürel sahada yıllardır arzu edilmekte olan neticenin alınmayışı, Kolanyalist bir icraatın karşısında Türk Hariciyesinin bir nev'i seyirci kalışı, Mahut Lozan antlaşmasının «Mütekabiliyet kodix» nin hiç bir zamanda İstanbul Rumlarına tabi ve teşmil edilmeyişi Türklerin ellerinden mülkiyet haklarının kominist yönetimlerde olduğu gibi alınışı, şu anda Türklerin kendi aralarında menkul ve gayrimenkul satışı yapmalarının Yunan devlet tarafından yasaklanışı, 68-70 bin yaylalı müslüman Pomak Türkleri'ni zorla yunanlaştırmak istemeleri,

Türklere en hakir sahalarda iş çilik yapma imkanların verilmeyişi, «İ.K.A.» O.G.A ve «T.E.B.E.» gibi güya sosyal kurum adını taşıyan teşekküller vasıtasiyle soyuluşu, serbestçe, tütün, Tarım hayvancılık ve odunculukta dahi çalışma, ekme, yetiştirme imkanlarını verilmeyişi ve Türklere resmi ve gayri resmi yerlerde alenen ve resmen parya muamelesi yapılması, asker olanları birliklerde komutanlar tarafından «Tenasür ettirme» ye zorlamaları göçü gerektiren sebeplerdir. Türkler B. Trakyadan ana yurda gelmesinler. Her biri orada kalsın..

Fakat nasıl?...

Hangi imkanlarla, hangi sebeplerle?... Hergün Edirne'ye iltica edenler ve Türk ilgili makamlar tarafından Yunanistan'a «Protokol dışı» bir işlemle geri çevrilenler, Yunanlı devriyeler tarafından kan kusuncaya sadistce işkenceye maruz kalarlar, elbette ecdat yurdunda kalmak isteğindedirler. B. Trakya Türklerine Bütün bu işkenceler neden reva görülmektedir?

Neden?

Evet... Neden ana vatan yöneticileri tarafından samimi bir ilgi, sevgi, şevkat ve nihayet soydaş alakası gösterilmemektedir? B. Trakya Türkleri İstanbul Rum'larına makbul yerlerinde bırakılmış ve mübadeleye, tabi tutulmamıştır. İstanbul Rum'ları günlerini yalılarda, villalarda, köşklerde, kaşhanelerde zevk, neş'e, huzur ve sukün içerisinde geçirirken 10 binlerce B. Trakya'lı Türk halen Yunan-Bulgar hududunda aç, susuz, uykusuz sinir krizleri içersinde geçirmektedir. İstanbul Rumları kurmuş oldukları ihracat-ithalat firmaları, ticareti müesseseleri, fabrikaları, tröst ve kartelleri vasıtasiyle yurdun en geniş kârını ellerine geçirir ve Avrupa'da seks alemlerinde kemal'i huzur içinde yerken, B. Trakyalı 10 binlerce Türk, Mali ve maddi imkansızlığın içerisinde her gün kıvranmakta ve kapı kapı gezip bir avuç ekmek için gavur'dan iş istemektedirler. B. Trakya'lı Türk'e bütün Yunan bankalarının, kooperatiflerinin ve istikraz yapan müesseselerinin kapıları kapalıdır. İstanbul Rumlarına ise, Bütün Türk Bankalarının kapıları her zaman açıktır. İstanbul Rum'ları En şirin yerlerde köşk, villa ve kaşaneler alırken, B. Trakyalı 10 binlerce Türk emlâk ve arazi alamaz, satamaz ve mülkünün üzerinde en küçük bir tasarruf hakkını kullanamaz. Aynen kominist yönetimler de olduğu gibi...

İstanbul Rum'larının yetimler yurdu, aş evleri, ihtiyarhaneleri, hastahaneleri, yedi sekiz kadar liseleri ile yüzlerce doktor, mühendis avukat, kimyager ve eczacısı varken, B. Trakya Türkleri bir Türk doktorundan, avukatından, mühendisinden kimyagerinden ve eczacısından mahrumdur.

Hâl-bu-ki...

Türkiye'deki muhtelif fakültelerden me'zun 100 lerce Batı Trakya'lı doktor, avukat, mühendis, kimyager, eczacı ve ziratcı vardır.

Fakat...

Şavenist Yunan devlet yönetimi bu genç Türk çocuklarına B. Trak-

ya'ya avdetlerinde «Serbest çalışma» müsaadesi vermemekte ve her birinin karşısına en şen'i kolanyalist yönetimlerdeki kararnameleri ve mevzuat hazretlerini çıkarmak suretiyle mesleki faaliyetlerini önlemektedir. Neden?..

Evet.. Dün olduğu gibi bu günde neden Türk hastahaneleri, ihtiyarhaneleri, yetimhaneleri aş evleri, doğum evleri olmasın ve yapılmasın?

İşte...

Bütün bu imkânlar onbinlerce batı Trakya'lı soydaşımıza Te'min edilmediği ve yapılmadığı müddetçe, Türklerin orada kalması mümkün olamaz ve toplu göçler ilticalar devam edip gidecektir. Türk hariciyesi istediği kadar «Vize tahridatı üzerinde dursun ve içişleri bakanlığı istediği kadar Yunan hudut kesimlerindeki ilgililere ilticalarla ilgili tamimler göndersin, Bütün bu faaliyetler müsbet bir netice vermekten uzak, olup, huzursuzluğuda bazı yönlerden kat kat artırmaya sebibiyet vermektedir. Bu meyanda bazı kişilere ne hikmetse, Türkiye'ye ziyaret vizesi verilmemektedir. B. Trakya Türklerinden Türkiye'ye ihanet eden, Türkiye aleyhine faaliyet gösteren, Türkiye'ye karşı fiilen ve fikren şuurlu olarak cephe alan bir fert dahi göstermek mümkün değildir. Bunlar oralardaki «Harp akademileri»n de özel eğitim görmüş kişiler midir? Yaşlı 75-80 yaşlarındaki bazı kadınlara dahi «Ziyaret vizesi» verilmemektedir. Fakat, bu işleme mükabil Selanik'teki Türk konsolosluğundan ve Atinada'ki sefaretten «ziyaret vizesi alıp da» kafile kafile Rum gavurları İstanbul'a gelmekle ve her biri pek melun'ca faaliyetler göstermektedir. Kim ne derse desin ve ne iddiada bulunursa bulunsun, bizler B. Trakya'da Türk devleti ve Milleti aleyhinde şuurlu olarak faaliyet gösteren, Milli hislerinden tecrid edilmiş mezhepsizlerin bulunduğuna kat'tiyetle ihtimal vermiyoruz. B. Trakya Türklerinin başındaki sarık ve fes sırtlarındaki potur ve çakşır herhalde otuzbeş milyonluk Türk devletini korkutacak ve ürkütecek bir husus değildir. Türkiye'de yapılmış olan «Kıyafet devrimi»nin üzerinden 35-40 sene geçmiş olmasına rağmen, vatandaşlarımız Eğe bölgesinde «Poşu» ve doğunun bir çok yerlerinde «Agel» ve «Kalpak» giymektedirler.

Harf devrimine gelince...

Dün, B. Trakya'da eski harflerle tedrisat yapan kaç okul vardı? Bugün ise ne kadardır? Bu hususun hiç tetkiki yapıldı mı? Elde mücerret istatistik bilgiler mevcut mudur? ilgililerde şüphesiz yoktur. Fakat bizlerde vardır. Lütfen arzu buyururlarsa verebiliriz...

Evet...

Türk devletinin yapmış olduğu devrim hareketi tedrici kıyafet sahasında olduğu kadar, diğer sahalarda da inkişaf zemini bulmuştur. Bu münasebetle hiddetlenip şiddetlenmeye skolastik düşünceli ve «Fikri sabit» olan «Primitif» kişilere değer ve kıymet verip her biri için hariciyede dosyalar tanzim etmeye «Sakıncalı kişi» olarak «Fiş» lemeye ne lüzum vardır? Şimdiye kadar yapılmış olan bu işlem hangi müsbet sahada

(Devamı 26. sayfada)

Rusya'da Yazarların Durumu

KÂMİL AYDIN
(Y. Ö. O. Öğrencisi)

Soljenitsin:

«Ruslar baskıya devam ederse, intihar ederim.»

Sovyet Rusya'da fikir adamlarına ve edebiyatçılara baskı, aynen Lenin ve Stalin devrindeki şiddetiyle devam etmektedir. Son aylarda meydana gelen birçok hadiseler, Rusya'da fikirlere serbestiyet tanındığı, herkesin serbestçe seyahat hakkına sahip olduğu yolundaki yapılan kasıtlı propagandaların ne kadar yalan olduğunu ortaya koymuştur.

Cevdet Sunay'la beraber Rusya'ya giden bazı solak gazetecilerimiz de Rusyayı ve oradaki hayat şartlarını öve öve bitiremediler. Halbuki onlar daha Rusya'da iken yazar Alexandır Soljenistsin Kominist yazarlar birliğinden ihraç ediliyordu. Bu ihraç işinde öne sürülen suçlama, Stalin'i imâlı yönden tenkid etmektir.. Yer yüzünde Kominist ülkeler ve onların dışındaki birkaç ülke hariç, şahıs tenkidinin suç sayılması kalmamıştır. O Stalin ki, Kırımdaki soydaşlarımızı Sibiryaya sürdüren, Türkistan'a kan kusturan ve II. Cihan Harbinde bizden Boğazları Kars'ı Ardahan'ı tehdit ederek almak isteyen gerçek bir millet düşmanıdır.

Stalin'in zulmü o kadar fazla oldu ki Rusya ve diğer sosyalist blokta bulunan aydınlar, yazarlar, fikir adamları, hatta kominist parti üyeleri bile Stalin'in sosyalizmine dayanamadılar. Rusya'dan kaçtılar Stalin kendi zevklerini tatmin için birçoğunun hayvanları boğazlatır gibi cellatlara teslim etmiştir.

İşte, bu vahşiyi, imâlı yoldan tenkit etti diye Soljenitsin' Kominist Yazarlar Birliğinden kovuldu.

Soljenitsin'in iki eserinin batıya kaçırılması basın hürriyetinin içinde bulunduğu perişanlığı az da olsa bize anlatır zannediyorum. Bugün dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun bir yazar eserlerini istediği yerde neşredebilir. Ama görülüyor ki koministler hâlâ menfi bir nizâmın devamı için nelere baş vuruyorlar.

Bununla da yetinmeyip kominist idare Soljenistsin'i mahkemeye vermiştir. Mahkemenin gayesi Soljenistsin'e suçu zorla kabul ettirmektir. Böylece yazara suç kabul ettirilip Sibirya çalıştırma kamplarına gönderilecektir. Milliyonlarca insanın sırf düşüncelerinden dolayı kırbaçlandığı Sibirya kampları ona da mezar olacaktır.

Ama ne yapılsa boştur. Zira sosyalizm insan tabiatına, insan bünyesine ve insanın yaşayışına zıt olan bir sistemdir. Daima insanla çatışma halindedir ve insanı köleleştirmeyi hedef tutar.

Bunun üzerine Soljenitsin de Rus makamlarına büyük bir tehdit savurup:

«Ruslar baskıya devam ederse intihar ederim». Diye haykırdı.

Bu tehdit büyük bir tesir meydana getirmiş, diğer Rus yazarlarına bir ümit ışığı olmuştur.

Rusya'da ve bütün Doğu Avrupa memleketlerinde artık herkes huzursuzdur. Sosyalizm bu huzursuzluğu katiyyen silememiş, daha da arttırmıştır.

Önümüzdeki asırlar insanla çatışma halinde olan nizamların çöküşüne ve insana huzur verecek gerçek nizamın doğuşuna sahne olacaktır.

ilericilik Modası

Gültekin SAVAŞÇI
(Y. Ö. O. Öğr.)

Son on yıldır ülkemizde çağın değerlerine ayak uydurma eğilimi vargücüyle gelişmekte, üzerinde kritik yapılmadan şuursuzca, bir takım kişiler moda ile değişmez gerçeği birbirine katmaktadır. Bilmem hangi ülkede birisi bir yerinimi açmış, yoksa acaip seslermi çıkarmış, bizim için gümrüksüz bir ithalât olur bu. Çok geçmez yankısını bir kadroda tesirli hale getirir. Ve ondan bir gün öncekiler beğenilmez, beğenenlerde «gerici» «tutucu» gibi kavramlarla nitelendirilir. Görünen köye bir klavuz aramakta bir moda şimdi. Kendimizden kaçmak sınır dışı fikirlere angaje olmak, her şeye el çırpmakta moda kavramına dahil edildi. Araçtırıcı zekânın yerine emeksiz hazırlara konmak, hazır kalıpları kendimize kaftan yapmak kolayımıza geleni doğru kabul etmek yanlışlıklarının içinde bocalamaktayız.

Tanzimatla, belirli şekilde ortaya çıkan batılılaşma eğiliminin bugün bizi nehale koyduğunu görmemek mümkün değil. Şuursuzca yabancı değerlere sarılmak ta o zaman başlamış. Önce «Hürriyet», sonra «Vatan», «Millet» gibi kavramları ithal edip bunların aksinin bizde mevcut olduğunu kabul etmek cehaletini göstermişiz. Ve o günden sonrada ithalat kotamız batı artıklarıyla devamlı dolup boşalmış. Her gün varlığımızı yapan unsurlardan atıp rengarenk uydu yamaları sırtımıza iliştirmişiz. Bunun adına Batılılaşma, kendimizede aydın süsü vermek cesaretini göstermişiz. Aydınlık, dokunulmazlık, ilerilicikte bunun maskesi olmuş.

Neticede hem kendimizi hemde milletimizi aldatmak gibi kötü bir sonuca vardık. Bu sonuçtan hem duran, hemde hareket eden aydın geçinen kişi sorumludur. Sorumludur çünkü, milletini seven kişi yıkıcı unsurlara dur demesini zekâsını, bilgisini kullanarak zamanında demeliydi. Nemelâzımcılığın bugünkü ahlâkta, dinde, ekonomide, politikada, örf ve adette, eğitim de doğurduğu çöküntüden sorumlu olan kimdir?. Hiç şüphesiz milletin aydınıdır.

Bu yargıya varmamızın sebepleri var şüphesiz. Bugün kapitalizmin avukatlığını, soyalizmin uşaklığını yapan unsurlar aydınlar kitlesinden değilmidir?. Doğru bildiğini Türk milletine anlatmak vazifesi iken onun yıkıcı faaliyetlerin bir arenası haline gelmesine göz yuman, bilgisini, yeteneğini milletinden esirgeme bencilliğini, cesaretsizliğini gösterenler yine aydınlar kitlesinden değil midir. Bu milletin alın teri ile var ettiği müesseselerde bilim otoritesi geçinip, gerçekte sahte fikirleriyle utopik saplantılarıyla gençliği anarşiye sürükliyenler Marxist — Leninist doktrinleri ilim diye öğretenler aydın geçinenler değil midir?. Bir takım ticari formullerle yurt kaynaklarını kapitalizmin ağına düşürenler, kendi soydaşı ezilirken ezeli düşmanlarına methiye yazanlar, kendi milletinin benliğinden yetişmiş liderlere bomba atıp, düşmanını bayrak yapanlar ilericilik modası kurbanı olan aydınlar değil midir?.

Bu saydıklarım asılsızsa kimdir bu günkü durumdan sorumlu tutulacak?. Acaba nüfusun % 80 ini teşkil eden köylü halk mı?.

netice vermiştir? Cidden merak etmekteyiz. Neden yüzlerce B. Trakya'lı «Medrese-i Hayriye» mezunu olup ilkokullarda öğretmenlik yapmakta olan bu kişilerin pedegojik sahada bir bilgisini artırmak için Türkiyede «Seminer» leri ihtasından ve devamından sarfı nazar edildi?

Netice ne oldu?

Bugün her biri Selanik'te Yunanlı pedegoklar tarafından yönetilmekteolan «Pedegojik seminer» lere devam etmekte ve öğretmenlik görevlerini de eskisine nazaran daha samimi bir şevkle ifa etmektedirler. Kaybeden yine bizler, üzülen ve vicdan azabı çeken yine bizler...

B. Trakya Türklerini yıllarca tedirgin eden mahut «Kara liste» efsanesi ve ucubesi mutlak surette kaldırılmalı ve Türkler arasında «Gerici» ve «ilerici» gibi tefrikler kat'iyetle yapılmamalıdır. Her birine Türkiye'ye gelmesi ve gezmesi için» de fakto» vize varilmelidir. Tarihin hiç bir devrinde muayen bir «Deformist» hareketin başkabir yerde «de-Fakto» adaptasyonu cihetine gidildiği ne görülmüş ve ne de işitilmiştir. Binaenaleyh, B. Trakya Türklerin de arzu edilmekte olan terakki ve istihale e tekamül ancak «De-jure» olarak inkişaf devrini bulacaktır. Çünkü, Türkleri telakkiye götürmek için - hatta şimdiye kadar- dahi ciddi bir çalışma ve faaliyet olmadığı gibi, gösterilmiş olan faaliyetlerde metot e sistem hatası ve kifayetsizliği vardır. Problemler üzerinde köklü bir «Revizyon» ve «Operasyon» yapmak için, ızdıraba amil olan «fikri-virüz» teşhis etmek gerekir. Halbuki şimdiye kadar muayen bir Konsültasyon» çalışması yapılmamıştır. Türk toplumunun sosyal, ekonomik kültürel klerikal ve hatta psikolojik faktörleri iyi şekilde tetkik edilmeli ve müteakin safhalarda muayyen projelerin tatbiki cihetine gitmelidir.

B. Trakya'da «İzdivaç arzusu» nun dışında bir istekle gelenlere kadkatiyetle «daimi ikamet» müsadesi verilmemelidir. Her ne suretle olursa olsun üç aylık ikametin hitamını müteakip, hiç bir gerekçe ve esbabı mucibeye bakılmaksızın geriye iade edilmelidirler. Bazı «Özel durum» lar saiki ile ana yurda iltica edenlerin istekleri dikkate alınmak ve her biri «İmroz» a gönderilip imroz'da «Mecburi iskan» na tabi tutulmalıdır. Hatta şu beş altı sene içersinde anayurda iltica edipte «Daimi ikamet» müsadesi verilmiş olanları topluhalde, İmroz'a gönderme cihetine gidilmelidir. Keza, muhtelif fakültelerden ve akademilerden ve buna mumasil okullardan me'zun olanların kat'iyetle B. Trakya ya avdetleri kesinleşmelidir. B. Trakya'ya avdet etmemekte israr edenlerin «Daima ikamet» leri «de-fakto» iptal edilmelidir. Aksi takdirde, bu hususun dışında alınacak olan kararlar ve işlemler kat'iyetle müsbet bir netice ve semere vermiyeceği gibi, Batı trakyada huzursuzluğa ve adem'i istikrarlı vaziyeti daha da artıracaktır.

YEŞİL VE KIRMIZI

(Baştarafı 6. sayfada)

yorlar. Sen boşa feryad et. Kırmızı çoktan yandı ve söndü. Sigorta çoktan attı. Lâmbalar çoktan karardı. Çokten gece oldu.

BATI TRAKYA İLE İLGİLİ İSTATİSTİK, DEMOĞRAFİK VE ÇOĞRAGİ BİLGİLER

Yunanistan'da 1961 de yapılmış olan genel nüfus sayımına göre, B. Trakyada genel Demoğrafik durum şöyledir?

Genel Demegrafik Durum : 376.755
Genel Yüzölçümü KM2 : 8,586

—Batı Trakya'nın vilayetleri—

Dedeağaç
Gümilcine
İskeçe

Dedeağaç vilâyetinin genel demoğrafik durumu	:	177.760
» » » Merkezde » »	:	17.000
» » » Genel yüzölçümü KM2	:	4.249
Mustakil belediye	:	4
Nahiye merkezi	:	74

Gümülcine vilayeti:

Gümülcine vilayetinin genel demoğrafik durumu	:	109.201
» » Merkezde »	:	30.000
» » Genel yüzölçümü KM2	:	2.586
Müstakil belediye	:	2
Nahiye merkezi	:	42

İskeçe vilayeti:

İskeçe vilayetinin genel demoğrafik durumu	:	89.594
» » Merkezde » »	:	26.000
» » Genel yüzölçümü KM2	:	1.751
Belediye (Müstakil)	:	2
Nahiye merkezi	:	32

Vilayetlerin genel demoğrafik durumu:

Dedeağaç	:	177.760
Gümülcine	:	109.201
İskeçe	:	89.594
Yekûn.....	:	376.755
Batı Trakya'da Müslüman — Türk unsurunun genel demoğrafik durumu:	:	177.000
Ortodoks Gagavus Türklerinin genel demokrafik durumu	:	64.154
Halen Türk ilkokulu sayısı	:	292
Türk köy sayısı	:	450

HİKÂYE

MENDİL

M. Ali TAŞLI
(Hazırlık sınıf Fen / D)

Köyleri dağın eteğinin az aşağısındaki düzlükteydi. Dağdaki Pınar Başından bir pınar süzülerek aşağılara, ovaya doğru kıvranır giderdi. Pınarbaşında herkesin bir bahçesi vardı. Her yıl bahçelere çeşitli sebzeler eker; yazın sebzenin tazesini kışın da kurusunu yerlerdi.

Köylerinin Pınarbaşı kadar güzel bir yeri daha varsa o da bağlıklarıydı. Bağlığın bağ zamanı her sabah arkadaşlarıyla giderler, gecenin ayazından ve tadından yarılan bedire bol üzümlerinden toplayarak köye dönerlerdi.

Altmışlık babasından başka kimsesi yoktu. Tarlalarını ortağa verirler, bahçe ile bağı da babasiyle işlerlerdi. O sene bahçe de, bağ da, ekin de hepsi iyiydi. Yalnız, köyün en güzel kızının nişanlısı seferberlik çıkınca askere gitmişti. Seferberlikten ya gelinir ya gelinmezdi. Bunun için gönlü gamlı, bunun için gönlü kederliydi. Her zaman en mutlu günlerini geçirdiği bağla pınarbaşı sıkıyor, hiç güzel görünmüyordu.

Bağ zamanıydı. Gidip bağdan getirecekti. Düşmanın geldiğini de o gün haber aldılar. Köylü endişeye düştü. «Kaçalım» dediler. Nereye kaçacaklardı? Kaçsalar bile bir canlarından başka birşey götüremeyip sefalete çıkacaklardı En iyisi köyde durmalıydılar.

Düşman ertesi günü öğleyin köye girerken muhtarıyle köylü teslim bayrağı ile karşı çıkmışlardı. Bu onlar için çok acı bir şeydi... Ama elden ne gelirdi ki. Gençler askerde idi. Köyde birkaç kişide silah varsa da kurşun yoktu. Karşı gelseler düşman köyü yerle bir edecekti. Şimdilik en doğru yol buydu.

Düşman köyde konakladı. Bir iki gün içinde köy camiini cephanelik yaptı. Gelir gelmez köylünün elinde olan her şeyi almıştı. Bağlarda üzüm falan koymamışlardı. Askerler köyde cirit atıyor, dışarı çıkan kadına kıza sataşıyorlardı. Geceleri askerlerin bulunduğu yerden bitmez tükenmez kahkahalar geliyordu.

Erkekler getiriyordu çeşmeden suyu. Daha doğrusu çocuklar. Askerler bazan çocukların ellerinden kabları zorla alıyorlardı. Şükür ki onların avluda kuyuları vardı. Yoksa onun altmışlık babası suyu nasıl getirecekti.

Düşmanın köye gelişinin üçüncü günüydü. Kuyudan su çekiyordu. O sırada avlunun önünden geçen düşman komutanı ona bakmış bakmış, sırıtarak gitmişti. Aynı gün düşman komutanı evin önünden üç dört defa daha geçti. Bu durum ertesi günü de devam etti.

Düşmanın gelişinin altıncı günüydü. Komutan eve gelerek kızı babasından istedi:

— «Bak babalık kızını prensesler gibi yaşatırım» dedi.

Bu duruma çok kızan babası komutanı evden koğdu. Ağır sözler söyledi. Komutan:

— Şimdi gidiyorum. Yarın yine bu zaman geleceğim. gönlünce kızını verirsen ne âlâ. Yoksa eziyetle alırım diyerek çıkıp gitti.

Ertesi gün kız iç odada, babası da dış odadaydı. Kapıları kilitlemişlerdi. Biraz sonra komutan yanında iki askerle geldi. Kapıyı kilitli görünce:

— «Aç babalık, kapı kilitlemekle sonuç değişmez» dedi. Hakikaten beş dakika sonra iki askerin omuz vuruşuna dayanamayan kapı kırılmıştı. Komutan tabancasını çekti. Sonra da iki askere kızın babasını göstererek:

— Bağlayın domuzu», dedi.

Askerler altmışlık Türk'e yaklaştılar. Kocamış bir aslana bir kurdun yaklaştığı gibi yaklaşıyorlardı. Ama yaklaşmalariyle yere çığlıkla yığılmaları bir oldu. Altmışlık Türk sağ yanındaki askerin kasaturasını çektiği gibi iki askeri de haklamıştı.

Bunu hiç beklemeyen komutan donup kaldı. Şimdi Türk'ün ne demek olduğunu daha iyi anlıyordu..

Altmışlık Türk yavaş yavaş ilerledi. Birden komutanın kapı tarafına kayarak Komutana:

— «Türklerle hiçbir zaman baş edemiyeceksiniz. Buralar sizin mezarınız olacaktır.» diyerek komutanın üzerine doğru yürüdü. yapacağı en doğru hareket de buydu. Ne kızını kurtarabilecek, ne de komutandan kurtulabilecekti. Zira komutanın tetiği basması an meselesiydi. Hiç olmazsa kahramanca ölmeliydi.

Birden iki el silah sesi duyuldu. Altmışlık Türk yere yığıldı. Son sözü KELİME-İ ŞEHADETTİ. Durumu anahtar deliğinden gören kız ise pencereden atlıyarak çoktan köyün içine dalmıştı.

İç kapıyı kıran komutan açık pencereyi görünce her şeyi anladı. Yavaş yavaş evden çıktı. Askerlerin olduğu yere doğru yürüdü. Birden cephanelik olan camiye girdiğini görerek:

— «Cephaneliğe giren var. Koşuuunnn!» diye bağırarak koşmaya başladı.

Komutan ve askerler cephanelik olan camiye girdiklerinde elinde bir sopanın ucuna bağlanmış yanan gazlı bir bezle köyün en güzel kızını gördüler. Şaşırdılar.. Arkadan gelenler de girdiler. Kız fazla beklemedi. Elindeki sopayı barut fıçılarına doğru fırlattı...

İnfilâk sesine gelen köylüler birçok insan parçaları ile köyün en güzel kızının daha ondokuzunda askere giden Turgut'u için saçının tellerinden süsleyip işlediği mendili buldular.

KÜTÜPHANECİLİK HAFTASI

(Baştarafı 1. sayfada)

lerini bilmiyor. Bu boşluktan istifade edilerek milletin dünyaya bakış açısı değiştirilmeye çalışılıyor. Kütüphanelerimiz vasıtasıyla da eski Yunan, Bizans ve Roma sevgisi bütün hızı ile propaganda ediliyor. Sokrat gibi ahlâksızlığın sembolü şahıslar ahlâk hocası olarak gösteriliyor. Rus ayısının milletimiz üzerindeki niyetleri malûm iken yapılan kültür anlaşmasiyle neşredilmedik kominist eser kalmıyor ve bunlar kütüphanelerimizi dolduruyor. Amerika ve diğer devletler de neşriyatla dost olarak takdim ediliyor. Millet ise kendi ideolojisinde olmayan bu milletlerin dost olarak takdim edilişinin altındaki tehlikeleri hissediyor ve büyük bir mukavemet içerisinde bulunuyor.

Milletin kütüphanelere, kütüphane haftasına ve kitaplara olan ilgisizliğinin sebeplerini burada aramalıdır. Bunun dışında bu mevzuda söylenilecek her söz yanlış olacaktır.

— SON —

ÇEŞMELERİMİZ

(Baştarafı 20. sayfada)

Beyhûde seslenir, beyhûde çağlar,

Bir sola bir sağa çoban çeşmesi» dediği dağ ve sahra çeşmeleri bile bizim ecdat yâdigârlarına karşı ferd olarak ihmalimize, duygusuzluğumuza isyan edercesine birgün çağıltısını kesiverirse hiç şaşmayalım..

BİLDİRİ

Büyük Türk Milleti,

Aziz millet evlâdı.

Türkiyede millet hayatının devam edip etmeyeceğini tayin eden bir mücadele devam etmektedir. Türkiyede sosyal, siyasî, iktisadî ve kültürel buhranın kaynağı Judeo-Grek menşeli kapitalist sistem, milletin darbeleri ile çökmeğe başlamıştır. Beynelmilel Yahudiliğin milletleri dejenerasyon aleti kapitalizm çökmeğe başlamıştır.

Millet iktisadî, içtimaî, ahlakî ve siyasî buhranın kaynağını görmeğe başlamıştır. Gayri ilmî, gayri millî ve gayri islâmî, Beynelmilel Yahudiliğin aleti kapitalist sistem milletimizi yok oluşa nasıl götürmektedir? Millet bunu öğrenmeğe başlamıştır. İşte Türkiyede Beynelmilel Yahudiliği ve maşalarını ürküten budur. Milletin gittikçe şuurlanarak devam eden mücadelesi, Türkiyede Beynelmilel Yahudiliğin siyasî, ekonomik ve kültürel bütün diktasını yıkacaktır.

Milletle millet düşmanları arasında devam eden bu mücadeleden, millet şerefle, şanla, ve zaferle çıkacak. Beynelmilel Yahudiliğin bütün aletleri kahredilecektir. Bu, millet mücadelesinin zaruri neticesidir.

Ancak Beynelmilel Yahudilik milletimizin uyanışını durdurmak ve mücadelesini dejenere ettirmek için iğrenç oyunlara girişmekten geri kalmamıştır. Millet ile milletin düşmanı Beynelmilel Yahudilik ve ajanları arasında devam eden savaşı, sınıflar arası savaş haline getirip dejenere etmek istemektedir. Bu maksatla komünistler, Türkiyenin buhranını Amerikan emperyalizmi ile açıklamakta, Amerikan emperyalizminin beyni Beynelmilel Yahudiliği gizlemek için var kuvvetleri ile çırpınmaktadırlar. Türkiyede gelirin gayri adil dağılımından bahsetmekte, millî gelirin yarısından fazlasını kaçıran, ekonomimiz üzerinde %2000 nisbetinde korkunç bir hakimiyet kuran Beynelmilel Yahudiliği maskelemeğe çalışmaktadırlar. Bütün bunlara rağmen milletin şuurlanan mücadelesi gün güne büyümektedir. Türkiyenin büyük ve küçük bütün şehir, kasaba ve köylerinde halk teşkilatlanmakta ve mücadeleye katılmaktadır. Milletin gençliği arasında ise hissi ve maceracı temayüller kaybolmakta; şuurlu ve hedefli mücadele başlamaktadır. Bir zamanlar komünizmin kalesi zannettikleri Çapa Yüksek Öğretmen Okulu şimdi sağcılığın kalesidir. Haklı ve devamlı gayretler neticesi olarak elde edilen bu netice, bütün okul ve fakültelerimizde de, mutlaka sağlanacaktır Zira biz haklıyız ve bunun için galip geleceğiz.

Üniversitedede yapılan millet mücadelesinin, hedefine doğru attığı her adamı, Beynelmilel Yahudiliğin uşağı komünistleri şaşırtıyor, ürkütüyor ve sinirlendiriyordu. Türkiyede gençler arasında komunist tahriki ile vazifeli, Dev-Genç adını alan maske teşkilat, 2 ekim 1969 günü yapılan

kongresinde bazı kararlar aldı. Bu kararların asıl gayesi, ne olursa olsun Çapa Yüksek Öğretmen Okulunda hakimiyeti ele geçirmekten ibaretti. Komunistler Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde ve Yurdunda, İ.T.Ü Yurdunda nasıl psikolojik ve maddi bir terör estiriyorlarsa, aynen bu terörü Çapa'da da uygulamağa karar verdiler. Yüksek Öğretmen Okulu F. K. F. adına yazılan bildiri, daha aktif mücadeleyi hedef alırken. Mehmet Cantekin Kırbo adlı Ermeni komitasına bağlılık arz ediyor ve proleter Sosyalizmine sadık olduğunu ilân ediyordu.

Bunun yanında gayri millî basın Ermeni piçlerini talebe lideri, komunist hainleri devrimci diye yüreklendirmekte devam ediyordu. Çapada komunistler F. K. F. kurultayında aldıkları kararı uygulamağa, yani terörü hakim kılmak için çalışmağa başladılar. Bu maksatla alenen komünizm propogandasını şirretce icraya kalktılar. Kendilerine yapılan ikazları nazarı itibare almadıktan başka, şımardıkça şımardılar. Komunist propogandacıların hıyanetleri ve feci akibetleri kendilerine hatırlatılınca, yalnız buldukları kardeşlerimize hainice saldırarak, önce bir, sonra üç kardeşimizi bıçakla yaraladılar. Bu hal sağ cephemiz arasında haklı bir infial doğurdu. Bütün bunlardan sonra, komunistler, tabanca taş ve molotof kokteyleri ile okulda yaptıkları barikatlardan toplu halde bulunan kardeşlerimize hücum ettiler. Mukabelede bulunan sağcıların karşısında, komunist hainler kurtuluşu kaçmakta buldular. Ve komunistler şirretliklerinin ve tecavüzlerinin cezasını bu sefer ağır ödediler.

Ancak mütecaviz komunistlerin terör teşebbüslerinin kırılması mücadelenin bittiğini göstermez. Aksine mücadelemiz komunizmin ve millet düşmanlığının bütün kaynaklarını kurutuncaya kadar devam edecektir.

Milletin mücadelesi hedefinden sapmayacak, gençlik saflarında olduğu gibi, bütün bir milleti içine alan mücadele gün gün güçlenecek ve milletin düşmanlarını kahredecektir.

Yaşasın milletin mücadelesi,
Yaşasın millet,
Kahrolsun millet düşmanları.

Yüksek Öğretmen Okulu
Talebe Derneği

Yüksek Öğretmen Okulu
Talebe Cemiyeti

MÜCADELE

Hasan Koca
(Y. Ö. O. Hz. Sınıfı Öğr.)

Bir hayal değil,
Eriyen karli dağlar,
Türk esir olamaz,
Kapanmalı yaralar.

İnleyen ecdad sesi
Mazimizden coşmalı
İmanlı gönüllerde,
Yıldızlar, güneşler doğmalı.

(Baştarafı 15. sayfada)

den kazanç temin eden siyonistler oldular. Beynelmilel Siyonizm bu ve buna benzer, nazariyleri milletlerin her türlü güzel değerlerini yok etmek için kullanmaktadır. Nitekim Siyonist (yahudi) hükemasının protokoller kitabı diyor ki:

«Darvin yahudi değildi, fakat biz onun görüşlerini nasıl yayacağımızı bildik ve dini yok etmek hususunda görüşlerini istismar ediyoruz.»

«Görüş ve fikirlerini terviç suretiyle, Darvin, Marx, Nitzche'nin muvaffakiyetlerini temin ettik. Goyimlerin ilimleriyle fikirde meydana getirdikleri ahlâkı yıkıcı yol bizim için tamamen malûmdur.» (3)

Bu durum yahudi ideolojisinin bütün dünya milletleri üzerinde tesir etmeye çalıştığı kültür emperyalizminin değişik bir yönüdür. Bu emperyalizm tesirlerini bütün dünyaya üs ettirmekte ve dimağları bu sapık zahlarla yıkamaktadır. Okullarımızla aynı sapık nazariyelerin ilim diye okutulması ve anti-darvinizmin bize aktarılmaması (4) milletimizin içindeki ajanlar vasıtasiyle yürütülen ideolojik harbin bütün şiddetiyle devam ettiğini göstermektedir.

Evet! Milletin ideolojisini yıkmak için sürdürülen soğuk harp bütün şiddetiyle devam ediyor. Millet düşmanları ise millet mücadelesinde sahte hedefler yaratmaya çalışmaktadırlar. Fakat bu zulmün zinciri ilelebet devam edemez. Elbette kırılacak ve millet hakiki değerlerine kavuşacaktır!..

---

(1) «Allah ilim asrında tecelli ediyor» isimli kitap «Canlı hücreler kendi vazifesini ifa ediyor» isimli makale.

(2) Taklitlerin Çarpışması M. Kutup Sh. 12-13

(3) «Al -tatavvur va'l-Sebatti hayat-ı Beşeriyye» isimli kitabın «Üç Yahudi» faslı

(4) Bir Fransız alimi iddia ediyor: «İNSANOĞLUNUN CEDDİ MAYMUN DEĞİLDİR»

Tercüman, 23. I. 1969

ÜLKERSİZ ÇAY SAATİ DÜŞÜNÜLEMEZ

PASTA BİSKÜVİLERİ EMSALSİZDİR.

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl : 9 = Sayı : 15 | 1969 | Aralık

PINAR

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

——o——

SAHİBİ

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına

Şefik DURSUN

Yazı İşleri ve İdarî Müdür

Yusuf ÇALIŞKAN

——o——

Yönetim Yeri

Yüksek Öğretmen Okulu

Çapa - İstanbul

Tel: 23 34 51

——o——

Kapak Resmi

Saim OKAN

Kapak Kompozisyonu

İsa EŞME

——o——

İlân :

Pazarlığa tabidir.

——o——

Abone :

Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.

6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.

Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

——o——

Yıl : 9 Sayı : 15

——o——

Aralık 1969

——o——

Dizgi ve Baskı:

Fatih Yayınevi Matbaası

——o——

Bu Sayıyı Hazırlayanlar:

Yusuf Çalışkan

Nebil Alparslan

Fiyatı 2 — TL.

BU SAYIDA

1 — Pınardan Okuyuculara
PINAR

2 — Akif ve Medeniyet Düşmanlığı
Necmeddin TURİNAY

3 — Sistemden Aksiyona
Süleyman KOCA

4 — İstiklâl Marşımız Değiştirilemez
Prof. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ

5 — Zekeriyâ Sertel'in Türkiye'ye Gelmesi Meselesi
Halil BAYRAKÇI

6 — Yahya Kemâl ve «Açık Deniz» in Hatırlattıkları
Zihni KAHRAMAN

7 — **Okulumuzda Tiyatro**
PINAR

8 — Hakka Sevgi
Hasan KOCA

9 — Uyan
Y. Kemâl CİVELEK

10 — Fikret ve Tarihi Kadîm
Mehmet CAN

11 — Azerbaycan'da Harf Devrimleri ve Sebepleri
Mustafa TOSUN

12 — Andığımız Yahya Kemâl
Doğan SİLLELİ

13 — Eğitimimizdeki Buhran ve Kaynakları
Erol ALTACA

14 — Yahya Kemâl'in Önemi
Yusuf OLGUN

15 — Yağmur
Alâaddin KİRMAN

16 — Liselerimizde Fizik Dersleri
Salim BİCİ

17 — Damdaki Kemancı
Nebil ALPARSLAN

18 — Kara Hançer
Mustafa GÜRSES

PINAR'DAN OKUYUCULARA

Aziz Okuyucu!

Elinizdeki şu mecmua bildiğiniz gibi bir talebe cemiyetinin mecmuasıdır. Cemiyetimiz mecmuayı devraldığından beri büyük gayretler gösterip, sizlere daha iyi bir mecmuayı sunmaya çalışmaktadır. Dergimiz tetkik edildiğinde anlaşılacaktır ki onun kültürel yönü daha ağır basmaktadır. Bu gün yabancı kültürlerin karşısına onlardan daha sistemli bir düşünce ve kültürle çıkmamız zaruretini elbette takdir edersiniz.

Bildiğiniz gibi bu ay Türkiye için çeşitli sarsıntılara sahne oldu. Öğretmen boykotu bunlardan biridir. Okulumuzda da geçen yıldan beri çeşitli kavga ve döğüşler eksik olmamaktadır. Öğretmenlik gibi kıymetli bir mesleğin elemanlarına bu gibi hareketlerin, kaba kuvvet gösterilerinin hiç de uygun olmadığı kanısındayız. Bu hususdaki görüşlerimizi Y. Ö. O. Talebe Cemiyeti olarak geçen sayımızda, okuyucularımıza sunmuştuk.

Gene bu ay birçok şair ve yazarlarımızın doğum ve ölüm günlerini içine almaktadır. Büyük Akif ve Yahya Kemâl bu aradadır. Bu sayımızda Akif ve İstiklâl Marşı hakkında Faruk Kadri Timurtaş'ın güzel bir yazısını koyduk. Yahya Kemâl hakkında ise Yusuf Olgun'un bir yazısı var. Bunların yanında Salim Bici arkadaşımızın yazısı da diğerleri arasında ayrı bir özellik arzetmektedir. Geçen yıl okulumuzda yapılan Yahya Kemâl ve Akif günleri İstanbul'da büyük yankılar uyandırmıştı. Bu sene de yapmaya niyetli olduğumuz bu önemli günleri artık daha ilerideki aylara tehir etmek mecburiyetinde kaldık.

Mecmuamız birçok yerlerde aranan bir mecmua olmağa başlamıştır. Anadolu'daki birçok okuyucularımızdan mektuplar gelmekte ve abone isteklerini belirtmektedirler. Okulumuzdan mezun olan «Yüksek Öğretmenler» in okulumuzla ve öğrenci arkadaşlarıyla temaslarını sağlamaları ancak şu küçük mecmuamız sayesinde olmaktadır. Ayrıca öğretmen ağabeylerimizin yazılarını beklediğimizi ve onları mecmuamıza koymaktan büyük zevk duyacağımızı bildiririz.

Hoşça kalın aziz okuyucu:

PINAR

AKİF VE MEDENİYET DÜŞMANLIĞI

Necmeddin Turinay

«Medeniyet» Size çoktan beridir diş bileyor,
...Evvelâ parçalamak, sonra da yutmak dileyor.

Zalim Avrupa devletleri imparatorluğumuzu yıkmak için, çok plânlı bir şekilde asırlardır çalışıyorlardı. İsmi çok duyulan, gerçeğiyle hiçbirimize öğretilmeyen ŞARK MESELESİ, aziz milletimizin ve onun temiz kültürünün Avrupa Türkiye'sinden ve Anadolu'dan sürgün edilmesi esasına dayanıyordu. Haçlı ruhunu besliyen Hristiyan taassubu, zalim devletleri, milletimizi parçalamaya sevkediyordu. Devletimizin içine yerleştirdikleri iç ajanlarla huzursuzluğu artırıyorlar ve gayr-i millî kültürleri bu ajanları vasıtasıyla resmileştiriyorlardı. Bu zalimler uzun çalışmalarıyla millî kültürden tamamen kopmuş, zevkleriyle yaşayışıyla, düşünce itibariyle «millî olabilme» vasıflarını yitirmiş bir nesli yetiştirmeye gayret sarfettiler.

Balkan savaşında, Trablusgarb'da mağlubiyetimiz plânlanmıştı. Gerçekde millet mağlub olmadı. Bu iç millet düşmanları Bulgar'a, Sırp'a, İtalyan'a gâlibiyeti, peymâne sunar gibi sundular. Avrupa Türkiye'sinin, Kırım'ın her fırsatta «Politik Hile» lerle elimizden çıkarılması Akif'in kalbinde derin yaralar açıyordu. Çok ızdırab çekti. Kendi kendini yiyordu. Gece sabahlara kadar milletinin perişanlığına, zalimlere teslim edilen Balkan Türklüğü'ne gizli gizli yas döktü.

Bunca perişanlık yetmiyormuş gibi, imparatorluğumuzu tamamen parçalamak için 1914 de, bizi tekrar harbe soktular. Milletimiz tarafından zâlim ve kahbe olarak vasıflandırılan İngilizlerle Fransızlar Çanakkale'de yarım milyon millet evlâ-

dını topa tuttular. Hakka, adalete, açık alınlara kurşun sıktılar. Anadolu âh-u figanla doldu. Analar dul, yavrular yetim bırakıldı. Köpekler gibi uluyan «Tek dişi kalmış canavar» ŞARK MESELESİ'ni adım adım ilerletiyordu. Büyük İmparatorluğun nüfusu on milyona indirilmişti.

Medeniyet canavarlaşmıştı. Bizi ezmek istiyordu, ezdi. Anadolu'da tütmemeyen ocaklar, gülmeyen yüzler, o yüzdendir. Akif'i tenkid edenler, medeniyet düşmanı diyenler, «Tek dişi kalmış canavar»ın kültür misyoneri olan iç ajanlarıdır. Şu ses bu milletin sesidir.

TÜKÜRÜN ehli salibin o hayâsız yüzüne!

TÜKÜRÜN onların asla güvenilmez sözüne!

«Medeniyet» denilen maskara mahlûku görün:

TÜKÜRÜN maskeli vicdanına asrın, TÜKÜRÜN!

Avrupalı zâlimdir. İnsafsızdır. Sahibi olduğu ideoloji ve doktrinler milletimizi yok etmek esasına dayanır. Onun ideolojisinden doğan kültürü ve yaşayışı da milleti, milleti millet yapan değerleri dejenerasyona, millî kültürü tahrife, iffeti, namusu, hayayı perişanlığa sürükler.

Onların kültürü, ahlâkı, imanı; milletimizin ideolojik yapısına yani bizim kültür, ahlâk ve imânımıza zıttır. İşte bu zıtlıktan Avrupalının zulmü doğuyor. Çanakkale'de yarım milyona bu zıtlıktan dolayı kurşun sıkıldı. Bunun için Avrupamenşeli her ideoloji bize kan kusturur.

Avrupalının sahibi olduğu teknik güç, bu zalim kültürün, bu zalim ideolojilerin emrine verildi. Zulme dayanan sefil iştihalar, kirli nazarlar, KIRIM'ı, KUDÜS'ü, TÜRKİSTAN'ı perişan ettiler. Anadolu'ya atılan güllelerden toprak bile yeşermedi.

Öyleyse Akif kime düşman?

«Sade garbın, yalnız ilmine dönsün yüzünüz,» diyen; atomu «maddenin kudreti zerriyesi» diye bundan tam elli sene önceden keşifle müjdeleyen Akif kime düşman'

Saban yerine kullanılan traktöre mi, eşek yerine kullanılan kamyona mı? Yoksa Edison'un ampulüne Pastör'ün kuduz aşısına mı düşman? Elbette hayır! Hayır!

Akif Avrupalmın bile zihnini, şuurunu köleleştiren, insan tabiatına aykırı olan, insanı hayvanlaştıran sapkın ideolojilere ve bu ideolojilerden doğan sapkın kültürlere düşmandı. Hakka hakikate diş bileyen zulüm fikrine düşmandı.

Keder de söz mü ya? Alkışlıyordu celladı

Utanmadan koca yirminci asrın evlâdı!

——oOo——

«İçtimâî ağrılarımız
Tuttukça mazîyi ithâm
Etmek umûmî bir derd
Oldu.»

Yahya Kemâl
Eğil Dağlar

SİSTEMDEN AKSİYONA

Süleyman Kocabaş
Yük. Öğr. Ok. Hz. Lisesi

Millet, bünyesiyle canlı bir bütündür. Bu bütünlüğü çeşitli veçheler kuşatır. Başta dil, din, tarih, kültür ve toprak beraberliği içerisinde çerçeveleşen bir toplumda; hukuk, iktisat, eğitim, ilim, medeniyet müesseselerinin gerçek veçhile tezâhürü ile sarsılmaz bir millet hayatı doğar. Bugün, millet hayatını tanzim eden yukarıdaki veçhelerin ahenkli ve her ferdin iradesinde objektiflik kazanmış sistemine ve bu sistemi canlı hayata hâkim kılacak aksiyoncu harekete herşeyden önce ihtiyacımız vardır. Millîlik özelliğimizi devam ettirmemiz, varlığımızı korumanın en esaslı teminatıdır. Bu tarihî ve fıtrî bir zarurettir. Çünkü, milletin varoluşunda ve çağdaşlaşmasında en önemli unsurlar millî değerlerdir. Millî çalışmaların gayesi bu alana yönelmedikçe, kozmopolit faaliyetler içerisinde erimeye yüz tutan millet bünyesine hiç bir ferdin vicdanı razı olamaz.

En gelişmiş bir toplum düzenini ifade eden, «millî ve medenî düzen» çerçevesi içerisinde bulunmayan her hareket bizim nazarımızda geçerli değildir. Milletlerin tarihlerindeki tekâmülü ile ilmîlik kazanan millî kültürlerden en esaslısı Türk kültürüdür. İlk defa Orta Asya'da filizlenmeye başlayarak, ilk sistemleşme hareketinin burada başlayıp; yine ilk medenî temelin burada atıldığı tarihî hakîkat içerisinde, insana uyan bir tekâmülle zamanımıza kadar uzanan Türk kültürü, gerçekten tam bir medenî millet bünyesi meydana getirebilecek güçtedir.

Tarihte insana uyan bir nizam, devamlı aranan nizam olmuştur. Ancak gerçek ve mutlak bir nizam, insana uyuş vasfını üzerinde bulunduran ilmî bir kültürle mümkündür. İddia ediyoruz ki, bu kültüre yegâne örnek Türk kültürüdür. Türk kültürünün sistemi ve aksiyonu arasındaki ilişkilerin oldukça uygun oluşu kültürümüzün ne kadar canlı ve bütünleyici bir özelliğe sahip olduğunu gösterir. Zâten bütün kültürlerde aranan en esaslı unsur budur. Sistemi aksiyonuna uymayan kültürlerden bahsedilemez.

Fertlerin ve toplumların faaliyetleri, kendilerini mutlu kılmaya yönelmiştir. Bütün faaliyetler, kültürle çerçevelenirken, hedefe ulaşmaktaki asıl sır; vasıta ve gaye olan veçheleri en iyi şekilde işleyerek aksiyonu bir bütün hâlinde hâkim kılmaktır.

Bugün, Türk, İslâm, Garp kültürleri arasında bir sentezi ifade ederek, karşımıza çıkan yeni Türk kültürünü keşmekeşlikten kurtarmanın tam zamanıdır. Türk kültür sisteminin temeli, millî varlığın devamını ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmayı kayıtsız şartsız gerektirir. Tarihî şeref ve gururumuz, İslâmî hayatımız ve Garb'ın sâdece ilim ve tekniği ile bütünlüğünü sağlayacak olan kültür sistemimiz varoluş mücadelesine girdiğimiz bir devrede en büyük kuvvet ve dayanağımızdır.

Bu sistemin aksiyonundan sağlıyacağımız neticeler, tekrar eski tarihî şeref ve gururumuzu sağlamanın yoludur.

Hedef ve hayatımızın gayesi, millî kültürdeki sistemi aksiyona hâkim kılmaktır. Bu yolun yolculuğunu yapan Türk gencine ne mutlu.

AKİF HAFTASI DOLAYISIYLA

İstiklâl Marşımız Değiştirilemez

Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş

Büyük Millet Meclisince kabulünün 48. yıldönümünde hiçbir tören yapılmadığı için derin üzüntü duyduğumuz İstiklâl Marşımızın değiştirilmesi hakkında son günlerde çatlak sesler işitilmeğe başlandı.

Prozodi (güfte ile beste arasındaki uygunluk) bakımından hatalar bulunduğu için değiştirilmesi gerekiyormuş. Böyle bir durum olabilir. Fakat müzik otoriteleri notalarda yapılacak ufak değişikliklerle, düzeltmelerle bestenin islâh edilebileceğini, daha düzgün bir hâle getirebileceğini söylemektedirler. Böylece güftenin değiştirilmesi isteğinin çok yersiz ve mânasız olduğu anlaşılıyor.

Bestenin islâh edilmesi, prozodi hatalarının giderilmesi meselesi ise, daha fazla ihmâl edilmemelidir. Esasen marşın bestekârı Zeki Üngör merhum da, bir kaç yıl önce eserinin aslına uygun olmayan şekilde çalınıp söylendiğini, temposunun böyle ağır olmadığını ortaya koymuştu.

İstiklâl Marşının başka besteleri de vardır. İlk zamanlarda söylenen Zeki Bey'inki değildi. Beste sonradan değiştirildi. Gerekiyorsa yine de değiştirilebilir. Çünkü mesele, besteye uygun güfte yazmak değil, söze uygun beste meydana getirmektir. Bu işte esas güftedir. Zaten, önce İstiklâl Marşının sözü için müsabaka açılmış, seçilen eser sonra besteletilmiştir. Bugün söylediğimiz Zeki Üngör'ün bestesi halk tarafından beğenilmiş, benimsenmiş bulunmaktadır. Beste sevilmiş ve yerleşmiştir. Ufak tefek aksaklıkları giderilir ve her seviyedeki topluluklar tarafından kolayca söylenebilecek bir duruma getirilirse mesele kalmıyacaktır. Böylece, marşın bestesinin de değiştirilmesine hiç bir sebep olmadığı açıkça görülmektedir.

İstiklâl Marşını değiştirmek fikri yeni değildir. Zaman zaman ortaya atılır. Bu arzuyu ileri sürenler umumiyetle kasıtlı hareket eden, vatanî ve millî duyguları zayıf kimselerdir. Bu konuda sayın Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel kanaatlerini «bu, komünistlerin ötedenberi arzu ettiği bir şey» şeklinde ifade etmişlerdir. Atatürk zamanında da İstiklâl Marşını değiştirmek isteği ileri sürülmüş, fakat İstiklâl Savaşının büyük başbuğu bu düşünceye iltifat etmemiştir. Üniversite tahsilimizin son kısmına rastlayan İkinci Dünya Savaşının sona erdiği yıllarda da İstiklâl Marşımızı değiştirmek arzusu taşıyanlar olmuştu. Adını vermek istemediğimiz bir şair - yazarın bu isteği o zamanlar üniversite gençliği tarafından büyük infialle karşılanmıştı.

Milletlerin mukaddes tanıdıkları şeyler vardır. Millî marşlar bunlardan biri-

dır. Mukaddesat arasında yer alan madde ve hususlar değiştirilemez. Bayrak da nihayet bir bez parçasıdır amma, millî bir sembol olarak yüzyıllar boyunca bütün sevinçli ve üzüntülü günlerimize katılmak suretiyle tarihimize, geleneğimize girmiştir. Binbir hâtırayla kendisine bağlanmışızdır. İstiklâl Marşı da tarihleşmiş, millîleşmiş, geleneklerimize karışmıştır. Millî mukaddesat, çamaşır değiştirir gibi değiştirilemez. Milletlerin dilini, vatanını değiştirmek imkânsızdır. Bunlar gibi mukaddes olan bayrak ve millî marşları da öyle rastgele ve keyfî surette değiştirmek olmaz. İkide bir İstiklâl Marşını değiştirmek maksadiyle ortaya atılmak çılgınca ve haince bir harekettir.

Millet hayatındaki büyük çalkantılar, ölüm - kalım savaşları çok tesirli ve büyük sanat eserlerinin meydana gelmesine sebep olurlar. Bunlar, bütün milletin ruhuna tercüman olan dev eserlerdir. Böyle eserleri, kendilerini meydana getiren sanatkârların değil, bütün milletin ortak malı saymak gerekir. İstiklâl Marşımız da böyle bir şiirdir.

İstiklâl Marşını değiştirmek istemek, İstiklâl Savaşı şehitlerinin ve Atatürk'ün aziz hâtıralarına saygısızlıktan başka birşey değildir. Atatürk devrinden bize kalan bir değerli yadigârın üzerine titremek gerekir. Hem bu memleketin marş değiştirmekten başka bir meselesi, dâvası yok mudur ki, bir takım kendini bilmezler zaman zaman bu arzuyu ortaya atıyorlar? Milletler hatıralarla, geleneklerle, tarihle, millî mukaddesatla yaşarlar.

Bir istihkâm subayı olan Rouget de Lisle'in 1792 de yazdığı Fransız millî marşı «Marseillaise» i, Fransızlar o tarihten bu yana iki İmparatorluk, dört cumhuriyet ve bir muvakkat hükümet kurulmasına rağmen, değiştirmeyi akıllarına bile getirmemişlerdir. Çünkü millî gelenekler terk edilmezler. Millî konular, çocuk oyuncağı değildir. Her önüne gelen onlar üzerinde tasarrufta bulunamaz.

Bir hâdiseyi ve meseleyi meydana geldiği muhit ve tarihî, şartlar içersinde ele almak gerekir. İstiklâl Marşı, İstiklâl Savaşı heyecanlarını dile getiren bir iman ve ümit şiiridir. En karanlık günlerde ruhlara kuvvet vermiştir. İstiklâl Marşı ilhamını halktan alan, halkın duygu, heyecan, arzu ve ümitlerini terennüm eden bir âbidedir. Marş o kadar milletin kendi sesidir ki, şair bunu «benim değil, milletimindir» diye kitabına bile almamıştır.

Yeni bir İstiklâl Marşı yazılamaz. Bunun yazılması için, yeni bir İstiklâl Savaşı şartlarına ihtiyaç vardır. Bu hususta ise, rahmetli şâir şunları söylemiştir: «İstiklâl Marşı bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu ben de yazamam. Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lâzım. Allah vatanımızı istiklâlimizi tehlikeye düşürüp yeniden bir İstiklâl Marşı yazdıracak günleri göstermesin...»

Ismarlama şiirin hiç bir değeri yoktur. Hele millî konularda hiçbir mâna ifade etmezler. Bütün milletin duygu ve heyecanını tercüman olan eserler, zamanında ve hâdiselerin içersinde meydana getirilir. Oturduğu yerde ve aradan kırk yıl geçtikten sonra, milleti ayaklandıracak, ruhunu titretecek şiir yaz-

(Devamı sayfa 19 da)

Zekeriya Sertel'in Türkiye'ye Gelmesi Meselesi

HALİL BAYRAKÇI

Yük. Öğr. Okl. Mat. Böl

Sol bir ideoloji emperyalizmi tesis etmek için maddi ve manevî bütün vasıtalardan istifade eder.

Emperyalist (yani sol) kültürlerin köleleştirme vasıtalarından en büyüğü basındır. Bugün Türkiye'de basın milletimizi îman ahlâk kültüründen soymak ve esirleştirmek için faaliyetlerine devam ediyor. Bir taraftan uyutma ve uyuşturma işini yaparken diğer taraftan gayr-ı insanî sol nizamları kurtuluş reçetesi olarak gösteriliyor. Beşinci kol faaliyeti yürüten basın millete küfretmeğe devam ediyor.

Son günlerde gayr-ı millî basının vatanperver olarak sunmağa çalıştığı Zekeriya Sertel kimdir? Türkiye'de gazetecilik mesleğinde acaba hangi emperyalizmin ekmeğine yağ sürmüştür.

Bu adamın eşi Sabiha Sertel dergi ve gazetelerde yazdığı yazılarla beynelmilel komünizme hizmet etmiştir.

Millî mücadeleden kaçıp Amerika'da kafasını materyalist kültüre kiralayan bu kadın, birçok komünistle beraber «Yeni Edebiyat» dergisini çıkarmakta idi. Bu dergi 26. sayısında kapatılmıştır. İstanbul sıkı yönetim komutanlığı bir çok komünistle beraber Sabiha Sertel'i de yakalamış fakat millet aleyhindeki çalışmalarına daha sonraları değişik bir şekilde devam eden bu kadın ve kocası Tan Gazetesi'ni çıkarmışlardır.

Millî kültürü yıkmak ve yerine mater-

yalist kültürün şuurlar üzerindeki emperyalizmini kurmak hedefine yönelen bu çalışmaları gençlik tarafından tepki ile karşılanmıştır. Milletin imanına ve kültürüne kovalar dolusu hakaretler yağdıran, millet düşmanlığını açıkca icra eden bu gazete sahipleri hakkettikleri şamarı yemişlerdir. 1945 de gençlik burayı basarak ihanetlerinin cezasını vermiştir.

Yine bu kadın yazmış olduğu «Roman Gibi» isimli eserinde Rus dostluğundan bahsetmiş, Rusya'nın kötü niyeti olmadığını belirtmiştir. Tıpkı bugünkü birçok komünistin «Rusya emperyalist değildir. Sulh içinde yaşamak istiyor» diyerek komünizme kalemlerini kiralamaları gibi.

Rusya Deli Petro'dan beri emperyalist niyetlerine devam etmektedir. Daha geçenlerde Rusya'nın Türkiyedeki ateşe milteri kendilerinin Akdeniz memleketi olduklarını ifade etmiştir. Türkiye'yi nüfuz bölgesi kabul eden Rusya vatanımızı komünist kuşatma zinciri içine almıştır. Memleketimiz komünist faaliyetlerin odak noktası durumuna getirilmiştir.

Şunu iyice belirtmek lazımdırki, Rusya ile dost olunamaz. Ancak politik ilişkiler kurulabilir. İdeolojileri aynı olan fert ve milletler dosttur. İdeolojiler zıtlaşınca dostluk ortadan kalkar, topyekün harp başlar. Zaten bu harp eskidenberi devam edegelmektedir. İşte millet düşmanları bu mücadeleden galip çıkmak için içimizden kiraladığı ajanlarla kendisini bize dost gösterme çabasındadır. Bir zamanlar bayrağımıza haç takarak hıristiyan dostluğundan bahseden dönmeler ve şuuru köleleşmiş insanlar bugün değişik bir kılıkla Yunan, Amerikan, Rus vs. dostluğundan bahsetmektedir. Gerçekte milletimiz nazarında Amerika'ya satılmakla, Rusya'ya satılmak arasında zerre kadar fark yoktur. Her ikisi de satılmışlık ve ajanlıktır.

1952 tevkifatından sonra Zekeriya ve Sabiha Sertel komünist memleketlere kaçmış, Rusyada tam 8 yıl kalarak milletimiz aleyhindeki faaliyetlerini orada yürütmüşlerdir. Romanya'dan komünist Çin'e kadar komünist ülkelerde 17 yıl kalan Zekeriya Sertel'in karısı Bakü'da ölmüştür.

Türkiye'de çıkardığı gazetede «Ben bu vatana babamın babası ile bağlı değilim, bayrak değişir vatan değişir» diyen bu adamın yukarıdaki ifadesinden Moskova'ya kaçışını ve orada kalışının sebeblerini anlamış oluruz. Demekki bayrak orak-çekiçli olunca vatanı da Moskova oluyor.

Vatan anlayışı böyle olan bir şahsın vatan hasretinden bahsedilebilir mi?

Vatana ecdadı ve imanı ile bağlı olmayan bir kimsenin millete hizmetinden ve dostluğundan bahsedilemez. Zaten komünistler millet mefhumu ile alay ederler. Milletleri değer ve karekterlerinden soyarak beynelmilel bir cemiyet sistemi kurmak isterler.

1952 yılında Türkiye'den kaçan Zekeriya Sertel neden 17 yıl komünist memleketlerde kaldıktan sonra geri dönmek istemektedir? Bu sorunun cevabını yine kendisi vermiştir:

«Komünist rejimi yaşadım, bunları Türkiye'de yazmak istiyorum.» Evet gerçekte bunun için gönderiliyor. Fakat nasıl yazmak?

Türkiye'de komünist hareketlerin hızlandırılmaya çalışıldığı şu günlerde Rus teknisyenlerinin gelişi ve yapılan antlaşmalar, ayrıca bu adamın dönüşü tesadüfi değildir.

Bugün komünistler propoganda safhasını aşmış devletin temellerini yıkma hareketine girişmişlerdir. Son yıllarda yapı-

(Devamı sayfa 14 de)

YAHYA KEMÂL ve «AÇIK DENİZ» İN HATIRLATTIKLARI

ZİHNİ KAHRAMAN
İst. İlk. Öğ. Ok. 3/A No: 517

Kardeş İlköğretmen Okulu'ndan Zihni Kahraman'ın yazısını mecmuamıza koymaktan büyük zevk duyuyoruz. Zihni'lere ve bütün kardeşlerimize Pınar'ın sayfaları açıktır.

Türk Milleti tarih boyunca hür yaşamış bir millettir. Çağları içine alan bir milletin hayatında elbette ki birçok galibiyetleri ve mağlubiyetleri olacaktır.

Orta Asya'dan Avrupa içlerine, Avrupa içlerinden Afrika ortalarına kadar bir çığ gibi büyümüştür. Daima din ve hak yolunda yürüyen bu millet, düşmanlarına sık sık baskınlar yaparak kendilerine destanlaşan bir tarih yaratmışlardır. Medeniyet ve insanlık duygularının temelini atan bu millet zamanla bu topraklara sığmaz olmuştur

Bu taşkınlık onları büyük bir göçe zorlamıştır. Böylece Altaylar'dan dünyanın dörtbir yanına göçler, akınlar başlamıştır. Çeşitli adlar alan bu kafileler Anadolu'da Selçuklu İmparatorluğunu kurmuşlardır. Tarih boyunca düşman tarafından parçalanamayan, ancak kendi içinden parçalanan bu milletin -bir talihsizlik eseri- başına yine bu dert gelmişti. Parçalandı. Çeşitli beylikler kuruldu. Osmanlılar bu beyliklerin en küçüğüydü. Bu küçük beylik diğerlerini yenip bir devlet kurmayı başardı. Başına gelen dirayetli padişahlar sayesinde hızla ilerledi. Zaferden zafere, fetihten fetihe koştu. Bir yandan bunları yapıyor, bir yandan da medeniyetin. sanatın zirvesine ulaşıyordu. Bu iman ve güç birliği onlara bitmeyen bir azim ve kuvvet veriyordu. Dünyanın her yanına medeniyeti sanatı ve tarihiyle altın bir tarih yazdılar.

Hiçbir milletin tarihinde bulunmayan bu eşsiz başarılarımız yanında muhakkak ki başarısızlıklarımız da olacaktır. Hiçbir milletin ömrü devamlı galibiyetlerle sürüp gidemez. İşte bu uğursuz gün bize de geldi çattı. Baştaki adamlar akılsız ve korkaktı. Millet yoksulluğa sürükleniyordu. Ordumuz mağlup oluyor ve vatanımız gün geçtikçe küçülüyordu.

İşte Yahya Kemâl, Açık Deniz şiiriyle acıklı günlerimizde, eski zafer dolu günlerin hatırasıyla yaşar. Sınırlarımız yavaş yavaş geri çekilmektedir. Ordumuz devamlı yenilgiye uğramaktadır. Balkan Şehirleri birer birer elimizden çıkmaktadır. Yahya Kemâl elimizden giden bu şehirlerin acısı yanında bir de oradaki hatı-

ralarını duymaktadır. Eskiden bizim topraklarımızda akan sular şimdi düşman topraklarında hüzünle akmaktadır. Halk, köyleri ve şehirleri boşaltıp geri çekilmektedir. Bu göçlerden arda yalnız acıklı duygular kalmaktadır. Atalarımızın kahramanca aldıkları bu toprakları biz çaresizlik içinde düşmana terketmekteyiz. Durmadan küçülen sınırlarıyla vatanımız adeta yas tutmaktadır. Bütün bunların yanında Yahya Kemâl eski başarıların tekrar kazanılabileceğini duyar. Suların sesi onun bu zannına karışır.

Yahya Kemâl sonsuzluk duygusu içindedir. O karaları sınırsız bilirdi. Ancak Batı Avrupa kıyısına gidip karaların denize dayandığını görünce, onun da sınırlı olduğunu gördü. Bu duygusuyla sınır kabul etmeyen atalarımız arasında ilgi kurdu. Oysa şimdi millet yoksulluk ve düzensizlik içindeydi. Millet küskündü. Milletleri yok olmaya götüren önemli sebep şimdi de bizim başımızdaydı. Bir millet küskünse o millet yok olmaya mahkûmdur.

Türk Milleti öyle bir millettir ki insanlığı ve kahramanlığiyle kendilerine şerefli bir tarih yazmıştır. Bu milleti kalkındırmak için onun psikolojisini anlamak kâfidir. Bu iş günümüzde oldukça başarılı yürütülmektedir. Aynı millet İstiklâl savaşında dünyayı şaşırtan bir kahramanlık daha göstermiştir. Türk milletinin yok olmayacağını, vatanının parçalanamıyacağını, dünyaya bir kere daha haykırmıştır.

Bu milleti, çağdaş uygarlık ve çağdaş sanat seviyesine çıkarmak için küstür memek yeter. Milletin bu psikolojisi günümüzde çok iyi anlaşılmıştır. Bu millet küsmedikçe herşeyi başarır. İsterse bir kurtuluş savaşını ve yine isterse bir başka İstanbul'u yeniden fethedebilir.

OKULUMUZDA TİYATRO

Y. Ö. O. T. C. Tiyatro Kolu'nun hazırlamakta olduğu «BEKLEYENLER» (Bitmeyen Mücadele) isimli eserin sahneye konulması için yapılan çalışmalar hızla ilerlemektedir. Tiyatro kolu ilgilileri piyesin Ocak ayının ilk yarısında sahneye konulacağını ifade etmektedirler. Eserin yazarı okulumuz öğrencilerinden Remzi Özçelik'tir. Remzi Özçelik 5-6 sömestre ve Fizik-Kimya bölümündedir. Okulumuzdan böyle milliyetçi bir yazarın çıkması bizleri ziyadesiyle memnun etmektedir.

Arkadaşımız vermiş olduğu eseriyle «Milliyetçi piyes» türünün önderliğini yapmaktadır. Şimdiye kadar böyle eserlerin yazılmamış olması Türk Milleti için cidden üzücüdür. Fakat yol açılmıştır. Hatta arkadaşımız ikinci eserini de bitirmiştir. Türkistan dramı, Kıbrıs faciası, Batı Trakya tragedyası; dururken Vietmam türküleri yakan sosyalistlere verilmiş olan ilk cevaptır. Bizi anlatan, bizim dertlerimizi dile getiren eser olması itibariyle önemlidir. Tarih boyunca Türklerin hakimiyeti altında, krallar gibi yaşamış olan ufak milletlerin, Türklerin adalet severleliği ve merhamet duygusu tesiri ile gösterdiği zaafı, kendilerine düstur eden kişilerin şahsında, bu milletlerin bizi en zorlu zamanlarımızda arkamızdan nasıl vurduklarını ve biz Türkler'i yok etme gayretlerini dile getirmektedir.

Remzi Özcelik'e tebrik ve teşekkürlerimizi bildirirken, üstün başarılarının devamını dileriz. Daha başka eserlerini bekliyoruz. Şimdi gözlerimiz sahneye konulmakta olan «BEKLEYENLER» dedir.

HAKKA SEVGİ

Bir çift göz görüyorum
Derin, yeşil zümrüdü
Bal rengi saçlar
Arzu dolu bakışlar
Asrın tek ümidi

Dikenli yolların
Çıplak ayaklı yolcusu
Mavi engin denizin
Amansız en son ucu

Zamanın mevhumu
Çıkaracak apaçık
Belki huzur bulacak
İnsancıklar azıcık

Çatışan menfaatler
Açacak araları
İmkansız tedaviler
Yakacak yaraları

Arar huzur,
Vicdanın serbestliği
Yoktur kötüde ancak
İyinin güzelliği

Yeşil baharda dallar
Kuşların cıvıltısı
Mesut gülüp açanlar
Sevginin hışırtısı

Beyaz kırmızı güller
Boyun eğen bülbüller
Tabilikten çıkarlar
Güzelim diyen şehirler

Y.Kemâl Civelek

UYAN

Uyan artık ey Türk oğlu.
Gelir düşman sağlı - sollu,
Acımıyor yaban gülü,
Uyan artık ey Türk oğlu.

Tarihin bir destanısın.
Geleceğin arslanısın,
Bilgi sende paslanmasın,
Uyar ırtık ey Türk oğlu.

Senin dinin HAK dinidir.
Yarın bugünden yenidir,
Şimdi ilimler günüdür,
Uyan artık ey Türk oğlu.

HASAN KOCA

Çayır, amber kokulu
İnsan Allah'ın kulu
İnkâr edilir mi hiç
Bu yoldur Hakkın yolu

Kalblerden silmeli
Kötünün izlerini
Kabul etmeli ilmin
Bu günkü kudretini

Dünyanın nimetini
Bütün ömür bilmeli
Acı, dert çeksek de
Tebessümle gülmeli

Fikret ve Tarihi Kadim

MEHMET CAN
Türkoloji Böl

Judeo-Grek kültürüyle yetişen ve bu kültürü edebiyatta işlemeye çalışan Serveti Fünun nesli, hayat karşısında bedbin, ümitsiz ve melânkolik ruha sahip bir nesildir. Serveti Fünûn mecmuasının etrafında bir araya gelen kadronun en mühim sinamalarından Tevfik Fikret, mizacı itibariyle realiteden nefret eden, içinde hissettiği boşluğu hayal ile avutmaya çalışan bir şairdir.

Milli düşünceden yoksun, milletin bağlı olduğu değerlere düşmanlığını açıkça ifadeden kaçınmayan Fikret'in, 1321'de kaleme aldığı Tarih-i kadîm isimli şiiri, bu milletin altı asırlık tarihi hakkındaki karanlık görüşlerinin tezahürüdür.

Bu şiir; ecdadımızın düşmanlara karşı elde ettiği başarı ve kahramanlıklarını derin boşluklar içinde, karanlık ve uzun bir geceye benzetilerek başlıyor.

Ve cebininde altı-bin yıllık
Buruşuklarla şüpheler karışık

diye altı asır bütün dünyaya liderlik yapmış olan milletin tarihini, alnı buruşuk ve şüphelerle karışık olarak tavsîf ediyor.

İdeolojisinin emrinde hareket ederek vardığı her yere huzur, gittiği her yere seâdet götüren şanlı ve şerefli ordumuzu, kan saçan bir bulutun ağır gölgesine benzeterek arkasından:

Başta, en başta kanlı bir bayrak;
Onu bir kanlı tâc eder ta'kip

derken rengini; Alpaslan Gâzî'nin, Kosova kahramanı Murad Hudâvendigâr'ın ve harplerde şehit düşen atalarımızın kanından alan şerefli bayrağımıza kan kusuyor. Gerçekte kanlı bayrak, yüz milyon Müslüman Türk'ün kırk yıldan beri yaptıkları millî kurtuluş savaşlarını katliamla söndüren, hürriyet aşkı üzerine orakla, çekiçle yürüyen kızıl bayrak olabilir.

Her şeref yapma, her seâdet piç;
Her şeyin ibtidası, âhırı hiç.
Din şehit, ister, âsumân kurban;

Her zaman her tarafta kan, kan, kan!. diyerek atalarımızın, memleketin istikbâli için büyük te'sirleri olan Malazgirt, Çaldıran, Kosova v.s. zaferlerini en âdî kelimelerle itham ediyor. Millet ideolojisinin bekâsını sağlayıp onu bütün dünyaya hâkim kılmak için şehit olan Kılıç Arslanlar'ın, Ulubatlı Hasanlar'ın; Çanakkale'de millet düşmanlarına vatanı çiğnetmemek, milletin nâmusunu kirletmemek ve millî ahlâkın ayaklar altına aldırmamak için can veren millet evlâtlarının şehitlik mertebeleriyle alay ediyor. Anadolu'nun fethi ve bu günkü Türkiye'nin kurulması, Bizans sürülerine karşı verilen Malazgirt zaferinin kazanılmasıyla olmuştur. Bunda bütün dünya tarihi birleşmiştir.

Tarihteki kahramanlıklarımızın esasını «kan, vahşet, şehirleri batırma, orduları mahvetme, kesme, kırma, koparma, sürükleme ezme ve yıkma» temelleriyle

vasıflandırıyor. Bu vasıflar ise A.B.D. Başkanı Yahudi Wilson'un teşvikiyle; Anadolu'yu kasıp kavuran, ocaklar yıkan çocuklara kıyan, yaşlıları ezen, kadınları dul bırakan Yunan sürülerinin, en adi vahşetleri icra eden Moskof köpeklerinin ve milletin ideolojik temellerine saldıran kahpe İngiliz ve Fransız'larındır.

Alman İmparator'una esir düşen Fransa Kral'ını bir mektupla serbest bıraktıran. Avrupa'lı İmparatorlar atının özengisini öptükleri için iftihar duyan, millete dayanarak büyük bir kudrete sahip olan Osman'lara, Orhan Gazi'lere, Fatih'lere, Yavuz'lara ve Kanûnî'lere:

Bu ne kadar vicdanları sızlatan kötülük, bu ne utanmazlık

Yere geç bütün kudretinle ey başbuğ!

diyerek hakaret ediyor.

Tarih «geleceğin köhne tahtı olduğunu, mutlaka yıkılmak gerektiğini; tacın sönük nur olduğunu, onun için parçalanması icap ettiğini» söyliyerek, maziye açıkça düşmanlığını ifade etmiş oluyor.

Kendisi:

Ne harp eden, ne muharebe, ne akın,

Ne sataşma, ne sataşacak, ne sefalet,

Ne şikâyet ne istibdâdın kahırlı zulmü

İşte, ben benim, sen de sensin, ne efendi, ne de kul!..

diye varlığın ötesinde bir âlem tasavvur ederek, bu âlemin iştiyakını duyuyor. Bunun hayal olduğunu bildiği halde Halûk'un Âmentüsü isimli şiirinde:

«Olsun. Ben o hulyâya da bin canla inandım.»

diye inanma ihtiyacını hissediyor. Halbuki dünya tarihi ideolojilerin çarpışması tarihidir. Millet bunun için yaşar ve muharebe eder. Millet evlâdı bunun için şehit düşer.

Tarihi «köhne kitap, yırtılması gereken sahifelerinin fikirlere bir mezar olarak telakki ettikten sonra bu işi kimin yapacağını düşünürken:

Kâinatın sahibi mi?.. Evet, doğru

Kâinatın sahibi olan o kibirli, o azametli şey,

O yanına yaklaşılmayan asık surat;»

diyerek milletin temel inancma saldırıyor. Ve onun bu işi yapamıyacağına kanaat getirip, Allah'a isyan ediyor.

«Yeryüzünde duyulan feryatların, zulümle meydana getirilen elemlerin ve kurtuluş için yapılan dualaın şimdiye kadar hangisinin Allah katma çıktığını ve onun tarafından duyulduğunu» soruyor. Materyalist felsefenin görüşü ile hitap ettiği halde, yakın zamanda verilen İstiklal Muharebesinde bizden sayıca kat kat fazla ve kuvvetli olan millet düşmanlarına karşı kazanılan zaferin sebeplerini aynı felsefe cevaplandırmaktan âciz kalacaktır.

Allah'ın birliğine karşı olan husumetini:

«Bak ki şu bataklıkta ne kadar ortağın vardır.» diye kirli zihniyetiyle bataklığın içerisine dalarak, aynı zihniyeti taşıyan Nemrut'ları, Neron'ları Kisra'ları ortak koşarak aynı kudrete sahip olduklarını anlatmaya çalışıyor. Daha sonra hiçbirine inanmadığını:

«Ben ki hiç birine inanmıyorum.»

mısrasıyla ifâde eder.

Yine aynı şâire göre «Allah'ı inkâr ettikleri halde ne burçlarında bir çöküntü, ne yıldırımlarında bir ses, ne dehşetli esintilerin, ne cehennemlerrinde bir kaynama, ne de kulaklarında hazin bir çınlama oluyor. Sen Arş'ınla, Ferş'inle göçtüğün halde tabiatta en ufak bir inilti bile olmuyor. Bilakis her tarafta kahkahalar atılıyor.» diye ataist olduğunu ilan ediyor.

YAHYA KEMÂL'DEN SEÇMELER:

«Biz ki minâreler ve ağaçlar arasında ezan sesleri işiterek büyüdük. O mübârek muhitten çok sonra ayrıldık, biz böyle bir sabah namazında anne millete tekrar dönebiliriz. Fakat minâresiz ve ezansız semtlerde doğan, frenk terbiyesiyle yetişen Türk çocukları dönecekleri yeri hatırlıyamıyacaklar!»

Aziz İstanbul, s: 124

«Artık Türk milletinin rûhu bir rûyihâ gibi uçtu mu? Hâyır büyük kütlede yine o rûh var fakat biz son nesil bir sürü gibi büyük kafileden uzaklaştık, kaybolduk, fakat daha uzağa gitmiyeceğiz, tekrar büyük kafileye iltihâk edeceğiz..»

Aziz. İstanbul, s: 123

ZEKERİYA SERTEL'İN TÜRKİYE'YE GELMESİ MESELESİ

(Baştarafı 8. sayfada)

lan iktisadî ve kültürel sahadaki antlaşmalar komünist hareketlere kuvvet kazandırmak istidadındadır. Mason-Komünist işbirliği Türkiye'de Rus'ya lehine bir atmosfer yaratmak için hummalı bir faaliyet içindedir. Gayri millî basın Rusya'yı ve komünist ülkeleri göklere çıkarmakta Rus halkının çok nazik bir dost olduğu telkin edilmektedir. HO'lardan MAO' lardan haftalarca, aylarca bahseden sol basın ve radyo Vietnam için Ho için özel programlar hazırlamaktadır. Günlerce Vietnam tellallığı yapılmakta, esir Müslüman-Türk illeri unutturulmaya çalışılmaktadır.

İşte kendi komünist hayatını ve hatıralarını yazacağını söyleyen bu komünist de millet düşmanlarının ihanet zincirine bir başka halka daha ilave etmiş olacaktır.

Mason-komünist uşakları ne kadar çalışırsa çalışsınlar, milletimizin Moskofa, komünizme olan kini ve intikamı katmerleşecek, hainlerden mutlaka hesap soracaktır.

AZERBAYCAN'DA HARF DEVRİMLERİ VE SEBEPLERİ

MUSTAFA TOSUN
Y. Öğr. Okl. Fizik Böl.

Azerbaycanlılar milletimizin bir parçasıdır. Aramızda ideolojik ve ırkî bir birlik olduğu gibi aynı zamanda sınır komşumuz idi. Anadolu ile her an birleştirilmesi mümkün idi. Fakat, imparatorluğumuzun çökmeye başlamasiyle Azerbaycan, Rus esaretine boyun eğdi. Bu esaretin devamı için aynı ideolojiye mensup milletlerle temasının kesilmesi lâzımdı. Nitekim öyle oldu. Ruslar araya tampon bir Gürcistan devletini sıkıştırdılar.

Azerbaycan 21 Kasım 1917 de kızıl bayrağa boyun eğmek mecburiyetinde kaldı ve Azerbaycan sovyeti kuruldu. Fakat bu esaret uzun sürmedi. 1918 de sovyet egemenliği yıkıldı. Bu durum iki yıl devam etti. 1920 yılının 28 Nisan günü 11. kızıl ordu Azerbaycan'a girerek bağımsız Azerbaycan devletine son verdi. Sovyetler Birliğine bağlı Azerbaycan sosyalist cumhuriyeti kuruldu.

Azerbaycan'la aramızdaki sunî ayrılık, aynı ideolojiye sahip iki devletin birbirinden kopması için kâfi değildi. Bunu gayet iyi keşfeden Moskova, Azerileri Ruslaştırma politikasına girişti. Azerbaycan için en büyük mesele, Ruslaştırmaya karşı direnmesidir. Türkçeyi unutturmak, Rusçayı hakim kılmak konusundaki baskıları karşısında, Azerbaycanlılar bu direnişlerini başarı ile sürdürdüler. «27 Ağustos 1956'da Azerbaycan meclisinde konuşan iki millet vekili Mirza İbrahimof ve Rizaef, stalin devrindeki Ruslaştırma politikasını kınadılar ve şunları söylediler:

Rus dilinin değeri ve yararı ne olursa olsun, Azeri Türkçesi daima ilk yeri işgal etmeli ve Cumhuriyetimizin tek resmî dili olarak kalmalıdır.» (1)

Kısa bir süre sonra bu istek gerçekleştirildi. Türkçe Azerbaycan'ın resmî dili olarak kabul edildi. Ruslar yeni yetişen nesille eski nesil arasındaki bağları koparabilmek için, 1959 yılında yeni bir kararname ile Rusça'ya Türkçe yanında eşitlik tanıdılar. Zaten Azerbaycan'da herkese Rusça öğretiliyor, Rusça konuşmak mecbur tutuluyor ve binlerce komünist eser Rusçadan tercüme ediliyordu. Buna karşılık Türkçe'den, Arapça'dan, Farsça'dan yok denilecek kadar az miktarda eser tercüme edilmektedir. Azerbaycanlı aydınların Türk, Arap ve İran kültür hayatını yakından takip edemedikleri aşikârdır. Böylece Ruslar, kendileri için yem olarak kullanabilecekleri, millî değerlerinden yoksun, yepyeni bir Azerbaycan meydana getirmek gayretine düştüler.

Bu yıkım hareketleri devam ederken, Türkiye'deki moskof ajanları da boş durmadılar. Dilimizi dejenere ederek, Azerbaycan'la olan kültür beraberliğini yıkmak için komünistlerle masonlar birleştiler. Bir Türk gazetecisinin Azerbaycan'a yaptığı gezide kendisine şöyle sorulmuştur:

«Dili berbat ettiniz. Ben eskiden Türkiyeden gelen gazeteleri okur ve anlayabilirdim. Halbuki şimdi gazetelerinizden

hiçbir şey anlıyamıyorum.» (2) Gazetecinin buna verdiği cevap mateessüf çok enteresandır.

Azerbeycan'da yapılan köleleştirme hareketi sadece konuşma dilini değiştirmekle kalmadı. Ruslar aramızdaki yazı birliğini de bozdular. İlk olarak 1925 yılında Arap harfleri yerine Lâtin harflerini zorla kabul ettirdiler. Cumhuriyet devrinde, Türkiye'de yapılan harf devrimiyle. Azerbeycanla alfabe birliği hasıl olmuştur. Bu durum 1938 yılına kadar sürdü. Bu tarihten sonra Moskova'nın baskıları galip geldi ve Azeri Türkleri'ne Rus-Kiril harfleri kabul ettirildi. Türkiye'de ve Azerbeycan'da yayınlanan eserler, iki ülkede de rahatlıkla okunabilirken, araya giren kiril harfleri bu imkânı ortadan kaldırdı. Böylece ideolojimizin temel taşı olan millî kültürümüzün gelişmesi önleniyor ve kültürel her türlü temas ortadan kaldırılıyordu.

Bugün Azerbaycan ve diğer Türk İlleri komünist zulmü altında inlemektedir. Hergün buralarda hain sürülerine karşı hürriyet mücadelesi verilmektedir. Fakat, bunlar isyan telakki edilip, yakalananlara en ağır işkenceler tatbik edilmektedir. İnsan haklarından bahsedenler, buralardaki kardeşlerimizden bir kelimecik olsun lâf etmezler. Türk illerinde yapılan bu işkencelerin tek sebebi, esir kardeşlerimizin ideolojilerine ve kültürlerine sadık kalmalarıdır.

Azerbaycanlılara zorla tatbik edilmek istenen sosyalist nizam her zaman tepkiyle karşılanmıştır. İnsan fıtratına uymayan bu sistem zorla hakim kılınmak istendiğinden emperyalizm tesis etmektedir. Çünkü sol ideoloji insanlar ve milletler üzerinde hakimiyetini zulümle devam ettirir. İnsan ve milletleri esirleştiren bu hakimiyet, em-

(Devamı sayfa 17 de)

ANDIĞIMIZ YAHYA KEMÂL

DOĞAN SİLLELİ
(Bolvadin Lisesi Edebiyat Öğr.)

2 Aralık 1884 de Üsküp'te doğup 1 Kasım 1958 de İstanbul'da vefat eden Yahya Kemal 1903 senesinde Paris'e gider ve her ideolojinin bir saman alevi gibi yanıp, söndüğü bu şehirde dokuz yıl kendisini yetiştirir. Siyasal Bilgiler Fakültesine devam eder. Tarih kültürüne olan merakı ve Avrupalıların kendi kültürlerine olan aşırı bağlılığı Yahya Kemal'de «Millî Rûh» un doğmasını temin eder. Darül Fünûn'da hoca iken kaza ve kaderin cilvesine uğradığı söylenerek parçalanan ve yutulan imparatorluğumuzun, millî duygumuza taban tabana zıt bir inanışa saplanmış insanlar tarafından yok edildiğini biliyor, İngiliz, Fransız, Alman veRus zulüm devletlerinin bizim topraklarımızda kaynatmak istediği cadı kazanının ateşini kalbinin derinliklerinde duyuyordu. Gerçek bir san'atkâr olan Yahya Kemal bu duygularını çeşitli makale ve şiirlerinde dile getirmiştir. Eğil Dağlar» adlı eseri İstiklâl Harbi ve Türk Toprakları üzerinde oynanmak istenen oyunların tahlili şeklinde seksen altı makaleyi içersinde bulunduruyor. Temeli, millî bir inanışa dayanan ve Millî Mücadele'nin inandırıcı bir desteği olan bu yazılar, acı ihtimallerle burkulan ruhundan millî bir heyecan olarak kopmuştur.

Bir şair olarak bilinen Yahya Ke-

mal'in nesir yazıları daha fazladır. Bunlar tenkid, tetkik, makale ve konferanslar şeklinde yayınlanmıştır. Milletimizin bir sembolü gibi gördüğü İstanbul'a «aziz» lik vasfını veren Yahya Kemal, aziz milletimizin millî bir bayram olmasını dilediğimiz 1071 den sonra Anadolu'da ve Viyana'ya kadar uzanan Urum Ellerinde ne gibi bir inkılâb meydana getirdiğini «Türk İstanbul» konferansında dile getirmiştir. «Aziz İstanbul» adlı kitabında mevcut olan bu konferans ve kitabın içerisinde bulunan diğer yazılar mîmarîmizin, şiirimizin ve topyekûn Türk güzel sanatlarının gözle görülür, elle tutulur olgun meyveleridir. Biz nesirleri okunmadan Yahya Kemal'in fikir ve san'at anlayışının tam manasıyla anşılaşılacağına inanmıyoruz. Bu yazılar şiirlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için elimize tutuşturulmuş bir altın anahtar gibidir.

Millî duygu ve millî heyecanın yanında tarih tefekkürü, askerî ve politik yönü çok kuvvetliydi. Lozan müzakereleri sırasında yaptığı destanlık mücadele biz yeni nesillere unutturulan gerçeklerdendir. O, ve saklanan hakikatleri sezenler, şimdi üzgündür.

Ölenler öldü, kalanlarla muzdarip kaldık. Vatanda hor görülen bir cemaatiz artık. Vatanda korkulu rü'yâ içindeyiz gerçek. Fakat bu çok süremez, mutlaka şafak sökecek.

diyerek Millî Mücadele'yi daha 1918 de müjdeler. Âkif'te müjdelememişmiydi? Hakk'a bağlananlar, millete inananlar müneccim değildiler. Fakat esaretin de «Kitap»ta haram yazdığını biliyorlardı.

«Çok yaman yandığımız o oyunun acılarını uzun uzadıya, safha safha açıp konuşacak vaktimiz yok. Çünkü el'an yanıyoruz. Yalnız şu kadar demek isterizki hâtıraların edâsıyla avutulacak kadar saf değiliz...»

Evet saf değiliz!

AZERBAYCAN

(Baştarafı 15. sayfada)

peryalist bir kültüre dayanan siyasî, askerî ve ekonomik bir yapıdır.

Gerek Türkiye'de ve gerek komünist zulmü altında inleyen beş Türk cumhuriyetinde yapılan yıkım hareketleri hiçbir zaman başarıya ulaşamayacaktır. Millet bütün canlılığıyla millî değerlerine bağlı kalmakta devam ediyor ve devam edecektir. Bütün millet düşmanlarını korkutan da budur. Çünkü, iyi hasletlerini kaybetmeyen bir milletin yıkılması mümkün değildir.

Uyuyan kafalara son ihtarımız şudur: Milletimiz yok edilmek isteniyor, Millet düşmanlarına karşı mücadele de yerini almazsan yok olacaksın. Azerbaycanlı kardeşlerin senin uyanışını bekliyor. Çünkü, senin kurtuluşun Türkistan'ın, Kudüs'ün ve bütün insanlığın kurtuluşunu hazırlayacaktır.

---

(1) Armand Gaspard'ın «caucase» (Kafkasya) adlı kitabından

(2) 2/Aralık/1969 «Milliyet» gazetesinden.

EĞİTİM MESELELERİ

EROL ALTACA
Yük. Öğr. Okl. Mat. Böl

EĞİTİMİMİZDEKİ BUHRAN VE KAYNAKLARI

Bugün memleketimizde bir eğitim buhranı vardır. Fakat bu buhranın sebebleri yanlış olarak gösterilmektedir. Eğitimimizdeki buhranın gerçek sebebi şudur: Memleketimizdeki klâsik tahsil, kâinat ve hayatın izahında tamamen materyalist esaslara göre tanzim edilmiştir. Bizim savaşacağımız emperyalizm, zihinleri yozlaştıran bu kültür zulmüdür.

Avrupa'nın bazı zalim devletleri de, mazlum milletleri hep aynı metotla yok oluşa sürüklemişlerdir. Bunlardan birisi İngiltere'dir.

İngiltere XIX. yüzyılda başta Hindistan olmak üzere büyük sömürgelere sahipti. Bu sömürgelerinden o kadar çok faydalanmakta idi ki; bir yılda, kendi topraklarından elde ettiği mahsüllerle 33 gün karnını doyurmakla beraber, geriye kalan 333 günde ise sömürgelerinden elde ettiği mahsullerle midesini şişirmekte idi. Durum böyle iken akla ilk gelen mesele şudur: Şayet İngiltere sömürgelerini kaybederse mutlaka açlıktan, fâkirlikten mahvolup tarihe gömülür.

Fakat XX. yüzyılın, büyük sömürgelerini kaybetmiş İngiltere'si, her düşünen kafayı şaşkına çevirmiştir. Çünkü İngiltere sömürgelerini kaybetmiş olmasına rağmen daha da zenginleşerek durumunda en ufak bir sarsıntı meydana gelmemiştir. Zira İngiltere, Hindistan gibi büyük bir sömürgesinden çekilirken bir şart üzerinde önemle durmuş ve bunu kabul ettirmiştir. Bu şart Hindistan'da İngilizler tarafından İngiliz kültürünü verecek olan İngiliz Okulları ve hristiyan misyonerlerinin idare edeceği Misyoner Okullarının kurulması idi. En kısa zamanda bu okullar açılarak tedrisata başlandı. Böylece İngiltere de yavaş yavaş Hindistan'dan çekilmeğe başladı.

Bu İngiliz ve Misyoner Okullarının dünyada eşine ender rastlanan bir programı vardı. Bütün öğrencilerin logaritma cetvellerini ezberlemesi mecburi idi. Böylece öğrenciler de geceli gündüzlü bu cetvelleri ezberlemeğe çalışıyorlardı. Neticede İngilizler'i sevindiren istatistikler, gerçekte Hindistan için çok hazindi. Çünkü bu mekteplerde okuyan taleblerin % 70'i süper manyak tımarhanelik olurken geriye kalanlar da Hint markalı, İngiliz kafalı devlet adamı oluyorlar ve Hindistan'ın bütün zenginliklerini, saman altından su yürütür gibi, İngiltere'ye peşkeş çekmekte idiler. Böylece İngilizler bu kendi kültürleriyle yetiştirdikleri ajanları vasıtasıyla ilelebet payidar kalmanın yollarını elde etmiş oluyorlardı.

Bugün bizdeki, klâsik olarak vasıflandırdığımız eğitim sistemi ise Hindistan'da logaritma cetvellerini ezberleten zihniyetten hiç de aşağı değildir. Tertemiz millet evlatlarının zihinleri emperyalist kültürlerin zulmü altında ezilmektedir.

Fizik ve Kimya derslerinde, «madde ezelî ve ebedîdir.» safsatasını okutturan zihniyet;

Jeoloji ve coğrafya derslerinde, bütün devletlerin şehirlerini, nehirlerini, köprülerini, nüfuslarını, ıklimlerini, dağlarını ve taşlarını lüzumsuz yere ezberleten zihniyet;

Tarih derslerinde, beşerî hadiselerin ideolojik çatışmalardan meydana geldiğini unutturup bütün tarihi vakaları iktisatla izaha çalışan ve gerçekleri saklayan zihniyet;

Felsefe derslerinde, milletimizin akiydesiyle taban tabana zıt olan yahudi Auguste Conte, Yahudi Emile Durkheim ve yahudi Salamon Raynak gibi millet düşmanlarının, kaynağını muharref Tevratta bulan nazariyelerini ilim maskesi altında milletin evlâtlarına takdim eden zihniyet;

Sanat tarihi ve resim derslerinde, bir taraftan bütün millet düşmanı müesseselerin reklâmını yapan, kiliselerin, havraların kapısını, penceresinin sayısını, sütün sayısını ve şeklini ezberletirken, diğer taraftan sanatda müstehcen yoktur palavrasıyla çırıl çıplak kadın resimlerini teşhir eden ve teşhir ettiren zihniyet;

Daha birçok derslerde nice nazariye ve safsataları boş yere ezberleten bu zihniyet; millî değildir. Ve gayri millî ideolojilerin emrindedir. Fakat bütün bu gayri millî ideoloji ve kültürlerin hakimiyeti bizzat millet tarafından yıkılacak ve yerine millî düşünceye hizmet eden millî eğitim kurulacaktır. Mücadelemiz bütün güçlüklerini yenerek bu hedefine mutlaka varacaktır.

İSTİKLÂL MARŞI

(Baştarafı 6. sayfada)

mak kimsenin kârı değildir. Hem zamanımızda büyük şair var mıdır ki, Akif gibi dev bir sanatkârla boy ölçüşebilsin. İstiklâl Marşı, o devirde 724 şairin katıldığı bir yarışma sonunda seçilen bir eserdir. O zaman daha iyisi yazılamamıştı, şimdi hiç yazılamaz.

İstiklâl Marşı, yalnız tarihî ve millî bir hüviyet kazandığı için değil, bizatihi büyük bir sanat eseri olduğundan dolayı önemlidir ve değiştirilmemelidir. Şimdiye kadar hiç bir şair, bu değerde bir millî ve vatanî şiir meydana getirememiştir.

Bayrak gibi millî mukaddesat arasına giren İstiklâl Marşımız, millî duygu ve heyecanı her zaman ayakta tutacak derecede yüksek bir şiirdir. Eser ve onu meydana getiren sanatkâr, Türklük ve Türkçe var oldukça, yâni ebediyyen yaşayacaktır.

YAHYA KEMÂL'İN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE.

Yahya Kemâl'in Önemi

YUSUF OLGUN
Yük. Öğr. Türkoloji. Böl.

Geçen sene kasım ayında Yahya Kemâl gecesiyle şairin ruhuna yaraşır bir anma günü tertiplemiştik. O gün onun san'atından, eserlerinden bahsedildi, şiirleri okundu, ruhlarımız onu hatırlamanın sevinciyle doldu. Aradan bir sene geçti. Onu hatırlamadığım bir gün, şiirlerini okumadığım bir an geçmedi. Onun her kitabını tekrar okuyuşumda başka yönlerini tanıdım, tekrar sevdim. Doğum günü olan (2 Aralık 1884) bu ayda onun şanına lâyık çok şeyler yazmak istiyordum. Bunu başaramıyacağımı da biliyordum. Ama, yine de o büyük ummandan bir kaç damla ile bu pınarın içersinde onu hatırlatabilirsem kendimi ferahlamış hissedeceğim.

Yahya Kemâl, imparatorluğun son demlerini yaşadığı Üsküp'te doğdu. Minareler ve ağaçlar arasında ezan seslerini işiterek, annesinin millî ve dinî telkinleri arasında büyümüştür. (1) Çocukluk yıllarında Rakofça kırlarının hür havasını teneffüs etmiş, bu boz kırlarda, akıncı cedlerin nal şakırtılarına olan hasretini ölümsüz mısralarla terennüm eylemiştir:

«Aldım Rakofça kırlarının hür
havasını
Duydum akıncı cedlerin ihtirasını».(2)

Millî değerlere bağlı olan yetişme tarzı, onu dokuz yıllık batı memleketlerindeki tahsilinde köksüz ve kozmopolit olmaktan kurtarmıştır. Millî değerlere bağlı yetişmesinde annesinin rolü büyüktür. Hâtıralarında bunu belirtir: 1. «Lâkin benim hem dinî hem de millî terbiyem üzerinde daha şiddetle müessir olan annemdir. Annem çok müslüman bir kadındı. Muhammediye okur bana Kur'an öğretirdi. Beyaz baş örtüsüyle, elindeki kitaba imanla eğilişini halâ görür gibiyim.»

Yahya Kemâl, hayatının en verimli yıllarını Paris'de geçirir. Orada dokuz sene kalmıştır. Paris'de önce Turancılığa yönelir, sonradan bu fikirlerinden vazgeçerek, Milliyetçilik fikrinde karar kılar. Bu şehirde talebe mitinglerine gider. Bizim azınlıklar (Rumlar, Bulgarlar ve Ermeniler) in milletimizi yıkmak için nasıl harıl harıl çalıştıklarını görür, Türk milletinden habersiz jön Türklerin de bunlara alet olduklarını anlar. Kendisi hâtırâtında bunu belirtir:

«Balkan harbinin arifesinde bizim ekalliyetler, büyük büyük mitingler tertip ediyorlardı. O sırada bizim Jön Türkler, Abdülhamid'i yıkmakla meşguldüler. Yoksa Türk milletinden falan haberleri yoktu. Bulgarların yıkmak istedikleri Ab-

dülhamid değil bunlar, Türk milletini yıkmak istiyorlar. Demek Türk Milleti diye bir şey var. Bu nasıl bir millettir? Mazisi nedir? diye merak etmeye başladım, işte bende milliyetçilik böyle başladı» Bundan sonra dikkatini bir noktaya yöneltti:

Şiir ve tarih kitaplarını araştırmaya koyuldu. Kendi tarihimizi değil bir Fransız Tarih Profesörü olan ALBERT GABRİEL'in Fransız Tarih anlayışını değiştirecek kadar bu sahada derinleşti. (3) O yıllarda Fransa'da şairlerin meşgul oldukları şiir, Yunan şiiri idi. Birçok Yunan şiirleri çevriliyor, çeviri şiirlerde muvaffak olunduğu zaman, Fransız şairler şiirde zafer kazandıklarına inanıyorlardı Bu çalışmaları yakından takibeden Yahya Kemâl, Türk şiirinin üzerinde nasıl çalışılması gerektiğini anladı. «Frenkden Türke dönüş» (4) Parolasiyle maziye önem verdi. Nasıl ki atalarımız, ufuklardan ufuklara iman aşkıyle koşmuşlarsa, o da vatan ve millet sevgisi ufuklarına ulaşmak kudretini mazide ve millî terkibde bulmuştur.

Türk edebiyatında Yahya Kemâl'in şiirlerini okuyanlar, bu şiirlerin bizim duyuş, düşünüş ve hayâl edişimizi, yaşama gücümüzün kaynakları olan millî değerlerimizi tanıtan millî terkible örüldüğünü görürler.

Hayat ve imân dünyamızı; kelimelerini millî zevkin hassas terazisin de tartarak şiirleştirmiştir. Onun millî ruha sahib çıkması, mısralarında en güzel şekilde işlemesi o ruh sayesindedir. Bu gün maziden kalma bir şeylerimiz varsa, onları bizlere aktaran bu destan şairinden gelir. Yahya Kemâl «Maziyle aramız da bir altın köprü vazifesi görmüştür» derler. Mehmed Kaplan «Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış devrini yaşayan Y Kemâl, eski medeniyetimizin içinden kurtarılması mümkün olan bir çok şeyi kurtarmıştır. Bu gün geçmiş asırlarımızın en güzel tarafı onun mısraları sayesinde yaşıyor» (5) sözleriyle belirtir.

Yahya Kemâl'e Destan Şâiri dedik, Desten Şâiri destanını terennüm ettiği milletin kahramanlık çağlarını görüp yaşayan şairdir. Şâirimiz kendi zamanımızda yaşamasına rağmen ruhu tarihin şeref sahifelerinde dolaşır, millî ruhu yaşar, bu ruhu aksettirir. İstanbul'un kuşatılmasında yeniçerilerle beraberdir. Onlara

«Vur! Pençe-î Ali'de ki şemşir aşkına
Gülbangî âsümânı tutan pîr aşkına
Ey Leşker-î müfettihül - ebvâb vur bu gün
Feth-i mübîn-i zâmin o tebşir aşkına» (6)

diyerek kuvvet ve güc verir. Serhadler de akıncılarla beraber at koşturur, onlarla beraber şehâdet şerbetini yudumlar

«Bizdik o hücûmun bütün aşkıyle kanatlı
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı
Bir bir açılırken göğe son defa yarıştık
Allah'a giden yolda meleklerle karıştık» (7)

Yunan'a asalet kazandıran Homeros, Acem milletini ve dilini dirilten Firdevsî ne ise Yahya Kemal de odur. Alman mucizesi kendi asîl mazisini hatırlamasıyle başlamıştır. Bunları bilmek Yahya Kemâl'in değerini bir kat daha yüceltir.

Alparslan'ın ruhuna gazel, Süleymaniyede ki bayram sabahları bizim Türkiye topraklarındaki aziz mazimiz, güzel hatıralarımızdır. Bu maziyi en güzel mıs-

ralarla «Aziz Şairimiz» bize hatırlatmakta:

«Mâzî yosunla örtülü bir göl ki yok dibi
Mevsim serin ve bahçede yaprak yığın yığın» (9)

Eski mimara rahmet okumakta, bizi, kendimize hâtırlatmaktadır.

«Eski mimara nasıl rahmet okunmaz burada?.
Suyu cennetten akıtmış bu güzel manzarada» (10)

Mısraları bizi kendimize çevirir, Millî ruhdan ve benlikden uzaklasıp, maddenin dişlerine yem olmaktan kurtarır. Yeterki onu anlıyalım.

Yahya Kemal'in şiirleri, yalnız kelimelerin musikîleşmiş bestesi olarak değil, bizi bize tanıtan, bizi bize sevdiren tarafıyle değerlidir. Vatan semasının ufuk larını «Kendi Gök Kubbemiz de» dile getirir, cedlerin mağfiret iklimine sokar:

«Senelerden beri rüyâda özl[illegible]
Cedlerin mağfiret iklimine [illegible] gibiyim
Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını» (11)

Milletin varlığını bir noktada toplar. Nihad S. Banarlı «Bizi o zafer ve şeref sahifelerine götürürken o zafer ve şeref sahifelerini de bize getirmek gibi bir vazife görmüştür» (12) derken Y.Kemâl'in nasıl bir vazife yüklendiğini bu vazifeyi bihakkın yerine getirdiğini ifade eder.

Itrî için söylediği:

«O dehâ öyle toplamış ki bizi
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan
Nece seslerle gök ve yerlerimiz
Hüznümüz, şevkımız, zaferlerimiz
Bize benzer o kâinat akmış« (12)

Mısralar, Itrî'nin mûsıkisinden çok, onun nasıl bir dehaya yöneldiğini gösterir. Şairin Türkçesi, lisanımızı; Rus hesabına öten şairlerin ve uydurukcuların karşısında, Türkçe'nin mimârisine ve rûhuna sadık kalmak yoluyle şahikasına çıkarmıştır.

Türkçe'yi;

«Bu dil ağzım da annemin sütüdür»

— Diyerek sever. «Koca Mustafa Paşa» semtinin fakir insanlarını, sevgi ve takdirle anarken, lisanın ayağı yerden kesilir, şiir göklerde uçar:

«Kuru ekmekle beyaz peyniri lezetle yiyen
Çeşmeden her su içişte «Şükür Allaha!.» diyen» (13)

bu dil bize, ufuklarla yarışmış bir milletin ruhunu ortaya koydu. Vuslat'da aşkımızı, uçuş'da şevkimizi dile getirdi. Nesirleriyle bizi, bize sevdirdi. Mazî'ye sım sıkı sarılmamızı istedi.

Tevfik Fikret «Sis» şiiriyle vatanın gözdesi İstanbul'u lânetlerken

«Ey köhne Bizans, ey koca Fertût-i Müsahhir
Ey bin kocadan arta kalan bîve-i bâkir» (14)

Bir taraftanda Türk Tarîhi'ne ve mazîsine saldırıyordu. Şinasi'nin «Milletim nev-i beşerdir vatanım rûy-ı zetim» (16) diyerek tekrarlamıştır. Vatanın ret «Toprak vatanım, nev-î beşer Milletim» (6) diyerek tekrarlamıştır. Vatanın zayıf anların da, korunmaya muhtaç olduğu günlerinde, bu gün adı meşhura çıkarılan şâir ve edibler onu bütün güçleriyle saldırıyorlardı.

Yahya Kemal, Türk vatanını kendi güzelliğin de hülasa eden İstanbul'a değerini verdiği gibi, İstanbul'a vicdan ve ruhunun zehirini akıtan Şaire'de cevap vermiştir.

«Bir devri lânetiyle boğan şair'in Sisi
Vicdan ve rûh elemlerinin en zehirlisi». (17)

İstanbulun şanına lâyık şekilde:

«Benzetmek olmasın sana dünyada bir yeri
Eylûl sonun da böyle bir İsviçre gölleri»

terennümleriyle güzelliğini, değerini tarihin mermer sütunlarına karıştırır:

«Târihini aksettirebilsin diye çehren,
Kaç Fâtih'in altın kanı mermerle karışmış.» (18)

Vatanı şöyle tarif eder: «Vatan ne bir feylosofun fikridir, ne bir şairin duygusu. Vatan gerçek ve hakiki bir yerdir. Onun her maddesini, her halini sevenler vatanı sever» der.

«Cihan vatandan ibarettir itikadımca» mısrası bütün söylediklerini tamamlar. Vatanın toprak, milletin de halk olarak kullanılmasına kızar. Bazı sohbetlerinde millî islâmlık fikrini açıkca söyler «Ben bu imanın müslümanıyım» (19) der. Y. Kemâl inanan bir şairdir. Kendisi «Bu kadar büyük bir milletin inandığı Allah'a ve dine inanmamak izansızlık olur» (20) diyerek bunu belirtir.

Bütün şiirlerinde millî benliğe tekrar dönmemiz gerektiğini, yükselmenin ve terakkinin yalnız ve yalnız maziye dayanmakla olacağını anlatır. Tekrar anne millete dönmemiz için yollar gösterir. Millî benliğe sarılmamızı ister.

«Biz ki minareler ve ağaçlar arasında ezan sesleri işiterek büyüdük... O mubarek muhitden çok sonra ayrıldık.. Biz bir sabah namazın da anne millete tekrar dönebiliriz. Fakat minaresiz, ezansız semtler de doğan, Frenk terbiyesiyle yetişen Türk çocukları dönecekleri yeri hatırlamıyacaklar.. (21)

Aziz Yahya Kemal!. Bizler de senin yolun da, senin istediğin gibi, millî kültürümüzün, millî ideolojimizin ihya edildiği gün, milletin kurtulacağına inanıyoruz. Ruh ufuklarının anahtarını bizlere emanet ettin. Bu anahtarlarla her kapıyı açacağımıza inanıyoruz. Sen kabrinde mûsterih ol, milletinin duaları üzerine yağıyor. Aziz Yahya Kemâl! Allah'ın rahmeti seninledir.

Bibliyoğrafya

1 — Yahya Kemâl'in Hatıraları N. S.

2 — Açık Deniz Şiiri.

3 — Colége de France Prof. Albert Gabriel'in Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan makalesinden (Kasım. 1958) bunu belirtmiştir.

4 — Yahya Kemâl Yaşarken N. S. Banarlı.

(5) Şiir Tahlilleri. Prof. Mehmed Kaplan

(6) Eski Şiirin Rüzgâriyle'de İstanbul'u fetheden Yeniçeriye Gazel. Y. Kemâl

(7) Kendi Gök Kubbemiz (Akıncı Şiiri sayfa 16) Y. Kemal

(9, 10, 11) Kendi Gök Kubbemiz - Yahya Kemal

(12) Yahya Kemâl yaşarken - N. Sami Banarlı

(12 - 13) Kendi Gök Kubbemiz - Y. Kemâl

(14) Rübâb-ı Şikeste (Sis) T. Fikret

YAĞMUR

Alâaddin Kirman
Türkoloji Böl.

Güneşte parıldayan sayısız şeffâf inci,
Serpilince yerlere artar gönlün sevinci.
Yavaş yavaş beliriyor noktalar,
Desensiz düz yolları bu daneler noktalar
Noktalar ki gittikçe büyüyüp yürüyorlar,
Ne kadar «pislik» varsa önünde sürüyorlar.
Güneşle aramıza gerildi siyah perde.
Bir dakika önceki geniş aydınlık nerde?!.
Şimdi yalnız bir zılâl, bütün millet pusuda,
Yüzler dayalı cama, gözler akan gür suda.
Gökte kim çarpışıyor, Kılıç-Kalkan sesi ne?
Kim atıyor okları evlerin ensesine?
Belli ki herkes korkmuş, uzakta biri ağlar;
Ne derlerse desinler, bunda «İlâhi Sır» var.
Getiriyor saf kalple Kelime-i Şehadet.
İsyan eden bir kulun bekliyor senden medet!..
Geliyor her taraftan Allah Allah sesleri,
Bu ses bir uyanışın, bir imânın sesleri.
Düşünür şimdi herkes günah ağırlığını,
Kudretinle anladı gafiller varlığını!
Allahım -hâşâ-, senden korkmayanlar da mı var?
Yola gelecek onlar, senin sonsuz affın var!..

(15 - 16) «Haluk'un Âmentüsü» - ŞİİR TAHLİLLERİ - Prof. Mehmed Kaplan

15 - 16) XIX. Yüz yıl T.E. Tarihi - A. H. Tanpınar Fikret ve Şinasi bahisleri

17 - 18) Kendi Gök Kubbemiz. (Siste söyleniş) Y. K. Bir Tepeden, 18

19 - 20) Türk Edebiyatı Rhmet Kabaklı Cilt. III.

21 — Aziz İstanbul (Ezansız Semtler ilk çıkış 23 Nisan 1922) Y. K.

LİSELERİMİZDE FİZİK DERSLERİ

Salim Bici
Fizik Böl.

Düşünmek... Düşünmek... Düşünmek... Düşünmek... Düşünmek ne güzel şey. Düşünmek derken kafayı ellerin arasına alarak kara kara düşünmeyi kastetmiyorum. Meselâ, güneşi ve etrafındakileri düşünmek. Henüz dünyaya ışığı gelmemiş yıldızların varlığını düşünmek. Ne harikûlâde şey değil mi?

Kâinatı düşünürken ister istemez bazı ilimlere ihtiyaç duyuyoruz. Fizik, astronomi, kimya, biyoloji, jeoloji v.s. İlim; eşya, hayat ve hadiselerinin bir kanuniyete bağlanması demek olduğuna göre fizik, kimya ve biyoloji gibi pozitif ilimler maddî hadiseleri yâni, maddeyı, maddede meydana gelen değişiklikleri ve hayatı incelerken belli bir düşüncenin ışığı altında hareket etmek zorundadırlar.

Meselâ, bir yerde zelzele oldu. Bu hadiseyi izah etmekle vazifeli ilimler materyalist bir kültürün kontrolü altında inceleme yaparlarsa «Zelzele, yerkabuğunun derinliklerinde kompartımanlar arasındaki dengenin anî olarak bozulmasından ileri gelir» der ve netice olarak işi tesadüfe bağlar. Yâni, kompartımanlar arasındaki denge kendiliğinden bozulmuştur.

Düşünmek güzel şey dedik. Peki o halde düşünelim. Tabiatta hangi hadise kendiliğinden meydana geliyor, hiç bir hadise değil mi? Kompartımanlar arasındaki denge niçin kendiliğinden bozuluyor?

Aşağı - yukarı hepimiz atomun yapısını biliriz. Tam ortasında pozitif yüklü bir çekirdek bulunur. Çekirdeğin etrafında büyük bir hızla dolaşan elektron denen negatif yüklü parçacıklar vardır. Bu parçacıkların hızı saniyede 1 000 000 metre veya saatte 3 milyon 600 bin kilometredir. Bu kadar müthiş bir hızla dönen elektrona merkezkaç kuvveti denen bir kuvvet etki eder. Ve onu dolandığı halkadan (yörüngeden) dışarı doğru fırlatmağa çalışır. Elektron sadece bu kuvvetin tesiri altında hareket etseydi, üzerinde dolandığı yörüngeden derhal fırlar ve başka yerlere çarpardı. Öyle ise elektrona başka bir kuvvet daha etki etmeli ve elektronu aynı şiddette çekirdeğe doğru çekmelidir. İşte bu kuvvet pozitif yüklü çekirdeğin, negatif yüklü elektronu çekmesinden ileri gelir. Çünkü fizik «zıt işaretli elektrik yükleri birbirini çeker» diye bir kanuniyeti ortaya koyar. Biz de fiziğe «niçin zıt işaretli elektrik yükleri birbirini çekerler? Bu kuvetin mahiyeti nedir? şeklinde bir soru sorsak, fizik de derhal hadiseleri hangi kültürün ışığı altında inceliyorsa o soruyu bu kültüre sorar. Bu kültür materyalistse «Bu çekme işi kendiliğinden olmaktadır. Kuvvetin mâhiyeti de henüz bilinmemektedir.» diye cevap verir.

Materyalizm tarafından mahiyeti bilinmeyen bu kuvet bir an ortadan kalkmış olsa netice ne olur? İşte bir düşünme konusu daha.

Materyalizm birçok konularda aciz kalmasına ve hiçbir hadiseye tam ve doğ-

ru izah tarzı bulamamasına rağmen maalesef okullarımızda fizik, kimya ve biyoloji gibi pozitif ilimler dialektik materyalizmin; tarih, psikoloji ve sosyoloji gibi beşerî ilimler de tarihî materyalizmin kontrolü altında okutulmaktadır. Meselâ: tarih, Roma İmparatorluğu'nu anlatırken «burjuva, proleter» gibi komünist terimleri kullanmakta ve onu bir takım sınıflara ayırmaktadır. Neticede Roma İmparatorluğu'nun yıkılışını bu sınıflar arasındaki çatışmaya bağlamaktadır. Halbuki Roma'da, son zamanlarında ahlâksızlık ve rezâlet son haddine varmış, Ahlâkcı Kato «Elen Kültürü'nün tahribatı Roma'yı yıkacaktır.» demekten kendini alamamıştı.

Materyalizm esas olarak maddenin ezelî ve ebedî olduğunu kabul eder. Yâni, materyalizme göre kâinat yoktan varedilmemiş (yaratılmamış) ve yok olmayacaktır. Fakat bundan birkaç sene evvel hem de Rusya'da bir âlim yaptığı ilmî tetkiklerin sonucunda kâinatın bir sonu olabileceğini söyleyince, derhal komünist şefler faaliyete geçerek bu âlimi ölümle tehdit etmişler ve durumu kendi isteklerine göre geliştirmişlerdir. Çünkü kâinatın yok olabileceğini söylemek ve ispata girişmek materyalizmin temeline dinamit yerleştirmek demektir. Materyalist kültür yıkılınca, bu kültürün üzerine inşa edilmiş olan kapitalizm ve komünizmk yıkılacak, Beynelmilel Yahudilik iyod gibi açığa çıkacaktır. Ve dünyadaki saltanatı da son bulacaktır.

Akla şöyle bir soru gelebilir. Bu ilimler hiç bir şeyin kontrolü ve tesiri altında olmadan hadiseleri inceleyemezlermi? İlim, hadiseleri ancak bir noktaya kadar izah edebilir. Bu noktadan geri kalan kısmını insan düşüncesine bırakır. İnsanoğlu, hadisenin oluş tarzını ilmin incelediği noktaya kadar değil, sonuna kadar yâni ilk sebebe kadar götürmeyi arzular. O zaman işin içine ister istemez ideolojiler de katılmış olur ve herkes bu ilimlerin kendi ideolojisine hizmet etmesini ister. Nitekim Rusya'da komünist ihtilâli gerçekleştirmiş yahudilerden biri olan Lenin «Fizik derslerini öyle okutmamız lâzım ki, kodmünizmi teyid etsin ve müjdelesin.» der.

Okullarımızda materyalist kültürün tahsiline ta alfabede başlanmaktadır. Materyalist kültür alındıkça kafalar da özel bir surette şekillenmeye başlar. Fert farkından olmadan birtakım sapık tahlil metodları kazanır. Ve Rusya'daki bir insanın herhangi bir hadiseyi izah tarzı ile Türkiye'de materyalist kültürle yetişen bir gencin izah tarzı arasında hiçbir fark kalmaz. Neticede aramızdan milleti; iman, ahlâk, kültür ve millî servetinden soydurmak isteyen yâni, Türk Milleti'ni yoketmek için çabalayan midesinden ve kafasından satılmış bir takım hainlerin çıkacağı çok tabiî bir hadisedir. Çünkü bu durum verilen materyalist kültürün milletimiz için acı meyvalarıdır.

HİKÂYE

(Baştarafı 31. sayfada)

kana boyanmıştı. Ahmed'in yüzünde hafif bir tebessüm vardı.

Omuzundan yaralı genç, şimdi kanla boyanmış olan kara hançeri ceketinin cebine soktu. Ve Ahmet'e bakarak: «Seni unutmayacağım. Hançerini de sana lâyık bir şekilde kullanacağım..» dedi, ağır adımlarla oradan uzaklaştı.

Damdaki Yabancı

Nebil Alparslan
Yük. Öğr. Ok. Tal. Cem. Sekreteri.

Çağımızda tiyatronun insan hayatında önemli bir yeri olduğu muhakkaktır. Bir zamanlar büyücülerin işine yarıyan bu san'at dalı, bugün politikacıdan tutun da tarihçiye kadar birçok kimsenin hizmetinde bulunmaktadır.

Bir müddet önce Ankara'da gösterilen «Damdaki Kemancı», şimdi de İstanbul'un Kültür Sarayı'nda takdim edilecektir. Eserde Cüneyt Gökçer, Handan Uran, Serpil Bodrumlu, Deniz Gökçer Perk, Suna Akbel, Gülsevin Tunççekiç ve Elvan Özak gibi san'atçılar rol almışlardır.

Damdaki Kemancı, Çarlık Rusyası'nda Anatevka adlı küçücük bir köyde yaşayan, yoksul bir Yahudi ailesinin hayat hikâyesini anlatmaktadır. Eseri dilimize çeviren Fatuş Sevengil konusunu şöyle özetlemiştir:

«Olayın kahramanı sütçü Teyve, iyi kalpli, dürüst ve çalışkan bir insandır. Teyve ve karısı Golde'nin beş kız çocukları vardır. Bu ana-babanın en büyük derdi kızlarını yetiştirmek ve onlara iyi kocalar bulmaktır. Temiz ve basit olan Teyve'nin Tanrı'ya büyük sevgisi vardır. Bü-

---

Asım'ın nesli.. diyordum ya.. Nesilmiş gerçek;
İşte çiğnetmedi nâmusunu, çiğnetmiyecek.

AKIF.

Her yaz şimâle doğru asırlarca bir koşu,
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu..

Yahya Kemâl.

yük kızı çöpçatanın bulduğu varlıklı kasaba değil, yoksul bir terziye varır. Üstelik, ikinci kızı da sevdiği devrimci gencin arkasından Sibirya'ya sürgüne gider. En küçük kızının din dışı evlenmesini bir türlü hoş göremez. Dinsel inançları da yıkılacak olursa artık hiçbir dayanağı kalmayacaktır. Küçük kızını reddeder. O sırada Anatevka'da durum oldukça karışıktır. Çar bütün Yahudilerin Anatevka'dan sürülmesini emretmiştir. Anatevkalı'lar öfkelidirler ama yine de üzgün görmeyiz onları.»

Belki konunun cazip tarafları var. Çünkü günümüzde Yahudilerin Rusya ve diğer ülkelerdeki nüfuzu akla gelince Anatevka'nın varlığını düşünmek bile imkânsızlaşıyor. Hem de orada yaşayan iyi kalbi, temiz ve dürüst Teyve.

Bugün Rusya'daki Yahudi'yi ya kızıl ordunun başında subay, yahut da devletin başında başkan olarak görürüz. Bunlar bir yana şu anda Rusya'daki Yahudiler özel kanunlarla korunmaktadır. Denilebilir ki komünist ihtilâl Yahudiler hesabına tam bir başarıdır.

Ancak Çarlık Rusyası'nda Yahudilerin durumu hayli farklıydı. Çünkü -eseri çevirenin de belirttiği gibi- Yahudiler dini inançlarına dolayısiyle muharref Tevrat'a tam bir bağlılık gösteriyorlardı. Tevrat ise -muharref şekliyle- Yahudi olmayan kimselere her türlü zulmü ve ihaneti revâ görüyordu. Yahudiler aynı fitne ve fesat faaliyetlerine Rusya'da da devam ettiklerinden Çar ve Rus halkı tarafından tepkiyle karşılanmışlardır. İşte Anatevka Yahudileri de aynı akibete uğramışlardı

Eserin baş oyuncusu Cüneyt Gökçer Teyve rolü için şunları söylüyor:

«Teyve şimdiye kadar oynadığım rollerden bir hayli farklıydı. Sevgiden söz etse de, etmese de, karısını, beş kızını, komşularını, torunlarını, evini, köyünü, Anatevka'sını sever. Anatevka'dan sürüldüğü zaman iki bin yıldır sürülen dindaşlarının acısını yüreğinde taşır. Ama yaşamak kutsaldır. Nerede olursa olsun sürdürülecektir.»

Teyve rolü değişik şahsiyetlere bürünmüş bir san'atkârı bu şekilde etkilediğine göre eserde hayli propaganda var demektir.

Tiyatro deyip geçmiyelim. Onu yazan da nihayet bir insandır. Her insanın da mutlaka belli bir fikri, düşüncesi ve kültürü olduğuna göre eser normal olarak o düşünceye hizmet edecektir.

İşte bu eserle Yahudiliğin asırlardır süren meselesi sahneye konarak Kültür Sarayı denilen müessesede milletimizin huzuruna çıkarılmıştır. Bu milletin tiyatroya konu olabilecek hiç mi meselesi yok? Üstelik o Kültür Sarayı ki, fakir milletimizin alın terinin eseridir. Millî kültürden eser yokmuş gibi üç buçuk azınlığın huzuru için İstanbul'un göbeğinde Yahudi meselesi anlatılır mı?

Kültür Sarayı millî kültürün yuvası olursa hakiki değerini bulur.

Tiyatrodan resime kadar her silah yurdumuzda millet düşmanlığını körüklemektedir. Milletin imanı, ahlâkı ve kültürü üzerinde korkunç bir yıkım faaliyeti safha safha yürütülmektedir. Bir taraftan da milletin gerçek düşmanı gizlenmekte ve zavallı millet karanlığa kurşun sıkar hale getirilmek istenmektedir. Damdaki Kemancı bu yıkım ve ihanet faaliyetinin sadece bir halkasıdır.

Bu türlü silahların düşmana çevrilmesi milletin mücadelesini bir kat daha hızlandıracak ve zafer mutlaka milletin olacaktır.

HİKÂYE

Kara Hançer

Mustafa GÜRSES
(Y. Öğ. O. Mat. bölümü)

Ootobüs hareket edeli yarım saat olmuştu ve kasabadan epeyce uzaklaşmıştı. Artık ne kasaba çarşısındaki gürültü işitiliyor, ne de caddelerin kenarlarına henüz dikilmiş ve bakımsızlıktan kurumağa yüz tutmuş akasyalar gözüküyordu.

O, otobüsün penceresinden devamlı surette dışarıyı seyrediyor ve geçtiği yerler ona hep değişik şeyler hatırlatıyordu. Yeşil yamaçlar, kuru tepeler ağaçlı ağaçsız su kıyıları... Bazıları kendi köyüne benziyordu. Bazıları ise orta okul ve liseyi okuduğu kendi kasabasına.

Kasabasının nüfusu azdı. Fakat kasabanın etrafındaki köylerin sayısı bir hayli yüksekti. Bunun için buraya önce orta okul, daha sonra da lise açılması uygun görülmüştü. Ortaokul ve lise açılmasına açılmaştı ama birçok noksanlıkları vardı. Hatta bazı derslerin hocaları bile yoktu. Meselâ lisede tarih dersleri tamamen boş geçmişti. Bu yüzden Ahmet liseyi bitirmiş olmasına rağmen okulda yakın tarihimizle ilgili herhangi bir şey öğrenememişti. Onun bu konuda bildikleri sadece köyün ve kasabanın ihtiyarlarından dinledikleri idi.

Şimdi Ahmet üniversite giriş imtihanını kazanmış, İstanbul'a geliyordu. Otobüste pencerenin kenarına yaslanmış, dedesinin ve diğer büyüklerinin anlatmış oldukları harp hâtıralarını düşünüyor ve pencereden dışarıya bu düşünceyle daha dikkatli bakıyordu. Şu gördüğü yerlerden bazılarında acaba neden ot ve ağaç yeşermiyor, toprak kupkuru, kapkara kömür gibi idi... Yanındaki adam: «Çanakkale'ye yaklaşıyoruz» dedi. Ahmet, «Çanakkale» kelimesini duydu, gerisini işitmedi. Ve «Çanakkale.. Büyük amcamın şehit olduğu yer... Yüzbinlerce Mehmetcik'in şehit olduğu yer...» Düşmanın amansız taarruzile etten ve kemikten kalelerin yükseldiği yer... Top güllelerinin toprağı, ağacı, insanı acımadan yaktığı toprakla yoğurduğu yer... İşte burası. Aha burası! Burası Kanlı dere olacak, Musa Emmi'nin anlattığı. Su yerine kan akan dere: Kanlıdere. Ya şurası? Ağaç olmayan ot bitmiyen yerler. Düşman toplarının yakıp kavurduğu yerler. Yemin ederim ki: Sizin intikamınızı unutmayacağım. Siz! Bu toprak için toprağın altında yatan aziz şehitlerimiz! Sizin intikamınızı unutmayacağım. Hiç bir düşman sizin kanınızla sulanmış olan bu topraklara ayak basamıyacaktır. Canınızı verdiğiniz bu topraklar hiçbir zaman hiç bir düşmana terkedilmiyecektir. Düşman çizmeleri benim vücudumu çiğneyebilir! Fakat bu toprakları asla!..

Ahmed'in kalbi hızlı hızlı atıyor gözlerinden yaş akıyordu. Gün batmak üzereydi. Birazdan karanlık bastı. Dışarıyı seyredemez oldu. Başını arkaya dayadı. Köyünü ve köyünün İstiklâl Harbi'nde, Yunanlılar tarafından nasıl vahşice, alçakça işgal edildiğine dair anlatılanları hatırlamağa başladı. Eli süngülü, gözleri

hırstan dışarıya fırlamış, saçı sakalı birbirine karışmış it sürülerinin o vahşetini hayalinde canlandırdı. Süngülenen yavruların, ırzları ve namusları kirletilen bacıların, gözleri oyulan dedelerin, ninelerin, boyunlarını vurulan gençlerin «intikam! intikam!» diye inleyen sesleri kulaklarını çınlatıyordu.

Başı uğuldamağa başladı. Bir ara kendinden geçmiş, uyuya kalmıştı. Otobüsün klâkson sesiyle uyandı. Yanındaki adamın «İşte İstanbul'a giriyoruz...» dediğini işitti.

⁂

Fakülteye kaydını yaptıralı onbeş gün kadar olmuştu. Her gün derslere gidiyor, sınıfta en arka sıralardan birine oturup, iri kemikli vücudunu arkaya dayıyor ve dersi sessizce takip ediyordu. Zaman zaman kalemini köyde çalışa çalışa nasırlaşmış olan eline alıp, defterine o dersle ilgili bri şeyler yazıyordu. Ders dinlerken pek canını sıkan hadiseler olmuyordu. Fakat dersten çıkınca üniversite bahçesinde dolaşırken hiç de hoşuna gitmeten olaylarla karşılaşıyordu.

Meselâ bazı şahıslar çok asabını bozuyordu. Onun. Bunlar, saçları enselerini ve kulaklarını örtmüş, bıyıklıları ağızlarını dolduracak kadar aşağıya sarkmış, suratları belki kırk günden beri su görmemiş hayvandan farksız mahlûklardı. Ancak birçok hayvanlar, bunlardan daha temizdir ve daha az kokarlar. Bunlar, hayvanların en pisi, en berbat kokanı domuzdan beter hale gelmişlerdi. Ondan daha pis kokuyorlardı. Yanlarından geçenler burunlarını kapamak mecburiyetini hissediyorlardı. Kimse bunlarla münasebet kurmak istemez fakat bunlar önlerine gelene sataşır, kavga çıkarırlardı. Çoğu zaman it sürüsü gibi gurup halinde ve çoğusu silâhlı dolaşırlar, bazan şaka olsun diye havaya ateş ederler tavandan sıvaları yere düşürürlerdi. Bazan birini çevirler tabanca kabzasıyla veya demir çubuklarla başına ve vücudunun diğer yerlerine vururlar, bayıltıncaya kadar döverlerdi. Ahmet, burasının nere olduğunu anlıyamadı. Burası üniversite mi? Yoksa düşman işgaline uğramış bir yer miydi? Bu binlerce talebe de üç beş çapulcunun emrine terk edilmiş esirler grubu muydu? Bunları kendi kendine çözemedi Ahmet. Hele şu her zaman sırıtan çeneden sakallı Kelekyan isimli ermeniye ne oluyordu? Sanki burater isimli rum? Moşe isimli yahudi!... Bunlar kim? Yoksa düşman içimize girmiş, içimizden de bir takım ajanlar mı elde etmişti? Ahmet bir türlü çözemiyordu bunları. Fakat bu eşkiya sürülerinin: «Nedemek bir kadının bir erkeğe bağlanması? Kadın yağmur misâli herkesin olmalı! Din! Din nedir ki, afyondan başka birşey değildir! İnsanı ancak uyutur. Irz, namus bunlar boş şeyler, geçelim bunları!...» diye zırvalamaları, Ahmet'i mahv ediyordu.

Ahmet defterini, kitabını koltuğuna aldı, ağır adımlarla oradan ayrıldı Kaldığı yurda geldi. Odasının kapısını açtı. Bavulunun yanına gitti. Bavulu açtı, çamaşırlarının altından gazete parçasına sarılı bir şey çıkardı. Kâğıdı yırtıp attı. Şimdi elinde kara, ucu sivri, yanları keskin bir hançer vardı. Tâ Plevne'den kalma.. Önceleri kim bilir nasıl pırıl pırıldı. Fakat Plevne'de Moskof'un, Balkan Harbinde Bulgar'ın, Cihan Harbinde İngiliz'in ve İstiklâl Harbinde Yunan'm kanını eme eme siyahlaşmıştı. Ahmet'e hançer dedesinden kalmıştı. Dedesine de dedesinin babasın-

dan.. Ecdâdı onu cephede kullanmıştı. O zaman düşman, milletin dinini, devletini ırz ve namusunu ayaklar altına almak için cephede hücum ediyordu ve işte bu kara hançer de düşmanın kalbine cephede saplanıyordu. Fakat şimdi?... Düşman üniversiteye kadar girmiş, oradan hücuma geçmiş millî olan ne varsa hepsini ortadan kaldırmağa çalışıyor. Dedesi: «Oğlum, senin ecdadından milletine ihanet eden çıkmadı. Senin milletinin imanını, ahlâkını ve kültürünü yok etmek, yıkmak istiyen düşmana karşı her zaman savaştı. Her zaman onu cephede perişan etti. Yendi. Ancak su uyur düşman uyumaz. Bu düşman bir gün yine cepheden veya içeriden hücuma geçebilir. İşte o zaman milletin müdafaasında kullanacağın bu hançeri sana emanet ediyorum. Sırası geldiğinde onun hakkını ver..» demişti. Ahmet koydu.

Ertesi gün dersten çıktığı zaman hemen vurda gitmeğe kararlıydı. Fakat binadan bahçeye çıktığında bahçenin öbür kenarında dört-beş kişiyi bir arada gördü. O tarafa yöneldi. Saçı sakalı birbirine karışmış dört zorba, temiz giyinmiş masum bir talebeyi tartaklıyorlardı. Galîz küfürlerle hakaret ediyorlardı. Kelekyan yine baştaydı. Ve bir ara tabancasını çekti, kabzasıyla zavallının başına vurdu. O, sadece «bırakın beni» diye bağırıyordu. Nihayet o kendini müdafaaya çalıştı. Karşısındakine olanca kuvvetiyle bir yumruk atmak istedi. Kolları tutulmuştu; yapamadı. Bu sert hareketi Kelekyan'ı çok sinirlendirmişti. Kelekyan, bu millete olan kinini bu zavallının üzerine kustu. Bir el ateş etti. Ortadaki temiz giyinmiş, mâsum öğrenci omuzundan yaralanmıştı. Sadece «vay anam...» diyebildi. Bu âna kadar çok sessiz duran Ahmet, tıpkı gerilmiş yayından fırlayan bir ok çevikliği ile Kelekyan'ın üzerine atladı, Kelekyan'ın elinden rı bir anda boşaltıverdi. O sırada Kelekyan rı bir anda boşaltıverdi. O sırada Kalekyan ve iki arkadaşı yere serildiler. Namluyu dördüncü ite çevirdi. Tetiğe bastı. Sadece bir «tık» sesi. Kurşun bitmişti. Ama dördüncü çapulcu da bu arada silâhını Ahmet'e doğrultmuştu. Ahmet'in üzerine üç el boşalttı. Ahmet, göğsünde ve midesinin üzerinde bir sıcaklık hissetti. Gözleri kararmağa, başı dönmeye başladı. Dizleri titriyordu. Önündeki adam, iki bacağını yana açmış elinde silâhı olduğu halde donup kalmıştı. Aptal aptal Ahmet'e bakıyordu. Ahmet bütün gücünü topladı. Buna rağmen bacakları istemiyerek büküldü. Dizleri yere değdi. Hâlâ dizlerinin üzerinde dik duruyordu. Sağ elini ceketinin sol iç cebine götürdü. Kara hançeri yakaladığı gibi karartıya fırlatması bir oldu. Bu hançer atışlarını tarladaki ağaç üzerinde çok tekrarlamıştı. O zamanlar hançeri istediği noktaya saplamayı öğrenmişti. Fakat bu atışı, onun son atışıydı. Hançerinin elinden bir ok hızıyla fırlaması ile kendisinin yere kapanması bir oldu.

Omuzundan yaralı genç olup bitenleri bir türlü anlıyamadı. Eliyle yarasının kanını durdurmağa çalışıyordu. Yavaş yavaş yürüdü. Yerde sırt üstü yatanın göğsünden hançeri çekti. Hayret etti: Hançer tam kalbine isabet etmişti. Ahmet'in olduğu tarafa döndü: Yeşil çimenler al-

(Devamı 26 sayfada)

UÇAR PARDESÜLERİ

SAYIN MÜŞTERİLERİN HİZMETİNDEDİR.

İMALAT — TOPTAN — PERAKENDE

HER ZEVKE, HER KESEYE UYGUN

YENİLİK UÇAR PARDESÜLERİNDE
UCUZLUK UÇAR PARDESÜLERİNDE
KALİTE UÇAR PARDESÜLERİNDE

PARDESÜNÜZ UÇAR'DA, UÇAR BEŞİKTAŞTA.

Adres: Uçar Pardesüleri
Ilhamur Cad. Sümerbank Yanı
Tel: 46 33 71 Beşiktaş - İstanbul

ÜLKERSİZ ÇAY SAATİ DÜŞÜNÜLEMEZ

PASTA BİSKÜVİLERİ EMSÂLSİZDİR.

SAYIN ÖĞRETMENLER

YAĞMUR YAYINLARI : Büyük Türk Milletinin şerefli mazisinden hız alıp geleceği kucaklayan aydın görüşlü eserlerile daima sizlerin hizmetindedir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA : Okullara ve öğretmenlere tavsiye edilen eserlerimizin listesi ve Tebliğler Dergisi No.ları gösterilmektedir.

KİTABIN İSMİ	YAZARI	Teb. Der.	Tavsiye edildiği yerler
Üniversite Problemi	**Prof. Mümtaz Turhan**	1523	İlgililere
Mehmet Âkif	**Sezai Karakoç**	1523	Öğretmen Ok. Öğretmen ve Öğrencileri - İmam Hatip O. Öğrencilerine
Doğu Batı Sentezi	**Peyami Safa**	1517	Tarih ve Ed. Öğretmenlerile, Yüksek Okul Öğrencilerine
Bir Bayrak Rüzgâr B.	**Arif Nihat Asya**	1499	Orta - Lise - Öğretmen Ok. ve Eğitim Enstitülerine
Gençlerle Başbaşa	**Ali Fuad Başgil**	1189	Orta Dereceli Okullara
Şatodaki İkizler	**Georges Duhammel**	1489	İlkokul 4-5 ve Ortaokullara
Küçük Dünya - Roman	**E. Işmsu Okçu**	1517	İlgililere
Türkiyede Ruhçu ve Maddeci Görüşün Mücadelesi	**S. Hayri Bolay**	1513	Orta ve Yüksek Ok. Öğretmenlerile Lise ve Yüksek Ok. Öğrencilerine

YARDIMCI DERS KİTAPLARI

Din Dersleri (Orta I)	**Hayati Ülkü**	1513	Ortaokul ve dengi Okullara
Din Dersleri (Orta II)	**Hayati Ülkü**	1513	Ortaokul ve dengi Okullara
Rasul-i Ekremin Örnek Ahlâkı	**A. Azzam'dan ter.**		İmam - Hatip Okullarına

YENİ ÇIKAN ROMAN — PİYES ve FİKİR ESERLERİ

İslâmda Sosyal Dayanışma	**Prof. M. Ebu Zehra (Kahire Ü.Prof.)**	750 Krş.
Büyük Türkiye Rüyası	**Prof. Mehmet Kaplan**	1500 »
Küçük Ağa - Roman	**Tarık Buğra (Kurtuluş Savaşı R.)**	1000 »
Son Bloklar - Piyes	**M. Necati Sepetçioğlu**	600 »
Bir Yürek Satıldı - Piyes	**Emine İşınsu Okçu**	250 »
Ya Şehit Ya Gazi - Piyes	**Mehmet Rifat — 2. (basım)**	500 »
Büyük Otmarlar - Piyes	**M. Necati Sepetçioğlu**	750 »

YAĞMUR YAYINLARI : Toptan siparişleri % 25 iskontolu ve ödemeli yollar

YAĞMUR YAYINEVİ : Yazışma adresi P.K. 70 — İstanbul
İş Yeri: Ankara Cad. 123 Kat 2 — İstanbul

Traştan önce ve sonra
YÜZÜNÜZ İÇİN
ÇOK KUVVETLİ VE BESLEYİCİ BİR TONİK

Gülistan

ALKOLSÜZ
TRAŞ LOSYONU

kendine mahsus serinletici rayihası ile bütün gün cildinize kadife yumuşaklığı verecektir

PARFÜMERİ MAĞAZALARI VE
ECZANELERDEN ARAYINIZ.

nisa laboratuarı KOZMETİK SANAYİİ ve TİCARET

NİSA

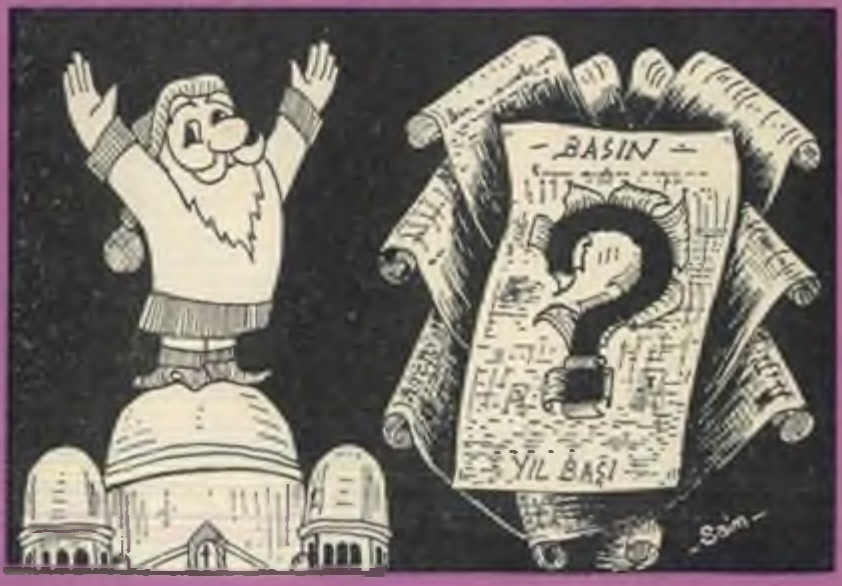
SATIŞ MERKEZİ: TAHTAKALE CAD. NO. 9/1

MARRUCCULAR CAMİİ

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl : 10 - Sayı :16 - 17 | 1970 | Ocak - Şubat

P I N A R

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ :

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına

Şefik DURSUN

Yazı İşleri ve İdari Müdür

Yusuf ÇALIŞKAN

Yönetim Yeri

Yüksek Öğretmen Okulu

Çapa - İstanbul

Tel : 23 34 51

Kapak Resmi

Salim OKAN

Kapak Kompozisyonu

İsa EŞME

İlân :

Pazarlığa tabidir.

Abone :

Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.

6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.

Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

Yıl : 10 — Sayı : 16-17

Ocak - Şubat 1970

Dizgi ve Baskı :

Özdemir Basımevi

Bu Sayıyı Hazırlayanlar :

Yusuf Çalışkan

Nebil Alparslan

Fiyatı 2 — TL.

BU SAYIDA

1 — Orta - Doğu Buhranı ve El-Fetih Komandoları
Şefik DURSUN

2 — Millet Bütünlüğü ve Barzani Hareketi
İsa AKBAŞ

3 — Sıfırın Keşfi
Bayram ERDEM

4 — Yılbaşı
Ersin UZUN

5 — İntikam Kapısı
Osman Şahin

6 — Fransa'dan İsrail'e
Yusuf ÇALIŞKAN

7 — Duydun mu?
Fehmi YENER

8 — Benlik ve Varlık
Remzi ÖZÇELİK

9 — Yalan mı Söylemez Doğru mu?
Mehmet BÖLÜKBAŞI

10 — Eğil Dağlar
Gürbüz KOÇAK

11 — Namık Kemâl'in Siyasi Hayatı
Muzaffer ÜNLÜ

12 — İzmir Gezisinden Kısa Notlar
Yusuf AKBUDAK

13 — Uzakta
Kâmil DEMİRBAŞ

14 — Bekleyenler
PINAR

15 — Bildiri
Yük. Öğr. Okl. Talebe Cem.

16 — Hedef
Nimet KAVAS

Orta - Doğu Buhranı ve El-Fetih Komandoları

ŞEFİK DURSUN
Y. Ö. O. Ta. Ce. Bşk.

Beynelmilel siyonizmi insanın fıtratına ve eşyanın kanuniyetine uymayan; milletlere tatbik edilmesiyle emperyalizmi doğuran, komünizm ve kapitalizmi maşa olarak kullanan menfi bir ideolojidir. Bütün milletlerin esirleştiği bir cihan hakimiyeti hayali peşinde, iğfal etmediği millet; dünya üzerinde parmakla gösterilecek kadar azdır.

Bilindiği gibi 2000 yıl önce filistin'den kovulan yahudiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir takım entrika ve dolaplarla yıkmağa muvaffak olduktan sonra, Filistin'de bir devlet haline gelmeyi başarmışlardır.

Ve bugün orta — doğuyu karıştırmakla, arap ülkelerini de yahudinin rahatlıkla geçinebileceği komünizmin içine itmek gayesindedir. Şurası muhakkaktır ki: Orta — doğu da gösterebileceğimiz bütün arap ülkelerinde arap milletleri kendi düşüncelerinde olmayan ve mücsselerinde hakim vaziyette bulunan, beynelmilel siyonizmin kuklaları tarafından yönetilmektedir.

Ve bunlar İsrail'e savaş açarken, İsrail'i yok etmeyi, akdenize dökmeyi düşünürken; durumları boş tabancayla tam teçhizatlı bir tanka hücum eden insanın durumu kadar gülünçtür

Arap ülkelerinden başta Mısır, Suriye, Irak, Ürdün, v.s, bulunduğu halde hepsi de sosyalizm özentisiyle, buhranlar içine itilmiş ülkelerdir Arap milletleri kendi kültürlerinden koparılmakta ve bu durumda iken beynelmilel yahudilikle savaşa davet edilmektedir

Neticesi de altı günlük bir savaş ve üç buçuk yahudinin galibiyetidir....

İsrail Devleti'ni ortadan kaldırmak akdenize dökmek ancak ve ancak beynelmilel siyonizmin mağlup edilmesiyle tahakkuk edecektir. Bu da beynelmilel siyonizmden daha kuvvetli, daha tesirli bir ideolojinin ihyası ve onun etrafında kadrolaşmakla mümkün olur. Ne yazık ki: Arap ülkelerine, beyinsiz ve Bader durumunda kalmak inadında olan insanların aracılığı ile Don Kişot'luk yaptırılmaktadır. Sosyalizmle beynelmilel siyonizmi savaşa davet etmektedirler. Yani Yahudinin silâhıyla Yahudiyle kavga...

Altı günlük savaşın yenilgisiyle uyanmayan Orta-Doğu'yu şimdi de Yasser Arafat gibi bir hain tamamen komünistleştirmek için, ikinci bir maceranın eşiğine sürüklemektedir. Kuzey Vietnam'da tam bir komünist ve gerillacı olarak yetiştirilen ve sonra da Fi-

listin'e gönderilen El-Fetih komandoları, araplara tek bir ümit ışığı olarak gösterilmektedir. Komünist Çin ve Komünist Rusya'dan temin edilen silâhlarla teçhizatlanan bu komando teşkilâtının, arap devletlerinin otoritelerinin kalmadığı bir ortamda devlet olma yollarında yeşil ışık yakılmaktadır.

Böylece devleti eline geçirecek komandolar, orta-doğu'ya komünizmin tamamen yerleştirilmesini temin etmiş olacaklardır. Yasser Arafat'ın başka bir arzusu da yoktur.

Çünkü Yasser Arafat'ın Yahudilere hiçbir kini ve düşmanlığı bulunmamaktadır. 31 Aralık 1969 tarihli Yeni Gazete'de (L'ORIENT) ten iktibas edilen bir yazıda Yasser Arafat:

«Bir İsrail - Arap anlaşmasından söz edilebilir mi?» sorusuna şu cevabı vermiştir:

«Zafere ulaşmadan bahsetmek yersizdir. Sanıldığının aksine, asırlar boyunca beraber yaşadığımız ve hatta, Nazilerin katliamı sırasında koruduğumuz, Yahudi toplumuna karşı herhangi bir kinimiz yoktur.»

Şu halde Arap milletleri nereye götürülmek isteniyor? Arafat'ın gayesi: 1967 Haziranındaki savaşta Arapların altı gün süren direnmelerini beynelmilel siyonizm uğruna feda etmek veya araplara boyun eğdirmek, sonra da komünizmi ihdas etmektir.

Bu zamana kadar belirli, doğru-dürüst bir başarı dahi gösteremeyen El-Fetih komandoları zavallı ve kendini korumaktan aciz arapları bir-iki boru patlatmakla tatmin edebilmektedir. Elinden limânı ve kültürü alınan, hainlerin oyuncağı haline getirilen bu milleti, tek kurtuluş ümidi olarak El-Fetih komandoları gösterilmektedir. Ve bunun, bütün dünya efkârı umumiyesinde, beynelmilel siyonizmin menfaati icabı propagandası yaptırılmaktadır. Unutulmamalı ki: İdeolojilerin kavgalarıyla dolu olan dün ya tarihi, aynı kavgaların devamı ile meydana gelen yeni yeni olaylar kaydetmekte ve bizlere defalarca göstermektedir ki; ayrı ideolojilere mensup olan milletler hiçbir zaman barışamazlar, bir arada yaşıyamazlar.

Onlar daima aralarında bir ideolojik savaşı devam ettirirler bu savaş siyasi, ekonomik ve kültürel bir savaş olarak her zaman görülebilir. Yasser Arafat 31 Aralık 1969 tarihli aynı gazetenin (L'Orient) den alınan yazısında hainliğini ve düşmanlığını ortaya koyacak şu sözleri de söyliyebilmektedir. «Bizim esas amacımız da Filistinlilerin eski topraklarına kavuşmaları ve bu topraklarda eşit haklara sahip Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlardan müteşekkil bir demokratik Filistin Cumhuriyeti'nin kurulmasıdır.» Bu, Arap ülkelerinde beynelmilel siyonizmin ve beynelmilel Hristiyanlığın her türlü hakimiyetini açıkça kabul etmektir. Çünkü bunu dünya hakimiyeti peşinde koşan beynelmilel siyonizmin maşaları Amerika ve Rusya'da arzulamaktadır.

Son olaylar ve Cherbourg limanından adeta merasimle yola çıkan beş hücumbot Akdenizdeki Amerikan ve Rus donanmalarının ortasından rahatlıkla geçebilmesi ve Hayfa limanına demir atabilmesi bunu teyit eden misallerdendir. Amerika'da hakimiyeti elinde tutan beynelmilel Yahudilik, İsrail için bütün

(Devamı 20. sayfada)

Millet Bütünlüğü ve Barzani Hareketi

İSA AKBAŞ
Yük. Öğr. Ok. Zooloji Bl.

Şerefli bir maziye sahip olan milletimiz, birlik ve beraberlik içinde, düşmanları karşısında bir bütündür. Bu birlik ve beraberlik, millet düşmanlarının işini güçleştirmektedir.

Muharref Tevrat'a göre hareket eden Yahudiler, dünyaya hakim beynelmilel bir Siyonist Devleti kurmak emelindedirler. Bu mel'ûn gayelerine vasıl olmak için de Amerika ve Rusya'yı maşa olarak kullanmaktadırlar. İşte Yahudiler bu maşaları ve içerde elde ettikleri ajanları vasıtasıyla milletimizin iman, ahlâk ve kültüründen müteşekkil ideolojik yapısını yıkmaya ve vatanımızı parçalamaya çalışmaktadırlar. Bunun için beynelmilel siyonizm tarafından bu milletin ayrılmaz parçaları olan doğulu kardeşlerimize «Siyasi Kürtçülük» ün ve komünist eşkiya Barzani'nin propagandası yapılmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu yıkıldığında; millet düşmanları İmparatorluğu kolayca parçalayabilmek için bir çok zararlı cemiyetler kurmuşlardı. Bu cemiyetlerden biri de «Kürt Teâli Cemiyeti» idi. Siyonizmin maşası olan Amerika ve Rusya, milletimizi komünistleştirmek ve siyonizmin pençesine atmak için zaman zaman bu cemiyeti kullanmışlardır.

Diğer taraftan sioh uşakları tarafından doğuda bir Ermeni—Kürt kardeşliği fikri ortaya atılmıştı. Ermeni liderlerin desteğiyle, bazı kürt liderleri devamlı telkin neticesinde mason cemiyetlerine iştirak ettirilmişlerdir. Yine Ermeni ve Yahudi komitacıların önderliğinde 1925 yılında bir iç isyana gitmişlerdir. Bu iç isyanlar A. Emin Yalman ve Artur Tames Balfur gibi Yahudi ve dönme masonlar tarafından dini maskeler altında başlatılmıştır. Aynı şekilde 1926 da Londra'daki siyonist anarşistlerin ve «Entellijans servisinin» ajanları, A. Emin Yalman ve diğer farmasonların gizli gayreti ile Şeyh Said isyanı başlatılmıştır. Bu isyana Amerika Harp Sanayi; Lideri Yahudi Bernar Baruh'un yaptığı on iki milyon dolarlık yardım dik kate değer. Ermenilerin tahriki ile yapılan bu ihtilâllerden sonra yurt dışına kaçan liderler Ermeni Taşnak cemiyeti ile beraber Hoybun Cemiyetini kurmuşlardır. Hoybun; Ermenicede «Ermeni Yurdu» manasına gelmektedir. Bilindiği

gibi Ermeniler doğu Anadolumuz üzerinde bir hak iddia etmekte ve doğuda müstakil bir Ermenistan devleti kurma emelindedirler. Bu gaye ile çalışan ve İngiliz Entellijans Servisine mensup, Irak'ta faaliyet yapan Leon, Emirizyon, Sultanyan gibi Ermeni komitacılar ve yine M. Emin Broaki ile beraber Ağrı İsyanını gerçekleştirmişlerdir.

Dikkat edilirse, beynelmilel siyonizmin emrinde çalışan ajanlar milletimizin iman, ahlâk ve kültüründen müteşekkil ideolojik yapısını yıkmak için durmadan çalışmışlardır. Bu emellerini gerçekleştirmek için temiz adetlerine sıkı sıkıya bağlı olan doğulu kardeşlerimizi kendilerine âlet ederek kullanmak istemişlerdir. Aynı zamanda sahte bir Ermeni — Kürt kardeşliği fikri uydurulmuş ve yapılan bütün faaliyetler de Ermeni, Rum ve dönmeler tarafından idare edilmiştir. Batı devletlerindeki siyonistlerin yapmış olduğu elli sekiz milyon dolar altınlık yardım ihtilâlcilerin menfaati için değil, millî birliğimizde meydana gelecek olan parçalanmanın meyvesini görmek içindir.

Milletimizin birlik ve beraberliğini bozmak için Kürtler üzerine en çok araştırma yapan devlet Rusya'dır. Çar I. Petro'nun «açık denize çıkma» yolundaki ülkü ve vasiyetini gerçekleştirmeye çalışan Rusya, ordularından önce, bu ralara ajanlarını ve I. Petro'nun kurdu ğu «İlimler Akademisi» üyelerini gönderek propagandalar ile araştırmalar yaptırmış ve «Parçala hükm-et» düstu runu tatbikte sistemli bir şekilde çalışmıştır. 1856 Paris Muahedesinden sonra Doğu Anadolu için «Armenya» (Ermenistan) deyimini kullanmaya başlamışlardır. Yine 1856 dan itibaren Rusların Erzurum Başkonsolosu Aleksandı Jaba, İlimler Akademisi'nden aldığı talimata göre, Kürt ve Zaza dilleriyle konuşanlardan kelimeler derleyip bir «Kürtçe Sözlük» yapmaya ve sahte «Kürt Edebiyatı» örnekleri vermeye çalışmıştır.

Ruslar, Kürtler üzerindeki bu çalışmaları ile Kürtleri Ermenilerle birleştirmiş ve böylece Türkiyemizi doğudan çökertip Basra Körfezine inmek için kullanmak istemişlerdir. Rusyada Kürtler üzerinde araştırmayı Minorsky yapmıştır. V. Minorsky 1915 te Rus Genelkurmay Basımevinde «Kürtler» adlı gizli bir kitap bastırmış ve kurmaylara dağıtmıştır. Üzerinde «Çok gizli ve hizmete mahsustur» yazılı olan bu kitapta, güney denizlerine inecek olan Rus ordularının doğudaki Kürtlerden nasıl faydalanacakları yazılmıştır. (1)

Hainler bugün de el ele çalışmaktadırlar. Nitekim bugün doğudaki bölgecilik fikri ve Barzani'nin propagandası, siyonist ajanları tarafından Amerika ve Rusya'nın desteğiyle yapılmaktadır. Propagandası yapılan Barzani Rusya'da yetişmiş bir albaydır ve Rusya'da on bir yıl çalışmıştır. Irak'a Rus albay üniforması ile dönmüştür. Amerika ve Rusyanın desteğiyle Irak'a karşı koymaktadır. Yeni Türkiye Partisi mebusu Ali Karahan Unesco yoluyla Barzaniye silâh yardımı yapıldığını açıklamıştı ve bunu herkes bilmektedir. Ayrıca Barzani'nin 1957 de Van'daki konferansta Doğu Anadolumuzdan yirmi vilâyeti istemesi ne demektir?

Bu demektir ki: Barzani beynelmilel Yahudiliğin maşalarından yardım gö

(Devamı 18. sayfada)

Matematik Tetkikleri

Sıfırın Keşfi

BAYRAM ERDEM
Y. Ö. O. Matematik Blm.

Dünyaya ilmiyle ve en yüksek yaşayışıyla önderlik eden bir milletin nesli yiz. Hayatlarını ideolojilerinin uğrunda feda eden atalarımız bugünkü ilmin temellerini atmışlardır. Üç kıta yedi deniz hakim olan ecdadımız gittikleri yerlere ilmi ve insanlığı götürmüşlerdir. Hiç bir zaman emperyalist gayeler gütmemişlerdir. Zira sahibi oldukları ideoloji emperyalizmi değil, huzur ve saadeti temin ediyordu. Daima iyilikten yana olmuşlar ve sahibi oldukları beldeleri huzur ve saadete kavuşturmuşlardır.

İdeolojimiz yaşanır halde olduğu za manlar ilmin zirvesine ulaşılmış ve bütün insanlığın huzuru için çalışılmıştı. Avrupa iskolastik zihniyetin içerisinde bocalarken, kilisenin saltanatı insanlara zulmetip ilimden bahsedenlerin başları kesilirken islâm âleminde ilmi çalışmalar son derece hız kazanmıştı. Zira bu ilmi çalışmalar çok eskiden başlamıştı.

IX. yüzyılda yaşamış olan büyük Türk matematikçisi Harezmi «Kitab-ül muhtasar el-cebri vel-mukabele» kitabını yazmıştı. Böylece matematik sahasında ilk ilmi eser kaleme alınmış oldu. Eserde ikinci dereceden denklemlerin çözümleri, birçok cebir problemleri incelemekteydi. Bugün kullandığımız «cebir» kelimesi işte bu kitabın adında geçen «El-cebri» kelimesinden alınmıştır. Harezmi ikinci bir eser olarakta «Kitab-ül muhtasar el-Hesab-il Hind» adlı matematik tarihi bakımından çok önemli olan bir kitap yazmıştır. Bugün kullandığımız Arap rakamları adıyla anılan fakat aslında Hint rakamları olan sayı işaretlerini doğuya ve batıya bu kitap öğretmiştir.

Matematik ilmine büyük hizmetleri dokunan islâm bilgini Harezmi'nin ismi daha sonraları hesaplama kurallarına sembol olmuştur. Ortaçağda latinler hesaba «Algaritmus» adını verirlerdi ki bu ad «El-Harezmi» kelimesinin değiştirilmiş şeklidir. Bugün kullandığımız şekli ise «logaritma» kelimesidir.

İslâm alimlerinden Ömer Hayyam da üçüncü derece denklemlerini iki koni kesiti yardımiyle çözmüş ve denklem bilgisini geliştirmiştir. X yüzyılda yaşamış olan «El-Biruni» matematiğe ait pek çok eser ve risaleler yazmıştır. Trigonometri üzerine çalışmış ve büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Arkasından gelen «El-Battani» ilk defa sinüs ve cosi

nüs kavramlarını kullanmış ve küresel trigonometride geometrik metotlardan hesap metotlarına geçmeyi başarmıştır.

Bu zamana kadar matematik üzerinde birçok çalışmalar yapılmasına rağmen daha sıfır sayısı bilinmiyordu. Sayma şekilleri çok ilkeldi. Matematik tarihinde büyük bir yenilik olarak kabul edilen «sıfır»ın keşfi 976 senesine rastlar. Bu tarihe kadar ne islâm aleminde ne de Avrupada sıfır bilinmiyordu. İlk defa sıfırı keşfeden ve matematikte büyük bir inkılâb yapan «Muhammed B. Ahmet» isimli bir islâm bilginidir. Avrupalılar sıfırı kullanmasını ancak XIII. (13) yüzyıldan sonra öğrenebilmişlerdir. XIII yüzyılda yaşayan islâm bilginlerinden «Nasirüddin Tusi» bilhassa trigonometri üzerinde çalışmış ve bağımsız bir kitap yazmıştır. Nasirüddin Tusi İsa'dan önce İskenderiye'de yaşamış olan Grek matematikçisi Öklid'in yazmış olduğu geometriyi incelemiş ve onun bazı hususlarına itirazlarda bulunmuştur. Öklid geometrisinin bilhassa beşinci aksiyomunun mantıken doğru görülüp fakat aslında ilmen yanlış olduğunu ortaya koymuştur. Böylece öklid geometrisinden daha sıhhatli olan Rieman ve Laboçevki geometrilerinin ilk temellerini atmıştır. Nasirüddin Tusi'nin XIII. yüzyılda yazdığı bu geometri XIX. yüz yılda Rieman ve Laboçevski tarafından daha da geliştirilmiştir. Bu arada XV. yüzyılda yaşayan büyük Türk bilginlerinden Uluğ Bey'i söylemeden geçemeyiz. Esas çalışmalarını Astronomi sahasında yapan fakat matematiğe de büyük hizmetleri dokunan Uluğ Bey «Pi» sayısını en doğru şekilde hesaplamış ve üçüncü derece denklemlerin çözümünü vermiştir.

Görülüyor ki Avrupa ilim nedir bilmezken İslâm aleminde ilk defa ilmi çalışmalar başlamıştı. Böylece matematiğin ilk sistemleştirilmiş şekli ortaya konuyordu. Sadece matematik ilminin kurulmasına yardımları dokunmuş olan Türk ve İslâm alimlerinden bazılarını görmüş olduk. Ortaya çıkan hakikat şudur ki tarihin ilk çağlarında ilmin kurucusu ve yaşatıcısı atalarımız olmuştur. Daha sonraki senelerde ilmi çalışmalar hız kazanmış ve İslam Alemi ilmin zirvesine ulaşmıştır.

Endülüste yapılan rasathaneleri Avrupalılar çan kulesi zannediyordu. Yapılan bir çalar saat Avrupalıyı ürkütüyordu. Çağ kapayıp çağ açan bir padişah kendi toplarının planının çiziyor ve ne saplarını yine kendisi yapıyordu. Yapılan mimaride sesin özelliklerinden faydalanılarak eserlere istenen şekil veriliyordu. Avrupa bizi dinliyor ve ilmi buluşları bizden öğreniyordu. Haşmetliydik ve insanca yaşamasını çok iyi bilmiyorduk.

Atalarımız ilmi buluşlarını ideoloji lerinin emrine vermişlerdi. Gayeleri zulmetmek değil insanlığın huzur ve saadetini temin etmekti. Bunun için hak ideolojilerini ve onun emrindeki ilmi bütün insanlığa maletmek için çalışıyorlardı. Fakat bize atalarımız böyle anlatılmadı. Onlar hiçbir şey yapmadı diyerek bize aşağılık duygusu aşılanmak

istendi. Esasına, ne adetlerine, hele hele inanışı yerideolojisine uymamaktadır. Her kültürün kabul ettiği bir takım gelenek görenekleri vardır. Bu gelenekler o milletin ideolojisinin hayatta tatbik ediliş biçiminin bir tezahürü olarak meydana gelirler. Bizim geleneklerimiz de iman, ahlâk ve kültürden müteşekkil ideolojik yapımızdan doğmaktadır. O halde Hristiyanların adeti olan «Yılbaşı» neden bizim adetlerimiz içine sokulmak isteniyor? Bunun sebebi apaçık ortadadır. Çünkü gelenekler çok defa kanunlardan daha etkilidir. Ve insan bazan kendini ona uymaya kanundan daha çok mecbur hisseder. Yaygın hale getirilen bu töreler başka bir millete kabul ettirildiği zaman o millet bu töreleri meydana getiren ideolojiyi daha kolay kabul eder. Beynelmilel güçlerin milletleri hakimiyetleri altına alabilmeleri için takip ettikleri metot da budur.

Biz biliyoruz ki Hristiyanlar «Yılbaşı»nı Hz. İsa'nın doğum günü olarak kutlarlar. Bir peygamberin doğum gününde içki mi içilir, kumar mı oynanır, çoluk çocuğa dans mı ettirilir? Bir peygamberin doğum gününde yapılan bu rezâlet leri normal kabul etmek düpedüz hainlik tir Ve bu hainlik bizim millî ideolojimizi yıkmak için yapılmaktadır.

En kıymetli hediyelere böyle gecelerde kavuşacağına inanan minicik yavrular beynelmilel Hristiyanlığın uydurduğu «Noel baba» efsanesine inanıyor ve bu gecenin çok mutlu bir gece olduğuna hayatının sonuna kadar inanarak yaşıyor. Bu davranışlar ise bizi mazimizden geleneklerimizden koparıyor ve köksüz, benliğinden uzaklaşmış, başkalarının gölgesi haline gelmemiz için gerekli ortamı hazırlıyor. Ne yazık ki beynelmilel düşmanın yaptıkları yetmiyormuş gibi bizim Turizm Bakanlığımız kendilerinin icat ettikleri «Noel baba» mezarının Anadolu'da turistik yer olarak açılması için önümüzdeki yıllarda 2 milyon lira yatırım yapacakmış. Buradan da anlaşıldığı gibi düşmanın beynelmilel olduğu ortadadır.

Bir yandan millet, fakir hale getirir ve diğer yandan, aç olan karnını doyurmak için ormanları söküp yerine çarla yapan binlerce millet evlâdı tapishanelerde yatırılıp orman affı kanunu nun çıkmıyacağı tartışılırken yılbaşı törenleri için kesilen çam ağaçlarının failleri gizleniyor ve hatta sözü bile edilmiyor. Yukarda belirttiğimiz gibi düşman tek değil beynelmilel bir kılıktadır.

Bu milletin serveti olan ormanlar onların mel'un gâyeleri uğruna kesilmekte ve millî servet mahvolmaktadır.

Bu çam fidanlarını ticaret ve süs olarak değil asırlardır düşman oldukları ideolojiyi yıkmak için vasıta olarak kullanmaktadırlar.

Gayelerine varmak için de bizim kültürümüzün, gayri resmi hale getirilmesinden faydalanmaktadırlar.

Ormanları yetiştiren bu milletin evlâtları iken varmak istedikleri hedefler için ormanları kullanan beynelmilel güçlerdir.

(Devamı 29. sayfada)

İntikam Kapısı

OSMAN ŞAHİN
Y. Ö. O. Öğrencisi

Fener Patrikhanesi koynunda barındığı, Türk Milletini kalbinden hançerlemek üzere her vasıtadan istifade etmeyi meşru saymıştır. Halbuki İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet Patrikhaneyi dışarı atmadı. Sahip olduğu hak ideolojinin emrine uyarak, Rumların dinlerine, örf ve adetlerine kat'iyyen müdahale etmedi. Onlara daima adaletli davrandı. Bu gayrimüslim tebaayı kendi iç işlerinde serbest bıraktı. Rumlar bu durumu gayet iyi biliyorlardı. Fakat bu iyi niyeti kötüye kullandılar?

Patrikhane, Osmanlılar devrinde zaman zaman kıpırdanmış, bazı mühim hadiselerde yalnız perde arkasında rol oynamıştır. Ancak, Patrikhanenin büyük hainliklerinden birisi 1821 yılında cereyan etmiştir. Bu tarihte Yunanistan'ı bizden koparmak için, Rumlar Mora'da isyan çıkarmıştır. Devletimizin bu buhranlı anlarında casusluk, jurnalcilik, ser gerileri ayaklandırma, Yunanistan'a mad di imkanlar temin etme bakımından Patrikhanenin oynadığı oyunlar hakikaten korkunçtur. Patrikhane, bu yüz kızartıcı hareketleri sık sık tekrar etmiş, Osmanlı idarecilerinden gördüğü müsamaha sonucu büsbütün şımarmıştır. Bu şımarıklık sonucu milletimiz aleyhine, nerede ve kim tarafından bir tohum ekilirse ekilsin Patrikhane bu fesat tohumunun bahçıvanlığını yapmıştır. Milletimize kar şı Rumların düşmanlığını filizlendirmek ve büyütmek Patrikhanenin birinci gayesi olmuştur.

Yunanistan'daki ihtilâl cemiyeti «Et Hemen bütün fitne ve fesat hareketlerin de olduğu gibi, bu cemiyetinin faaliyetle rinde de en önemli rolü Fener Patrikhanesi oynamıştır.

1821 tarihinde, İmparatorluğumuz aleyhinde fesat ocaklarını kurmakla uğraşan Atina'daki «Etniki Eteryа» ihtilâl cemiyetine gidecek milyonlar da Patrikhane vasıtasiyle teberru ve iane namı altında İstanbul.daki Rumlardan toplanmıştır.

Millet düşmanlığı vasfını 1821 de çok ileri götüren Fener Patriği Grogorios, İstanbul Rumlarından topladığı milyonları Atina'ya göndereceği sırada yakalandı. Türk vatandaşlığına ihanet ettiği, Yunan istiklâlini güden bir ruhani olduğu ve vatana ihanet ettiği meydana çıktı. Sultan II. Mahmut tarafından çok ıraklı olarak, Fener Patrikhanesinin orta kapısı önünde asıldı.

«Orta Kapı» 1821 den beri kapalıdır. Bu kapının açılması için Patrik seviyesinde bir müslüman din adamının Patrikhane papazları önünde asılması lâzımdır. Rumlar, Patrik seviyesinde müslüman bir din adamını aynı yerde ipe çekmedikçe kapıyı açmamaya yemin etmişlerdir. Bütün Papazlar bugün bile Heybeli Ada'daki Papaz mektebini bitirdikten sonra bu kapının önünde aynı yemini tekrarlamaktadırlar.

Göğüslerinde çifte başlı Bizans kartalı armasını taşıyan her Patrik, 1821 den beri Fener Patrikhanesinin önünde şöyle fısıldar: «Vaktiyle Bu kapıdan patrikhaneye girilirdi. Fakat 1821 de patrik Grigorios, Sultan Mahmudun emri ile bu kapının önünde asıldı. Bu giriş yeri ancak rabbani Hikmetin tayyin ettiği

zamanda O cinayetin cezası verildiği za man açılacaktır.»

Bu sözler, Patrikhanenin en büyük ruhani reislerinin ifadesidir. Aynı ifa deler cümlesinden olmak üzere, İstanbul' un fethinden 300 yıl sonra gelecek bir Bizanslı şehzâde, Ayasofya'nın üzerine çifte kartallı Bizans bayrağı ile Yunan bayrağını asacak, Patrikhanedeki orta kapı önünde Müslüman bir din adamı ve ya bir Türk devlet reisi asılacaktır.

Bu müthiş kin göstermektedir ki Patrikhane'ye gelmiş geçmiş Patrik ve Papazlar milletimizin ve onun sahip ol duğu ideolojinin düşmanı olmayı, büyük bir vazife saymışlardır. Yukarıda anlat tığımız mesele bir daha ispat etmiştir ki ideolojiler barışamaz.

Bugün bize Türk — Yunan dostlu ğundan bahsediyorlar. Bu kadar düşman lıktan sonra, üstelik ideolojileri farklı olan bu iki millet Dost olabilir mi? Ayrı ca Patrikhanenin de milletimizin dostu olduğunu söylüyorlar. Bu söylenenler doğru ise o halde Patrikhanenin orta ka pısı bugün hâlâ neden kapalıdır? Bu du rum göstermektedir ki Patrikhanenin hain emelleri bugün de devam etmekte dir. Millet düşmanı Patrikhane, propa ganda ile millete dost olarak takdim e dilmektedir.

Bu meseleden çıkaracağımız netice şu olmalıdır: Düşmanını ve mücadeleyi bilmeyen millet yok olur. Millet düşman larını, faaliyetlerini bilecek ona göre mücadele edeceksin.

Faydalanılan kaynaklar

1 — Fener Patrikhanesinin İçyüzü
Ali Karakurt

2 — Yunan Mezâlimi
Kadir Mısıroğlu

Edebiyat Haberleri

KEMAL TAHİR

Geçen yıl lehinde ve aleyhinde dik katleri toplayan Kemal Tahir'in Devlet Ana romanının Rusya'ya tercümesi ta mamlanmak üzeredir. Çeviriyi Radi Fiş'in başkanlığında bir komisyon yap maktadır. Ayrıca eski kominlatlerden Ha san Ali Ediz de bu işe yardım etmekte dir. Bildiğimiz gibi Kemal Tahir, Na zım Hikmet'in hapishanede yetiştirdiği solculardan birisidir. Son yıllarda yazdı ğı romanlarıyla Cumhuriyet devrini kri tik etmeye başlamıştır.

ANDRA GİDE

Fransız romancısı Andre Gide'in 100 doğum yıldönümü toplantılarla anılmış tır. Eleştirmeciler Andre Gide'in çabuk unutulduğunu söylemektedirler.

RUSYA'DA TÜRK YAZARLARI

Rusya'daki Türk yazarlarından Mus tafa Kerim'in 50 yıldönümü (doğum) Ufa'da törenlerle kutlanmıştır. Ufa Rus yada büyük ve meşhur Türk şehirlerin den birisidir.

DAĞLARCA

Dikkati çeken bir husus varsa Türki yedeki sosyalist neşriyatın Rusçaya ha raretle tercüme edilişidir. Bu arada A merika'lı Yahudiler tarafından kendisine ödüller (!) verilen Fazıl Hüsnü Dağlar ca'ya bu sefer de Rusya'dan iltifatlar gel meye başlamıştır. Estonya'da Dağlarca'- nın şiirleri «Dört Kanatlı Kuş» adıyla neşredilmişlerdir. Kitabın başında Tevfik Melikov tarafından hazırlanan «Türk Şi iri» incelemesi bulunmaktadır.

Fransa'dan İsrail'e

YUSUF ÇALIŞKAN
Yük. Öğr. Ok. T. Cm.
Kül. Kol. Bşk.

Geçtiğimiz günlerde, bütün dünya milletlerini ilgilendiren bir hadiseye seyirci kalındı Fransanın Cherbourg limanından kalkan beş hücumbot hiç bir müdahaleye maruz kalmadan İsrailin Haifa limanına geldi.

Bu gibi hadiselere dünya tarihinde ender rastlanır O bakımdan, bunu bir korsanlık veya casus filmlerinde görülen maceralardan ayrı olarak mütâlâa etmek lâzımdır. Bütün düşünen kafalara bir soru takılmalı ve dünyayı tehdit eden tehlike mutlaka görülmelidir. Şimdi tarihi vakıalar ve ideolojiler savaşının kanuniyetlerine göre bu tehlikeyi araştıralım.

Herşeyden önce, Fransaya hangi güçler hakimdir? Hadisenin su yüzüne çıkabilmesi için bunun bilinmesi şarttır.

1968 den önce Fransada bir De Gaulle vardı. Fransız Milleti bu lider sayesinde çok şeyler kazandı. İktisaden yükseldi. Ortak Pazarın en kuvvetli devleti oluverdi. Kuvvetli politikası sayesinde beynelmilel gizli kuvvetlerin ağından çıkmak üzereydi. Bunun içindir ki; De Gaulle'ün düşürülmesi planlandı ve tatbikat sahasına konuldu.

Bu arada De Gaulle'ün politikasını da kısaca gözden geçirmek faydalı olur.

De Gaulle, Avrupa Birliğini kurmak için çalışıyor, sionizmin icadı olan Kapitalizm ve Komünizmi reddediyordu. İktisat piyasasından Doların Rus lirasının ve Sterlinin kaldırılıp altını, para birimi olarak kabul ettirmek istiyordu. Bu da altını elinde bulunduran Yahudi'nin saltanatına son verecekti. İngiltere'yi Ortak Pazara sokmayarak Sterlin'in değerini sarsmıştı. Arap — İsrail harbinde de İsrail'in hedeflerini açıklamıştı. Harp sonunda Arap devletlerine kendi imali olan Mirage uçaklarından vermişti.

Bütün bu kuvvetli politika beynelmilel Yahudi'liğin dünya diktatörlüğünü kurma sevdasına dur diyecekti.

Yahudilik burada da kendisini gösterdi. Fransa'da Yahudi Kızıl Dany liderliğinde başlayan anarşi hareketleri De Gaulle'ü istifaya mecbur etti. Seçim ler sonunda De Gaulle'cü görünen aslın da mason olan Pompidu Cumhurbaşkanı olarak iktidara getirildi. Böylece Fransa Siyonist ideolojiye peşkeş çekildi. Bundan sonra Fransız milletinin bütün servetl sömürülecek ve Yahudi'nin kasasına aktarılacaktır. Nitekim Türkiyemizde de böyle olmuştur. Hâlâ milletin servetl millet düşmanları tarafından dışarıya kaçırılmaktadır.

Fransız Hükümeti Cherbourg limanından İsrail'e kaçırılan beş hücumbot meselesini ört—bas etmekle meşguldür. Göstermelik olarak Paris'deki İsrail'in askeri ateşesi Amiral Mordechai Limon ve İsrail'in Fransa Büyük Elçisi Walter Eytan vazifelerinden uzaklaştırılabilir. Bu hareket sadece dünya milletlerinin gözlerini kapamak içindir. Bunların yerlerini gelecek olanlar yine İsrail'li iki tane Yahudi'dir. İdeolojileri aynıdır. Vazifeleri aynıdır.

Zira Pompidu Fransız bankerlerinden Yahudi Rotchilld ailesinin yakınlarındandır. Bunun sözünden çıkması kolay olmuyacaktır. Cherbourg'un Belediye Başkanı Jacpues Hubert önce De Gaulle'cü idi. İsrail'le yapılan silah ambargosundan sonra partiden istifa etmiştir. Bu hareketiyle nasıl bir İsrail ajanı olduğu açığa çıkmıştır.

Yine Fransa'nın iktisadi hayatında söz sahibi olan Yahudi Jacpues Prelman'ın beş hücumbotun komutanı Halm Shahat ile yakın ilişkisi vardır. Hücumbotların kaçırılmasında büyük yardımları dokunmuştur.

Bu hücumbotlar seferini Akdeniz'den geçerek tamamlamışlardır. Akdeniz de Amerikan ve Rus filoları sözde dünya barışını sağlamak için dolaşmaktadırlar. Fakat iki devlet arasında mutlak harp sebebi olabilecek bu hadiseye göz yumulmuştur. Cebelitarık Boğazı'ndan geçip Akdeniz'den Hayfa'ya kadar varan hücumbotları ne Amerikan ne de Rus filoları görmemezlikten gelmiştir. Arap, İsrail harbinde Amerika İsrail'e Rusya da Araplara yardım etmişlerdir. Buna göre Amerikan filolarının İsraile kaçırılan hücombotlara göz yumması normal karşılanabilir. Fakat Rusya Araplara yardım etmekle İsrail'e düşman olması lâzımdır. Halbuki kaçırılan hücumbotlara Rusya da ses çıkarmamıştır Yine anlaşılmalıdır ki; Amerika'nın İsrail'e, Rusya'nın da Araplara yardım etmesi sadece bir danışıklı dövüşten ibarettir. Ve hücumbotlar sadece fırtına dan şikâyetçi olarak İsrail'e varmışlardır.

Bu hadise şu hakikatı bir daha ispatlamıştır: Amerika ve Rus filoları Akdeniz'de dünya barışını değil, Yahudiliğin dünya diktatörlüğünü kurmak için dolaşmaktadırlar.

Birbirlerine düşman gibi gözüken bu iki kuvvet yalnız Akdeniz'de değil bütün dünyada aynı gaye için çalışmaktadır. Her ikisi de aynı beyin tarafından idare edilir. Bu da Siyonizm'dir. Zira Rusya'da yahudi aleyhtarlığı yapmak rejim aleyhtarlığı yapmaktır ve cezası ölüm

dür. Amerika'da ise boşanmaya sebep olacak derecede «akıl hastalığı» sayılmaktadır. Yani yahudiler kanunlarla korunmaktadır.

Çin'in komünistleşmesinde, Kore Harbi'nın patlak vermesinde, Vietnam savaşının devamında ve son Çekoslovakya işgalinde yine bu iki kuvvetin plânlarını görüyoruz. Son olarak Türkiye'ye gelen Amerikan 6. filosu aynı gaye ve hizmet etmektedir. Masonların davetiyle gelen 6. filo yerli komünistlere anarşi imkanı hazırlamaktadır. Devamlı tekrarlanan anarşi hareketleriyle komünist ihtilâller planlanmaktadır. Milletimizi de beynelmilel yahudiliğe peşkeş çekmek için var güçleriyle çalışmaktadırlar. Bu hadise bilerek veya bilmiyerek, gerçek yönleriyle basınımızda millete duyurulmamıştır. Şu hakikat bir daha ispatlanmıştır ki, memleketimizdeki basına gayri millî güçler hakimdir.

Yapılan izahlardan Yahudiliğin dünya diktatörlüğünü mutlaka kuracağı neticesi çıkmamalıdır. Bu netice kesinlikle yanlıştır. Tarihî hadiseler farklı ideolojilerin çarpışmasından ibarettir. Hak'ka dayanan, ilmî olan ve insan fıtratına uyan sağ ideoloji, gayr-i ilmî, gayr-i insanî ve zanna dayanan sol ideolojiyi mutlaka yenecek Yahudiliğin hayalî hüsrana uğrayacaktır.

Milletlere yapılan zulüm, kendilerine insanlık ve huzur bahşedecek olan sağ ideolejiyi aramaya sevketmiştir. Milletimiz kendi ideolojisine sahip çıkmaktadır. Milletimizin kurtuluşu ideolojisinin ihyasıyla gerçekleşecektir. Önümüzdeki günler sağ ideolejinin zaferleriyle dolu olacaktır.

Duydun mu?

FEHMİ YENER
Y. Ö. O. Öğrencisi

Gidenlerin sayısı pek çoğaldı,
İki kişi daha öldü duydun mu?
Siyonizme alet oldu olalı,
Sağ sol diye bizi böldü duydun mu?

Yahudi parmağı zehir saçıyor,
Türkiye'yi soyan hemen kaçıyor.
Utanmıyor çırıl çıplak açıyor.
Namusu hayayı aldı duydun mu?

Erkekleşti kızlar şehvet peşinde,
Ahlâk aramıyor erkek eşinde.
Kuzey rüzgârları her esişinde,
Lenin hayranları azdı duydun mu?

Peygamberе çöl bedevisi dedi,
Nasıl haltişledi, ne nane yedi.
Kundağına hangi ana beledi,
Aramızda kimler varmış duydun mu?

Saldırıp mescide Kur'an yırtıyor,
Bir de mü'minlere kafa tutuyor.
Kimden alıp yiğitliği kime satıyor,
Külhanbeyler pek çoğaldı duydun mu?

Kur'anın çöl kanunu diyen çoğaldı,
Mao, itlerini yurduma saldı,
Millet gaflet uykusundan uyandı,
Düşman plânını bozdu duydun mu?

Ho—Şhi—Min'in torunu saldırdı gene,
Afyondur dedi, zehirdir dedi dine,
Komünist çağırdı İslâm evine,
Bir güzel dersini aldı duydun mu?

Benlik ve Varlık

REMZİ ÖZÇELİK
Yük. Öğrt. Ok. Fizik Bl.

Asrımızda herkes adı ile çağırılıyor. Herkesin bir yeri, bir mertebesi var. Artık milletler kendilerini en üstün seviyede tutmanın veya o zirveye çıkmanın gayreti içindeler. Bugün bilinen dünyaya Asya, Avrupa, Afrika, Amerika, Avusturalya kısacası yedi kıt'aya şöyle bir göz atalım.

Amerika'nın daha ne tarihi var ki? Dün Avrupa'nın bir sömürgesi idi. Sonra nerelere çıktı. Şimdi Ay ve uzay yolculuğunda sözü geçenlerin başında geliyor. Avrupa zaten eskiden beri medeni olarak söylenir. Yahutta öyle biliriz. Belki de her şeyin avrupasını aramamız bundandır. Asya, doğu — batı blokunun doğusunu teşkil eden en yaşlı kıta. Avrupa her şeyini doğrusu Asya'ya borçludur. Merak edecek hiç bir şey yok. Haçlı seferleridir Avrupa'yı Avrupa yapan. Onlar hilâlin karşında daima bozguna uğrarken çok şeyler de kazanmasını bilmişlerdir. Ama akla ilk gelen de «Asya'ya o şahsiyeti kazandıran kimlerdir?» suali olabilir. Bunu, kendini bilen bir Asyalıya sorsak, herhalde bize gerçeği söyliyecektir. Asya, ancak Türk - İslâm himmiyeti sayesinde gerçek şahsiyetine kavuşurken, Avrupa da onun bir manevi miras yedisi olmuştur. Bu, bence ve her kesçe de öyledir. Bizim yıllardan beri güt tüğümüz Avrupa modasını Avrupalılar çok eskiden Asya modası olarak takip etmişlerdir. Burası bir hakikattır. Sonra da geriye dönüp, bunlar bizim eserimizdir deyivermişlerdir. O Avrupa ki, medeniyetin adeta hâmisi kılığına bürünmeyi başarabilmiştir. Bu, belkide Asya'lının kendi eserine sahip çıkamayışından ve gafletinden doğmuştur. Ama Avrupalı açıkgöz, sinsi ve kurnazca aslında başkasının olanlara benim diyebilmişitr. Sonra da medeni, insani, yardımsever ve koruyucu maskesi altında bütün dünyayı pazar yeri olarak kullanırken ne büyük ihtiras sahibi olduğunu açıkça göstermiştir. Örnek mi istiyorsunuz? Hindistan yolu, Amerika'nın keşfi.. Gaye Asya'daki baharat ve zenginlikleri elde etmekti. Ama nasıl Avrupalılar, Asya'daki zenginliklere kavuşmak için büyük keşif hareketlerine girişmişlerdir. İşte Hindistan yolu bulunuyor ve ipek yolu önemini kaybediyordu. Ama Avrupalı'nın ihtirası bununla da kalmamış, daha sonra da Süveyş kanalını açıp ticareti tamamen ellerine geçirmişlerdir. Bu onların ihtirasını gerçekleştirirken bilhassa Osmanlıların ticaretini felce uğratmıştır. Ama zaman neleri değiştirmez ki...

İşte Afrika ülkeleri. Kendilerini açık pazar olarak kullananlara karşı çıkmasını bildiler. Fas, Tunus, Cezayir ve daha niceleri... Hatta düne kadar ateş dans yapan, tamtama çalan çoğu yerli-

ler bile... Tek kelime için çarpıştılar. Hürriyet... Ve gerçek benlik, ufuklarındaki Avrupa Bulutu'nu dağıtıverdi. Hepsi de güneşi rahat görüyorlar artık.

Ya bizimkiler? Onlar ne yapıyorlar? Kan onlardan da aktı. Can onlardan da çıktı. Ama hâlâ etraf karanlık... Türkistan'da, Kırım'da, Kazak'ta, Kafkas'ta. Sayılmakla bitmiyen bu yerlerde sabah ne zaman olacak? Oradakiler de insan, yaşamak onların da hakkı. Oradakiler neden insanlığın kendilerine bahşettiği haklardan faydalanamıyorlar? Garip değil mi, hâl böyle iken kalkıp da İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi açık atında palavra sıkmamız? Öyle ya, Avrupalı medeni, Amerikalı medeni onlar böyle yapıyorlar. Medeniler böyle yaptığı halde medeniyetçilik yarışına girişen bizler niye yapmıyalım. Beyanname gününü kutlamamızı, veya konuşmamızın yersiz olduğunu söylemek istemiyorum. Sadece insan olduğu halde insanca yaşamaktan mahrum bırakılanlar bizimken bu güne iştirak etmemiz lüzum kuz değil mi? Beni insanlık düşmanı olarak suçlamayın sakın. Şurası bir gerçek ki, ne zaman esir Türkler de insanlığın kendilerine verdiği haklardan faydalanırlarsa beyanname o vakit bizim için bir anlam taşır.

Allah'tan başkasına kulluk etmiyen bu millet, nasıl oluyor da kula kul olmaya reva görülebiliyor? Demir bir kafese hapsedilip, etrafından geçen farelere niçin gülünç duruma düşürülüyor? Esaret denilen o demir kafes parmaklıkları onun bakışlarıyla eğilecek, demir, içerdekinin hürriyet ateşiyle eriyip yok olacaktır. Bu, tarihte çok defa açık olarak görülmüştür. Yine aynı tabyaların çizileceğinden kimsenin şüphesi olmasın.

Binbir zulme göğüs geren, camileri kapatılan, okulları ellerinden alınan ve adının sonuna bir «of» eki eklenen milyonlarca Müslüman — Türk kendilerine bu eki layık görenlerin «—of» bile demelerine fırsat vermeden cezalarını verecektir. Çok çektiler, çok süründüler: küsere taşı da çok sürünür. Ama onun düşen her zerresi yine kesmeye muktedirdir. İşte yukarda saydığım ve hepsi birbirinden uzak bırakılan o insanlar, silâhlı bir mıknatızmanın tesiri ile birleşeceklerdir. Şüphesiz ki, Allah bu kuvveti herkesten önce onlara vermiştir. Bu da iman kuvvetidir... Onlar ulu bir benliğin ve iman gücünün kendilerine verdiği kuvvetle birleşecekler, son güçleri ile de haykıracaklardır. Bu nida ufuklarını kaplayan kızıl bulutları tek tek yırtacak, gök yüzü bile sevinç göz yaşları dökecek, masmavi olacaktır...

Artık bu hamle görülüyor bile. İşte İsa Yusuf Alptekin. İsa Yusuf esaret duvarından dünyaya yayılan kurtuluş feryadının bir çığlığıdır. Alptekin devlet devlet gezip derdini anlatacak. Umarım, daha bir kaç yıla kadar aynı çığlığı atan Afrika ülkeleri ve onun gibi olanlar, bu mücahidin safında yer alacaklardır. İşte medeniler o zaman yıllardır işledikleri medeni bir cinayetin farkına varacaklar, eğer insan iseler yüzleri kızaracaktır. Temennimiz, Birleşmiş Milletler toplantısında gerçek değerini kazanmasıdır, bu meselenin.

Yalnız üzüldüğümüz tek nokta şura

(Devamı 23. sayfada)

Yalan mı söylemez doğru mu?

MEHMET BÖLÜKBAŞI
Türkoloji Bölümü

Hani bazı çevreler «sosyalist yalan söylemez» derler ya, ben burada yalan mı söylemezler yoksa doğru mu söylemezler, bu konu üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Sosyalist halkçı mıdır? Hayır değil dir. Türk Milleti'nin bir hayat nizamı, bu hayat nizamından doğan bir yaratılış inancı, bir dili, bir ahlâkı ve bunların ne men yanında bir geleneği vardır. Bunun sonucu olarak mazisinde saygı duyduğu ve hayırla andığı büyükleri vardır. Bu böyleyken sen tut dedenin «maymun» babanın «Noel» amcanın «Ho» olduğunu iddia et ve utanmadan halkçılıktan bah set. Gelelim dil meselesine. Bu milletin asırlarıdır kullandığı ve kültürünün bek çisi olan kelimeleri kaldır at ve onların yerine dörüt, yapıt, tin, devinim, imgelem, özgürlük gibi acaip ses gurupları nı uydur ve dön «ben halkçıyım» de. Türk musikisinden haberin olmasın, Türk ruh kökünü kurutmaya çalışan İngiliz, Amerikan, İtalya gibi devletlerin domuz çobanının şarkılarını ezberle ve halkçı ol.

Sosyalist Atatürkçü müdür? Yoksa bu bir maske midir? Evet bu Atatürkçülük lâfı menfur emellerini gizlemek için bir maskedir. Sosyaliste soruyorum Atatürkün, «san'atsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir» sözü meşhurdur. Sen zaten Türk Milletinin bütün hayat damarlarını koparmak istediğin için değil midir ki utanmadan «kahrolsun san'at, san'at yok devrim var» diyorsun. Diyorsun ama yine de Atatürkçü oluyorsun değil mi? Ha ni Atatürk Anıtı'na bomba koymuş ka çıyordun, kaçarken de «Atatürk geliyor» diye bağırmayı unutmamıştın, daha dün yedi kasım 1969 da.

Sosyalist emperyalizme karşı mıdır? Bu mevzu'u incelemeden önce emperyalizmin kısaca tarifini yapalım. Emperyalizm, bir milletin veya milletlerin baş ka bir milleti maâden veya mânen sömürmesidir. Maddi emperyalizm, milletleri çıplak hale getirir. Manevi emperyalizm yani kültür emperyalizmi de bu çıplak insanı beyinsiz hale sokar. İşte Türkiyedeki yabancı okullar bu kültür emperyalizminin bizdeki, kökü dışarda olan tatbikatçılarıdır. 1860 yıllarında Rumeli Hisarı'nda açılan Robert Kollejin açılış konuşmasında bir milyoner «II. Mehmet İstanbulun fethine nasıl buradan başladıysa biz de İstanbulun fethine buradan başlıyacağız» derken veledlerini bu Hristiyan misyonerleri yuvasında okutup da «Amerikan emperyalizmine hayır» diyen zavallılar nasıl bir tezadın içinde olduklarının farkında değildirler. Veyahutta hainliklerinden böyle davranıyorlardır.

Emperyalizme karşı olduklarını iddia eden sosyalistlere sesleniyorum:

— Azerbaycan 27 Nisan 1920 de XI Kızılordu birlikleri tarafından işgal edilmiştir ve halen işgal altındadır.

— Doğu Türkistan 1951 den bu yana Kızıl Çin işgali altındadır.

— Dağıstan, Kırım, Özbekistan, Afgan Türkleri ve Kuzeydoğu Kafkasya halen Rus mezâlimi altında ezilmektedir.

— Balkanlardaki Türkler, kendi din dil, adalet ve geleneklerinden türlü metotlarla uzaklaştırılmaktadırlar.

— Kerkükte yüzlerce Türk 14 Temmuz 1959 da baştaki komünist hükümetin desteği ile katledilmiş, birçokları diri diri gömülmüştür.

— Türkistanda 1937 Abdülniyaz ayaklanması kızılordu tarafından bastırılıp 20000 Türk çeşit çeşit işkencelerle şehidedilmiştir

— Çekoslovakya halen Rus işgali altındadır. Bilhassa kendilerini yakanlar dikkati çekmektedir.

Bütün bunları kulak ardına atıp, ağza almaktan korkanlar ve bunlarla ilgilenmeyen adamlar emperyalizme karşı değildirler.

— Emperyalistler başka başka milletleri iktisaden sömürüyorlarsa, işte Azerbaycan Türkistan, işte Kafkasya.

— Emperyalistler başka milletleri soysuzlaştırıyorlarsa işte balkanlarda kapatılan Türk okulları, işte Azerbaycan' da Türkistan'da yakılan dini kitaplar ve tahrip edilen camiler.

(Devamı 32. sayfada)

(Başlurafı 4. sayfada)

rerek, milletimizin iman, ahlâk ve kültürünü yoketmek ve vatanımızı parçalamak için çalışmaktadır. Bizzat Barzani nın siyasi müşavirinin Pol Bidari isimli bir yahudi olması da düşündürücüdür. Zaten Barzani yahudilerle dost olduğunu şöyle açıklamıştır:

Irak'ta Barzani ile görüşen Alman King Mecmuası muhabiri, askerlerin elindeki tüfeklerin üzerinde altı köşeli İsrail yıldızını görünce, onun ne olduğunu sormuştur. Barzani de «Siz bu altı köşeli yıldızı nasıl isterseniz öyle yorumlayın. Biz daima İsrail'le dostuz» demiştir. Barzani yalnız İsrailden değil, bütün dünya yahudilerinden destek görmektedir. 22 Eylül 1969 tarihli «Bugün» gazetesinde M. Şahap Tan: Davit Silon adındaki bir yahudinin Belçikadan Barzaniye otomatik silâh gönderdiğini belirterek bunu ispatlamıştır.

Ayrıca bugün Fransa'da Kürdoloji Enstitüsü Prof. Bedirhan bir Yahudi hayranıdır ve Yahudi bir kadınla evlidir.

Dikkat edilirse: bugün de Siyasi Kürtçülük faaliyetlerini yürütenler eski den olduğu gibi Ermeni, Rum, Yahudi, Aramiler ve siyonist ajanlardır. Bu hainler, tertemiz millet evlâtlarına bölgecilik fikrini propaganda etmekte ve milleti biyolojik bir vakıa olarak millete benimsetip onları da kendi ihanetlerine ortak yapmaya çalışmaktadırlar.

Bu milletin ideolojik yapısına bağlı ve onun ızdırabını duyan her fert bu milletin evlâdıdır, hiç bir zaman bu hain siyonistlerin oyununa gelmiyeceklerdir. Millet evlâtları, milletin ideolojisi etrafında birlik ve beraberlik içinde demirden bir cephe kuracaklar ve dünya durdukça bu cephe var olacak, siyonistler ve ajanları mutlaka kahrolacaklardır.

---

(1) Kürtlerin Türklüğü (Dr. Kırzioğlu M. Fahrettin) (Sbf: 44-49)

Milli Eserler Serisi

Eğil Dağlar

GÜRBÜZ KOÇAK
Y. Ö. O. Türkoloji Blm.

Eğil Dağlar, Yahya Kemal'in İstiklâl Harbi yıllarında çeşitli gazete ve dergilerde çıkan nesir, fıkra, makale ve hatıralarının bir araya toplanmasıyle meydana gelmiş eseridir.

Yazıları derleme işini 1966 yılında Yahya Kemal Enstitüsü yapmıştır. Kitabın içinde bulunan 86 yazı şu kaynaklardan alınmıştır:

1 — İleri Gazetesinden 61 yazı; bunlar, 27 Ocak 1921 ile 30 Haziran 1921 tarihleri arasında çıkmışlardır.

2 — Tevhid-i Efkâr Gazetesinden, 9 Mart 1922 ile 25 Şubat 1922 tarihleri arasında yayımlanmış 19 yazı.

3 — Hâkimiyet-i Milliye Gazetesinden, 23 Nisan 1924 ile 9 Ocak 1925 tarihleri arasında çıkan 3 yazı.

4 — Dergâh Mecmuasından, «Üç Tepe» (15 Nisan 1921) adlı yazılar alınmıştır.

«Eğil Dağlar», Yahya Kemal'in 24 Mayıs 1921 de İleri Gazetesine yazdığı bir yazının adıdır. — Yahya Kemal Enstitüsü kitabı hazırlarken bu kitaba da aynı adı vermiştir. Bunu, muharririn o türküye verdiği önemle bağlıyabiliriz. Bu türkü için Yahya Kemal yazısında şunları söylüyor:

«Yirmi dört sene evvel (1897 Yunan bozgununda Gazi Edhem Paşa orduları Atina'ya doğru yürürken askerin söylediği türkü...) ilk çıktığı zaman vatanın bütün sokaklarında Tesalya'ya doğru redif taşıyan Anadolu ve Rumeli trenlerinde yalnız bu türkü işitiliyordu:

Eğil dağlar eğil üstünden aşam
Yeni tâlim çıkmış varam alışam.

Bu türkünün Anadolu'dan mı, Rumeli'den mi çıktığı anlaşılmıyor, o kadar millidir.

Bu türkü ,yeni Türk şiirinin ilk ve maateessüf son güzel eseridir, çünkü ondan beri bu kadar şevkli, atılışlı ve canlı mısralar söylenmedi.» S. 148

Vatanı düşman zulmünde inleyen büyük bir fikir ve his adamının bu şarkı altında duyduklarını, düşündüklerini Eğil Dağlar'da buluruz.

Yahya Kemal, dünya tarihi, dünya siyaseti hakkında sahip olduğu oldukça derin bilgisi ve büyük tefekkür kaabiliyetiyle İstiklâl Harbimizin lüzûmuna daha başlangıçta inanmıştı. İmanlı Türk Milletine ve ordusunun faziletine güvenirdi. Bu faziletin harbin son zaferini kazanacağına emindi. Bu yüzdendir ki o, kara günlerde milletine ümit, cesaret ve iman verir. Eğil Dağlar bu ruhun ifadesidir.

Bu kitapta, Mustafa Kemal'i bir fert olarak değil, bir timsal olarak görürüz. «Milli Hareket, bir sene içinde Mustafa Kemal'i milletin timsâli olarak yarattı.» (S. 32

Eğil Dağlar, Milli Değerlerimizi yı-

kıp, bizi kolekleştirmek hevesinde olan millet düşmanlarına bir cevaptır. Hâin solcular, aramızda saltanat süren Yahudi, Ermeni ve Rum azınlıklarla işbirliği yaparak, yıkıcı bir propaganda kam panyasına girişmişlerdi. İstiklâl Harbinde fikir yoluyla hizmetini yapan ve mücadelemizin yakın bir tarihini yazan bey nelmilel siyaset âlemine «İstiklâl Harbinde hiç kalem oynatmadı» iftirasını atmışlardır. Güneşi balçıkla sıvamaya kalkışan Donkişotlar, şimdi karşılarında aşılmayan dağı görünce acaba ne dü şünüyorlar?

Kitabın ilk sayfalarında bulunan «1918» başlıklı manzumesinde: «Ölenler öldü, kalanlarla vatanda düşmanı seyretmek ızdırabıyla kaldık» diye kederini belirtirken, biraz sonra yine aynı şiirde ümitlenerek şöyle diyor:

«Ateş ve kanla boğar, bir gün
ordumuz lekeyi,
Bu insan oğluna bir şeyn
olan mütarekeyi»

Mücadele yılları hakkında yazdığı bir kıtasında ise Rabb'ine ordunun zafe r için dua eder:

26 Ağustos 1922
Şu kopan fırtına Türk ordusudur
Yârabbi!
Senin uğrunda ölen ordu budur
Yârabbi!
Ta ki ezanlarla yükselsin müeyyed
nâmın,
Gaalib et, çünkü bu son
ordusudur İslâmın.

Yahya Kemal, bu yazılarıyle savaş günlerindeki acı ve ümit verici hadiselerin milli ruhta uyandırdığı duygu, düşünce ve heyecanın en canlı misallerini vermiştir.

Mücadele yıllarındaki hadiselerin Milli Siyaset açısından yorumunu öğrenmek isteyen hiçbir fert «Eğil Dağlar» ı ihmal edemez.

Yahya Kemal Enstitüsü eseri 1966 da birinci hamur kâğıt üzerine nefis bir şekilde bastırmıştır. (313 sayfa metin, 3 sayfa elyazısı örneği ve 18 sayfa indeks v.s. ile fiatı 20 liradır.)

Eğil Dağlar, son olarak büyük bir kültür yatırımı olan «1000 Temel Eser Serisi» arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi tarafından basılmıştır. (Fiatı 5 liradır).

(Başlarafı 1. sayfada)

imkânlarını seferber etmiştir. Sözde Rusya arap ülkelerine yardım eder pozisyonunda Arap ülkelerinin beynelmilel siyonizmin menfaatine komünistleştirmek için çalışmaktadır. Bu gün Arap Ülkelerinin başında bulunanlar ya İngiliz ajanı veya moskof casusudur. Suriye den Nurettin El Attasi dürzilerin dümen suyunda gitmekle milletine karşı hainliğini isbat etmiştir. Aynı şekilde Ürdün Kralı Hüseyin'in karısı da bir İngilizdir ve Hristiyandır. Keza Nasır tam bir ajandır.

Arapların İsrail'e mağlubiyeti bu hainler yüzündendir. Ve bunlar dünya efkârı umumiyesine kendi mağlubiyetlerini, arap milletlerinin veya İslâmiyetin mağlubiyeti olarak göstermektedirler. Böyle propaganda ettirmektedirler.

Arap milletlerinin ve bütün milletlerin kurtuluşu ancak hak olan bir ideolojinin etrafında toparlanmaları ile mümkün olacaktır.

Namık Kemalin Siyasî Hayatı

MUZAFFER ÜNLÜ
Türkoloji Bl.

ÇOCUKLUK MUHİTİ :

Namık Kemâlsadrazamlığa kadar yükselen ve Silistre'de şehit düşen Topal Osman Paşa'nın sülalesinden Asım Bey'in oğludur. Kemâl'in ailesi vazife icabı mütemadiyen mekan değiştirdiğinden ve Osmanlı Devlet müessesesinde burjuvazi olmadığından ecdadının an'anelerini devam ettiren bir aile içinde yetişmemiş tir. Namık Kemal dedesi Adüllatif Paşa ile bulunurken kendisine «Namık» mahlasını veren Eşref Paşa müfrit bir alevi idi. (1)

Daha sonra fikirlerine tesir edeceğini düşünerek Abdüllatif Paşa'nın da Arnavut (2) olduğunu zikretmek faydalı olur kanaatindeyim. Filhakika Kemâl'in «Vatan» piyesinde Arnavut kahramanla rı seçmesi ve «Tahrib-i Harabat»da «ben Arnavut'um» demesi dedesinin tesiriyledir. Daha sonra Osmanlıcılık ve İslâmiyetçilik fikirlerinin müdafii olması da kendisini Arnavut saymasıyla yakından alakalıdır. Kemâl Türkçülük cereyanının en yaygın devrinde gelseydi yine Osmanlıcılığı Türkçülük'e tercih edecekti zira bu prensip onu kurtaran ve izah eden prensiptir.

DEVRİ :

Kemâl Osmanlı İmparatorluğu'nun yavaş yavaş çöktüğü bir devirde yaşadı. İmparatorluğu çökerten sebepler içten; gayr-i müslimlerin ihaneti ve feodalite derecesine varan bir parçalanmayla, dıştan reformdan hız alan Avrupa devletlerinin aralıklı hücumlarıydı. Çöküş devri iki yüz sene sürmüştür. Bu müddetin uzamasında ara sıra yıldız gibi parlayan mümtaz simaların rolü olduğu kadar Avrupalıların aralarında çıkan menfaat ayrılıklarının da rolü olduğu aşikârdır.

İmparatorluğun varlığını muhafaza için III. Selim devrinde askerlikten başlayan ıslahat, Kemâl'in yaşadığı devirde kaba bir materyalizm şeklini almış, medeniyet kelimesi mânâ değiştirmiş ve devrin adı «Asr-ı Medeniyet» olmuştur. XVIII. asırda Avrupa'dan dönen sefirler Avrupa hakkında yazdıkları risaleler ve getirdikleri hediyelerle erkân-ı devletin askeri sahada başlayan Avrupa hayranlığını ilmi, fikri ve siyasi sahalara doğru kaydırmıştır. Bu tesir 1860'dan sonra edebiyatımıza da girmeye muvaffak olacaktır.

Bütün bu çalışmalar 1839 Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile ilk semeresini vermişti. Avrupai sistemle yetiştirilen hariciyeliler Abdülaziz'i hal ve meşrutiyeti ilâna canla başla çalıştılar. Kuleli Vakası nı yarattılar. (Meşhur edibimiz Şinasi de Kuleli kahramanları (!) arasındadır.)

Bütün bu keşmekeşlik devam ederken 1857 de, Der saadet sefiri Sir Hanri

Bolver tarafından Büyük Dere'de ilk farmason locasının kurulduğuna şahit oluyoruz.

SİYASİ HAYATI :

Fransız locasının şubesi olarak 1858 de kurulan «Ünion d'orient» 1869'da şu üyeleri kaydetmiştir. «... Hanedân-ı saltanattan bir prens, Âli, Fuat, Mustafa Fazıl ve Toçu mutasarrıflığında vefat eden Süleyman, Ethem Pertev, Münif Paşalar vesair emsal-i ekabir..» (3) Yukarda ismi geçen Mustafa Fazıl Paşa daha sonra Genç Osmanlıların hamisi olacağından ehemmiyete şayandır.

Devrin meşhurlarından Yusuf Kâmil Paşa, Sami ve Suphi Paşalar konakları nı bu cemiyetin birer şubesi haline getirmişlerdir. Asım Âli ve Fuat Paşalar'ın da konaklarını vazifeye açmalarıyla bu sayı hayli kabarmıştır. İşte Namık Kemâl bu konakların müdavimlerindendir. Genç Osmanlılar Kemâl'in fikri cephesini yapan ve ifşa eden bir cemiyet oldu ğu için üzerinde durulmağa değer. Bu cemyetin kurucusu Mahmut Nedim Paşa'nın yeğeni Mehmet Bey mali ve siyasi müdürü M. Fazıl Paşa'dır. Gayeleri c... İntihabettikleri kırk kadar neferi fe dai tarafından Bab-ı Ali'de vükelânın iç timasında iken kalt (Ali Paşa) ve Mah mut Nedim Paşa'nın sadarete tayini hususundan ibaret idi...» (4) II. Abdülhamit'in «Türk Tarihi» mecmuasına dikte ettirdiği bir vesikaya göre Mehmet Bey II. Abdülhamit ile kardeşi V. Murat'ı Abdülaziz'e karşı kıyama ve cemiyete davet etmiş Abdülhamit cemiyetin müzır olduğunu anlıyarak girmemiş hatta Mehmet Bey'i Padişah'ı hal'den haberdar etmekle tehdit etmiş fakat V. Murat hiç tereddütsüz cemiyete girmiştir.» Prensin taht-ı riyasetinde bulunan cemiyet-i fesadiye'i meskûrenin rüzü şeb mesaisi merhumun (Abdülaziz)in hal veya katli hususuna münhasır idi. (5)

M. Fazıl Paşa payıtahtı terke mecbur edilince Paris'ten padişaha Fransızca: güya memleketin halini tahlil eden ve halas çaresini meşrutiyetin ilânında gören bir mektup yazar. Bu mektup Namık Kemâl tarafından tercüme edilip Jin Pietri'nin delaletiyle Courrier d'orient matbaasında 50 000 nüsha bastırılıp dağıtılmıştır.

Daha sonra da Tasvir'de Girit isyanında devleti suçlayan bir makale yazmasi yüzünden Kars Vali muavinliğine tayin edilen Namık Kemâl Sakaki vasıtasıyla Mustafa Fazıl Paşa'nın kendisine gönderdiği 10 000 Frankkı almak için bir müddet devleti oyalamış ve parayı alır almaz 1867 de Bosfor vapuru ile Fransa'ya kaçmıştır. (6) Fransız basını yedi kişiden mürekkep M. Fazıl Paşa misafirlerini «Terakkipervanın mukaddeme'e ceyşi» sıfatiyle tavsif etmişse de Leon Cahun'un Genç Türkiyesinin ideolojileri Paris'te dindarlıktan dinsizliğe, vatanseverlikten kadınseverliğe, hürriyetten zevk ve safaya terakki etmiştir (!)

> Kemal'in Suavi için söylenmiş:
> **Suavi dedikleri o küçük adam**
> **Anı adam sanddık O da mı güdan**
> **Paris'te oturmuş yanında madam**
> **Aman yalnız kaldık Mustafa Paşam**

kıtası Genç Osmanlıların Paristeki hallerini tasvir eder.

1867'de Parsi'den çıkarılırken kendisine 2000 Frank ve ayrıca Ziya Paşa, Ali Suâvi ile beraber 250.000 Frank alan N. Kemal (7) bu parayla Londra'da önce Muhbir'i, Suâvi'den ayrıldıktan sonra da Hürriyet'i çıkarmıştır.

Avrupa umum-ı efkarı ilk nüshalarından itibaren Kemal'in gazetesine karşı çıktılar, sebebi kendi kalemleriyle «.. nâşir-i efkârı olan muhbir, evvelce müslümanlarla hıristiyanlar arasında müsavat-ı tammenin müdafi-i gayyuri iken şimdi tebdili meskenet etmiş, Hülefâyı Raşidin zamanında olduğu gibi ahkam-ı şeriye'ye bi hakkın riayet edilmesini gayri müslimlere karşı cihadı ve bilhassa Bab-ı Ali'nin Londra, Berlin ve Atinada hıristiyan şefir bulundurmasından şikayet ediyor...» (8) şeklinde izah edildi.

Demekki; Namık Kemâl ve arkadaşları, Avrupalıların Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki menfaatlarını gerçekleştirmek ve bu ameliye için kendilerine içten de yardımcı bulmak siyasetine alet olmuşlardır. Yukardaki belgeden de anlaşılıyorki her nere gittilerse önce hoş karşılanmışlar hatta yardım görmüşler kendi vatan ve milletlerinin menfaatlerini düşündükleri an çeşitli entrikalarla adeta kovulmuşlardır. Namık Kemâl Recaizâde'ye yazdığı bir mektupta bütün hakikati anlamış ve anlatmış gibi görüyorum «Bu gün Parise geldim. Bizim Mustafa Paşanın Viyanaya kadar gittiğini haber aldım. Galiba Hünkârla beraber İstanbula gidecek. Gerek bizimki (İlk mason Şehzade Sultan Murat) ve gerek paşa tarafından ve gerek sair taraflardan size ne teklif vuku bulursa katiyyen kabul etmeyiniz. Zira herkes kendi uğruna feda edecek adam arıyor. Boş yere belâya girmekte ne mânâ var?» (9)

---

1) S. Nâzeh N. Kemâl 351/36

2) Gayret mecmuası 4. Tem. 1886 No: 27

3) Yeni Gazete

4) Son Asır Türk Şairleri 1171, 1173

5) Son Asır Türk Şairleri 942, 946

) S. Nüzeh N. Kemâl 58

7) Genç Osmanlılar, Tefrika 551/52

8) Genç Osmanlılar, Tefrika 64

9) S. Nazif İki Dost 15 16

(Baştarafı 16. sayfada)

ki, Alptekin'in cebinde sadece 200 dolar var. Çok az değil mi? Kampanya açmakta yarışan gazeteler bu noktaya niçin eğilmediler? Onlar ki, güzel seçerler, kupalar verirler, maç seyretmesi için medeni Avrupa'ya taraftar yollarlar. Belkide bu dava onların tuhaflarına gitti. Hepsini demek istemiyorum. Bazıları sütunlarında yer verdiler. Demekki onlar artık bunu idrak ediyorlar ve etmekteler.

Şimdi Alptekin'e sesleniyorum:

«Siz gidin derdimizi anlatın. İçerdekiler de bir gün anlayacaklardır. Öyle zaman gelecek ki medeni geçinenlerle beraber menediyetçiler de utanacaklardır. Sen 200 dolarla yoluna devam et. Edemezsen de Yusuf İsa yine yoldadır, şüpheye olmasın. Medeniyetin gerçek anlamını anlayanar, senin safındadır. Benliğini tanıt. Benlik olmayınca varlık olamaz. Onların senden sakladıkları kelime senindir. Sahip çık. Sahip çıkalım. Tek şey, haykır. Artık feryatlar bitsin. Biz de seninle haykırıyoruz. Hürriyet? Hürriyet bizimdir. Bizimkilerin de hakkıdır.

İzmir gezisinden kısa notlar

YUSUF AKBUDAK

Y.Ö.O. T. Cem. Folklor Kolu Bşk.

Yıllardır, İzmir'e gitme heyecanı içindeydim. Çünkü İstiklâl Harbinde ve ondan önceki savaşlarda bir çok hain düşmanların hücumuna sahne olmuş, nice dedelerimiz, atalarımız, şehit edilmiş hatta camilerimiz yerle bir edilmişti. Bunun ızdırabını duyuyor, o günden bu güne nelerin değiştiğini görmek için İzmire gitmeyi çok istiyordum.

Nihayet bu arzumun 30 Aralık 1969 günü okul kapısının önüne gelen arabanın klakson sesini duyar duymaz gerçekleştiğini anladım. Evet, yıllardır milletimin ızdırabını bizzat yaşıyan, İzmir'e hareket saati gelmişti. Bir çok arkadaşlarla vedalaştıktan sonra hareket başladı. Ama bende heyecanla karışık intikam doluydu. Çünkü, dedem istiklâl harbi sırasında İzmir'de yara almıştı. Gece geç saatlerde yağmur oluktan boşalırcasına yağıyor, buna rağmen arabamız hareketine devam ediyordu. Daha İzmir'e varmadan, çok ızdırap çeken yerleri görecekmişiz haberim yoktu. Çanakkale'ye geldik dedikleri zaman içerimde bir ürperti ile arabanın penceresinden dikkatle dışarıya bakmaya başladım.

Bir zamanlar burdada yüzbinlerce atalarımız, dedelerimiz, şehit edilmişti. Geçtiğimiz yolun altında nice şehit kanları vardı, diye düşünürken, bir ağabeyimiz otobüsün mikrofonundan «Çanakkale Şehitlerine» şiirini okuyordu. Mehmet Akif'in yazdığı bu şiirden her şeyi apaçık anlamış bulunuyordum. Dert ve ızdırap yatağı olan Çanakkale'yi arkada bırakarak İzmir'e doğru yol almaya başladık. Yine ızdırabı bitmiyen, şimdi de içten yıkmak istiyen hainlerin komplolarına sahne olmuş Menemene geldik.

Menemen hadiselerini hatırlamaya çalıştım. Kendi kendime soruyordum. Sayın Menemen Halkı sana bu iftiralar atılacakmıydı? Seni (gericilerin(!) yobazların(!) yurdu dedirten hainler, bu gün de sizden, senden ayrı yerlerde aynı yerlerde aynı kompliları hazırlıyorlar, dedim. Ama bunlar ergeç belalarını bulacaklardır, korksunlar diye düşünürken

uyuya kalmışım. Uyandığımda, hain dış insanların kötü niyetlerine sahne olan İzmir'e gelmişiz.

Burda tabi ki ilk gideceğimiz yer kardeş okulumuz olan Yüksek öğretmen Okulu olacaktı. Sabahın Erken saatlerinde İzmir Yüksek Öğretmen okuluna vardık. Karşılaştığımız ilk durum yemek hanenin üzerine asılmış bir pankart ve üzerinde de «Devrim Grubu» yazılıydı. Neden asılmış diye sorduğumuz da seçim var dediler. Devrim kelimesinin yanında okul duvarlarına asılmış hizmet ettikleri temelsiz ideolojiye ait saçma sapan sözler, menfi bir teşkilatın takipçisi olduklarını belli ediyordu.

Öğle yemeği saati geldiği zaman, bir anons işittim, aynen şöyleydi: «Yabancılar yemekhaneye giremiyeceklerdir. Öğrenci örgütü» Hayret ettim. Bir daha dikkatlice dinlemeye başladım. Ama aynı kelimeler yine tekrarlanıyordu. Ne iyi niyetlerle gelmiştik biz buraya dedim. Tarihini, örf ve adetlerini unutmuş hayal perest insanlar, misafir kelimesini ağızlarına alamıyacak kadar yabancılaşmışlar diyerek yemek hane kapısından ayrıldım. Bizi bekliyen otobüse binip nereye gittiğimizi dahi öğrenmeden hareket ettik.

O gün İzmir içerisinde gezmeye başladık. Ama halâ zihnim Yüksek Öğretmen de yapılan hareketlere takılmış kalmıştı. Kendi kendime soruyordum, bu kişilere:

Atalarımız bu topraklar için neden kanlarını döktüler? Bu zavallı insanlar buradaki kan kokularını duya duya niçin dedelerimize küfür ediyorlar. Dedelerimiz bu topraklarda, Marx'in Lenin'in fikirleri ile, bu memleket çalkalansın diye mi kan dökmüşlerdir. Elbetteki hayır, çünkü, dünya, milletlerini sarsacak imanlı bir ideolojileri vardı, onun için kan dökmüşlerdir, diye soru ve cevaplarımı bitirdikten sonra haydin arkadaşlar kadife kale'ye gidiyoruz dediler.

Kadife Kale'den şanlı İzmir bambaşka görünüyordu. Bu güzel yerlere sahip olmak için, bizzat kendileri ve kiralıkları vatan haini ajanları ile memleketimizi çok buhranlara sürüklemişlerdir. O günkü gezimiz burada son bulmuştu. Akşam yatağa yatarken yarın nereye gideceğiz diye sorduğumda Efes'e gideceğiz dediler. Kitaplardan okumuştum. Efes şöyle iyi böyle iyi diye bahsediliyordu Efes kelimesiyle milleti üzerinde oynanan kumar hiç aklıma gelmemişti. Çünkü gelemez de' O kültürle yetişmişizdir. Efes'e vardığımızda bir çok işçilerin çalıştığını gördük ve buraya nerede harcanan milyonlarca parayı işittim. Benim köylüm aç susuz kıvranırken, yeniden Helenizm imparatorluğunu kurmak hevesiyle çırpınan kahbe Yunanistan'a hizmet edildiğini anladım. Çünkü, gelen bir Yunanlı, gelen bir Roma'lı «burası benim yurdum» «siz Türklerin burayla hiçbir alâkanız yok» dedirtecek hale getirmişiz. Her sene milyonlarca para harcanarak Selçuk'u perişan hale getirmeye çalışan bir zihniyet mevcuttur.

Bu çevrede dert ve ızdırap bitmiyor. Tabiatın manzarası, güzel olan bu yerler de niçin ızdırap içindeyim? Olmamam lâzım. Ama maalesef bu bir gerçek. Kalbim ızdırap dolu iken şöyle dediler: Meryem Ana'ya gidiyoruz.

Yollar çok güzel, dik dağ yamaçları na güzel asfaltlar döşenmiş anlaşılıyor bu yollar için milyonlar harcanmış maalesef Meryem Ana'ya vardığımızda memleketimizi içten yıkmak için çalışan beynelmilel Hiristiyanlığın planı ile karşı karşıya kaldık. Dört duvar ile çev rilmiş, içindeki eşyaların sonradan konulması çok dikkatimizi çekti. Dışarı çıkıp baktığımızda çevresinde hiç bir halkın bulunmadığı halde üç dört Hiristiyan için yapılan kiliselerle karşılaştığımızda hayretler içinde kaldım. Kadife kale'den İzmir'in Kuzey ve Kuzey doğu yamaçlarına baktığım zaman hiç bir minare görememiştim de onun için hayret etmiştim.

Artık gezinin son safhasına gelmiş bulunuyorduk. İzmir Yüksek Öğretmeni, gerçekten kalpleri vatan aşkıyla çarpan, milliyetci arkadaşlarla vedaalıştıktan sonra, Okulumuza getirecek otobüse bindim. Otobüsün içinde hüzünlüydüm Çünkü Yüksek Öğretmendeki devrimci maskesi altına gizlenen satılmışların bize yaptıkları herşeyden önce insanlık dışı davranışları için.

Sevinçliydim, çünkü, geç olmasına rağmen çığ gibi gelişen, millî bir ideolo ı etrafında toplanan kardeşlerimizin ha reketleri ve bilhassa yeni hazırlıkların durumu beni çok sevindirdi. Vedalaştıktan sonra sabahın erken saatlerinde İstanbul çapa Yüksek öğretmen okulunun yoluna koyulduk...

UZAKTA

Anacığım, bura büyük bir şehir
Nerde olursan ol «kapan» var anam
Ayvaları acı, suları zehir
Mübalağa yapmam, yapan var anam

Aç mısın tok musun soranın yoktur
Meze meğenmeyen haddinden çoktur,
En nazik yerimden vuran bu oktur,
Karışık yollara sapan var anam.

Tatlısı tatsızdır, tatsızı tatlı
Urba alamazsın, çünkü fiatlı
Pasına bakmayıp renksiz suratlı
«Vatan kurtarmaya(!) bakan» var anam.

Avrupa'dan gelen sözde gezginler,
«Rakı» dan usanan, «cin» den bezginler
Mahmut'lar, Veli'ler tipsiz Sezgin'ler
Erkeklikten bile kopan var anam.

Karşıki sokakta, yahut bir yerde,
Trende, vapurda, yolda seferde,
Utanmak ne gezer, ar-namus nerde?
Paraya, adama (!) tapan var anam!

KÂMİL DEMİRBAŞ
Y. Ö. O. Öğrencisi

Bitmeyen Mücadele

«BEKLEYENLER»

PİYES

Dergimizin geçen sayısında sahne ye konulmak üzere son hazırlıklarının yapılmakta olduğunu bildirdiğimiz «Bekleyenler» piyesi nihayet oynandı. Dört gün devam eden oyun sırasında yüksek öğretmen okulu konferans salonu tıklım tıklım dolup taştı. Piyese gelen seyirciler sonsuz memnuniyetle ayrılırken genç kaabiliyet Remzi Özçelik'ten başarısının devamını diliyorlardı.

Piyes başlamadan önce açılış konuşması yapan Talebe Cemiyeti Başkanı Şefik Dursun özetle şunları söylemiştir :

«Milletimizin asırlık düşmanları olan Beynelmilel Sionizm ve Beynelmilel Hristiyanlık, milletimizi yok etmek için beraberce çalışmaktadırlar. Kurmuş oldukları tuzaklarla imparatorluğumuzu parçalayıp bizi Anadolu'ya sıkıştırdılar. Şimdi de adına «Şark Meselesi» dedikleri Türkleri Anadolu'dan küp Orta Asya'ya sürgün etmek için çalışmaktadırlar. Zira İngiltere Başvekili Gladiston: «İnsanlığın insan olmayan numuneleri Türkler, Orta Asya'ya sürülmedikçe medeniyetimizin bekâsından bahsedilemez» demektedir.

Beynelmilel Sionizmin emrindeki Amerika ve Rusya, Yahudiliğin dünya diktatörlüğünü kurmak için beraberce çalışmaktadır. Bunun bir misalini de son Kıbrıs hadiselerinde gördük: Komünist Çeksolovakya'dan Rusya vasıtasıyla alınan silahlar Sosyalist Nasır'a, oradan da Amerikan gemileriyle Kıbrıs'daki Magoso limanına getirilerek Makarios'a teslim edilmiştir.

Rusya ve Komünist Çin zulmü altında inleyen beş Türk Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlerde söz sahibi değildir. Buna mukabil Varşova Paktı'na bağlı olan devletler Birleşmiş Milletler

söz söylemektedir.

Milletini seven Yüksek Öğretmen- r olarak şöyle haykırıyoruz: Viet- m'ın değil, esir Müslüman — Türk el inin kurtuluşu Türkiye'nin kurtulu- olacaktır.»

Okulumuzda oynanan Remzi Özçe 'in yazmış olduğu piyesi sahneye ko n ve rejisörlüğünü yapan Üçler Gü r'dir. Dekor, Osman Nuri Ekiz ve Ü l Abalı tarafından hazırlanmıştır. ostüm; Münir Erten Işık: Coşkun Öz rk ve ses Salih Buluttekin tarafından /arlanmıştır.

Oynayanlar : Bulgar albayı rolün Ponyatevski ismiyle Üçler Güler Pon atevski'nin karısı, fakat bir Türk ka nı olan Sofia rolünde Nafiye Güvenç endilerine şahsiyetleri unutturulmak itenen, bunlardan habersiz olarak yeti n ve Ponyatevski'ye baba (!) diyen alinkov: Osman Nuri Ekiz ve Şa nitrav: Münir Erten, milletinin değer er'ine bağlı olarak yetişmiş bir Türk nızı rolünde Türkân ismiyle Nazmiye Başkurkan. Tarih Öğretmeni İvonof: Cemil Doğan, çok ızdıraplar çekmiş o an ihtiyar Türk Emin Ali rolünde Sön nez İkinci, Kazan'dan gelerek Bulga istana yerleşmiş bir Türk ailesi Mus afa: Mesut Ön ve Cemile: Hatice Arı oy, Cesur Türk delikanlısı Yakup: Ali Avcıoğlu ve Bulgar askerleri olarak Kâ mil Demirbaş, Yusuf Olgun, Fahret in Çavuş, İsmail Gürel'dir.

Bilindiği gibi çağımızda tiyatronun yeri büyüktür ve tiyatro bir san'at e seridir. San'at. İdeolojinin estetik hü viyet kazanması demektir. Her insan utlaka bir ideolojinin emrindedir. Şu uruna hangi ideolojinin kültürü yerleş yaşayışı ona göre olur. Az veya çok nisbette o ideolojiye hizme teder. O halde, her san'atçı meydana getirdiği eserinde kendi sahip olduğu ideolojisine estetik hüviyet kazandıracaktır. Kar deşimizin yazmış olduğu bu piyes de millet ideolojisine hizmet etmektedir.

Piyesin konusu, şimdiye kadar sah nelerimizde görülmemiş olmasından do layı dikkate şayandır. II. Cihan harbinden sonra Bulgaristan'daki Müslüman — Türk kardeşlerimize yapılan zulmü dile getirmektedir. Bulgaristan'da yapılan komünist harekâttan sonra binlerce kardeşimiz Sibirya'ya sürgüne gönderilmiş, kurşuna dizilmiş, bir kısmı da orada kalmıştı. Onlara da Bulgar sürüleri her türlü işkenceyi re va görüyorlardı. Türkleri kendi benliklerinden soğutmak, sahip oldukları milli değerleri yok etmek için haince plânlar kuruluyordu. Türk çocukları okuyamıyorlardı. Okullarda milletimiz aleyhine sahifeler dolusu tarihler yazılıyor, hakaretler ediliyordu. Beynelmilel millet düşmanlarının bu çalışmaları hâlâ devam etmektedir.

Millet düşmanlarının bu çalışmaları, Batı Trakyadaki ve Türkistandaki kardeşlerimizin kinlerini artırmakta intikam hırslarını kamçılamakta ve mücadele azmini kuvvetlendirmektedir. Bu müjdeyi bize kardeşimiz Remzi Özçelik vermiştir. Yazmış olduğu «Bekleyenler» piyesi de Bulgaristan'lı Türklerin ızdırabını dile getirmektedir.

Okulumuz öğrencilerinden olan Remzi Özçelik ikinci eserini de bitirmiştir. Bu eserinde ise Türkistandaki

kardeşlerimizin ızdırabını konu olarak seçmiştir.

Remzi Özçelik bu eserleri şahsi gayreti ile hazırlamıştır. Cemiyetimiz de bütün imkânlarını kullanarak «Bekleyenler» i sahneye koyabilmiştir. Piyeste rol alan genç kardeşlerimiz de sadece millet ideolojisine hizmet babından faaliyet göstermişlerdir. Bunun yanında her gün Vietnam tellallığı yapan Biafra gazelleri okuyan, Ho'lara, Mao'lara Methiyeler düzen gayr-i milli basın Türkistan'dan, Batı Trakya'dan bir kelime cık olsun bahsetmiyordu. Milletin servetı ile yapılan Kültür Sarayı'nda ve dalga önce Ankara'da oynanan «Damdaki Kemancı» adlı pespaye için aylarca propaganda yapıldı. Çünkü O; Yahudi emellerine hizmet ediyordu. Gayr-i Milli kültürlerin ihyası için yazılmıştı. Milli ideolojisiyle alay ediyordu. Fakat «Bekleyenler» bunun tamamen aksine millet için yazılmıştı. İşte bunun içindir ki; basın bu eseri millete duyurmadı. Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti'nin cüz'i imkânlarla ve kardeşlerimizin büyük gayretleriyle çıkarmakta olduğumuz «PINAR» dergisiyle bu eseri şerefli milletimize tanıtmaya çalışıyoruz. Temennimiz memleketimizin bütün tiyatrolarında milli duygulara hitabeden bu kıymetli eserin oynanmasıdır.

Şunu herkes bilmelidir: Türkistan, Kıbrıs, Kudüs dururken Vietnam'dan, Biafra'dan bahsedenler, Fatih, Yavuz, Kanuni dururken Ho'lara, Moo'lara methiyeler düzenler mevkileri ve makamları ne olursa olsun millet düşmanıdırlar, hâindirler. Milletin kendilerinden hesap soracağı günleri beklesinler. Bundan sonra sahnelerimizde millet evlatlarının yazdığı piyesler oynanacak, kürsülerde bu şiirler okunacak ve kütüphanelerimiz böyle eserlerle dolacaktır. Gayr-i Milli kültürlere hizmet eden eserlere artık son diyoruz.

Milletimize böyle bir eser kazandıran kardeşimiz Remzi Özçelik'e teşekkürlerimizi sunar başarısının devamını dileriz.

PINAR

(Baştarafı 9. sayfada)

Medeniyet adına işlenen bu cinayetleri «Ormanlarımdan bir dal kesenin başını keserim» diyen koca Fatih görse acaba nederki? Elbette çok üzülür. Çünkü O, ormanları milli servetten kabul ederdi. Şimdi ise ormanlarımız düşmanların hedeflerine ulaşabilmeleri için kullanılmaktadır.

Bütün bu cinayetlerin gayesi bizim bünyemizde kültürel boşluk meydana getirmek ve kendi kültürleriyle doldurmaktır.

Nihayet düşmanın istediği «parçala ve yut» politikası Türkiye'de böylece sahneye konmuş oluyor.

Bildiri

Yüksek Öğretmenli Kardeşim!

Okulumuzda bir müddet önce kendilerini «Devrimci Yüksek Öğretmenliler Kulübü» olarak yaftalayan birkaç kişi, bir bildiri dağıtmışlardır. Bu bildiri uzun zamandan beri savunduğumuz tezlerimizin ezici tesirleri ile doludur. Bunu bir uyanışın başlangıcı olarak kabul etmeyi hüsniniyetin gereği saymaktayız. Bu nizamın gayrı milli olduğunun kabulü, taktik bir zaruret neticesi söylenen yalan değilse, elbette uyanış sayılmak gerekir. Ancak bu uyanışın samimiliği gerçek anti — emperyalist ve gerçek milli mücadelenin şartlarına tam tamına uymakla mümkündür.

Bildiri yazanlar bildirilerine, Bulgaristan'da milletimize karşı girişilen zulmü anlatan bir piyesi de dillerine dolamak istemişlerdir. Daha sonra ise II. kurtuluş savaşına milliyetçileri davet etmişlerdir. Şimdilik gaflet saydığımız, ileride ihanete dönüşmesi mümkün hataları, sapmaları tesbitle yetinelim.

Ancak bildiri dağıtabilme imkanı elde eden şahıslara hatırlatalımki, milli cephenin fedakarlıklar pahasına mihrakı haline gelen bu okulda, müsamahanın kıymetini bilin! Bundan altı sene evvel Çapa'da, Köy Enstitülerinin anılması vesilesi ile yapılan komünist propagandasına karşı çıkan milliyetci arkadaşların alçakca, adice, kıyasıya dövüldüğünü hatırlatalım. Yıldız hadiselerinden sonra Yıldız'da, halen İ.T.Ü. de ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde milliyetçilere karşı, okulun mason yöneticilerinin teşviki ile nasıl zulümler hazırlandığını, imha politikalarının tasarlandığını unutmayın! Ve birkaç cibilliyetsizin Çapa'yı komünist karargahı haline getirmek için nasıl alçakca tabanca, bıçak, ve sopalarla saldırıp arkadan vurmağa çalıştığını unutmadığımızı, hatırlayın!

Artık maskeler iyice aşağıya inmiştir. Eperyalizmin oyuncağı kimmiş, anlaşılmıştır! Kıbrıs'lı, Batı Trakyalı ve Anadolu'dan gelen kardeşler!

Kim bu milletin, bu vatanın davasına bağlı, iyice gör!

Okulumuzda, İstanbul'un 200 Km. ötesinde bulunan Bulgaristan Türklüğünün ızdırabını anlatan bir piyese dahi tahammülü olmayanların, hangi millet hesabına çalıştıklarını anla! Milyonlarca kilometre uzaklarda «Vietnam Mahkemeleri»ne giden yahudi dönmesi Aybar'ın hareketi ile bunların ne farkı kalmıştır. Hristiyan Biafra için günlerdir yas tutan, tahrikçi resimler basan sol basının, Kıbrıs katliamının yıl dönümünde bir tek satır yazmayışını ibretle hatırla!

Kardeşlerim, emperyalizme karşı çıkışı dejenere eden kızılcıklara sor. Emperyalizmin beyni hangi kuvvettir? Bu gün Nixon'un bakanları, iç ve dış danışmanları yahudi iken neden bunları görmek istemiyorlar. Rus komünist partisinin ideoloji-si Mihail Susloy'un yahudiliğini, Marx'ın haham çocuğu olduğunu artık nasıl gizliyeceksiniz :

Dünyada hakim olan emperyalizm siyonist emperyalizmidir. Amerikan kapitalizmi ile Çin'in veya Rus'un komünizmi, emperyalizmin iki şeklinden ibarettir. Gerçek emperyalizme karşı çıkmayan bu kızılcıklar hakkında bu milletin hükmü şudur ki: «Bunlar emperyalizmin kör aletleridir.» Tekrar hatırlatırız ki emperyalizmin beyni siyonizmdir. Masonluk ta onun, Türkiye'deki hakim aletidir.

Öyleyse neden beynelmilel masonluğa karşı çıkmıyorsunuz. Çünkü ders aldığınız, emir aldığınız hainlerin çoğu bu cemiyete üyedirler. Yahudi hahamlarından çıkan bir emir size, sosyalizm kılıfı ile inmektedir.

Türkiye'deki nizamın gayrı milli olduğunu yazmışsınız. Çok doğru. Samimi ola-

bildiğiniz nisbette «gayrı milli nizam» sloganı gibi diğer sloganları da er-geç kabul edeceksiniz.

Peki öyleyse milli nizam nedir Milli Nizam: Siyonizmin, kapitalizmin, sosyalizmin en ufak bir kirinin bulaşmadığı; bu milletin uzun asırlara inen tarihinde teşek kül etmiş nizamdır. İşte millete huzur getiercek nizam budur. Milletimizin buhranı da gayrı milli nizamın hakimiyetinden doğmaktadır.

Beynelmilel siyonizm bu milli nizamın doğuşuna karşı çıkmıştır. Amerikası da Rusyası da bu nizama karşı, bütün güçlerini seferber etmişlerdir. Onun için mason locaları, onun için kapitalist sistem piyasaya sürülmüştür. Bunlar, milletin uyanmasına mani olamadığı içindir ki sosyalizm tezgahlanmaya başlamıştır.

Biz, bu emperyalizmin kör ajanlarına tekrar duyurmak isteriz ki: Vietnam'ın değil, Türkistan'ın kurtuluş savaşı, bu milletin kurtuluş savaşıdır. Bu gerçeği kabul etmiyenler, kızıl ordunun bir neferi olup Türkistan'ı ezmeye gidebilirler. Bulgaristan'da, Romanya'da Yuğoslavya'da Türkler üzerine yapılan baskıya alkış tutabilirler.

Fakat zulüm devam etmiyecek, esir Türk illeri kurtulacaktır, Rus ve Çin ayıları nın Doğu Türkistan'ı, Batı Türkistan'ı, Azarbeycan'ı hammadde deposu olarak kullanmaları bitecektir. Vietnam'a yazdığınız şiirlerin yarısı kadar Türkistan'dan bahsedinki, emperyalizme karşı olduğunuzu bilelim. Vietnam hakkında oynadığınız bunca tiyatroyu unutuyorsunuz da, esir Türklerden bahseden tek tiyatro eserinden, nasırınıza basılmışcasına gocunuyorsunuz.

Soruyoruz tekrar: Hangi millettensiniz, hangi milletin hesabına çalışıyorsunuz?

Şimdi ikinci maskeyi indirelim :

MARKSİZM VE M. KEMAL

Bilindiği gibi marxizm işçi sınıfının kendini ezen burjuva devletini zorla yıkması ve kendini ezen bağları kırarak kendi diktatörlüğünü kuracağı hayalidir. Şu hale göre Marxsist — Leninist; burjva kültür, devlet, ordu ve sistemine düşman demektir. Lenin «Devlet ve ihtila» kitabında burjuva sınıfın ve devletinin yıkılmasını Leninizmin temel stratejisi kabul eder.

Marxsist — Leninist açıdan Türkiye Cumhuriyeti ve sistemi burjuva düzenidir. Kurucuları da burjuva köpeğidir. Bu şaşmaz gerçeği N. Hikmetin kaleminden okuyalım:

Trabzon'da bir motor açılıyor
Sa-hil-de ka-la-ba-lık
Motoru taşlıyorlar
Son perdeye başlıyorlar.
Burjuva Kemal'in omuzuna binmiş
Kemal kumandanın kordonuna
Kumandan kahyanın cebine inmiş
Kahya adamların donuna
Uluyorlar. Hav.. hav.. hak.. tu Nazım Hikmet

(1922 Moskova Kızıl Şark Matbaası, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının öldürülmeleri ile ilgili olarak yayınlanan kitap. Sahife 22,28-29 Kanunu Sani 1921)

Kardeşlerim! Türkiye'de komünizmin güdücüleri her devirde «Kemalizm» «Atatürkçülük» sloganlarını siper ederek millete ihanet çukuru kazmaya çalışmışlardır. Türkiye Gizli Komünist Partisi bütün şefleri bu slogana devir devir sarıldılar. Moskof ajanı Şevket Süreyya'nın «Kadro» hareketi kısa zamanda anlaşıldı.

Sonra Yöncülerin «Neo-Kemalizm»i ortaya attığı görüldü. Bir montaj sanayii vurguncusunun ve beynelmilel yahudi şirketlerinin finanse ettiği bu kızıl paçavra Kemalizm bayrağını yükseltir ve komünist propagandaya hız verirken, M. Kemal'e söven Nazım Hikmet adlı hainin itibarını iadeye çalışıyordu.

Şu halde temel mesele; Milletin içinde yüzdüğü buhranı beynelmilel yahudilik hesabına istismar eden bir avuç komünistin maskesini indirmektir.

Milletimizin buhranının sebebi teşhis edilmiştir. O da beynelmilel yahudiliğin düzenlediği Judeo—Grek menşeli kapitalist sistemdir. Milli kuvvetlerin tasviye edecekleri sistem, bu gayri milli sistemdir. Ve düşman da Rus—Amerikan devlet gücüne aynı zamanda yön veren beynelmilel yahudiliktir.

Türkiye'de milletimizin ve milli kadroların verdiği gerçekten anti — emperyalist, milli mücadelenin tayin edilen şartları katileşmiştir.

Bunlar ise 1 — Anti — siyonist, 2 — Anti — kapitalist, 3 — anti — komünist, 4 — milli değerlere bağlı 5 — İslama saygılı olmaktan ibarettir. İşte gerçek anti — emperyalizmin, memleketimize has şartları bunlardır. Kim mücadelede bu şartlardan yan çiziyorsa karşı geliyorsa, kullandığı slogan ne olursa olsun millet düşmanlarının ajanıdır.

Sosyalizmin sloganlarına samimiyetle inanmış, Moskova veya Pekin uşağı, olmamış; namuslu, samimi ve milletin ızdırabı ile kaygılı bütün arkadaşlarımızı sahte slogan istismarcılarını yalnız bırakmaya, gerçek anti — emperyalist Millet Mücadelesinde yerlerini almaya çağırırız.

Millet her geçen gün uyanmakta, asırlık esaret ve şimdi derinleşen buhranın sebebini şuurla kavramaktadır. Milletin bizzat kendi kadrolarıyla yürüteceği Millet Mücadelesi asırlık tarihimizi dolduran muhteşem zafer devirlerini yeniden başlatacaktır.

Yaşasın Millet
Yaşasın Milletin Mücadelesi
Kahrolsun Millet Düşmanları!

Yüksek Öğretmen Okulu
Talebe Cemiyeti

(Baştarafı 18. sayfada)

— Emperyalistler insanları öldürüyorlarsa işte Şang Şi Say'ın 1942 de öldürttüğü 100 bin Müslüman — Türk ve işte 1937 de Kızılordunun şehid ettiği 20 bin kişi.

— Emperyalistler başka milletlerin iç işlerine karışıp ülkelerini işgal ediyorlarsa işte Çekoslavakya.

Sosyalistler, bunları da görün, bunların da müdafaasını yapın! Rus ve Kızıl Çin'in de emperyalist olduğunu söyleyin!

Evet sosyalist yalan mı söylemezmiş yoksa roğru mu söylemezmiş hükum idrak sahibinindir.

HEDEF

Nimet Kavas
(Y.Ö.O. Öğrencisi)

Uzaklardan duyduğum her nal sesi,
Hatırlatır ecdadımı bana,
İntikam ateşi ile taşan kalbim,
Durma, koş, çalış, oku der bana.

Bilir misin? Arkasından koştuğum Moskof,
Kaç şehit kanı içti?
Bilir misin? Bu cennet vatanına,
Daha kimler göz dikti.

Sen ki daima Batı'ya özenip
Tanzimat vaveylasiyle avunuyorsun.
Olamaz bu mukaddes toprakta yerin,
Çünkü sen düşmanını bile tanımıyorsun.

İmanlı gönlümde parlayan meş'ale,
Bana bir ışık, bir destek oldu.
Tarih, kültür, ahlâk ve iman birliği,
Ulaşacağım tek hedef oldu.

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl : 10 - Sayı 13 | 1970 | Mart

PINAR
İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

SAHİBİ :
Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
Şefik DURSUN
Yazı İşleri ve İdari Müdür
Yusuf ÇALIŞKAN

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul
Tel : 23 34 51

Kapak Resmi
Saim OKAN
Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

İlân :
Pazarlığa tabidir.

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
Öğretmen ve Öğrencilere % 25 indirimli.

Yıl : 10 — Sayı : 18

Mart 1970

Dizgi ve Baskı :
Özdemir Basımevi

Bu Sayıyı Hazırlayanlar :
Yusuf Çalışkan
Nebil Alparslan
Fiyatı 2 — TL.

BU SAYIDA

1 — Çanakkale Zaferi ve Âkif
Gürbüz KOÇAK

2 — Şeyh Şamil ve Kuzey Kafkasya
Muhlis ÖZKAN

3 — Sermaye ve ideoloji
Cemal YAZICI

4 — Azerbaycan Sovyet Edebiyat Tarihi
S. TEKİNER

5 — Silemezsin (Şiir)
Fehmi YENER

6 — Edebiyat Dünyasından

7 — Saint — Benoit Lisesi
Ulvi AVCIATA

8 — İttihat ve Terakki ile Jön Türkler Meselesi
İsmail KARAKUYU

9 — Kâinat ve İnsan
Hüseyin ÖZBAY

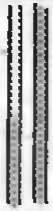
10 — Zihinlerin Köleleştirilmesi
Gazi ALTUN

11 — Saadet ve ideoloji
M. Ali TAŞÇI

12 — Şeyh Bedreddin üzerine bir Araştırma
Mansur HARMANDAR

13 — Okuldaki Hadiselerle ilgili Açıklama

Çanakkale

Zaferi ve

Akif

GÜRBÜZ KOÇAK
(Y.Ö.O. Türkoloji Bl)

Çanakkale Zaferi, Birinci Dünya Savaşında İngiliz, Fransız ve Anzac (Avustralya, Yeni Zelanda)a karşı kazanılan eşsiz zaferlerimizden birisidir.

55. yıldönümünü idrak ettiğimiz bu zaferi ebideleştiren Mehmet Akif ve kahraman şehitlerimizin aziz hatıralarını minnetle anmak için biraz o günlere dönelim:

Menşei pek eski, karışık ve başlıca sebebi Almanya ile İngiltere arasında denizlerde ve sömürgelerdeki rekabet meselesi gibi görünen bu harbe Osmanlı İmparatorluğunun — hiç lüzumu yokken — girmesi tamamen bir gaflettir. Fransızlar 6 — 12 Eylül 1914 te Marn Irmağında Almanları durdurunca, Almanların «Fransa'yı yıldırım savaşıyla bertaraf ettikten sonra bütün gücüyle Rusya'ya yönelmesi «plânını suya düşürmüş oldular. Bundan, savaşın belirsiz bir süre için ve Almanya'nın aleyhine olarak uzayacağı kesin bir şekilde anlaşılıyordu. Bunu anlamıyan — veya anlamak istemiyen — yalnız Enver Paşa oldu. Almanya, aynı zamanda iki cephede savaşmak zorunda kalmıştı. Bu işi kolaylaştırmak için Rusya'yı Kafkasya üzerine sevketmek, İngiltere'yi de Mısır'ı müdâfaa zorunda bırakmak için Osmanlı İmparatorluğunu savaşa girmeğe mecbur etmek istedi. Alman Generali, Enver Paşa'ya Türkistan'ı hedef olarak gösterirken Goeben ve Breslav adlı iki Almankruvazörü Türk Bayrak'ı altında Osmanlı Devletine sığınır. Akabinde Sivastopol topa tutulur. (29 Ekim 1914) Osmanlı Hükümeti böylece savaşa girmiş oluyordu.

İngiliz ve Fransız donanması, 18 büyük zırhlı, pek çok muhrip, denizaltı ve 506 topla Boğazı zorlarken İmparatorluğun imanlı isimsiz kahramanları bu ölüm yağmuruna karşı ancak 150 topla çıkmış düşman kuvvetlerinin üçte birini harab ederek mağlup etmiştir.

Çanakkale Boğazı'nı denizden geçmenin imkânsız olduğunu anlıyan düşmanlar İstanbul'u her ne pahasına olursa olsun ele geçirmek için Gelibolu Yarımadasına asker çıkarmışlar aylarca Sedülbahir, Anafartalar, Conkbayırı ve Kireç tepe gibi mevkilerde cereyan eden muharebelerde düşman kuvvetleri Türk topraklarını boşaltıp kaçmak mecburiyetinde kalmışlardır. (9 Ocak 1916)

Bu eşsiz zaferde 55 bini şehit olmak üzere 200 bin isimsiz kahraman kaybettik. Düşman kuvvetleri ise 150 bin asker ve bir çok zırhlı, muhrip vs. kaybetmiştir.

Ayasofya'nın kubbesinden düşen «Haçın» gürültüsiyle iyiden iyiye uyanan bati, Salib ordularının sekiz ayrı seferle dünya tarihinden silemediği Müslüman imânını akıl, madde verimleriyle ve teknik imkânlarla yıkmaya karar verdi. Bunun içinde nefsini son bir defa daha topladı; Çanakkale'de dokuzuncu Haçlı (Salib) ordusiyle bunu gerçekleştirmek isterken «Mehmetçik» hârikasiyle karşı karşıya geldi.

Çanakkale Hristiyan Avrupanın Müslüman Türkle tarih önünde tekrar imtihan vermesidir. Burada iman ateşin mücadelesi vardı.

Büyük sanatkârlar, milletlerin hayatındaki imtihanları dilegetiren ve heykelleştiren kimselerdir. İşte Mehmet Akif böyle bir sanatkârdır. O, Çanakkale'de imanlı göğsünde bomba şimşeklerini söndüren isimsiz kahramanların destanına yazmıştır. Bunu ancak Çanakkale'deki mûcizeyi yaratan askerin mefkûresini benliğinde hisseden, içinde yaşatan biri yazabilirdi.

Akif'in Çanakkale Şehitleri ve savaşı için yazdığı bu şiir, Safahât'ın 6. kitabı olan «Âsım» bölümündedir.

42 beyit olan şiirin ilk kısmında (1. ve 20. beyitlerarası) şâir «Boğaz Harbi» adını verdiği bu savaşın çok heyecanlı bir tablosunu çizer. İkinci kısımda (20. ve 42. beyitlerarası) şehitlere — milli heyecanlar silsilesinden imajlarla tasvir ederek — seslenir.

Birinci bölümde şâir, Boğazın düşman kuvvetleriyle sarılışını şu mısralarla ifade ediyor:

«Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki
Dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi
— Tepeden yol bularak geçmek için
Marmara'ya —,
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir
karaya,
Ne hayâsızca tahaşşüt ki ufuklar kapalı!
Nerde — gösterdiği vahşetle «bu, bir
Avrupalı»

Ufukları kaplıyacak kadar yığılmış olan bu hissiz, yırtıcı sırtlanların çehreleri, dilleri başka ve derileri rengârenktir. Kimi Hindu, kimi yamyan, kimi bilmem ne belaydı. Fakat ortak olan bir yönleri vardı: Vahşetleri...

20. asır Avrupasının emperyalist medeniyeti, gerçekten kahpeliği ve yüzsüzlüğünü maskelemişti. Bu mel'un maskeyi yırtamıyan diğer milletler için bir âfetti. Uzak — Doğudan Afrika'nın batı kıyılarına kadar olan yerler — bugün olduğu gibi — bir zamanlar bu zulüm altında inlememiş miydi?

Âkif bu ölüm fırtınasını şöyle tasvir etmektedir: Gökler ölüm indirmekte yerler ölüm püskürtmektedir. İnsanlığın en kazı etrafa savrulur :

«Kafa, göz, gövde, bacak, kol çene
el parmak;
Boşanır sırtlara, vâdilere, sağnak
sağnak.»

Zırha bürünmüş nâmert eller yıldırım yaylımı, tufanlar ve alevdenseller saçıyor. Sürü halinde gezen sayısız tayyare açık göğüslere yangın veriyor.

Bütün bunlara karşı kahraman ordu gülmektedir; zira onun göğsünde alınamayan bir kale olan imanı var. Bu kaleler ilâhi bir şekilde istihkâm edilmiştir. Bütün kaleler fethedilebilir fakat Hüdâ'nın ebedî serhaddi olan bu iman dolu göğüsler asla fethedilemez.

Âkif, idealist bir şairdir. Onun özlediği nesil işte vazifesini yapmıştır. O, Ça

nakkale'de nâmusunu korumasını bilmiş tir. Bu nesli temsil eden Âsım, vücudu gi bi imanı da kuvvetli, hassas, irfan sahi bi, ahlâklı, müsbet ilimler okumuş bir gençtir.

Bu başlar, rükûdan başka eğilmek ne dir bilmez. Şimdi tertemiz alnından vu rulmuş yatıyorlar.

Şairin Çanakkale Arslanlarına seslenirken gösterdiği kudretli hitabı bir ağızdan tekrarlamak için buraya alıyoruz

«Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhidi...
BEDİR'in arslanları ancak bu kadar şanlı idi...

Sana dar gelmiyecek makberi kimler kazsın?
«Gömelim gel sene tarihe!» desem sığmazsın.

Here-ü mere ettiğin edvara da yetmez o kitap..
Seni ancak ebediyetler eder istiap.

«Bu taşındır» diyerek Kabe'yi diksem başına;
Rûhunun vahyini duysam da geçirsem taşına;

Sonra gök kubbeyi alsam da rida namıyla
Kanayan rahmine çeksem bütün ecrâmiyle;

Ebr-i nisanı açık türbene çatsam da tavan
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;

Sen bu âvizenin altında bürünmüş kanına
Uzanırken gece mehtabı getirsem yanına,

Türbedârın gibi tâ haşre kadar bekletsem
Gündüzün fecr ile âvizeni lebriz etsem;

Tüllenen Mağribi Akşamları sarsam yarana..
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.»

Çünkü bu arslan son Haçlı Ordusunun şiddetli saldırılarını durdurarak onu Selâhaddin-i Eyyubi ve Kılıç Arslanlar gibi şarkın büyüklüğüne hayran etmiş; İslâm'ı sarıp boğmak isteyen demir çemberleri göğsünde parçalamıştır.

Onun başarısını bu dünyada ölçecek ve onu içine alabilecek hiçbir şey yoktur. Askere: «bizden yatacak yer isteme Peygamber sana kucağını açmış bekliyor» diye manevi istirahat yerini gösteriyor.

Çanakkale'deki asker de ona şöyle cevap veriyordu:

«Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz
Bu yol ki hak yoludur dönme bilmeyiz yürürüz;

ŞEYH ŞAMİL ve KUZEY KAFKASYA

Ölümü üzerinden 99 yıl geçti. 99 yıl önce Şeyh Şamil Rus emperyalizminin ısırgan dişlerini kırıyor milletimizin bir parçası olan Kuzey Kafkasyalının müdafaasını yapıyordu. Şeyh Şamil 25 yıl Kafkas dağlarında ideolojisinin verdiği iman ve şuurla istilâcılara karşı koydu. Bu ve bundan sonraki yıllarda aynı mücadele devam etti. Kendisinin müdafaasını yapacak onları bağrına basacak olan milletinin dost eli bu büyük vatan parçasına uzanamadı.

Milletimizin Kuzey Kafkasya'da devam eden mücadelesinde birçok yavrular analar esen istilâ kasırgaları ile sahipsiz bırakıldılar. İki yüz yetmiş yıldan beri devam eden emperyalist saldırıcıların kimsesiz bıraktığı yavrular cenk türküleri ile büyüdüler. Kin ve intikam la dolu olan millet evlatları ideolojilerinin verdiği imanla mücadeleye devam ettiler. Şeyh Şamil işte bu azim ve iman la büyüyüp gaddar Rus emperyalistlerinin döktüğü kanla yoğrulmuştu. O milletimize ve onun zaferine inanmıştı.

Şuurlu ve kararlı olan Şamil büyük kumandandı. Dünya masonluğunun piyasaya sürdüğü «Manken kumandan» lar Şamil'in imanı ile üstün harp stratecisi karşısında fukaralıklarını ve zavallılıklarını gülünç şekilde ortaya koymuşlardır. Bunlardan birkaçı; Napoleon Bonapart, Bacon Rozen, Prens Vorontsov, Prens Argulitinski, Fesa, Bebutof, Klug Von Klugenau daha birçok misaller vermek mümkündür.

Ve biz 99 yıl sonra bu büyük kumandanı anıyoruz. Milletimizin kardeş elini uzatamadığı Kuzey Kafkasya'yı Rus emperyalizminin iğrenç kucağına terk etmişiz. 99 yıl önce, milletimizin büyük imparatorluğu ve şerefli bir düşüncesi varken, bugün millet bunalımlar içinde inler haldedir.

Yıkılışımızı hazırlayan Yahudi tezgahı, bu gün yok oluşumuzu hazırlamakla meşguldur. Biz şimdi yahudiliğin kullandığı masonların vatanımızın büyük bir parçası olan Kuzey Kafkasya'ya karşı takındığı tavırlardan sadece ikisini işaret edeceğiz.

PARİS VE LOZAN KONFERANSLARINDA KUZEY KAFKASYA

Kendilerinin yaşamasını, milletimizin yıkılışında bulan düşmanlar, içimizden insanlar kiraladılar. Bunlar milleti içinden kemiren dost yüzlü düşmanlarımızdır. İç düşmanlar şüphesizki esas düşmanın yurdumuzdaki ajanlarıdır. Tarih, bunların misalleriyle doludur

Şu cemiyet bünyesinin kesin bir kanunudur ki «İyi haslelerini kaybetmiyen milletler yok olmazlar.» Yıkılış milli değerlerden uzaklaşma ile başlar. Bunu iyi bilen düşmanlarımız, hep bu can alıcı noktamızdan bize saldırdılar. Milletin ev latlarını milli değerlerden soydular ve onları milletimize düşman hale getirdiler.

İmparatorluğumuz içinde bu «iç düşmanlar»ın çalışması ve menfi düşman propagandası neticelerini verdi. Devlet teşkilatının temelini dinamitliyen bu faaliyetler Beynelminel sionizm ve onun müttefiki olan Beynelmilel Hristiyanlığın plânı ve kontrolü altında yürüyordu. Bu çalışmaların hedefi devletimizi yıkmak milletimiz üzerine bir zülüm çarkı kurmaktı.

Biz burada düşmanın plânıyla hareket eden Âli Paşa'nın Kuzey Kafkasya'ya yaptığı ihaneti işaret edeceğiz. Sadrazam Âli Paşa Milletin düşünce sistemiyle alâkası olmıyan bir insandır. Fransız hayranı Sadrazam Âli Paşa, aynı zamanda Fransız Masonlacasına da kayıtlıdır.

Âli Paşa ihanetinin en büyüğünü 1856 Paris Sulh Konferansında yaptı. Osmanlı baş murahhası olarak katıldığı Paris Sulh Konferansında, Kuzey Kafkasya'nın istikbâlini ilgilendiren fikirleri ileri sürmüştür.

Kuzey Kafkasya Ruslar'a karşı bir mücadeleyi devam ettiriyordu. Bu hürriyet çabasının mükafatı ne olacaktı? Zira Fransız hayranı mason Âli Paşa'nın, Kuzey Kafkasyalıları koruması zaten düşünülemezdi. Tıpkı şimdi büyük lâkaplı hainlerin milletimizi koruyamadığı gibi.

Konferansta İngiliz Hariciye nazırı ve baş murahhası olan Lord Claredon Osmanlı baş murahhası Âli Paşa'ya:

«— Biz Kafkas Memalikinin bir başka şekle konulmasını (yani müstakil olmasını) der — miyan edeceğiz. Fakat yalnız bizimle olmaz ve bunun menafii Devlet-i Âliy'ye aittir. Siz dahi mükavemet etmelisiniz.» dediği zaman Âli Paşanın cevabı ne oldu biliyor musunuz?

Elbette bu mason paşanın vereceği cevap merak konusudur. Verilen cevap gayet haince idi. Şöyle diyordu:

«— Bizce onların o kadar ehemmiyeti olmayıp, bizim Çürüksu tarafında biraz münâzaalı yerlerimiz var. Oraları kurtarmakla iktifa ederiz.»

Böylece Ruslar, Kuzey Kafkasya'da

yalnız bırakılıyordu. Burada Çarla işbirliği yapan masonlar, ileride söyliyeceğimiz gibi kominislerle de işbirliği yapacaklardır.

Kuzey Kafkasya Türkleri Rus istilâ ve kolonizasyon saldırılarına maruz kaldılar. İstilâ hareketlerine, bizzat eşitlik (!) insanlık (!), kardeşlik (!) ve hürriyet (!) paravanalarını savuran masonlar tarafından terkedildi. Bu suretle Kuzey Kafkasya'nın hürriyet ve istiklâl davası tasvip görmemiş oldu. Milletimize, kardeşlerimizin bu feci akıbetini duyurmadılar. Büyük bir vatan parçası olan Kuzey Kafkasya meselesini ört bas etmeğe çalıştılar.

İngiliz Parlemantosunun Lordlar Kamarasında. Hariciye Nazırı şu itirafı yapıyordu. (25 Mayıs 1856) «Ben bir Türk'ten ziyade Türk olamam.» (1)

Kuzey Kafkasya'nın bu suretle mağlup Ruslar'a peşkeş çekilmesi çok düşündürücüdür. Bu iyiliği Ruslar'a mason Âli Paşa yaptı. Serbest bırakılmış Rus ordusu çok şey kazandı. Kuzey Kafkasya dininin devletinin ve milletinin istikbâli için hergün yüzlerce evladını şehit verdi.

Parlak ve sahte sloganlarla ortaya çıkan bu mason zihniyeti milletlere ölüm çukuru hazırlamaktadır. Milletimizin de bu kaidenin dışında olmadığını hatırlatalım.

Düşmanlarımız, (mason kominist, siyonist, hristiyan) işbirliği halinde yıkıma devam etmektedir. Şunu kesinlikle ifade etmek isteriz ki, 1. Dünya Harbinden sonra bu yıkıcı faaliyetler çok mesafe katetmişlerdir. Harpler korkunçluğunu masa başlarında, sulh maskesi altında gösterir. Barış zamanlarında devam eden «soğuk harp» köleleştirme kervanın güdüdücüsü olur. Harbi kazanan menfi ideoloji, milletlerin ölümünü, köleleşmesini hazırlar. Bütün çatışmalar tarih boyunca farklı düşünce sistemleri arasında olmuştur. Bu bir realitedir.

Bir başka tarihte yine Kuzey Kafkasya meselesi düşmanlarımızın hesabına kördüğüm edilmiştir.

20 Kasım 1920 de 1. Lozan Sulh konferansı başlamıştı.

Zaman, milletleri dost edemediği gibi, ideolojik gayeler yok etmek iktidarına da sahip değildir. Lozan Sulh Heyetimiz, Kuzey Kafkasya'nın durumuna kör bir tavır takındı. Kuzey Kafkasya'ya düşmanlarının hazırladığı melûn akıbeti uygun buldu. Bu haller Sovyetler'e verilen yeni bir teminâtın ifadesiydi. Bunu kim veriyordu? Kime ve niçin veriliyordu? Artık bunlar meçhul olmasa gerek.

Dünyanın dar geçitlerden geçtiği cihan harplerinde yoksa Kuzey Kafkasya'nın jeo — politik durumu bilinmiyor muydu?

Şüphesiz ki bunlardan hiç birisi değildir. Sebep Sionizm'in dümeniyle dönen dolapların, Dağlı kardeşlerimizin haklı feryadını boğmağa çalışmasıdır. Neticeye herkesçe bilinmektedir.

Sovyetler, Kafkaslar'dan Abadan'a, Aden'e, İskenderun'a ve Süveyş'e inme

ğe çalışıyorlardı. Bir dünya diktatörlü günü kurmak gayesini güden sionizm, Sosyalist kızıl ordusuyla milletler zincirini kırmak istiyordu. Mason — Hıristiyan — Kominist üçlüsü daima Judeo — Grek menşe'li kültürün ihyası için bütün güçlerini seferber etmişlerdir. Bunların ebedi düşman telâkki ettikleri varlık, milletlerin varlığı ve milletlerin ideolojileridir. Sionizm'in tezgâhladığı komünizm, milletleri imha etmenin en iğrenç vasıtasıdır. Sosyalistler, Sionizm'in dünya diktatörlüğüne zemin hazırlamakla görevlidirler. İşte Sosyalistler, Kuzey Kafkasya'da yalnız emperyalizmlerini devam ettirmek için çalışmışlardır. Bu emperyalist gayeyi 1. Lozan Sulh Konferansında Sovyet Hariciye Nazırı Sosyalist Çiçerin Tan gazetesi muhabiriyle yaptığı mülâkatta bizzat teyid etmiştir. Kuzey Kafkasya'nın müstesna durumuna temasla «... bizde bunun için işgalimiz altında bulunduruyoruz.» demiştir.

Kuzey Kafkasya'ya âit bu düşünceler açıklanırken, malûm 1. Lozan Sulh heyetimiz sadece susmuştu. Acaba hiç bir reaksiyon göstermiyen bu heyet, acaba millet namına mı çalışıyordu? Kuzey Kafkasya'ya son darbe vurulurken bu emperyalistler lehine yapılan hareketin önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

Kuzey Kafkasya'da gayri insani bir ideoloji müesseselerini kuruyor. G.P.U. Rus Gizli Polis Teşkilatı) şiddeti devam ederken, bir takım teşkilatlar (Bejbojnik, komsovoz, v.b.) Kuzey Kafkasyalı'nın hayat ideolojisini yıkarken buna lâkayd kalındı. Bu insanlara yaşama hakkı çok görüldü. Kardeşlerimiz emperyalizmin kucağına itildi. Hainler ve ajanlar, yarın millete vereceği cevabı hazırlamalıdırlar. Zira Kuzey Kafkasyalı bütün gücüyle yaşamaktadır.

Gayrı milli düşünceler ve uşakları, uyanan Kuzey Kafkasyalının hakkı darbeleriyle yok olacaklardır. Bu sapık ideolojiler kendi akibetlerini kendileri hazırlıyorlar. Milletin yürüyen mücadelesi burçlara zafer bayrağını dikerken onlara hiçbir kuvvet karşı koyamıyacaktır.

(1 — Tezakir Cevdet Paşa (Yayınlayan Prof. Cavid Baysun) Sf. 101

2 — Kuzey Kafkasya (Hürriyet ve İstiklâl davası).

ÜLKERSİZ ÇAY SAATİ DÜŞÜNÜLEMEZ

PASTA BİSKÜVİLERİ EMSALSİZDİR.

Sermaye ve İdeoloji

CEMAL YAZICI
(Y.Ö.O. Matematik Bl.)

Milletlerin inanç, düşünce, kültür ah lak ve örfleri ile tezahür eden bir ide olojik yapısı vardır. Cemiyetin düzeni bu ideolojik yapının ilmileşmesi ve dev letleşmesi değilse ızdırap başlar ve in san buhrana sürüklenir.

Bu buhran milletin ideolojisinin in kârı ve millet düşmanı ideolojilerin be nimsenmesi ile başlar. Bugün dünyayı kapitalizm ve komünizm gibi gayr-i insani gayr-i milli sistmlerin cenderesinde ezmek istiyorlar. Bu sistemler vasıtasiy le insam insan yapan imanı, fikri ve ah lâkı yıkmak istiyorlar. Emperyalizmin kökü olun gayri insani sol ideoloji, hâki miyet en kanlı bir emperyalist harbi ve emperyalizmi doğuruyor.

Çağımızda insan huzursuzdur. Harp ler, sefalet ve her türlü zülüm dünyayı kaplamış bulunmaktadır. Bu harpler mil letin silâhla yok edilmesinden önce; ser semletilmesi, iradesinin geyşetilmesi yo lunda yapılan psikolojik harptir.

İnsanın ızdırap içinde bulunduğu bu çağda milletler üzerinde mutlak hakimi yet kurmayı gaye edinmiş bir emperya list kuvvet vardır. İşte bu gerçek emper yalist kuvveti iyice tanımak lâzımdır.

Emperyalizm; mana itibariyle impa ratorluk kelimesinden gelir. Lügâtmana sı budur. Fakat kullanma manâsı; bir ideolojik kuvvetin veya bir milletin di ğer milletler ve insanlar üzerinde hâki miyetini kabul ettirip beynelmilel bir si yasi yapı kurması demektir. Böylece em peryalist bir siyasi iktisadi ve askeri sis tem ortaya çıkar. Emperyalizmin bu ta rifine uyan S.S.C.B.n den başkası ola maz. Fransa ve Almanya 19. ve 20. asırlarda böyle bir emperyalizm tesis et miştir. Amerika ise kültürel ve iktisadi bir emperyalizm kurmuş bulunuyor.

Bu beynelmilel kuvvetler emperya list hâkimiyet kurarken kullandıkları va sıta «sermaye» dir. Emperyalizmin bün yesi menfi ideoloji olduğu için; en bü yük vasıflarından biride sermaye oluyor. Emperyalizm hiçbir zaman sermayenin siyasi bir ifadesi değildir. Emperyalizm sol nizamın hâkimiyetinin son noktasıdır.

Bu izahatı verdikten sonra sermaye ideolojiye uygun olarak nasıl teşekkül eder, büyümesi nasıl olur bunu görelim:

Sermayeyi doğuran insandır. İnsan ise bir ideolojinin emrindedir. En basit insandan en mütekâmil bir cemiyetin fer dine kadar hepsinde bir ideoloji vardır. Dünyanın var oluşundan bugüne kadar devamlı ideolojiler çarpışmıştır. Yani in sanlık tarihi ideolojiler kavgasiyle dolu dur. Bir nizam ya insan gerçeğine uy gundur yahut değildir. Ya haklı yahut da haksızdır.

Sermayenin teşekkülünde de ya haklı lık ya da haksızlık vardır. Yani serma yeye meşru olarak kazanılmıştır. Yahut ta gayr-i meşrudur. Sermaye mutlak o larak istismar olamaz. Sermayeyi doğu

ran fert haklı bir düşünceye sahipse kazandığı sermayede meşru olur ve haklı olan ideolojinin emrinde kullanır. Aksi takdirde sermaye haksız ve menfi düşüncenin aleti olur.

Şu halde sermayeyi doğuran ideoloji dir. İşte sermaye bu düşünceye göre teşekkül eder. Sermaye ekonomiyi meydana getireceğinden, doğuşu ve kullanılışı itibariyle müsbetse yani sağ ise milli ekonomiye vücut verir. Doğuşu ve kullanışı itibariyle gayr-ı meşru ise yani sol ise emperyalist gayr-i milli sermaye teşekkül eder. Bu sermaye gayr-i milli ve gayri meşru olduğu için; gayri milli gayr-i insani ve gayr-i ahlâki bir politikanın emrinde kullanılır. Kati bir emperyalizm meydana gelir.

Sermaye bugün menfi ideolojinin emrinde milletimizi yok etmede vasıta oluyor. Bunun vasıtasiyle milletimiz dejenere ediliyor.

Bugün Türkiye tarihimizin en buhranlı devirlerini geçirmektedir. Ahlâki kültürel iktisadi ve siyasi buhran son noktasına varmıştır. Çok konuşulan iktisadi buhran millet buhranın bir parçasıdır. Sermaye gayr-i milli gayr-i insani bir politikanın emrinde olduğu için iktisadi buhran son noktasına varmıştır.

İktisat; İnsan ve cemiyetin ihtiyaçlarının para ile karşılığıdır. Bugün ekonomimizde büyük bir dengesizlik vardır. İstihsal (üretim) de soygunculuk inkisam (dağıtım) da adaletsizlik İstihlâk (tüketim) de lüks ve israf hakim olmuştur. İstihsal ve istihlâk milletin hayat müdafaası prensibine göre değil, Beynelmilel Yahudi sermayesinin menfaatleri ne göre ayarlanmaktadır. Bütün ekonomimiz lüks israf ve istismar prensipleri ne göre çalışmaktadır. Milli gelirin 0/0 50 i dışarıya kaçırılmakta milli ekonomimiz üzerinde gayr-i milli ekonomik güçlerin tesiri 0/0 66 — 70 i bulmaktadır. Zenginliğimiz sömürülmekte millet düşmanlarının eline geçmektedir. Açlık ızdırap gün geçtikçe büyümektedir.

Bugün yurdumuzda; Yahudi Ermeni Rum gibi azınlıklar nüfusumuzun 0/0 3 nü teşkil etmelerini rağmen; ihracat ithalat ve ağır sanayi müesseselerimiz üzerinde iktisadi hakimiyetleri 0/0 2000 dir. Görülüyor ki gayr-i milli sermaye milli sermayeyi boğmuş bulunmaktadır. Milli gelirimiz borçlarımızın faizini karşılıyamıyacak durumdadır. Böylece faiz milli sermaye üzerinde büyük bir tahakküm vasıtası oluyor. Bu da millet düşmanlarının işine yarıyor.

Bu mutlu azınlık sermayesini kendi gayr-i insanı ideolojisinin menfaatine kullandığı için sermaye milli düşünceyi yıkmada vasıta oluyor. Bunun neticesi vahşi bir emperyalizm doğuyor.

Dünyamızda da bugün vahşi bir emperyalizm vardır. İnsanın ızdırap içinde bulunduğu bu çağda siyasi sistemin adı; ister kapitalizm isterse komünizm olsun gerçek yüzüyle her ikisida soldur emperyalizmi doğururlar. Her ikisida aynı ideolojinin bataklığında yetişmiştir.

Zamanımızda gerçek emperyalizmi tesis eden ideoloji bütün dünyayı saran Judeo — Grek Kültür ve ideolojidir. İşte bu Judeo — Grek kültürü komünizm ve kapitalizm gibi ideolojilerin anasıdır. Bu ideolojiler soldur. Yani insanın ve eşyanın kanunlarına aykırıdırlar.

Kapitalizm de komünizm de «İnsanın ekonomik bir hayvan olduğu» prensibine dayanır. Bu konuda J. J. Rusoou ile Marx'ın fikirleri aynıdır.

(Devamı Sahife: 22 de)

Azerbaycan Sovyet Edebiyat Tarihi

Sovyetler Birliğini Araştırma Enstitüsü

Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti İlimler Akademisi Yayını, Bakü, 1967, 636 sayfa.

28 Nisan 1920 de xı. Kızılordunun işgali ile sovyetleştirilen Azerbaycanda, Sovyet devresini kapsayan bir edebiyat tarihinin yazılması, istilâdan 47 yıl sonra mümkün olmuştur.

Eser, Sovyet istilâsına tekaddüm eden devrin 1917 — 1920 yıllarının edebi çalışmalarının özetlendiği pek cılız bir kısımdan başka, şu genel bölümleri kapsıyor: «Yirminci yıllarda edebiyat (1920 — 1932) «Otuzuncu yıllarda edebiyat (1932 — 1941)» «Büyük vatan harbi devrinde edebiyat (1941 — 1945)» Ve her devreyi kapsayan edebi çalışmalar şu genel tasnife göre işlenmiş bulunuyor: nazım, nesir, dramaturji, edebi tenkid ve edebiyat ilmi. Eserin sonuna bir de «Edebi hayatın salnamesi» eklenmiştir.

Edebiyata ve basına, herşeyden önce, komünist ihtilâlinin fikriyat ve nazariyatını içte ve dışta yayma aracı gözü ile bakan Lenin'in mahut görüş tarzına bağlı kalmak şartları içinde vücuda getirilen Sovyet Edebiyatı ve edebiyat tarihi eserlerinde bir objektiflik aramak, elbette, peksaflık olurdu. Esasen buna teşebbüs eden de pek yok. Bununla beraber Azerbeycan edebiyatının sovyetleştirilmeden sonraki devresi ile ilgili gerçekten hayli zengin malzemeyi içine alan bu eserde söz konusu edilen ve prensip nitelliğinde bulunan bir takım hususlara değinmek ihtiyacını duyuyoruz.

Eser, genellikle, Azerbeycanın güya bir istilâsonucu değil de, bir «inkılâp» neticesinde sovyetleştirildiği vehmine göre yazılmıştır ki, müelliflerin, gerek sovyetleştirilmeğe takaddüm eden devrin edebi gelişmeleriyle ilgili kısır görüşleri, gerekse sovyetleştirilmeden sonraki devrin edebi olayları muvacehesinde düştükleri bir takım çelişmeler kanımızca bundan ileri geliyor.

Azerbeycanda, sovyet istilâsından önceki geniş ve şümullü edebi çalışmalar bahsinde müelliflerin giriştikleri tahrifat bu devrin hayli gelişmiş ileri milli edebiyatına toptan bir «irtica» (s. 13) damgası yapıştırmakla başlar. Bu, sözüm ona, irticai edebiyata bir örnek olmak üzere de Füyzat, şelâle, Dirlik gibi milli gazeteler etrafında toplanan edip, şair ve yazarların eserleri gösteriliyor. Eserin müellifleri, «dilde, fikirde, işde birlik» ve ya «Türkleşmek islamlaşmak, asrileşmek» parolası ile bağımsızlık ve birlik amacına hizmet eden milliyetçi edebi fikri cereyanları, bunların muktedir mümessillerini, kısacası, tekmil milli edebiya

tı «gericilikle» damgalamakta bir beis görmüyorlar.

Meselâ, müelliflerce :

İşde birlik, dilde, fikirde birlik...
İş, fikir, dil birliği olmayınca,
Evet, pek çetindir cihanda dirlik

diye halkı irşat eden büyük Hüseyin Cavit de

Yegane muhbei âmâl istiklâli millet tir

diye haykıran milli şair İbrahim Tahir de hep «gerici» idiler.

Veya, daha 1915 yılında, Rusya büyük demokratik Şubat inkılâbı arifesin de Azerbaycan Türklüğüne «dünyanın siyasi haritasının değişeceğini» ve «bu değişmede milliyet faktörünün büyük rolü olacağını» müjdeleyen Açık söz gazetesinin kurucusu ve başyazarı Mehmet Emin Resulzâde de, gene müelliflere göre, halkın «gerçek» çıkarlarına aykırı hareket ediyormuş.

Sovyet istilâsının hemen akabinde bu inkılâbı destekleyen tek kalemin o sıralarda henüz 14 — 15 yaşlarında bulunan şair Süleyman Düstem olduğunu müellifler de inkâr etmiyorlar. Deniliyor ki:

Şayet birinci merhalede (1920 — 1925) proleter şiir cephesinde S. Rüstem bir nevi, yalnız idiyse (şair S. Rüstem 1906 doğumludur, — S.T.) eserinin ideolojik — siyasi süjesi itibarı ile diğer müelliflerden daha çok farklı idiyse, 1926 yılından sonra nazımda proleter şairlerin yeni grubunun sesi yüksekten duyulmaya başlıyor (s. 89)

Genç Süleyman Rüstemin Sovyet istilasını kalben destekleyen tek şair olma sıfatıdır ki, şimdi kendisine sözkonusu eserde, edebi yaratıcılığı ve sanat kudretiyle asla mütenasip sayılmayacak hayli geniş bir yere ayrılmasını sağlamıştır.

Şair Süleyman Rüstemin komünist istilâsının ilk yıllarındaki çalışmalarına değinen müellifler, kendisinin başında bulunduğu ve gayet mahdut üyeli «kızıl kalemler Cemiyeti»nin uyguladığı «hareket hattının partice tasvip gördüğünü» belirttikten sonra, bu çalışmaların şümulünü de göstermek amacı ile şunları yazıyorlar:

... Süleyman Rüstem Rus şairi M. Yurin ile birlikte az bir süre içinde kitle (halk kastediliyor — S.T.) karşısında 500 den çok konuşma yapmıştı (s.63)

Halkın, kendine hitap eden «yeni şairlere», bu arada Süleyman Rüsteme «ilgi kabul gösterdiğini» kaydeden müelliflerin bu iddialarına gelince şunu hatırlatmakla yetinelim ki, halk gerek bizzat Süleyman Rüsteme, gerekse benzeri partizan şairlere, değil komünist istilasının ilk yıllarda, bu istilâdan 40 yıl sonra dahi itibar etmiş değildir.

Genç Azeri şairlerinden Halil Rıza'nın 1962 yılında Azerbaycan adlı edebi dergide yayınlanan (sayı 3,62) «Ana dili» şiiri, kızıl edebiyat tenkitçilerinden başka, doğrudan doğruya parti yönetiminin de şiddetli tenkit ve kınamalarını intaç etmişti (Bakinskyi raboçiy ve komünist gazeteleri, 30.8.1962).

Şairin, «Azeri toprağının güneşi» diye nitelediği ana dilinde yazıp yaratmış bulunan ünlü milliyetçi — demokrat şair Sabir'in bir satırını «bin dünyaya değişmiyeceğini» açıkça belirttiği «Ana dili» şiirini «zararlı milli mefahir ve gurur» örneği sayanların başında, tabiatiyle, Süleyman Rüstem vardı. Bunun üzerine, bir takım kınayıcı «imzasız mektuplar» aldığı, kendisinin Edebiyat ve İnce sanat gazetesinde (11.8.1962) basılan ve bu mektuplara bir cevap teşkil eden «İm

zalı mektup»undan anlaşılmaktadır. Bu mektuplardan birinde şöyle deniliyordu.

Değmeyip millete zerre hayrın,
Gerek değildir bize, ne mahnın, de
de şairin,
Kırk yol nahak yazmısan,
Oz yolunu azmısan.

Eserde, Rusya büyük demokratik Şubat ihtilâli arifesinde, özellikle, bu ihtilâbın mantıki bir sonucu olarak doğan bağımsız Milli Azerbaycan Cumhuriyeti devrinde (18.5.1918 — 27.4.1920) hayli gelişen edebi ve kültür çalışmalarının temayüz etmiş hemen bütün ünlü şahsiyetlerinin, güya «inkılâp» tan mülhem bulundukları, etkilendikleri iddia ediliyor ki, müelliflerin bu tutumu, en hafif tabirle «aşırı bir iyimserlik» diye nitelenebilir. Deniliyor ki:

Sosyalist inkılâbın zaferi için yapılan güç savaş yılları, yazarlar için büyük sınav okulu oldu. İnkılâp, edebiyatın yeni devredeki ödevlerini tespit etmeleri için, proğresif ideli, inkılâpçı — demokrat pozisyonda bulunan sanatçılara doğru (!) bir yön verdi (s. 36)

Bu aşırı iyimserlik, müelliflerin az sonra «progresif ideli, inkılâpçı — demokrat pozisyonda bulunan sanatçılara» tevcih ettikleri hayli ağır «suçlularla» da taayyün etmiş oluyor. 1925 de vücude getirilen ve genellikle «progresif ideli» sanatçıları içine alan «Edebiyat Cemiyeti»nin çalışmalarını eleştiren müellifler diyorlar ki:

Burada komünist yazarlarla birlikte edebiyatta epigonizme, eksikliğe, «sanat için sanat» görüşüne bağlanarak edebiyatı siyasetten uzaklaştırmağa çalışan yazarlar da faaliyet gösterdikleri için, «edebiyat Cemiyeti» kendi gayesine sadık kalamadı. O çağdaş edebi problemler karşısında kayıtsız kalıyor, genç edebi güçlerle meşgul olmuyordu. Çoğu zaman ise onları eksikliğe çekerek sovyet list cemiyetinin öngördüğü muhteva ve şekilden uzaklaştırıyordu (s. 49)

Müelliflerin «inkılâp» dedikleri komünist istilasının ilk yıllarındaki edebiyat çalışmaları şöyle dursun, 1920 yıllarının sonlarında bile, kızıl eleştirmeciler milli edebiyat alanının yaratıcı şahsiyetlerinden daha gerçek bir deyimle sovyetleştirilmiş Azerbaycandaki tekmil edebi çalışmalardan acı bir dille dert yanıyorlardı.

Komünist Parti yönetiminin bu alandaki memnuniyetsizliğini dile getiren devrin ünlü edebiyat tenkitçisi ve Maarif komiseri Mustafa Kuliyevki 1937 temizlemesinde tasfiyeye uğramıştır, diyordu ki:

İnkılap burjuva mefkûresi ile beslenmiş yazarlar ve aydınlar üzerinde müessir olamadı... Yeni hayatın fırtınalarından korkan bu güçsüz ve iradesiz aydınlar ya bedbinliğe kapılıyor, yahut da estetizme dalıp gidiyorlar (İnkılap ve medeniyet mecmuası, sayı 4, 1928, Bakû s. 6)

Başka bir azılı kızıl eleştirmeci Ali Nazım, ki o da 1937 yılı temizlemesinden yakasını kurtaramamıştır, 1930 yıllarının ortalarına kadar hayatta bulundukları sürece çağdaş Azerbaycan edebiyatının mümtaz şahsiyetleri olarak bilinen üç büyük edip ve şairin — Hüseyin Cavit, Ahmet Cevat ve Cafer Cebbarlının (bunlardan Cavit ve Cevat 1937 de öldürülmüşlerdir, Cebbarlı ise 31.12.1934 de pek genç yaşlarında vefat etmiştir — S.T.) çalışmalarını kınıyarak diyorlardı ki:

Hüseyin Cavit'ler, Ahmet Cevat'lar, Ca

fer Cebbarlı'lar ve diğer bir sıra şair ve yazarlar, ilhamlarını ya eski Türk istilalarından, ya eski Arabistan çöllerinden yahut da Kız Kule'leriyle Gök göl'lerin füsunkâr ve sembolik manzaralarından alıyorlar. Bu adamlar memlekette büyük başarılı işleri görmek istemiyorlar (İnkılâp[4] ve medeniyet, sayı 9, 1926 s. 26)

Kızıl eleştirmeci bu satırlarla Cavid'in Hazreti Peygamberin hayatını ve zaferlerini anlatan Peygamber adlı manzum dramı ile, büyük Türk kumandanı Timur'un savaşlarını tasvir eden Aksak Timur adlı dramını, Azerbaycanın ikinci büyük şehri Gence yakınlığındaki gerçekten füsunkâr Gök göl'ün şahısında Azerbaycan Türklüğünün ızdıraplarını dile getiren Cevad'ın Gök göl lirik şiirini ve Cebbarlı'nın yarattığı ve Azerbaycan istiklâl savaşının milli destanı niteliğinde bulunan Kız Kulesi manzumesini telmih ediyordu.

Cavid'in kendi yaratıcılığında sık sık tarih konularını işlemiş olması Hazreti Peygamber ve Timur gibi şahsiyetleri idealize etmesi, Azerbaycan Sovyet Edebiyatı Tarihi müelliflerince de eleştirilmektedir. Müellifler bu durumu, her şeyden önce, Cavid'in «taassubuna» (s. 182) bağlıyorlar. Ve bu hali kendine yakıştıramayan müellifler diyorlar ki:

Fakat H. Cavit bir gerçeği unutuyordu ki, Neronların, Napolyonların adını edebileştirenler emekçi halk değil de, hakim sınıflar, onların ideologları idi. Bu kumandanlar dünya hakimiyeti için, kendi taç ve tahtları uğruna savaşarak kan akıtmışlardır (s. 182)

Müellifilerin bu kısır görüş tarzı, hattâ çağdaş sovyet eleştirmecilerince de benimsenmemektedir. Cavid'in Peygamber ve Aksak Timur dramlarının ta başlangıçtan beri «tenkit objesi» haline getirildiğini, bu eserlerin tenkit edilmesinin «mümkün ve lüzumlu» olduğunu belirten, fakat «tenkit için tenkit» veya «moda, geleneğe uymak için tenkit etmek» tutumuna itiraz eden eleştirmeci Yaşar Karayev şöyle diyor:

Kendi «tacı uğruna kan akıtan» Napolyon'un tarihi rolünü değerlendirmede görülen saflık şöyle dursun, bu gaddar hüküm ile, Napolyon hakkında eser yazmış bütün klasik sanatçıların hepsi bir kalemde «hakim sınıfların ideologları» ilan edilmişlerdir (Edebiyat ve İncesanat gazetesi, sayı 45 (1496) 6.11.1968 Bakû s. 7)

Eserde, 1932 yılına kadar varlığını koruyan «Azerbaycan Proleter Yazarları Cemiyeti»nin ipe sapa gelmeyen bir takım «icraatı» tenkit ediliyor. (s. 211 — 221). Bu tutum, elbette herkesçe tasvip görür. Meselâ bu cemiyet yöneticilerinin «milli medeniyeti lüzumsuz ve önemsiz» (s. 211) ilan eden saçmalıklarının teşhiri çok yerinde bir harekettir. Nevar ki, müellifler, sadece bir kaç yöneticiyi kınamakla kalıyor Moskova yönetiminin bu iskandalda oynadığı kasıtlı tahripkar rolün teşhiri şöyle ciddi bir davranışta bile bulunuyor ve Sovyetler Birliği Komünist (Bolşevik) Partisi Merkez Komitesinin, «Edebi — bedii teşekküllerin yeniden baştan kurulmasını» öngören 23 Nisan 1932 tarihli kararnamesini de «bedii yaratıcılık alanındaki kusurları ortadan kaldıran» (s. 222) bir tedbir olarak niteliyorlar. Oysaki, hangi devrede olursa olsun, Sovyetler Birliğinde edebiyat, sanat ve kültür çalışmaları alanında vukubulan bütün uygunsuzlukların, keşmekeşin tek sorumlusu munhasıran Komünist par

ti yönetimidir. Çünkü Sovyet cemiyetinde her türlü çalışmanın hedefleri ve yönü parti direktiflerine göre tespit ediliyor, ayarlanıyor ve uygulanıyor.

Kaldı ki, Moskova yönetiminin yeni direktifleri de, her şeyden önce yazıp yaratma serbestliğine büyük değer ve önem veren yazarların, yaratıcı aydınların durumunda göze batacak bir ferahlama da yaratmış değildi. Çünkü, Sovyet yazarlarını rejimin isteklerine uygun basmakalıp eserler vermeğe zorlayan mahut «sosyalist gerçekçilik» metodu, Parti yönetiminin sözünü ettiğimiz kararnamesinden sonra, 1934 yılının ağustosunda toplanan birinci kongresinde «onaylanmış» ve resmen Sovyet Yazarları Cemiyetinin tüzüğüne dahil edilmişti.

Şunu da hatırlatalım ki, sovyet yazarlarının bugün bile açık veya kapalı bir tarzda yakındıkları «sosyalist gerçekcilik» acubesi ilk darbeyi büyük dramaturg Cebbarlı'dan yadiydi. Sovyet Yazarları Cemiyetinin birinci kongresinde yaptığı konuşmada Cebbarlı edebi eserlerde «reçete ile kahraman yaratıcılığını» (s. 229) «yalnız sloganlarla başkalarının söylevlerinden aktarmalar yapmak suretiyle konuşan cansız sun'i kahramanlar yaratmak lüzumsuzluğunu» (aynı yerde) cesurca belirtmişti.

Azerbaycan Sovyet Edebiyatı tarihi bütün kusurlarına rağmen büyük bir boşluğu doldurmuş bulunuyor. Bu itibar la eserin neşrini önemli bir edebi olay olarak değerlendirmek gerekir.

S. Tekiner

Silemezsin

Diline hep yalan gelir,
Doğru bir söz diyemezsin.
Coşup da akarsam bir gün,
Emin ol eyliyemezsin.

Nede olsa sahtekârsın,
Fırsat buldukça yakarsın
Meydan boş ise çıkarsın
Yüzüme söyliyemezsin.

Bir gün gelir kaçacaksın
Uçabilsen uçacaksın
Sen alçaktan da alçaksın
Anladık gizliyemezsin.

Söylüyorum işitesin
Bir gün dönecektir tersin
Ya imânsız, sen ne dersin
Geberirsin ölemezsin.

Ruh çürük, beyin satılmış
Papucun dama atılmış
Mayana hile katılmış
Akıl edip bilemezsin

Çok söyledim kızma emi?
Bana kuyu kazma emi?
Namussuzca yazma emi?
Bu imânı Silemezsin.

Fehmi Yenar
(Yük. Öğr. Ok. Öğrencisi)

Edebiyat Dünyasından

İSRAİLLİ YAZAR AGNON ÖLDÜ

1966 yılında kendisine Nobel Edebiyat Mükâfatı verilen AGNON geçirdiği bir kalp kirizinden sonra 16 Şubat 1970 gecesi ölmüştür. Agnon, Polonya'da doğmuştur. Eserlerinde Polonya Yahudilerinin durumlarını anlatır. Polonyalıların. Yahudilere olan haklı kini, Agnon'un İsrail'e göç etmesine sebep olmuştur.

Eserlerinde ısrarla eski İbranice'yi kullanmıştır.

Samvel Jozeph Agnon 1924 yılından beri Arapların vatanı olan Filistin'de oturmaktadır.

Nobel mükâfatlarını ısrarlı olarak bir gruba tahsis etmeye çalışan Stokholm Kraliyet Akademisi, Onun için «Yahudi dehasının gerçek bir temsilcisi» demiştir.

TÜRK DİL KURUMU ve YENİ ÜYELERİ

Türk dili üzerindeki çalışmaları artık yadırganmaya başlayan bu kurum geçen ay yeni üyeler kaydetmiştir. Bildiğimiz gibi dilimiz üzerinde söz söyleme yetkisi bulunan Prof' Dr Faruk Kadri Timurtaş, Doç. Dr. Muharrem Ergin v.s. dilciler kurum'dan ihraç edilmişlerdi. Kurum üyelerinin ilmi kariyerinden ziyade fikirlerine önem verdiğini son hareketiyle bir kere daha ortaya koymuş tur.

Türk Dil Kurumu'na üyelik için 52 kişi müracaat etmiş, bunun ancak 16 sı üyeliğe kabul edilmiştir.

Yeni üyeler şunlardır:

Tarık Zafer Tunaya, Rauf Mutluay Prof. Özcan Başkan, Berke Vardar, Tahsin Yücel, Prof. Saha L. Meray, Nejat Birdoğan, Prof. Ferudun Afşar, Sedat Günay, Cengiz Bektaş, Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak, Dr. Orhan Asena, Özcan Atalay, Mücevher Sevinç, Prof. Dr. Yaşar Ümit Doğanay, Hamit Akınlı.

BERTRAND RUSSEL ÖLDÜ

1872 de dünyaya gelen Russel çok fikir değiştirmekle meşhur olmuş bir filozoftur. Babası onu Agnostik «şüpheci olarak yetiştirmeye gayret etti. Bu düşünce onu kısa zamanda materyalizme ulaştırdı. Kendisi her yerde «barışsever (!)» olarak görünmeye kalktı. 1967 yılında Vietnam Mahkemesi kurmuştu. Türkiye'den de Mehmet Ali Aybar'ı mahkeme azası olarak çağırmıştı.

Russel'e 1950 yılında Nobel Mükâfatı verildi.

ÜNESCO'NUN MARİFETİ (!)

Ünesko teşkilâtı son yıllarda solcu yazarların ve sanatkârların eserlerini basmaya başlamıştır. Mahmut Makal'dan tutun da Türk vatandaşlığından atılmış Pertev Naili Boratav'a kadar. Son aylarda da solcu olarak bilinen Kemal Bilbaşar'ın Cemo adlı eserini basmaya karar verdi. Bunun içinde beynelmilel bir teşkilât olan ve masonluğun ileri bir karakolu durumunda olduğu duyulan Pen Klub'e başvurmuşlardır. Kemal Bilbaşar uzun zamandır sürmenaj entellektüel'den «bir nevi akıl hastalığı» muzdarip tir. Eylül 22 den bu yana tedavi altındadır.

SAİNT - BENOİT LİSESİ

ULVİ AVCIATA

Yüksek Öğr. Okulu
Kimya bölümü

Dünya tarihi bir ideolojiye bağlı olmayan politik ekonomik ve askeri kuvvetlerin değil, ideolojik kuvvetlerin çarpışmalarıyla doludur. Tarihin kaydettiği ilk mücadeleden zamanımıza kadar olan bütün mücadelelerde görünüş şekli ne olursa olsun araştırıldığında daima temelinde değişik ideolojilerin çatışmasından doğan bir durum ortaya çıkar. Haçlı seferleri İslâm fetihleri Avrupa'da zamanımıza kadar devam edip gelen mezhep mücadeleleri kıralliklar ile kiliselerin ve keza kiliseler ile halk arasındaki çatışmaların hepsi birer ideolojik mücadeledir.

Milletimiz de bugün ideolojik bir buhranın içinde bulunmaktadır ve tarihin en karanlık günlerini yaşamaktadır. Milletin iman ahlâk töre ve zenginliği alçakça saldırılara uğramakta yabancı kültürlere peşkeş çekilmek istenmektedir.

Altıyüz yıldan beri Haçlı Seferleri adı altında dıştan yaptığı akınlarla muvaffak olamayan düşman kaba kuvvetiyle zafere ulaşamıyacağını anlamış ve bizi yoketmek için yeni bir metot aramıştır. Bu da bize kendi milli değerlerimizi milli ideolojimizi unutturarak bunun yerine kendi kültür ve ideolojisini hakim kılarak bu isteğini gerçekleştirmektir. Böylece farklı kültürlerin ışığı altında yetişmiş kimseler arasında bir sınıf farkı meydana gelecek milletin temiz evlâtları farkında olmadan bir iç harbe sürüklenecekleridir :

İşte bu gayelerini de beynelmilel milletler düşmanları memleketimiz üzerinde açtıkları yabancı okullarıyla gerçekleştirme yoluna gitmektedirler Bunun en güzel örneklerinden birisi Robert Kollej'in kurucusu Amerikalı misyoner Hamlin'in söylediği sözlerdir. Hamlin sözlerinde; «Fatih nasıl Rumeli Hisarını yaptırarak İstanbul'u fethetti ise bizde aynı yerden manevi — kültürel yoldan bu şehri fethedeceğiz» demiştir. Bu sözlerle gayesini açık bir şekilde ortaya sermiştir. Yabancı okullar meselesi milletimiz için günden güne kangren olmaya yüz tutan derin bir yaradır. Okullar millet kültürünün millet ideolojisinin milletin evlâtlarına öğretilmesi için kurulmuş müessese lerdir. Yabancı okullarda aynı gaye için çalışmakta sinesine kucak açarak aldığı genç dimağlara kendi materyalist kültürünü kusarak gerçekleştirmek istemektedirler.

Bu durumlardan habersiz olan anne ve babalar da liselerimizde ve diğer okullarımızda yabancı dil istenilen bir şekilde öğretilmediği için yabancı dil ile müfredat yapan bu müesseselesi diğerlerine tercih etmektedir. Fakat farkında olmadan milletine faydalı bir fert olarak yetiştirmek istediği evlâtlarını zehirli bir

akrebin kıskaçları arasına teslim etmek tedirler.

Saint — Benoit Lisesi de bu yaban cı okullardan birisidir. Fransızlara ait olan bu lise Amerikan mekteplerinden sonra 1803'te kurulmuş olup Katolik pa paziarı tarafından idare edilmektedir. Ha len Galata Lüleci Hendek sokağında faa liyet göstermektedir. Reform devrinde Fransa'da meydana gelen mezhep mücadelelerinde Protestanlara karşı çıkan Katoliklerin bir üssü olarak vazife yapmak tadır.

Lisedeki ilk olay Protestan — Kato lik mücadelesi olmuştur. Dimitri Elefter yadis adındaki bir adam müdire Anna Huber'e gelerek «Siz benim kız kardeşimin dinini değiştirmek onu Katolik yap mak istiyorsunuz. Buna hakkınız yoktur herkes dininde serbesttir» diyerek taban casıyla müdireyi ve yanında bulunan Ma ri Sofikamen'i yaralamıştır.

Sen Benua Lisesinde okuyan öğren cilerin büyük bir kısmı ise Türk çocukla rıdır. Ortodoksluk ve Katoliklik aynı te mele dayandıkları halde kaynağını bo zulmuş tahrip edilmiş İncil'den almasına rağmen böyle bir durum meydana gel miştir. Düşünün ki bir de ayrı kültürle yoğrulmuş müslüman Türk çocuklarıyla bu kültür arasında meydana gelen çeliş kiyi. Elbette bunun neticesinde buhran kendisini bariz bir şekilde gösterecektir.

Bunun en canlı misâlini Reşat Nuri nin Çalıkuşu romanının kahramanı Feri de üzerinde görebiliriz. Feride yine bir Fransız mektebi olan Notre Dame de Si on'da okumuş olup Fransız kültürünün etkisi altında kalmıştır. Anadolu'ya öğ retmen olarak gittiği zaman bu kültür et kisini göstermiş halkla kaynaşamamış intibak edememiştir. Neticede bu haya tı daha fazla tahammül edememiş ve İs tanbul'a geri dönmek zorunda kalmış tır.

Bütün bu okullarda esasında ön plân da gözetilen şey Ortodoksluğun yokedil mesi değil Türk çocuklarının yabancı kültürlere peşkeş çekilmesi ve onların yokedilmesidir. Nitekim okuldaki rahibe lerden birisi şöyle demiştir:

«Biz burada kendi ibadetimizle ve talebenin çalışmasıyla meşgul oluruz. Şa yet mezhebimizi benimseyen (!) olursa onları da aramıza alırız. Bu da bizim borcumuzdur.»

Rahibenin söylemiş olduğu bu söz lerin altında derin manâlar yatmaktadır. Bir insan hiçbir tesir olmadan kendiliğin den din değiştirebilir mi? Elbette değiş tirmez. Ona ancak tesir etmiş olan bir takım faktörler meydan verebilir. Nite kim misyoner olarak vazife gören bu kimseler Türk çocuklarının kafa yapıla rını değiştirebilmek için onların aileleri nin ve ilgili mercilerin dikkatini çekmi yeceği bir şekildeki çalışmalarıyle bu e mellerini gerçekleştirme yoluna gitmiş lerdir. Bunun için de ilk defa misyoner papaz Pasty ile Papanın Türkiye vekili Paul Bertoli'nin idaresi altında İstanbul daki Fransız okullarında hükûmetten i zin alınmadan yapılması yasak olmasına rağmen Fransız rumuzlu elbiselerle bir izci teşkilâtı kurulmuştur. Dam dö Si yon, Sen Espri, Sen Pülşeri ve Sen Ben ua Lisesi gibi Fransız okullarında bu iz

ci teşkilâtlarıyla temiz millet evlâtları yok edilmek istenmiştir. İster istemez bu izci elbiselerini giymeye zorlanmaktadır. Derslerinde muvaffak olabilmesi ve okuldan mezun olabilmesi için de bunu yapmaya mecburdur. Fransız tipi rumuzlu izci elbisesini giyerek ve üzerinde haç bulunan armayı takarak çalışmalara katılmaktadır.

Bu izci kamplarında çadırların tepesinde Fransız bayrağı dalgalanmakta ve Türk bayrağından daha ön plânda üstte yer verilmektedir.

Atalarımızın kanlarını seve seve akıtarak şehit oldukları bu aziz topraklar üzerinde yapılan bu türlü ihanetlere daha ne zamana kadar tahammül edeceğiz?

Papazlar ve rahibeler izci kılığına bürünerek kamplarda vazife alırlarken yemek saatlerinde yönetici kılığındaki bu kimseler tarafından İncil'den parçalar okunarak dualar bu esaslara göre yaptırılırken biz hâlâ susacak mıyız?

Zaten okula temel bir kültürle girmemiş olan çocuklar bu Hıristiyan yuvalarından ya bir katolik olarak veya en azından kendi millî kültürünü hakir gören birer fert olarak mezun olmaktadırlar.

Milletini vatanını canından fazla seven ve milletin ızdırabını kendine dert e

dinen kardeşim! Bu ve bunun gibi olan milletimizin düşmanı olan bu müesseselerin hainlikleri soymakla bitmez tükenmez. Sosyalizm kisvesi adı altında çalışan millet düşmanları özel okullar meselesini kendileri için bir istismar vasıtası yaparlar fakat gerçek hain olan bu okullardan tek kelime ile olsun bahsetmezler bahsedemezler. Çünkü bu ve bunun gibi kimseler gerek kafasından gerekse midesinden buralardan beslenmektedirler onların uşağı durumundadırlar.

Bütün bu çirkin hainçe durumlar ise bize medeniyet olarak gösterilmektedir. Halbuki medeniyet canavarlaşmıştır. Bizi ezmek istemektedirler. Anadolu'da inleyen kimselerin feryadı bu sebeptendir. Millî şairimiz Akif'i kötüleyenler bu durumları gayet güzel bir üslûpla şiirlerinde Terennüm etmesindendir. Şu ses bu milletin sesidir:

Tükürün ehli salibin o hayâsız yüzüne!

Tükürün onların asla güvenilmez sözüne

«Medeniyet» denilen maskara mahlûku görün

Tükürün maskeli vicdanına asrın Tükürün!

İttihat ve Terakkî ile jön Türkler Meselesi

İSMAİL KABAKUYU
Y. Ö. O. Öğrencisi

Milletin servetine göz diken ve Hak ka cayalı ideolojisine düşman olan çeşitli güçler, üç kıtaya hakim imparator luğumuzu yıkmak istiyorlardı. Bunun için de en kestirme yol kaleyi içinden yıkmaktı. Oynanan çeşitli oyunlarda baş rolü Beynelmilel Siyonizmin uşakları masonlar, İngiliz ajanları oynuyor ve bu hainler idaremizi düzene sokmak, milleti Avrupa seviyesine ulaştırmak, ıslahat yapmak gibi maskeler kulanıyor lardı. Ve böyle çalışarak da muvaffak oldular.

Bizim sağlam bünyemize yavaş yavaş sızmalar başlamıştı. Zaten milletin içinde yeteri kadar Yahudi, Ermeni, Rum azınlığı mevcuttu. İşte milletin ek meği ile beslenen bunlar bizim meselelerimizi ele alır göründüler. Hürriyet dediler, eşitlik dediler, adalet dediler ve millete kancık çelmelerini taktılar.

İlk işe, Fatih'i öldüren eller tarafından ilân edilen Tanzimat Fermaniyle başlandı. Adı büyüğe çıkarılan Musta fa Reşit Paşa, Londra sefiri iken, Türkiye'nin bir numaralı masonu olmuş bir ajandır. 1839 da ilân edilen Tanzimatla vatan ve milletin yükselişi için garp medeniyetinin yardımına sıvuç açma fikrini telkin ettiler. Bir millet tarihinden uzaklaşır ve benliğini kaybederse o milletin yaşaması güçleşir. Bunu bilen düşmanlarımız bilhassa bunun üzerinde çok durdular. Bunun arkasından 1856 Islahat Fermanıyla da yabancı okulların, kiliselerin, patrikhanelerin tamir ve inşası hızlandırılıyor, millet ideolojisine düşman olanlar üst kademelerde mevki sahibi olabilme imkânını kazanıyordu.

Bu devir, milleti yoketmek için kullanılan gayri milli kültürün temellerinin teker teker atıldığı bir devirdir.

Verilen imtiyazlardan da destek alan gayri milli şahsiyetler, faaliyetlerini hızlandırdılar. Bilhassa Yahudiler, İsviçrenin Bazel şehrinde toplanan Beynelmilel Siyonizm Kongresinde alınan karar gereğince Filistin topraklarında devlet kurma için harekete geçtiler. O zaman Filistin toprakları Osmanlı Devletinde olduğu için burayı satın almak gerekiyordu. Bunun için Sion lideri Teodor Herzl Hahambaşı Moşe Levi'den müteşekkil kampanyayla padişah II. Abdülhamid'in huzuruna çıkmağa karar verdiler. Bu olayı Yahudi İsrael Kohen «The Sionist Movement» isimli kitabında şöyle anlatmaktadır:

«Teodor Herzl Filistini Yahudilere vermesini padişahtan istemiş, Sultan da

memaliki şahanenin her yerinde Yahudilerin ikâmet etmekte olduğunu, eğer İsrael Oğullarının yeryüzünde barınacak bir yeri yoksa Türklüğün asaletine iltica ediyorlarsa Irak, Suriye hatta Anadoluda bile oturabileceklerini fakat Yahudilerin Filistine yerleşmelerinin mevzubahs bile olmıyacağını bildirmesi üzerine Teodor Herzl Sultan Abdülhamid'e 160.000 İngiliz altını vermeği teklif etmesi üzerine derhal huzurundan kovulmuştur.»

Aynı teşkilât, bir müddet sonra bu rüşveti 25 milyon liraya yükseltmek suretiyle bir deneme daha yapmış, gene kovulmuştur.

Fakat Beynelmilel Yahudilik muhakkak Filistinde devlet kurmak azmin de olduğu için cepheden harekete geçmeğe karar verip İttihat ve Terakkinin inşasına girişmiştir. Hem de millet ide olojisini bunlar vasıtasiyle sarsarak sömürücü düzenlerini kuracaklardı.

Siyonistler kendilerinin şeytani emellerine vasıta olmadığı için II. Abdülhamdi'e «Kızıl Sultan» adını taktılar. Ne yazık ki tıpkı onlar gibi, onları alkışlarcasına bize de halâ «Kızıl Sultan Abdülhamid Han» dedirtiyorlar.

İşte ekserisinin mason ve Yahudi olduğu İttihat ve Terakki piyasada... Onu sahneye çıkaran, oynatan, teşkilât landıran, parasını veren, propagandasını yapan, kuvvetini temin eden Beynelmilel Siyonizm ve buna hizmet eden masonluktur.

Bu cemiyet Yahudiler için çok önemli olduğundan İttihat ve Terakki (Progret Union) ismini partilerine ad olarak almışlardır.

«... İttihat ve Terakki fırkası Selânikli Yahudi olan Emanuel Karasso tarafından tesis edilen «Mekadonya Rizotto» ismi verilen mason locasının içinden bilfiil doğduğunu söyliyebiliriz.» (1)

Bundan sonra biri Selânikte Türk düşmanı ve cemiyetin kurucusu Emanuel Karasso'nun (bu zat aynı zamanda Cumhuriyet gazetesi kurucusu mason Yunus Nadi'nin en yakın arkadaşıdır.) himayesinde Metr Salem Yahudisiyle dönme Yahudi Cavit'den ibaret bir grup ile diğeri Paristeki İngiliz ajanı dinsiz Ahmet Rıza Paşa idaresinde ikinci grup olmak üzere teşkilâtlanmışlardır.

Lâfta ıslâhat peşindeki cemiyetin Paris merkezindeki reisi Ahmet Rıza Paşa, uzun sene memleketimizde Mebuslar Meclisi reisliğini yapmış, İslâmın «a yılı düşmanlarından biridir. Hatta Meclis reisi olarak kürsüde yemin ederken Anayasanın koyduğu ALLAH kelmesini kullanmayı reddetmiştir. «Asker» adlı kitabında bu hain şehsiyet:

«Türk askerinin mazideki muvaffakiyet ve fütûhatı yağma arzusundan ileri geliyormuş!?» demektedir. En büyük düşmanların ağzından çıkmamış bu sözler İttihatçılara aittir. Memleketimizde dinsizlik cereyanını sokanlar da bunlardır.

Türk ve İtalyan çifte tabiyetinde bulunan Karasso ise bir İtalyan mason locası kurmakla işe başlıyor ve kendilerine alet edecek gafilleri şöyle kandırıyordu:

«Davamızı Avrupalılara tanıtmak ve onların yardımını temin etmek için mason olmak şarttır.» Bu hain Siyonistin sözlerine ve propagandasına kanan budalalar ise «İtalyan Rizotto» mason locasına yazılıyordu.

Bütün bunlara rağmen ekserisinin millet düşmanı ve hain olduğu bu cemi

yette vatanın selâmetini düşünen asil insanlar da mevcuttu. Fakat ne yazık ki bu temiz insanların hepsi vatan kurtaracak, hürriyet güneşi doğacak, imparatorluğun şan ve şerefi yükselecek gibi sözlerle siyonistlerin tuzağına düşmüşler, düşmanlarımıza vatanın parçalanmasında yardımcı olmuşlardır.

Karasso eliyle kurulan Siyonizmin tuzağına davetler çoğalmıştı. Yahudi elemanlar da milletin içinde yüksek mevkilere almağa ve nüfus sahibi olmağa başlamışlardı.

Bu arada 1867 de Paris'te Macaristanlı bir hahamın oğlu olan ve kendisine «Ebul Ahrar» denilen Mithat Paşa adındaki bir namussuz Jeunes Turcs (Jön Türkler) Teşkilâtını kuruyor. Bu cemiyet Mithat Paşanın sırdaşı olan Simon Deucth'un talimatıyla kurulmuştur. (2)

Mithat Paşa memleketimizde malûm olan faaliyetlerini yürütmüş, Yahudi prensiplerine dayalı mektepler açtırmış ve o mekteplerde ihtilâlci doktrinlerini öğretmiştir.

Aralarında Yahudilerin de bulunduğu bu parti Selânikten idare ediliyordu. Bunlardan hepsi mason olan Hüseyin Cahit, çingene Talât Paşa, Hüseyin Avni Paşa, Yahudi Cavit isimlerini saymak mümkündür. Jön Türk cereyanı da İttihat ve Terakki gibi Yahudilerin hoşuna gittiğinden Eşkinazi Yahudisi Sami Günzberg tarafından Jön Türk isimli gazete çıkarılmıştır.

Ayrıca İttihat ve Terakki cemiyetinde de mason Mustafa Kâzım, İbrahim Temo, İshak Sukûti, Yahudi Nazım Russo, asıl adı Jak Manasa olan dönme Hakkı Paşa, David Kohen, Rafael Rici, Nikola Ferte, Marti One, Jakop Suhami, Benhard Dereyfüs gibi düşman lar yer almaktaydı.

Bunların hepsi milletin önemli mevkilerinde yer almışlar ve kaderimize hakim olmuşlardır. Meselâ Cavid Bey maliye nazırı, Musa Kâzım Şeyhülislam, Hakkı Paşa Sadrazam, daha sonraları Talât Paşa da sadrazam olmuşlardır.

Görülüyor ki bize bailandırılarak aldatılan bu şişirilmiş balonların arasında hiçbir millet evlâdı yoktur. Fatih'in, Yavuz'un ideolojimizi kendilerine bayrak yaparak kurdukları altı asırlık imparatorluk kendiliğinden yıkılmadı. Vatan topraklarını bu hainler birer birer parçaladılar. İşte İttihat ve Terakki gerçek yüzüyle budur!

1905 yılının 21 Temmuz Cuma günü II. Abdülhamid'in arabasına bomba koyma hadisesi de Macaristan Siyonistleri tarafından planlanmış, İttihatçılar la Ermeniler de buna yardımcı olmuşlardır. Baku'lu Ermeni Hıristofor Mikaelyan, kızı Rabine ve Kostantin Kabuliyen isimli şahıslar tarafından «Cehennem Bombası» ile teşebbüse geçilmiş fakat padişah kurtulmuştur. Bu olaya Macaristan Siyonistleri 13.000 altın sarfetmişlerdir. Hain Tevfik Fikret de bunlara alkış tutmuştur.

Bu olayla emellerine erişemiyen Beynemilel Siyonizm, faaliyetlerini artırıp ittihatçılara 400.000 lira bağışta bulunmuştur. Karasso, İtalyan Bankasından aldığı bu altınları Mitroviçeli Necip Drago'ya vermiş, o da üyelere dağıtmıştır. İşte hainler vatanı bu şekilde parayla sattılar. Hatta Emanuel Karasso zaman zaman eğlenceli bir tavırla «Sultan Abdülhamid'e yirmibeş milyon liraya yatıramadığımız işi ittihatçılara 400.000 liraya yaptırdık» diye de öğünmüştür.

Masum miletimizin başında neler döndü, ideolojimiz nasıl gayri milli hale getirildi? İşte apaçık!..

Bu satılmışlar hürriyet dediler, hürriyetsizlik getirdiler. Millet evlâtları boğuldu, göğsüne kurşun sıkıldı. Millet aklından bile geçirmediği faciaları yaşadı. Bu hürriyet kahramanları 60000 kişiyi idam etmek suretiyle üç milyon insanın başını yediler.

Eşitlik dediler, milleti gaddarca öldüren, ideolojimizle taban tabana zıt olan insanlarla yan yana getirdiler. Bulgar, Rum, Yahudi, Ermeniyle bu memleketin sahibi olanlar arasında fark gözetilmedi. Yüksek mevkilerimize çıkıp aleyhimize çalıştılar harp okullarımıza girip plânlarımızı, askeri metodlarımızı sattılar. Edirne şehri düşünce de karşımıza dikildiler.

İdeolojileri ayrı olan insanların kardeş olamıyacağını bile bile kardeş dediler. Sonra da aziz vatanımızdan birer parça koparıp gittiler.

Adalet dediler, milletin evlâdını ezdiler.

Dün bunlar oynandı. Millete oynanan bu oyunlar ne bir başlangıç ne de bir sondur.

Dün hürriyet bugün ise «Tam Bağımsız Türkiye» maskesi; dün kilise ve yabancı okulların inşası bugün ise bunların daha da teşkilâtlanmaları ve gayri milli ideolojilerin yayım noktaları olmaları yetmiyormuş gibi Rum okullarından Türk Büyüklerinin resimlerinin kaldırılışı; dün Siyonizmin doğrudan doğruya hakim oluşu, bugün ise onun maske teşkilâtı olan kapitalist sistemin hakimiyeti bizi iyice düşündürmelidir.

---

(1) Fransız Mason Mecmuası olan Acacia'nın 70. sayısında.

(2) Edouard Drumont'un «La Franco Juive» isimli kitabının 113. sayfasında.

SERMAYE VE İDEOLOJİ

(Baştarafı 9. sayfada)

Zira kapitalizm de komünizm de Judeo - Grek kültüründen doğan Avrupa kültürünün mahsulüdür. Bugün bu ideolojilerin sevk ve idarecisi beynelmilel siyonizm ve beynelmilel hıristiyanlıktır. Beynelmilel siyonizmin Amerikadaki maskesi kapitalizm; Rusyadaki maskesi de komünizmdir. Bugün dünya bu iki sistemin zülmü altındadır.

Şu halde komünizm ve kapitalizm siyon emperyalizminin birbirine zıt görünen yüzleridir. Bugün emperyalizm Amerikada; ekonomik, kültürel ve siyasi bir diktatörlüğe yönelmiştir. Bir mali oligarşi hâkimdir. Sermaye bu mali oligarşinin elinde kendi ideolojileri namına kullanılır. Emperyalizm Rusyada ise en kanlı bir diktatörlüğe yönelmiş ve canavarlaşmıştır.

İnsanın kanuniyetine uymayan, milletler üzerinde zulümle ve işkenceyle tutulmaya çalışılan bu ideolojiler, bugün yıkılmaya yüz tutmuş bir evin çatısı gibi; çatırdamaya başlamışlardır. Amerikadaki ayaklanmalar, Rusyadan ve diğer komünist ülkelerden hür memleketlere yapılan göçler, Rus rejimine karşı ayaklanmalar bunu gösterir.

Zulüm, işkence, ızdırap devam edemez. Yirminci asır milletlerin hürriyet, hakkın hakimiyet çağı olacaktır. Tarihin akışı da budur.

KÂİNAT ve İNSAN

HÜSEYİN ÖZBAY
(Y.Ö.O. Türkoloji Bl.)

Kâinat ucsuz bucaksız bir mekân; insan ezeli ve ebedi varlığın ona hâkim kıldığı şerefli bir mahlûk. Topyekün ya radılıştan (Allah'ın kün emrinden) zamanımıza kadar tedricen gelişen kâinat düzeni; son zamanlarda misâline ve neticelerine tarihin karanlık devirlerinde zaman zaman şahit olduğumuz «bir esastan kopma» «asli değerleri ve kendini unutma» felsefesiyle sarsıntı dönemine girmiştir. Bu kendini inkâr ve bunun neticesi olarak başgösteren soysuzlaşma kaosundan beşeriyetin kurtuluşu yukarıda belirttiğimiz iki temel unsur (kâinat ve insan) ile bunların mimarı üzerinde derin bir felsefî düşünüş ve araştırma ile mümkün olacaktır.

Dürkheim'e dayanan sosyolojik açıdan «Dinler Tarihinde» politeist dinlerin teşekkülü tabiatın yıldırıcı kuvvetlerine hükmedilir. Maksatlı çevrelerce pohpohlanan bu düşünüş sistemiyle inancımıza göre ve kâinata uygunluğuyle fevkal beşer bir varlığın tevdi ettiği ilâhî dinlere beşerî bir fenomen niteliği verilmiş sosyal bir kalıntı zaviyesinden ele alınmıştır. İnsan elbette kâinattan ürkecektir. Çünkü kozmografya ona göre yaban yapısı değil Allah yapısıdır. Basit bir fâni icâdı karşısında sarsılan insanın Allah yapısı karşısında korkup dehşete düşmesi kendisini bilmesindendir. «İlk sebeb»e kadar sosyal hadiseyle inip ötesini izah tan kaçan ve hakkı teslim etmeyenler acaba karıncalardan mı korkuyorlar?

Bunların «ölüme yaklaşırken son çökün tünün ebediyete karşı bana ettireceği kü küfürleri şimdiden reddediyorum» diye korkunun dehşetine düşen E. Re'nan'dan haberleri var mı?

İnanan insanların ürküntüsü onun saçma inançlara itibar göstermesine se beb olamaz. Bilâkis izah etmeye çalıştığımız **veçhile onu tek varlığa götürür.** Bunun misalini Hz. İbrahim'in transendantal varlığı **«Allah» buluş hadisesiyle** İkinci Dünya harbinde Alman ölüm çemberi içinde çaresizliğin istidlâliyle ellerini göğe kaldıran zavallı Rus askerinin mutlu sonunda görüyoruz.

Kozmoğrafya insanı her anında ikaz eden hikmetler mecmuasıdır. Binbir sırla binbir gizli kanunlarla yüklü ibretli bir araştırma menbâidir. Yaratıcı aslında her şeyi; insanın gözü kapalı göremeyeceği kanunları onda yaratmıştır. Var oluşumuzun bir mânâsı da bu sırra ermek içindir. Ünlü bir düşünür insanları şu sözleriyle bu sırrı keşfe davet ediyor. «Kâinatın sırrını ve yaşını öğrenmek istiyorsanız fırtınalı bir havada denize bakınız; sonra namütenahi göğü o amansız pulleri hiçte dünyamızdakine benzemeyen muazzam kubbeyi nihayet ikisi arasında kendinizi düşününüz.»

Hakikaten hayatımızın her zerresinde muhtaç olupta göremediğimiz hissedilipte dokunamadığımız bir şeyler var. Hava bize Boşluk gibi geliyor; halbuki o boşluğu dolduruyor. Hava ne boşluk ne? Bunları kim ayarlıyor? Hava olmasaydı insan ne yapardı? İnsan ki güçsüz bir varlık. Nasıl oluyorda onda güç lülüğün cevheri var? Bu cevher milyon

larca yıl sürekli bir çalışmayla onu aşılmaz mesafelere getiriyor. Sebeb netice... son... Ne olacağız?

Her yıkılış bir alemin kopması mı olacak? Ki Hz. Ali bizim için «Sen kendini küçük bir cirm zannedersin; halbuki en büyük âlem senin içinde gizlidir» der . Gerçekten her insan başlıbaşına bir âlemdir. Yeryüzünde hâlen yaşayan üç milyarı aşkın insanla zamanımıza kadar gelip göçen insanların her biri asgari on noktada birbirlerinden farklıdır. Bu fizikî yapıda olduğu kadar akli ve ruhi yapıda da anatomide de böyledir. Öyleyse bütün bu ayrı âlemlerin müşterek noktasıyle yukarıda sıraladığımız akıl ötesi soruların cevabı nedir? Bu hiçbir fâninin başaramıyacağı ahenkli nizamın mimarı ve onun insanlara tevdi ettiği imandır. Tabi atı kâinatın mimarı olarak düşünenler en büyük mantıksızlığı yapıyorlar. Ta biat yaratsaydı hükmüne tâbi yaratırdı. Bu hususta Alexis Carel'i dinleyelim «Allahın varlığından şüphe edilse bile yokmuş gibi hareket etmek akılsızlıktır. Çünkü Allahın varlığını kabul eden nazariye ile hareket etmek mantık gereğidir» «Hayatın mümkün olan tek izahı Allahın var olduğunu kabul eden farazıyedir. Allah ve ölümden sonra hayat mutlaka lüzumludur. Bunlar olmasa hayat hazin bir komedi olur»

Şimdi bu komedyanlara ısrarla tekrar ediyoruz. Allah mutlaka vardır ve ancak inandığımız Allah'tır Kâinatı gözle gören akılla düşünebilen her insan mutlaka onu bulur. İnâd edip bu geçici âlem de üçbuçuk değersiz zevk için mutlak gerçeğe sırt çevirmiş görünenlere; ebedi âlemi yaşayan bir ölü olarak «hiç»e indirenlere; bu komedi yolunda şampiyonluk taslayanlara yazıklar olsun deriz. Aslında madde âlemini dahi anlamayıp hayatın mideden ve buna benzer âdi biyolojik ihtiyaçlardan fethedileceğine inanan gafillere güleriz. Sapık ve maksatlı bir ideolojinin kaosunda kendini yitirenleri lânetleriz. Milyonlarca yıllık bir insan mücadelesinin hangi hayat sisteminde rahat ve sükûna kavuştuğunu bilmeyen veya bilmemezlikten gelenlere haturlatırız ki insan üstü bir varlık ve manevi mirasları olan din, vatan, millet, namus ve şerefleri uğruna cihad veren ecdadımızdan binlerce lânet feryadı yükseliyor.

Sözümüzü tekrar, insan fizyonimisi ve anatomisi ile hareket ederek Allahın varlığını ıspatlayan «Yarınlara Doğru» adlı eserinde mevcut şartlar altında insanlara hareket noktasını gösteren Alexis Carel'e bırakalım «Kâinat ve hayatın şartlarını inceledikten sonra tutulacak iki yol kalıyor. Derhal intihar etmek yahut Allah yolunda herşeyi feda etmek» sonra devam ederek asrımızda cârî olan beşeri zâfı şöyle dile getiriyor. «Allahın varlığına ve ruhun ölümsüzlüğüne inanıyorum. Ama yine de ilim, zenginlik aşk gibi belki hiçbir zaman elde edemeyeceğim ve kırk-elli yıl sonra mutlaka kaybedeceğim hayaller peşindeyim.»

Bu açıdan düşüncemize göre ilim, zenginlik, aşk çaba insanlar için gaye değil metodtur. Zira bunlar Carel'in dediği gibi muayyen zaman için kullanılan birer araçtır. Hiçbiri nihayi hedefi vaadetmiyor. İmtihan öğrenci için bir hedef değil sıçrama tahtasıdır. Bu misali insanın yaradılışına tatbik edersek aynı sonuç ortaya çıkar. İnsanın nihayi hedefi ebedi hayattır. Zaten insan ihtirası altmış yıllık bir hayatı kendisine kâfi görmez. Bu onun fıtratındandır.

Hülâsa, beşerin sancısı onu idrak edemeyen çıldırmış insanlar yüzündendir

(Devamı 30. sayfada)

ZİHİNLERİN KÖLELEŞTİRİLMESİ

GAZİ ALTUN
Yük. Öğretmen Okulu Fizik Bl.

Asırlardır, millet evlâtlarının su gibi temiz olan beyinleri üzerinde büyük tahribatlar yapılmaktadır. Zihinler, ressamın fırça temizleme kabı haline gelmiştir.

Bu nasıl yapılmaktadır? Gayesi nedir? Milletimizin kurtuluşu nasıl olacaktır?

İnsani ve gayrı insani veya tabii ve gayrı tabii diye ayırabileceğimiz ideolojiler, savaş meydanı olarak ilk hamlede zihinleri seçerler.

Fert; eşya, insan ve cemiyetin kanuniyetini keşfeden, sistematize eden, haklı inanç, sağlam düşünce, fikir ve aksiyon sistemi halindeki, Hak'ka dayanan ideoloji ile donatılmış ise bu savaştan galip çıkacaktır. Aksi halde, zan, vehim ve insani olmaktan çok uzak hayat esasları insan dimağını köleleştirecek, istediği şekilde idare edecektir.

Milletimizin ideolojik yapısına düşman olanlar onun temiz yavrularını milletten ayırmağa çalışmaktadır. Bunun için de millet evlâtlarının zihinlerini gayri millî kültürlerle doldurmaktadırlar.

Havadan bırakılan taş yere düşer yer çekimi kanununa tâbidir. Tahta su üzerinde yüzer Arşimed prensibine tâbi idir. Sağlık kurallarına uymayan vücut hasta olur. İşte insan zihninin de uyması gereken önemli kanuniyetleri vardır. Bu kanuniyetler insanî olduğunu söylediğimiz millî ideolojinin akidesinden çıkan kültür ve nizam ile belirli hale gelir Sistemli düşünce de bu kültür ve nizamın eseridir. İnsanı huzura kavuşturabilecek ancak bu düşünce şeklidir. Aksi halde gayri insani ideolojilere mensup olanların uydurduğu ve psikolojik savaşta kullandığı prensipler sınırına girilir. Bu da cemiyetin buhran ve mağlubiyetinin sebebidir

Çünkü fert; insan zihninin uymaması gereken hakiki kanuniyete değil insanî olmayan ideolojilerin mensubu olan insanın kendi zihninin uydurduğu ve kanuniyet zannedilen dar bir sınıra sokulur ve böylece köleleştirilir.

Bu gün olayların değerlendirilişi aynı mantıksızlıkla yapılmaktadır. Beşerî hadiseler «Tarihi Materyalizm» ilmi hadiseler de «Diyalektik Materyalizm» esaslarına göre değerlendirilip takdim edilmekte afedersiniz!... Genç dimağlar Paulof'un köpeği gibi şartlandırılmaktadır. «Tarihi Materyalizmin» izahı ile 600 yıl ilim ahlâk ve faziletin temsilcisi olarak yaşayan Osmanlı İmparatorluğu «Doğal sınırlara kavuşması ve paranoyasızlık» yüzünden yıkılmış (!) Millet düşmanları ideolojimizdeki meydana getirilen tahribat ve tahribatçıları saklamakta ve düşman gösterilmemektedir. Misâl verelim. Fatih Jakop Hamu isimli bir Yahudi Doktor tarafından «Doğu Roma

İmparatorluğunu (Bizansı) yıktı. Batı nun için gönderdi» diye zehirlenerek öl Roma İmparatorluğunu da yıkacak; Ge dik Ahmet Paşa'yı donanmayla Otranto' ya onun için gönderdi» diye zehirlenerek öldürülmüştür. Tarih kitapları niçin yaz mıyor bunu...

Osmanlı İmparatorluğuna bağlı ol duğunu Rus zulmünden inlediklerini haber veren Müslüman — Türk beylerinin Kanuni'ye gönderdiği mektuplar Hürrem Sultan (Asıl adı Reksolâna'dır) isimli Rus yahudisi tarafından yastık kılıfına saklanarak onların durumunu bilmemiz önlendi. Ordaki kardeşlerimizin mahvına sebeb oldu. Tanzimat yıllarında İngiliz Mason localarından talimat alan M. Re şit Paşa batılılaşıyoruz diye eşitlik, hak, hürriyet diye mutlu azınlıkların yine bizi boğması için fırsatlar verdi. Abraham Temo, İshak Sukuti, Abdullah Cevdet isimli 3 yahudinin kurduğu ve bir çok ga filleri de içine alan «ittihat ve terakki partisi» 9 yıllık iktidarında bütün vatan parçalarını Rus'a İngiliz'e Bulgar'a Yu nan'a peskeş çektiler. Enver Paşa'nın em ri ile binlerce «Mehmet» Allahuekber dağlarında can verdi. Ordunun başına Fransa'dan Almanya'dan talim için su bay getirtildi. İşte bütün bu gayrı milli kültürlerin ajanları kendilerine verilen vazifelerin içinde kalmayıp asıl gayele ri olan ideolojik çalışmalarınada devam ettiler. Ta Mardin'in köylerinde Adalar' da açılan Ruhban Okulları aynı gaye için çalışıyor. Yunan ve Rum okulları dün ol duğu gibi bugünde aynı hıyaneti devam ettiriyor. Hatta Fatih'in reamini bile o kullarında asılmaması için Meclisten ka rar aldırıyorlar. Düşün kardeşim Bütün bu işler senin öz vatanında oluyor. Fener Patrikhanesi ve ona bağlı Metro polikler sinsice senin dinini ahlâkını, kül türünü bozmak, yerine kendilerinin hayat sistemini kabul ettirmeye çalışıyorlar. Evet, milletimizi Hristiyanlaştırmak için Ortadoks Türk — Rum kardeşliği diye yaftalar uydurup piyasaya sürüyorlar. Bunlar kontrolsüz, Millet evlâdı bunlar dan habersiz bir şekilde yaşamaya terk ediliyor.

İmparatorluğumuzun yıkılışını materyalist açıdan izah edenler «Diyalektik Materyalizm» ile de nazariyeleri ilim diye takdim ediyorlar. Halbuki nazari ye gerçek ilim tarafından ya kısmen ka bul edilir veya tamamen reddedilir.

Milletin şimdiki münevver zümre böy lece kurtuluş yolunu görmekten aciz ka lıyor. Çünkü: Milli Devletin inşası için uğraşan bu ustaların eline taş, tuğla, be ton yerine kerpiç; harç yerine çamur ve riliyor. İşte bu kerpiç ve çamurlar düşünce hayatımız da şu isimleri almakta dır. Darvin'in «kainatın meydana gelişi ni tesadüfe bağlayışı, insanın; maymunun kılsız ve kuyruksuz bir şekli olarak izah edilişi» nazariyesi; Freud'un ah lâk, fazilet ve din gibi yüce duyguları cin siyete bağlaması; Dürkheim'in bir kas da dayanan «dinlerin tekâmülü» nazari yesi ilim diye anlatılıyor. Buna bir de «zevk ahlâkı» eklendimi her şey tamam Artık millet psikolojik harpte çıbucak yıkılabilecek hale getirilmiştir. Bunun sonucu «Şerefli bir Milletin» tarih sahne sinden silinmesidir.

İşte bu yok oluşumuzu hazırlayan beynelmilel millet düşmanları Milletimi zin içinden ajanlar kiralamaktadır. Bu da yukarıda bahsettiğimiz şekilde yapılmaktadır.

Ey millet Evlâdı!.. Uyan!..

Senin ideolojin gayri resmi halde dir. Sana judeo - Grek menşeli kültürler hakim olmaya çalışıyor. Kapitalizmin,

(Devamı 30. sayfada)

Saadet ve İdeoloji

M. ALİ TAŞÇI
(Hz. Sınıfı Fen - D 70)

İnsan herşeyden önce her yönüyle mutlu olmak ister. İnsanların saadeti için tarih boyunca bir takım sistem, fikir ve ideolojiler meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları maske olarak, bazıları da gerçekten insanlığın huzuru için çalışmış ve bir tanesi başarıya ulaşmıştır. Biz de bir insan olarak, bizim saadetimiz veya yok olmamız için çalışıpta bize mutluluğumuz için çalıştığını söyleyen ideolojileri tanımamız ve ona göre hareket etmemiz lâzımdır. Şunu da katiyelte bilmeliyiz ki insanlığa huzur getirecek bir sistem herşeyden önce insan bünyesine uymalı ve insan - eşya kanuniyetini çok iyi şekilde açıklamalıdır. Dikkat edeceğimiz bir husus daha varsa o da şudur: İdeolojileri kimler ve ne maksatla çıkarmıştır? Menşei nedir, tarih boyunca takip ettiği seyir ne olmuştur?

İdeoloji nedir? İdeoloji: İmân - Akide - ahlâk, kültür ve töreden meydana gelen bri bütündür. Bu bütünde ahlâk, kültür ve töre akidenin çizdiği yolda ilerler. İdeoloji, kâinata ait soruların yanında insan ve hayat hakkındaki soru lara da cevap verdiğinden bir hayat nizamı haline girer.

İdeolojinin tarifinden sonra çeşitlerine ve tarih boyu insanlara uygulanmak istenen ideolojilere bir göz atalım; İdeolojiler önce hak ve batıl olmak üzere ikiye ayrılırlar. Batıl ideolojinin insan hayat ve kâinat hakkındaki görüşü daima zan ve tesadüfe bağlıdır. Batıl ideolojileri ilim teyit etmez. Tarih boyunca insan esareti, zümre farklılığı ve vahşi ihtilâller üzerine kurulmuşlardır. Bugün de durum aynıdır. Kübâ bu na misal, Vietnam, Çin, Suriye bunun inkâr kabul etmez örnekleridir.

Batıl ideolojiler insan bünyesine uymazlar...

Rahatsızlık ve huzursuzluk topluma uygulanan sistemin bozukluğundan ileri gelir. İnsanlık hiçbir zaman bünyesine uymayan sistemleri kabul etmez. İnsan bünyesinin kabul etmediği bu sistemler zorla kabul ettirilse dahi yıkılmaya, yok olmaya mahkûmdurlar. Tarihin hazırladığı akibette budur...

Gelelim hak ideolojiye: Bu ideoloji senin ideolojindir. Senin cedlerinin, senin atalarının ideolojisidir. İnsanlığı saadete ulaştıracak tek sistem de budur.

Ataların Malazgirt'te Çaldıran'da, Mohaç'ta, Uyvar'da, Kosavo'da, Bizans kapılarında ve İstiklâl Savaşında bu ideolojiyi önder kabul ettiler. Sen de kurtulman, saadete erişmen, insanlığı da huzura eriştirmen için aynı ideolojiye sahip çıkmalısın.

Bugün gerçekten varlığımızı devam ettirmek, insanlığa medeniyeti, insanlığa huzur ve saadeti getirmek istiyorsak şu beş özelliği taşıyan bir mücadele vererek atalarımızın ideolojisine sahip çık-

(Devamı 30. sayfada)

Şeyh Bedreddin Üzerine Bir Araştırma

MANSUR HARMANDAR
Yük. Öğr. Okl. Kimya Öğr.

Millet hayatı bugün tehlikeler içerisindedir. Tarihin şerefi olan milletimiz her gün sol yumruklarla tehdit edilmekte ve ağızlar dolusu hakarete maruz kalmaktadır. Milletin topyekûn yok edilmesini hedef alan bu hareketler en son merhalesine ulaşmıştır. Beynelmilel siyonizm ve hıristiyanlık milletin esirleştirilmesini müştereken hazırlamaktadırlar.

Uzun yıllardan beri bu millet düşmanları hainice çalışmışlardır. Milli kültürümüz yok edilmek istenmiş, insanca yaşamayı vadeden hak ideolojimiz gayri resmi hale getirilmiştir. Bu günkü sol hareketin temelinde de millet ideolojisinden ayrılmış gayr-i milli kültürlerle yetişen ajanların faaliyetleri yatmaktadır.

Bu noktada Şeyh Bedreddini hatırlamamak elde değildir.

Şeyh Bedreddin 1368 yılında, Edirne yakınlarındaki Samavna'da, bir rivayete göre de Küfe vilâyetinin Necef şehri yakınlarındaki Semâve kasabasında doğmuştur. Bedreddinin babası İsrâil, Semâve'nin şii kadısı ve kasabanın beyidir. İsrâil Dimetoka Bizans kumandanının kızı ile evlenmiş ve bu evlilikten Bedreddin doğmuştur. Buradan anlaşılıyor ki Bedreddinin annesi bir Rum kızıdır. İlk tahsilini Bursada şehrin kadısı olan Mahmut Efendide yapmıştır. En çok etkisi altında kaldığı hocası ise Hüseyin Ahlâti'dir. Bu hocadan tasavvuf dersleri almış ve uzun müddet Mısırda kalarak panteist felsefeyi öğrenmiştir. Yunan felsefesi ve Yahudi kabalizminin de geniş etkisinde kalan Bedreddin batını inançlarla donatılmıştır.

Hocası Hüseyin Ahlâti'nin emriyle Tebrize giden Bedreddin, Aksak Timur'un huzurunda yapılan bir münazarada kendini göstermiştir. Timur'un emriyle Anadoluya dönüşünde sabotaj hareketlerine girişir. 1402 Ankara meydan muharebesinden sonra Musa Çelebi'yi tutmuş, Anadolu Birliğinin parçalanması yolunda faaliyetler göstermiştir. 1402 den sonra, tarihin ender kaydettiği Niğbolu zaferini kazanan Osmanlı orduları dağılmıştır. Devrin en modern ordusuna sahip olan Timur, Anadolu'da kol gezmeye başlamıştır.

İşte böyle bir ortamda, Şeyh Bedreddin ihtilâlci faaliyetlerine iyice hız verir.

Ona göre madde ebedidir, ayrıca Hıristiyanlık, Yahudilik ve Müslümanlık arasında bir fark yoktur. Bunların eşit tutulması gerekir. Bu fikirlerin altında dünya siyonizminin arzuları yatmaktadır. Yahudilik bütün dünya milletlerinin köleleştiği ve ancak kendisinin efendi olduğu cihan şümûl bir ortam için savaşmaktadır. Ve bu savaşta ahlâkı hiç bir tahdit tanımaz. Faaliyetlerini serbestçe yapabilmek için kendisini devamlı gizlemek ister. Bunun için de millet-

ler zincirinin kırıldığı bir ortamı arzular. Şeyh Bedreddin bu ortamı kendi eliyle hazırlamaktadır. Seneler boyu millete düşmanlık eden Ermeni'ye, Rum'a ve Yahudi'ye aynı siyasi hakları vermek istemektedir. Bunun ise adaletle hiçbir alâkası olamaz.

Şeyh Bedreddin bu günkü komünizme yakın bir cemiyet kurmak istemiştir. Her türlü mülkiyetin kaldırılmasını, toprak ile malın ortak olmasını savunmuştur. Hatta kadın ortaklığını da savunduğu iddia edilir.

Kendisine sadık adamlarından Börklüce Mustafa'yı Aydın, İzmir dolaylarındaki Karaburun kasabasında ihtilâl için vazifelendirir. Yahudi — Komünist işbirliği burada da kendisini göstermiş ve Yahudi dönmesi Torlak Kemal de Manisa civarında faaliyet göstermeye başlamıştır. Etrafında 3000 adam toplanmıştır. İhtilâle hazır hale geldiği vehmine kapılan Bedreddin, Hacca gitmek bahanesiyle İznikten, Sinop'a gelir. Oradan da Eflâk'a geçer. Prens Mirca'nın yardımı ile taraftarlarının çok bulunduğu Deliorman'a kadar gelir. Böylece Rumelide Şeyh Bedreddin, İzmir — Karaburunda Börklüce Mustafa ve Manisada Torlak Kemal aynı anda ihtilâli başlatırlar.

Çelebi Sultan Mehmet; oğlu şehzade Murad'ı Bayezid Paşa ile birlikte Börklüce'nin üzerine gönderir. Börklüce yakalanarak öldürülür. Manisadaki Torlak Kemal de aynı akıbete uğrar. Bayezid Paşa Rumeliye geçerek Şeyh Bedreddin'i mağlup eder. Çelebi Sultan Mehmed'in emri ile Serez kasabasında, Heratlı Mevlâna Haydar'ın başkanlığında bir heyet kurdurulur. Mahkeme huzurunda, Şeyh Bedreddin suçlu ve cezasının idam olduğunu kabul eder. 1420 de Serezde asıldı.

Durum böyle iken, hangi gayenin güdüldüğü pek tesbit edilemeyen esrarengiz bir tarzda, Bedreddin'in Serezde bulunan kemikleri 1924 yılında kazılarak, bir sanduka içinde Topkapı Sarayına yerleştirilmiştir.

Çelebi Sultan Mehmet devrinde millet düşmanlığının liderliğini Şeyh Bedreddin yapmıştır. Milletin ve Devletin haklı darbeleri karşısında yok olmuştur. Annesi Rum olan Bedreddin, Yahudi dönmesi Torlak Kemal ile birlikte millete karşı nasıl cephe almış ise bu gün de düşman aynı ittifak ile karşımızdadır. Mason ve komünist işbirliği her geçen gün millete yeni tuzaklar hazırlamaktadır.

Bezmi Nusret Kaygusuz Şeyh Bedreddin'i su katılmadık bir sosyal demokrat olarak vasıflandırmakta çağımızdaki sosyalistlerin amacı ne ise Bedreddin'in amacı da o idi demektedir ve böylece Bedreddin'in millet aleyhtarı faaliyetleri ile aynı paralelde olduğunu ilân etmektedir. Zamanımızda Şeyh Bedreddin'in paralelinde faaliyet gösteren millet düşmanları değişik maskeler altında çalışmaktadırlar. Her yönüyle gayri milli ve gayri insani olan sol ideolojileri, hakikat ve ilim perdesi altında millete sunma çabası içindedirler.

Şurası unutulmamalıdır ki, bugün milletin kendine dönüş hareketi başla-

(Devamı Sahife: 30 da)

Zihinlerin köleleştirilmesi

(Baştarafı 25. sayfada)

Komünizmin, Faşizmin ve bunların beyni durumunda ki Sionizmin tayin ettiği programlarla seni, düşmanını göremez hale getiriyorlar.

Bütün öğrenci, öğretmen kardeşlerim gaflet ve halınlik bizim sıfatımız olamaz. Çünkü; her ikisi de aynı hıyanet kapılarını açmaktadır.

Kardeşlerim!..

Düşmanların oyununa gelmemek için; imanımızın tam, mücadele azmimizin kuvvetli olduğu yıllardaki gibi millet ideolojisinin resmi hale getirilmesinde millet düşmanlarının ve onların ajanlarının yok edilmesi mücadelesinde yerini al.

SAADET VE İDEOLOJİ

(Baştarafı 27. sayfada)

mamız gerekir. Bu beş özellik nedir? Bu beş özellik şudur: 1) Anti sionist 2) Anti kapitalist, 3) Anti komünist, 4) Milli değerlere bağlılık, 5) İslâma saygı ve bağlılık.

İşte bu beş özelliği taşıyan mücadeleyi verip atalarımızın ideolojisine sahip çıktığımız gün HAK İDEOLOJİ'ye biz ve insanlık kavuşmuş olacak. İnsanlığı o zaman saadete ulaştıracağız. O gün, insanlık ve millet düşmanlarının hesap günüdür.

Doğacaktır, sana vadettiği günler
Hak'kın.
Kimbilir? Belki yarın, belki
yarından da yakın!

Kâinat ve İnsan

(Baştarafı 23. sayfada.)

Hakla saygı, imanla akıl ihtiyar dünyamızın mekân ve zamanına hâkim olsaydı halin ve tarihin dehşet tablosu teşhir olunmazdı. Milyonlarca varlığın muazzam bir terör havası içinde iğfali kâinatın temel unsurları ile uyuşmayan bir düşünce ve rejimin maarifetleridir. Yeryüzünde sahtekârlık, yeryüzünde kir yeryüzünde vahşet kalkar; yerini mutlak hakikate uygun bir ideolojik sistem bırakırsa, bu sapık felsefe ve neticesi olan sosyal bunalım tarihin karanlıklarında, lânetlenen bir cahiliyet devri olmaktan öteye gidemez.

Herkes için bu böyle bilinsin. Yoksa topyekûn beyaz bayrağı havaya kaldıracağımız gündür.

Şeyh Bedreddin

(Baştarafı Sahife: 29 da)

mıştır. Bütün hızıyla vatan sathına yayılmaktadır. Bedreddin artıklarının maskeleri ne olursa olsun aynı akibete uğramaktan kurtulamayacaklardır.

Zafer er geç milletindir.

Bibliyografya :

1) Türkiye Tarihi. Cilt 3. (T. Yılmaz Öztuna)

2) Hayat Ansiklopedisi. Cilt 1. Sahife 527.

3) Osmanlı Tarihi Kronolojisi. (İsmail Hâmi Danişmend)

Okuldaki Hadiselerle İlgili Açıklama

16. Mart. 1970 Pazartesi günü İstanbul'un komünist militanları 150 — 200 kişilik bir grupla okulumuza baskın yapmışlardır. Okuldaki komünist öğrencilerin önderliğinde yapılan baskında bol miktarda molotof kokteyl, dinamit, el bombası ve tabanca atan solcular okulda büyük tahribatlar yapmışlardır. Bu arada okul müdürü Ayhan Doğan'ı fena halde hırpalamışlardır. Okulu basmaya gelenlerin asıl gayeleri ne okul müdürünü dövmek, ne de camları, masaları kırmaktır. Asıl hedef Çapa Yüksek Öğretmen Okulunda son hızla gelişen ve milletin ümidi haline gelen Milli Mücadeleyi durdurmaktır. Fakat yürütülmekte olan mücadele sağlam temellere, doğru stratejiye ve hak ideolojiye bağlı olduğu için asla durdurulamaz. Bütün Millet düşmanı çalışmalara rağmen mücadelemiz devam etmekte ve hedefine varmak üzeredir.

Bu kredilerle ilgili olarak cemiyetimizin yayınlamış olduğu bildiriyi aşağıya alıyoruz.

AZİZ TÜRK MİLLETİ

Kardeşlerim!

Bu hadiselerle ilgili olarak cemiyetimizin yayınlamış olduğu bildiriyi düşman Rusya'nın içimizdeki ajanları devletimizi yıkmaya, dinimizi darbelemeye kasdetmiştir. Ahlakımızı yok etmek için namussuzca ve haince bir takım faaliyetlerin içerisine girdiler. Kendilerine engel teşkil edecek n kadar anti — komünist fert ve guruplar varsa onları ortadan kaldırmak için silahlandılar. En vahşi hayvanları bile tiksindirecek bir şekilde kanlı tecavüzlere başladılar. Hatta kendi aralarından kurbanlar imal ettiler. Işık Mimarlık ve Mühendislik ve Yıldız Devlet Mimarlık Okulunda aynı metoda baş vurarak imal ettikleri kurbanlar etrafında fırtınalar kopardılar. Böylece oralarda anti — komünist, gerçek vatanseverlere karşı bir terör havası estirmek istediler. Hakim olamadıkları yerlerde ise dışardan baskınlar tertip etmek sureti ile bir takım cinayet plandılar.

İşte bu gaye ile İstanbul'da ne kadar komünist eşkiya varsa silahlanarak Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na saldırdılar. Fakir milletimizin parası ile okuduğumuz okulumuzu tahrip ettiler. Kardeşlerimize kurşun sıktılar.. Bomba attılar.. Aralarında yahudi ve ermeni piçlerininde bulunduğu bu komünist ajanlar milletimizin yok oluşunu hızlandırmak istiyorlardı. Bunun için de Yüksek Öğretmen Okulu'nda çığ gibi büyüyen mil li mücadelemiz üzerinde bir terör havası estirmek istediler. Fakat muvaffak olamadılar.

Komünistlerin bu saldırısı karşısında gerçekten, milletine bağlı olan Yüksek Öğretmenliler kendilerini sandalya ayakları ve yumrukları ile müdafa ettiler. Milli cephenin aşılmaz bir kale olduğunu gören bu satılık ajanlar, köpekler gibi uluyarak kaçtılar.

KARDEŞLERİM! Şunu hemen hatırlatalım ki, bu çapulcuları okulumuza saldırtanlar bizzat onların içlerinde bulunan okulumuzun komünistleridir. Ermeni olduğu iddia edilen Necdet Dizman ve İbrahim Özdemir Salman Kaya, Ali Uzun, Safa Tarhan, Celil Vardar, Cafer Şen, Halim Delice, Münip Coşkun, Yusuf Coşar, Muzaffer Oruçoğlu, Ali Taşyapan ve okulumuzun diğer komünistleri bu saldırgan guruba rehberlik etmiştir. Geçen seneki 12 Nisan ve Aralık hadiselerini meydana getiren bu millet düşmanı hainler, okul idaresinin taviz vermesini fırsat bilmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, hala okulumuzda devam eden huzursuzluğu meydana getirme cüretini göstermişlerdir. Şimdiye kadar okul disiplin kurulu ve Adli ye tarafından verilmeyen cezalarını bizzat biz, milletine bağlı Yüksek Öğretmenliler olarak vermeye kararlıyız. Artık bundan böyle okulumuzda en ufak bir sol faaliyete müsaade edilmeyecektir. Yüksek Öğretmen Okulu'nda huzurun temin edilebilmesi için yukarıda isimleri belirtilen şahısların okuldan atılması gerekmektedir.

Yüksek Öğretmenli kardeşim, bu hadiseler bizi düşündürmelidir. Komünistlerin bu hareketleri yapmalarının sebeplerinden biri de okulun kapanmasını temin etmektir. Çünkü derslerindeki başarısızlıkları sebebi ile okuldan atılmaları gerekiyordu. Kafalarından ve midelerinden gayri millî ideolojilere kiralanmış olan bu ajanları hem Rusya'nın hem de Amerika'nın yardımı besliyebilecektir. Okulun kapanmasını elbette isteyeceklerdir. Çünkü, okulun kapanması ile mağdur duruma düşecek olan; Anadolu'da ayağı çarıklı, elleri nasırlı gazilerin torunlarıdır.

Bütün bu hadiseler karşısında şu gerçeği hatırlatırız ki, artık cephelerin kesin olarak belirmiştir. Ya milletten yana olacaksın yahut da milletin düşmanlarının kör aleti durumunda bulunacaksın. Eğer milletini seven öğretmen adayları isek; Millet'in cephesinde yerimizi almaya mecburuz.

Milletimizin asırlık düşmanlarına ve onların uşakların şunu hatırlatırız ki, Rusya'ya satılmakla, Amerika'ya satılmak arasında hiçbir fark yoktur. Burası Türkiye'dir. Milletin mücadelesi her geçen gün komünist saflarında gedikler açmaktadır. Milletin kendi evlâtlarının rehberliğinde yürüttüğü millet mücadelesi, Türkiye'de kominist, Hristiyan yahudi hakimiyeti kalmayıncaya, ajanları ve bezirgânları yok oluncaya kadar devam edecektir. Tarihin şerefi olan bu millet ayaklar altında sürünmeyecektir.

Bütün yüksek öğretmenlileri bu komünist saldırılarına karşı birlik ve beraberlik içerisinde bulunmaya ve Millî Cephede yer almaya davet ederiz.

YAŞASIN MİLLET
YAŞASIN MİLLETİN MÜCADELESİ
KAHROLSUN MİLLET DÜŞMANLARI...

Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti

AĞLAYAN ŞEHİRLER

Niçin ızdıraplıyız, neden bizdeki keder
Mazlum, garip vatanım kan ağlıyor her seher.
Dün biliyordum bugün gördüm üzüntüsünü.
Yurdumu çevreleyen dağlar atmış süsünü.
Vatan topraklarında şehitlerin kanı var;
Selçuk Dağında Meryem Ana Evi ne arar?
Bir papaz uydurmuştur çünkü böyle bir yalan,
Fırsat bu fırsat diyor Yunan'dan arta kalan.
Kiliseler yurdumda yeniden yapılıyor
Düşman idealini yurdumda tapuluyor.
Megole-İdea'dır Yunanlının hayali
Milletimi üzüyor Ayasofya'nın hali.
Kazılar yapılıyor taş çıkıyor derinden
Vatan toprağıdır bu, çatlıyor kederinden.
Bir Hristiyan şehri kuruluyor burada
Pek çok düşündürecek durum var manzarada.
Selçuklu eserleri neden diriltilmiyor,
Kaçırılan eserler geri getirilmiyor?
Tarihî değeri var vatanın her taşının
Milletini sevenler! Birlik olun, düşünün.
Selçuk şehitler yurdu üzgün üzgün yatıyor
Sanki esir pazarı, ajanlar kız satıyor.
Roma konsülleri mi kefenler giyinenler?
Yurdumda barınamaz Türk'e barbar diyenler.
Avrupa'da horlanan bizim milliyetimiz
Bu hep böyle olmuştur gösterir tarihimiz.
Milli ideolojim hakimdir milletime
Ki huzur getirmiştir hep mazluma, yetime.
İman, ahlâk, kültür, örf, tarih, ülkü birliği
Birleştiriyor bizi o sağlıyor dirliği.
Buhranların kaynağı beynelmilel düşmanlar,
Uyan Aziz Milletim! Seni bekleyenler var.

Mustafa BÜLBÜL

9 Yıldır SÖNMEZ

Dinî-Millî-Ahlâkî Tarihî Eserleri

VE TAKVİMLERİ İLE HİZMETİNİZDE...!

SÖNMEZ NEŞRİYAT VE MATBAACILIK A.Ş.
Cağaloğlu, Şerefefendi Sok. No. 13
Tel. 22 84 09 26 86 84

İSTANBUL

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

P I N A R

stanbul Yüksek Öğretmen
ulu Aylık Kültür ve Sanat
Dergisi

SAHİBİ :
sek Öğretmen Okulu Talebe
Cemiyeti Adına
Şefik DURSUN
Yazı İşleri ve İdari Müdür
Yusuf ÇALIŞKAN

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul
Tel : 23 34 51

Kapak Resmi
Salim OKAN
Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

İlân :
Pazarlığa tabidir.

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
retmen ve Öğrencilere % 25
indirimli.

Yıl : 10 — Sayı : 19 - 20

Ekim - Kasım 1970

Dizgi ve Baskı :
Özdemir Basımevi
Bu Sayıyı Hazırlayanlar :

Yusuf Çalışkan
Nebil Alparslan
Sayı : 2 — TL

B U S A Y I D A

1 — P.nar'dan Okuyuculara
2 — 8. Milli Eğitim Şûrası
Nebil ALPASLAN
3 — Yüksek Öğretmen Okulları Akademi Olmalıdır.
Mansur HARMANDAR
4 — Dil Meselesine Toplu Bir Bakış.
Prof. Dr. F.K. TİMURTAŞ
5 — Al - Yeşil - Mai
Alaeddin KİRMAN
6 — İntikam Hırsı
Fehmi YENER
7 — Türkiye'de Öğretmenlerin Durumu
Yusuf ÇALIŞKAN
8 — Atik - Valide'den İnen Sokakta
Yahya Kemal BEYATLI
9 — Yeni Türkçe Karagöz
Emin BAYRAKTAROĞLU
10 — Nobel Mükâfatları İstismar Ediliyor .
Ali BERBEROĞLU
11 — Biyoloji Darvin'i Reddediyor!
Hatice İŞLER
12 — Ayrıklar
Remzi ÖZÇELİK
13 — Ahlâkî Buhran
Hüseyin GÜLERCE
14 — Kültür Savaşı
Ahmet CANOĞLU
15 — «Bağımsız Türkiye» Nedir?
PINAR
16 — Malazgirt'ten İstanbul'a
Salim OKAN
17 — Düğün

PINAR'DAN

OKUYUCULARA

Değerli okuyucularımız.

Uzun zaman sizlerden ayrı kaldık. Birçok sebeplerin tesiri PINAR'ın çıkmasını geciktrdi.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu son iki sene içerisinde milletini seven öğretmen ve öğrenci kardeşlerimizi ve topyekûn milletimizi ilgilendiren tecavüzlerin hedefi haline geldi.

Şehid atalarımızın oluk oluk kanlarıyla suladığı, uğruna canını verdiği topraklarımızı, asırlık düşman Moskof'a peşkeş çekmek istiyen anarşistlerin, satılmışların silahlı ve dinamitli hücumlarına uğradı.

Yapılan çalışmaların neticesinde milletin ümidi haline gelen İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, solcu çevreleri tedirgin etmeye başlamıştı. Çapa'yı, üniversitelerimiz gibi bir ihtilâl yuvası haline getirebilmenin plânları hazırlandı ve uygulanmaya çalışıldı.

at milletini seven Yüksek Öğretmenliler, yapılan bütün hücumlara
ı, gelişen ve hızla ilerleyen millet mücadelesini, yeni yeni zaferler-
ındırdılar.

pa, her defasında daha da muhkemleşti ve düşmeyen kale haline
ç

syalist ve devrimci maskeli komünistlerin geçen sene yürüttükleri
hareket ilk defa okulumuzda başladı. Bir başarı elde edemeyen
şlar, uluyarak okulu terkedip üniversitede üslendier. ç

m üç ay Yüksek Öğretmenliler bütün ilgililerin gözleri önünde
e sokulmadılar, laboratuvarlara alınmadılar. Türkiye'de hukuk
nin varlığından söz edenler bütün bunlara seyirci kaldılar.

i silâhlı komünist çapulcular 6 Nisanda kanlı pazartesi hadiseleri-
iplediler. Verdiği söz üzerine rektörle ders durumlarımızı görüşe-
için, üniversiteye gittiğimizde kahpece arkadan kurşunladılar.

ıziran imtihanları da olmadı. 16 Haziran hadiseleriyle açık hedef-
ortaya koyan komünistler, temiz işçilerimizi istismar ettikleri gi-
fli ordumuza da küfretmek cesaretini gösterdiler.

tık iyice anlaşılmıştır ki; komünizm, kültürel mücadele safhasını
ihtilâl ve devleti yıkma safhasına gelmiş bulunmaktadır.

ıcak milletimiz, ızdırabının gerçek kaynağını ve bu ızdırabı istis-
len düşmanın ihanetini anlamıştır. Şuurla ve sabırla hadiseleri ta-
nektedir.

illetin konuşacağı günler yakındır. İşte o zaman hesap günü ola-
Üniversitelerimizde ve okulumuzda dökülen kanların hesabı soru-
r. Bu hadiseler milletin asırlık kin ve intikamını bilmekten öteye,
yecektir.

ıgün okulumuzda püskürtülen silahlı komünist tecavüzleri, yarın
sitelerimizde de püskürtülecektir. Yüksek Öğretmen Okulu, mil-
kuludur. Üniversitelerimizin de «Millet Üniversitesi» olacağı gün-
ık değildir.

te bunca hadiseler sizlerin PINAR'a kavuşmanıza ancak yeni im-
rdi.

ından böyle PINAR; daha kuvvetli kadro ve yazarlarla sizlere
etmenin rahatlığı içinde yayın hayatını devam ettirecektir.

ınu da belirtelim ki; PINAR hepimizindir. Sizlerin, saygı değer öğ-
lerimizin ve öğrenci kardeşlerimizin yazı, şiir ve karikatürlerini
ımak bizleri memnun edecektir.

oşça kalın.

PINAR

Eğitim

MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI

Nebil APARSLAN
Tal. Cem. Sekreteri

İlk defa 1939 yılında toplanan Millî Eğitim Şûrası, 8. toplantısını bu yıl yaptı. 28 Eylülden 3 Ekime kadar süren şûra çalışmalarına, yüksek öğrenim kuruluşlarından, bakanlığın merkez ve taşra teşkilatlarından, ilk ve orta dereceli öğretim kurumlarından, öğretmen teşekküllerinden ve çeşitli eğitim kuruluşlarından 126 üye katılmıştır.

Eğitim şûralarının her toplantısında maarifin ayrı bir yönü konu olarak alınıp halledilmeye çalışılmıştır. Fakat aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, esefle belirtelim ki, Türk Millî Eğitimi rayına oturtulmamıştır. Alınan her tedbir, yapılan her reform, yaralara merhem olacak yerde, eğitimde daha derin buhranlara sebep olmuş, Cumhuriyet Türkiyesinin genç nesli üzerinde deneme yapılan kobaylar haline gelmiştir. Liyakatsiz bir şekilde işlenmiş eğitim tarlamıza, münferit ihanet tohumları da serpilince meselenin vahameti iki kat artmıştır.

8. Şûranın faaliyetlerine geçmeden önce, bundan önceki şûra toplantılarını, bu toplantılarda görüşülen konuları ve millî eğitimin temel meselelerini gözden geçirelim.

1939 yılında toplanan 1. Millî Eğitim Şûrasında, «millî eğitimin esasları, öğretim programları, yönetmelikler, öğrenciye verilecek ödevler ve ilköğretim için gelir kaynakları» görüşülmüştür. 2. şûra 4 yıl sonra 1943 yılında toplanarak «okullarda ahlâk ve dil - tarih öğretimiyle ilgili esaslar» üzerinde çalıştı. 1946 da toplanan 3. şurada «mesleki ve teknik öğretim meseleleriyle okul—aile arasındaki ilgilerin geliştirilmesi» konusu tartışıldı. 1948 ilkokul programından sonra 1949 da topla

Eğitim

MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI

Nebil APARSLAN
Tal. Cem. Sekreteri

İlk defa 1939 yılında toplanan Millî Eğitim Şûrası, 8. toplantısını bu yıl yaptı. 28 Eylülden 3 Ekime kadar süren şûra çalışmalarına, yüksek öğrenim kuruluşlarından, bakanlığın merkez ve taşra teşkilâtlarından, ilk ve orta dereceli öğretim kurumlarından, öğretmen teşekküllerinden ve çeşitli eğitim kuruluşlarından 126 üye katılmıştır.

Eğitim şûralarının her toplantısında maarifin ayrı bir yönü konu olarak alınıp halledilmeye çalışılmıştır. Fakat aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, esefle belirtelim ki, Türk Millî Eğitimi rayına oturtulmamıştır. Alınan her tedbir, yapılan her reform, yaralara merhem olacak yerde, eğitimde daha derin buhranlara sebep olmuş, Cumhuriyet Türkiyesinin genç nesli üzerinde deneme yapılan kobaylar haline gelmiştir. Liyakatsiz bir şekilde işlenmiş eğitim tarlamıza, münferit ihanet tohumları da serpilince meselenin vahâmeti iki kat artmıştır.

8. Şûranın faaliyetlerine geçmeden önce, bundan önceki şûra toplantılarını, bu toplantılarda görüşülen konuları ve millî eğitimin temel meselelerini gözden geçirelim.

1939 yılında toplanan 1. Millî Eğitim Şûrasında, «millî eğitimin esasları, öğretim programları, yönetmelikler, öğrenciye verilecek ödevler ve ilköğretim için gelir kaynakları» görüşülmüştür. 2. şûra 4 yıl sonra 1943 yılında toplanarak «okullarda ahlâk ve dil - tarih öğretimiyle ilgili esaslar» üzerinde çalıştı. 1946 da toplanan 3. şurada «mesleki ve teknik öğretim meseleleriyle okul—aile arasındaki ilgilerin geliştirilmesi» konusu tartışıldı. 1948 ilkokul programından sonra 1949 da topla

im

urada «öğretim programları,yönet
öğretmen yetiştirme davası eği-
öğretimde demokratik esaslar» tek
len geçirildi. 1953 yılında toplanan
a «ilköğretim meseleleri» 1957 de
. 6. şurada «mesleki ve teknik öğ-
halk eğitimi», 1962 de toplanan 7.
se, «milli eğitimin planlanması ko
zerinde duruldu. Nihayet 8 yıl son
bu yıl toplanabilen 8. eğitim şu-
«ortaöğretim sistemimizin kurulu
lkseköğrenime geçişin yeniden dü-
esi konusu» ele alınmıştır.

ülüyor ki bugüne kadar yapılan
aliyetlerinde ele alınmamış mesele
idir. Fakat hal böyle iken, eğitim
iz içinde bulunduğu vahim du-
bir türlü kurtulamamış, aksine
nışta biraz daha batağa saplan-
Eğitim buhranını doğuran ana se
giderileceği yerde, şekli ve kısmi
m reformlarla vakit geçirilmiş, te-
seleler her vakit ihmal edilmiştir.
unutmamak lâzımdır ki, sebebi teş
emiyen hasatlığa yapılan her mü-
hastanın ölümüyle sonuçlanır. Mil
aşamak istiyorsak, sathi tedbirler-
naarak temel meseleleri halletmeli

im, ferde bir yığın faydasız bilgiyi
lp eline bir diploma vermek değil-
itim, fert ve cemiyet için ekmek,
su kadar temel bir ihtiyaçtır. İn-
şeyden önce insan olarak yaratıldı
hayvanlardan farklı birtakım de-
sahiptir. Belli şeylere inanmak,
ahlâk kaidelerine riayet etmek.

nın mutlaka bir inancı, düşüncesi ve fik-
ri vardır. Bu kavramların mihrakı ise şu-
ur denilen mekanizmadır. Aynı şuura e-
rişen, aynı kültür potası içinde eriyen,
müşterek bir inanç, ahlâk ve ideal etra-
fında toparlanan insanlar millet olarak
hayatlarını devam ettirebilirler. İnançları
nı kaybetmiş ideallerinden vazgeçmiş ve
düşman kültürlerin esiri haline gelmiş ce
miyetler ise tarih sayfalarından silinip gi
derler. İşte fertleri müşterek ideallerin ışı
ğı altında aynı inanç, ahlâk ve kültür e-
saslarına göre millet olarak toparlayan
faaliyet, Milli Eğitim faaliyetidir.

Zamanımızda milletler arasında cere
yan eden harpler büyük nisbette, sıcak
harpten psikolojik harp veya kültür em-
peryalizmi denilen şekle dönüşmüştür.
Milletimizi bu kültür emperyalizminden
kurtarmak ancak düşman kültürlerini tas
fiye ederek milli kültürü yaşanır hale ge
tirmekle mümkündür. Bu ise, gerçek ma
nâda bir milli eğitim politikasiyle sağla-
nabilir. Bu bakımdan eğitim beynelmilel
değil, milli olmalıdır.

Bütün bunlardan başka eğitim, insanı
gerçek mevkiine yükseltici olmalıdır. İn-
san bütün varlıklardan üstün ve şerefli
olarak Allah tarafından yaredilmiştir. Ken
disine verilen akıl sayesinde kainattaki
bütün güçlerden istifade edebilir. Fakat
bu imtiyazlara karşılık, Allah'a, bizzat
kendisine, milletine ve bütün insanlığa
karşı olan vazifelerinden dolayı sorumlu-
dur. İşte milli eğitim ferde bu vazifelerini
öğretici ve ona şerefli bir hayat kazandı
rıcı nitelikte olmalıdır. Bu ise ancak eği-
timin ilmi olmasiyle mümkündür.

**Türkiyedeki eğitim ise taklitçiliğin
neticesi olarak gayri milli ve gayri ilmi**

bir kalıba dökülmüştür.

Milletin buhranını hissetmeyen, dünya meselelerine alâkasız, milyonlarca esir kardeşinin feryadına omuz silken, lüks, para, şehvet ve zevk dışında hiçbir mesele si olmayan nesiller yetiştiren bir eğitim milli değildir.

İnsanı, akla ve ilmi gerçeklere ters düşen bir tarzda izah etmeye (!) çalışan Darvin nazariyesinin, en ulvi hisleri hayvani bir şehvete bağlayan Freudizmin ve Allah inancını inkâr eden materyalizmin boy gösterdiği bir sistem ilmilikten çok uzaktır.

Diğer taraftan Türkiye'de «yabancı okullar» adıyle bilinen yüzlerce fesat yuvası halâ ayaktadır. Bir zamanlar Ermeni ve Bulgar komitacılarını yetiştirerek devletimizin çöküşünü tezgahlayan Robert Kollej, şimdi de komünizme yataklık yapmaktadır. Yakovas ve Makaryos gibi Türk İslâm düşmanlarını yetiştiren «Heybeliada Ruhban Okulu» daha ne zamana kadar açık kalacaktır. İşin garip ve açıklı tarafı ise bütün bu fesat yuvalarını Türk maarifinin kontrol edememesidir.

Eğitimi sadece okullarda yürütülen eğitim teşkil etmez. Eğitimin en hayati bir cephesi de halkın eğitimidir. Radyolar, sinemalar, basın, folklor ve müzik, spor kurumları ve diğer faaliyetler halk eğitimini sağlayan hizmetler olmalıdır. Fakat bütün bu kurumlar her türlü kayıt ve kontrolden uzak milletin hayatını darbelemekle meşguldür. Daha körpecik dimağlara alkolün ve fuhşun telkini yapılmakta, ahlâksız neşriyat hayret uyandıran bir cesaretle ilkokullara kadar sokulmaktadır. Maarif camiası ve diğer ilgiler bütün bunlara seyirci kalmakta, adeta yeşil ışık yakmaktadırlar.

Eğitim

Çeşitli zamanlarda imzalanan kültür anlaşmaları ise milletin başına belâ kesilmiştir. Bu anlaşmalara istinaden ne kadar ahlâksız ve sefil yabancı eser varsa Türkçeye çevrilmiş, okul kütüphanelerini Rus ve Yunan klâsikleri doldurmuştur. Böylece Türkiye'de kültür anlaşmaları, kültür emperyalizmi şeklinde tatbik edilmektedir.

İşte Türk Milli Eğitiminin temel meseleleri bunlardır. Bütün bu problemler bir er birer ortadan kaldırılarak milli kültüre ve ilmi gerçeklere dönülmedikçe Türkiye'de Milli Eğitimin kurulması asla mümkün değildir.

Fakat 8. Eğitim Şurası bütün bu temel meseleleri bir kenara iterek, imtihan ve sınıf geçme yönetmeliği gibi şekil ve kısmi arızalarla ilgilenmiştir. Aslında bu meseleler bizim yüzlerce yıl önce hallettiğimiz şeylerdir. Meselâ bugün akla yeni gelen ders geçme usulü, Osmanlı Devletinde tatbik edilmekteydi. Fakat ne zaman milli kültürden ayrıldık, eğitimin her cephesi çıkmaza girdi.

Milli Eğitim Bakanlığının Şûraya getirdiği tasarının müsbet yönleri yok değildir. Yeni tasarıya göre; ilkokuldan sonra çeşitli tiplere ayrılan orta okul yerine eski tip (tek tip) orta okula dönmek, liseler le meslek okulları arasında münasebet kurmak ve üniversiteye geçişte olgunluk imtihanları koymak gibi esaslar kabul edilmiştir. Ancak bu kararlar eğitimi çıkmazdan kurtaracak yeter şartlar değildir. Bunlar işin şekli görünüşüdür. Buhranın esas menşei olan eğitimin muhtevası üzerinde hiç durulmamıştır.

Orta öğretimi bitiren öğrencilerin an-

5 i Üniversiteye girebilmektedir. ılanlar ise doğru dürüst iş bula-. böylece büyük bir işsiz aydın taya çıkmaktadır. Eğitim alanın anormallik sosyal hayatın diğer ni de etkileyerek buhran katmer lir. Bu meseleyi yeni tasarı da :ten acizdir.

r taraftan yeni sistem talebenin ıaddi yönden yetişmesini hedef ır. Mevcut ve yeni sisteme göre tonomik bir hayvan olarak bakıl-ücünden en fazla istifade kaynak maktadır. İnsan ise iki cepheli— ıedeni— bir varlıktır. Dolayısiyle .timi çok cepheli bir faaliyettir. eli bir eğitim ise, insan yerine e- bir güç yetiştir. İşte yeni tasarı-iğin ahlâki ve ideolojik buhranı ale alınmadığı gibi, manevi eği-hmal edilmektedir. Bu esaslar 2. ı plânda eğitimin gayelerinden o lirtilen, «yeni neslin moral ve ka üçlerini geliştirmek» prensibine nektedir.

ca yeni tasarıya göre ihtisaslaş- sürmekte, dört yıl gibi koskoca ın sırf kabiliyeti keşfetmek için tadır.

ğitim şurasında bütün bunların eğitimin muhteva ve temel esasla ıas edileceğini bekliyorduk. Her-men alınan kararlar milli eğitime e fayda temin ederse ne mutlu. irde varılan neticeler daha ileride k köklü değişikliklere bir adım

in millet olarak, bütün buhranla bi, maarif buhranını da halleda-vetli iktidarların özlemi içinde-

Ayın Olayları

TÜRK DİL KURUMU YİNE BİR KOMÜNİSTİ MÜKAFATLANDIRDI

Türk Tarih Kurumundan da üzümsüz faaliyetlerin içine düşen T. Dil Kurumu bu yıl da komünistlere birincilik vermiştir. 23 Eylül 1970 günü yapılan toplantıda «Edebiyat Ödülleri Seçici Kurulu»nu Orhan H a n ç e r l i o ğ l u, Oktay Akbal, Cemal Süreyya, Tahsin Saraç ve Hikmet Dizdaroğlu gibi aşırı solcular temsil etmiştir.

Tiyatro dalında «Çiçu» adlı eseriyle Aziz Nesin'e, şiir dalında ise Oktay Rifa'ya birincilik verilmiştir. Şuurlu bir komünist olan Aziz Nesin'in eserleri daha ziyade Sovyet Rusya'da ve Doğu Avrupa komünist memleketlerinde basılmaktadır.

Bu yıl roman, hikâye dallarında birincilik verilmemiştir. Buna rağmen geçen sene roman dalında, Nazım Hikmet yetiştirmesi Kemal Tahir mükâfatlandırılmıştı. Halbuki bu adam bütün romanlarında «cinsi sapıklık» gibi adi bir davranışı işler.

Evvelki sene de ayni mükâfat Kemal Bilbaşar adlı solcunun «Cemo» adlı romanına verilmişti.

Bu seneki «Bilim Ödülü Seçici Kurulu» ise, 1970 yılı bilim ödülüne Metin Andı lâyık görmüştür.

Türk Tarih Kurumu gibi hazır yiyici hale gelen bu kurum, ilim adamı ve milliyetçi düşmanlığı yapmaktan başka bir işe yaramaz hale gelmiştir. Agop Dilâçar adında bir ermeninin en yetkili dil bilgini olarak, başında bulunduğu bir kurumdan ancak bunlar beklenir.

Yüksek Öğretmen Okulları Akademi Olmalıdır

Mansur HARMANDAR
Y. O. O. Kimya Bl.

Eğitim deyince akla hemen öğretmen gelir. Öğretmen, eğitimin vazgeçilmez bir unsurudur. İlkçağlardan günümüze kadar bütün cemiyetler öğretmene büyük değer vermişlerdir. Öğretmenin önemi üzerine daha fazla söz söylemek lüzumsuzdur.

Türkiye'de eğitimi çıkmazdan kurtarabilmek için, ihtiyacı karşılayacak sayıda ve ehliyette öğretmen yetiştirmek şart tır. Öğretmene her türlü pedegojik, psikolojik ve sosyolojik bilgilerin yanısıra tam bir milli kültür verilmelidir. Günümüzde ise öğretmenlerin yetişmeleri üzerinde hassasiyetle durulmadığı gibi yetişenler de ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bütün bunlardan başka öğretmenliğin ca zip hale getirilmesi şarttır. Bu da ancak kuvvetli bir öğretmen yetiştirme politikasiyle sağlanabilir.

Memleketimizde öğretmen yetiştiren başlıca okullar; İlköğretmen okulları, Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okullarıdır. Bu yazımızda Yüksek Öğretmen Okullarının tarihçesi, eğitimdeki fonksiyonu ve istikbâli üzerinde durmak istiyoruz. Yüksek Öğretmen Okulları, lise ve dengi okullara öğretmen yetiştiren kurumlardır. Bilindiği gibi memleketimiz de - İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere - üç ilde faaliyettedir. Bunların içinde en eskisi İstanbul Yüksek Öğretmen Okuludur.

İlk defa öğretmen yetiştirmek üzere 16 Mart 1848 yılında İstanbulda ilk Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Okulu) açıldı. 1847 de Rüştiyelerden sonra öğretim yapan İdadi okullarının açılmasiyle, bu okullara öğretmen ihtiyacı başlamıştı. İhtiyacı karşılamak üzere aynı yıl içinde İstanbulda, Darülmuallimin-i İdadi (Yüksek Öğretmen Okulu) açılmıştı. İşte ilk Yüksek Öğretmen Okulu bu okuldur. Fakat Darülmuallimin-i İdadi ancak 1880 yılına kadar yaşayabilmiş, aynı tarihte lağvedilmiştir.

Darülmuallimin-i İdadi 1890 yılında yüksek kısmı Fen ve Edebiyat Şubelerine ayrılarak yeniden açılmıştır. Yine bu tarihte, iki yıllık sıbyan üç yıllık rüştiye, üç yıllık âli kısmından ibaret üç kademeli bir öğretmen okulu halini almıştır. Bu üç bölümü ihtiva eden okula, Darülmuallimin'i Âliye adı verilmiştir.

1894—1895 ders yılında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Âli kısmının Fen ve

şubeleri birleştirilmiştir. Beş yıl
e tedrisat yapan okul ancak 1901
ekrar Fen ve Edebiyat bölümleri
ıştır.

leketin buhranlı günleri olan i-
şrutiyetin ilanı sırasında Yüksek
ı Okuluna en büyük darbe vu-
. Akademik hüviyete sahibolan
eni öğrenci alınmayacağı gibi
öğrencileri de Üniversite (Darü)
ı Edebiyat, Riyaziye ve Tabiiyat
ine dağıtıldı. Aynı zihniyet 1909-
etim yılında okulu büsbütün ka-
akat bu da uzun sürmedi. Bir yıl
ul yeniden kuruldu ve ilk defa ya
getirildi. İşte Yüksek Öğretmen
nilk yatılı şekli bu şeklidir. Bu
Edebiyat, Riyaziye, Tabiiyat ad-
nda üç bölümü mevcuttu. Öğren-
as bilgileri Darülfununda almak-
Ayrıca okulda Beden Eğitimi,
ve Pedegoji dersleri de veril-
i.

1—1912 öğretim yılında Yüksek
en Okulu Darülfunundan ayrıldı.
dersleri kendi çatısı altında veren
ik bir müessese haline geldi. Bu
üksek öğretmen Okulunun en iyi
. Fakat bu sistem de uzun sürme
nci Cihan Harbi sırasında, Yüksek
en Okulu Öğrencilerinin Darülfü-
ders görmeleri kararlaştırıldı.

nhuriyetin ilanından sonra, 1924—
ğretim yılında Yüksek Öğretmen
yeni Üniversite binasının bulundu
adaki, yanan Zeynep Hanım Kona
ist katına yerleştirildi. Daha sonra
Üniversite merkez binasının arka
sarı bina ile, Vefadaki binasında
bölümleriyle faaliyetine devam et-
Nihayet 1 Mart 1951 yılında Çapa
'daki binasında tekrar bütün bölümleriy
le açıldı. Bugün aynı binada bulunmakta
dır. Bir zamanlar kız öğretmen okulu ola
rak da kullanılan bu bina son derece gü-
zel ve tarihi bir yapıdır. Ön cephesi nefis
çinilerle süslüdür. Ayrıca içinde şimdi o-
kuma salonu olarak kullanılan ve aynı
çinilerle süslü olan büyük bir mescidi var-
dır.

İşte İstanbul Yüksek Öğretmen Oku
lunun tarihi bu şekilde bir temele daya
maktadır.

Yakın zamanlarda artan öğretmen
ihtiyacını karşılayabilmek amaciyle An-
kara ve İzmir'de de Yüksek Öğretmen O-
kulu açılmıştır. Böylece Yüksek Öğret-
men Okullarının sayısı üçe çıkarılmıştır.
Fakat buna rağmen bu üç okul öğret-
men ihtiyacımızın pek azını bile karşıla-
maktan uzaktır.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okuluna
eskiden liselerden talebe alınmaktaydı.
Ancak 6—7 yıl önce bakanlığın çok yerin
de bir kararıyle yeni açılan diğer yüksek
öğretmen okullariyle birlikte bu okula da
Öğretmen Okullarının beşinci sınıfların-
dan öğrenci alınmaya başlandı. Bu öğren
ciler bir yıllık hazırlık devresinden son-
ra, Yüksek Öğretmen Okulunun çatısı
altında Üniversitenin Fen, Edebiyat ve
Kımya bölümlerine devam ederek yetiş-
mektedirler. Mevleki ve pedegojik bilgi-
leri ise Yüksek Öğretmen Okulunda alan
bu öğrenciler başarılı bir şekilde mezun
olarak hizmete başlamaktadırlar.

Yüksek Öğretmen okullarının, bilhas
sa mazisi uzun olduğu için İstanbul Yük
sek Öğretmen Okulunun eğitim sahasında
ki hizmetleri hiçte küçümsenecek cinsten
değildir. Bugün Üniversitelerimizin çeşit-
li fakültelerinde öğretim üyeliği yapan

pekçok profesör, doçent ve asistan Yüksek Öğretmen Okulu mezunudur. Burada tek tek bunların adlarını zikretmeye imkân yoktur.

Diğer taraftan Yüksek Öğretmen Okullarına İlköğretmen Okullarından talebe alınması son derece yerinde bir karar dır. Öğretmen Okulları yeni tasarıya göre dört yıla çıkarılmıştır. Öğretmen okulu mezunlarının bundan sonra Yüksek Öğretmen Okuluna alınmaları; neticesi verim daha da artacaktır. Ancak şunu hemen belirtelim ki, Yüksek Öğretmen Okullarının mevcut durumu gerek sayıca gerekse muhteva itibariyle yeterli değildir. Öğretmenlik bilgiden önce, meslekî, ehliyet, millî şuur ve pedegojik zihniyet istiyen bir iştir. Öğretmende bilgi ikinci plânda beklenir. Esas olan, millî kültürden nasibini almış, millî şuura erişmiş ehil bir öğretmen yetiştirmektir. Bu da ancak akademik bir öğretimle mümkündür. Bu bakımdan Yüksek Öğretmen Okulları Üniversitelerden ayrı larak akademi şekline getirilmelidir. Mevcut olanlar akademik bir teşkilatlanışa tabi tutulurken, bir yandan da yenileri hizmete girmelidir.

Son günlerde Millî Eğitim Bakanı sayın Prof. Orhan Oğuz'un bu mealdeki demeci bizleri ziyadesiyle sevindirmiştir. Prof. Oğuz özetle: «Yüksek Öğretmen Okullarının akademi haline getirileceğinden ve bir taraftan da yenilerinin açılacağından» söz etmiştir. Arzumuz şudur ki bu düşünce sözde kalmasın. Alınan kararlar süratle uygulansın. Şimdi ilgililerden verilen bu kararın tatbikini bekliyoruz. Zira böyle bir teşebbüs orta öğretimde kabaran öğretmen ihtiyacını hem de en iyi bir şekilde karşılayacaktır.

Seçmeler

DİL BAYRAMININ 38. YILDÖNÜMÜ

Her yıl olduğu gibi bu yıl da Türk Dil Kurumu bir «Dil Bayramı» tertiplemiştir. 29 Eylül 170 cumartesi günü kurum salonunda başlayan bayram (!) da, bu yılki mükâfatlar sahiplerine verilmiştir.

Sosyalistlerin yatağı haline gelen malûm TRT. de Türkiye Radyoları ve Ankara Televizyonu ile Dil Bayramına geniş yer ayırmıştır. Ayni gün T.D. Kurumunun genel sekreteri Ömer Asım Aksoy Ankara radyosunda bir de konuşma yapmıştır. Kurumun bütün işlerini yürütmekte olan Ömer Asım Aksoy ve Emin Özdemir dilden zerre kadar anlamayan şahıslardır.

J. PAUL - SARTRE ŞİMDİ DE MAO'CU KOMÜNİSTLERE YARDIM EDİYOR

Fransa'da meşhur edilmiş ve kendisi güya bir filozof olan bu yahudi, ayni zamanda da piyes ve roman yazarıdır. Mao'cuların Fransadaki «Tout - Herşey» adlı dergisini yayınlamayı kabul eden ve sorumlu müdürlüğünü yapan Sartre'nin, dergiden bir cümlesi:

«Homoseksüellerle kadınların kurtuluşları için eriştikleri haklı mücadelenin yanındayız.»

Kendisi De Gaulle'e karşı mücadele etmiş, komünistleri her yerde savunmuştur. Ayni zamanda hippiliğin, esrarkeşliğin ateşli bir müdafaacısıdır.

Dil Meselesine Toplu Bir Bakış

Prof. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ

lürümüzün bugün en başta gelen dil meselesidir. Açıkça belirtmek ki, bugün bu alanda büyük bir vardır. Bu buhran, atılan yanlış ;. İstikrarsız durum, her önüne ge u işe karışması, yetki ve bilginin lâ>a atılması, sağ duyu ile hareket nesi, bu konuda bilgi ehliyet ve ça na güvenilecek bir bilim organının aması dolayısiyle ortaya çıkmıştır. selesinin esas yönü can alıcı noktamizi yabancı kelimelerin hâkimiye kurtarıp özleştirmek ve çağdaş me in her sahadaki bütün kavramlarını ilecek bir duruma getirmektir. Bu. yandan millileştirmek, bir yandan ük bir ilim ve kültür dili haline ge- çağdaş seviyeye ulaştırmak de-

esas noktalarda kimsede bir düayrılığı yoktur. Herkes çağdaş me in ilim, fen, teknik, edebiyat, felse at alanlarındaki bütün kavramları tabilecek zengin âri duru bir dil :tedir. İstekte birlik olmakla berabikatta çeşitli görüşlerin ve çalış- yer alması, işi karıştırmakta, içıkılmaz hale getirmektedir. Dili sadeleştirmenin sınırının iyice ve kesin olarak çizilmemesi ve önüne gelenin rastgele yeni kelimeler meydana getirmesi meseleyi karmakarışık eden ayrılıklar doğuran başlıca sebeplerdir. Sadeleştirme işinde dile mâl olmuş türkçeleşmiş kelimelerin de atılması, hattâ bilgisizlik yüzünden Türkçe kelimelerin de çıkarılması, yeni meydana getirilen kelimelerin ise çok defa gramer kurallarına aykırı olması dâvâsının hedefe varmasını güçleştirmektedir. Bu konuda en yetkili olan akademik çevre, üniversite mensubu bilginler dâvaya inanmakta fakat bilim yolundan yürünmediği için tatbikatı beğenmemekte, tenkit etmektedirler. Türk Dil Kurumu'nun ise son yıllardaki çalışmalarıyla, dâvânın ilim yönünden çok, propaganda yönüne önem verdiği görülüyor.

Dil dâvasını çözmek için ülküde olduğu gibi, tatbikatta da bazı prensipler etrafında toplanmak, bunlar üzerinde de tam bir anlaşmaya varmak gerekir. Bunların ne olduğunu belirtmeden önce, dâvânın tarihçesine kısa bir göz atmak faydalı olacaktır.

İlkin şu noktayı hemen işaret edelim ki, dilimizi sadeleştirme ve yabancı dille

Dil Meselesi

le karşı istiklâlini koruma isteği ve düşüncesi, son zamanlarda ortaya çıkan bir cereyan değildir. XI. Yüzyılda Arapça karşısına Türkçeyi çıkaran Kâşgarlı Mahmud ile XIII. Yüzyılda dilimizin istiklâlini ilân eden Karamanoğlu Mehmed Beğ ve XV. Yüzyılda bir yandan Türkçenin Farsçadan üstünlüğünü gösteren, öbür yandan Çağatay edebi Türkçesini kuran Ali Şir Nevayi dil sevgisiyle millî şuur sahibi büyük tarihçilerimizdir.

Bilindiği gibi, dilimizin bugün için bilinen ilk mahsulü olan Orhun Yazıtları, pek yabancı kelime taşımamakla beraber, Uygur devresi Türkçesinde, Buda dini tesiriyle Sanskritçe'den geçme bir çok kelime görülmektedir. Fakat dilimizin sadeliğini kaybetmesi XII. Yüzyılın sonunda edebi lehçelerin (Batı — Doğu), daha sonra Osmanlı, Azeri, Çağatay lehçeleri) teşekkülünden sonradır. İslâm medeniyeti dairesine girildikten sonra din dili sayılan Arapça'dan ve edebiyat dili kabul edilen Farsça'dan dilimize pek çok kelime ve gramer şekli girmiştir. Yüksek tabakanın okumuşların züppeliği ve kozmopolitliği sonucu, kullanılması zaruri olmayan, Türkçede karşılığı bulunan kelimeler de dilde yer tutmuş, böylece halk dilinden uzak bir zümre yazı dili meydana gelmiştir. Bugün (Osmanlıca) dediğimiz, konuşma diliyle ilgisiz sun'i yazma diline karşı daha ilk zamanlarda tepkiler uyanmış, sade Türkçeyi isteyenler ortaya çıkmıştır. (Meselâ, Aşık Paşa, Aydınlı Visâli, Tatavlalı Mahremi ve Türk-i Basit cereyanının başı Edirneli Nazmi gibi) basit ve sade Türkçe cereyanı Tanzimattan sonra daha kuvvetlenmiş ve hızlanmıştır. Örnek için Namık Kemal'in «Birçoklarımız yazdığı gibi konuşmaktan veya konuştuğu gibi yazmaktan utanıyor» sözü ileri sürülebilir. Meşrutiyetten sonra Veled Çelebi ve Necib Asım gibi Türkçeciler ve Türkçülerin tesiriyle daha da şiddetlenmiş olan sadeleştirme cereyanı, 1912 de Selânik'te «Genç Kalemler» dergisinin çıkmasiyle ve Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in gayretleriyle umumileşmiş ve millî bir mahiyet kazanmıştır. Gerek bunların, gerek daha sonra yetişen şair ve ediplerin eserleri sadeleştirme cereyanını hedefine yaklaştırmıştır. Gayeye varılması, Atatürk devrinde ve onun irşadlariyle mümkün olmuş, artık yazı dili ile halk dili birbirinden farksız hale gelmiştir.

Aziz Atatürk, Türk Dili Tetkik Cemiyetini kurarken, dilimizin en geniş şekilde incelenmesini ve sadeleşme cereyanının başarılı bir sonuça ulaştırılması gayesini gütmüştü. Bir yandan dilimiz yabancı dillerin tesirinden kurtarılıp mümkün olan sadeliğe ve özlüğe kavuşturulacak öbür yandan o zamana kadar yazılmayan dil bilgisi ve sözlüğümüz meydana getirilecek ve eski yeni bütün ilmi terimlere Türkçe karşılıklar bulunacaktır. Birbirine sıkı sıkıya bağlı olan bu işler için önce halk ağzından ve eski kitaplardan kelimelerin şekillerin derlenmesi gerekiyordu. Bu yola gidildi. Mükemmel bir dil bilgisi ve sözlüğü henüz bugün bile sahip olmamakla beraber, Atatürkün yakın ve ısrarlı ilgisiyle dili sadeleştirme işini başarıya ulaştırmak mümkün oldu. Terimlerin Türkçeleştirilmesi meselesinde de hayırlı adımlar atıldı. Bir ara, karşılığı olsun olmasın, bütün yabancı asıllı kelimeleri atmak, dili tamamiyle özleştirmek cereyanı

iyecilik) rağbet kazandığı, hât-
'ün de bir iki nutkunu bu şekil
görülmekle beraber, ilme ve ak
lan bu çıkmaz yoldan çabuk dö
türk'ün eşsiz sezişi ve dehâsı,
rin menşelerinin Türkçe olduğu
ren «Güneş Dil Teorisi» ile her
lığı önledi ve gidilecek yolun
özleştirme değil, sadeleştirme ol
r kere daha gösterdi. Bu hususu
â anlamamış bir zümrenin bulu
ıtüyle karşılanacak bir nokta-

ıt edilirse, dili sadeleştirme me
konuşma dili ile yazı dili arasın
ığı ortadan kaldırmak gayesi ta
aşılır. Yüzyıllar boyunca bu bü-
ğı ortadan kaldırmak çin çalışıl
-40 yıl önce bu savaş zaferle so-
Bugün konuşma dili ile yazı dili
yeniden bir ayrılık doğmak üze-
s tehlike de budur. Yazı dili, mil
k dilidir, umumî dildir. Halk di
onuşulan dilden, canlı dilden u-
yrı olmaması gerekir. Bir sınıf
nin kendi arasında kullandığı dil
lili ise, hususi dildir, terimlere
Ortak dil olan yazı dili ile bu hu
r, biribirine karıştırılmamalıdır.
nin, cümle kuruluşunda bazı
bulunmasına rağmen, malzeme
an muhakkak konuşma diline
dile dayanması şarttır. Bütün
lerinde durum budur. Hususi dil-
erimler ise zamanla ve ihtiyaca
iştirilebilir ve yenilenebilir.

ve konuşma dili arasındaki bu
elirten lisaniyat ilmi (dilbilim,
ue), ayrıca hiç bir dilin tamam
f olmadığı ve olamıyacağını da
ktedir. Gerçekten de meselâ on-
binlerce kelimelik Fransızcada Frankların öz malı olan kelimelerin sayısı iki yüzü geçmez. Kalanının büyük bir kısmı Latin, bir kısmı Grek menşelidir. Yüzbini aşan bir kelime hazinesine sahip İngilizcenin ise, yarıdan fazla kelimesi Fransızcadan geçmiştir. Çok geniş ve sâf olduğu sanılan Arapçada İbrani, Süryâni, Türkçe menşeli kelimelerin bulunduğu gerçektir. Başka dillerden kelime almak, bir dil için kusur değildir. Kötü olan başka dillerden geçme gramer şekilleridir. Bir kelime ses şekil ve anlam değişikliğine uğrayarak bir dile yerleşmişse ve onunla birleşik şekiller ve deyimler yapılmışsa, artık bu kelime o dilin malı sayılır. Bütün batı dillerinde böyle bir durum vardır. Kimse yabancı asıllı kelimeler, karşılığı yaşayan yı düşünmez. Dilden atılması gereken yabancı asıllı kelimeler, karşılığı yaşayan dilde, halk dilinde bulunan ve nüans taşımayan kelimelerdir. Dili sadeleştirmek ve millileştirmek, onu fakirleştirmek, ifade imkânlarından mahrum bırakmak demek değildir.

Dil de, millet gibi tarihi bir gerçektir. Onun meydana gelişi irademiz dışındadır. Başka türlü teşekkül etmiş olmasını istemek elimizde değildir. Kabul etmek istesek de istemezsek de o; bir realitedir. İçtimaî bir müessese olması hasebiyle ferdin iradesi dışında olan ve kendini ferde zorla kabul ettiren dil ayrıca kendi kanunlarına uyan ve ona göre gelişen tabiî (canlı) bir varlıktır. Dile yapılacak müdahale kendi kanunlarına aykırı olursa müspet bir sonuç almak mümkün olmaz.

Dil dâvasını çözmeğe çalışırken sadeleştirme özleştirmeden ne anlaşıldığını ve bunun sınırlarının ne olduğunu açık şekil de belirtmekte büyük fayda vardır. Bugün

Osmanlıcayı isteyen, ona dönelim diyen kimse yoktur. Herkes açık, sade, temiz bir dil istemektedir. Yalnız bu görüşü benimseyenler içerisinde dilin sadeleşmesinin, kendi kanunları çerçevesinde, tabii bir gelişme yoluyla olması gerektiğini ileri sürenler bulunduğu gibi, sadeleştirmeyi bilgili müdahalelerle çabuklaştırmak isteyenler de vardır. Her iki düşünce de doğrudur ve ikincisinin üstünlüğü açıktır. Üniversitedeki dil bilginleri ikinci görüşün sahibidirler.

Bu görüşlerden başka bir de, karşılığı bulunsun bulunmasın dildeki yabancı asıllı bütün kelimeleri atmak isteyenler görülüyor. Tatbikatta büyük yanlışlıkların ortaya çıkmasına sebep olan bu dâvayı çözülemez hâle getiren işte bu görüş tür. Bu görüş tarihe ve sosyolojiye aykırı olduğu gibi dil bilime de aykırıdır. Çünkü yukarıda da işaret edildiği gibi, hiç bir medeni dil saf değildir ve dil, kendi kanunları içerisinde gelişen canlı (tabii) bir varlıktır. Ayrıca, Türk dilinin bir «Etimoloji» sözlüğü bulunmadığını da unutmamak gerekir. Kelimelerin hangi dilden geldiğini, menşelerinin ne olduğunu küçük bir bilgin topluluğu dışında bilenler, hemen hemen yoktur. Bazı kelimelerin menşei ise bilinmemektedir. Henüz bir etimolojik sözlüğe bile sahip değilken, şu kelime türkçe, şu kelime değildir şeklinde davranmak ve bu arada cehalet sebebiyle türkçe menşeli kelimeleri de dilden atmak son derece yanlış bir iştir. Esasen kelimelerin menşei, etimolojisi meselesi, bilginlerin uğraşacağı bir konudur. Halkı doğrudan doğruya ilgilendirmez. Halk mânâsını bildiği, ekini tanıdığı, yapılışını anladığı kelimeyi kendinden sayar, benimser.

Dil Meselesi

Devrime, «Bir kurumu ve bir sistemi kökünden değiştirmek, yerine yenisini koymak» anlamı verirsek, dilde devrim yapılamayacağı anlaşılır. Çünkü dilde devrim yapmak demek mevcut olanı kaldırıp yerine yenisini koymak, yâni meselâ Türkçe yerine Fransızca'yı almak demektir ki; bu mümkün değildir. Harf sisteminde değişiklik yapılabilir, bir alfabe bırakılıp, öbürü alınabilir amma, dilde baştan sona kadar değişiklik yapılamaz. Dili kökünden değiştirmek, yeni bir dil meydana getirmek imkân içinde bir iştir. Dilde ancak ıslâhat yapılabilir, o da kendi kanunları çerçevesinde olmak şartiyle. Dil için devrim (revolution) değil, evrim tekâmül — evolution) bahis konusudur.

Burada, dildeki yeniliği, özellikle yeni kelimeleri, halkın yaptığını belirtmek olacaktır.

Sanatkâr her eserinde yeni kelimeler doğuran bir kişi değil, kelimelere yeni kullanılış ve mânâlar kazandıran, halk arasındaki kelimeleri edebi dile sokan kimse dir. Sanatkâr ve yazarların da yeni kelimeler yaptığı görülebilir fakat bu (neologism), son derece sınırlıdır. Bir kitabın her sayfasında yeni ve bilinmeyen 50 kelime kullanmak bir «neologie» değil, dili alt üst etmektir. Bilginlerin yaptığı kelimelere gelince, bunlar ortak yazı dili kelimeleri değil, ilim terimleridir, hususi dille ilgilidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi hususi dillerde (zümre meslek, ilim, teknik dillerinde) yeni kelimeler, daha doğrusu terimler meydana getirmek ve bunları zamana ve ihtiyaca göre değiştirmek fertlerin ve kurulların yapabileceği

mümkündür. Yeni kelimeler
a dil bilginlerinin durumu ve
daha başkadır. Dil bilginleri,
ler yapılırken ilgili ilim dalının
ı yardım edip bu kelimelerin
nın uygun olmasını sağladığı
meydana getirdiği veya herhan
ır ortaya çıkan yeni kelimeleri
bunların varsa yanlışlarını
düzeltilmesine çalışır.

tasfiyeye kadar varan aşırı
ün yanlışlığını belirtirken, Türk
ihi ve modern lehçeleriyle bir
ığu esasının gözden uzak tutul-
erektiğini işaret etmek uygun
Atatürk'ün dil anlayışı tarih
olduğu gibi, bütün tarihi ve
vir ve sahaları içine alan bir
ürklük» anlayışı idi. Dilden ke
karır ve yeni kelimeler meyda-
ken bütün Türk lehçelerini göz
ıtmak icabeder. Çünkü, pek çok
r çok lehçelerde ortaktır. Bunlar
p yenileri koracaksa, hepsi için
melere yer vermek doğru olur.
le, Türk lehçeleri arasındaki bağ
bozulmuş olur. Sövyetlerin «arı
«arı Özbekçe» v.s. adı altında
k lehçelerinde de güya özleştir-
adeleştirme işine giriştikleri, bir
neleri attırıp yerine uydurma ke
e Rusça kelimeler koydurdukları
çeleri arasında bağ ve ilgiyi boz
ırkçeyi dejenere etmeye ve Türk
ğini yıkmaya çalıştıkları bugün
ice bilinen gerçeklerdendir. Dili
ne meselesinde bu noktayı da ha
ıkarmamalıyız.

nevi ırkçı görüş taşıyan aşırı öz
çalışmaları konuşmaları konuş-
den uzak uydurma (sun'i) bir ya
zı dili doğurmak yolundadır. Böyle bir dilin tutunup yaşaması düşünülemez. Ortada koca bir Osmanlıca örneği var. Konuşma dilinden ayrı, sun'i bir dil, yaşasaydı, altı yüz sene işlenmiş, mükemmel bir hale gelmiş Osmanlıca yaşardı. Dili sadeleştirme ve özleştirmede çok aşırıya giden ler çıkmaz bir yoldadırlar. Bu görüş akla da ilme de aykırıdır. Tabii dilden yaşayan konuşulan canlı dilden uzaklaşmamak gerekir. Bir zümrenin benimseyip kullandığı sun'i bir dil (argo) olmaktan ileri gidemez. Yazı dili, bütün milletin ortak dilidir, umumi dildir. Yazı dilleri bütün halkın benimsediği ortak konuşma dillerine dayanırlar. Konuşma dilinden uzak bir yazı dilinden bahsedilemez. Bu sebeple sadeleştirme ve özleştirmede aşırı gitmemek konuşma dilinden, canlı dilden ayrılmamak yerinde olur. Sadeleştirme işinde sınır ve ölçü olarak yaşayan dil alınmamalıdır. Bugün yapılacak iş dil bilgisine aykırı olmayan müdahalelerle sadeleştirme ve özleştirme meselesini, tamamiyle gerçekleşmek, terimleri türkçeleştirmek ve batıdan gelen her sahayla ilgili yeni terimlere karşılıklar bulmaktır. Dil işinde de öbür meselelerde de olduğu gibi, halka ve ilme inanmakla ve sağduyuyla hareket etmekle ancak başarıya ulaşılabilir. İlme kulak vermeden, zorlamalarla ve büyük kitlelerin temayülünü hiçe sayarak dâvâyı yürütmek mümkün değildir. Dilin özleştirilmesi yanında, ilmi bakımdan incelenmesine de önem verilmelidir. Bugün dilimizin henüz dört başı mâmur bir grameri ve sözlüğü bile meydana getirilememiştir. Dil çalışmalarını daha çok bu yöne kaydırmak kolay olacaktır. Dilimiz her bakımdan incelenip araştırıldıktan sonra, sadeleştirme dâvası daha kolay yürüyecektir.

Çünkü bütün imkânları ortaya çıkmış olacaktır. İlme dayanan bir görüşün ise başarıya ulaşmamasına imkân yoktur. Dil dâvâsını çözmek istiyorsak bu yol yönelmek zorundayız. Sun'îlikten kaçınma ilme dayanma ve canlı dil esasından hareket etme bizi başarıya ve zafere götürecektir...

İşte Türk Dil Kurumunun X. Kurultayı dolayısiyle dil meselemiz üzerinde yukarıdaki hususları düşünmekteyiz. Yazıya son vermeden önce, Dil Kurumu hakkında da birkaç söz söylemek uygun olacak tır sanıyoruz. Kurum yöneticileri Kurultay'a tüzük değişikliğini getiriyorlar. En dikkati çekici değişiklik olarak, Kurumun bir bilim kurumu olduğunu belirtmek üzere, 1. maddeye «bilim» kelimesinin eklenmesi gösterilebilir. Bu ekleme Kurultayca da kabul edilirse, yâni onbeş yıldır yapılan mücadele müsbet sonuç verirse, Kurum ve dil dâvası için hayırlı bir durum ortaya çıkacaktır. Çünkü Kurum, yıllardanberi bir ilim kurulu olmak hüviyetini kaybetmiş bulunuyor. Halbuki Atatatürk Kurum'u bir ilim derneği olarak düşünmüş ve Türk Akedemisinin çekirdeği olarak kurmuştu. İsmine Türk Dili Tetkik Cemiyeti demesi bunu açıkça göstermektedir. Kurum bir ara Türk Dili Araştırma Kurumu adını almış, daha sonra «araştırma» kelimesi nedense bırakılmıştır. Kurum zaman zaman çok değerli ilim eserleri yayımlamakla beraber, bilhassa son yıllarda bir ilim ocağı olmaktan çıkmış, bir «Türk dilini seven ler derneği» haline gelmiştir. Geçen kurultaydan bu yana ise, bütün çalışmasını sadeleştirme davasını propaganda yönüne toplamış, dil çalışmaları arka plâna atılmış bu durum biraz imkânsızlıktan or-

Dil Meselesi

taya çıkmıştır. Çünkü 1960 Kurultayında seçilen yönetim kurulunda, sadece üniversite mezunu üç dil bilgini bulunmaktadır. İlme dayanmayan davanın ise yürümesi, tutması sonderece güçtür. Yönetim kurulunda, fizik, kimya, tarih, tıp veteriner sosyoloji vs. bilim dalları hocalarının bulunması bir mana ifade etmez. Çünkü bunlar bilim adamıdırlar ama dilci değildirler. Yönetim kurulunun sanatçı ve yazar olan öbür üyeleri de yeterli çalışma göstereme mişlerdir.

Bu Kurultay Dil Kurumu için yeni bir şans olacaktır. Alınacak isabetli kararlar Kurum'a yeni bir çehre kazandırabilir. Adından önce bir «bilim» kelimesi eklemek fazla bir şey kazandırmaz. Teşkilâtı ve idareyi ona göre düzenlemek özellikle Yönetim Kurulu'nun kuruluşunu sağlam esaslara bağlamak gerekir.

Yönetim Kurulu'nun en azından yarısını üniversite mezunu dil bilginleri meydana getirmedikçe, kurumdan yeni bir çalışma beklemek yersiz olur. Öbür yarısını da sanatçı ve yazarlarla, üniversite dışındaki dil bilginleri ve orta öğretim türkçe ve edebiyat öğretmenleri alınmalıdır. Çeşitli ilim kollarından ilgili bilginlerden ise telimler işinde faydalanmak uygun olur. Fakat bu oran sözde kalmamalı tüzüğe bir fıkra koymak suretiyle kesinleştirilmelidir. Kurultay bunları gerçekleştirir ve kurum çalışmalarını propagandadan ilim alanına kaydırırsa, kurumun ilmi bir hüviyet kazanması mümkün olur. Böylece de yeniden itibar kazanır ve dil meselelerinde sözü geçen bir organ haline gelir. Bu

üniversitelerin «Türk Di- bölümleriyle de çok sıkı lması tabiatıyla ihmal edil ım böyle bir kimlik kazan i bir dernek durumunda nde söz ve yetki sahibi ol- bulunamaz. Aziz Atatürk' bağlı olmak, kurumu bir aline koyduktan sonra an- lebilir.

a kurumun sadeleştirme da mu da açık ve kesin olarak Birçok kereler kurumun ı özleştirici) olmadığı söy- ılmış ise de, aşırıların dil yalan yanlış kelimeler türet n hiçbir şey yapılmamıştır. ı meydana getirilen kelime lerden dilimizin kurallarına aykırı olanlar belirtilsin ve düzeltilmesi için uyarmalar da bulunulsun» dendiği zaman, kurum başındakiler «yani fetvacılık mı yapalım» şeklinde garip cevaplar vermişlerdir. Dili bozan aşırı akım ve görüşlerin karşısına çıkmadıkça kurum kendine düşeni yapmıyor demektir. Kurumdan dili sadeleştirme ve özleştirme işinde sağ duyuya ve bilgiye dayanan ölçülü ve esaslı çalışmalar beklemek, bütün yurt severlerin, özellikle Atatürk'çülerin en tabii hakkıdır.

10. dil kurultayını bu duygu ve düşüncelerle karşılıyor, ondan bu hususları gerçekleştirmesini istiyor ve bekliyoruz. Başarıya ulaşması en gönülden dileğimizdir.

— AL - YEŞİL - MAİ

ıra bulutlar battı,
lıra girdi herkes.
e değnek,
arında al renk.
ler içinde şükrediyorlar:
nı ses, yek-âhenk...
bütün yıldızlar,
benim yurdumda.
nanın üstünde, bir ay,
r de yıldız var!..
enk kalmadı ufuklarda;
eri de yok.
l-yeşil-mâi var!..

Alâeddin KİRMAN
Y.Ü.O. Türkoloji Bl.

Tebrik

PINAR, BÜTÜN OKUYUCULARININ VE BÜTÜN MÜ'MİNLERİN MÜBAREK RAMAZANINI TEBRİK EDER VE NİCE RAMAZANLARA KAVUŞMALARINI CENAB-I ALLAH'TAN DİLER...

İNTİKAM HIRSI

İntikam almak için azmettik geliyoruz
Sağ yumrukları sıkıp süngüyü biliyoruz
İstiyoruz tek düşman kalmasın yurdumuzda
Yüce Allah'tan her an bunları diliyoruz.

Uyandıkca milletim, kuduruyor hainler
Sağ yumruğu sıkıyor yüzler, binler, onbinler
Ezilecek mutlaka milletin düşmanları
Ezilecek siyonlar, masonlar, komünistler.

Ordulaşan milletim yürüyecek ileri
Moskofa mezar diye Müslüman - Türk illeri
Kafkas, kırım, Türkistan, Kıbrıs, Batı - trakya,
Alınacak mutlaka hepsi de bir bir geri.

Masonların zulmüne lânet ediyor millet
Kapitalizm, komünizm, hepsi de aynı illet
Siyonizmdir beyni neşe, huzur aranmaz
Maske takar yüzüne, zillet getirir zillet.

Vatanımdan haç resmi, çan sesi silinmeli
Orak - çekiç hayranı ajanlar bilinmeli
Bütün millyetçiler yenilmez bir güç olup
Milletimi hapseden duvarlar delinmeli.

Milletime zulmeden beyinler ezilecek
Misyoner yuvaları târümar edilecek
Surlarda şehit olan Ulubatlı Hasanlar
İntikam almak için yeniden dirilecek.

Fehmi Yener

Yüksek Öğretmen Okulu

Türkiye'de Öğretmenlerin Durumu

TÖS ve İLK-SEN

Yusuf Çalışkan
Tal. Cem. Kültür Kol. Bşk.

Bugün Türkiyemizde her sahada bir buhran kendisini müşahhas olarak hisset irmektedir. Sokakta, caddede, köyde ve tentte ızdırap dolaşmakta. Aileler ümidsiz şçiler, köylüler, memurlar, subaylar ve alebeler yarınına endişe ile bakmaktalar Fabii olarak öğretmen kitlesi de, bu buhranın korkunç kıskacı arasında boğulma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Göz yaşını silecek bir el, verilmeyen haklarının alınması için kendisine bir önder arıyor. Bu duygularla, bir araya gelmek, dertlerini konuşmak ve halletmek için bir leşmek arzusunu duyuyor.

Hergün aynı hevesle akşam eden zavallı öğretmenlerimizin karşısına TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) çıkıveriyor. Güya öğretmenlerin verilmeyen haklarını almak gayesiyle kurulmuş (!) olan bu teşkilat bütün öğretmenlere bir kurtarıcı olarak gösteriliyor. «Denize düşen yılana sarılır» misâli saf ve tertemiz öğretmenler TÖS'ü bir kurtuluş olarak gördün derhal üye oluveriyor. Aldatını muntazam ödüyor. Ve ondan sonra da kendi meselelerinin çözümleneceğini ümitle bekliyor. Fakat daha ne kadar bekleyeceği belli değil.

TÖS'ün öğretmenlerin problemlerini ne dereceye kadar halledeceğini bilmek için şu soruların doğru cevaplarının açıklanması lâzımdır. TÖS, gerçekten öğretmen haklarını müdafaa için mi kurulmuştur? Kurucuları, yöneticiler ve üyeleri arasındaki ideolojik rabıta ne dereceye kadardır? Milletin topyekûn ideolojik yapısı ile TÖS'ün yönetici kadrosunun ideolojik yapısı arasında benzerlik var mıdır? TÖS'ün hedefi ile milletine bağlı öğretmenlerin hedefleri hangi istikâmettedir? İşte bu sorulara verilecek doğru cevap, TÖS'ün öğretmenler arasındaki gerçek hüviyetini ortaya serecektir. Ve bundan sonra TÖS ve benzerleri milletin tertemiz evlâtlarını aldatamayacaklardır.

TÖS, Bulgaristan Kültür Ateşesinin Türkiye Öğretmen dernekleri Milli Federasyonu'nda bir kısım öğretmenlerle yaptı

ğı toplantıdan sonra kurulmuştur. Kendi tabiriyle «devrimci» bir sendikadır. Hedefi, öğretmenler arasında sosyalizm propagandası yapmaktır. Gayri Milli ve gayri insani olan sol bir sistemi milletin temiz ve saf öğretmenlerine aşılamak için çalışır. Bu vesiyleyle öğretmen haklarından çok uzakta, milletin ebedi esarete girmesinde öğretmenleri de basamak olarak kulanmak için kurulmuş bir teşkilattır.

Öğretmenlerin haklı meselelerini istismar etmekle vazifeli olan bu teşkilatın genel başkanı Fakir Baykurt, milletin her türlü değerlerine düşmandır. Bu düşmanlığını gizleyemiyerek açığa vurmuştur. Ve yüce dinimize hakaret etmiş, peygamber efendimize «Cüce Muhammed» diyecek kadar alçalmıştır. Zira bu adamdan daha başka bir hareket beklenemez. Çünkü kendisini yetiştiren hoca Romanya asıllı, mahkûm komünist Yorgi Karamus'tur. İlim fakiri, insanlık fakiri olan bu adamın komünist partileriyle de yakın alakası vardır. TÖS kurulduktan sonra Fakir Baykurt Bulgaristan Komünist Partisi'nin davetlisi olarak Bulgaristana gitmiş ve orada büyük tezahüratlarla karşılanmıştır. Bulgaristan Komünist Partisi'nden para yardımı aldığını da kendisi itiraf etmiştir. O halde beslendiği yere hizmet etmek mecburiyetindedir.

Daha bitmedi. Türkiye'de müsecccel komünistlerin kümelendiği, kimünist stratejisi için kurulan Devrimci Güç Birliği'ne TÖS de katılmıştır. Çin'de Mao tarafından yapılan komünist devrimin Türkiye'de nasıl gerçekleşeceği TÖS salonların da aniatılarak, komünist stratejisi izah ediliyor.

Komünist olduğunu bizzat kendisi söyleyen Şadi Alkılıç'ı hapisten kurtarmak için

TÖS'ün bildirilerinde, Türkiye Gizli Komünist Partisi Harici Büro ikinci sekreteri Halis Okan tarafından 1967 yılında komünistlere verilen direktifler aynen kullanılmaktadır.

Bir başka mesele daha. Türkiyemizde TÖS ve benzeri teşkilatlar Amerikan aleyhtarlığı yapmaktalar Bu gayet güzel. Fakat bir şartla; samimilik. Samimiyetten uzak ve başka bir emperyalist devlet nam-ı hesabına anti—Amerikancılık yapmak ajanlık yapmaktır. Başka bir emperyalist devlet nam-ı hesabına diyoruz. Kim dir bu başka emperyalist devlet? Tabii ki Rusya. Bunu da izah edelim.

Jeopolitiğimiz icabı ve ideolojik yapımız itibariyle Rusya milletimizin düşmanıdır. Kuruluşundan bu yana çarlık Rusyasının ve 1917 Bolşevik ihtilâlinden sonraki Komünist Rusya'nın değişmeyen bir tek politikası vardır. O da; bir kara devleti olan Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasıdır. Rusya için sıcak denizlere inmenin en kestirme yolu ise Anadolu'nun işgalinden ibarettir. Ayrıca Rusya'nın milyonlarca Müslüman— Türk'ü en adi usullerle yok etmeye çalıştığı unutulmazsa bir Rus— Türk dostluğunun hayal olduğu kadar, ihanet olduğu da anlaşılır. TÖS idarecileriyle aynı paralelde bulunan neidüğü belli şahısların ve teşkilatların bu hususta söyledikleri bazı sözler meseleyi zahta kâfidir.

«Anti emperyalist savaşların başarıya ulaşmasında sosyalist ülkelerle her nevi yardımı ve dayanışma zarureti vardır.» (1)

«Kaldı ki, bugün Sovyetler Birliğinin temel politika ilkesi barış içinde bir arada yaşamaktır. Bunu bir aldatmaca saymak, politikadan hiç anlamamak demektir.» (2)

Türkiye ile kurduğu yakın ilişkileri önüne alınırsa Sovyetlerin bize saldır ları uzak bir ihtimaldir.» (3)

Bu ifadelerden anlaşılıyor ki Sosya lerin Rusya'ya karşı herhangi bir düş nlükları yoktur. Ve her an onlarla anla ilecek durumdadırlar. İşte bu bir em yalist devet yani Rusya hesabına anti erikancılık yapmaktan başka birşey de dir. İşin daha garip tarafı bu faaliyet in Amerikan parası ile de yapılmasıdır. e kıymetli öğretmenler TÖS genel baş ı Fakir Baykurt böyle yapıyor. Yaz ş olduğu «Küçük Köprü» adlı eserini erikan parası ile bastırıyor. Ondan son da bağımsızlık, Amerikan emperyaliz falan—filan... Buna bağımsızlık iste k denmez. Amerikan emperyalizmine rşı çıkmak denmez. Buna Amerika ve sya'yı aynı anda idare eden Beynelmi yahudiliğin hizmetkârlığını yapmak nir.

TÖS'ün ideolojik karakteri bu şekil belirtildikten sonra ortaya çıkan neti şudur: Milletine bağlı, milli değerlere ğlı öğretmenlerin TÖS bünyesinde ye yoktur. TÖS, kafaları gayri milli kültür le dolmuş, millet düşmanı ideolojilerin ak yalayıcılığını yapabilecek kiralık faların barınabileceği batakhane olmalı . Milletini seven öğretmenlerden bekle n vazife budur.

Bundan başka birde İLK—SEN denen kuruluş daha var. Bu da sadece ilk o öğretmenlerini bünyesinde topluyor.

Evet, İlkokul öğretmeni denilince he n köy okullarındaki imkânsızlıkları ha lıyoruz. Ve öğretmenlerimizin derin va erden yükselen yardım sadâları kulak tırmalıyor. Buna bir çare bulunması sol bir sistem olan kapitalizmin mahsülle ridir. Yine bir sol sistemle bunun düzeltil mesi mümkün değildir. İşte TÖS gibi, İLK —SEN'ciler de bu noktada yanılmaktadır lar.

Her ikisi de, yöneticileri itibariyle gayri milli kültürlerin müdavimliğini yapan bu teşkilatlar 8. Milli Eğitim Şura sına katılmıyarak bir ortak kurultay top lamayı karalaştırdılar. Gayeleri tek teşekül halinde birleşerek daha da kuvvetli olmaktı. 6.8.1970 günü Ankara'da topla nan kurultayda öğretmenlerin meseleleri bir kenara itildi. Mao ve Lenin'in devrim lerinin Türkiye'de nasıl gerçekleştirileceği söz konusu edildi. Birleşmeye gelenle rin kurultay sonunda daha da parçalandı ğı görüldü. Materyalizmin icabı olarak şahsi menfaatçilik hırsı ve sol ideolojile rın bünyesindeki sakatlık bunların birleşe miyeceklerini bir daha ortaya koydu. Ve şimdi birbirlerini itham etmekle meşgul ler.

Durum bu iken öğretmenlerimize düş şen vazifeler büyüktür. Türk öğretmeni komünist değildir ve olamaz da. Devrim cilik yafdası altında fedakar öğretmenleri mizi komünizme alet etmek isteyenler aki betlerini kendileri hazırlamaktadır. Bizler kumandan bir milletin neslîyiz. Ne Amerika'sına ve ne de Rusya'sına kul köle olamayız. Zaferlerle, kahramanlıklarla do lu tarihimizde ne komünizmin, ne de kapi talizmin yeri yoktur Amerika'ya düşman olduğumuz kadar Rusya'ya da düşman ol mak mecburiyetindeyiz. Bunun için kendi memleketimizde Amerikanın veya Rusya' nın kiralık ajanlarının arkasından gitme yeceğiz.

(1) Mihri Belli— Türk Solu dergisi—
(2) Türkiye ve Sosyalizmin Sorunla-

ŞİİR

Atik - Valde'den İnen Sokakta

YAHYA KEMAL

İftardan önce gittim Atik - Valide semtine,
Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine
Sessizdiler. Fakat Ramazan mânevviyyeti
Bir tatlı intizara çevirmiş süküneti:
Semtin Oruçlu halkı, süzülmüş benizliler,
Sissizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;
Bakkalda beklegen fıkarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri
Yârap nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!
Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hads'iz yaşaltı rûhuma bir gurbet akşamı
Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime:
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
«Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Mâdem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür»

ŞİİR

Atik - Valde'den İnen Sokakta

YAHYA KEMAL

Iftardan önce gittim Atik - Val de semtine,
Kaç def'a geçtiğim bu sokaklar, bugün yine
Sessizdiler. Fakat Ramazan mânevviyyeti
Bir tatlı intizara çevirmiş sükûneti:
Semtin Oruçlu halkı, süzülmüş benizliler,
Sissizce çarşıdan dönüyorlar birer birer;
Bakkalda bekleşen fıkarâ kızcağızları
Az çok yakından sezdiriyor top ve iftarı.
Meydanda kimse kalmadı artık bütün bütün;
Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan berî
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri
Yârap nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!
Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hads'iz yaşaltı rûhuma bir gurbet akşamı
Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime:
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
«Onlardan ayrılış bana her an üzün tüdür;
Mâdem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür»

ni Türkçe Karagöz

Emin BAYRAKTAROĞLU

öğreniyoruz ki, Türk kara-
n yılların uyduruk türkçesi-
ele almışlar. Anlaşılan, can-
emiş, bakmışlar ki ne aydın-
Maarif Vekâletinin bu işi ele
Onların türkçeyi kurtaracak
nek boşunadır, tutmuş eski
âni o keskin alaylarını raf-
mişler, işi alaya almışlar.
Karagöz oyunlarında Karagöz-
arasında şöyle konuşmalar o-

— Aman Karagözüm, seni
tkü oldu. Şimdi ben mutlu
deyim.
— Kurtlu kaşıntı içinde mi-

— Değil Karagözüm, yaşan-

— Bir hekime git yahu!
— Hekim benim yaşantıma

— Bir uyuz ilâcı verir, ka
rir.
— Anlamadın Karagözüm,
in sana bir koşulum var.
— Ha?
— Koşul, koşul!.
— Tokatı yersin Hacivad,
. yada öküz müyüm? Yoksa
n arabaya mı koşulacağız?

Hacivad — Değil, canım, sen tekil-
sin.

Karagöz — Tekir sensin, ben oldum
olası karakediyim.

Hacivad — Karagözüm, konuyu de-
ğiştirelim?

Karagöz — Yapamam.

Hacivad — Neden?

Karagöz — Huniyi daha dün aldım,
bizim hanım da beğendi.

Hacivad — Değil Karagözüm, ben
dün sevgilime bir betik bitirdim.

Karagöz — Dün bir bitik bit idin de
bugün pire mi oldun?

Hacivad — Hayır Karagözüm, senin
anlayacağın, sevgilime mektup yazdım.

Karagöz — Peki, şunu benim anla-
yacağım gibi söylesen olmuyor mu?

Hacivad — Olmaz Karagözüm, bilir-
sin ki ben toplumcuyum.

Karagöz — Sen tulumbacı mısın?

Hacivad — Ben toplumu severim.

Karagöz — Tombulu ben de severim
ama, neyleyim ki, bizim hanım çingene
maşası gibi.

Hacivad — Ah, Karagözüm, sen top
lumun yaratısı olamıyorsun.

Karagöz — Ben tulumba tatlısı ola-
mıyor muyum?

Hacivad — Sen bir asalaksın.

Karagöz — Ağzını topla! Salak sen-

sin.

Hacivad — Benimki bir açısal görüş tür.

Karagöz — Nedir, nedir?

Hacivad — Açısal görüş.

Karagöz — Açı bir salarsam, o zaman sen görürsün. Zaten millet sizi çiy çiy yemek istiyor.

Hacivad — Sen bir yanlış görüte kapılmışsın.

Karagöz — Kör ite kim kapılmış?

Hacivad — Bırak, Karagözüm, sen elin görüntüsel görüntünden ne anlarsın?

Karagöz — Ben mi?

Hacivad — Evet, sen...

Karagöz — Elinin körünü anlarım.

Hacivad — Karagözüm sen moralsal akımlardan hoşlanmaz mısın?

Karagöz — Hoşlanırım...

Hacivad — Neden hoşlanırsın?

Karagöz — Morarmış salkımlardan.

Hacivad — Halbuki Karagözüm biz mutluluğumuzu kutluyoruz!

Karagöz — Şimdi anladım,

Hacivad — Ne anladın?

Karagöz — Demin ben bir bitik itim diyordun. Meğer doğru imiş, baksana ulur gibi konuşuyorsun.

Hacivad — Karagözüm, sen nedensellik bilir misin?

Karagöz — Onu bilmem ama şu senin yaptıkların ne densizliktir bilirim.

Hacivad — Karagözüm sen de bana bir sözcük söylemez misin?

Karagöz — Ben öyle eciş bücüş, ufalanmış şeylerden hoşlanmam, ama benden bir çift söz istersen alâsını söylerim.

Hacivad — Peki, sen bu sözcüklere karşı hiç bir beğeni duymaz mısın?

Karagöz — Duymaz olur muyum?

Hacivad — Peki ne duyarsın?

Karagöz — Komşuda karı koca kavgası başladı m., hanımı da duyarsın, beyini de.

Hacivad — Karagözüm, bu işlerde sen olumlu musun, olumsuz musun?

Karagöz — Ağzını topla, uğursuz sensin.

Hacivad — Senin dil devrimiyle hiç ilişkin yok mu?

Karagöz — Ben yılışık değilim.

Hacivad — Peki sen, etken ne edilgen ne bilir misin?

Karagöz — Bilmem...

Hacivad — Canım Karagözüm, şimdi ben sana bir tokat vursam, vurmak masdarından etken olurum, ya sen ne olursun?

Karagöz — Ben de etken olurum.

Hacivad — Aman Karagözüm, nasıl olur?

Karagöz — Basbayağı, benim elim armut devşirmiyor ya? Şöyle alâsından bir tokat da ben vururum. (Hcivad'ın suratına bir tokat patlatır.)

Hacivad — Yıktın perdeyi eyledin viran! Varayım sahibine haber vereyim.

Karagöz — Asıl perdeyi bozan sensin. Sen sahibinden habersiz milletin dilini boz, sonra hiç tokat yeme, olur mu? Karagöz bir tokat daha vurur, Hacivad kaçar ve perde kapanır.)

.....

Bilmem, beğendiniz mi? İşte yeni Karagöz böyle oynanacakmış. Öğrendiğimize göre bu konuşmaların ,eskiden olduğu gibi, açık saçıkları, burada söylenemiyecek tarzda yeni alayları da varmış. Tabii biz buraya onları alamadık. Şu sebeple ki, perdeyi yıkmak, ya da perdeyi aşmak bize yakışmaz. O işi erbâbına bırakıyoruz...

MEYDAN (4 Ocak 1966)

Nobel Mükâfatları İstismar Ediliyor

ALİ BERBEROĞLU
Ö. O. Kütüphanecilik Bl.

...ılı Nobel mükâfatları da verildi. ...el Edebiyat mükâfatını Aleksan... ...itsin aldı. Mükâfatların dağıtı... ...ssa Edebiyat alanında, her yıl ...rültülere sebeb olmaktadır Zira ...ın dağıtımındaki gayri adil tu... ...al farkediliyor.

...andır Soljenitsin, «İlk Çember, ...r Koğuşu, İvan Denisoviç'in Ha... ...ir Gün» gibi eserleriyle Nobel ...a lâyık görülünce en büyük şa... ...sempatizanlarından geldi. Ma... ...ünist işbirliğiyle çıkan gayri ...n. Nobel Mükafatlarının kapita... ...erin şişirine kahramanlarına ve... ...idia ediyor. Ve Aleksandır. Solje... ...juva ajanı (!) olmakla suçlanı... ...nda bu gayri milli basının kira... lık kalemlerinden daha değişik bir ifade tarzı beklemek imkansızdır. Rusya'ya methiye sıralamaktan başka hiçbir meziyeti olmıyan bu zavallılar, Aleksandr'ın, sadece Edebiyat sahasında mükâfat kazanan 4. Rus yazarı olduğunu unutuyorlar mı? Mutlaka hatırlıyorlar... Biliyorlar, Ama Rusya'ya olan sevgileri onları böyle yazmaya, böyle çizmeye zorluyor, İvan Bunin... Bobis Pasternak... Şolokoz, Nobel Edebiyat Mükâfatını kazanan diğer Rus yazarlarıdır, Bunlarda mı burjuva ajanı?.

Nobel Mükâfatlarının gayesini bilirsek, yapılan istismarı açıkça kavrıyabiliriz. Nobel, bir İsveçli kimyacının ismidir. 1833—1896 yılları arasında yaşayan Alfred Nobel dinamiti icad eden şahıstır. 1867'de dinamiti piyasaya arzetmesiyle kısa zamanda zengin oldu. Son derecede zengin olmasına rağmen Nobel'in, hayatının sonlarına doğru, vicdan azabı çekmeye başladığı söylenilir. «Barışcı gayelerle ortaya çıkardığı dinamit, dünyanın her yerinde binlerce insanın ölümüne, binlerce yuvanın yıkılmasına yol açmıştı. Nobel bu insanların ölümlerinden, felâkete uğramalarından hep kendini sorumlu tu-

tuyordu. Bu vicdan azabından kurtulmak için dinamitten kazandığı bütün paraların barışçı gayelerle çalışan, insanlığa faydası dokunan kimselere verilmesini vasiyet etti. Böylece Nobel Mükâfatları da doğmuş oldu.» 1.

Mükâfatlar 1901 yılından itibaren her sene ve 5 ayrı dalda verilmektedir. Bu ilim dalları fizik, kimya, tıp, sulh ve edebiyat'tır.

1901. den 1970'e kadar bu mükafat, kazananların listesini tetkik edelim. Çıkan netice şudur: Nobel Mükâfatları, kuruluş gayesinden son derece uzaklaştırılarak belirli şahısların propagandası için vasıta olarak kullanıldığı görülüyor. Dünya üzerindeki komünist hareketlere paralel olarak bir yanda Rus yazarları göklere çıkarılırken diğer taraftan, komünist olmıyan ülkelerde, yahudi yazarlara mükâfat lâyık görülmekte ve dünya çapında propagandaları yapılmaktadır.

«Belli başlı yahudi aleyhtarı memleketlerde dikkati çekici, ahlâki üstünlük konularında, san'at, ilim, salgın hastalıklarla mücadele kahramanlık gösteren askerler vs. büyük olan her konuda muazzam mükâfatlar tesis edersiniz. Bu mükâfatlar iki şey temin edecektir: Herkesin terakki etmesi ve reklâm. Anlıyorsunuz ya mükafat verilen olay sebebiyle her yerde konuşmalar olacaktır. Böylece insanlar iyi yahudilerin de bulunduğunu öğreneceklerdir.» (2) Yukarıdaki sözler Sionizmin kurucusu Teodor Herzele attir. Bu sözler Nobel Mükâfatının beynelmilel yahudilik tarafından istismar edildiğini açıkça ortaya koyar.

Bertrand Russel, Daniel Bovet, Jean Paul Sartre gibi yahudi yazarları sorun bilmeyen yoktur. Ama Glosue Carducci'yi sorun, ismini duyan yoktur. Carducci'de Nobel mükâfatı kazanmıştı. Niye bilinmiyor, eserleri vitrinleri süslemiyor, kitapları elden ele dolaşmıyor? Jean Paul Sartre de Bertrand Russel de bütün eserlerinde komünizmi savunmuşlar, hippiliği, esrarkeşliği müdafa etmişler, homoseksüelliğin meşru kabul edilmesi için gayrette bulunmuşlardır. Milletlerin ideolojik yapılarının dejenere edilmesinde bu mel'ün yahudilerin eserleri, son derece tesirli, olmuştur. Bundan dolayı Sartre ve Russelin propogandası dünya çapında yapılmış ve bu sebeble Nobel Mükâfatına lâyık (!) görülmüştür.

Nobel, mükâfaatların barışçı gayeler için çalışan kimselere de verilmesini istiyordu. Bu istek de ne yazık ki istismara uğradı. Bakın Sulh alanında kimlere mükâfat verilmiş: Sulh havarileri: Roosevelt Wilson... Daha fazla isim zikretmeye lüzum yok. Bir yanda Osmanlı İmparatorlu ğunun parça parça edilmesi için haince plânlar hazırlayan Wilson, diğer yanda 1945 yılında Yalta'da dünyayı, babasının çiftliği gibi, beynelmilel yahudilik, hesabına parselleyen yahudi Roosevelt gülümsüyor. Ve bunlar dünya barışının öncüleri, kurucuları olacak?..

Kısaca yıllardır Nobel Mükâfatları gayri adil dağıtılmış, istismara uğramıştır. Fakat yapılan istismar komünistlerin iddia ettiği gibi değildir. Görüldüğü gibi Nobel mükâfatlarından kazançlı çıkan beynelmilel yahudilik olmuştur.

Komünistlerin sözlerine kulağımızı tıkayalım ve gerçek düşmanı bilelim.

(1) Hayat Ansiklopedisi. Cilt. V. S. 2467

(2) Sionizmi ve Türkiye Yaşar Kurtuluş. S. 32.

Gerçek Biyoloji Darvin'i eddeder !

İCE İŞLER
O. Zooloji Bl.

Dünya, canlılar ve cansızlar aleminden meydana gelmiştir. Cansızlar; fizikî ve kimyevî varlıklardır. En, boy, hacım, ağırlık vb. özelliklerle, kimyasal değişikliklere uğrayabilme vasfını taşırlar. Dolayısiyle fizik ve kimya kanunlarına uyarlar.

Canlılar; cansızların özelliklerini de taşımakla birlikte daha karmaşık bir yapıya sahiptirler. Canlı varlık herşeyden evvel hayat denilen bir cevherin sahibidir. Doğar, beslenir, büyür, kendisine benzeyen ürler meydana getirir. Ve nihayet belli bir zaman sonra yok olur. En basit tek hücreli virüsten en mütekâmil bir yapıya sahip insana kadar bütün canlılar bu biyolojik kanunlara uyarlar.

Canlı cansız bütün yaratılmışlar içinde en şerefli mevkide saltanat süren insan ise, akıl denilen kudrete sahiptir. Belirli bir inancın, düşüncenin ve fikrin tesiri altındadır. O halde insan fizikî, kimyevî ve biyolojik bir varlık olduğu kadar, aynı zamanda ideolojik bir varlıktır.

Kâinat, hayat ve insan nedir? Evveli nasıldı? Sonu ne olacak? Bunların meydana gelmesindeki gaye ve hikmetler nelerdir? İnsanoğlunun en eski devirlerdenberi cevap aradığı bu sualler çeşitli fikirlerin ortaya atılmasına vesile olmuştur. Daha sonraları birtakım felsefî akımlar ortaya çıkmış, bu akımlar doktrinleri, doktrinler de düşünce ve kültürleri doğurmuştur. Her insan hayatı ve kâinatı, bağlı olduğu düşünce açısından izah eder. Sistemli düşünce demek olan ideo-

lojiler inhisarcıdırlar. Her ideoloji kendi dünya görüşünü diğer ideolojilerin mensuplarına kabul ettirmek ve böylece dünyada hâkim tek ideoloji haline gelmek ister. Bunun için de siyasi, iktisadi, kültürel bütün vasıtalardan istifade eder. Neticede şu beşeri kanun ortaya çıkar: Dün ya tarihi yahut beşeri hadiseler ideolojiler kavgasının şekillenmesidir.

Gözle görünmeyen realitelerin inkârından sonra, hayatın izahı ve kâinatın yaratılışı laboratuara sokulmak istendi. Ve bu vazifeyi de büyük nisbette biyoloji omuzlandı. Ne yazık ki bütün gayretler, akıl ve ilme ters düşen bir sürü çarpık düşünceden öteye geçemedi.

Kültür ve eğitim ideolojiler kavgasın da en müessir silâhtır. Eğitimin gayesi ferde ilmî bir dünya görüşü kazandırmak, kendi milletinin hayat nizamını öğretmek ve millet düşmanlarına karşı üstün kılmaktır. Halbuki bugün eğitim, millî düşüncenin yıkılıp yerine gayrı ilmî ve gayrı millî düşünce tohumlarının ekilmesine fırsat hazırlıyor. Gençliğe ilim diye materyalizmin felsefesi öğretiliyor. Sağlam müşahede ve ilmî delillere dayanmayan, temelsiz sığ bir ilim gençliğe sunuluyor. Yüzyıllarca dünyaya rehberlik etmiş ve milletimize hız vermiş hayat ideallerinden uzaklaşılıyor. İlimlerin doğru metodu bir kenara itilerek, vehme ve zanna dayanan materyalist düşünce metot haline gelmiş bulunuyor. Ve böylece ilimlerde anarşi doğmuş oluyor.

Eğitim alanındaki bu yanlış metotların hâkimiyetinden elbette ki biyoloji dersleri de kurtulamamıştır. Bilhassa memleketimizde, İngiliz misyonerlerinin Hintli öğrencilere logaritma cetveli ezberletmesine yakın bir metot uygulanmaktadır. Biyoloji derslerinde bir taraftan, zamanında dahi çürütülen nazariyeler ilim diye takdim edilmekte, diğer yandan da faydasız bir yığın kelime ezberletilmektedir. Bizzat ilim ve akıl prensiplerine aykırı düşen tesadüfî bir varoluşçulukla hayatın izahı yapılmaya çalışılmaktadır.

Kâinatta ilk canlı varlığın meydana gelmesine ait bir hipoteze göz atalım:

«Milyonlarca sene evvel dünya sıcak sularla kaplıydı. Havada serbest Oksijen bulunmadığından ultraviyole ışınları yeryüzüne kadar iniyordu. Atmosferde daima elektrik boşalmaları oluyordu. İşte böyle bir devrede NH_2, H_2, CO_2 den organik kimyasal bileşikler husule geliyor. Sayıları gün geçtikçe çoğalıyor. Bunlardan biri tesadüfen ekviprodüktif hassa, (kendisi gibi canlı hasıl edebilen canlı kazanıyor. Bu karakter kalıtsal yolla yavrulara geçiyor. Zamanla besin denizinde bir ekviproduktif molekülün etrafına muayyen maddelerin toplanması ve lipoid bir zarla çevrilmesiyle ilk canlı hücre meydana geliyor» (1)

Hipotezin sahibi Halden şöyle devam ediyor:

«İlk canlı maddeyi meydana getiren büyük bir kuvvetin mevcudiyetine inanılmak istenilmez ise bilgimiz çerçevesi için de en muhtemeli bunun bir tesadüf eseri olduğunu kabul etmektir» (2)

Demek ki, hipotezin doğruluğuna insansak bile yaratıcı kudretin varlığına inanmaktan başka çare kalmıyor. Aksi halde tesadüfle izah son derece gülünçtür. İlim diye kabul edilen bir şeyin tesadüfle izahı ilimle ne derece bağdaşabilir? İlmin özelliği kat'î ve objektif olma-

inlik ister. Bu hipoteze ve-
zel cevap, Almanya Frank-
esi Canlı Varlıklar ve Bitki-
Profesörlerinden Russi Ches-
şu cümleleridir:

aleminin hayatının zuhuru-
ir çeşitli nazariyeler ortaya
kat şu hakikati itiraf etme-
ız maddeden canlı maddenin
miş olması, ispat yolundaki
e gayretler müthiş bir hüs-
amete uğramıştır. Bununla
nın varlığını inkâr eden bir
a düşünen tetkik ehli bir
erin ve cüzcüklerin kendi baş
fi olarak bir araya geldikle-
lurumdan işi hayatın zuhuru-
canlı hücrelerde gördüğümüz
ın muhafaza ve tevcihine gö
air ikna edici açık bir delil
muktedir olamaz.» (3)

okullarımızdaki biyoloji dera-
görüşün üzerine ikame edilmiş
a da belirttiğimiz gibi birinci
ı ve kâinatı tesadüflerle izah

de, üzerinde durulan ikinci
örüş de Darvin'e aittir. Dar-
ı 2. yarısında «Nevilerin Aslı»
Aslı» isimli iki kitap neşret-
lerin temelini tekâmül teorisi
Tekâmül teorisine göre «bir
a bir tür meydana gelir. Bu
larak insanın ceddi maymun-
Fakat biyolojinin temel kanu-
ayacak olursak, Darvinin çar-
sini derhal görürüz. Bu temel
bir türden başka bir türe ge-
Her tür ayrı ayrı yaratılmış
örülüyor ki Darvin nazariyesi
bizzat biyolojinin temel kanunu ile taban tabana zıttır.

Esasında hiç bir ilmi değeri olmayan bu görüşler ta Darvin zamanında çürütüldü. Lâkin daha sonraları Darvinin nazariyeleri ilim diye okullara kadar sokuldu. Bu tatbikatın ardında ise gerçek düşmanın çirkef planı yatmaktaydı. Nitekim yahudi protokollerinde Darvine ait bir madde şöyle der:

«Darvin Yahudi değildi, fakat biz onun görüşlerini nasıl yayacağımızı bildik ve dini yoketme hususunda görüşlerini istismar ediyoruz.»

«Görüş ve fikirlerini terviç suretiyle Darvin Marx ve Nitche'nin muvaffakiyetlerini temin ettik. Goyimlerin ilimleriyle fikirde meydana getirdikleri ahlâk yıkıcı yol bizim için tamamen malumdur.» (4)

Darvin, insanla hayvan arasındaki açık farkı bizzat kendisi itiraf ettiği halde fikrinde ısrar eder:

«Bana en muhtemel görüneni, insan yahut ondan daha eski olarak kadının, cinsel ayıklamada göreceğimiz gibi tüylü postunu kendini beğendirmek sebebiyle kaybetmiş olmasıdır. Bu kabul edildiği takdirde. insanın diğer geri kalan maymunlardan farklı oluşunu anlamak o kadar şaşırtıcı olmıyacaktır. Çünkü cinsel ayıklama için talep edilen karakterler çok defa yakın yaratıklarda bile birbirinden fevkalâde ayrı olmaktadır.» (5).

Darvin kendi fikrine kendisi de inanmak istemiyor. İlmin bana göresi, sana göresi olmaz. İlim tek, doğru, kesin ve hakikattir. Kadının kendini beğendirmek için postunu çıkarması ihtimali ise ancak ruh hastalarının kabul edebileceği, son derece adi ve bayağı bir fikirdir.

Darvin insanın maymundan geldiğini savunur. Tabiatte hem maymun hem de insan fosiline rastlanır. Fakat ne Darvin ne de Darvinciler maymun ve insan arasında geçiş teşkil eden bir canlının fosilini bulamamışlardır ve bulamıyacaklarıdır. Darvin bunun sebebini ise basit bir düşünüşle Jeolojik imkânsızlık olarak addediyor..

Şu uçsuz bucaksız âlemi düşünelim. Bu Bu âlemde milyonlarca senedir devam eden hadiseleri, ayı, güneşi, sayılamıyacak kadar çok seyyareleri ve onların hareketini, birbirini şaşırmadan takip eden geceyi gündüzü, canlıyı, cansızı, canlıda ve cansızda meydana gelen fiziki ve kimyevi değişmeleri, canlıda hayatın bakasını belli ortam şartlarına bağlıyan, o şartları gene kendisi yaratan kudreti düşünelim. Bu hadiseler rastgele ve tesadüfi hadiseler olsaydı kâinattaki muazzam ahenk sağlanabilir miydi? Hayır. Hiçbir sâlim akıl sahibi bunu kabul edemez.

Canlılar âlemi çok hücreli ve tek hücreli diye ikiye ayrılır. Tek hücre; çekirdek protoplazma ve onları çevreliyen zardan meydana gelmiştir. Çekirdek ise nükleik asitlerden müteşekkildir. Nukleik asit en basit bir kimyasal maddedir. Ca, H, O, N, S, P, atomlarının belli oranlarda birarayn gelmesiyle husule gelir. Canlılık özelliği kazanarak hücre faaliyetlerini düzenler.

Tek hücrelilerde bir tek hücrenin gördüğü işi, çok hücrellilerde göreceği işe göre farklılaşmış birçok hücre grupları görüyor. Aynı işi görmek üzere bir araya gelen hücre grupları organları, organlar sistemleri, sistemler hep birlikte aklın alamıyacağı bir incelikle vücut mekânizmasını meydana getiriyor.

Bütün bunlar tesadüfen ve kendiliğinden zuhur eden hadiseler midir? Yoksa herşeyi plânlıyan, ilmi bütün âlemi kaplıyan bir yaratıcıya mı ihtiyaç var?

İnsan bütün canlılar içinde en âciz bir canlı olarak doğar. Hayvan yavruları doğar doğmaz yürümeye başladıkları halde, insan yavrusu ancak bir yılda bu devreye girer. Fakat başlangıçta bu kadar nâçar bir varlık daha sonra tabiata hükmetmektedir. Bu hadise hiçbir canlıya bahşedilmeyen bir cevherin insanda var olduğunu ifade etmez mi?

Allah'ı, O'nun yüce kudretini inkâr eden bir akıl bütün bu hadiseleri hangi prensiple izah edecektir? Tabii ki, edemez. Edemeyince de buhrana düşer. Tıpkı Darvin gibi.

Nevilerin yaratılmasında Allah'ı inkâr Biyolojiye ve insanlığa çok şey kaybettirmiştir. Allah'ı inkâr mutlak mânada ilmi inkâr etmektir. Kâinat denilen muazzam mekânizmanın, insan denen şereflı varlığın tesadüflerle izahı, ancak akıl hastalarının başvurduğu süfli bir metottur. Materyalizm müsbet ilimlere metot olmaya devam ettiği müddetçe gerçek ilim adamları yetişemiyecektir. Bütün metot ve düşünce şekilleriyle birlikte materyalizmin yıkılışı, biyolojinin olduğu kadar, ilmin ve insanlığın kurtuluşu olacaktır.

---

(1) Genel Zooloji Ord. Prof. C. Koswig ,

(2) Aynı eser .

(3) Canlı Hücreler kendi vazifelerini ifa ediyorlar adlı makale.

(4) Al tavaffur V'al Sebatt', hayatı Beşeriye - Üç Yahudi Fasl.

(5) Darvin - İnsanın Türeyişi S. 71.

nkid

AYRIKLAR

Remzi ÖZÇELİK
Y. Ö. O. Fizik Bl.

bu, bir nevi ot. Sardığı her a-
hveder. Ne çapa işler, ne kaz-
l, ne de saban Öldü zannedersi-
lu dersiniz bakarsınız ki, yazın
eşermiş. Hem de nasıl? Yeni
ve boğum atarak. Pek kolay te
, ama pek kolay koparlar bo-
an. Bu öyle bir bitkidir ki, kö-
ak altında gizler, toprağın bü-
nı yer, bitirir. Çok nankör oldu
ıprakları küçüktür. Bu kadar gı
ıen olduğundan değişik görünür.

r musunuz, bu kadar kötü ol-
ğmen ayrıklardan en iyi istifade
ı köklerinden af buyurun eşek
pmaktır. Hiç eskimez. Ama bu
:lidir. Köylünün birisi ayrıktan
yapmış. Çok dayanmış ayrık se
i ölünce adam semeri bahçeye at
ı yine büyüyüp kök salmış, bah
bırakmamış, bütün verimi yok

u bitkinin bu kadar tehlikeli ol
llen Güner Namlı, sözde toplu-
mumuzdaki «ayrıklar»ı temizlemeye kalkmış. Eserine «Ayrıklar» deyip, kesmiş at mış. Ayrıklar, Şehir Tiyatroları Fatih bölümünde oynuyor. Türker Tekin sahneye koymuş. Biz Güner Namlıyı ilk defa duyu yoruz Zannederim o da kendisini ilk defa duyurmak istemiş.

Ayrıkların mevzuu, Ege bölgesinde bir çiftlikte geçiyor. Çiftliğin aşçıbaşısı İsmail, bütün ömrünü bu çiftlikte geçir-miş bir adam. Yanında Kontak Rahmi, Fe dal Yusuf ve çiftliğin bahçıvanı, bahçıvanın hanımı, kızı, çiftlik şoförü var. Sonra Reis ve oğlu gelirler.

İsmail bahçıvanın karısını zamanıyla sevmiş; ama alamamış. Bu ulu (!) sev gisini şöyle ifade ediyor: , ,

«— Kız Havve sen bende iş yok diyon gari. Gel içeri geçelim de iş var mı yok mu gör. Had be had be geç içeri... N'olur, be geç içeri... Geçde iş olduğunu gös terem.» Havvaya sarılıp yuvarlanıyorlar. Sözde iki ihtiyar sevişiyor. Sözde yazar sa nat gücüyle sevgiyi canlandırmış ve rejigör de onu sahneye koyuyor. Konuşmalar belden yukarı hiç çıkmıyor. «B... pi... anasını be... ne iyi lâfları

Sonra bahçıvanın kızı Hatice'yi çiftlik reisi iğfal eder. Ve suçu da oğlunun üzerine atar. Kızı Kontak Rahmi çok seviyor, yalnız Havva, fakir diye Rahmiye vermek istemez.

Şimdi Güner Namlı'ya soruyorum. Reis kızı niye iğfal etti, oğluna almak için mi? öyle öyle. Çünkü kıza ne diyor «Bunu oğlum Metin yaptı bilinecek anladın mı? Metin yoldan çıktı. Onu ancak sen yola getirebilirsin.» Acaba hangi baba oğluna almak istediği kızın ırzına geçer? Hangi baba bu adiliğe katlanır? Gelini olacak birisi onun evladı değil midir? Hayvanlar

bile ana, baba ve kardeşleriyle temasta bulunmazlar. Piyeste Havva ismini kullandım diye Habil ve Kabil'e kadar uzanmak mı istediniz acaba? Kızın iğfal edilişine bir sebep göremedim?. Çok düşündüm. Metin'in anası çiftliği oğluna bağışlamış, acaba babası bu mala oğlunu öldürterek mi sahip olmak istiyor? Yoksa ona almak istediği kızı iğfal ederek mi sahip olmak istiyor. Çiftliğe sahip olmasına lüzum yok. Zira çiftlik zaten kendisinin. Metin'in çiftlikte gözü yok. Çünkü Metin, Eylem (!) taraftarı. Herkes namus derdinde. O ise alışılmış birkaç lâfı tekrarlamaktan ileri gidemiyor «eziliyorsunuz... hakkınızı alın... v.s....» Başına böyle adi bir iş gelen bir adam kendi çapağı dururken başkasının gözündeki çapağı göremez... Önce kendi ezilmesini halletsin ki, sonra başkasını kurtarsın. Bundan şu nu çıkardım; seyircinin merakla beklediği bir noktada Güner Namlı sözde eylembaz cümlelerini sıralıyor.

Şimdi bu iğfal olayının lüzumsuz olduğuna inanıyorum. Bu sadece yazarın istediği için olmuş bir vak'adan ileri geçemiyor. Siz, Güner Namlı, böyle istediniz diye Reis Zavallı bir kızı iğfal edebilir belki, ama; sizin bu kızın şahsında milyonlarca insanın en kutsal saydığı «Aile kudsiyetini» iğfal etmeye kalkmanız asla olamaz. Realite yapayım derken realiteden ayrılmayınız. İstisnaları topluma mal etmeye kalkmayınız. Ayrıkları temizleyeyim derken yıllanmış semerdeki ayrıkları tekrar verimli topraklara ekip onu mahvetmeye hakkınız yok.

Hele o İsmail efendinin Allah'ı huzuruna bir çağırışı var. O ne öyle Kul Allah'ın huzurunu kabul edilir, Allah kulun değil. Güner Namlı bunu da sanatkârane (!) şekilde şöyle ifade ediyor.

İsmail —« Ey gözel Allahım!. gel şöyle baş başa oturalım, konuşalım. Biraz da, bu fakir kuluna bak. Biraz da Kontak Rahmi'ye bak..» Bir sandalyeye minder atarak Allah'a yer veriyor. Oturup konuşuyorlar. Bari gökten zenbille bir şahıs indirip de Allah'ı seyirciye gösterseydiniz. O zaman gazeteler sizden daha uzun bahsederdi ve «Tanrı Musa'dan sonra Fatih tiyatrosunda göründü...» derlerdi. Kul Allah'tan dileyebilir. Kul Allah'ın huzurunda eğilebilir. Siz Güner, Namlı, Çiftlik reisinin karşısında el pençe duran bir adamı nasıl oluyor da Allah'la konuşturabilme cesaretini kendinizde buluyorsunuz? Haşa! İsmail Mehdi mi be? İnananların bu kutsal duygusuyla alay etmeye hakkınız var mı? Allahla alay-ı kalkışmaya hakkınız olabilir mi? Bu, rüzgarı kıskanan sivri sinek hikâyesine benzemiş.. Eğer kutsal duygularla ve yaşayan değerlerle alay etmek tiyatroysa, işte böyle biliniyorsa, sanat bu deniyorsa biz de daha çok yaya yürürüz...

Yusuf'un yağmur altında milleti temizliğe davet edişi var. Orası Finten'deki Davalaciro'nun gemi sahnesini andırıyor. Zaten dekor Fintendeki geminin kamarasından ileriye geçememiş. Davalaciro nasıl yere yatıp da «ahh! Beybi..» diye bağırıyorsa, Yusuf da yere yatıp «Ahh!. Elif» diye bağırıyor Nasıl Davalacira merdivene çıkıp da ayakta seyirciye sırtını dönüp dikeliyorsa. Bunda da Yusuf çardağa saçrayıp seyirciye sırtını dönüyor. Dekor, bir alem zaten; dökülüyor... Müzik çok zayıf. Işıklar biraz normal.

Eserin sonunda kızın babası reisi öldürür. Rahmi ile Hatice de evlenirler.

Buradaki bahçıvanı görünce Turgut

ın «Duvarların Ötesi» ndeki dör
hkumu hatırladım Zayıf olan tip
:uvvetlisi bahçıvan, Yusuf ve İs-

· Namı: bu son tabloda sözde
ı» temizledi...
ıki, bizce ayrıklar bütün tarlayı
rıklar beyinlere de ağlar attı.
kafaları işlemez hale koydu. İş-
nan beyinlerdeki ayrıklar temiz-
zaman bütün tiyatrolarda gerçek
hikâyelerini seyredebiliriz. Ger-
'ün hayatını görürüz.

a yıl Sayın Belediye Reisi Fahri
Her şey milli olacak, milli eser-
m.» demişti, Harbiye tiyatrosu a-
Gariptir ki, orada bulunanlar-
ek alkış bile çıkmadı. Ve ben bu
ıkmayışının anlamı perdeler ilk
ınca anladım. Zira ilk oyun Gol
ı bir ermeninindi ve adı «Yalan-

san'ata saygı duyarız, biz sanat-
arız. Biz sanatkârı destekleriz.
ıl? Bizi yaşatırlarsa. Bizi tanıtır
zim hayatımızı dile getirirlerse.
yle ayrık misâli zihinlere nifak
ün beyinleri ayrıklı bir tarla hali
meye çalışırlarsa, işte onların ha
u muazzam tarla karşısında bir
olusu ottan ileri gidemez.

Nasreddin Hoca fıkrasını hepiniz
. Bir gün hoca yolda giderken
rüklü eşeğe çalmış kipriti, eşek
tutuşunca peşinden de «Haydi gö
i göle.» diye bağırmış.

bir gün kendisile beraber ayrık-
semer tutuşup da onu taşıyan
düşünce, o zaman bir daha ayrık
remez Zira hepsi boğulur, hepsi çü
r taraf tertemiz olur.

TARIK BUĞRA'NIN YENİ ROMANI

Milliyetçi yazarlarımızdan Tarık Buğra'nın «İbiş'in Rüyası» romanı Hisar Yayınları arasında neşredilmiştir.

Bundan önce de Küçük Ağa isimli romanıyla, İstiklâl Harbine katılan Anadolu halkının derin psikolojisini işleyen romancımız bütün takdirleri üzerine toplamıştı. Kıymetli yazarımız Tarık Buğra, şimdi aylık san'at ve edebiyat mecmuası Hisar'da hikâyeler yazmaktadır.

TÜRK TARİH KURUMU VII. KURULTAYI

25 - 29 Eylül 1970 tarihleri arasında Türk Tarih Kurumunun VII. Kurultayı toplandı ve çalışmalarını bitirdi.

Kurultayda üzerinde durulan konuların çoğu Yunan ve Roma tarihiyle ilgili. T.T. Kurumu Selçuklu tarihine, Gaznelîler'e, Karahanlılar'a ve Altınordu İmparatorluğuna ait çok az araştırma yaparken, Anadolu'daki Yunan ve Roma kalıntılarının tespiti hususunda büyük gayret göstermektedir.

Bilindiği gibi Türk Tarih Kurumu «Uluslararası Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Kurumu» üyesidir. Ayni kuruma Rusya, Romanya, Yugoslavya ve Polonya gibi komünist devletler de üyedir. Bu sebeple kurutaya davet edilenler arasında yahudi ve komünist tarihçiler büyük bir yekûn tutmuştur.

Buhranlarımız

AHLÂKÎ BUHRAN

Hüseyin GÜLERCE
(Y. Ö. O. Fizik Bölümü)

20. yüzyılın ikinci yarısını da aşan insanlık, ne yapacağını şaşırmış adetâ bunalmış haldedir. Teknik sahadaki birçok ilerlemelere rağmen, ızdırap, açlık, sefalet ve zulüm bitmemiş, beşeriyet arzu ladığı huzura kavuşmamıştır. Şu an bütün dünya bir arayışın içindedir. Ne yazık ki, bu arayış hâlâ hedefsizdir. Çünkü buhranların gerçek sebebi teşhis edilememiş, düşman tesbit olunmamıştır. Bütün bir insanlık gibi milletimiz de topyekûn bir buhranın içindedir. Ahlâkî buhran da millet buhranının ayrılmaz bir parçasıdır.

Ahlâk; ferdin ve cemiyetin şahsiyetinin iradi olarak bir ideolojiye bağlanması demektir. İdeolojimizin yaşanır olduğu devirlerde ahlâkımız yüksek ve tamdı. Ne var ki, bağlı olduğumuz temiz akide düşman saldırılarına maruz kaldı, ondan feyz alan kültürümüz dejenere oldu. Ahlâkımızın geçirdiği bugünkü sarsıntı, imanımızı da zedeledi. Zira, ahlâk imanın muhafaza zarfıdır. Ahlâk yıkılırsa, milletin temeli olan hayat ideolojisi çöker. Dolayısiyle o millet, düşmanlarının darbeleriyle tarih sayfasından silinmeye mahkûm olur. Ahlâkî vasıflarını kaybeden eski Yunan ve Roma'nın çöküşü ortadadır.

BUHRANIN TEZAHÜRLERİ

Şimdi ahlâkî buhranın milletimiz ve dünya milletlerindeki tezahürlerini görelim. Maliye Bakanlığının açıklamasına göre, Türkiye'de en kârlı iş oyun salonu ve genelev işletmektir. Bugün delikanlı çağına giren gençlerin % 65 i genelevlere devam etmektedir. Genelevler, barlar ve benzeri fuhuş yerleri, müstehcen edebiyat, hayasız bir seks, aleni ve resmi fuhuş bütün dünyayı sarmış vaziyettedir.

İtalya'da bir milyon fahişe vardır. Atina'da her yıl yüzbin kürtaj vakası olmaktadır. Bu rakam Türkiye'de beşyüz bini bulmaktadır. Ve bu yüzden ölenlerin sayısı on bindir. İşte medeniyet (!). Bile bile ölüme terkedilen insanlar. Bütün

çığırından çıkmış vaziyette. İngil-
son çıkarılan bir kanunla homo-
k serbest bırakılmakta. Sadece
'da dört milyon homoseksüel
bnan ahlâk yönünden bütün Orta
tehdit eder hale gelmiştir. Baş-
eyrut; kadın, kumar ve eroin pa-
uştur. Uyuşturucu maddeler gün
salgın halinde bütün dünyaya
r. Londra Üniversitesinde, öğren-
% 4 ü Marijuhana denilen uyuştu
adde müptelâsıdır. Hatta, Ameri-
öğrencileri L.S.D. ve Marijuhana
ğına bir profesör teşvik etmek-
os Angeles'de ise uyuşturucu mad
nların hepsi yüksek okul öğrenci-

ya gençliği bu haliyle sefil ve pe
ırumdadır. Çeşitli sapık yollardan
i tatmine çalışmaktadır. Hippilik
sadece bunlardan birisidir. Son
ençliği cinsiyetinin ayırdedilmesi-
ân bulunmayan bir nesil olmuş-
kaklar her adımda, kız mı - er-
? sualini zihinlere dolduran bir yı-
ip mahlukla (!) doludur.
ün bunların sebebi nedir? Bu
r maddecilerin dediği gibi zaru-
«aşama» mıdır?. Tarihi materya-
bir neticesi midir? Okullarda cin-
n verilmediği için midir? Evet
a gerçek sebebi nedir?

L SİSTEMLER

eri hadiseler tam ve doğru bir iza-
ktirmektedir. Madem ortada bir
r. Sebepsiz de değildir. Önce, buh-
dir? sorusunu cevaplandıralım.
; fert ve cemiyet hayatında görü-
rmal hallerin devamıdır. Eğer bir
fert ve cemiyetin bünyesinin ka-
ıa aykırı ise buhran doğar. Nasıl ki, 40 numaralı bir ayakkabı 42 numaralı ayağa giydirilir de ayak sancımaya başlarsa, cemiyet de öyledir. Zorla tatbik edilen gayri milli, gayri insani ve gayri ahlâki sistemler de buhranların tek mes'ulü olurlar. Bugün sol diye adlandıracağımız bu sistemler başta Beynelmilel Yahudilik ve ittifakı Beynelmilel Hristiyanlıktır. Beynelmilel Yahudiliğin icadı olan Kapitalizm ve Komünizm bugün bütün insanlığı bir ölüm çukuruna itmekle meşguldür. Biz genel olarak buhranların sebebinin yahudilikle hristiyanlığın ittifakı olduğunu anlatmaya çalışacağız.

Bilindiği gibi Yahudilik muharref Tevrat'a bağlı kalarak bir cihan diktatörlüğü hayali peşindedir. Tevrat'a göre, milliyet ve din ayrılıklar. ortadan kalkacak. bütün insanlar, yalnız insanlık adı altında birleşecektir. Zira ahlâksız. sefih, egoist bir toplum hayvan sürüsünden de rahat güdülebilir. İmanlı ve ahlâklı toplumlar ise düşmanlarına teslim olmazlar. Bunun için Beynelmilel Yahudilik bütün milletlere karşı bir ahlâksızlık savaşı açmıştır. Unutulmamalı ki, Türkiye'de ilk defa genelev, meyhane ve benzeri yerler Yahudi ve diğer azınlıklar tarafından açılmıştır.

SİON PROTOKOLLERİ

Tevrat; ilkçağın, tertiplenmiş ve zamanımıza kadar getirilebilmiş bir kitabıdır. İlkçağdaki toplumlar üzerinde büyük tesirleri vardır. Yunan felsefesi bir nevi Tevrat tefsirinden ibarettir. Eflâtun ve Aristo daha bu devirde çocuk sayısının sınırlandırılmasından yanaydılar. Yunan düşüncesi, dolayısiyle Roma hukuku (ki bugün Türkiye'deki hukuk bundan mülhemdir.) üzerindeki tesirleri dikkati çekmektedir. Zina sözünün Tevrat'da olduğu

kadar sık sık yer aldığı bir kitap yeryüzünde henüz yazılmamıştır. Tevrat'ın ifadesine göre, Yahudi milleti zinaya son derece düşkün, şehvetinin esiri bir milletir.

Beynelmilel Yahudilik, Hristiyanlığı ta başlangıcında himayesine almıştır. Hristiyanlığı Hz. İsa'dan sonra bozarak yayan ve bugün Hz. İsa'nın vekili (!) olarak bilinen Sen Paul bir yahudidir. Görülüyor ki, İncil de Yahudi hahamları tarafından tahrif edilmiştir.

Haham Reichhorn, 1869 senesinde Prag'da Hahambaşı Simeon - Ben- Yhuda'nın mezarı başında söylediği nutukta; «Hristiyan kadınlarının dinlerinin usul ve ameline bağlılıklarını gevşetmek için serbest izdivaç fikrini yayalım.» demiştir. Bugün Amerikada, eşlerini değiştirenlerin açmış olduğu kulüplerin hızla artması, İsveç'te grup evliliğinin kurulması, hep verilen bu direktifin bir neticesidir.

Ayrıca Siyonist cemiyetleri 1897 senesinde İsviçre'nin Bâzel şehrinde toplanarak «protokoller» adı verilen 24 maddelik bazı kararlar almıştır. Protokollerin olaylara uygunluğu, olayların ise protokolleri tefsir ve izah eder mahiyette olması, protokollerin bir hayal ve nazariye olmayıp, gerçekten safha safha tatbik edilen bir plân olduğuna şüphe bırakmamaktadır.

Madde: 1 — «Genç nesilleri ahlâka aykırı telkinlerle bozmalıdır.» Bu maddenin nasıl harfiyen tatbik edildiği yukarıda saydığımız misallerde açıkça görülmektedir.

«Basın söz serbestisinin maddi bir tezahürüdür. Fakat devletler bu kuvvetten faydalanmasını bilemedikleri için, bu da elimize geçmiş bulundu. Bu kuvvet sayesinde gölgede, yani ikinci plânda kalmakla beraber nüfuz sahibi olduk.» (1)

Evet, basın bütün dünyada Yahudilerin elindedir. Bu Türkiyede de böyledir. Yahudi Simavi kardeşler bu sahada bir tröst bulmuşlardır. Hürriyet, Günaydın, Yeni Gazete, Saklambaç, Hafta Sonu, Pazar mecmuası bu tröste dahil olanların bazılarıdır. Basın sayesindedir ki, Beynelmilel Yahudiliğin kontrol ve murakabesi olmadan cemiyete hiçbir haber intikal edememektedir. Nihayet ortada fikirlere yeni istikametler verebilecek kendilerinden başka kimse de bulunmadığından herkes bu Beynelmilel kuvvetle hemfikir olmuş sayılabilir. Bir misal olmak üzere şunu söyleyebiliriz; Hürriyet gazetesi İstanbul'da Yahudi, Hristiyan veya Türkiye'deki gayrı milli kapitalist sistemden vurgun yapanların çocuklarının seks partilerini ve faşing rezaletlerini, baş sayfalarda boy boy fotoğraflarla teşhir etmektedir. Türk gençliğine nazaran gayet azınlıkta olan bu gurubun gayri ahlâki yaşayışlarını, sanki bütün gençlik bu haldeymiş gibi bir his verdirtmek için uğraşmaktadır. Böylece diğer masum, saf Anadolu gençliğini de bu yola teşvik etmektedir. Ha keza, dönme Yahudi Apdi İpekçi'nin Milliyet gazetesi ile bir masonun kurduğu Cumhuriyet de aynı menhus gaye için değişik yollar deneyen gazetelerdir.

Protokollerdeki maddelere devam edelim: «Hristiyan gençliğini yanlış esaslar üzerine bina ettiğimiz prensip ve nazariyelerle şaşırttık, ahlâkını bozduk. Fakat bütün bunlar tarafımızdan mülhem idiler» (2). «Bir taraftan halka yeni meşguliyetler temin etmekle beraber, diğer taraftan da işleri yine ve hemen hemen

kamette yürüteceğiz. Şu kadar
n düşünmek yolundan dönmesine
verilmemesi icap edeceğinden on-
ıar, eğlence ve sefahat yerlerinde
genelevlerde oyalamak ve bu su-
kkarrer olan yolu takip etmelerini
altına almak bir zaruret olacak-

ıca Yahudiliğin ön karakolu olan
ocalarının hürriyet, adalet, eşitlik
ıları altında ayni gayeye olan
ri de küçümsenecek gibi değildir.
de 10 bin ilâ 20 bin arasında ma-
ulunduğu da düşünülürse, ahlâk-
nasıl körüklendiği kolay anlaşıla-

ık kenarlarında, sokaklarda kol
birlerine sarılarak sevişen çiftler
törlerimizdir.» (4)

artık Allah'ı hayat gayesi ola-
ımıyoruz. Biz bir gaye yarattık.
Allah değil beşeriyettir.» (5).
müesseselerin yanında bize lise-
yük psikolog diye yutturulan Ya-
cud'ün zina ve fuhşun her şekli-
ve normal gören telâkkileri,
aileyi yıkan nazariyeleri; kadın
şitliği perdesi altında, kadının
ddesi haline getirilmesi millet ah-
kemirmektedir

NELMİLEL HRİSTİYANLIK

di de Yahudilik ile ittifak halin-
Beynelmilel Hristiyanlığın da ay-
ler için çalıştığını görelim. Ayva-
urulmuş olan İkonomos mektebi-
eflerinden biri de şuydu:
ide 5 «Türk Milletinin ahlâkını
milliyet ve din duygularını za-
k.»
olarak 1968 de New-York'ta top-
seks kongresine Kuzey ve Güney
Amerika'dan erkek ve kadın olmak üzere 18 din mensubu katıldı. Ayni kongrede Michigan'daki Nazareth Koleji'nde öğretmenlik yapan Rahibe Aloysins Schaldenbrand doğum kontrolü ve seks ilişkileri üzerinde heyecanlı bir konuşma yapmıştır.

Hristiyanlık da tıpkı diğer sol sistemler gibi insan bünyesinin kanunlarına zıttır ve buhranlara yol açmaktadır. Bunun en bâriz misali, bu yıl Danimarka'da açılan seks fuarında görülmüştür. Rahip ve rahibelere evlenme yasağı koyarak insanın tâbi olduğu kanunlara sırt çeviren Hristiyanlık, daha ilk günde bu fuara kaçak giren 25 bin papaza mani olamamıştır. Ayrıca, kiliselerde rahibelerin düzenlediği seks partisi skandalları, günlük gazetelerde rastlanan olağan hadiseler olmuştur.

Bütün bunlar gösteriyor ki, sol sistemler er veya geç yıkılacaktır. Bu bünyeleri icabıdır.

SON SÖZ

Sonuç olarak da şunu söyleyebiliriz: Ahlâk buhranımız ideolojiler çarpışmasın da şimdilik yenik düşen millet ideolojisinin gayrı resmi hale gelmesinden doğmuştur. İdeolojimiz sarsıldığı için ahlâkımız da kriz geçirmektedir. Milli kadroların önderliğinde yapılacak, kendi iman, ahlâk ve kültürümüzü ihya hareketi buhranımızı topyekûn ortadan kaldıracak, ve arayış içinde olan insanlığa ışık tutacaktır.

---

(1) Siyon protokolleri. Fasıl II.
(2) Siyon protokolleri: Fasıl 9 .
(3) Siyon protokolleri: Fasıl 13.
(4) Mason locası bültenlerinden.
(5) Meşrık - Azamı zabıtları 1913 .

KÜLTÜR SAVAŞI

Ahmet CANOĞLU
Y. Ö. O. Mezunu

Beşer tarihi tetkik edilirse 19. yüzyıla kadar savaşlar, umumiyetle cephelerde bilfiil silahlı mücadele şeklinde cereyan etmiştir. Bu harp şekline sıcak harp dendiğini biliyoruz. Fakat 19. asırdan itibaren zalim devletlerin yavaş yavaş harp şeklini değiştirdiklerini görüyoruz Artık harpler cephelerde toplarla, tüfeklerle olmuyor. Elde toptan, tank ve tüfekten daha tesirli propaganda, neşriyat ve fikir gibi kuvvetler varken ne lüzum var topa, tanka, tüfeğe?

Bugün, Dünya politikasına yön veren Yahudilik bu psikolojik harp vesitalarının her nevisinden istifade etmekte ve menfur ideolojisini adice körpe dimağlara empoze etme gayretini göstermektedir. Daha düne kadar ecdadımızın atının üzengisini öpmeyi kendileri için büyük bir şeref payesi sayan millet düşmanları ve onların uşakları, bugün tarihin şerefi olan milletimizi yok oluşa sürüklemek için, cephelerde bükemediği bileği öpme yoluna giderek bileğe kuvvet veren dimağı değiştirmeye çalışıyorlar. Bir milleti değiştirmek için, onun kültür, ahlâk, iman ve ideolojisini değiştirmek kâfidir. İnsanın hareket ve davranışlarının değişmesi ,bunlara yön veren şuurunun değişmesi ile mümkündür. Cemiyetleri de canlı birer bütün olarak mütealâ edersek, cemiyetinde değişmesi, cemiyeti tanzim eden hayat nizamının değişmesine bağlıdır.

Daha düne kadar Avrupa'nın ahlâk, kültür, adalet ve medeniyetimize hayran kaldığı şerefli milletimiz, bugün buhranlı ve sıkıntılı günler yaşamaktadır. Bu ise bünyemize uymayan gayri millî kültür ve ideolojilerin millet bünyesine zorla tatbikinden meydana gelmektedir. Bugünkü cemiyetimizde zayıf iradeli, menfaatçı, kozmopolit ve materyalist insanlara rastlanıyorsa bunlar kendiliğinden cereyan eden hadiseler değildir. Bu tip insanlar materyalist kültürün zihinlere, daha küçük çağlardan itibaren çeşitli propaganda vasıtalariyle şırınga edilmesinden yeşermektedir.

Bugün milletimizin ahlâk ve kültürünü yıkmak için, bütün şer kuvvetler elele çalışmaktadırlar. Millet hayatının dumura uğratılması ve bünyemizdeki buhranların gün geçtikçe artması, aslında

alınmış bir kararın tatbikinden
ı gelmektedir. 1945 teki Yalta
ısında Türkiyenin önce Hristiyan
ası sonra Komünistleştirilmesi ka
gün Türkiyemizde semeresini ver
oredir. Yalta Konferansının milleti
erindeki tatbikat. topla. tüfekle ol
r. Fakat en tehlikeli harp nevi
ikolojik ve kültürel harple yapıl-
yapılmaktadır. Millet hayatının
kavuşması Türkiye'de gayri mil-
irlerin tasfiyesi ve bunun yanında
ültürümüzün ihyası ile mümkün-
ksi halde yapılan bütün didinme
retler bir fayda temin etmeyecek-

ndistanda İngilizlerin hakimiyeti.
misyonerlerinin çalışmalarıyla sağ
niştir. Hintli öğrencilere logaritma
nin ezberletilmesi mecburiyeti, şuur
köleleşmesi ve dumura uğratılması
nun neticesinde kendiliğinden İngi-
kimiyetinin sağlanması için zaruri
üştür. Bir iki yıl sonra Hindistan'-
olan istatistiklere göre okula de-
den öğrencilerin % 75 inin akıl has
lduğu veya akli muvazenesinin bo-
lduğu tesbit edilmiştir. Hindistan'da
İngiliz Kolejlerinin yaptığı bu tah-
bugün Türkiye'mizde yabancı okul-
Kolejler vasıtasıyla yapılmaktadır.
men hıristiyani kültür ve adetlerine
ğitim yapan bu misyoner yuvaları
lmadıkça Milletçe kurtuluşumuz
ün değildir. Bulgar ve Ermeni Ko
larını yetiştiren Robert kolejleri
riyosları yetiştiren Ruhban okulla-
benzeri misyoner yuvaları mutlaka
ımalı ve milli kültürümüz mutlaka

Yazarlar Birliğine Kimler Hakim

P. E. N. Club Yazarlar Derneğinin 10 Ekim akşamı yapılan, açık oturum sayılabilecek toplantısında hümanizma tartışılmıştır. Ele alınan konu şudur: «Günümüzde hümanizma: Bir can çekişme mi, yoksa bir yenilenme mi?» Açık oturumu Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden yahudi asıllı Prof. Vehbi Eralp yönetmiştir.

P.E.N. Kiub ise mason localarının kültür faaliyetlerini yürüten bir mason klübüdür. Kemal Bilbaşar adlı solcunun «Cemo» adlı eserinin UNESCO tarafından basılmasını da P.E.N. Klüb teklif etmiştir.

Tartışılan konu aynı zamanda, 19 - 21 Ekim tarihinde Belgradda Sırp Yazarlar Birliğince düzenlenen ve Yaşar Nabi'nin de katıldığı bir açık oturumda da ele alınmıştı.

Hümanizma: Herkesi sevmek, «insancıl olmak», yani dost, düşman, yahudi, hristiyan kim olursa olsun insanlara sevgi beslemektir ki, masonluğun gerçekleştirmek istediği gayelerden birisidir.

Açık oturuma Cavit Orhan Tütengil, Azra Erhat, Ahmet Emin Yalman, Tahir Alangu ve Yaşar Nabi de katılmıştır. Bizce tartışmanın gayesi, 19 - 21 Ekim tarihinde Belgrattaki açık oturumda konuşacak olan Yaşar Nabiye, neleri konuşacağını hatırlatmaktan ibaretti.

Yaldızlı Sloganlar İhanetleri Gizliyemez

«BAĞIMSIZ TÜRKİYE» NEDİR?

PINAR

Bilhassa Üniversite civarından geçerken duvarlara bir takım yazıların yazılmış olduğunu görürüz: «Bağımsız Türkiye» «Milli Demokratik Devrim» v.s. Bunları okuyunca kendi kendimize.

— Türkiye bağımsız değil mi yani? Devrim de ne demek? diye sorular sorarız.

Türkiye'nin hür ve müstakil (bağımsız) olması, kendi yağı ile kavrulması yabancıya muhtaç olmaması hepimizin istediğidir. Sağlam, haşmetli bir devletimizin olmasını, bütün dünyada sözü dinlenir bir millet olmamızı kim istemez ki?

Meseleye bu açıdan bakarsak «Bağımsız Türkiye» sloganı bize bir hayli cazip gelir.

Ancak ne var ki, çözü dahil, sözün çıktığı ağızı incelememiz çok defa işimizi kolaylaştırır. Hadiseyi bütün açıklığı ile ortaya koyuverir.

Şu halde «Bağımsız Türkiye» sözünün ne maksatla kullanıldığını anlayabilmemiz için bu sözün kimler tarafından söylendiğini gayet iyi bilmemiz gerekir. Eğer bu kişiler milletin değerlerine bağlı iseler yani, inancı, ahlâkı ve kültürü ile milletle aynı safta iseler bu söz bir iyi niyetin mahsulüdür. Yok, yabancı düşüncelere, kültürlere esir olmuşlarsa «Bu sözün altında mutlaka bir şey var» Bunu bir araştırmak lazımdır» demek ilmi zihniyet icabıdır.

Dikkatli bir tetkik yapılırsa «Bağımsız Türkiye» diye bağıranlar Marx'ın Lenin'in doğum ve ölüm yıldönümünde an-

eri düzenledikleri ve materyalist
e sahip oldukları görülür. Bilin-
Marx, komünizmin kurucusu, Le
tbikatcısıdır. Materyalist kültür
kültürümüzle taban tabana zıt
dür.

ılde «Bağımsız Türkiye» cazip
masına rağmen, bunu söyleyenle
hür ve müstakil olmak değil-
ancak milli kültüre bağlı olanlar
in kalkınmasını ve eski azame-
nasını ister. Gayri milli, gayri
ltürlere satılanlar ise sadece e-
hizmet ederler.

msız Türkiye» veya «Tam ba-
rçekten demokratik Türkiye»
ürkiye'deki yerli komünistlere
an verilen bir talimattan iba-

ıdaki bütün komünistlerin bey-
r yayın organı olan «World Mar
w» nin Ekim 1967 sayısının 36.
şöyle denmektedir.

İnistler, radikal demokratik ye
uluş, HÜR BAĞIMSIZ ve DE-
İK BİR TÜRKİYE için mücade
emperyalizm aleyhtarı her türl
görüşe sahip kimselerden müte-
MİLLİ CEPHE kurulması için
ılunmaktadır.»

aklımıza şu soru gelir. «Bağım
e» diye bağıranlar mademki ka
Moskova'ya bağlı, bunlar niçin
açıktan propaganda etmiyor
cazip sözlerin arkasına saklanı-
ını niçin ihtiyaç duyuyorlar?
nistler uzun tecrübelerden son-
nemleketlerinde Asya ve Afrika
lan doğruya komünizmi propa-
rek, iktidara geçememişlerdir.
olarak, birleşik cephe taktikleri
cazip sloganlarla subay, öğrenci ve mü-
nevverleri ortak cephelerine alırlar, sonra
bunları yapacakları ihtilalde maşa olarak
kullanırlar. Bu durumu MAO denilen Şe-
refsiz şöyle izah ediyor:

«Sosyalistler, bazı idealistlerle, hatta bazı dindar unsurlarla siyasi faaliyet için anti—emperyalist (Bağımsız) ve anti —feodal (Demokratik) bir cephe kurabilirler, fakat biz onların idealizmini veya dini doktrinlerini asla kabul etmeyiz.» (Mao Tse Tung, Yeni Demokrasi, Sahife 64)

Şu halde komünistler tarafından söy-
lenen bu cazip sözlerin hedefi, bu milletin
öğrencisini, öğretmenini, subayını memu-
runu ortak bir cephede toparlamaktır.
Sonra da topladıkları bu fertlerle ihtilâle
gitmektir.

Komünistler, ihtilâlle iş başına geçin
ce, az önce beraber oldukları gafil yardım
cılarını teker teker keserler. Komünistle-
şen bütün memleketlerde bu iş hep böyle
olmuştur. Meselâ Rusya'da, Komünistler.
Çarlığı devirmek için, subaylar öğretmen
ler öğrenciler ve diğer partilerle ortak
cephe kurup anlaştılar. İhtilal oldu. Sonra komünistler, kendi dışlarında kim var
sa kestiler. Komünistlerle beraber çalı-
şanların akıbetleri daima budur.

«Bağımsız Türkiye» gibi komünist
sloganlarına kanıp komünistlerin ortak
cephesi içine düşen ve bu melûn işbirliği
ni devam ettiren fertler kendilerini bekle
yen şu iki akibet hakkında ciddiyetle dü-
şünmelidir. Ya Komünistler tarafından
yok edilecekler, ya da uyanan milletin
haklı darbeleri altında kahrolacaklardır.

Çıkar yol, komünistleri yalnız bırak-
mak ve milletimizin tertemiz kültürüne
sarılarak mücadele vermektir. Eğer mil-

MALARZGİRT'TEN İSTANBU'LA

SAİM OKAN
Y. Ö. O. Botanik Bl.

26 Ağustos 1071. Yeni yeni fetih yolları açacak, İslâm âlemine zafer getirecek ve tarihe altın harflerle yazılacak bir muharebe henüz başlamamış. Van gölünün 45 kilometre kuzeyinde Malazgirt ovasındayız, 200 Bin Bizans ordusuna karşı, morali son derece yüksek olan, büyük bir vakarla ve mukaddes imanın verdiği sabırla muharebe saatini, tıpkı oyuncağına kavuşmak isteyen çocuk misali bekleyen 50 Bin Müslüman Türk. Ulu hakan Alpaslan'ın yönettiği bu coşkun sel, cuma namazını huşu içinde eda ettikten sonra muharebe meydanında saf bağladı. Alpaslan Gazi, kefenini sırtına giyerek askerlerine hücum emrini verdi. İman seli avına doğru süzülen atmaca misali saldırıyor, vuruyor, vuruyor... Harp tekniği, zeka, iman ve bu imandan doğan güce malik Türk ordusu muzaffer oluyor. İslam Alemi sevinç içinde Hıristiyan alemini kara bulutlar kaplamış. Esir Bizans imparatoru Diogenes, Alpaslanın çadırında ve Hakanın yanıbaşında oturuyor. Kendisine nasıl bir muamele edilmesi beklediği sorulduğunda alınan cevap çok enteresan Diogenes ya öldürüleceğini ya da zincire vurulacağını, şehir şehir dolaştırılacağını söylüyor. Fakat Alpaslan bağlı olduğu ideoloji'sinin bir neticesi olarak esirlere zulmetmiyor, imparator Diogenes ve maiyetine izzet ve ikramda bulunarak serbest bırakıyor. İşte gerçek bir insanlık örneği...

Malazgirt zaferi Anadoluyu İslam Alemine açtı. Dalga dalga ilerliyen Müslüman Türk ordusu [illegible] zafere koşuyordu. Ard arda Bizans kalelerini alan bu iman selinin dudaklarından şu mısralar dökülüyor olmalı idi :

«Dalga dalga ilerler sancaklarımız.
Sancaklar altında cenge hazırız.
Cenk için coşarız arslanlaşırız
Durduramaz bizi Urum elleri.»

Fetih Sırası İstanbul'da... 1953 Mayısında İstanbul (Bizans — Kostantiniyye) da düşüyor.

«Osmanlı Ordusu şehre girdikten sonra silahla karşı koymayan insanların öldürülmemesi emrini aldı. Ve şehirde emniyet, asayiş derhal tesis edildi.

Fatih Ayasofya'ya geldi. Korkularından secdeye kapanan onbinlerce Bizanslıya: (Kalkınız. Ben Sultan Mehmet hepinize söylüyorum ki, bu andan itibaren artık ne hayatınız ne de hürriyetiniz hususunda gazabı şahanemden korkmayın).

Bu anı gören bir hıristiyan tarihçi hadiseyi şöyle tasvir ediyor:

Sultan Ayasofya'nın önüne gelince atından indi. Patrik ve bütün halk yerlere kapanarak bol bol ağladılar. Fakat Sultan onlara eliyle susmalarını emretti. Sükûnet tesis edince Patrik'e; (Ayağa kalk, ben Sultan Mehmet, sana ve arkadaşlarına ve bütün halka söylüyorum ki; bu günden itibaren artık ne hayatınız ne de hürriyetiniz hususunda benim gazabım dan korkmayın). (1)

«1453 senesinde İstanbul Fatih tarafından feth edilir edilmez İstanbul'un imarına başlanmıştır...»

...Türk devlet adamları ve Türk zenginleri şehrin imarı için büyük para har-

rak şahısları, gerek aileleri ve
num için binlerce bina inşa ettir

ulun fethi hıristiyan dünyası i-
nüm noktası oldu. Bizans impa
un yıkılışına rağmen, İslam'ın
mahasıyla kilise yaşayabildi.
let tesis edildi. Hiçbir yağma-
verilmedi.

e dindaşlarına düşünülemeye-
yapan Fransız Alman ve İtal-
ir hareketini göz önüne sere-

s'ı Türklerden korumak mak-
üp edilen 4. Haçlı seferi, İstan
iyle neticelenmiştir.
dnan 1203 de Yeşilköy'e gelen
u arasında Venediklilerde var-
yıl bizansın zenginlikleri karşı
ri kamaşan görgüsüz ve sefil
İstanbul'u almayı düşündüler.
ordusunu kesin bir savaştan
up eden Fransız İtalyan ve
3 Nisan 1204 sabahı şehre gir
ün üç gece İstanbul şehri La-
ndan feci bir yağmaya maruz

meskenler sanat abideleri
yağmadan kurtulamadı.
r taarruza uğradı. On binlerce
ılıçtan geçirildi. Bu yağmaya
muharipler değil katolik ra
tirak etti. İstanbul'da ticaretle
k azınlığı şehirden çıkarıldı.»

a dünyaya insanca yaşamayı
adımızla medeni maskeli avru
rşılaştırılmasına okuyucuları-
rak İstanbul'un Fatih tarafın
n sonra Yunan politikasını in
geri dönelim.
palikaryalarının Türkiye ve
hindeki politikası 1071 den

başlar ve 1453 de katmerleşir. O tarihten itibaren Müslüman Türkün anadoludan atılması ve imha edilmesi için en iğrenç tuzaklar hazırlanır.

Düşmanına bile lütuf elini uzatan ecdadımızın tavrına karşı, imparator Kostantin esir ettiği 260 Türk'ü burçlar üzerinde bizzat Türklere karşı başlarının vurulmasını emrederek vahşiliğini, barbarlığını isbat etmiştir. Bu cinayet 15 Mayıs 1919 da İzmir rıhtımında tekrarlandı. Şimdide Kıbrıs'ta Batı Trakya'da aynı canilik devam ettiriliyor.

Yunan idaresi tarih boyunca terör, cinayet, vahşet esasları üzerine bina edilmiştir. İşgal ettikleri yerlerde katliamlar yapmışlar, dini müesseseleri tahrip ve imha etmişlerdir.

II. Dünya harbinden sonra Beynelmilel Hristiyanlığın hain temsilcileri tarafından İstanbul işgal edilmişti. Çengelköy ve Beykoz arasına yerleşen hain Yunan, yerli Rumların da yardımı ile evleri basıyor, kadınların ve kızların ırzına tecavüz ediyor, her taraf yağmaya maruz kalıyordu.

Yunan palikaryaları aynı şenî cinayetleri batı Anadoluda da tekrarladılar. Bütün bu cinayetler Megola idea ve Enosis adına yapıldı.

MEGOLA İDEA VE ENOSİS

Megalo idea, İstanbulun işgal edilmesi, Doğu Roma imparatorluğunun ihyası, Türklerin Anadolu'dan atılması ve imhası manasını taşır. Enosis ise, Kıbrıs'ın Yunanistana ilhak politikasıdır.

Yunanistan ve yunanistan ile işbirliği yapan patrikhane yıllarca ecdadın ulvî müsamahası altında yaşadı. Fakat devletimizin zaaflarından istifade etmesini bildi. Sinsice çalışarak milleti arkadan vurdu. 1820 de Yunan isyanı başladı. Bu

ve Kıbrısı da tutuşturdu. Böylece megola İdea fiiliyata döküldü. Bu isyanlar binler ce müslümanın kanını akıttı. Tarihe kara harflerle yazılan en caniyane cinayetler işlendi. 1826 da ordumuzun da geçirdiği reformdan sonra sayıca azlığını fırsat bilen Yunan çalışmasına hız verdi. 1866 da Girit'te Müslüman katli amı düzenlendi. 1908 yıllarında Girit tamamen elimizden çıktı. Birinci cihan harbini mütaakip ise bütün Trakya 12 adalar Kıbrıs Yunan'ın pençesine düştü. Daha sonra gözler Türkiyemize dikildi. Batı Anadoluyu istila etmek isteyen palikaryaların ayakları aziz milletimiz tarafından kırıldı. Böylece megola idea hayali durduruldu. Fakat Yunan bu idealinden vazgeçmiş değildir.

Şimdi İstanbulun 515. fetih yıl dönümünde Yunan gazetelerine bir göz atalım.

Elefteria gazetesi (Lefkoşe Kıbrıs)

«(... İstanbulun Türkler tarafından fethinin 515 yıl dönümü münasebetiyle Girne Rum lisesi tarih öğretmeni Harilaos Kostantinu'nun imzasını taşıyan yazı söyledir:

«29 mayıs milletimiz için acı ve karanlık bir gündür. Bu gün şanlı Bizans imparatorluğunun kudretli ve tarihi başkenti olan şehirlerin sultanı Kostantinopoli'nin başka ırktan olanların eline düştüğü gündür. İstanbulun Türkler tarafından fethedilmesiyle bizans imparatorluğu mad deten çökmüştü. Fakat manen yaşamağa devam etmektedir. Bizansın medeniyet meşalesi onun evlâtları tarafından avrupaya götürülmüş ve yeni nesillere milli bir yeniden doğuş ruhu aşılamıştır. Bizansta kahramanca savaşarak ölmesiyle efsaneleşen ve sembolleşen son bizans imparatoru Kostantin Paleologos bir milli ilham onun mezarından doğmuştur.» (4)

Görülüyor ki yunanlıların intikam hisleri henüz sönmüş değildir.

ETNİKİ ETERYA

1814 te üç mason Rum tarafından kurulan etniki eterya Yunan idealinin gerçekleşmesinde en etkili faaliyeti yapmıştır. Hainlikte ondan geri kalmıyan bir zararlı cemiyette Mavri— Mira idi. Mavri— Mira Ermeni patriği Zevan Efendi ile de işbirliği yaparak çalışıyordu

Bütün bunlar ortada dururken yunan dostluğundan bahsedenler millet düşmanı hainlerdir.

Camilerimiz ve diğer ecdat eserleri yok oluşa terkedilirken her gün bir hristiyan eserinin ihya edilmesi asıl adı Selçuk olan Efes sahte Meryemana mezarı efsanesi ile bir hristiyan beldesi haline getirilmek istenmesi, Hristiyanlığı propoganda eden broşürlerin dağıtılmasının manası nedir?

Bilindiği gibi iki sene evvel 6. Paul.un ziyaretini bahane eden Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Türkiye'yi bir Hristiyan beldesi olarak gösteren ve Türk Bayrağının papalık bayrağı yanında bir sığınak gibi gösteren 50.000 büroşür bastırmıştır.

Bu durum düşman oyununa gelmektir Düşmana yardım etmektir.

Kan dökerek, gözyaşı ve ter akıtılarak kazanılan vatan topraklarında mes'ul lerin düşmanı bilmesi ve Millete düşmanını tanıtması şarttır. Zira Düşmanını ve mücadelesini bilmeyen milletler yok olurlar.

(1) Türk — Yunan ilişkileri ve Etniki Eterya. sh.: 36

(2) Ayni eser sh: 21.

(3) » » Sh: 20—21

lebiyat Dünyası

0 Nobel Ödülü enitsin'e Verildi

ıserliler Koğuşu, İlk Çember gi-
ünizm'i ve Stalin'i imalı şekilde
den eserleri Rusya'da bastırılma-
unları daktilo edilmiş olarak Av-
kaçırmıştır. Bunun üzerine Sov-
arlar Birliğinden ihraç edilmiş.
elerde en ağır iftiralara uğraya-
gün edilmişti.

el'in Soljenitsin'e verilmesinin
aki tepkileri büyük olmuştur. Sov
arlar Birliği bu hareketi bir siya-
mış olarak kınamıştır. Ayrıca Sov
resmi edebiyat organı olan «E-
Gazetesi» yazara ateş püsküre-
ı beğenenlerin Rus düşman. oldu-
eri sürmüştür.

er yandan, Mosokvada yabancı
evrelerinin elinde elli kadar Sov-
ndaşının imzaladığı bir mektup
Bu mektupta Soljenitsin övülmek-

ı çevrelerin kanaatince Soljenit-
kâfatını almak üzere İsveç'e gide-
Stokholm'da yapacağı konuşmaya
Yöneticileri büyük önem vermek-
Tazar, uygun sözler söylemediği
kendisi Rusya'ya sokulmayacak

CAHİT SITKI TARANCI'NIN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ

4 Ekim 1910 da Diyarbakır'da doğmuş olan bu şairimiz, Çalışma Bakanlığında Fransızca mütercimi iken 1954 ocak ayı sonlarında hastalanmış ve tedavi edilmek üzere gittiği Viyana'da bir hastahanede ölmüştür. (13 Ekim 1956).

Daha Galatasaray Lisesi son sınıf öğrencisi iken Muhit ve Serveti Fünun dergilerinde çıkmaya başlayan ilk şiirleriyle tanındı. 1946 yılı şiir yarışmasında «Otuz Beş Yaş» şiiriyle birincilik aldı ve ünü genişledi.

Şiirlerinde, yaşadığı devrin sosyal ve psikolojik tesirlerinin kendisinde bıraktığı derin izler görülür. Bazı şiirlerinde var olmayı saadet sayan Cahit Sıtkı Tarancı, «Şaşırdım Kaldım» adlı şiiriyle bunalarak Allah'ın varlığını kabule koşar. Şair, daha birçok eserinde ağlamış ve unuttuğu Allah'ı aramıştır.

Freud nazariyesinin bile tesiri altında kalabilen Cahit Sıtkı'yı yine de, kendinden sonra gelen ve hayat karşısında bedbin, var olanla yetinmeyen, «gerçek - üstü» birşeyler arayan karışık, anlaşılması güç, hatta bazan manasız bir üslûp kullanan nesilden ayırmak gerekir.

Hikâye

DÜĞÜM

Salim DEMİREZEN
(Y.Ö.O. Matematik Bl.)

Mehmet, Doğu'nun ücra bir köyünde öğretmendi. Bu Anadolu köyüne büyük ümitlerle gelmişti. Yağız çehreli insanları çok seviyordu. Acıma ile karışık bir sevgi idi bu. Milletin derdine derman olmağa adamıştı kendisini. Fakat milletin çilesi durmadan artıyor, gün geçtikçe eskisine bir yenisi ekleniyordu. Devamlı, bu millet niçin ağlıyor, neden ızdırapları dinmiyor diye düşünüyordu.

Yaz tatilinde İstanbul'da bulunan teyzesini ziyaret etmeğe karar verdi. Hayalindeki şehir İstanbul'u böylece görmüş olacaktı. Peri padişahınınkinden daha muhteşem sarayları, denizin ortasındaki Kız Kulesini görmek için sabırsız lanıyordu.

Yalova'dan kalkan vapur ismini bilmediği irili - ufaklı adaların arasından geçerken, güneşin ilk ışıkları da Marmara'nın mavi sularında oynaşıyordu. Vapurun arkasında kalan bembeyaz köpüklere dalmıştı ki acı bir düdük sesiyle irkildi. İstanbul'a yaklaşmışlardı, kalabalığı yararak ön tarafa geçti.

Şehri kaplıyan sis dalgası henüz dağılmamıştı. Biraz sonra karaya şehri seçebilecek kadar yaklaşmışlardı. Şu sağda denizin ortasındaki bina Kız Kulesi olmalıydı. Karşı sahil ise Sarayburnu. Kalem gibi minarelerle, heybetli yapıları üzerinde taşıyan Sarayburnu taşıdığı ağırlığın altında ezilmiş gibi denize yayılmıştı.

Gözlerini daha uzaklara gezdirdi. Gözüne bina mı, baca mı olduğunu kestiremediği bir yapı takıldı. Merakını yenemiyerek yanında duran ak sakallı bir ihtiyara ne olduğunu sordu.

— Ona Galata Kulesi derler evlât, cevabını alınca daha çok dikkatini çekti. Galata burası olacaktı. Bir anda Fatih ve karadan çekilen gemiler gözünün önüne geldi. Tarih şerit halinde muhay-

inde seyrederken ani bir sarsıntı ile
ılandı. Vapur iskeleye yanaşmıştı.
urdaki insan seli onu da caddeye sü-
ledi.

Yıllardır görmediği teyzesinin özle-
le soluğu Sağmalcılarda aldı. Fakat,
ası İstanbul değil; başka bir yere ben
rdu. Alçak damlı evler, bozuk yollar.
de beride biriken kirli sularda kayık
düren çıplak ayaklı cılız çocuklar, küf
tenekelerle su taşıyan soluk benizli
ınlar.. Ona köyünü hatırlattı. Herşey
ündeki gibiydi. Oysa gelirken gördü-
adalar hiçte böyle değildi. Yeşillikler
sında göklere yükselen apartımanlar,
ız boyalı yapılar, burada gördüğü es-
rlemiş ahşap evlere hiç benzemiyordu.
«Sa burası İstanbul değil miydi? Ka-
nda bir sürü soru düğümlenmişti. Her
pahasına olursa olsun bunları çözme-
li. Bunun için yolda gördüğü adaları
:meğe karar verdi. Mehmet dalgın dal
yürürken buruşuk bir kâğıt parçası-
da bakıyordu.

Teyzesinin hasret dolu sesi O'nu de-
düşüncesinden uzaklaştırdı. Yıllar
en hasretlik bitmişti.

★

Bir gün önceki merakını yenebilmek
n adalara ilk kalkan vapura zor yetiş-
Vapur Marmara'nın mavi sularını ya-
rken ta uzaklarda, belli – belirsiz bir
gu içinde dağların sessiz heybeti insa-
büyülemekteydi. Adalar yavaş yavaş
lirlenmeğe başlamıştı. Yaklaştıkça çam
ın sarıya çalan yeşillikleri arasında
yrağı andıran damlar seçiliyordu. Gözü
i bir an dalmıştı, bu evlerde yaşayanla-
ın saadetini düşündü. Sağmalcıların
kerpiç evlerini, bozuk yollarını, susuz çeş
melerini aklına getirmek bile istemedi.
Nihayet vapur Büyük Ada iskelesine ya-
naşmıştı. İndi.

Tertemiz asfaltta ürkek adımlarla
yürümeğe başladı. Adayı çepeçevre sa-
ran evler, ağaçlar derin bir sükûnet için-
de halâ uykudaydı. Etrafta bir mabet
sessizliği hüküm sürüyordu. Ortalıkta
bisiklet ve faytonlar dolaşıyordu. Böyle
bir yerde hiç motorlu taşıtın bulunmayı-
şına hayret etti. Birisine bunun sebebini
sorduğunda: «Ada sâkinlerinin huzurunun
bozulmaması için motorlu taşıt kullanı-
mak yasaktır» cevabını aldı. Bunu hiç
düşünmemişti.

Kaldırımlarda dalgın dalgın dolaşır-
ken gözü atların ayaklarına takıldı. Ayak
altlarındaki keçeler niçin çakılmıştı? Üs-
telik fayton tekerleklerinin hepsinin dı-
şına lâstik geçirilmişti. Yavaşça «bunlar
da rahatsız olmamaları için yapılmıştır»
diye söylendi.

Evlerin geniş ve çiçeklerle süslü
bahçelerine, özel havuzlarında kadınlı -
erkekli yıkanan ailelere gözü takılıyor-
du. Bu cennet misâli yerde yükselen köşk
lerin mutlu sahipleri kimlerdi? Mehmet,
kapıcılardan köşk sahiplerinin isimlerini
öğrendiği zaman kendisini kızgın bir sa-
ça düşmüş su damlası gibi hissetti. Mar-
ko, Davit, Hayim, Kriton ve Yako'lar
arasında İsrail veya Yunanistan'da oldu-
ğunu zannetti. Ama hayır! İlerde ayyıl-
dızlı bir bayrak dalgalanıyordu...

Kolları bir ip cansızlığı ile yana sark-
tı. Ağır bir yük altında ezilmişcesine as-
faltta ilerlerken, önünde dört merkeple
dolaşan yiğit yüzlü bir Anadolu çocuğu

gördü. Bu güzellikler arasında merkeplerin bulunmasını bir türlü çözemedi. Adamın yanına yaklaştı. Selâm verip, sordu:

— Merkepleri niçin dolaştırıyorsun?

— Gardaş, turistlerin çok hoşuna gidiyor bunlara binmek. Onların eğlenmesi için. Adamlar eşeği bile görmemiş ömürlerinde...

— Merkepler senin mi, ne kazanıyorsun bu işten?

— Ben böyle yerde nereden alayım gardaşım. Salomon patronun 80 eşeği var, böyle kiraya veriyor. Ben ayda beş yüz lira alıyom. Amma üç günde gazanırım bu parayı.

Mehmet daha fazla soru soramadı. Milletin evlâdı yarı açık ağzı ve çukura kaçmış gölgeli gözleriyle zaten halini ifade ediyordu.

Öfkeli adımlarla adanın çamlarla kaplı tepesine doğru ilerledi. Ne kadar yürüdüğünü bilmiyordu, köpek sesleriyle kendine geldi. Sesin geldiği tarafa doğru ilerlediğinde önünde çoban köpeklerinin nöbet beklediği, yüksek duvarlı, «haçlı» bir kiliseyle karşılaştı. Kiliseye yaklaşıp, gezmek istedi, fakat bekçi engel oldu. İster istemez «içinde neler oluyor»? Sorusu kafasına takıldı. Anadolu'da da acaba böyle gezemiyeceği yerler var mıydı?

Geriye döndü, kafası başka yerlerdeydi artık. Sahile yaklaşmıştı ki, keskin bir çan sesiyle ürperdi. Gözleri ata yâdigarı zarif minareleri arayan Mehmet'in dudaklarından şu mısralar döküldü:

Artık ey milleti merhume, sabah oldu uyan!
Sana siz geldi ezanlar diye ötsün mü bu çan?

Akşam vapuruyla geri dönerken hüzünlüydü. Denizden vapura akın eden mel tem serinin hüzününü daha da artırdı. Batan güneşle beraber kızaran denize; birde yavaş yavaş siyahlaşan çamlara baktı. Dalıp gitmişti çamların nazlı salınışına. Neden sonra vapurun başka bir adaya yanaştığını hissetti. Adanın tepesine baktı güzelim çamlar yanmıştı. Kafasında hadi seler yıldırım hızıyla dolaştı ve bunun sırrını çözdü. Geçen gazeteler yazmıştı: «Martıların sesinden rahatsız olan ada sakinleri ve profesörler martılara kızıp, ormanı yaktı» Yangında çamlar kül; beyleri rahatsız eden kuşlarda kebap olmuştu. Artık sessizliği didikleyen kuş cıvıltıları yoktu. Yanmayan kuşlarda kül olan hem cinslerinin yasını tutarcasına sessizdiler.

Köyünde minicik bir serçenin kırılan kanadını saran talebesini düşündü. Onlara: «Yaş kesen, baş keser» diye öğretmişti. Sıra dağlar gibi birbirini takip eden dalgalar vapuru sallıyordu. Rüzgâr hızlanmış artık fırtınaya çeçvirmişti...

Mehmet, oturduğu yerden kafasını adaya dikti, dudaklarını ısırdı, gözleri bulanmış; gözbebekleri adetâ kaybolmuştu. Kafasındaki düğümlerin hepsini eliyle çözmüştü. Artık milletin bitmeyen çilesinin menbaını çok güzel anlıyordu.

Şimdi «sömürü» edebiyatı yapanların ipek perdeler arkasındaki cani yüzlerini seçebiliyordu. Milletten gizlenenleri görmüştü. Minarelerin gölgesi altında yaşayan millet evlâtları için doğu - batı değişmiyordu. Omuzlarına ağır fakat şerefli bir yükün yüklendiğini hissetti.

OKULUMUZDAN HABERLER

- HAZIRLIK TALEBELERİ

ılumuza altı - yedi sene evveline ise mezunu fakülte talebeleri alı- Daha sonra ilköğretmen okullarının ı sınıfa geçen çalışkan talebeler a başlandı. İlköğretmen okulların etmenler gurubu kararıyle seçilen r, bazan doğrudan doğruya, ba- imtihanla Yüksek Öğretmen Okurlık sınıflarına alınırlardı. Her selumuzda yapılan bu eleme imtihan sene Ankara'da bakanlık tarafınıpılıp okulumuza 50 tane hazırlık i alınacağı söylenmektedri.

ızırlık talebeleri yeni öğretim yılı- Kasımda başlayabileceklerdir.

— İFTİHAR VESİLESİ

üksek Öğretmen Okulu talebeleri Edebiyat ve Kimya Fakültelerinde görürler. Bu fakültelerden normal ı olma süresi dört senedir. Yüksek men Okulu talebeleri bu sınırı çokşmışlar ve üç senede mezun olanlaayısı her sene biraz daha artmaktaBu durum Yüksek Öğretim için bir r vesilesidir.

— MEZUNLAR

Bu sene okulumuzdan mezun olanların sayısı hayli kabarıktır. Eylül döneminde ve Ekım imtihanlarının ilk günlerinde mezun olanların sayısı 70'e yaklaşmıştır. Kasımın sonuna kadar mezunların sayısının 100' ün üzerine çıkması beklenmektedir. Mezun olanların listesini alfabeye alıyoruz.

Nimet Kavas, Fethi Çallıalp, Mehmet Çelik, Emine Öra, Lütfiye Özkan, Hayrettin Taşkın, İsa Eşme, Celâl Can, Ali Özkan, Nadir Çevik, Veysel Ünal, Mehmet Dikeç, Ali Tayanç, Necibe Yıldırım, Emine Demir, Nural Yurtsever, Ahmet Ünlü, Yurdanur Kızılpınar, Günay Fenerci, Emin Çelik, Fatma Koşar, Osman Özel, Hikmet Savcı, Hurşit Korkmaz, Semiha Şensoylu, Arif Temeloğlu, Mustafa Öztürk, Kadir Taban, Mehmet Öztürk, Kıymet Uca, Hüseyin Gültekin, İhsan Ortancıl, Ali Osman Özdemir, Saliha Oyulmaz, Ünal Erdem, Bekir Koç, Halim Yaman, Nail Güney, Lütfiye Deniz Özkaş, Gülümser Güvenci, Nesrin Mimaroğlu, Mehmet Tuncer, Hacı Ergen, Ali Kırıcı, Necbi Yesügey, Ali Traş, Güler Felik, İsmail Mustafaoğlu, Yıldız Sönmezoğlu, Hatice Şendoğan, Ayşe Kokucuoğlu, Osman Karakök, Osman Eğritaş, Derviş Balcı, Halit Koçer, Abdil Güneş, Hatice Alpaslan, Ahmet Avinç, Sevgi Kulaç, Şerife Pembe, Hüseyin Aras, İlyas Kınık, Yunus Karakaş, Adem Şahin, Cemal Aşçı, İbrahim Evişen.

SAYIN

EDEBİYAT SEVERLER!...

H İ S A R

MECMUASINI OKUDUNUZ MU?

PROF. MEHMET KAPLAN'IN, MUNİS FAİK OZANSOY'UN, TARIK BUĞRA VE MEHMET ÇINARLI'NIN; ŞİİR, HİKÂYE, TENKİD VE DENEMELERİNİ HİSAR'DA OKUYABİLİRSİNİZ.

İSTANBUL YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

PINAR

AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Yıl: 11 - Sayı: 21 - 22 1971 Aralık - Ocak

P I N A R

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

—o—

SAHİBİ :
Yüksek Öğretmen Okulu Talebe Cemiyeti Adına
Şefik DURSUN
Yazı İşleri ve İdari Müdür
Yusuf ÇALIŞKAN

—o—

Yönetim Yeri
Yüksek Öğretmen Okulu
Çapa - İstanbul
Tel : 23 34 51

—o—

Kapak Resmi
Yüksek Öğretmen Okulu
Kapak Kompozisyonu
İsa EŞME

—o—

İlân :
Pazarlığa tabidir.

—o—

Abone :
Yıllık - 10 Sayı - 20 TL.
6 Aylık - 5 Sayı - 10 TL.
Öğretmen ve Öğrenciere % 25 indirimli.

—o—

Yıl : 11 — Sayı : 21-22

—o—

Aralık - Ocak 1971

—o—

Dizgi ve Baskı :
Özdemir Basımevi
Bu Sayıyı Hazırlayanlar :
Hüseyin Gülerce
Nebil Alparslan
Fiatı : 3 — TL.

BU SAYIDA

1) Yüksek Öğretmen Okulu Hakkında
PINAR

2) Bülbül şiirinin tahlili ve Âkif
Ali Suat GÜNAY

3) Tarih kitapları yeniden hazırlanırken
Enver ŞAHİN

4) Ecdadın Ruhu Hesap Soruyor
Mustafa BÜLBÜL

5) Yüksek Öğretmen Okulu
Ahmat KABAKLI

6) Solcu yazarların yeni oyun'arı
Necmeddin TURİNAY

7) «Millî Demokratik Devrim» Ne dir?
Osman ŞAHİN

8) Çağdaş Türk şiiri üzerinde düşünceler
Alâeddin KİRMAN

9) Doğum kontrolü ve kürtaj
Yusuf AKBUDAK

10) Bir Ankete Cevap
Doç. Dr. Muharrem ERGİN

11) Çapa'nın Suçu
Abdulkadir HASBEK

12) Beyaz Gem
Mahmut FİDANCI

13) Koca Sinan
Gürbüz KOÇAK

14) Bir Devin Düşüşü
Mehmet Ali BABACAN

15) Çağrı
Yahya YILDIZ

Çapa Yüksek Öğretmen Okulu

HAKKINDA

PINAR

Aşağıda Yüksek Öğretmen Okulunun son komünist tecavüzü yüzünden kapatılması üzerine, Talebe Cemiyeti ve Talebe Derneğinin müştereken hazırladıkları bir rapor bulacaksınız. Rapor, Talebe Cemiyetinin okulun açılmasiyle ilgili görüşmeleri sırasında, Başbakanlığa, Cumhurbaşkanlığına, Milli Eğitim Bakanlığına, Meclis başkanlığına, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne ve daha pek çok yere sunulmuştu. Raporda, bugüne kadar komünistlerin Çapayı ele geçirmek için nasıl faaliyet gösterdikleri, nasıl tertiplere giriştikleri, baskınlar ve saldırılar düzenledikleri ve fakat bunda muaffak olamadıkları anlatılmıştır. En nihayet Dev-Genç ve TMGT'nin komplolariyle kapatılan okulun; ilgili makamlardan en kısa zamanda açılması istenmektedir. Raporu kısaltarak mecmuamıza alıyoruz.

Bilindiği gibi İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, 5 Aralık'ta cereyan eden hadiselerden dolayı kapanmış bulunuyor. Okul kapatıldıktan sonra, bizler sokak ortasına terkedildik. 800 Talebenin ne barınabileceği doğru dürüst bir yeri var, ne de oturup bir bardak çay içebileceği beş on kuruş. Hepimiz otel ve kahve köşelerinde okulun açılacağı günü beklemek teyiz.

Hadiselerin daha vahim diğer bir cihati ise, şu anda kendi haline terkedilmiş olan bizlerin fakültelere devam edememeyişimizdir. Bildiğiniz gibi Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri üniversitenin fen, edebiyat ve kimya fakültelerinde ders görürler. Ancak bu sene de geçen yıl devam eden durum tekrar ortaya çıkmıştır. Nasıl ki, 16 Mart baskınından sonra fakültelere üslenen bir avuç silahlı komünist bizi, dört ay derslere almadılarsa, bugün de aynı ihaneti tezgahladılar. Sırf komünist olmadığı için, yüzlerce Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisini Üniversiteden tecrit etmeyi hedef alan sosyalist maskeli komünist militanlar, 5 Aralık hadiselerini tertipleyerek Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılmasına sebep oldular. Ondan sonra da bellerine tabancalarını takarak fakülte kapılarında, bir milliyetçi kurşunlayabilmek için fırsat gözetlemeye koyuldular.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı, Yüksek Öğretmenli yüzlerce milliyetçi gencin okuma imkânı elinden alındığı gibi, can ve mal emniyeti de ortadan kalkmıştır.. Bizler Anadolunun en ücra köşelerinden, tâ Edirneden yahut Hakkâriden millete ve vatanımıza faydalı bir kimse olabilmek için, önümüze açılan kader kapılarından geçerek en kısır imkânlarla buralara kadar geldik. Yüzlerce lisemizin öğretmensizlikten tedrisat yapamadığı yurdumuzda, bir an önce yetişerek, ilim ve irfan meş'alesini Anadolunun karanlığına en kısa zamanda dikmek için sabırsızlandık. Ancak Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılması ve fakülteleri silahlı militanların işgal etmesi, vatanına, milletine ve devletine faydalı olmak arzusu ile yanan yüzlerce arkadaşımızı mağdur etmiştir.

Y.Ö.O. AKADEMİ OLMALIDIR

Bu vaziyet karşısında yapılacak en uygun şey ise, Yüksek Öğretmen Okulunun, kendi bünyesinde öğretim yapar bir tarzda tekrar açılmasıdır. Yüksek Öğretmen Okullarının «Akademi» olması memleketimize pek çok şey kazandıracaktır.. Her şeyden önce bugünkü anarşi ortamından kurtulacaktır. Çünkü biraz ileride etraflıca izah edeceğimiz gibi, okulda cereyan eden hadiseler tamamiyle Üniversitelerimizden intikal etmektedir.

Yüksek Öğretmen Okullarının Akademi haline gelmesi pratik faydalardan başka, daha geniş imkânlar da sağlayacaktır. Böyle bir çatı altında talebenin yetişmesi daha verimli olacak ve öğretmenlik için en lüzumlu unsur olan meslekî ehliyet tam kazanılacaktır. Zira, öğretmenliğin bilgiden ziyade bir liyakat işi olması sebebiyle, meslekî tecrübenin yeri her şeyin üstündedir.

ÜNİVERSİTE HADİSELERİNİN MANASI :

Bugün «talebe hareketleri» veya «Üniversite Olayları» diye bilinen malum hadiseler üç dört sene önce başlamıştır. Bu hareketleri his ve heyecan esen, basit öğrenci olayları şeklinde mütalâa etmek her halde sathî bir değerlendirme olur.

Zira, haklı talebe isteklerine dayanarak başlayan bu hareketler, kesin siyasî rengini çoktan almış, devletimizi, güvenliğimizi ve topyekûn varlığımızı tehdit eder hale gelmiş bulunmaktadır. **«Demokratik Türkiye», «Sosyalist Türkiye» v.s.** gibi siyasî sloganların gölgesinde yürütülen bu anarşi hareketlerinin mihrakı, öğrenci istek ve meselelerinden çok uzaktır. Üniversitelerimizi **«Halk iktidarı kurulana kadar boykot»** a sevketme gayretinin talebe meseleleriyle alâkası olmadığını her kes bilir.

Hatırlanacak olursa Çin ve Küba gibi komünistleşmiş memleketlerde, komünizmi tezgahlayan parti ve teşkilatlar üniversite öğrencilerinin gücünden bol bol faydalanmışlardır. Memleketimizde de aynı gayeye yönelmiş olan meşrû manada sosyalist veya **Marksist - Leninst hücre teşkilâtları** da bu taktikleri kullanmaktadırlar. Hüküm giymiş sicilli komünistler, perde arkasında, **«Gençlik Teşkilatları»** namı altında maskeli bir takım komünist şebekeleri kurarak, elde ettikleri üniversiteliyi adeta bir ihtilalci, bir militan, bir anarşist, bir sabotör veyahut da bir tahrikçi olarak yetiştirmektedirler. Pek çok genç de bilerek veya bilmeyerek bu komünist hücrelerine ortak olmaktadır. **Ceplerinden hiç bir vakit Marksın komünist Manigestosu Guvera ve Kastronun Geril-**

ları veyahut da Çin komünist partisinin tüzüğü eksik olmayan bu ihtilâl bezirgan larının nasıl bir rejimin özlemi içinde olduklarının izahına, herhalde lüzum yoktur.

İşte fakülte ve yüksek okullarımızda anarşi ve terör hareketlerini yürütenler bu silahlı militanlardır. Yukarıda kısaca temas ettiğimiz gerçekler bu hadiseleri tahlilde bizlere müracaat noktası olacak tır.

Yüksek Öğretmen Okulunda cereyan eden her hadisede, iğrenç komünist tecavüzünü görmek mümkündür. Şimdi okulumuzda vuku bulan bu tecavüzleri sırasıyla özet olarak gözden geçirelim:

ÇAPA HADİSELERİ

1 — 12 Nisan 1969 günü Çapalı komünistler, F. K. F. (Fikir Kulüpleri Federasyonu) ndan aldıkları talimatla Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinin de ders gördüğü Fen, Edebiyat ve Kimya fakültelerine sebepsiz yere boykota götürmeye kalktılar. Ancak Yüksek Öğretmen Okulunun okumak isteyen ve anarşiyi mahkûm etmiş olan bütün talebesi, dışardaki talebe kitlesi ile birlikte bu boykota mani oldu. Fakat bu demokratik hareketi komünistler hazmedemediler. Bunun üzerine öğleden sonra Çapa Yüksek Öğretmen Okulunda boykota mani olan talebelere yalnız buldukları yerde hücum ettiler. Tam onbeş arkadaşımız komünist olmadıklar ve boykota karşı çıktıkları için bıçak ve demir çubuklarla ağır şekilde yaralandı. Saldıranlar ise başlarında Salman Kaya, İbrahim Özdemir, Necdet Diz man, Rıza Gül, Münip Coşkun, Ali Uzun, Safa Tarhan Cafer Şen olmak üzere okulu terkettiler.

Ancak ne adlî makamlar, ne de okul disiplin kurulu saldırganlara hiç bir ceza vermedi. Hadisenin müsebbibi olan üç buçuk militan okuldan uzaklaştırılarak, okuldaki huzur sağlanabilirdi. Fakat böy le bir tahkikata asla geçilmedi.

Gerek okul idaresinin, gerekse adliyenin bu müsamahası komünistleri iyice şımarttı. Okul dışındaki bir kısım komünist hücrelerinden devamlı tahrik gören ve silahlandırılan kızıl caniler, başka baş ka hadiselerin peşinden koşuyorlardı.

2 — Nihayet, 1969 Aralık ayının ilk gününde sükûneti ve huzuru muhafaza et mek isteyen milletine bağlı talebeye tekrar saldırdılar. Başlarında yine Salman Kaya, Ali Uzun Necdet Dizman, İbrahim zdemir, Safa Tarhan, Osman Kabacı Münip Coşkun adlı militanlar olduğu halde ta banca dinamit ve bıçaklarla arkadaşlarımı za hücum eden mütecavizler, pek çok kişi yi yaraladıktan sonra (polisin gelmesi üzerine) selameti kaçmakta buldular.

İsimlerden anlaşıldığı gibi her iki hadiseyi de aynı şahıslar tezgahlamıştı. Ancak mütecavizler bu defa da cezasız kalıyorlardı.

KOMÜNİSTLERİN OKULU KAPATTIRMA GAYRETİ

1 — Komünistler çeşitli zamanlarda fiilî hadiseler ihdas etmelerine rağmen, artık Yüksek Öğretmen Okulu'nu ele geçire meyeceklerini anlamışlardı. Çeşitli zamanlarda meydana getirdikleri olaylardan dolayı kendilerine sempati besleyen pek az kitleyi de kaybetmişlerdi. **Çapa meselesi komünist hücrelerinde günün konusu oldu Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı, Dev — Genç ve hattâ TİP Kurultaylarının en mühim konusu Çapa Yüksek Öğretmen Oku-**

lu'ydu. Uzun tartışmalardan sonra netice-de ele geçirilemeyen bu okulun kapattırılmasına karar verildi. Mademki okulda komünist hakimiyeti yoktu, o halde kapatılmalıydı. Okulu kapattırmak için en iyi çare ise, hangi cepheden olursa olsun bir kaç kişinin ölmesiydi.

Bütün bunlar olup biterken 16 ve 21 Mart 1970 tarihleri komünistler tarafından «**Bağımsızlık Haftası**» ilan edildi. Aslında bağımsızlık haftası, yürütülecek olan sobataj, tahrik ve tahrip hareketlerini maskelemek için uydurulmuş bir maskeydi. Nihayet Dev—Genç ve TMGT, Bağımsızlık Haftasının ilk günü Yüksek Öğretmen Okulu'na bir baskın tertipliediler. **Dev—Fetih Komünist teşkilatında yetiştirilmiş. ODTÜ İTÜ, Hukuk ve İktisat Fakültelerinde** okuyan yüz—yüzelli kadar komünist, sten makinalı tabanca bomba, dinamit ve molotof kokteyleri ile Yüksek Öğretmen Okulu'na hücum ettiler. Bu militan çetesinin başında ya yine **Salman Kaya, İbrahim Özdemir. Necdet Dizman, Ali Kırmızıçiçek, Münip Coşkun, Ali Uzun, Safa Tarhan, Mehmet Bekar Osman Kabalcı** adlı caniler bulunmaktaydı. Okulun orta koridorunu harabeye çeviren silahlı eşkiyalar okul müdürü Ayhan Doğan'ı da hastanelik ettikten sonra bir kaç kişinin öldüğünden emin bir şekilde okulu terkettiler. Beraberlerinde kendilerine sempatizan olan bazı talebeleri de tehtitle dışarı çıkardılar. Bu olaydan sonra Müdür Ayhan Doğan istifa etti.

2 — Bütün bu müsamahalardan cesaret bulan komünistler, bu sefer de üniversiteye (Fen, Edebiyat ve Kimya Fakültelerine) üslendiler. Okumak isteyen fakat komünist olmayan Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerini derslere sokmadılar. Derse giden arkadaşlarımızı komünist memleketlerde uygulanan «Halk Mahkemelerine» çektiler. Bu hadiseler bütün yetkililerin Valinin, Emniyetin, Rektörün ve Dekanın gözleri önünde hergün cereyan etti. Bütün mes'uller, Anayasa'nın bize verdiği okuma hakkımız elimizden alındığı halde mani olmadılar. Mal ve can emniyetimiz, ontadan kalktı. Korumadılar. Komünist olmadığımız için dört ay derslere devam edemedik. Rektöre, Dekana, Emniyete ve Valiye defalarca başvurduk. Ve fakat ilgilenen olmadı. Sanki bizler başka bir milletin çocuklarıydık. Başka bir devlete bağlıydık.

3 — Nihayet Rektör Nazım Terzioğlu 6 Nisan günü görüşmek üzere randevu verdi. Ancak verilen saatte Rektörlük önüne geldiğimizde ortada rektör falan yoktu. Bekledik. Fakat Rektörün yerine silahlı bir birlik geldi. Ali Uzun, Münip Coşkun, Safa Tarhan, Osman Kabalcı, Cafer Şen, Rıza Gül, Yüksel Baştürk gibi Çapa'lı militanlar, diğer fakültelerin eşkiyaları ile birleşerek üzerimize tekrar kurşun yağdırdılar. **Mehmet Gece, Abdullah Arslan, Avni Karakuş, Enver Şahin, Halil Bayrakçı** adlı arkadaşlarımız kurşunla ağır şekilde yaralandılar.

Üniversite kapandı. Göstermelik tedbirler alındı. Fakat bir türlü Yüksek Öğretmen Okulu talebelerinin Üniversiteye girmesi sağlanmadı. Vilayet, Rektörlük, Dekanlık ve Emniyet gibi ilgili makamlara meselemizi tekrar ilettik. Bize verilen cevap şu oldu: «Okumayverin, Ne olacak.»

Meselemizi bizzat Millî Eğitim Bakanlığı'na ve Öğretmen Okulları Genel Müdür-

lüğüne de ilettik. Fakat netice alamadık.

4 — Bütün bu hadiselerden netice alamayan komünistler en nihayet son hadiseleri tezgahladılar. Onlarca, artık okulun mutlaka kapatılması lazımdı. Bu kararı komünist faaliyetin mihrakı Dev—Genç ve TMGT vermişti. İşte okuldaki kızıl eşkiler, dışarıdaki komünist hücrelerin talimatıyla uzun müddet hazırlığa giriştiler. Artık okul kesin olarak kapatılacaktı. Bunun için Dev—Genç üyesi bütün militanlar tedricen okuldaki eşyalarını boşalttılar. Ve TÖS ve İLK—SEN'in kiraladığı evlere yerleştirildiler. Hadiseden sonra okulu terkeden militanların dolabında bir çorabın dahi kalmış olmaması, hadisenin nasıl önceden planlandığının en açık delilidir.

Diğer yandan saat 23.00 olmasına rağmen hepsi giyinik ve hazır vaziyette yatak hanelerde verilecek işareti beklemektedirler. İşte bu şekilde hazırlanan kızıl katiller olay günü Dev—Genç ve TMGT'da iyice silahlanarak okulumuzun merkez binasının arka tarafındaki «Sarı Bina» tabir edilen yatakhanelere çekilirler ve nihayet saat 2300 sıralarında pijama ile tuvaletten dönen Yusuf Olgun'u ele geçirirler. Ortalıkta kimselerin olmayışından istifade ederek ya takhanelerine götürmek ve böylece mesele lerini daha kolay halletmek isterler. Ancak mümkün olmayınca **Ali Uzun, Münip Coşkun, Safa Tarhan ve Ali Kırmızı Çiçek** adlı kızıl katiller tabancalarını çekerek ateşlerler. Çıkan kurşunlaıla Yusuf ve o anda merakla kapıyı açan H. Aslantaş birlikte **zaten haber bekleyen gazetelere** vurulur. Katiller suç ortakları Osman Kabalcı, Mehmet Bekar ve Mustafa Öztürk'le karşı koşarlar.

Bütün bunlar tertip değil de nedir?...

Bu katil şebekesi şimdi yine fakülteler de üslenmiş bulunmaktadır ve bizleri tıpkı geçen yıl olduğu gibi derslere sokmamaktadırlar.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu komünistlerin hakim olamadığı bir öğretim kuruluşudur. Komünistler ise, kendilerinin hakim olamadıkları her kuruluşun ortadan kalkmasını isterler. **Nitekim TMGT ve Devc—Gençç'in «Yüksek Öğretmen Okulu kapatılarak özerk üniversiteye bağlanmalıdır» şeklindeki beyanatları ve tezgahlanan bunca ihanet belgeleri bu gerçeçği teyit etmektedir .**

Şunu belirtelim ki, Vali Beylerin üzerinde üniversitelerdeki bütün hadiselere Çapa'nın sebep oluşu şeklinde bir kanaatın varlığı bizleri son derece üzmüştür. Hergün memleketin dört bir yanındaki yüksek okullarda birçok hadise vuku bulmaktadır. Bütün bunların sorumlusu Çapa'mıdır? El betteki hayır. O halde Çapa'yı kapatmakla Üniversite olaylarının önüne geçilemez. Biz hadiselerin iç yüzünü ve basının yazmaktan katiyetle çekindiği gerçekleri etraflıca belirttik.

Y.Ö.O. ÖĞRENCİLERİNİN İSTEĞİ

İlgililere sesleniyoruz: Eğer bu hadiselerin önüne geçmek istiyorsanız Üniversiteleri anarşi yuvası olmaktan kurtarın. Bugün üniversitelerimiz ilim yuvaları olmaktan çıkmış, Mao ve Kastro mukallidi ihtilal şirketlerinin hora teptiği ve ihtilal planları hazırladığı bir yer haline gelmiştir. İlim yuvalarındaki silahlı eşkiya sürüleri temizlenerek, «Sahte özerklik» yerine «Gerçek ilmî özerklik» sağlamalıdır. Bunun için de Üniversitelerimizde anarşiyi önleyecek olan «Üniversite Polisi» kurulma

lidir. Fakültelerde gerekli emniyet tedbiri alınmadan, talebenin değil, profesörlerin bile derse girmesi mümkün değildir. Çeşitli fakültelerde her gün birçok profesör, Doçent ve asis tanımız aynı kızıl eşkiyalar tarafından dövülmekte, tehdit edilmekte, zorla derslerden çıkartılmaktadır. Bunlarda mı Çapalı öğrencidir?.. Bu mudur Üniversite özerkliği?..

Özetle, Yüksek Öğretmen Okulu olarak isteklerimizi tekrar sıralıyoruz.

1 — Yüksek Öğretmen Okulu'nun kapatılması hakkında verilen kararın durdurulması ve okulumuzun açılarak bizlerin mağduriyetten kurtarılması.

2 — Yüksek Öğretmen Okullarının raporda belirttiğimiz cihetle Akademik bir teşkilatlanışa tabi tutulması.

3 — Şu anda fakültelerde ders ve laboratuarlara gidemediğimiz göz önüne getirilerek bu meselenin halledilmesi ve bizlerin derslerimize devam etmemizin sağlanması.

4 — Üniversitelerde her türlü terör ve anarşinin önüne geçebilmek için «Üniversite Polisi»nin en kısa zamanda kurulması.

Bilgilerinize arzolunur.

İst. Yüksek Öğretmen okulu talebe cemiyeti Başkanı

İst. Yüksek Öğretmen okulu talebe derneği Başkanı

* Seçmeler

BİN TEMEL ESER, NEŞRİYATINA DEVAM EDİYOR

Bin Temel Eser serisinin 45. eseri de neşredildi. «**Seçme Hikayeler 1**» adını alan bu eserle Ömer Seyfettin'in 11 i eski kahramanlıklarla ilgili, 16 hikayesi bir araya getirilmiş oluyor. Aldığımız sevindirici habere göre, aynı kitabın 2. cildi de pek yakında basılacakmış.

Bin Temel Eser serisinin daha önce basılan bir eseri de, Peyami Safa'dan «**Seçmeler**». Bu kitap, Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden kıymetli hocamız **Prof** Faruk Kadri Timurtaş ve Ergun Göze tarafından hazırlanmıştır. Peyami Safa'nın çeşitli zamanlarda yazdığı fıkra ve makaleleri havidir.

Seçme Hikayeler ve **Seçmeler** her aydının zevkle okuyacağı kıymetli eserlerdendir.

BÜYÜK TÜRKİYE

Dokuzuncu sayısiyle yayın hayatına devam eden **Büyük Türkiye** en çok sevilen yazarları sinesinde toplanmıştır. **Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Prof. Dr. Sabahattin Saim, Ahmet Kabaklı Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Mahir İz, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu** gibi günümüzün sevilen yazarlarının her konudaki yazılarını Büyük Türkiye'de okuyabilirsiniz. Ayda bir çıkar, Fiatı 3 liradır.

BÜLBÜL ŞİİRİNİN TAHLİLİ VE AKİF

Ali Suat GÜNAY
Türkoloji Bölümü

BÜLBÜL NASIL BİR ATMOSFERDE YAZILDI?

Düşman, işgallerine en vahşî şekilde devam ediyordu. Aziz milletimin evlâtları, akla hayâle gelmez işkencelerle katlediliyordu... İzmir, düşmanın karargâhı durumundaydı. Manisa, Aydın... ölümle kucak kucağa günler geçirerek takatsız düşmüş lerdi. Gediz ve Menderes yataklarında su yerine, dedelerimizin, ninelerimizin kanları akıyor, dalga dalga kaynıyordu... Çukurlar, kuyular, dereler insan cesetleriyle dolmuştu... Eskişehirde ocaklar sönmüş ve haneler viraneye benzemişti... Aziz mil letim yavaş yavaş geri çekiliyordu... Düş man bunu fırsat bilip Anadolunun ortalarına doğru ürkek adımlarla geliyordu. An karada bile tehlikeli haberler dolaşıyordu. Bursa ise sızlıyor, sızlıyor ve için için eriyordu...

Asırlık millet düşmanlarının, devletimizi kurtulamayacak kadar «hasta adam» durumunda gördükleri; vatansever pozundaki birçok hainlerin, memleketimizi düş mana terk etmeğe razı olduklarına dair imza attıkları; birçok basiretsizlerin ve ya hainlerinde şunun veya bunun mandası altına girmemizi kabul ettikleri; milletin yoksul ve bitkin düştüğü o karanlık günlerde Âkif; imanla, ümitle ve metanet le Anadoluyu adım adım geziyor, sinesin de yetişmiş olduğu şerefli milletine nasıl hareket edilmesi gerektiğini anlatıyor ve zaferin mutlaka bizim olacağını müjdeliyordu.

Bütün ömrü gibi san'atını da milletinin mücadelesi yoluna koyan Âkif; şiirleri ile devrini en iyi şekilde tasvir ve tenkid eden, milletin o günkü ızdırabını dile getiren tek şairimizdir.

Akifin şiirini ve sanatını bize en güzel şekliyle tanıtacak olan şiirlerinden birisi Bülbül'dür. Öyleyse onun üzerinde duralım.

Kısaca tahlil edeceğimiz «Bülbül» şiiri, esas olarak tasvirî iki bölümden ibarettir.

İlk yedi beyitlik birinci bölüm, şairin kendi hâlinin ve içinde bulunduğu mekânın tasviridir. Şair, kısaca kendisinin ruhî durumunu belirttikten sonra hemen ikinci ve üçüncü beyitlerde, içinde bulunduğu mekânın o andaki halini tasvir ediyor: Işık yok, hareket yok, ses yok... Bir gece ve ıssız bir karanlık. Bütün varlıklar sessizliğe ve karanlığa «gark olmuş».. Geçen hiç bir an, bu sessizliği, bu sükûtu değiştirmiyor. Şair; muhitin bu «sessizli-

ği» ile, «medeniyyet», insaniyyet mefhumlarından bahseden milletlerin o günkü tutumları: «durgunlukları» ve «sessizlikleri» arasında bir benzerlik olduğunu belirtiyor:

«Muhitin hâli «insaniyyet» in timsalidir, sandım;

Dönüp mâziye tırmandım, ne hicranlar, neler andım!»

Sonra dönüp zaferlerle süslü, gerçek adalet ve insaniyet örnekleriyle dolu olan mâzimize bakıyor, bütün insanlığa hitabeden yüce ideolojimizin lâyıkıyla temsil edildiği günleri anıyor... O günlere âit bin lerce hâtıra, hayâlinde biribirini takip edi yor Sonra bir bülbül feryadı işitiyor:

«Taşarken haşrolup beynimden artık bin müselsel yâd,

Zalâmın sînesinden fışkıran memdûd bir feryad.»

«O müstağrak, o durgun vecdi nagah öyle coşturdu;

Ki vâdiden bütün, yer yer, enînler çağlayıp durdu.»

Bu bülbül sesi, bir an önceki «istiğrak» ı yok ediyor, bir inilti çağlayanı meydana getiriyor, ortalığı canlandırıyor. Bütün o muhitte, mahşerî bir canlılık meydana getiren bu ses, o anda «Sur-u Mahşer»i andırıyor.

Mensub olduğu cemiyet, bin yıllık düşmanının devamlı ve sinsi çalışmaları sayesinde maddî ve manevî buhranlarla karşı karşıya getirilmiş, huzursuz edilmiş ve hayatına kastedilmiş iken Âkif; elbette mâtemin, feryâdın kendisinin hakkı olduğunu belirtecekti. İşte sekizinci beyitle başlayan ikinci bölümde, -bülbülün ve- kendisinin içinde bulunduğu hâli tasvir etmek le mâteminin sebeplerini belirtiyor. Önce, bülbülün, şükr etmesi gereken durumunu kendisine hatırlatıyor:

«— Eşin var, âşiyanın var, baharın var, ik beklerdin;

Kıyametler koparmak neydi, ey bülbül, nedir derdin?»

.....

«Bugün bir yemyeşil vâdi, yarın bir kıpkızıl gülsen,

Gezersin, hânümânın şen, için şen, kâinatın sen.»

Şair, bülbüle: «Benim hâlimden haber siz gibisin, asıl inleyen, sızlayan benim, mâtem benim hakkımdır» diyor:

«Hayır, mâtem senin hakkın değil Mâtem benim hakkım;

Asırlar var ki, aydınlık nedir, hiç bilmez âfâkım!»

Daha sonra o günkü tutumumuzu, tavrımızı, hatalarımıza temas ediyor :

«Ne hüsrandır ki: Şark'ın ben vefasız kansız evlâdı,

Serâpâ Garb'a çiğnettim de çıktım hâk-i ecdadı!»

Bir anda Selâhaddin Eyyubîlerin, Fatihlerin yurdu hayâlinden geçerken fikri karma karışık oluyor. Biraz düşünen ve duyabilen her insanın fikri, böyle bir anda karma karışık olur. Üç kıt'ayı fetheden ve buraları insanlık, adalet, emniyet ülkeleri; huzur diyarları hâline getiren ecdadın yurdu nerede?.. Onların torunlarının korumağa ve üzerinde yaşamağa çalıştıkları yurt nerede?.. Yüce ecdad Garp topraklarına girdiği zaman, ihtiyarlara dokunmuyordu, kadınlara dokunmuyordu, çocuklara dokunmuyordu... Ecdad, sadece; hak olan ideolojiyi ve onu şahsında temsil edenleri ortadan kaldırarak, kendi bâtıl inançlarını onun yerine yerleştirmek is

teyen ve kendilerine bunun için kılıç çekenlere karşı, kuvvet kullanıyordu. Bunların dahi, yaralanıp, pişman olup af diledikleri, hakka boyun eğdikleri zaman canları bağışlanıyor, yaraları sarılarak iyileştiriliyordu. Zira, insan fıtratına uygun olan ve hakka dayanan; lâyıkıyla tatbik edildiği zamanlarda, ittiba eden cemiyeti mesut eden eşsiz ideoloji, mensuplarına; onlara karşı öyle muamele etmelerini emr ediyordu. Bu yüce ideolojinin mensubu olan ecdadımız, Garp diyarlarına girerken oralardaki kasabalılar, köylüler; insanın fıtratına uygun olmayan ideolojilerden ve mensuplarının kaba muamelesinden usanmış oldukları için, ecdadımızın oralara girişini biribirilerine âdeta müjdeliyorlar ve girdikleri yerleri huzura kavuşturuyorlardı.

Ama şimdi, «Haçlı» vârisleri, hırstan gözleri dönmüş olduğu halde en vahşî şekilde Bursa'ya giriyorlar, imanın sesini fezalardan silmeğe, câmi kubbelerinden âlemleri söküp atmağa, Osman Gazi'nin türbesinde çan çalmağa kadar varan hakaretlerde bulunuyorlar:

«Ne zillettir ki: nâkus inlesin beyninde OSMAN'ın;

Ezan sussun, fezalardan silinsin yâdı MEVLÂ'nın!»

O şerefli ve kudretli mâzi serâb olmak üzeredir, onun eserleri, yerle bir edilmeğe çalışılmaktadır. Yıldırım Han'ın îmanı ve mâbedi yeryüzünden silinmek isteniyor. Orhan Gazi'nin kabri üstünde, insan-dışı mahlûklar tepinerek havlıyorlar, hırlıyorlar: «Haydi Orhan, senin Allah'ın gelip seni kurtarsın!»

Süngülerinden; erkek torununu gözünün önünde parçaladıkları seksenlik doksanlık ninelerin, dedelerin; nâmusu pâyimal edilen ve öldürülen genç kadınların ve kızların; hattâ dünyaya gelmemiş ana karnında olduğu halde dünyaya gelmesinden korktukları ve en vahşî hayvanlardan daha vahşîce, vicdansızca, merhametsizce parçaladıkları, ceninlerin kanı damlıyordu.

Câmiler yıkılıyor, şekilleri dahi hâfızalardan silinmek isteniyor. Tuzağa düşürülebilen bir kişinin üstüne on onbeş süngülü, birden saldırıyor ve onu en feci şekilde, doğrayarak şehid ediyorlar:

«Ne Haybettir ki: vahdet-gâhı dinin devrilip taş taş,

Sürünsün şimdi milyonlarca me'vasız kalan dindaş.»

«Yıkılıp hânümânlar yerde işkenceyle kıvransın;

Serilmiş gövdeler, binlerce, yüzbinlerce doğransın!»

Âkif bu olup bitenleri, kısa, âhenklî ve lirik bir ifadeyle sıraladıktan sonra, ıztıraplara lâyık görülen, vatanından ayrılan, harem-gâhı ve vahdetgâhı harabeye çevrilen ve inim inim inleyenin kendi milleti olduğunu, mâtemin de bülbülün değil, kendisinin hakkı ve bir yandan da vazifesi olduğunu açıklıyor ve son beyitte bülbüle tekrar sesleniyor:

«Dolaşsın, sonra, İslâm'ın harem-gâhında nâ-mahrem...

Benim hakkım, sus ey bülbül senin hakkın değil mâtem!»

BAZI SONUÇLARA DOĞRU :

Milletlerin mücadelesinde, kendi içlerinden yetiştirmiş oldukları kıymetli şahsiyetlerin rolü çok önemlidir. Bunlar, ellerindeki bütün imkânları seferber ederek kurtuluş için yol göstermeğe çalışırlar ve kurtuluş hareketini çeşitli kademelerde idare ederler.

Büyük şair ve muharrirler de, ya kendilerinin yahut içinde bulundukları cemiyetin o günkü hâlini, duygu ve düşüncelerini, arzu veya ümitlerini edebî eserleriyle tesbit ettikleri gibi mücadelede de millete daima ışık tutmağa ve ümit vermeğe çalışırlar.

İşte, bütün insanlığın huzurunu temin etmek üzere gönderilmiş, uzun bir zaman dünya nüfusunun ekseriyetinin, memleket, renk, ırk, dil farkı gözetmeksizin, rahat ve huzur içinde yaşamasını temin etmiş olan hak ideolojiye ve asırlarca bunun bayraktarlığını yapmış, uğrunda ölmenin büyük bir şeref ve yüce bir mertebe olduğuna iman etmiş, bu imanını yaşayışında tezahür ettirmiş bir milletin şairi olan Âkif de bizim böylesine kıymetli şahsiyetlerimizden biridir.

O zamanki vahşet, çeşitli şekillerde, çeşitli derecelerde ve çeşitli sahalarda memleketimizde bugün de tekrarlanıyor. Dışarıdaki düşmanlarımızın memleketimizdeki maşası olan hainler, kendilerini en az yirmi yıl saklamış oan milletin; imanına, ahlâkına küfretmekten üzerine uzun menzilli silâhlarla ateş açmağa, devlet müesseselerini tahribe ve temiz, şuurlu, imanlı evlâtlarını öldürmeğe kadar neye güçleri yetiyorsa yapıyorar. Fikren hâkim olamayıp kaba kuvvetle hâkim olmağa çalıştıkları okulumuzda, milletin temiz evlâtlarına karşı defalarca silah kulandılar, kurşun, dinamit, bomba yağdırdılar. Devletin malı olan Yüksek Öğretmen Okulu binasını, defalarca çöktürmeğe, yerle bir etmeğe ve içindeki suçları, komünist olmamak olan bin kadar öğrencinin hayatına kast ettiler. Nihayet en son hâdiseyle okulumuz geçici olarak kapatıldı. İşte bu yüzden bu yılı Âkif'i bir toplantıyla okulumuzda anmağa imkân kalmadı.

*OLAYLAR

PEN KLÜP EMPERYALİZME HİZMET EDİYOR

P.E.N. klüp yazarlar Birliği 11 Aralık ta yeni toplantılarından birini yaptı. Taksimdeki Dilson Otelinde yapılan yemekli toplantının konusu; **«Ulusları yakınlaştırmakta edebiyatın rolüydü.** Toplantının yönetimini Edebiyat Fakültesinin Yahudi asıllı Profesörü Vehbi Eralp üzerine aldı. Yaşar Nabi, Anıl Meriçelli, Prof. Selahattin Batu, Recep Bilginer, Vedat Nedim, Hilmi Yavuz ve dönme yazarlardan Ahmet Emin Yalman'ın katıldığı oturumun ilk konuşmasını Yaşar Nabi yaptı.

Bilindiği gibi P.E.N. Klüp, mason localarının kontrolünde olan bir edebiyat klübüdür. Gayesi de buna parelel olarak, millî kültürü yıkmak yerine kapitalist ve komünist dünyasının buhranlara sebebolan temelini eski Yunan ve Yahudi aleminde bulan Judeo—Grek menşeli materyalist kültürü ikame etmektir. Klübün bütün faaliyetleri kesin olarak bu hedefi teyid eder. Nitekim son toplantıda da tartışılan bu olmuştur. Böylece milletimizin asırlık düşmanlarına karşı haklı kinini kültür emperyalizmi yoliyle yoketmeye ve milletimize yabancı hayranlığı asılama ya gayret eder. Son toplantıda Yahudi asıllı Vehbi Eralp aynen şöyle demiştir: **«Bir ulusun dilini ve edebiyatını devrinden bilen, onun tamamiyle düşmanı olamaz».**

Tarih Kitapları Yeniden Hazırlanırken

Enver ŞAHİN
Y. Ö. O. Matematik Bi.

Geçen günlerde gazetelerde orta öğretimle ilgili bir haber okuduk. Haberde, Millî Eğitim Bakanlığının orta öğretim sisteminde bazı değişiklikler yapacağı bildiriliyordu. Yeni tasarıya göre, şimdi okutulmakta olan ders kitapları tek tek gözden geçirilecek, yeniden yazımı ele alınacaktır. Yeni yazıların kitaplarda gelişigüzel ve memleket gerçeklerine uymayan bilgilere yer verilmeyecek, tarih kitaplarında Roma ve Yunan tarihinden çok az bahsedilecektir.

Halâ okutulmakta olan tarih dersleri, kökten sakat ve gayri millî olduğu halde, şimdiye kadar bunun düzeltilmesi yolunda en ufak bir çaba harcanmamıştı. Nihayet yıllardan sonra, Millî Eğitim Bakanlığı yapılan hatayı çok geç de olsa anlamış şuradan buradan kopye edilen, değişmesi zaruri, derme çatma orta öğretim sistemine yeni bir şekil verme lüzumunu hissetmiştir. Temennimiz yeni getirilecek değişikliklerin yabancı devletlerdeki sistemin kopyesi değil, milletimizin bünyesine uygun olmasıdır.

Ortaokul ve lisede hurafeye dayanan bilgiler okutulmakta, hadiseler ilmî şekilde izah edilmemektedir. Bir sürü tarih ve isim ezberlemekten ibaret olan uydurma

tarih kitapları, zihinleri köleleştirmekten başka bir işe yaramamıştır. Tarih dersleri nin gayesi bizlere şimdiki ızdıraplarımızın sebeplerini, dostumuzu, düşmanımızı göstermek olması gerekirken, bunun aksi olmuştur. Yunanistan «Megola İdea» hayal leri içinde yaşarken, Yunan gençleri okul larda azılı bir Türk düşmanı olarak yetiştirirken kendi tarhilerimiz Yunan'ı insancıl, uygar ve çok temiz insanlar olarak tanıtıyor. Orta I. tarih kitapları Anadoluda eski Bizansı hortlatmak isteyen Bizans artıklarını âdeta över gibi; **«Onların (Yunanlıların) yaptıkları minarî eserlere ve anıtlara, tapınaklara ve Batı Anadolu'da bulunan yüzlerce sene bugün de sanatın ve güzelliğin en ileri örneği olarak bakıyor ve taklid ederek onların benzerlerini yapmaya çalışıyoruz.»** (1) diyor Acaba istanbul'a gelen yabancılar Sultanahmet, Selimiye camilerine mi hayran kalıyor, yoksa Ayasofya'ya mı? Elbette Yunan'ı dost, Avrupayı üstün görenler millî değerlerden kopacak, ecdadına düşman hale gelecektir. Millî kültürle doldurulmayan kafalar gayri millî kültürlere kiralanmakta, tarihine ve milletine ihanet etmektedir. Tarihini hor gören, medeniyetini yok zanneden zavallılar kime hizmet etmektedir? Neden birer canlı tarih olan doksanlık dedeler, nineler ecdadı saygıyla anıyor da, aydın geçinen ilim yazarları tarihine sırt çeviriyor? Avrupa hurafeler içinde yüzerken ecdadımız bütün dünyayı hayrete düşürerek, karadan gemi götürüyor, topu icad ediyor, yirminci asırda halâ tam manasıyla bilemediğimiz entegral hesaplarıyla camiler yapıyordu. Padişahlar zamanın en ileri ilim adamlarını koruyordu. Bu gün, yeni bir buluş yapan, 6-7 yabancı dil bilen devlet adamlarımıza raslanıyor mu?

Asırlarca ilmiyle, irfaniyle, adaletiyle dünyaya hükmeden, tarihin şanı ecdadımız kötülenirken, Yunan Roma, hayranlığı kafalara nakşedilmiştir. Yabancı devletlerdeki tarih öğretimini incelediğimiz de, tarihimizle ilgili bilgiye üç-beş satırdan fazla raslanmazken, kendi tarih kitaplarımızın yarısının Roma ve Yunan tarihlerine ayırılması düşündürücüdür. Ortaokul kitaplarında Yunan ve Roma tarihine 88 sahife ayrılmışken, kendi tarihimize 49 sayfa ayırılmıştır. Yine kendi kitaplarımızda Yunan, Roma kültür ve uygarlığı ve bunun çağdaş uygarlığa etkilerinden ikişer konu halinde bahsediliyor da; Selçuklu, Osmanlı medeniyetinin çağdaş uygarlığa etkileri yokmuş gibi hiç bahsedilmiyor. Neden milli tarihler yerine uydurma kitaplar okutulur? Bu gün Osmanlı tarihi hiç olmazsa tarafsız şekilde okutulmalıdır. Osmanlı Padişahlarına mason tarihçilerin revâ gördükleri delilik, hırsızlık, istibdad gibi iftiralar genç nesillerin kafalarına yerleştiriliyor Halâ tarih kitaplarımızda, İmparatorluğumuzu en buhranlı günlerinde otuzüç yıl dimdik ayakta tutan II. Abdülhamid'ten bir ermeninin ağzıyla «Kızıl Sultan» diye bahsedilirken, dönme Mithat Paşalar, Mustafa Reşit Paşalar göklere çıkarılmaktadır. Mithat Paşanın bayrağımıza haç koydurmak isteyişi herkesin malûmudur. Millilikten uzak uydurma kitaplarda birçok vatanseverler kötülenirken, dönmeler ve hainler kahraman olarak tanıtılmaktadır. Yıkılışımızı hızlandıran ve Türkü esir üçbuçuk azınlığı hür hale getiren Avrupa hayranlığı milletimizin lehine imiş gibi gösterilmeye çalışılır. Osmanlı imparatorluğunun parçalanış sebebi olarak tabiî sınırlara ulaşma ve ekonomik

sebepler gösterilerek, mataryalistçe izah lar yapılır. Neden Osmanlı İmparatorluğu; Çaldıran seferine giderken bir yahudiden borç para alacak kadar fakir oldu ğu yavuz devrinde değil de; «**Paşa! Eğer gerez akçe ise Edinekapıdan Rusçuk'a kadar iki geçeli akçe dizerim.**» (2) diyen III. Mustafa zamanında çöküyor? Koskoca Roma İmparatorluğu en haşmetli devrinde neden çöktü? Ekonominin zayıflığı değil, fuhuş ve her türlü ahlâksızlığın cemiyeti sarışı Romayı çökertti. Bütün bunlar gösteriyor ki dünya tarihi, bazı ser serilerin dediği gibi ne emek - sermaye, ne de sınıflar çatışmasıdır. Sadece ve sa dece ideolojiler kavgasırır. Bu gerççk bi linmeden yazılan tarih kitapları gerçeklerden uzak kalır, İmparatorluğumuz, mil etin hayat soluğu olan ideolojik değerlerin unutturulması aşağılık ve Avrupa hayranlığının zerkedilmesiyle yıkılmıştır. Bu hakikati garp tarihçileri de kabullenmek mecburiyetinde kalmışlardır. Gaston Bautol şöyle diyor :

«**Sultan Mahmud devrinden itibaren idareci sınıflar giydikleri muhteşem kavuk ları, süslü püslü elbiseleri bırakıp, Avrupa usulünce giyinmeye başladılar. Batılılaşma hareketi birkaç tarzda olup bitti. En geniş sert biçimi altında bu sömürgeleşmenin bir sonucu olmadı da «kendikendini sömürgeleştirme» diye adlandırılmasını teklif edeceğimi zbir olayın sonucu oldu. Bununla bir milletin idareci sınıfının ona yabancı örnekten kopye edilmiş, ya da ilhan alınmış kurumları zorla kabul ettirmeye karar vermiş olduğunu anlatmak istiyoruz** » (3)

Biz isterdik ki bu gerçekleri yabancı kitaplardan değil, kendi tarih kitaplarımızdan öğrenelim. Ama nerede?.

Bu gün tarihine, medeniyetine ve kül türüne düşman olmayı meziyet telâkki etme hastalığı cemiyetimizi sardı. Milliliktен uzak eğitim sistemi değiştirilmelidir. İlkokullardan üniversitenin son sınıfına kadar materyalizm kültürü öğreten sistem mutlaka millileşmelidir. Tarih kitaplarımız Avrupa tarihçilerinden kopye edilerek değil, milletimizin ideolojisine göre yazılmalıdır. Bakanlığın tarih kitaplarında yapacağı değişiklikler, millet olarak hepimizin arzu ettiği şeylerdir. Ancak şurasını da hatılatalım ki sadece tarih kitaplarında yapılacak olan değişiklik yeterli değildir. Eğitimimize yerleşmiş olan yabancı kültürlerin ortadan kaldırılması, yerle bir edilen tarihi eserlerimizin ortaya çıkarılması, kültür ve medeniyetimizin ihyası ve mataryalist esasların eğtim politikasından atılması gerekmektedir. Bu ise uzun ve sistemli bir mücadeleyi gerektirir. Okullarımızda öğrencilerın zihinlerini doldu ran yabancı ideolojiler yerine kendi öz ta rihimiz ve medeniyetimiz takdim edilmelidir. O zaman yetişen nesillerde aşağılık duygusu yerini güven ve azim alacak, Av rupaya hayran kalmayacak, kurtuluşu ken di ideolojisine sarılmakta bulacaktır. Böy lece eğitim sistemindeki ızdırabımız son bulacaktır.

---

1 — Tarih Orta I. Emin Oktay Sh. 129

2 — Tarih, Lise III. Emin Oktay. Sh. 189

3 — Siyasî Doktrinler Tarihi, Varlık Yayınları.

Şiir

ECDADIN RUHU HESAP SORUYOR

Tak, tak, tak... Kapı çalındı, açtım
Baktım, ak sakallı bir pîr
— Selâmün aleyküm ey oğul!
Beni tanıyamazsın elbet... Hani
O büyük «Gâzâ» yok muydu?
Yavrular yetim kalmıştı, analar dul?
Zafer için, seve seve
Can vermişti her mü'min kul!
Azimle, kinle, imanla,
Şuurla taşıyordu Mehmetler;
Sanki olmuştu bir sel!
Etten kaleler,
Kemikten dağlar yaparak
Kazanılan zaferler
Din için, Devlet için, Millet içindi.
Hani devlet? Nerede din? Göster!
Kimler çaldı elinizden
Ecdad yadigârlarını? Kimler! Kimler!...
Çırpınarak uyandım,
Kan ter içinde kalmışım...
— Nerdesin ey pîr-i fani!
Affet beni,
Seni anlıyamamışım.
Fakat şimdi söz veriyor,
Yemin ediyoruz ey adsız kahraman!
Emanetlerinizi koruyacağız MİLLET olarak,
İdeallerinizi yaşatacağız.
Kanlarınızla yazdığınız MİLLİ MÜCADELE'yi
YENİDEN başlatacağız.
Hain Yunan'ın, kızıl Moskof'un piçlerini
TÜRKİYE'den atacağız.
Millî kahramanlarımızı ilelebet
Kalplerimizde yaşatacağız!..

Mustafa BÜLBÜL
Y. Ö. Okulu

YÜKSEK ÖĞRETMEN OKULU

Ahmet KABAKLI

1850 de, büyük tarihçi Ahmet Cevdet Paşa, «Darülmuallim» i kurup ilk müdürlüğünü aldığı zaman onu bir üniversitenin çekirdeği olarak düşünmüştü. Tanzimat devrinin belki de en büyük en yapıcı, ilimsever aydını olan Ahmet Cevdet Paşa'nın, şimdi Çapa Yüksek Öğretmen Okulu bahçesinde bulunan büstü de, başını önüne eğerek düşünmekte, Türk Maarifinin hangi hallere düşmüş olduğunu «hazmetmeye» çalışmaktadır.

Yüksek Öğretmen Okulu, demek ki bugün 121 yaşındadır. Yedi sekiz nesil üst üste, memleketimizin ilim kadrosunu yetiştirmiştir. Bugün dahi yalnız liselerimizin seçkin hocalarına değil, İstanbul, Ankara, İzmir, Erzurum üniversiteleri ile cidd î Teknik üniversitelerin Edebiyat, Tarih ,Fizik, Kimya Matematik, Felsefe, Coğrafya ve lisan bölümlerine bakınız. Prof doçent, asistan kadrolarının yüzde seksenini Yüksek Öğretmen mezunları teşkil eder.

Demek Ahmet Cevdet Paşa'nın 121 yıl önce diktiği ilim fidanı dalanıp budak bnmış, feyizlerini yurdun her bucağına saçmış, bir değil dört beş üniversiteye kaynaklık etmiştir. Yüksek Öğretmen Okulu, bugün ilim kuruluşlarımızın en eskilerinden biri, hattâ devamlılık yöniyle en eskisi, tesir bakımından en güçlüsüdür.

Batıda yalnız Edebiyat ve Fen Fakültelerinde «ilim» kaynağı gözüyle bakıp diğer bütün fakülteleri, onlara bağlı «meslek dalları» saydıklarına ve Doğu, Batı ülkelerinin bütün kâşif, buluş icat kadrolar. tarih boyunca buralardan çıkmış bulunduğuna göre... Yüksek Öğretmen'i biz üniversitelerin üniversitesi saymak zorundayız.

Böyle olduğu halde, geleneğin en kökü temsilcisi Çapa Y.Ö.O ile Ankara ve İzmir Okulları, bugün, bir polis tedbiri uğruna kapanma tehlikesi içinde bırakılmıştır. Bugün tam 50 gündür, ters zihniyetin darbesiyle sokağa atılmış, (devlet taahhüdündeki) kız ve erkek çocuklarımız. İstanbul da 800, Ankara ve İzmir'de bir o kadar öğrenci aç, susuz, barınaksız dolaşmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığına hükümet üyelerinin hepsine, İstanbul Ankara vilâyeti makamlarına yaptığımız uyarmalar ettiğimiz ricalar fayda vermemiştir. Bu gençleri, komünistler fakültelere sokmamakta, devlet de mekteplerine almamaktadır. İçlerinde ağır hasta olanlar, tahsili terk edenler, hattâ intihara kalkışanlar görülmüştür. Bakanlıktan bir ilgili, ne yer içersiniz, bu genç kızlar bir ay boyu nerede yaşar ve barınırlar? diye sormamıştır. Devlet baba, sıhhat, namus ve faziletlerin böyle sokağa dökülmesine bilmem nasıl katlanabilir?

Bir aylık cidden üzücü ve yakışıksız bir sükûttan sonra, Türk basının feryatlarına asla kulak asmamak suretiyle, Türk milletini cidden üzmüş olan Millî E-

ğitim Bakanı, AP Millet Meclisi Grubundaki sorulara şu cevabı veriyor.

«— **Çapa hadisesi bir grup anarşist (solcu) öğrencinin hareketine dayanır. Disiplin Kurulu bu dokuz anarşist talebeyi tard edince müesseseye huzur avdet etmiştir. Fakat Danıştay'ın yürütmeyin durması yolundaki kararı sonunda, bunlar Çapa'ya yeniden sokulunca anarşiyi önlemek mümkün olmamıştır. İstanbul Valisinin teklifi üzerine bu okulun bir süre kapatılmasına karar verilmiştir.»**

Sayın Oğuz'un bu izahatı AP Grubunu tatmin etti mi? Vicdanlar huzura kavuştu ise iyi. Ama hadiselerin oluşunu bilen, haksızlığın zulmünü, açlığın kahrını çeken öğrenciler ile velileri ve bizler asla tatmin olmadık. «Okul bir süre kapatılmış» iyi ama dışarı atılan öğrencilere beş lira para bir sıcak çorba, barınacak dam altı gösteren bir bakanlık mensubu, bir vilâyet memuru görevlendirilmiş midir?

«Bir süre» ne demektir? Ne zaman kadardır? Komünistler adam vurup, dinamit patlatıp, müdür dövüp suç işlesinler, sonra da müsbet gençler, sokağa atılmak suretiyle ceza görsünler. Bir Millî Eğitim Bakanı, herşeyden önce kendisine ve bakanlığına dönük olan bu ağır hakarete nasıl katlanır? Biz burada üzülelim erim erim eriyelim, çoçcuklarımızın halini gördükçe yediğimizden, giydiğimizden utanır olalım da Ankara, işi böyle kaygısız tarafından alsın! Asıl sorumlular ve görevliler bize cevap bile vermeye lüzum görmesinler! Vekâlet ve vilâyet huzurlarına çıkıp derdini anlatmak isteyen aç öğrencileri üstelik azarlayıp kovsunlar! Türkiye değil ya neyin Cumhuriyeti, neyin demokrasisidir bu?

Hep yapıcı, onarıcı, ricacı tarafından gidiyoruz. Hep idareciler, doktorlar, bilmem kimler boykotta. Ama şu halk da şu esnaf da, şu öğrencilerin, çoğu köylü olan velileri de bir direnişe kalkarlarsa, kıyamet kopmaz mı?

Millî Eğitim Bakanı düşünmelidir. Bakanlığının en yüksek, en ilmî, en eski yüksek okulu «bir süre için» kapatılamaz. **Devamlı kapatmaya kalkmak hele** ancak kumarhane açıcılara mahsus feci bir icraat olabilir. Düşünmelidir sayın Oğuz:

Bu ülkede Siyasal Bilgiler (Mülkiye) kapansa idi... Teknik Üniversite'nin büsbütün Maocular işgali altına düşmüş yurtları veya ODTÜ'nin eşkiya ve hırsız yatağı hücreleri kapatılsa idi, kendileri, İçişleri Bakanı, Ankara, İstanbul Valileri gürültüden, tahripten, kurşun ve nâra sesinden acaba nereye sığınırlardı?.

Oralara dokunulamaz da, Türk Maarifinin lise ve üniversitelerine yüksek ilim adamlarını yetiştiren Yüksek öğretmen okulları'na nasıl dokunulabilir? Ne kadar değerli olursa olsun, **bir Vali'nin reyi ile** bir vekâlet, bir devlet 121 yıllık bir üst eğitim müessesesini kapayabilir mi? Başka vekâlet ve mesleklere bağlı yurtlar için bile yapılamayacak bu sokağa atma olayı, eğer YÖO için yapılmışsa bu, herşeyden önce Millî Eğitim Bakanı'nın onuruna dokunmamalı mıdır?

İstanbul Valisi, biliriz değerli bir insandır fakat o, görevi icabı, olaylara yalnız asayiş açısından bakar. Fakat eğitim makamları, ilim ve pedagoji kıstası kullanarak bu haysiyet kırıcı hatayı gidermek zorundadır.

Edebiyatta Geleneklere Dönüş mü Var

Necmeddin TURİNAY

Bir kaç yıldan beri solcu şair ve yazarlar arasında büyük bir huzursuzluk aldı yürüdü. Bu huzursuzluğu daha önceki yıllara indirmek mümkü. Meselâ şu :

Behçet Necatigil, Atilla İlhan ve Turgut Uyar, yazdıkları şiirlerle yeni bir edebî akımın öncülüğünü deniyorlar. Bu üç şair birbirinden habersizce bu işe atıldılar. «Şu an Türkiye'de devrimci bir atılım var. Devrimin hedefi halktır. Öyleyse şiir, hikâye roman ve bilcümle sanat dallarında halkın geleneklerinden ve tarihinden istifade gerekli midir, yoksa değil midir?» Bu soru Behçet Necatigil, Atilla İlhan ve Turgut Uyar'ın yeni tipte eserlerini piyasaya sürmelerinden sonradır ki bütün solcu edebiyatçıları karşı karşıya getirdi. Bu üç şairin eserleri sırasıyla :

Behçet Necatigil'in eseri Divançe (1965),

Atilla İlhan'ın eseri Yasak Sevişmek (1968),

Turgut Uyar'ın eseri Divan (Nisan 1970) adını taşıyor.

Bu üç eserde dikkati hemen çeken husus divan ve Divançe adlarıdır. Nasıl oluyor da geçmişe ait, Osmanlı oligarşisinin (!) eskimiş san'at tâbirleri, modern edebiyata yer alabiliyor diye, gene bir takım materyalist şairler adeta sara nöbetleri geçirdiler.

Acaba bu şairler eserlerine, bu tip orijinal isimleri neden koymak ihtiyacını hissetmişlerdir? Eski kültürümüze, sanatımıza dönüş hareketiyle mi karşılaşıyoruz? Yoksa daha değişik gayelere, arzulara basamak olmak bakımından mı mazinin orijinalitesinden istifade yoluna gidiliyor. Bütün bu sorulara ilâve olarak, her türlü edebiyat akımlarını, ifade şekillerini, felsefî ekolleri kopye ede ede iyice sığlaşmış olan şiir sanatımız, kendi bünyesinde bir değişikliğin lüzumuna mı inanmıştır?.

Eserlerine Divan, Divançe gibi Osmanlı şairlerinin klâsik tâbirini koyan Behçet Necatigil, Turgut Uyar ve kitabının adı orijinal bir ifade taşımakla beraber Atillâ İlhan, şiirlerini yazarken şekli yönüyle yeni denemeere giriştiler.

Bu yeni şekil ne olabilir? Hiç de akla gelecek şey değil! Bunlar, bir asırdır yıpratılan eski edebî mirasımızın şiir şekli olan gazel, rübaî veya kafilesini itibariyle gazele çalan şiirlerdir.

Bizde yıllardır geçmiş tarihimiz içinde teşekkül eden her türlü gelenek ve göreneklerimiz mimarîden edebiyata varasıya bütün san'at telâkkilerimiz yıpratılmaya ve unutulmaya terkedilmişti. Kendi hallerine terkedilse gene bir şey değil. Türbeler, tarihî çeşmeler, tâmir bahanesiyle zarif camiler kör kazmalarla darbelenirken; tarih, edebiyat ve siyasetimizi mu

hafaza eden nadide yazma eserlerimiz denize atıldı, Bulgarlara en ucuz fiatla kilo hesabıyla satıldı. Mason idareciler ve onların yamağı ulûfeci materyalist edebiyatçılar maziyi en çirkin hakaretlerle terzile yertendiler.

Fakat son zamanlarda, bilhassa edebiyatçılar arasında bir çalkalanma göze çarpmaya başladı. Bir takım yazarlar geçmiş yüzyılların sanat ve düşünce akımlarından istifade edemez miyiz şeklinde bir düşünce ileri sürdüler. Sanat geleneklerimizden istifade mümkün müydü? Cumhuriyet tarihinden beri halk edebiyatından bu tip bir istifade yolu denenmiştir. Koşma, mani, destan, masal, fıkra gibi edebî nevileri kullanarak yeni eserler veren şairler oldu. Ama şimdi bu akım divan edebiyatına da sıçrayacaktı.

Bundan önce Orhan Veli, Eflâtun Cem Güney, Metin Ant, Nâzım Hikmet ve komünizm suçundan yurt dışına sürülmüş Pertev Naili Boratavların halk edebiyatına dönüşlerinin sebebi nedir? Şimdi de bir takım şair ve romancıların eski sanat geleneklerimizden istifade arzuları bir sanat endişesi mi taşıyor yoksa edebiyat sahasında kullanılacak bir komünist taktiği mi ifade ediyor?.

Şimdi üzerinde durduğumuz sol cu yazarlar arasındaki ihtilâf meselesi yalnız bizim memleketimizde görülen bir husus değildir. Bu ihtilâfı mesele edinen Cumhuriyet Gazetesi, Ekim 1970 tarihli «**Sanat Edebiyat**» ilâvesinde bir soruşturma açmış,tır. Bazı şair, hikâyeci ve romancının aşağıdaki üç meselede görüşleri ne müracaat edilmiştir. Sanat ve geleneklerimiz hususunda sorulan üç soru:

1 — Ülkemizde geçmiş yüzyılların sanat ve düşünce akımlarıyla çağdaş sanatın ilintileri (alâkalar) konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

2 — Son günlerde tartışma konusu olan geleneklerimizden yararlanmada özellikle divan edebiyatının, genel olarak da halk edebiyatı, halk sanatı, halk düşüncesinin yeri nedir? Ne olmalıdır?

Soruşturmada fikrine müracaat edilenler **Konur Ertop, Ceyhun Atuf Kansu Hilmi Yavuz Mehmed Seyda, Mustafa Baydar.** Bu şahıslar umumiyetle eski sanatımıza ,divan geleneğimize ve halk edebiyatına dönülmesine taraftar görünüyorlar. Türk Tarih Kurumu'nun Halk Partili başkanı Şevket Aziz Kansu'nun oğlu şair Ceyhun Atuf Kansu Divan Edebiyatı geleneğinden istifade ve geleneklere dönüşü tehlikeli görüyor .

Tanzimat yıllarından beri milli kültür ve ananemize amansız bir savaş açan batı taklitçileri aradan 100—150 yıl geçmesinden sonra Türkiye'de yeni bir hareket plânı hazırlığına girişmişlerdir. Milletin kendi değerlerine bağlılığı iki asırdır zayıflatılamamış bilâkis büyük bir sarhoşluk devrinden sonra, daha şuurla yürüyen kendine dönüş akını doğmuştur. Milli kadroların teşvikiyle hızlanan bu akım. istikbalde Türkiyenin kaderini tayin edecek kurtuluş mücadelesidir. Reddedilme imkânı olmayan tarihi değerlerimiz, sanat telâkkilerimiz, öfrümüz; kendi yerlerine kabul ettirilmek istenen yabancı kültür ve akımlar karşısında büyüklüğünden bir şey kaybetmemiştir. Halkımız buhranlarından kurtuluşunun kendine dönüş le sağlanacağına kari olarak inanmaya başlamıştır. Fakat halkın bu meyli, san' at ve edebiyat sahasında hala kendini gösteremedi. Ama bu merhale mutlaka açılacaktır.

Esasında komünizm milli olan her şe ye karşıdır. Ama 1917 Rusyasından beri onlar, bilhassa edebiyat ve san'at gelenek leri üezrinde hayli ustaca oynadılar. Biz zat Lenin'in tavsiyeleriyle Sovyet Cumhu riyetlerinde edebiyat ve san'atın şekilce milli vasıflardan uzaklaşmasına dikkat edildi.

Yani, komünist ihtilâlden sonra roman. hikâye, şiir gibi her türlü edebi ne vinin şekil hususiyetlerine müdahalę edil memeye dikkat edilmiş fakat muhteva (öz) ise olduğu gibi materyalist fikirler- le doldurulmuştur. Halka ve cahil aydın- lara ise millî sanat, milli edebiyat diye telkin edilen yeni oyun ne yazık ki bü- tün dünyada tutmuştur.

Bu gün Trükiye'de komünist şair ve yazarların oynamaya çalıştıkları oyun iş te bu. Yoksa bunların yürütmeye çalıştık ları yeni akım, millî değerlere sığınma hareketi değildir. Meselâ şair **Turgut Uyar** Divan adlı şiir kitabını neşrettikten sonra, kendisine sorulan bir soruyu şöyle cevaplandırıyor.

— **«Geçmişte bir mutlu azınlık için kul lanılan bir san'at türünün sırf bu yüzden bir daha kullanılmamasını düşünmek ve önermek, kültürün bütün insanlığın kalıbı olduğunu yansımak demektir. Zaten bir (Divan) yapmakta asıl amacın geçmişte bir mutlu azınlığın kullandığı aracı halk adına halk yararına kullanmaktı.**

Kemal Tahir'in Turgut Uyar ve Atilâ İlhan gibilerin san'at geleneklerimizden istifadeye kalkmaları sadece kendi kendilerini kandırır. Milleti değil Sanatın ve edebiyatın milliği özü itibariyledir. Bu da millete gerçekten bağlı sanatkâr ve edebiyatçılarca meydana getirilir.

SOLJENİTSİN NOBEL'İ ALMADI

1980 Nobel Ödülünü kazanan Soljenit' zin mükafatını almak için İsveç'e gitmemiştir. Sol ağızlara bakılırsa, yazar kala balıklardan hoşlanmadığı için (!) törene katılmamış. Biz geçen sayımızda Soljenitsin'in İsveç'e gidip de uygun sözler söyle nemesi halinde Rusya'ya sokulmayacağını yazmıştık. Demek ki Soljenitsin Rusya da zulûm ve baskı çarklarını işleten bir rejimin dalkavukluğunu yapmak yerine İsveçteki törene katılmamayı tercih etmiş tir. Ve en şereflisini yapmıştır.

Bilindiği gibi Soljenitsin eserlerinde Stalin rejimini tenkid ettiğinden dolayı 8 sene sürgün cezası yemiş bir Rus yazarı dır. Ayni zamanda matematikçi ve fizikçi dir. Bugün Rusya'daki yazarların bir çoğu komünizme satılmışlardır. Yani sadece komünizmi övmek, komünist partisini pohpohlamak için kalem oynatırlar. Alek sandr Jsayeviç Soljenitsin gibi bir takım yazarlar da, her türlü sansür ve baskıya rağmen fikirlerini serbestçe yazmağa çalışmaktadır. Rueya'daki rejimden bıkmış, yılmış olan bu yazarların 600 tanesi halâ sürgündedir.

HİSAR

Hisar, yayın hayatının 21. yılını idrak ediyor. Geniş bir yazar kadrosuyla hayatı na devam eden Hisar'da aradığınız her konuyu bulabilir, **Prof. Mehmet Kaplan Munist Falk Ozansoy, Tarık Buğra ve Mehmet Çınarlı'nın şiir**, hikâye, tenkid ve denemelerini zevkle okuyabilirsiniz. Hisar, 250 Kuruştur.

Sahte sloganlar ihanetleri gizleyemez

«MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM» NEDİR?

Osman ŞAHİN

Bugün Türkiyemizde her sahada bir buhran kendisini müşahhas olarak hisset tirmektedir. Köyde, kentte, sokakta ve caddede ızd.rap dolaşmaktadır. Aileler ümidsiz, işçiler, köylüler, memurlar, öğretmenler, talebeler ve subaylar yarınına endişe ile bakmaktadır. Büyük Türk Milleti kendisine ümid olacak, endişelerini giderecek, göz yaş.nı silecek, yaralarını sara cak şefkatli eli ve Millî kadroları beklemektedir.

İşte milletimizin buhranını ve ızdırabı nı dindirmek isteyişi istismar edilmekte, hedefinden saptırılmak istenilmektedr. Ni tekim son senelerde Türkiye'de, öğrenciler, öğretmenler ve münevverler arasında propagandası çok yapılan Üniversite ve fabrika duvarlarında çok görülen bir slo gan vardır : «MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM.»

Gerçek anlamıyla bir türlü açıklanmayan bu MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM nedir? Bu sözün kaynağı nerededir? Türkiye'deki yürütücüleri kimlerdir.?

Beynelmilel yahudiliğin milis kuvveti olan komünizm, hiçbir memlekette komünist inancın açıklanmasıyla girebilmiş değildir. Hele bu memleketler de de İslâm memleketleri olursa, uzun tecrübelerle sa hiptir ki, komünizmi propaganda ederek iktidara geçmek, devleti devirmek hiç mümkün olmamaktadır. Buna çare olarak «MÜŞTEREK CEPHE» taktiklerine baş vurmaktadırlar. Zaten Lenin'in taktiği de : Komünizmin son hedefine uygun olmasa da, halkı alâkadar eden meseleleri komünist partisinin iktidara gelişi istikâmetinde istismar etmekten ibarettir. Türkiye'de kendilerine seçim yoluyla kapalı olduğunu gören yerli komünistler, gerçek niyet ve hedeflerini gözlemek için cazip sloganlar ve maskeler kullanmaktadırlar. İhtilâl yolunu açmak, kendilerine ortaklar bulmak için millete sahte hedefler göster mektedirler. İşte bu hedeflerden birisi de «MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM». yaftasıdır.

Türkiye'de MİLLİ ve DEMOKRATİK bir hareketin yürütülmesi bize hayli cazip geliyor. Ancak ne var ki, sözün kaynağının neresi olduğunu ve sözün çıktığı ağızı bilmemiz işimizi çok daha kolaylaştırır. Hadiseyi bütün açıklığı ile ortaya koyuverir.

Şu halde «MİLLİ DEMOKRATİK DEV RİM» sözünü iyi anlayabilmemiz için kaynağına inmemiz, Türkiye'ye neredn geldiğini gayet iyi bilmemiz gerekir. Geniş bir tetkik yaptığımızda MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM sözünün, Türkiye'deki yerli komünistlere Moskova ve Pekinden verilen bir talimattan ibaret oldu ğunu görürüz.

Komünistlere Moskova'dan verilen, mil

let içinde ihtilâl ortağı aramalarını em reden komünist parti kararlarını görelim :

1960 y.lında 81 komünist partisi Moskova'da toplandılar. Kararlar aldılar. Kararların başlangıcında, bu kararların bütün komünist partilerince bayrak yapılacağı bildirildi.

Bu toplantıda alınan kararlarının biri si şudur : **Sömürge boyunduruğunu silkip atan ülkelerin millî uyanış yolundaki görevi ancak, tek bir MİLLİ DEMOKRASİ CEPHE'sine birleşen yurtsever kuvvetlerin hep birlikte emperyalizme ve derebeylik kalıntılarına karşı azimle bir mücadeleye girmeleri ile gerçekleşebilir.**

Özgürlük kaaznan ülkelerde ilerici güçleri birleştiren MİLLİ DEMOKRATİK görevler şunlardır : Politik bağımsızlığın birleştirilmesi, toprak reformları yapılması derebeylik kalıntılarının yıkılması SOSYALİST İŞBİRLİĞİNİN GELİŞMESİ...» (1)

Aynı emir bütün dünya komünistlerinin başlıca yayın organı olan World Marxist Review dergisinin 1965 Mayıs sayısında Türkiye Gizli Komünist Partisi sekreterleri Yakup Demir ve Halis Okan tarafından Türkiye'deki komünist partisine verilmiştir.

Yakup Demir, Türkiye'de bir MİLLİ DEMOKRATİK CEHE'nin mümkün olup olmayacağını ve nasıl gerçekleşeceğini tahlil ettikten sonra : **«Türkiye'de anti - emperyalist, anti - feodal bir birleşik cephenin kurulması içinç ön şartlar hazırdır. MİLLİ DEMOKRATİK CEPHE çalışan halkın ve bilhassa sanayi işçilerinin, üniversite talebelerinin ve aydınların insiyatifi sayesinde kurulabilecektir.»**

Görülüyor ki, komünistler ihtilâli komünist olmayan kuvvetlerin yardımı ile yapacaklar. Bunun için de MİLLİ DEMOKRATİK CEPHE gibi toparlayıcı adlar altında öğrenci, subay, münevverlerden kandırılabilen unsurlar, komünist ihtilâlin maşası olarak kulanılacaktır.

Yukarıdaki direktifin aynısı 1967 yılında «World MarXist Review» in Ekim sayısının 36. sayfasında şöyle ifade edilmiştir : «Komünistler radikal demokratik yeni bir kuruluş, HÜR BAĞIMSIZ DEMOKRATİ KBİR TÜRKİYE için mücadele edecek, emperyalizm aleyhtarı her türlü siyasi görüşe sahip kimselerden müteşekkil demokratik bir MİLLİ CEPHE kurulması için çağrıda bulunmaktadır.»

Çin komünistlerinin tanrısı Mao adlı şerefsizin de komünistlere verdiği emirler Movkova'nınkinin aynısıdır. Şimdi bu emirleri görelim :

«Komünist Partisinin temel taktik görevi nedir? Bu geniş bir devrimci MİLLİ BİRLEŞİK CEPHE kurmaktan başka bir şey değildir.» (2)

Mao bu cephenin kurulmasını ise şöyle anlatır : **«Sosyalistler, bazı idealistlerle hatta bazı dindar unsurlarla siyasi faaliyet için anti - emperyalist (bağımsız anti - feodal (demokrat) birtek cephe kurabilirler; fakat biz onların idealizmini veya dini doktrinlerini asla tasvip etmeyiz.»**

Bu moskova ve Pekin talimatlarında görülüyor ki, Türkiye komünistleri Milliyetçi, demokrat ve dindar unsurlarla geçici bir ittifak yapacaklar, demokratik (!) bir devlet kuracaklar. Bu devlet, iktidarı sadece komünistlere verecek, bu sırada devletin kuvveti ile bütün anti - komünist

ler temizlenecek, bu devlet komünizmi yerleştirmek, komünist devrimi yapmak için en alçakça vahşeti millete reva görecektir. İşte bu vahşete de, ikinci safha olarak SOSYALİST devrim, diyeceklerdir.

Şimdi içimizdeki hainlerin Moskova - Pekin talimatını nasıl harfiyan yerine getirdiklerini görelim :

«MİLLİ CEPHE» sloganı T. Solu isimli derginin 27. sayısında belirtilmiştir. Aynı derginin 53. sayısı «MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM» adlı bir broşür yayınlamıştır. Bu broşürde : Hem demokratik devrimin, hem sosyalist devrimin bir solukta yapılamıyacağı ifade edilerek, T.İ.P. e üstü kapalı olarak çatılmakta ve şöyle denilmektedir : « Bağın üzümünü yemek isteyen, pekmezinden, şarabından tatmak isteyen kimse, ilkönce yabani bitkileri kökleme k, tarlayı temizlemek ve gerektiği gibi sürmek, ve böylelikle debir sonraki aşamaya, fidelerin dikilmesi aşamasına ulaşmak zorundadır. Nasıl ki sosyalist düzende gerçek mutluluğu tatmak isteyen bir toplum, ilkönce MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM'i gerçekleştirerek ülkeyi bağımsız ve demokrat ülke haline getirmek ve sosyalist devrimin eşiğine varmak zorundaysa. Çünkü bağ fideleri ancak yabani bitkilerden arınmış bakımlı topraklarda ekilebilir; nasıl ki sosyalizmde ancak emperyalizm ve Feodal kalıntılarından arınmış bağımsız ve demokratik ülkede kurulabilirse..» (4)

Aynı broşürde: Türk toplumunun önümüzdeki devrimci görevi MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM'dir demekte hedefte 13. sayfada gösterilebildiği gibi, komünizme geçişi sağlayacak «TAM BAĞIMSIZ ve GERÇEKTEN DEMOKRATİK TÜRKİYE» olarak gösterilmektedir. MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM'in, Moskova - Pekin talimatına uygun olarak geniş bir «BİRLEŞİK CEPHE» taktiği ile gerçekleştirileceği belirtilmektedir.

Türk Solu isimli dergiyi ve yukarıda sözü edilen broşürü, Türkiye'de komünizm propagandası yüzünden defaatle mahkûm olmuş Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı, Nasuh N. ileri gibi sicilli, müseccel komünistler çıkarmaktadır.

Bu satılık ajanlar, Türkiye'ye komunizmi yerleştirmek istemektedirler. Hazırlanan tertip budur. Şunu kat'i olarak bütün dünyaya ilan edelim ki, bu millet teşkilatlı azınlıkları değil, teşkilatlı milyonluk düşman ordularını dize getirmiş bir millettir. Millete dayanmadan, milletin iradesi dışında hiçbir hareket başarıya ulaşamaz, Aksini iddia edenler tarihe baksınlar, tarih bunun şahididir.

Kafalarını, devrimin başına ve Pekine bağlayan ajanlar, yapacakları devrimin başına «MİLLİ» kelimdesini koymuşlar. Talimatları, direktifleri Moskova ve Pekinden gelen, midelerini Rus ve Çin paraları ile şişiren, milletin milli eserlerine millî kültürüne düşman olan; camiler— mescitler bombalayan, Kura'nı kerimleri yırtanların hareketine millîcilik denmez. Hem siz «MİLLİ, kelimesinin taşıdığı manânın altından kalkacak şahsiyete bile sahip değilsiniz. Durum bu kadar apaçık meydanda iken, sizin hareketinize ajanlık, satılmışlık, hainlik, namussuzluk, alçaklık denir.

Yapacakları devrime demokratik demişler. Üniversiteleri eşkiya yatağı yapan silâh deposu haline getiren, millet evlâtlarını komünist halk mahkemeleri-

ne çeçken, tırnaklarını söken, yüzünde si garaları söndüren, Türkistandan kardeşlerimize yapılan binbir çeşit işkence usulleri ile işkence eden, millet evlâtlarını üçüncü kat pencerelerinden atarak şehid eden, banka soyguncularının, hırsızların hareketine demokratik denemez. Buna kıpkızıl komünist tecavüzü denir.

Şu halde komünistler tarafından söylenen bu cazip sloganların, sözlerin hedefi; bu milletin öğrencisini, öğretmenini, memurunu, subayını ortak bir cephede toparlamaktır. Sonra da topladıkları bu fertlerle ihtilâl yapmaktır.

Böylece komünistler ihtilâlle iş başına geçiçnce, az önce beraber oldukları, o gafil yardımcılarını teker teker keserler. Komunistleşen bütün memleketlerde bu iş böyle olmuştur. Bundan sonra da böyle olacaktır.

Meselâ: Çinde Mao, Çan Kay Şek hükümetini devirmek için, subay, öğrenci, öğretmen ve memurlarla ortak bir cephe kurup anlaştı. İhtilâlden sonra kominist-lerin dışında kim varsakesti. Rusyada da böyle oldu. Komünist olmayanlar Lenin'in ihtilâlinden sonra kesildiler. Komünistlerle beraber olanların âkibeti daima budur.

«Milli Demikratik Devrim» gibi komünist sloganlarına kanıpta komünistlerin ortak cephesine düşüpte, fakat Moskova ve Pekin uşağı olmamış gafil insanlar, komünistleri yalnız bırakmalıdır. Uyandırılmak istendiği halde direnen kişi kendi kötü akibetini hazırlar. Aksi takdirde bu gafil insanları iki akibet beklemekte dir: Ya komünistler tarafından yok edilecek, ya da uyanan milletin şerefli ayakları altında, millet düşmanları ile birlikte ezileceklerdir.

Çıkar yol komünistleri yalnız bırakarak, Türkiyede milletimizin ve millî kadroların yürüttüğü gerçekten anti—emperyalist millet mücadelesinde yerini almaktır. Anti—emperyalist millî mücadelenin şartları şunlardır.

1— Anti—Sionist. 2— Anti Komünist. 3— Anti kapitalist. 4— Millî değerlere bağlı. 5— İslâma gerçekten saygılı olmaktan ibarettir. Işte gerçek anti—emperyalizmin memleketimize has şartları. Kim mücadelede bu şartlardan yan çiziyor, karşı geliyorsa, kullandığı slogon ne olursa olsun, millet düşmanlarının ajanıdır. Millî mücadeleyi ajanlar yolundan saptıramayacaklardır.

Devletimizin, milletimizin tehdit edildiği, tarihin karanlığına gömülmek istendiği şu günlerde iç ve dış millet düşmanlarının hıyanetlerine karşı, milletin iman ve ideolojisi etrafında süratle teşkilatlanmaya, demirden bir cephe olmaya mecburuz. Eğer Milletimizi seviyorsak.

Kalbimiz, aklımız fikrimiz ve bütün şahsiyetimizle ecdadımızın şerefli ideolojisine bağlı oldukça hiçbir hain, ajan devletimize, dinimize ve milletimize dil uzatamıyacaktın Milletimizin bizzat kendi kadroları ile yürüteceği millet mücadelesi, asırlık tarihimizi dolduran, muhteşem zafer devirlerimizi yeniden başlatacaktır. O zaman milletimizin yüzü gülecek, ızdırabı son bulacak, millet duşmanları kahrolacaktır.

1—) 81 K. Partisinin. Kongre bülteni Sh. 30 1960.

2—) Emperyalizmle Mücadele Sh. 108.

3—) Mao. Yeni Demokrasi Sh. 64

4 — T. Solu 53 sayı eki Sh. 13.

Çağdaş Türk Şiiri Üzerinde Düşünceler

Alâeddin KİRMAN
Y.Ö.O. Türkoloji Bl.

Yirminci asırda, kozmopolit ruhların yaşadığı Türkiyemizde ilim ve sanâ adamlarının varlığına çok ihtiyacımız vardır.

Hakiki kahraman, ecdadının ruhunu, milletine veren insandır. Bunda sanâtkârın vazifesi büyüktür. Ne yazık ki zamanımızdaki Türk şiirinde; diğer sanatlarda olduğu gibi, âhenksiz, zevksiz bir anlatış kübiği hüküm sürmektedir. İnsan topluluklarının mânevî yapısını millet teşkil eder. Bizim için de, maksatlı olarak bölücü şiirler yazmak verdiğimiz bu hükme aykırı düşerek, hakkımızda hayırlı olmaz.

Romanımıza «müteşairler» hâkim olmuştur. Bunlar şiirlerini en iyi ve modern gösterme sevdasındadırlar. Ancak, bu milî kültür fukarası, yabancı kültür hamillerinin şiirleri de o derece zehirli, mânasız ve basittir.

Halk şâiriyim diye geçinen, aslında bir burjuva hayatı yaşıyan veya onun hasretini duyanlar, o saf köylü hayatını yaşamadıkları için, onların temiz ruhlarına biganedir. Halkın kullandığı kelimeleri kullanmayan, sınıf kavgasının şiirini yazan, mukaddes kelimelerimize dahi düşman kesilen bu şâirler, değil hâinlik'leri için bu memlekette yaşamalarından dolayı utanmıyorlar mı?..

Fikirleriyle «toplumsal gerçekçi» geçinen marksist şâir Attila İlhan, yoksulluğu içkiye benzeterek iki yüzlülük yapıyor:

«Asıl büyük sarhoş benim uzaktaki
Ben ki tek damla şarab içmedim »

diyerek yalan söylüyor. Çünkü, aşağıdaki şiirinde hep içki içtiğini itiraf ediyor:

«Yeşil bir su içmedim mi şekersiz

Klor kokuyor klor elim ayağım»

Böyle maddenin esiri olan şâirlere milletimiz itibar etmez, bu marksist fikirleri taşıyan müsveddelere basıp geçer.

Bugünün şiiri, şiir vasfını kaybetmiş tir. Edebî unsurlar ile günlük olayların bir terkibini yapıp zamana devrederek ge lecek nesillerin bir âbidesi haline getir mek şâirin en büyük vazifesi olmalıdır. Yalnız tek yönlü kadın şiiri milletimize düşmanlık için yazılan şiirlerin söndürüle ceği de bilinmelidir. Millî karektere uy gun olmak şartiyle biraz entellektüel ol mak lâzımdır. Bugünün genç şâirleri aktü aliteyi—çoğusu istismar ederek — anlatır, şiire ünvanını veren rühî unsurlardan uzaklaşır. Şiir demek, anlaşılmayan sübjektif olayları; millete faydalandığımız unsurlarla beraber vermektir. Ahenk, vezin ve kafiye temel taşlarıdır. Şiirdeki maksat; fikri, duygu yoluyla anlatmaktır. Yahya Kemal'in büyüklüğü bundandır. Şiirin ebedilik vasfı, mâna ile sesin bir arada verilmesindendir .

Cumhuriyetten sonra Orhan Veli, Ca hit Sıtkı, Sait Faik'teki hayvanlaşma temayülü, Bedri Rahmi'de açık ve menfur bir şeskilde görülür:

«Bir beygir olur insan oğlunun asfaltına işer
Sevgilimi gördüğüm yerde kişner
Sevmediklerime de basardım tekme - yi»

, Marksizmi sokmak için halka yakın görünen bu şâir,

«Ben beyzade, kişizade
Her türlü dertten topyekün azâde»

derken, kendinin bir burjuva hayatı, yaşadığını gizlemeye çılışır.

Bugünkü genç şâirlere materyalizmin zehrini aşılayan, şiirde «ikinci yeni» adlandırılan sonradan O. Veli de dahil, Oktay Rifat, Melih Cevdet kendi siyetsiz liklerini marksist felsefeyle gidermek istemişlerdir. Çoğusunda cinsi sapıklık var dır. Cemal Süreyya'da en şen'i ahlâksızlık haline gelir:

«Sayın Tanrıya kalırsa seninle yatmak günah daha neler...»

Son zamanlarda her şeyden uzak, yalnız kadına sığınan onu ilahlaştıracak kadar ahlâksız olan Turgut Uyar da:

«Bir ellerin bir ellerim yeter bellıyelim gitsin»

demesiyle maddenin esiri olduğunu gösterir.

Bugün çeşitli sol dergileri dolduran, Türk cümle yapısına aykırı dadaizm, fütürizm, sürrealizm akımlarını benim siyenlerin şiirleri; karışık ve cümle başları küçük harfledir. Bunlar o kadar çok ki misal vermek istemiyorum.

Vatan ve millet hainı komünist Nazım Hikmet şiir şekil ve fikrinde daima Türk milletini Rusya hesabına zedelemeye çalışmış, bugünkü nesillere kötü varisler devretmiştir. **«Türk Dili»** dergisinin ünlü uydurmacısı Fazıl Hüsnü de dahil diğer saydığım şâirler Marksist oldukları halde Nazım Hikmet kadar Komünizm propagandasında başarılı olamamışlardır.

Yine de ümitsiz olmaya hacet yoktur. Çünkü, Cumhuriyet devrini idrak eden iki büyük Türk şâiri Mehmet Akif ve Yahya Kemal'in yolunu tutmuş ikinci bir nesil diğerlerine taş çıkartacak kadar sağlam bir iman ve kültürle karşı koyuyor. Mehmet Akif :

«Korkma sönmez bu şafaklarda tüten al sancak» derken bize bir kurtuluşun kesin müjdesini verdiği gibi senelerdir Türk milletinin ümidi olmuştur. Milletimiz geleceğede ümit vadederek, İstiklâl mücadelesinin bu gerçek kahramanını gönüllerde yaşatacaktır.

Şiir tekniği bakımından yeni'ye dahil olan, günümüzün kuvvetli şâiri Sezai Karakoç, Markist - hürriyetçilere çatar, dinî duyguları yüceltir : «Açık ve keskin yumuşak ve güzel Kur'an sesleri

Sen cuma gününün hürriyet kadar kutsal olduğunu anlat»

Bir müdafaacı ve muhafazakâr nesil yetiştiren üstat Necip Fazıl, karşısında «müteşair» ler söner. O kuvvetli mısra ve imaj tekniği ile ruh hallerinin ifadesi olan **«Sakarya Türküsü»** isimli şiiriyle milletimizin takdirini kazanmıştır :

«Yol O'nun varlık O'nun gerisi hep angarya.

Yüz üstü çok sürüdün ayağa kalk Sakarya»

Keza, **«Ve bir bayrak dalgalanmak için rüzgâr bekliyor»** diyen Arif Nihad Asya, davasında çok haklıdır. Zira, bu bayrağı, hürriyet ve adaletin koruyucusu olan Türk'ün asil evlâtları ebediyen dalga landıracaklardır.

Bugünün şiir yazma meraklıları, her şeyde aşırı hür davranarak ahlâk ve gelenek dışı unsurlara yer verirler. Kendileri nin zaman içinde yokluğunu fark ederek varolmağa çalışan bu eXistantialisteler, Sartre'nin tuttuğu ikinci yola girerek «in sanlık» şiirleri de yazmağa başladılar. Türk milleti dururken bir Vietnam ve Bi afra'dan söz etmek, hele Türk şâirinin şa nına hiç yakışmaz. Bu adi ve tüyler ürperdici bir harekettir.

Türk milletinin bekasını temin etmek için, millî değerlerimizle tabii ihtiyaçlarımızın bir terkibini yapıp, rûhu yüceltmek şiirimizin konusu olmalıdır. Bugünkü sol cu yazarların şiirleri işçi hakları, toprak hakları, toprak reformu ve köylünün ikti darı gibi sözlerle şişirilmiştir. Fakat her hareketlerinde samimiyetsizlikleri ortaya çıkar. Yine tabiî bir ruh ifadesi ve sevinç kaynağı olan temiz sevgi şiirlerini de zevkle okuyup anlayabilmeliyiz. Mese lâ bir dergiden aldığım şu aşk şiiri, şiir den başka her şeye benzer. Kelimeler anlaşılmaz, çünkü uydurmacadır;

«Düşsel kırıklık nedendir,
Bir yerde suskunluğuma.
Kargımaktadır gereksindiğim
Sevimizin tanık kişilerini
Ve uslarındaki sav bilimsiz.»

Sözlerimi, materyalist, objektif tavır takınan, sınıf fikrine ve parti hakimiyetine dayanan markist edebiyatın Türkiye'de gelişmesini Prof. Mehmet Kaplan'ın şu sözleriyle bitiriyorum :

«Türkiye'de Nazım Hikmet'ten sonra oldukça zengin bir Markist edebiyat vücude gelmiştir. Tercüme, te'lif san'at eserleri vasıtasiyle iki üç nesil üzerinde müessir olmuştur. Bugün Markist gençler modaya uyarak markizmin hizmetinde hep ayni şeyi tekrarlamaktan doğan basma kalıp bir edebiyat vücude getirirken kaynaklarının lüzumsuz ve kuru olduğunun farkına aldırış etmezler. Böylece san'attan ümidi kesilen SOLCULAR işi gazeteciliğe dökmekle iflas ettiklerini ortaya koyuyorlar. Bugün Markist materyalist, realist edebiyat ölüm döşeğindedir.»

Yusuf AKBUDAK
Y.Ö.O.T.C.
Folklor ve Eğlence
Kolu. Baş.

DOĞUM KONTROLÜ ve KÜRTAJ

Bu gün milletimize yutturulmak istenen yaftalardan biri de doğum kontrolü ve kürtaj meselesidir. Doğum kontrolünün, gerçek yüzünü, bunu uygulayan milletlerin halini ve doğuracağı âkibetleri görelim.

Doğum kontrolü fikrini ilk defa ortaya atan İngiliz Malthustur. 18. Y.Y. İngiltere'sinde nüfusu artmasıyla iktisadi bir buhranın doğacağını ileri sürerek, doğum kontrolünün gerektiğini bildirmiştir. Fakat bugün doğum kontrolünü kısmende benimseyen memleketlerde iktisadî buhranın doğmasından ziyade kadınların genç kalabilme, erkeklere güzel görünmek, çılgınca eğlencelere katılma duygusu ile benimsenmiştir. Bu böyle olunca, bir hiç uğruna zevk ve sefasını düşünen kadın, analık kutsiyetine gölge düşürmüş olacaktır.

Bu gün nüfusun artmasıyla dünyamızda açlığın sefaletin doğacağını ortaya atanlar, yanlış bir yola düşmüşlerdir. Dünya topraklarının halihazırda yarıdan fazlası işlenmemektedir. İşlenen toprakların ise ne kadar insan nüfusunu besliyeceğini iktisatçı Dr. Colis Clorak şöyle anlatıyor: **«Dünyanın ekilmekte olan topraklarından elde edilen zirai istihsal 28 milyar kişiye yeterlidir. Bu da dünya nüfusunun 10 misli kadardır»** diyor. Bu gün dünyamız yer altı ve üstü zenginliklerle doludur. Hemen şunu belirtelim ki; Hollanda'da km2 ye 345 kişi düştüğü halde neden iktisadî bir zuhran görülmüyor? Halâ da dışardan işçi temine çalışmaktadır. Doğum kontrolü ve kürtaj sonucu kadınlar ne hallere düşüyor? Doğum kontrolü yapı

lan milletlerde yeni neslin tükenmesi, ihtiyarların çoğalması demektir. Dinamik neslin bitişi yani yok oluşa sürüklenmesi O milletin yok oluşa itilmesi demektir. Russel bir yazısında şöyle anlatıyor : «Eğer bir millet içinde çocuklar gitgide azalır, ihtiyarlar aksine mütemadiyen çoğalırsa, yeni ve taze kan bu milletin hayatında gerekli normal dolaşım ödevini yapmıyor demektir» diyor. İşte yeni nesillerin kurutulması bir düşman oyunundan ileri gitmektedir. Doğum kontrolü ile O milletin ahlâkı, aile kutsiyeti, tamamen ortadan kaldırılıyor. Doğum kontrolü uygulanan memleketlerde kadın materyalizmin kucağına atılıyor. Fuhuş son derece yaygınlaşıyor. Bir milletin temeli olan ahlâk ve aile ortadan kalkıyor. Bu gün, komünist Engels'in terimiyle «insanlar ekonomik bir hayvandır, bu devirde kadın orta malıdır, yani bir çok kişinin malıdır. Bu görüşler vasıtasıyla genç kızlarımız ahlâksızlığın çukuruna atılmak istenmektedir. Yine batılı bir tarihçi şöyle demektedir. «Müsrif ve sefil bir milletin hayatına son vermenin bir yolu daha vardır. O da doğum nisbetini düşürmek için gayret sarf edilmesidir. Çünkü cinsi arzularına uyarak hayvanlığını kendisine klavuz edinen ve bu cinsi arzuları uğruna mesuliyet hislerini koparan iktisadi bir bolluk içerisinde başı boş bir hayat sürebilmek için, öz yavrusunu kendisine engel kabul eden, çocuksuzluğu tercih ederek neslinin devamını düşünmiyen milletlerin yok olması tabiat kanunları gereğince mukaddderdir (1) Fuhşun neticesi olarak meydana gelen hastalıkları, çok feci olduğunu Dr. Sarroken bir yazısında şöyle anlatıyor :

«Tarihin şehadetiyle sabittir ki; bunun neticesi herhangi bir inkilâptan daha müessir, devamı daha korkunçtur.» Yine Op. Dr. Thomason Paran şöyle diyor :

«Bu hastalık çocuk felcinden yüz misli daha korkunç ve zararlıdır». Doğum kontrolü ile kadınlar ve genç kızlar nasıl fuhuşa itilmektedir, sorusuna şöyle cevap vermek gerekir : Bu gün erkek ve kadınların yersiz bir gururları vardır Cep lerine birer hap alınca çılgınca eğlenmeler, gayri meşru hayat sürmeler, onlar için normal sayılıyor. Bu iğrençliği de şöyle ifade ediyorlar : «Şimdi ceplerine, çantalarına haplarını yerleştiren genç kızlar rahatça erkek arkadaşlarının yanında dolşmakta çılgınlık partilerine katılmakta ve.. erkeklerden farksız hale gelmektedir. Daha açıkcası haplar, ilkel zamanlar da erkek kadın cinsel ilişkileri prensiplerini yani mutlak eşitlik serbestlik düşüncesini çağımızda ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu günün Avrupa'da 14 yaşın da bakire kız bulmak çok güçtür. İşte misal : Elde edilen istatistik sonuçlara göre, İsveç'te 11 yaşındaki kızların %-3 ü bakire olarak tesbit edilmiştir. Bu örnek, insanlık tarihi için yüz kızartıcı bir vakâ değil midir? Bir milletin temelini teşkil eden aile kutsiyeti ortadan kaldırılıyor. Bir memlekette ahlâksızlık almış yürümüş ise, O millet batmaya, yok olşa sürüklenmiş demektir. İşte Roma İmparatorluğu Doğu kontrolü tatbik edilen milletlerde insanlar tamamen ruhsuz, sevgi ve acıma hissini kaybetmiş, caniler haline gelmektedir. Bu hususları belirttikten sonra kendi öz yurdumuza dönelim.

★

Bu gün Türkiye'de yine iktisadi buhranı öne sürerek doğum kontrolünün za

ruri olduğunu anlatıyorlar. Türkiye topraklarından elde edilen istihsal, daha nüfusunun 5 mislini doyuracak kapasitededir. Yurdumuzda iktisadi problemlerimize çözüm getirmeden doğum kontrolü belâsını ortaya atıyorlar. Halen Türkiye'nin iktisadi hayatına hakim olanlar, bir avuç Ermeni Rum ve Yahudidir. Türkiye'mizde bir avuç azınlık zevk ve sefa iççerisindeyken, vatanın öz evlâtları, milletin çocukları inim inim inlemektedir. Düşmanlarımız kendi gizli emellerini gerçekleştirmek için her defasında çeşitli maskelerle ortaya çıkmaktadırlar. Geçende Ankara'ya kadar gelerek doğum kontrolü hakkında konferanslar veren Yahudi John Rockefeller, Türkiye'nin selâmeti için mi uğraşıyor? Hayır John Rockefeller milyonlarca lira değerinde doğum kontrolü hapı ve kürtaj aleti göndereceğine neden ağır sanayimize faydalı olacak, makina, göndermiyor? Göndermez, çünkü kendi ideolojik yapısı bunu emrediyor da ondan. Başka milletlerin ahlâksızlık çukuruna itilmesini ve aile kutsiyetini ortadan kaldırmak istemektedir. Doğum kontrolü hapını kullanan her kadın kanser, kalp krizleri, beyin trombozu gibi çeşitli hastalıklara yakalanmaktadır. Bu hususta Dr. Clair Folsome'in şöyle diyor : «Doğum kontrolü için kolay, ucuz, zararsız, olarak bilinen hiç bir şey yoktur.» Sırtında istiklâl savaşı sırasında mermi taşıyan Türk kadını cani hareket ve metotlarla yok oluşu sürükle mek isteniyor. Türkiye'de kürtaj masalarına yatan her 50 kadından bir tanesi mu hakak ölmektedir. Hiç birfaydası olmıyan doğum kontrolü ve kürtaj'la, milletimize feci akibetler hazırlamaktadır.

---

1 — İslâm Nazarına doğum kontrolü, Ebualâ Elmevdudi

2 — (Dünljada seks devrimi Y. Gazete).

Pınarın Sesi

16 Ocak Cumartesiyi pazara bağlayan gece saat 3.00 sıralarında Çapa Y.Ö.O.'nun mescidi, din ve millet düşmanı komünistler tarafından bombolanmıştır. Fatih semtinden bile duyulan patlama evlerde büyük bir tepki yaratmış, gece yarısı pijama ile sokağa dökülen halk komünistleri telin etmiştir. Patlama caddeye bakan pencere de vukubulmuş, pencere içeri çökmüş halılar, dolap camlar ve içerdeki KUR'AN-I KERİM'le diğer kitaplar tamamen tahribol muştur. Peygamber efendimiz (S.A.S.)e «Cüce Muhammed» Kuar'an'a «çöl kanunu» diyen din ve millet düşmanı Fakir Baykurt'un çömezleri şunu bilsinler ki, bu topraklar din, vatan ve millet uğruna Moskof'a mezar olmuştur, onların uşaklarına da olacaktır!..

Bu böyle bilene!

TEBRİK

PINAR, bütün okuyucularının ve bütün müminlerin Mübarek Kurban Bayramını tebrik eder ve nice bayramlara kavuşmalarını Cenab-ı Allah'tan di'er..

ANKET

Bir Ankete Cevap

Doç. Dr. Muharrem ERGİN

Aşağıda Türk Kültürü Mecmuasının 1964 tarihli 17. sayısında Türk dilinin bugünkü durumu hakkında açmış olduğu bir soruşturmaya Doç. Dr. Muharrem Ergin'in verdiği cevapları bulacaksınız. Muharrem Ergin cevaplarında Türk şiirinin; batı taklitçiliği ile değil, bizzat kendi zevkimizi, kendi yaşayışımızı ifade etmekle çıkmazdan kurtulacağını belirtir. Ona göre Yahya Kemal'in «Mektepten memlekete dönelim» sözü değerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Ergin, Valerynin «şiir, dil üzerinde bir dildir» sözünü de yanlış bulmakta, normal bir dilin her devirde önemini kaybetmiyeceği belirtilmektedir. Yazar, uydurma kelimeler kullanmayı zorlayıcılık olarak telakki etmekte, zorlayıcıların kendileri çalıp kendileri dinleyen, sevimsiz ve samimiyetsiz bir zümre olduğunu belirtmektedir. Zorlayıcılar ve bilhassa Nurullah Ataç'ın, Türk dilinin bu çıkmaza girmesinin baş sorumlusu olduğunu belirten Ergin, Ataç'ın Türk Edebiyatını zehirlediği ifade etmektedir.

Sorular

1 — Bir zamanlar Yahya Kemal « Mektepten memlekete dönelim» demişti. Sizce bu söz, bugün halâ bir önem taşıyor mu?

2 — Bugünün resmi dünyanın her yerinde görüldüğü gibi soyut bir nitelik taşımaktadır. Aşağı yukarı şiir için de aynı şeyi söyliyebiliriz. Ama aynı şeyi, bir iki deneme bir yana, roman için söylemenin yolu yoktur. Sanat, bir bakıma, toplumun bir deyimi olduğuna göre, resim ve şiirle roman arasındaki bu karşıtlığı nasıl açıklıyapabilirsiniz?

3 — Valery diyor ki: «Şiir, dil izin de bir dildir. «Bu sözle toplumcu ve ruhbilimci gerçekler arasında bir bağlantı bulunduğuna inanırmısınız?

4 — Kimi şairlerin, dili zorladıkları görülüyor. Sizce bu uygun mudur? Uygunsa sınırları ne olmalıdır?

Cevaplar

1 — Bu söz bugün, her zamandan daha büyük bir önem taşımaktadır. Yahya Kemal Paris'ten büyük bir bilgi ve kültür hamulesi ile dönmüş fakat Türkçeyi Türk söyleyişini İstanbul sokaklarında aramıştır. Bu tam bir mektepten memlekete dönüştür. Taklit ve özenti hastalığımız bugün de hâlâ bütün gücüyle sürüp gitmekte dir. Batıdan gelen çeşitli akımların, şu veya bu ekolün peşine takılıp kendimizi kaybettiğimiz müddetçe batı seviyesinde bir Türk sanatı yaratmamıza imkân yoktur. Batıdan aldıklarımızı Türk zevkinin, Türkçe düşüncenin potasında eritmedikçe kişiliğimizi bulmamız ve yaşatmamız mümkün olamaz. Kişiliği olmıyanın ise eserine basacağı damgası olmaz, dolayısıyle eseri olmaz. **Bilhassa şiirimiz bugün Türk şiir ananesinin çağımızdaki tabî halkasını teşkil etmeğe, Türk şiir zevkini yeniden bulmağa, tabii ve millî mecrasına girmeğe, sunulur ve zorakilik çıkmazından kurtulup Türk şiirinin tabî rayına oturmağa, hülâsa mektepten memlekete dönmeğe mecburdur.**

2 — Bugün romanın mücerretlik konusunda resim ve hattâ şiirle aynı paralelde olmaması onun tabiatı icabıdır. Roman ne olursa olsun hayatın hikâyesidir, bir hayat parçasını anlatır. Hayat ise daima müşahhastır. Mücerret hayat yoktur.

Resimde ve umumiyetle şiirde an bahis konusudur. Roman ise uzun bir zaman parçasının üzerine oturur. An ile mücerredin uyuşması mümkündür. Fakat mücerredin uzun zamana, uzun zamanın mücerrede tahammülü yoktur .

Resim de, dil, biçim ve renktir. Bu dilsiz bir dildir. Şiirde büyülü bir dil Vâlery'nın deyişiyle dil içinde bir dil vardır. Ro-

man ise gerçekçi, normal ve tabiî bir dille konuşur. Dilsizin, müphemin ve büyülünün mücerrede kaçması mümkündür. Fakat normal ve tabiî dil mücerredi sevmez. Normal dilde mücerretten kaçma temayülü vardır.

Roman aklın, düşüncenin en çok hüküm sürdüğü, bir bakıma en gerçekçi sanat türüdür. Şiir ve bilhassa resim daima belirli zümrelerin, daha sınırlı kütlelerin malıdır. Onlar roman kadar cemiyetin malı olamazlar. Roman cemiyeti en iyi ifade eden, aynı zamanda onun en iyi ifadesi olan sanat koludur. Cemiyet ise daima mücerretten kaçar.

Roman imkânı geniş olan sanat türüdür. Şiirin, bilhassa resmin mücerrede yönelmesi aynı zamanda bir müşahhasta tükenme ifade eder. Şiirin ve resmin zirvesi sivridir. O zirvelerde tutunmak kolay değildir. Romanın zirvesinde ise bitmez tükenmez yaylalar, düzlükler vardır. Roman sanatçının her arzusuna, insan ruhunun her açılışına cevap verebilir Roman da sanatçının her arzusuna insan ruhunun her açılışına cevap verebilir. Romanda müşahhasta bunalma, müşahhasta tükenme, kurtuluşu mücerrette arama bahis konusu değildir.

Hülâsa romanın müşahhaslığı ve müşahhas kalması yapısı icabıdır. Şunu da ilâve edelim ki bugünün resmindeki ve şiirindeki mücerretlik çağımızın sosyal ve psikolojik şartlarından doğmuştur ve uzun ömürlü olacağa benzemez. Yine müşahhas varlığın icabıdır, müşahhas beşerîdir.

3 — Hayır. Bu söz şiir telâkkisinin bir ifadesidir. Şiirin alelâde bir dil değil, gelişigüzel bir söz mimarisi değil, büyülü br dil olduğunu, dil içinde ayrı bir dil olduğunu anlatmaktadır. Yahya Kemal şiir, şimşeklerin kelimelerle anlatılması değil, kelimelerin şimşekleşmesidir derdi. Valery nin şiiri tarif eden bu sözü de cümlenin ilk ve doğrudan doğruya, düpedüz mânasının dışına çekilmeye pek elverişli görünmüyor.

Cevap

4 — Evet, bu zorlama sürüp gitmektedir. Fakat bundan daha mânasız bir şey olamaz. Bunun hiçbir sınırı yoktur, bu sınır sıfırdır.

Bu zorlama iki şekilde ortaya çıkmaktadır. **Bunlardan biri uydurma kelimeler kullanmak, ikincisi Türkçenin sentaksini bozmaktır. Yani fosil kelimelerle fosil cümleler kullanmak diye hülâsa edebiliriz.** Yaşıyacak şiir, canlı şiir canlı dille yazılır. Fosil dille, ölü dille yazılan şiirler ölü doğmuş şiirlerdir. Zorlayıcıların kendi eserlerinin hayatına bu şekilde daha doğmadan kıymağa kalkmaları şaşılacak bir şeydir.

Zorlayıcılar geleceğin dili ile yazdıklarına inanmakta, böylece gelecekte yaşamağı bir bakına garanti altına aldıklarını sanmaktadırlar. Halbuki geleceğin dili diye bir dil yoktur. Geleceğin dili bugünden belli olmaz. Geleceğin dilini ancak gelecek tâyin eder. Her şair kendi devrinin dili ile, mevcut dille yazar. Sanatçılara her zaman söylediğimiz bir sözü burada da hatırlatalım: Sayıkladığınız dille yazacaksınız; diliniz o kadar tabii, o kadar sizin olacak. Şairin dili zamanın dilidir. Ancak şair günün dili içinde bir eleme, br tarama, bir

Cevap

süzme, bir seçme yapabilir ve yapmalıdır. Böylece alelâde dilin yanında seçkin bir dille, harikulâde bir söyleyişle yazmış, şiir dilini elde etmiş, dil içinde bir dile kavuşmuş olur. **Yoksa zamanının dilinin dışına çıkmak, geleceğin dili sanarak ayrı bir dile başvurmak ebedî şiir dilini yakalamak demek değildir.**

Zorlayıcıların çürük bir dayanağı da eski dille, osmanlıca ile yazılan şiirlerin ölmüş olmasıdır. Bu şiirler zamanının dili ile yazıldıklar. geleceğin dili ile yani bugünün temiz Türkçesi ile yazılmadıkları için ölmüşlerdir sanılıyor. Bu yanlış bir yorumdur. Evet bu şiirlerin dili ölmüştür. Ama bunun sebebi o dilin geleceğin dili olmaması, zamanın dili olması değildir. Aksine o dil ne zamanın, ne de geleceğin dili olmadığı için ölmüştür. **Temiz Türkçe normal dil her devirde mevcut olmuştur. Ve bu tabiî Türkçe ile yazılan şiirler yaşamış tır, yaşamaktadır, yaşıyacaktır. Ölenler zamanın dili ile değil, geleceğin dili zanne dilen bir dille yazılmış olanlardır.** Gerçekten, ölü dili eski şairler zamanlarının normal ve tabiî dilini kullanmışlar, Türkçe ile ve Türk Milleti ile bağları kopararak geleceğin dili zannettikleri sun'i bir züm re dilinin peşinde koşmuşlardır. Bugünkü zorlayıcılar ile eski Osmanlıca zorlayıcıları arasında tutum bakımından kıl kadar fark yoktur. Özdillerini bırakıp şiir dilini onlar kamuslarda aramışlar, bugünkülerde kılavuzlarda aramaktadırlar. Osmanlıca nasıl ölmüşse, ölü doğmuşsa ve geleceğin dili olmamışsa bugünkü çarpık çurpuk ve uydurma dil de aynı şekilde ölmüştür, ölü doğmuştur, ve geleceğin dili olmayacaktır.

Zorlayıcıların bir başka bahanesi de Türkçenin yetersizliğidir. Bu da doğru değildir. Hepsinin şiirlerini toplayıp fişleseniz kullandıkları kelimelerin beş yüzü geçmediği görülür. Halbuki normal ve temiz Türkçede gerçek şairin uydurmaya ihtiyaç duymadan kullanacağı binlerce kelime vardır. Türkçenin sentaks yapısı ve imkânı da basmakalıp değil, çok kıvraktır Gerçek şair Türkçenin kelime hazinesine ve sentaks kıvraklığına hâkim olan sanatçıdır. Buna hâkim olmıyanın Türkçeyi suçlamağa kalkışması değil şiir yazmağa kalkışmaması lâzımdır. Yani yetersizlik Türkçede değil, zorlayıcıların kendisindedir.

Zorlayıcıların bir yanılması da yeniyi, güzeli ve kuvvetliyi körükkörüne değişiklikte aramalarıdır. Bu normal ve tabiî yollarla bir şey yapma kabiliyetinde olmıyanların düştükleri basit bir aldanmacadır. Zorlayıcı uydurma ve çarpık dille bir şeyler yazdı mı, normalden farklı bir söyleyiş ortaya çıktığına göre, şiir oldu zannediyor. Bu havada yetişen şiir heveslilerine bakınız, tüm ve anı kelimelerini kullandılar mı şiir yazdık sanıyorlar.

Zorlayıcıların bir başka kusuru da şairin vazifesini unutmuş olmalarıdır. Şairin vazifesi, işi şiir yazmaktır. Onlar şairin işi yeni dil yapmaktır, aşırı dilciliktir zannediyorlar. Şairin dile karşı vazifesi millete yeni bir dil kazandırmak ve kabul ettirmek, aşırı dilcilik yapmak değil, hazır bulduğu dil malzemesi içinden en güzel dili ve söyleyişi bulup çıkarmaktır. Sanatçının işinin dilcilik olmadığını hikâ-

Cevap

yeci ve romancılarımız çabuk anlaşmışlar, fakat zorlayıcı şairler bunu bir türlü anlamıyarak aşırı dilciliği şiire bulaştırmak ta inat göstermişlerdir ve göstermektedirler.

Zorlayıcıların elinde şiirimiz İkinci Dünya Harbinden ve bilhassa 1950 den sonra adamakıllı çığırından çıkmıştır. Bu şiirin Türkçe ile, Türk Milleti ile irtibatının kesilmiş olduğu tereddütsüzce söylenebilir. **«Zorlayıcılar bugün kendileri dinliyen, kendileri çalıp kendileri oynıyan kapalı bir zümre halindedirler. Kendi köşelerinde acıp, sevimsiz, samimiyetsiz suni bir edebiyatçılık oynamaktadırlar. Şair seviyesini çok düşürmüş şiir zevkini ve şiirin itibarını büyük ölçüde tahrip etmişlerdir.»** Yazdıkları şeyler şiir değil, âdeta şiirin ne olmadığını ispat için açılmış bir yarışmanın mahsulleridir. Türk Milleti bu örneklerden şiirin ne olmadığını çok iyi öğrenmiş, fakat onlar bunu bir türlü öğrenememişlerdir ve yarışa inatla devam etmektedirler.

İşin çok acı bir yönü daha önceki nesilden gelen Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi yüksek şiir kabiliyeti söz götürmez bir büyük şairin de kendisini bu zorlayıcı akıma kaptırmış olmasıdır. Yalnız devrimizin değil, bütün Türk Edebiyatının en büyük şairlerinden biri olan Fazıl Hüsnü normal dil içinde kaldığı zaman kolaylıkla gerçek şiirin en yüksek notlarına yükselmekte, fakat zorlayıcılığa kaçtığı zaman o emsalsiz şiir, Dağlarca'nın şiirinde tavus kuşunun ayaklarını teşkil eden uydurma kelime ve bozuk sentaks yüzünden derhal düşmektedir. Zorlayıcılığın Fazıl Hüsnüyü «Aylam» kitabında gök yaratıklarına ayrı bir dil uyduracak kadar aşırı bir noktaya götürmüş olması çok ibret vericidir.

«Türk edebiyatının, bir dereceye kadar Türk nesrinin, fakat bilhassa Türk şiirinin bu çıkmaza girmesinin baş sorumlusu Nurullah Ataç'tır. Bugün artık şunu iyice bilmenin zamanının geldiğini anlamalıyız ve anlatmalıyız : Nurullah Ataç, Türk edebiyatını zehirlemiştir. Ataç şiirden çok iyi anlıyan, yüksek zevk sahibi bir edip, nev'i şahsına münhasır, taklit edilemez, yolundan yürünülemez, son derece fantazist bir sanatkârdı. Birbirini tutmaz, ölçüsüz, kararsız ve devrik fikirleri ile olunabilecek kadar karıştırıcı ve yıkıcı idi. Sanatçı tarafiyle çevresini kuvvetle tesiri altına almış fakat asla yapıcı olmayarak yıkıcı tarafiyle Türk edebiyatını allak bullak etmiştir. Türk edebiyatının Türk şiirinin selâmete çıkması için bugün saplanmış olduğu çıkmazdan kurtulması için Ataç'ın ekti ği tohumların kaybolup gitmesi Türk edebiyatının bu tesirlerinden temizlenmesi lâzımdır. Bu olacak ve edebiyatı, Türk şiiri selâmete çıkacaktır. Bundan şüphe etmiyoruz. Fakat kaybettiğimiz zaman ve enerjiye acımamağa, yanmamağa da imkân yoktur.»

Hülâsa bugün edebiyat alanını toza duman a boğan zorlayıcıların karşısında Türk Milleti sabırla ortalığın durulmasını sayduyunun galebe çalması ve arada kaybolan 15-20 yılın üzerine sünger çekip Türkçeye Cahit Sıtkı'ların ve Orhan Veli'lerin bıraktığı yerden devam edecek şairlerin duruma hâkim olmasını beklemektedir.

Hikaye

ÇAPA'NIN SUÇU

Abdulkadir HASBEK
Y.Ö.O. Botanik Bl.

ÇAPALI Asım, İstanbul'un Fatih semtinde bir otelde kalırdı. Üst kattan bakılacak olursa imkân yok altını göremezsiniz. Hayalinizde bile böyle bir otel düşünemezsiniz... Hatta hapishane bile!..

Soğuğun çamurlaştığı o kış günlerinde kesme taşlar içinde oyulmuş sadece bir insanın uzanabileceği kadar geniş, pencerelerinde büyük parmaklıklarla sağlam bir aslan kafesini andırıyordu Mazlum bir insanın kahrına ve neme tahammül edemiyen tavanın çatlaklarından ızdırap selinden sızan damlalar dökülüyordu. Şilte üzerinde bir çul, içinde kafasını kirli yastığa gömmüş Çapalı Asım vardı.

Başı çatlıyacak gibi oluyor, nefes aldıkça ciğerleri sökülürcesine acıyordu. Yüz kasları geriliyor, kirpiklerinin kıpır danışları arasında gözlerinden nisan yağmurları gibi dökülen su küreleri iştahlı kucağına yuvarlanıyordu.

Bir an yatağından doğruldu ve kanlanmış gözleriyle dışarı baktı; Mevsim yağmuru alabildiğine yağarken, karanlık la sis bulutlarının meydana getirdiği zindanda silueti belli olan Fatih camiinin kubbeleri, zarif görünüşlü minareleri derin bir sukunet içinde gaflet uykusuna dalmışlardı. Sağanağın camları vurmasından çıkan değişik tonda tıkırdılar devam ederken başını dayadığı ıslak soğuk cam nefesleriyle buğulandı. Artık hiçbir şey göremez olmuştu.

Sis ve pus tabakalarını yırtarak gelen ıslak bir tülbent gibi sarhoş mağara ları biribirini takibediyordu. Yorgun yaralı ayaklar tuzlu suya girince nasıl sızlanırsa o da bu manzara karşısında öylesine ızdırap duymuştu. Kafasını ellerinin arasına aldı, derinden derine düşünmeye

başladı..

«— Ben Çapa'lı talebe değilmiyim ? Hem de üniversiteli... öyleyse buraya ne den mahkum edildim? Suçum ne!.. İstan bul'un barı, pavyonu, fuhuş kokan semtle ri hep üniversite talebesi ile dolu değil miydi? Maziye küfreden maymuna mey leden onlardı ama neden hapis değillerdi? Yoksa Çapa'lı olmak suçmuydu? Çapa'nın suçu neydi? Acaba..» diye hıçkırıklar i-çinde kafasına çulu çekti.

Hıçkırıklar arasında uyuyakaldı. Yüz yıl kadar uzun süren bir rüya görmeye başladı; kendi köyüne varmıştı. Gıcırdıyan tahta merdivenlerden alışkın adımlarla i-çeriye daldı. Hiç girmediği bir yer miydi. burası?.. Çini gibi sıvaları dökülmüş, ke reste ve merteklerle örtülü tavanı duvar kenarlarında ve ortalarda isten kararmış direkler tutuyordu. Tozlu masalar üzerin de okunmak için can atan mahsum ki taplar... Solan manasızlaşan yaldızlar Camları kırılmış resim çerçeveleri, esne miş eğrilmiş topuzları kaybolmuş kapı-lar.. Tam bir harabeye dönmüştü!..

Direğin yanında tahtadan bir zahire anbarı, beri tarafda sedirin üstünde yığıl mış döşek ve yorganlar. Köşedeki rafda küp güveç külek gibi mutfak eşyaları du ruyordu. Yerinde sadece sitil yoktu. De mek kardeşi Fatma davara gitmişti. Evde başka kimse olmadığına göre babasıgilde herhalde bostana gitmiş olacaklardı. Ka fasını pencereye çevirdi ve dışarıyı seyre daldı.

Parlak semanın mavilikleri altında bir kol gibi uzanan yağmur borusu ve üzerinde gezinen iki güvercinden başka sesiz minarelerin selviyi hatırlatan ucla rı arasından aydınlık bir bahçe gördü.

Hikâye

İnsana kabil olsa yerden araya, tâ içine atılmak arzusu veren; güneşlik orta sında havuz kenarında güller açmış her kesin mesut olacağı yalancı bir cennet...

Pencere önünde yer minderine otur-du : Kavuşmak istiyordu, aydınlığa ama nasıl?. Uzak olduğu gibi önünde bulunan engebeleri aşması lâzımdı. Balta girme-miş ormanlardan geçerken ayı ile boğuşa cak maymunu muzla ayarlıyacak, sırtlan istilasına yiğitçe göğsünü gerecekti. Da-ha ilerdeki sion dağını aşarken putperest kalmış yabani kubbelerle vuruşacak, erin de gecinde mutlaka ulaşacaktı aydınlığa.. Hedef belli değilmiydi?.. Bir ara ümitsiz liğe düştü ve yola çıkmaktan vazgeçti. Terekte bulunan tozlu kitaplardan birini a lıp okumaya başladı.

Birden heyecanlanmıştı. İşkence ma-kinalarının arasından kurtarmış aydınlığa kavuşmuş gibi... Fırladı yerinden, sanki yolunu öğrenmişcesine...

★

Bostana vardığında Ahmet Çavuş : Eski yapı çapasını sağ yanına koymuş, gölgede bağdaş kurmuş vaziyette sabit kalemiyle mektup yazıyordu. Patates ça palamaktan yorulmuştu. Çünkü patatesler arasında hayli çoğalmış yabani dikenler vardı. Çeşme tarafından gözleri çukuru-na kaçmış, öksüz olduğu yüzünün mahsun luğundan belli olan küçük kardeşi baba sına su getiriyordu. Su bakracının vermiş

Hikâye

olduğu ağırlıkla incecik belinin eğilişi dok sanlık bir nineyi hatırlatıyordu.

Yavrucak yeşillikler arasında ilerlerken kulağına hışırtı sesleri gelmeye baş lamıştı. Kartalı gören tavşan misali yü rüyemez olmuştu. Hemen aklına babasının bahsettiği öcü gelmişti. Hep öcü ile korkuturladı onu... Kendisinin öksüz baba sının dul kalmasına sebep öcüymüş. Öcüler «Kızıl cehennem»in bekcileriymiş. Orada gözyaşı yerine kan akarmış, Kızıl olmayanlar yaşayamaz yayık gibi ipde sal landırırlarmış. Anası da aynı akibete kur ban gitmiş...

Kor gibi yüzüne sarılık çökmüş kulaklar. işitmez olmuştu. Gözleri karardı yere yığılırken ancak «vay anam» diyebil di!...

Ahmet çavuş sesi çoktan duymuş olmalı ki bir delikanlıyı kıskandıracak çe viklikle yerinden kalkmasiyle çapasını kap ması bir olmuştu. Uzunca boyu geniş o muzları, burma bıyıklariyle yarmaca ba caklar üzerinde koşar adımlarla yürüyüş le avına yaklaşan aslana benziyordu.

Hış rtı sesleri arasında salkım söğüt ler üzerinde öten güvercinler sanki ona mehter marşı söylüyordu. Yılan olduğunu sezmişti ama hangi tarafdan geliyordu. Başını sola çevirdiğinde uzun otların kıv rım kıvrım yasandığını gördü.

Samanın altından suyun yürümesi gi bi kendini belli etmemeye çalışan düşma nın yönünü tesbit etmişti. Kafkas şive siyle «Şimdi....) dedi. Durakaldı.

Moskof cephesine giderken komutanı: «—Düşmanın üstüne plânsız proğramsız gidilmez.» dememiş miydi. Otluktan çıktı bahçe duvarının dibine çekilerek beklemeye başladı :

«— Ne pahasına olursa olsun; canım kadar aziz bildiğim bu toprakları kızıl yılanların otağı yapmıyacağım. Masum ev lâtlarımın zehirlenmesine asla müsade edemem» dedi.

Tam o sırada cehennem kızıllığı et rafa yayılmış, yılan bütün çıplaklığiyle meydana çıkmıştı ki bir ses işitti.

«— Kızıl cehennemi düşün de vur!.» Sert bir emirdi bu Ahmet Çavuşun kar sı aklına gelmiş, kızıl cehennem bir şerit gibi canlanmıştı kafasında. Çapa çoktan inmişti yılanın beynine... Bir daha ka'dır dı ama vuramadı. Ölüye eziyet kendisine yakışmadı!...

Sesin yankısı kulaklarında çınladı. Kızıl cehennemi düşün de vur.» Hiç de yabancı değildi bu ses.... yabancı olmama lıydı bu adam. Biraz düşündü ve koştu sesin geldiği tarafa... Fakat ayak patırdı larından kaçışan üç güvercinden başka birşey göremedi..

Elindeki çapa'ya baktı. Ecdat yadı-

(Devamı sayfa 48 de)

Roman Tahlili

Kırgız Yazarı Cengiz Aytmatof'un bir eseri

(BEYAZ GEMİ)

Mahmut FİDANCI
Türkoloji Böl.

Çağdaş Rus edebiyatının dikkate değer bir siması da Cengiz Aytmatovdur. 1928 yılında doğmuş bir Kırgız Türküdür. Çok küçük yaşta anasını ve babasını kaybetmiş öksüzler yurdunda büyütülmüş ve eğitilmiştir.

Cemile, Toprak Ana, Öğretmen Duyşen, Dağlar ve Stepler üzerine Hikâye, Kopar Zincirlerini Gülsarı gibi eserleriyle tanınmıştır.

Son yıllarda Rusça'dan yapılan tercümeler içerisinde, eserleri farklı bir hava taşımaktadır. Bilindiği gibi, 1950 yıllarında Stalin'in ölümü ile Rusyada «anti-Stalinei» bir hareket başlamıştı. Bu hareket Stalin düşmanlığı şeklinde tezahür etmiş ve edebiyatçıları da etkilemişti. Stalinin yerine geçenler, Stalinin zulüm ve işkencesini anlatan eserler yazdırıyorlardı. Bu edebî hava içerisinde eserler yazan Cengiz Aytmatov yeni iktidar tarafından mükafatlandırılmış ve gözde bir hikâyeci olarak kabul edilmiştir.

Tahlilini yapacağımız «Beyaz Gemi» ise son romanlarındandır. Komünizmin kontrolü altında bulunan bir ülkede yazılan eser şüphesiz bazı komünist unsurları ihtiva etmektedir. Bununla beraber Stalin devrini tenkid bahanesi ile komünist hayat da kötülenmiştir. Yazarın bu tutumu eserini güçlü hâle getirmiştir. Fakat yazar doğrudan doğruya komünizmi tenkit edememiş değişik yollar keşfetmiştir: Yeni ilkokula başlayan bir çocuğun ağzından rejimin korkunçluğu ispatlanmıştır. Yedi sekiz yaşındaki bir çocuk suçsuz ve günahsızdır. Düşüncesi saf ve muhayyilesi çocukçadır. Ancak komünizm böyle bir çocuğun da hayatını zehirleyen bir idare olmuş ve onu intihara teşvik etmiştir. Yazar bu tutumuyla; rejim ile insanın yapısı arasındaki uçurumu göstermeye çalışmıştır. Yine romancı suçlu olmamak için kurnazca davranmış parti adamlarından birisini—Urazkulu— gülünç durumlara sokarak halka zulmeden bir insan şeklinde

göstermiştir. Böylece Urazkulu'nun şahsında da komünist partisi tenkid edilmiş tir.

Hülâsâ eser; zulme kötülüğe parti bürokrasisine kısaca komünist rejime karşı bir iç—isyanı muhtevidir. Bu isyan kah ramanların tabiî yapısından doğar ve gelişir. Bu sebeple bütün insanlara isyanı olur. Tabiî okuyucu da hem kızar hem üzülür hem de isyaneder. Bu üslûp tarzı yazarın sanat telakkisiyle de alakalıdır: Eser hakikaten «insanı derin düşüncelere sürüklüyor insanı sarsıyor kötülüğü protesto ettiriyor ve üzüyor.» Ayrıca, «hayatın ayak altına alınan yok edilen küçük düşürülen en değerli yönlerini yeni baştan kurmak korumak ve kurtarmak istediğini uyandırıyor» (1)

Romanın vak'ası Kırgız ülkesinde geçmektedir. Kırgızlar İslâm dinine bağlı Asyalı bir Türk kavmidir. Çok eski çağlardan beri göçebe hayatı yaşamışlar 1917 Ekim ihtilâlinden sonra yerleşik hayata zorlanmışlardır. Ancak hadiselerin geçtiği bu köyde kendi inanış ve âdetlerini her türlü baskıya rağmen korumaktadırlar. Bu iklimde yalnız başına bir çocuk hiç bir arkadaşı ve akranı olmadan çevresini saran basit şeyler arasında yaşamaktadır. Rejim annesini ve babasını ayırmış ve çocuk tek başına kalmıştır. Annesi başka birisiyle evlenmiş babası kırgız ülkesindeki Issık—Gül'de gemicilik yapmaya başlamıştır.

Çocuk orman köyünde Mümin Dede Büke Teyze ve kocası Rus müziği Urazkul'dan müteşekkil bir aile içerisindedir. Fakat bu aile fertleri onu mesut etmekten uzaktır. Kendisi baba şefkatini ve öz lemini çekmektedir. Babasına ulaşmak annesini görmek arzusu gün geçtikçe artmaktadır. Kimsesiz çocuk bu sebep de desinin dürbününü almakta dağa çıkmakta ve Issık—Gölde'ki babasının çalıştığı gemiyi—Beyaz Gemiyi— seyretmektedir. Bazan da hayaller kurmakta, başı insan başı gövdesi, balık gövdesi şeklinde Issık—Gölü yüzerek geçmekte, babasına varmaktadır. Sonradan hayal âleminden silkinmekte ve realite onu üzmektedir Urazkul'un dedesine ve teyzesine yaptığı zulümler üzüntüsünü daha da artırmakta dır. Böylece babasıyla buluşmak çocukta koruyucu ve kurtarıcı bir hayal olmaktadır.

Çocuğun en çok sevdiği varlık Mümin Dededir. Onun anlattığı masallarla avunmakta ve sevinmektedir. Bilhassa Geyik Ana masalı çocuğun şahsiyetine çok tesir etmiştir.

Fakat Urazkul, çocuğun hamisi Mümin Dedeyi de rahat bırakmamaktadır. Çok çalıştırmakta, zulmetmekte ve kavga etmektedir. Yine mutad kavgalarından birinde Mümin Dedeye küfreder. Çocuk artık buna dayanamaz, hastalanır. Hasta yatağından kalkar, balık—insan olmak umuduyla Issık—Göl kenarına gelir. Suya atlar ve dalgalar arasında kaybolur gider.

Vak'a kısa olmasına rağmen, şahısların değişik karakterleri romanı zenginleştirmiştir. Bu karakterlerin tahlili, romanı anlamamıza daha da yardımcı olacaktır;

Romanın ağırlığı üç insanın omuzlarına yükletilmiştir. Dede, torun ve Urazkul. Bütün çevre sekiz yaşına basmış bir çocuğun görüş zaviyesinden ele alınmıştır. Dedenin kendine has inanışları ile çocuğun masal dünyası romanın esas unsurları olmuştur. Romana bir yön veren de

bunların hafızalarındaki efsane ve masal lardır.

Mümin Dede Kırgız Müslüman Türklerindendir. İnanışlarına ve milli değerlerine son derece bağlıdır. Her türlü baskı ve terör onun muhafazakâr tutumunu değiştirimemiştir.

Mümin Dedenin en sevdiği varlık torunudur. Onun için yapmayacağı şey yok tur. Bu yüzden başı derde girer. Fakat yine de damadı Urazkul'un Zulmünden ve tehditlerinden korkmaz. O âdeta kimsesiz lerin hâmisidir. İnsanlardaki iyilik Mümin Dedede birleşmiştir.

Mümin Dede Müslüman—Kırgız kültürünü taşır. Bu kültürün mahsullerinden olan masal ve efsaneleri torununa anlatır Çocuğun şahsiyeti bu kültür verileriyle gelişir. Mümin Dede'nin anlattıklarını biz çocuğun ağzından şöyle işitiyoruz:

— Diyor ki dedem, «çok, ama çok eskiden hanın birisine başka bir han esir olmuş. Han esirine «bak» demiş, «arzun bilir. İstersen siddin sene yanımda esir kalırsın, esir yaşarsın. İstersen en çok arzuladığın bir şey varsa, onu yapıp seni öldüreceğim. Hangisini seçersen söyle.» Esir han düşünmüş, biraz sonra: «ömrünün sonuna kadar esir olamam» der. «İyisimi, beni öldür. Ama öldürmeden önce memleketimden ilk rastlayacağın çobanı çağır, gelsin.» «Ne yapacaksın çobanı?» ölmeden önce memleketimin türküsünü dinleyeceğim» Dedem diyor ki, «insanlar var ki memleketinin türküsü için canını vermeye hazırdır.»

Çocuğun bu anlattıklarından Mümin Dede'nin beynelmilelciliğe karşı çıktığını anlıyoruz.

Yine dedenin çocuğa anlattığı bir Geyik Ana masalı vardır: Kırgızlar komşularıyla savaşa savaşa nesilleri tükenmiş, sadece iki çocuk kalmış. Bu çocuklar tek başına kalınca, onları bir geyik ana görmüş. Çocukları almış ve besleyip büyütmüş. Sonra onlara bir yurt kazandırmış. Derken Kırgızların Buğu soyu çoğalmış ve Issık—Göl kenarında yaşamaya başlamışlar. Fakat ana geyiği unutmamışlar, daima hayırla yad etmişler. Geyik Ana masalı nesilden nesile geçmiş ve Kırgızlar için bir senbol olmuş. Geyik Ananın nasihatleri Kırgızlar için bir vasiyet kabul edilmiş: «İşte» demiş Geyik Ana, «burası yeni ana topraklarınız olacak. Burada yaşayacaksınız, toprak süreceksiniz, balık tutacaksınız, hayvan yetiştireceksiniz. Barış içinde yaşayın, binlerce yıl, Soyunuz çoğalsın. Torunlarınız buraya getirdiğiniz ana dilinizi de unutmasın, çünkü ana dili konuşmak, ana dilinde türkü söylemek çok tatlı gelir insana. İnsanlara yakışacak bir biçimde yaşayınız. Ben de sizlerle olacağım, çocuklarınızın çocuklarıyle birlikte yaşayacağım, bugün, yarın ve sonsuzluğa dek...»

Geyik Ana masalında geçen yukarda ki parça, Rusya'nın dil politikasını tenkid maksadını taşır. Komünist iktidar, Rusça yı umumileştirmeye, Türklerin konuştuğu dili de bozmağa çalışmıştır. Bunu hisseden yazar, Kırgızların dillerinden ayrılmaması için Geyik Ananın sözlerini kuvvetli bir dozda vermiştir. Zira kendisi de Türkçe konuşan bir Kırgızdır.

Yine çocuk ile köye gelen bir Rus askeri arasındaki konuşma çok önemlidir. Bu konuşma ile biz, Mümin Dedeyi daha iyi tanıyoruz.

Çocuk askere önce soyunu sorar. Asker cevap veremeyince, aralarında aşağıdaki konuşma olur:

— Sana yedi ceddinin adını akında tutmayı öğretmediler mi?

— Hayır öğretmediler. Bunlar neye yarar. Ben basbayağı bilmiyorum. Ama görüyorsun, yaşamaya devam ediyorum, bir şeycikler de olmuyor.

— Dedem diyor ki, «insanlar kendi soyundan olanların adlarını akıllarında tutmazlarsa ahlâkları bozulurmuş.»

— Kim bozarmış, yani insanlar mı?

— Evet!

— Neden böyle?

— Dedem diyor ki, «o zaman kimse yaptığı kötü işlerden utanmazmış, neye utansın, nasılsa çocukları ve torunları adlarını anmayacaklarmış. Bir de hiç kimse iyi ve olumlu şeyleri de yapmak istemiyecek, çünkü yapsa da yapmasa da çocukları hiçbir şey bilmiyecekler.

— Amma da deden varmış evlâd. Kimsede olmayan bir dede doğrusu Ama bir de şu saçmaları anlatmasa. Akıllı bir çocuğa benziyorsun. Dedeni dinlemesene. Sosyalizm yolunda yürüyoruz. Dedeni bize gönder. Politika derslerimizde eğitimini tamamlıyalım: Sen de ondan ayrıl o zaman. Amma da kara cahil herifmiş.

Mümin Dede bütün bu vasıfları ile muhafazakârdır ve millet varlığının bir parçasıdır. Anlattığı efsane ve fikirleri ile, sınıf çatışması yerine, milletlerin düşünceleri arasında bir çatışma olduğunu telkin etmektedir ki doğrusu da budur. Zira yazarın da söylediği gibi; efsane, bir milletin âbidesi hayatının özü, felsefesi ve tarihidir. Gelecek nesillere bir vasiyettir. Yani millîdir.

Urazkul, Mümin Dede'nin damadıdır. Partiye bağlı bir Rustur. Bu sebeple kendisine orman bakım şefliği payesi verilmiştir. Yazar, romanda bu parti şefini kötü bir tip olarak çizer. Urazkul sevilmeyen insandır. Romanda buhusus, daha açık şekilde gösterilmiştir: «Oküze benzer bu mujik öfkesinden ve kederden kuduruyordu.

Müziğe benzetilen Urazkulun aynı zamanda ideolojisi de kötülenmiş oluyor. Zira insanlar fikirleriyle ölçülürler. Bir insana kötü diyorsak onun fikrî yapısının bozuk olduğunu söylemek istiyoruz. Böylece «Urazkul kötüdür, o halde komünizm de kötüdür» neticesi çıkmış oluyor.

Urazkul zâlimdir. Karısına, kayınpederine ve çocuğa zulmetmektedir. Bu zulüm onun en büyük zevkidir.

Bulunduğu köyü hiç beğenmez. Şehire inmek, zevk ve içki beğenmez. Şehlunmak ister. Parti arkadaşları gibi zevk ve safa içerisinde yüzmek, istediği kızlar la eğlenmek onun en büyük arzusudur. Bu arzusu yerine gelmeyince masum insanları bir kaşık suda boğmak ister. Partinin fikirlerine göre cezalandırır, onları ezer.

Hülâsâ, romanın en zalim ve en kötü tipi partiye bağlı Rus Urazkuldur.

Beyaz Gemi bu bakımdan başka bir hava taşır demiştik. Bu fikrimizi teyid eden doğrudan doğruya romanın kendisidir. Ancak roman hakkında yazılanlar da dikkate şayandır. Bunlardan birisini yazmakta fayda gördük.

«Beyaz Gemi'yi üç ay önce okuduğum halde hâlâ etkisindeyim. Var olduğunu asla inkâr edemiyeceğimiz ve nedense gözlerimizi ısrarla kapatıp görmezlikten geldiğimiz kötülüğü bu romandaki gibi şiddetle cezalandıran eserler çok ama çok yazılmalıdır.» (Stavropol, emekli memur, İ.F. zemliyokova..

TİYATRO

KOCA SİNAN

Gürbüz KOÇAK
Türkoloji Böl.

Koca Sinan, Fazıl Hayati Çorbacıoğlu'nun Şehir Tiyatroları Fatih bölümünde oynanan eserinin adıdır. Türk Tiyatro tarihinde, bir dönüm noktası olarak vasıflandırılabilen bu üç perdelik oyunda sanatkâr, Kanunî ile Sinan arasında Süleymaniye'nin yapılışı sırasında geçen vak'ayı fazla teferruata inmeden ve yeni bir yorumdan geçirerek bize veriyor.

Koca Sinan, Tiyatro tarihimizde yeni bir anlayışın ve düşünüşün müjdecisi olduğu gibi, isabetli bir karar verişin, geçeceği yolu seçişin ve varacağı noktayı tesbit edişin de ta kendisidir.

Tiyatro hakkında, şimdiye kadar pek çok şey söylenmiştir. Burada bunlar üzerinde duracak değiliz; ancak şunu unutmamak gerekir ki: Her sanat eseri gibi tiyatro da mensup olduğu milletin malıdır. Hatta bununla da kalmıyarak, onun iman, ahlâk, kültür ve hayatının aynası durumundadır. Milletin fertleri, kendi değerlerini aile ve okuldan sonra bu tip müesseselerden öğrenirler. Koca Sinan'da bunu aynen görüyoruz. Koca Sinan bir milletin öz varlığıdır.

Aşağı yukarı bir asırdan beridir, «tiyatro» denilen şeyle uğraşmakta olan bir millet olduğumuz halde, bütün çalışmalarımız - bazı münferit parıltıları bir tarafa bırakacak oursak - adapteye varamayan bir taklitçilikten ileriye gidebilmiş değildir. Çünkü tiyatroyu zihniyet bakımından millileştirememişiz. Sayıları epey kabarık olan tiyatro eserlerinden «bize ait» i ararsanız, ufak tefek fantezilerde kadığımızı görürsünüz.

Başlangıçtanberi yabancı (Fransız, İtalyanların) ve azınlık (Rum, Yahudi ve Ermeni) lerin çöreklendikleri tiyatromuz, acaba bugün bu istiladan kurtulabilmiş midir? Üzülerek söyliyelim ki: Türkiye'de tiyatro hâlâ ayni rayda ilerlemektedir. Bugün, sahneerde oynanan eserlere şöyle bir göz atarsak, bunu daha açıkça görebiliriz:.

Bu şaklabanlık yuvaarında, ideali çökertilmiş, hedefinden saptırılmış, şaşkınlık ve buhran içinde kıvranan bir milletin ızdırabı ile eğlenilmekte ve milletin değerleri beş paralık edilmektedir. Bu çoğunda siyonizm ve komünizm gibi sapık fikirlerin paravanalığı yapılmaktadır. Millet adına, adını üzülerek andığımız Kültür Sa-

ray., «Damdaki Kemancı» lar ve «Cadı Kazanlarına tahsis edilmişken, diğer sahnelerde «Çatal Mıtal, Kaç Çatal, Sak üstünde damdağan, Ne şehittir ne Gazi, Hadi öldürsene canikom, Barbarosun Torunları ve Çiçu — Miçu hep bu tipte olanlardan bazılarıdır.

İşte, Türk Tiyatrosunun çıkmazda bulunduğu şu günlerde, bu şaşkınlar kafilesinden sıyrılmasını bilmiş, Millî bir çığırın ilk adımlarından birini atan Çorbacıoğlunun başarısını ne kadar öğsek yeridir.

Yarının genç tiyatrocularına, zihniyet ve hareket noktası bakımından klâsik manada örnek olabilecek tecrübeden biri de Koca Sinan'dır. Eser, şu yönleriyle zirveye ulaşmıştır:

İşte kendi hayatımızın bir safhası?.. Osmanlı Saray hayatı,. Daha önce bir takım münferid eserlerde ele alınmış bir konu ise de umumiyetle menfî olarak işlenmiştir. Koca Sinan'da bu, bütün haşmeti, ideolojisi, kültür ve sanatıyla yepyeni bir anlayışla ele alınıyor. Bu konu, kıraltık edebiyatçıların dilinde epey zaman eğlence vasıtası olmuştur.

Süleymaniyenin büyük kubbesinin göbeğinden, Nûr Âyeti «Allahünnurüssemâvâtı vel ard» (ve Allâh, yeri ve göğü nûra gark etti.) alınmış. Bu, çok az sanatçıya nasip olmuş bir saadettir. Millet hayatının temel unsuru olan dinine düşmanca değil, dost ve hayran bir gözle bakılıyor; ona gerçekten lâyık olduğu yeri veriliyor. Namuslu ve vicdan sahibi bir sanatkârın yapabileceği şey bu.

Süleymaniyeyi Sinanın köyünün karşısındaki Erciyes Dağının bir izdüşümü olarak tarif etmek; sanatın anasını, sanatkârın iç iklimi olan hürriyet soluğu olarak göstermek; bu üç hissiyata Erciyeşi birleştirip Süleymaniyenin manasına aşılamak gibi buluşlar, Çorbacıoğlunu Sinan kadar başarılı kılıyor.

Sinanın «Herkes Sultan Süleyman olabilir ama kimse Sinan olamaz» ve Kanunînin buna cevap olarak «Yalan mı söylemiş» deyişleriyle yukardaki sanat tarifi birbirini tamamlamıştır.

Millî mimarînin edebiyata konu edilişi... Bütün bunları, bu topraklardan yükselen seslerle birleştirmesi, yani Mehter musikisi... Seyircinin kopardığı alkış tufanları boşuna gitmiyor. Demek, bu millet neyi alkışlayacağını çok iyi biliyor. Eğer, şimdiye kadar böyle bir alkış duymayanlar varsa, gitsinler, Koca Sinan'ı görsünler!

Sayın Çorbacıoğlu ile görüşmeyi çok arzu ediyorduk; bu yoldaki bazı teşebbüslerimize rağmen maalesef bir türlü görüşme imkânı bulamadık. Eserin bir yazılı metni de elimize geçmediğinden, sahneye konuşu sırasında uğradığı değişikliklere - tabiî varsa - işaret edemiyeceğiz. Bir seyirci olarak şunları söyliyebiliriz:

Sinan : Şahsiyeti ve fikirleriyle eserin en ağır basan kişisidir. Burada, deha Sinan, gözlerimizin önünde Süleymaniyeyi inşa ediyor. Muhip Arcıman, Sinan'ı gerçekten başarılı bir şekilde temsil ediyor. Oyunun en başarılı sanatkârıdır.

Hattat Karahisarî: En azından Nûr Âyetini okuyabilecek ve onu gözünün nûruyla birlikte Süleymaniyenin kubbesine nakşedecek kadar nurlu bir şahsiyettir. Bazı mâkyaj hataları bir yana bırakılırsa, Kemâl Tözem, Karahisarî'yi canlandırabilmiştir.

Kanunî Sultan Süleyman: Sıfatlarına pek lâyık olamamış. Şevketlû, Yavuz Sul

tan Selim Hanoğlu Haşmetlû Kanunî Sultan Süleyman Han olamamış Epey silik bir şahsiyet gibidir. Oyunda onu temsil eden sanatkârın konuşma üslûbu Kanunî gibi gürleyen, bir konuşma değil, birbirine giren hızlıca bir şey.

Hürrem Sultan: Eserde, İmparatorluğun ipini çeken kadın vasfıyla belirmiyor. Hiç münasip olmayan kıyafetiyle entrikalar peşindedir. Anî İpekkaya Hürrem Sultan-varî konuşmuyor. Hele davranışlarında ona yakışacak vakaret ve yücelik maalesef görülmüyor.

Rüstem Paşa : Eserde şahıs olarak gerçekten epeyce uzaklaşmış olandır. Sırf Sinan'ın karşısına kötü, parayı her şeyden çok seven, entrikacı bir tip ççıkarmak için lüzumundan fazla soytarılaştırılmıştır. Buna pek ihtiyaç yoktur. Agâh Hün'e, bu çizginin altında adetâ müphemleşiyor.

Eserde, bunlardan başka, Sinanın yanında henüz genç olan **Mimer Hayreddine Mimar Davud'a Çelebiye** de ciddî gözle bakılmıştır.

Sinanın karısı için, yine aynı sözleri kullanarak, eserde ve sahnede Sinanın karısı olmaya hak kazanmıştır, denilebilir.

Elçi kabulü sahnesi aslında orijinal bir unsurdur; fakat ananeye uygunluk bakımından iyi incelenmemiş. Çarpıcı düşüyor. Kanunî, bir elçinin karşısında apışıp kalmamalıydı.

Bütün bu incelikler, Koca Sinan Oyununun bugünkü tiyatro hayatımızda başlattığı zihniyet yanında devede kuak kaldığını da söyliyelim. Madem ki, iyi, doğru ve güzel yoluyla mükemmele varmak istiyoruz, o halde tenkide tahammül göstermeliyiz.

Eserin Dili: Koca Sinanın tek başarısız yönü dilidir. «Günler aydın!» Bugün bir takım zorlamalar olduğu halde bunu doğru dürüst kullanan yoktur. Hal böyleyken siz kalkın dörtyüz sene önce Osmanlı İmparatorluğunda, hem de sarayın içinde Sinanın ağzından **«Selâmün aleyküm!»** veya «Sabah-ı şerifler hayrolsun!» yerine «günler aydın!» deyiverin. İşte buna akıl ermez. Temennimiz tekerrür etmemesidir.

Üzerinde durulması gereken bir husus ta müziktir. Kanunînin gelişlerine refakat eden mehter müziği bir zirvedir. Ama inşaatın devam ettiği anlarda belirsiz, neye ait olduğu anlaşılmayan sesler yerine, amele, usta sesleri ve taş yontarken çekiç, tarak sesleri verilmeliydi.

Dekor ve kostüm; üzülerek söyliyelim ki; çok fakirdi. Dekor için sahnenin yetersizliği ortadaydı. O sahnenin sağladığı imkânlar bu kadar olurdu. Ama kostümlere ne demeli? Yeri gelmişken söyliyelim: Koca Sinan, kültür sarayının imkânlarıyla oynasaydı elbette fakir gözükmiyecekti. Hernedense kültür sarayının proğramına alınmayan Koca Sinan aslında oynanmakta olan eserler arasında orada oynanmaya hak kazanmış tek eserdir. Burada yetkililere bir soru sormalı: Koca Sinanı niçin kültür sarayında oynatmadınız?

Yarının genç tiyatrocularına Koca Sinanı model olarak bırakan sanatkâra gençlik olarak teşekkürlerimizi sunarız. Sanatının Şehzadebaşısını hizmete açmış olan Fazıl Hayati Çorbacıoğunun ileride sanatının Süleymaniyesinin temellerini ata bileceğini ümit ediyor ve kendisine bu yol daki çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Rusyada bir romancının akibeti

KİTAP TANITMA

BİR DEVİN DÜŞÜŞÜ

Mehmet Ali BABACAN
Botanik Zooloji Bl.

Bu eser Rus yazarı İgor Gouzenko tarafından yazıldı. Ağası Şen tarafından dilimeze İngilizceden tercüme edildi. Roman da, Komünizm gayet açık bir şekilde değilse de dolaylı yönden kötülenmektedir.

Çünkü: Bütün sol ideolojilerde olduğu gibi, kömünizim de insan ve eşyanın konuniyetine uymadığı için, uygulandığı yerde millete refah bir hayat yerine, ızdırap ve buhran getirmiştir.

1917 Bolşevik ihtilâlinden önce Rusya'da çar idaresinin zülümü altında, millet büyük bir ızdırabın içindedir. Her tarafta buhran alıp yürümüştür. İhtilâlci komünistler halka, bu kötü durumdan ancak komünist rejimi getirmekle kurtulabileceklerini durmadan propaganda ediyorlardı. Bu rejimi, halka güllük gülüstanlık gibi göstermeye çalışıyorlardı.

Bütün Rus halkı, romanın kahramanı Mihail Gorin ve bunun gibi saf temiz fakat gafil yazarlar, ihtilâlin gerçekleşmesinde büyük rolleri olmuştur. Romanın bu bulümünde belirtildiği gibi «Lenin, saf ve tercübesiz bir sevinçle ihtilâlin edebiyatını yapan aydınları demir pencesine almış ve sonra Stalin de onları toplama kamplarında çürümeye mahkûm etmiş, veya öldürtmüştür.»

Komünistler önce, ortak cephe taktiğini kullanmışlardır. Bu cephede, işçisi köylüsü, subayı, yazarı, öğrencisi aynı ideal için mücadele ederler. Ne zaman ki ihtilâl gerçekleştikten sonra, bunların feci akibeti yukarda belirtildiği gibi ölüm olmuştur.

Yazarın ifade ettiği gibi, iktidarın selâmeti için Stalin Devrindeki tedhiş ve terör hareketi daha da fazlalaşmıştı Gün de binlerce saf ve masum insanların kanları sokakta sel gibi akıtılmaktaydı.

Bu hareketler bütün halkta olduğu gibi, ihtilâlin gerçekleşmesinde büyük emeği geçen Mihail Gorin'de de hayâl kırıklığı meydana getirip, ümitsizliğe sevk etmiştir.

Kitap Tanıtma

Kendi haline çekilip susuyor. Mihail'in bu hareketi rejime karşı gelmek demektir ve cezası ölümdür. Fakat milletin gönlünde taht kurmuş olan yazarı, ortadan kaldırmanın çok güç olacağını düşünen stalin, bundan faydalanmanın yollarını araştırır.

Komünist stratejide, bir büyük veya bir kahraman milletin gözünde alçak düşürelemediği takdirde, komünistler onu maske olarak kullanırlar ve ondan fayda lanmaya çalışırlar.

Stalin terör hareketlerini meşru göstermek için, Mihail'den faydalanmayı düşünür. Ve bu görevi de Profesör Novikofa verir

Novikof, Mihail ile ilk karşılaşmasından sonra, daveti üzerine köşklerine gitti. Evinin ve bahçesinin güzelliği ve maddi zenginliği karşısında, M. Gorin'in üzüntüsünü görerek şaşırmıştı.

Çünkü, Romanda belirtildiği gibi «Novikaf, hayatı maddî ölçülerle değerlendirmeyi öğrenmişti. Onun için bir insanın ancak maddi arzuları olabilirdi. Bu bakımdan Gorin'in gayr-ı mennun oluşunu anlıyamıyordu. Manevî değerler olabilir mi, diye düşündü. Çünkü: Manevi değerler, yıllarca önce Sdovetski adasındaki son papazla beraber ölüp gitti.

Dolayısiyle Gorin'in üzüntüsünü bir türlü anlıyamıyordu. Maneviyatın olmadığını düşünerek, bilgiliğini örtüyor ve böylece kendini tatmin ediyordu. Çünkü komünizim her hadiseyi maddi açıdan değerlendirmektedir. Halbuki insan maddi ve manevi bir varlıktır. Dolayısiyle komünizm, insanın bütün ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.

Gorin'in oğlu Pavel, Paris'ten dönüşünde, ülkesindeki sıkı hayatı görünce, hürriyet özlemi içinde gün gittikçe fenalaşmaktaydı. Pavel'in isyankâr davranışından dolayı, komünistlere göre akıl hastasıydı. Her türlü tıbbın çarelerine rağmen, hastalığı iyileştiremiyorlardı. Çünkü Pavel hürriyet hastasıdır.

Bunu Romanın şu bölümünde anlıyoruz: «Meselâ, işte bir adam çıktı ve müşterek hayat fikrini ortaya attı. Mümkün müdür, değil midir, o da belli değil ya. Bu fikir uğruna milyonlarca insan ,düşünme, hürriyet ve haklarından mahrum, elleri, dilleri bağlı, baskı altında inliyor.»

Her ne kadar komünizm insanların inanç ve hürriyet fikirlerini yok edip, kökünden söküp atmak istese de bir noktada âciz kalıyor.

Pavel'in ızdırabı ve acısı gün gittikçe artmakta, rejim aleyhine açıktan açığa konuşmaktadır. Dolayısıyla onların nazarında bir halk düşmanıdır, öldürülmesi gerekir. Bu vazifeyi Pavel'in özel doktoruna verirler. Doktor son sancı iğnesini yaparken acı içinde ölümle kıvranan Pavel cenaze merasiminin hiristiyan adetlerine göre yapmasını vasiyet ediyordu. Her ne kadar parti yetkilileri cenaze merasiminin dini usullere göre yapılmaması için direttiyseler de, Gorin'i teskin edemediler.

Kitap Tanıtma

Merasim büyük bir gizlilik içinde eski bir kilise kalıntısında yapıldı. Bundan da anlaşıldığı gibi komünizmin temeli çalıştırdamaktadır. Bir gün muhakkak bu rejim yıkılacak, insanların gerçek kurtuluş çağı kurulacaktır.

Mihail Gorin oğlunu ölümünden sonra, iç huzursuzluğu, ızdırabı daha da artı. Komünist rejime karşı kin ve nefretini haykırmak istiyordu.

Bu fırsatı kızı Ninoi'nın düğün merasiminde buldu. Serbakof'un konuşmasından sonra Mihail ayağa kalkarak, daveti yelilere şöyle hitab etti. «Bütün memleket nefret cenderesinde eziliyor, hayal ölümün gölgesi haline geldi, insan kanı vahşice su gibi akıtılıyor, diyerek komünizmin vahşetini dile getiriyordu. Ve şöyle devam ediyordu:

«Biz ihtiyarlar, bu yeni neslin geleceği için çok emek sarf ettik, fakat bu arada her şeyi ihmal ettik.

Birinci hatamız, yeni neslin inançsız fikirsiz ve ruhsuz yetiştirilmesine göz yumduk.

İkinci hatamız, onlara kendi gençliğimizdeki ciddi arkadaşlık müessesini devretmeyişimizdir.»

Gorin artık rejim düşmanlığını açığa vurmuştur. Öldürülmesi gerekirdi. Bu görevi de profesör Novikofa verdiler.

Mihail'in evinde güvenlik tedbirleri gittikçe artırıldı. Halka M. Gorin'i halk düşmanlarından korumak için bu tedbirlerin alındığını propoganda ediyorlardı. Bir müddet sonra, çocukları evden uzaklaştırıldılar..

Protesör, evde araştırma yaparken, bir sandıkla küçük İgor'u bulur. İçersinde beliren acıma hissiyle onu kaçırmaya karar verir .

Çocuğu, kardeşi Nikolai'nin yanına kaçırıyor. Profesör, Nikolai, «Bu çocukla bozkırda, yıldızların altında atla gelirken Allahın varlığını hisseder gibi oldum.» der.

Köşke sabaha karşı vardı. Sinirliydi, içinde bir boşluk vardı. Mihail'in odasına girdi.

Bu çocukların hepsi iyi, temiz kalpli insanlar olabilirlerdi. Fakat hepsi de canavar olmuşlardı. Bu onların hataları mıydı? Kendi hataları değilse, kimindi öyleyse?.

Mihail bu soru karşısında eridi ve hatasını anladı. Novikof ona hırsla saldırdı ve böylece M. Gorin de bu rejimin tükenmek bilmeyen kurbanlarından biri oluyordu.

Yalancılık komünizmin silâhdır. O gün çıkan gaztelerde büyük bir üzüntü içinde, Mihail Gorin saygı ile anıldı. Ailesine maaş bağlandı. Gazeteler siyah kenarlı olarak bir hafta çıktı. Cenaze muazzam bir törenle kaldırıldı. Tabiî ki bu hareketler yapmacık, ve gerçeği halktan gizlemek içindir.

İşte Mihail gibi, gafletle komünizmin savunmasını yapanların âkibeti bu olacaktır. Bu roman Bin temel Eser. serisinden olup, fiatı beş liradır. Üç yüz yetmişbeş sayfadır. Okunulmasında fayda vardır.

Hikâye

(Baztarafı: Sayfa 35 de)

gârı çapa da kana bulanmıştı. Onu temiz lemek gerekirdi. Zararlı otlar çapa ile temizlenir kızılcık dalları onunla budanır dı. Çapa, çapa olmaktan çıkmış zulme ve zalime karşı çekilmiş kılınç olmuştu.

★

As m gördüğü rüyanın ürkekliği için de yavaş yavaş parmaklarının tersiyle al n nın terini sildi ve gözlerini uğuşturarak açmaya çalışıyordu. Uykunun telafi edemediği esnemeler birbirini takibederken bir ara gözü kapının altından atıldığı bel li bir zarfa ilişti. Üzerindeki yazıyı tanı makta gecikmemişti. Açtı ve okumaya başlad .

«Sevgili Oğlum,

Kerpiç Anadolu'nun bahtsız evlâdı Se ni ne kadar özlediğimizi bilemezsin... İstanbul'a yüksek tahsil için gönderdiğim zaman ne mutluydum. Sana bel bağlamış tım. Oğlum muallim olacak diye varımı yoğumu senin için harcıyorum; Nasıl ol sa bu sene bitireceksin, artık çilem doldu diyordum. Fakat muhtarın radyo sizin mektebe sokulmadığınızı...»

Çapalı Asım dahasını okuyamadı. Göz yaşları sabit kalemin mürekkebiyle birine karışmıştı. Derin hıçkırıklar içinde :

«— Suçum ne? diyordu. Derinden de rinden daldı.

Sanki, gurbet ellerinde gelişine, yağmurların kesilmeyişine biri hayatını devam ettirmek öteki yok etmek isteyen iki ruhun boğuşarak onu harap düşürme sine sebep çapa idi. Bu muhakemeyi yap makla nefsine hükmediyordu. Acaip sinir buhranlarına tutulmuş dizlerindeki kesiklik arttıkça artıyor... başının damarları birbirine geçercesine zonkluyordu.

Aniden doğruldu. Bütün kuvvetiyle demir parmaklılak arasından haykırdı :

«— Lanet, suçsuz insanları hapseden zihniyete Lanet bizi millî düşüncemizden ayıran felsefeye...»

Kendini boş bir mağrada zannetti ve mechul bir hiddetle sözlerine devam etti.

«Ses verin, ey hayvanlıktan başka her şeyini kaybetmş adı mahluklar..» diyerek derin bir ümitsizliği dipsiz bataklı ğında boğulacağını zannettiği an şu ezeli hakikat kulaklarında uğulduyordu. Hemde azarlarmışcasına!..

Asımın nesli diyorlarya Nesilmiş ger çek

İşte çiğnetmedi namusunu çiğnetmicek...

KIYMETLİ OKUYUCULARIMIZ;

Geniş bir yazar kadrosuyla yayın hayatına devam eden PINAR'ın gelecek sayısında:

1) **İMilî Sanatımız.**

2) **Freud yalan mı söyler ?**

İsimli iki güzel yazımızı bulacaksınız. Bekleyiniz....

ÇARĞI

Özlem çeker topraklar, nehirler ta uzaklarda şimdi
Dinmek bilmeyen şanlı akınlarm nasıl da dindi?
Ajanlar sokuldular insafsızca, hayırsızca orduna
En sonunda seni düşman ettiler seni kendi öz yurduna.
Hani nerede güvenme, nerede dindaşlık, kardeşlik?
Hani nerede yardımlaşma, nerede birlik beraberlik?
Dön de bak sahifelere, tarih sana ne diyor?
Çiğnediğin topraklarda, suda ecdad ruhu inliyor.
Üç kıt'a, yedi denize nam salmıştık, hakimdik.
Her yer cennetolmuştu, çünkü sancak dikmiştik.
Nasıl unutursun Fatih'i, Yavuz'u, Alparslan'ı
Daha dün cephelerde dedelerin dize getirmişti cihanı.
İşte Sakarya, halâ kanla dolu, kırmızı akar,
İşte Çanakkale, toprağında binlerce şehit semaya bakar.
Kardaş kardeşe düşman olmuş, inanç yok, iman yok
Dünya perişan halde, yalnız milleti soyanlar tok.
Avrupa gömülmüş melun medeniyetin esaretine
Orta - Doğu son verecek yok müslüman sefaletine.
Kafkasya, Kırım kızıl emellere peşkeş olmuş
Türkistan'ım moskof köpeklerinin çizmesi ile dolmuş.
Kıbrıs, Kudüs, Kerkük feryat eder durur.
Meriç küskündür, hergün kızıl kana bürünür.
Akdeniz özlemini çekiyor derinden Barbaros'un
Şimdi Altıncı Filo geçiyor kıyısından Tunus'un.
Tuna Nehri gamlı, kederli kıvrılır akar
Azarbeycan'ın boynu bükük, nerelere de bakar.
Anadolu parçalanma kaderi ile başbaşa
Yeni nesil tanımıyor Allahı, sataşıyor Peygambere hâşâ
Ne durursun ey sevgili millet, artık uyan
Harp başladı, al kılıcını, haydi yeter, davran!
Yine siper et imânlı göğsünü alçaklara
Çiğnetme vatanını o pis Allahsızlara.
Davran yiğit, davran kurtar yurdunu
Toplan milletim, toplan, kur haşmetli ordunu.

Yahya YILDIZ

SAYIN ÖĞRETMENLER

YAĞMUR YAYINEVİ 10 YILLIK ÇALIŞMA SÜRESİ İÇİNDE ÖĞRETMENLERE HİZMETİ VE AYDINLARA HİTAP EDEN YAYINI YAPMAYI KENDİNE AMAÇ EDİNMİŞTİR.

Aşağıda sunduğumuz kitaplar Millî Eğiitm Bakanlığınca tavsiye edilmiştir. Sizlerin yakın ilgi ve öğrencilerinize tavsiyelerinizle bu eserleri kooperatiflere (topluca siparişlere) iskontolu olarak gönderebiliriz.

Başkaca yayınlarımızla birlikte diğer yayınevlerinin kitaplarını da temin edip sizlere İstanbuldan istediğiniz siparişlerde aracı olmayı dileriz.

Her üç ayda bir muntazam yayınlanan YAĞMUR DERGİSİ'nde kitaplarınızı tanıtır, kendi bayilerimize giden bu dergi ile sizin eserleriniz de tanıtılmış olur.

Hürmetlerimizi sunar bizi uyaran ve aydınlatan mektuplarınızı bekleriz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA TAVSİYE EDİLEN ESERLERİMİZ :

Kitabın ismi Yazarı Teb. Der. Tav. edildiği yerler

Gençlerle Başbaşa; Ali Fuad Başgil, 1189, Orta Dereceli okullara.

Şatodaki İkizler, Georges Duhamel, 1489, İlkokul 4, 5. ve Or. Ok

Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor; Arif Nihat Asya, 1499, Orta, Lise, Öğretmen Ok. Eğitim Enstitülerine.

Türkiyede Ruhçu ve Maddeci Görüşün Mücadelesi; Süleyman H Eolay, 1513, Orta ve Yüksek Okul Öğretmenleri ile, Lise ve Yüksek Okul öğrencilerine.

Küçük Dünya - Roman; Emine Işınsu Okçu, 1517, İlgililere.

Doğu-Batı Sentezi, Peyami Safa, 1517, Tarih ve Edebiyat Öğretmenleri ile, Yüksek Okul öğrencilerine.

Mehmet Akif; Sezai Karakoç, 1523, İmam-Hatip Okulları ile Öğretmen Okulu Öğretmen ve Öğrencilerine.

Üniversite Problemi; Mümtaz Turhan, 1523, İlgililere.

Allah Vardır; Din Dersleri Öğretmenlerine.

YARDIMCI DERS KİTAPLARI

Din Dersleri (Orta I), Hayati Ülkü, 1513, Ortaokul ve Dengi Ok.

Din Dersleri (Orta II), Hayati Ülkü, 1513, Ortaokul ve Dengi Ok.

Rasûl-i Ekrem'in Örnek Alâkı, A. Azzam, İmam-Hatip Ok. na.

PARASIZ KİTAP DAĞITIYORUZ

Bulunduğunuz yerdeki kitapçıların adreslerini (tam ve açık olarak) bildirdiğiniz takdirde (her adres başına) bir kitap hediye edeceğiz. Mektup yazacağınız adres : YAĞMUR YAYINEVİ — P. K. 72 — İSTANBUL .